TOLNA MEGYEI ÖNKORMÁNYZAT

KÖZGYŰLÉSE

Szám: **16-9/2012.**

JEGYZŐKÖNYV

***KÉSZÜLT*:** a Tolna Megyei Önkormányzat Közgyűlésének 2012. november 30-i üléséről.

***AZ ÜLÉS HELYE*:** Vármegyeháza díszterme, Szekszárd, Béla király tér 1.

***AZ ÜLÉS KEZDETE*:** 10.00 óra

A KÖZGYŰLÉSEN JELEN VOLT:
dr. Égi Csaba, Frankné dr. Kovács Szilvia, Kapitány Zsolt, Kerecsényi Márton, Krauss Péter, László Ferenc, Márkus György, dr. Pálos Miklós, Porga Ferenc, dr. Puskás Imre, dr. Sümegi Zoltán, Takács László, Takács Zoltán, Tóth Endre Géza.

A KÖZGYŰLÉSRŐL TÁVOLMARADÁSÁT JELEZTE:
Széles András.

A KÖZGYŰLÉSRŐL TÁVOLMARADÁSÁT NEM JELEZTE: **-**

A JELENLÉVŐ KÉPVISELŐK SZÁMA: az ülés kezdetekor **14** fő.

Az ülésen jelen volt dr. Bartos Georgina megyei főjegyző és dr. Erményi Gyula megyei aljegyző.

A KÖZGYŰLÉSEN RÉSZT VETT MEGHÍVOTTAK: **-**

NAPIRENDHEZ MEGHÍVOTTAK:
dr. Printz János könyvvizsgáló, a dr. Printz és Társa Nemzetközi Könyvvizsgáló Kft-től; dr. Hesz József, tű. ezredes, a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság Központi Főügyeleti Főosztályának főosztályvezetője; Wéber Antal tű. ezredes, a Tolna Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság igazgatója; Metz Ildikó tű. őrnagy, a Tolna Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság hivatalvezetője és Wiedemann Ferencné belső ellenőr, Tolna Város Önkormányzatától.

SAJTÓ KÉPVISELETÉBEN MEGJELENTEK:
A Tolnai Népújság, az MTI és a Tolnatáj TV munkatársai.

dr. Puskás Imre:
Tisztelt Közgyűlés! Határozatképesség ellenőrzése céljából, kérem Képviselőtársaimat, jelenlétüket szíveskedjenek jelezni.

Megállapítom, hogy a 15 képviselőből jelen van 14 fő, így a Közgyűlés határozatképes.

Mindenkit tisztelettel köszöntök. Köszönöm, hogy a meghívásnak eleget téve itt vannak a Közgyűlésen, és ezáltal a Közgyűlés munkája lehetséges.
Tisztelt Közgyűlés! Az írásban megküldött napirendhez nincs semmilyen kiegészítésem, ezért kérdezem Képviselőtársaimat, van-e valakinek a napirenddel kapcsolatban javaslata? Megadom a szót Krauss Péter képviselő úrnak.

Krauss Péter:
Köszönöm. Tisztelt Elnök úr! Szeretném utolsó napirendi pontnak az Egyebeket javasolni.

dr. Puskás Imre:
Köszönöm. További javaslatot nem látok, így szavazás következik. Először Képviselő úr módosító javaslatáról, miszerint 11. pontként tűzzük napirendre az Egyebek napirendi pontot. Kérem, most szavazzanak!

Megállapítom, hogy a Tolna Megyei Közgyűlés 13 igen szavazattal, 1 nem szavazat ellenében, tartózkodás nélkül Krauss Péter képviselő úr módosító javaslatát elfogadta.

Mivel nem volt további módosító javaslat, a napirend elfogadásáról fogunk szavazni, természetesen az imént elfogadott módosítással egységes szerkezetben. Kérem, most szavazzanak!

Megállapítom, hogy a Tolna Megyei Közgyűlés 14 igen szavazattal, egyhangúlag a napirendi pontokat elfogadta.

N A P I R E N D:

1. Beszámoló a lejárt határidejű közgyűlési határozatok végrehajtásáról
   Előadó: dr. Puskás Imre, a Közgyűlés elnöke

2. Tájékoztató a katasztrófavédelmet érintő ezévi jogszabályváltozásokról, a normaváltozásból fakadó szervezeti- és feladatrendszer módosulásáról, valamint a katasztrófavédelem által ez évben elvégzett munkáról
   Előadó: Wéber Antal, tű. ezredes, a TMKI igazgatója

3. Rendelettervezet a Tolna Megyei Önkormányzat vagyonáról
   Előadó: dr. Puskás Imre, a Közgyűlés elnöke

4. Rendelettervezet a Tolna Megyei Önkormányzati Hivatal köztisztviselőinek díjazásáról és egyéb juttatásairól
   Előadó: dr. Puskás Imre, a Közgyűlés elnöke

5. Rendelettervezet a Tolna Megyei Önkormányzat 2012. évi költségvetéséről szóló 2/2012. (II. 17.) önkormányzati rendelet módosításáról
   Előadó: dr. Puskás Imre, a Közgyűlés elnöke

6. Tájékoztató a Tolna Megyei Önkormányzat 2012. évi gazdálkodásának háromnegyed éves helyzetéről
   Előadó: dr. Puskás Imre, a Közgyűlés elnöke

7. A Tolna Megyei Önkormányzat 2013. évi költségvetési koncepciója
   Előadó: dr. Puskás Imre, a Közgyűlés elnöke

8. Javaslat a Tolna Megyei Önkormányzat 2013. évi belső ellenőrzési tervének elfogadására
   Előadó: dr. Puskás Imre, a Közgyűlés elnöke

9. A Tolna Megyei Területfejlesztési Koncepció feltáró – értékelő vizsgálati dokumentumának elfogadása
   Előadó: dr. Puskás Imre, a Közgyűlés elnöke

10. Tájékoztató a Tolna Megyei Önkormányzat területfejlesztési tervezési feladatairól
    Előadó: dr. Puskás Imre, a Közgyűlés elnöke

11. Egyebek

A napirendi pontok tárgyalása következik.

1. NAPIRENDI PONT
Beszámoló a lejárt határidejű közgyűlési határozatok végrehajtásáról
Előadó: dr. Puskás Imre, a Közgyűlés elnöke

dr. Puskás Imre:
Az előterjesztést szóban nem kívánom kiegészíteni. Kérdések következnek. Kérdés nincs, megnyitom a vitát. Kérem, szíveskedjenek hozzászólási szándékukat jelezni.

Amennyiben nincs hozzászólás, a vitát lezárom. Határozathozatal következik. Kérem, most szavazzanak!

Megállapítom, hogy a Tolna Megyei Közgyűlés 13 igen szavazattal, ellenszavazat nélkül, 1 tartózkodás mellett a határozati javaslatot elfogadta.

A Tolna Megyei Közgyűlés 45/2012. (XI. 30.) közgyűlési határozata a lejárt határidejű közgyűlési határozatok végrehajtásáról szóló beszámoló elfogadásáról:

A Tolna Megyei Önkormányzat Közgyűlése a 43/2012. (IX. 28.) és a 44/2012. (IX. 28.) lejárt határidejű közgyűlési határozatok végrehajtásáról szóló beszámolót elfogadta.

dr. Puskás Imre:
Tisztelt Képviselőtársaim! A 2. napirendi pontban Wéber Antal igazgató úr adna tájékoztatást a katasztrófavédelemmel kapcsolatos kérdésekben. Tekintettel arra, hogy egyelőre nem érkezett meg az ülésterembe, bár úgy tudjuk, hogy néhány percen belül itt lesz, én azt javaslom kezdjük el a 3 napirendi pont tárgyalását, és azt követően, ha Igazgató úr megérkezik, rátérünk az Igazgatóság tájékoztatójára.

2. NAPIRENDI PONT
Rendelettervezet a Tolna Megyei Önkormányzat vagyonáról
Előadó: dr. Puskás Imre, a Közgyűlés elnöke

dr. Puskás Imre:
Az előterjesztést valamennyi bizottságunk tárgyalta, álláspontjuk ismertetése következik. Először a Jogi és Ügyrendi Bizottság véleményét kérem.

dr. Égi Csaba:
Tisztelt Közgyűlés! Tisztelt Elnök úr! A Bizottság 4 igen szavazattal, 1 tartózkodás mellett támogatja a rendelettervezet elfogadását.

dr. Puskás Imre:
A Pénzügyi és Monitoring Bizottság véleményét kérem.

Kerecsényi Márton:
Tisztelt Közgyűlés! Tisztelt Elnök úr! A Bizottság egyhangúlag támogatja a rendelettervezet elfogadását.

dr. Puskás Imre:
A Területfejlesztési és Koordinációs Bizottság véleményét a Bizottság elnökének távollétében Porga Ferenc képviselő úr fogja ismertetni.

Porga Ferenc:
Tisztelt Közgyűlés! Tisztelt Elnök úr! A Bizottság 5 igen szavazattal, egyhangúlag támogatja a rendelettervezet elfogadását.

dr. Puskás Imre:
Tisztelt Képviselőtársaim! Ezt követően, kérdések következnek. Megadom a szót Tóth Endre képviselő úrnak.

Tóth Endre:
Tisztelt Közgyűlés! A 4.§ (3) bekezdésében az önkormányzati vagyon részét, ingatlan, ingatlanhoz kapcsolódó ingatlanértékű jogokat fölsorolja a rendelet, viszont én hiányolom azt, hogy konkrétan csak az ingatlan vagyontárgyak szerepelnek a mellékletben, és nincs hozzáfűzve egy olyan melléklet, ahol ezek az ingóságok, vagyonértékű jogok is szerepelnek. Tehát a kérdésem az, miért nincs ez a melléklethez tűzve? Ha lehet, akkor még egy kérdést feltennék. A 7.§ (3) bekezdése a tulajdonost megillető jogok gyakorlását a Közgyűlés elnökére ruházná át. Azt kérdezem, hogy hasonlóképpen, mint ahogy az Önkormányzati Hivatal nem tulajdonosként használja a rendelkezésére bocsátott eszközöket és ingatlant, ugyanúgy az elnök részére nem lehetne egy hasonló jogot biztosítani. Úgy gondolom, a tulajdonosi jog gyakorlására a Közgyűlés hivatott elsősorban, és én a magam részéről ezt a jogot nem ruháznám át a Közgyűlés elnökére. Köszönöm.

dr. Puskás Imre:
Köszönöm szépen Képviselő úr. További kérdés nincs, így a válaszadáshoz megadom a szót Főjegyző asszonynak.

dr. Bartos Georgina:
Köszönöm. Az első kérdés a 4.§ (3) bekezdéssel kapcsolatos. Az ingó vagyontárgyak felsorolása a rendelet későbbi rendelkezései között szerepel, de egyébként a korábbi vagyonrendeletben sem voltak értelem szerűen benne az ingóságaink. A zárszámadási rendelet melléklete a vagyonkimutatás. Ez a rendelet szövegében a 22.§-tól kezdődően van leszabályozva, vagy úgy is mondhatjuk, hogy ismertetve, hogy miért ott van, illetőleg az mit tartalmaz. Az egész 22.§ erről szól, ez mindig is így volt. Az ingóságok egy hatalmas lista. Tehát, a 22.§-ban van benne, a vagyonkimutatás tartalmazza az ingóságokat. Ugyanúgy rendeleti formában, csak az Áht., illetőleg a vonatkozó 249-es kormányrendelet értelmében ezt a zárszámadási rendeletben kell feltüntetni.
A tulajdonnal kapcsolatos rendelkezésről, a tulajdonosi jogok átruházása, ha pontosan nézzük, akkor igen-igen szűk kereteket ad az Elnök úrnak. A 7.§ (1) bekezdés megmondja mi az, ami a Közgyűlés hatásköre, ezek a klasszikus tulajdonosi jogosultságok. Ha végig gondoljuk, ezen kívül a tulajdonosi joggyakorlás átruházása legfeljebb a bérbeadásra vonatkozhat, vagyis meglehetősen szűk kör került átruházásra. Ez azonban indokolt és szükséges is, tekintve, hogy a Közgyűlés csak bizonyos időközönként ülésezik, és ezen esetek csak kisebb jelentőségűek.

dr. Puskás Imre:
Köszönöm szépen Főjegyző asszony válaszát. Tekintettel arra, hogy nem látok további kérdést, megnyitom a napirendi pont vitáját. Kérem, hozzászólási szándékukat szíveskedjenek jelezni. Megadom a szót Tóth Endre képviselő úrnak.

Tóth Endre:
Az előző kérdésekhez kapcsolódóan nekem az a véleményem, hogy az Önkormányzatnak igazából a nem ingatlannak minősülő vagyontárgyai képezik a tényleges tulajdonát, hiszen állami tulajdon az ingatlan. Hogy a fölött rendelkezik a Közgyűlés bizonyos esetekben, ezt el tudom fogadni, de így akkor a Közgyűlés részére egyáltalán nem marad tulajdonosi jogokat megillető joggyakorlás. Köszönöm.

dr. Puskás Imre:
Köszönöm szépen. Megadom a szót Frankné dr. Kovács Szilvia képviselő asszonynak.

Frankné dr. Kovács Szilvia:
Köszönöm a szót Elnök úr. Tisztelt Közgyűlés! Gyakorlatilag az 1. napirendi pontnál is elmondhattam volna azt, amit most el fogok mondani, de az utolsónál is, vagy szinte minden napirendi pontnál. Most szembesülünk rendkívül sajnálatos módon azzal, hogy mennyire kiüresedett a megyei önkormányzatok feladata, maga az intézményrendszere, és annak a működése. Én nem kívánok az előterjesztés tartalmával szorosan foglalkozni, mert feltételezem szakmailag kellően előkészített, és ez látható is, de azt az elvet, ami mentén ilyen előterjesztésekkel vagyunk kénytelenek szembesülni, azt azért hadd kritizáljam. Hiszen, valamikor az önök által is nagy elánnal támogatott megyei önkormányzatok esetében ilyen, a vagyonnal, vagy költségvetéssel kapcsolatos rendeletek elfogadására nem kerülhetett volna, és nem is került sor. Még azt is mondhatnám, hogy az önkormányzás szempontjából megalázónak és elfogadhatatlannak tartom azt a helyzetet, amibe ez a kormány hozta a középszintű megyei önkormányzatokat, és egyáltalán azt, hogy elvette a megye lakosságától az önkormányzás lehetőségét. Éppen erre tekintettel kijelenthetem, hogy a szocialista frakció tagjai az ilyen és ehhez hasonló tárgyú határozati javaslatokat semmilyen esetben sem tudják, és nem is áll szándékukban támogatni. Köszönöm.

dr. Puskás Imre:
Köszönöm szépen Képviselő asszony. Egyetértünk. Ezt a politikai szózatot valóban elmondhatta volna az 1. napirendi pontnál is, a többinél is, meg az utolsónál is. Ám kétségtelen, hogy akkor még nem volt ilyen komoly sajtónyilvánosság, úgyhogy megértem, hogy nem akkor mondta el.
Megadom a szót Takács László képviselő úrnak.

Takács László:
Köszönöm a szót Elnök úr. Én gyakorlatilag ugyanezt szerettem volna elmondani, Frakcióvezető asszony megelőzött ebben. Ha megnézzük ezt az ingatlan vagyon nyilvántartást, akkor a Szent István tér 11-13. alatt van kb. 1/8 épületünk, illetve a Garay tér 1. alatt gyakorlatilag a Német Színház telke és felépítménye, és a Megyei önkormányzat ennyi ingatlan vagyonnal rendelkezik. Erre nem lehet mást mondani, mint azt, hogy szánalmas. Gyakorlatilag több milliárdos vagyonunkat államosították. Köszönöm szépen, ennyit szerettem volna csak mondani.

dr. Puskás Imre:
Köszönöm szépen képviselő úr. Majd a végén szeretnék én is néhány gondolatot mondani, de addig is megadom a lehetőséget a szocialista frakció még meg nem szólalt képviselőjének. Tessék, Képviselő úr.

Krauss Péter:
Köszönöm. Már megszólaltam, csak az a napirenddel kapcsolatban volt. A bizottsági ülésen tréfásan azt kérdeztem, minek rendeletet hozni arról, ami nincs? Válaszként kaptam a Pénzügyi Osztály vezetőjétől, hogy törvényi kötelezettség. Ezt tudomásul véve, ezek szerint ott elfogadtam ennek a rendeletnek a tartalmát, most már nyilván nem fogom ezt tenni. Köszönöm a lehetőséget.

dr. Puskás Imre:
Köszönöm szépen. Megadom a szót dr. Égi Csaba képviselő úrnak.

dr. Égi Csaba:
Köszönöm szépen. Tisztelt Közgyűlés! Az államosítás szót szeretném tisztába rakni, bár ez már többször megtörtént. Mindannyian tudjuk, hogy az államosítás az nem ez. Az államosítás az volt, amikor magánemberek tulajdonjogát elvették, állami tulajdonba vették. Ezt hívják államosításnak. Ez előtte is közösségi tulajdon volt, az állam adta az Önkormányzatnak, most pedig visszaadtuk. Ez nem államosítás, a fogalmakkal legyünk tisztában. Köszönöm.

dr. Puskás Imre:
Köszönöm szépen. Megadom a szót dr. Sümegi Zoltán képviselő úrnak.

dr. Sümegi Zoltán:
Tisztelt Közgyűlés! Szokásomhoz híven nem leszek túl elegáns az ellenzékhez. A szocialisták egy olyan pártnak a jogutódja, aki Magyarországon nem ismerte a magántulajdont, mindent államosított. A tanácsoknak nem volt vagyona, csak használati joga, tehát nem igazán értem, hogy mi a probléma. Egyébként pedig a Megyei Önkormányzatnak van vagyona.

dr. Puskás Imre:
Köszönöm szépen. Megadom a szót Tóth Endre képviselő úrnak.

Tóth Endre:
Ha már Képviselőtársam hozzászólt az államosításhoz, engedtessék meg, hogy én is elmondjam a véleményemet. Az biztos, hogy a Vármegyeháza csak egy illegitim tulajdon volt a szocialistának nevezett időszakban. Előtte is a megye tulajdona volt, és a rendszerváltozás után is egy ideig a megye tulajdona volt. Ha az eredendően megyei tulajdonú ingatlant átveszi az állam, szerintem nevezhetjük nyugodtan államosításnak ezt az aktust. Ha nem államosítás, akkor még egy annál is borzasztóbb kifejezést tudnék erre mondani, elrablása az állam részéről. Köszönöm.

dr. Puskás Imre:
Köszönöm. Megadom a szót Frankné dr. Kovács Szilvia képviselő asszonynak.

Frankné dr. Kovács Szilvia:
Köszönöm a szót Elnök úr. Tényleg nem volt elegáns dr. Sümegi Zoltán képviselőtársam, ugyanúgy, ahogy máskor sem szokott az lenni, különös tekintettel arra a nem elhanyagolható körülményre, hogy nem én voltam annak idején a szocialista rendszerben a közigazgatási középszintnek a tagja, hanem ha jól tudom Ön jegyzőként akkor tevékenykedett, illetve VB titkárként, hogy pontos legyek. Azt

gondolom, sem a pártjuknak, sem Önnek személyesen nincs joga akár velem, akár az általam képviselt párttal szemben ilyen, a valóságnak nem megfelelő dolgokat állítani. De nem kívánok vitát nyitni a jogutódlás kérdéséről, mert azt gondolom annak nem a Megyei Önkormányzat előtt van a helye. Azt viszont engedje meg, tisztelt Képviselő úr, hogy elmondjam, hogy Önök azok, akik keményen felléptek a szocialista kormányok időszaka alatt a megyei önkormányzatok kvázi megszüntetése ellen, mert ugye senki nem akarta megszüntetni őket azokban az időkben legalábbis, sem akkor, amikor én közgyűlési elnök voltam, sem akkor, amikor országgyűlési képviselőként részt vettem a törvényalkotásban. Önök az akkori álláspontjukhoz képest bizonyságát adták annak, hogy lehet ezt a kettős beszédet ilyen szinten alkalmazni, hogy tiltakozunk valami ellen, ami egyébként nem is létezik, tehát létrehozunk egy mondvacsinált problémát, majd megnyerjük kellemesen a választásokat és utána annak teljesen az ellenkezőjét végrehajtják, és csinálják, és teszik. Nyilván nekünk erről megvan a magunk véleménye, de én abban bízom, hogy a választóknak is meglesz erről a maguk véleménye. Köszönöm szépen.

dr. Puskás Imre:
Köszönöm szépen. Én nagyon élveztem ezt a vitát, jó érzés volt, és a nyilvánosság számára demonstráltuk, hogy mi egy komoly politikai testület vagyunk, de egyrészt jó lenne, ha van mondanivalónk a rendelettervezettel kapcsolatban, akkor azt is elmondanánk. Ha pedig nincs ezzel kapcsolatban mondanivalónk, akkor rátérnénk a következő napirendi pontra a szavazást követően. Tehát most a múltról jól kiszónokoltuk magunkat, és majd lesz egy 9. és 10. napirendi pont, ahol demonstráljuk a jövőt.
Harmadszor is megadom a szót Tóth Endre képviselő úrnak.

Tóth Endre:
Köszönöm. Nekem az volna a javaslatom, hogy a 7.§ (3) bekezdést vegyük ki a rendelettervezetből. Köszönöm.

dr. Puskás Imre:
Köszönöm szépen. Akkor volt egy érdemi módosító indítvány a rendelettervezethez. Először erről fogunk szavazni. Gondolom mindenki bele tudott nézni az anyagba, el tudja dönteni, támogatni tudja-e Képviselő úr indítványát. Kérem, most szavazzanak!

Megállapítom, hogy a Tolna Megyei Közgyűlés 2 igen szavazattal, 12 nem szavazat ellenében, tartózkodás nélkül Tóth Endre képviselő úr módosító javaslatát elutasította.

Ezt követően az eredeti szövegtervezetről szavazunk. Rendeletalkotás következik. Kérem, most szavazzanak!

Megállapítom, hogy a Tolna Megyei Közgyűlés 9 igen szavazattal, 5 nem szavazat ellenében, tartózkodás nélkül elfogadta a 9/2012. (XI. 30.) önkormányzati rendeletét a Tolna Megyei Önkormányzat vagyonáról.

(A 9/2012. (XI. 30.) önkormányzati rendelet a jegyzőkönyv 1. számú mellékletét képezi.)

3. NAPIRENDI PONT
Tájékoztató a katasztrófavédelmet érintő ezévi jogszabályváltozásokról, a normaváltozásból fakadó szervezeti- és feladatrendszer módosulásáról, valamint a katasztrófavédelem által ez évben elvégzett munkáról
Előadó: Wéber Antal, tű. ezredes, a TMKI igazgatója

dr. Puskás Imre:
A napirendi pont tárgyalásánál köszöntöm dr. Hesz József, tű. ezredes urat, a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság Központi Főügyeleti Főosztályának főosztályvezetőjét, illetve Wéber Antal tű. ezredes urat, a Tolna Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság igazgatóját, aki egyben a napirendi pontunk előterjesztője. Mielőtt megadnám a szót vendégeinknek a szóbeli kiegészítéshez, a bizottságok álláspontjának ismertetése következik. Először a Jogi és Ügyrendi Bizottság véleményét kérem.

dr. Égi Csaba:
Tisztelt Közgyűlés! Tisztelt Elnök úr! A Bizottság 4 igen szavazattal, 1 tartózkodás mellett támogatja a tájékoztató elfogadását.

dr. Puskás Imre:
A Területfejlesztési és Koordinációs Bizottság véleményét kérem.

Porga Ferenc:
Tisztelt Közgyűlés! Tisztelt Elnök úr! A Bizottság 5 igen szavazattal, egyhangúlag támogatja a tájékoztató elfogadását.

dr. Puskás Imre:
Köszönöm. Kérdezem vendégeinket, kívánnak-e szóbeli kiegészítést tenni? Amennyiben igen, természetesen megadom a szót, illetve Önökre bíznám a sorrendet, hogy ki szólaljon meg először. Úgy látom Wéber igazgató úr vette kezébe a mikrofont, megadom a szót igazgató úr. Tessék.

Wéber Antal:
Tisztelt Közgyűlés! Tisztelt Elnök úr! Az írásbeli anyaghoz, nem visszaélve az Önök türelmével, pár gondolatot szeretnék hozzátenni. Először arról szeretnék beszélni, hogy mik voltak azok az események, amelyek ezt a jogalkotást megelőzték, az elmúlt időszakban előforduló olyan tragédiák, amik az emberéletre káros hatással, halállal, sérüléssel jártak. A 2006. augusztus 20-i budapesti tragédia, a West Balkán tragédiája, és a vörös iszap katasztrófa. Ezek igazából megelőzhetőek lettek volna, vagy legalábbis az események hatása csökkenthető lett volna. Ennek érdekében döntöttek úgy a jogalkotók, hogy változtatnak a katasztrófavédelem jogi szabályozásán. A cél elsősorban a megelőzés prioritásának megteremtése, a lakosság biztonságának biztosítása, a lakosság rendvédelmi szervekbe vetett bizalmának megőrzése, fokozása, a katasztrófavédelem hatékonyságának növelése, és egy egységes hatósági szemlélet kialakítása volt. E jogalkotás eredményeit röviden összefoglalva kialakult egy egységes hivatásos katasztrófavédelmi szervezet, melynek integráns részévé váltak a tűzoltóságok. Egységes szemlélettel dolgozik ez a szervezet. Új elemként katasztrófavédelmi őrsök kerültek és kerülnek létrehozásra azokon a helyeken, ahol ez szakmailag indokolt. Átalakult a védelmi

igazgatás, megalakult a Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság, a megyei és helyi védelmi bizottságokban pedig változások zajlottak. A megyei védelmi bizottságok elnökei a kormánymegbízottak lettek, a helyi védelmi bizottságok elnökei pedig januártól a járási hivatalok vezetői lesznek. Itt is egy új elemről szeretnék számot adni a tisztelt Közgyűlésnek, kialakítottuk a közbiztonsági referensi rendszert. Ezek a közbiztonsági referensek minden településen készenlétbe állnak, részükre felkészítést tartottunk, felkészültségükről vizsgán tettek tanúbizonyságot. Megalakult az egységes iparbiztonsági hatóság, beazonosítottuk a veszélyes üzemeket. Mindig hangsúlyozom, nem maga az üzem veszélyes, hiszen nem azért van, hanem az ott feldolgozott, esetlegesen tárolt anyag a veszélyes. Ezeket az üzemeket folyamatos felügyelet alatt tartjuk, illetve részükre segítséget nyújtunk ahhoz, hogy a rájuk vonatkozó jogszabályokat maximálisan betartsák. Átalakítottuk a polgári védelmet, az elmúlt időszak felkészülésével a polgári védelmet egy olyan irányba mozdítottuk, hogy adott területen a valós és prognosztizálható veszélyhelyzetek kezelésére készüljenek fel ezek a szervezetek. A települések veszélyhelyzeti besorolását megváltoztattuk, illetve minden megyében létrehoztunk egy önkéntesekből álló mentőszervezetet, amely a megfelelő normaidőben bármikor bevethető a veszélyhelyzetek kezelésére. Tolna megyében a Gemenc Mentőszervezet került létrehozásra, aki felkészültségéről egy ún. rendszerbeállító, de inkább úgy mondom, hogy egy három napos vizsga gyakorlaton tett tanúbizonyságot.
Az írásos anyagban az Igazgatóság által elvégzett munkáról részletesen beszámoltunk. Engedjék meg, hogy egy aktuális témáról tájékoztassam a tisztelt Közgyűlést. November utolsó napja a mai, közeledik a tél, a katasztrófavédelem és a megyei védelmi bizottság koordinálásával megkezdődött a felkészülés a téli hideg és havazás okozta rendkívüli időjárási helyzetek kezelésére. Fontos a felkészülés, fontos, ha bekövetkezik ez a helyzet, akkor a különféle szervezetek, nemcsak a hivatásos rendvédelmi szervek, hanem a karitatív, az önkéntes szervezetek, illetve a lakosság erőfeszítései koordinálva legyenek, hogy egységesen legyenek kezelve annak érdekében, hogy az ilyenkor jelentkező problémákat, mint ahogy azt már említettem, minél kevesebb áldozattal, minél kevesebb problémával meg tudjuk oldani. Ennek a módszere egyfajta tervezés, a felkészülés most folyik, ami tulajdonképpen szemléket jelent. A veszélyes helyek, elsősorban a közlekedés szempontjából veszélyes helyek, szemléje zajlik, illetve a veszély elhárítására felkészült szervezetek eszközállományának, anyagállományának és személyi állományának a szemlélése történik. Szeretnénk létrehozni egy szociális felügyeleti hálózatot, ezt mindenképpen a lakosság, önkéntesek segítségével, hiszen a településeken ők azok, akik a leginkább tudják, hogy a környezetükben kik azok a rászoruló emberek, akiket nagy hideg, havazás esetén segíteni kell, akinek a részére tüzelőt kell juttatni, akinek a közlekedését esetleg hó eltakarítással segíteni kell. Nagyon fontos a védekezés időszakában a lakosság hiteles, előremutató tájékoztatása a várható veszélyhelyzetekről. Téli, hideg időjárás esetén elsősorban a meteorológiai tájékoztatást értem ezalatt, illetve a közlekedésre vonatkozó tájékoztatást. Kezdeményezni fogjuk az energiaszolgáltatóknál, hogy vezessenek be egy kvázi kikapcsolási moratóriumot, hogy a téli hideg hónapokban ne maradjon senki villany, gáz, vagy fűtés nélkül. Arról tájékoztatnám még a tisztelt Közgyűlést, hogy ha szükséges, akkor készen állunk arra, hogy ezen feladatok koordinálására, szervezésére operatív törzset állítsunk fel, amivel irányíthatjuk a feladatokat. Köszönöm szépen megtisztelő figyelmüket, ennyit szerettem volna szóban hozzátenni az írásbeli anyaghoz.

dr. Puskás Imre:
Köszönöm szépen Igazgató úr informatív kiegészítését, és amennyiben Főosztályvezető úr is szeretne hozzátenni valamit, úgy látom igen, megadom a szót.

dr. Hesz József:
Köszönöm szépen. Tisztelt Elnök úr! Tisztelt Főjegyző asszony! Tisztelt Megyei Közgyűlés! Az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (továbbiakban: OKF) Főigazgatója, dr. Bakondi György altábornagy úr nevében tisztelettel köszöntöm a Közgyűlés minden tagját, és örömmel veszek részt ezen a Közgyűlésen, ahol a megye védett lakossága által megválasztott grémium megtárgyalja a katasztrófavédelmi igazgató beszámolóját, illetve a katasztrófavédelem éves tevékenységét, jövőbeli feladatait. A katasztrófavédelem rendszere az elmúlt évtizedben, ahogy Igazgató úr is említette, nagyon sok tapasztalatot halmoztunk fel ezzel kapcsolatosan. A 2010. évi kormányváltás után ezt a tevékenységet felgyorsítottuk, és mintegy másfél év alatt közel 150 jogszabály módosításával, illetve a 2011. szeptemberében nagy többséggel elfogadott katasztrófavédelmi törvénnyel kialakítottuk az új katasztrófavédelmi rendszert. A kormányváltásnál meghirdetett szemléletváltás a belügyek, így a katasztrófavédelem területén is éreztette hatását, hogy a valós élet problémáival kívánunk foglalkozni, és elsősorban a lakosságot fenyegető veszélyek megelőzésére helyeztük a hangsúlyt. Ahogyan ezt Igazgató úr is mondta, bár az ablakon kinézve még nem a telet látjuk, de a felkészülést mi már megkezdtük.
Megteremtettük az egységes iparbiztonsági hatóságot, amely most már nemcsak az alsó, vagy felső küszöbértékű veszélyes üzemekkel foglalkozik, hanem a küszöbérték alatti mennyiséget feldolgozó, vagy használó üzemekre is kiterjed. Nemcsak közúton ellenőrizzük a veszélyes szállítmányokat, hanem vízi, vasúti, illetve légi úton történő szállításkor is január 1-jétől. 2012. november 12-én pedig megszavazta az Országgyűlés, szintén nagy többséggel, a létfontosságú rendszerek, vagy korábbi nevén kritikus infrastruktúra védelméről, azonosításáról szóló törvényt.
Dinamizáltuk a polgári védelmet, ami az elmúlt évtizedekben jelen volt, azonban az volt a célunk, hogy ne csak papíron rendelkezésre álló egységekkel vegyük fel a harcot a katasztrófák ellen, hanem jól kiképzett, felkészített polgárok egységével tudjunk beavatkozni. Megalakítottuk a hivatásos Hunor és az önkéntes Huszár Mentőszervezeteket, akik ez év októberében ENSZ minősítést szereztek. A világon 9 ilyen mentőcsapat van, azt gondolom, hogy az Egyesült Államokkal, Japánnal, vagy Oroszországgal ebben a tekintetben azt lehet mondani, hogy egy szinten állunk.
Állami irányítás alá vontuk az önkormányzati tűzoltóságokat azért, hogy egységes, az ország egész területén azonos biztonságot tudjunk nyújtani a lakosságnak a nap 24 órájában, de emellett természetesen nem feledkeztünk el az önkormányzati, régebbi nevén önkéntes létesítményű, vagy önkéntes tűzoltó egyesületekről sem. Továbbra is számítunk az ő áldozatos, magas szintű munkájukra.
Tolna megye az egyik legveszélyeztetettebb civilizációs tényezővel rendelkezik, ugyanakkor azt is el kell mondani, hogy a legmagasabb szintű védelmi rendszer is a Paksi Atomerőmű körül működik, továbbá 45 veszélyes üzem működik a megye területén, amely szintén napi feladatokat ró az iparbiztonsági szakterületre. Beszélhetünk még az M6-os autópálya veszélyes anyag szállítással kapcsolatos veszélyeztetéséről a meglévő vasúti kapacitáson túl. Ugyanakkor természeti katasztrófákkal is szembe kell nézni Tolna megyében. A Duna mellett a kisebb vízfolyásokon kialakuló esetleges villám árvizek, a halas- és horgásztavaknak az állapota, erdő és mezőgazdasági területeknél a szabadtéri tüzek, illetve a

szélsőséges időjárás, ami egyre inkább megfigyelhető nemcsak a megyében, hanem az egész országban is, ez a megyei szakemberekre, önkormányzatokra, gazdasági társaságokra és állampolgárokra egyaránt nagyon nagy feladatokat ró.
Ahogyan Igazgató úr említette, az elmúlt évek eseményei igazolták, hogy nemcsak egy adott területen beavatkozni képes erőre van szükség, hanem olyan erőkre, akik hatékonyan képesek más megyékben is segítséget nyújtani, ezért jelentős előrelépésnek tartjuk a Gemenc Mentőcsoport megalakulását, és nemzetközi minősítését, melyet éppen ez év szeptemberében szereztek meg, így nemcsak Tolna megyében, hanem esetlegesen más megyékben is alkalmazni tudjuk a Mentőcsoportot. Ezekhez természetesen felkészült szakemberekre, dinamikus vezetőkre van szükség. Az OKF vezetése nevében mondhatom, hogy Wéber igazgató urat az OKF-en ilyen szakemberek közé soroljuk, és nemcsak a helyi szintű feladataiban, hanem az országos szintű rálátását, szaktudását igénybe tudjuk venni más események kapcsán is.
Természetesen mindez nem elegendő az eredményes, hatékony működéshez. Összefogásra van szükség, és a katasztrófavédelemre. A katasztrófavédelem legnagyobb erénye abban van, hogy összefogja azokat a szervezeteket, akik a veszélyeztető tényezőkkel szemben veszik fel a küzdelmet. Gondolok itt az önkormányzatokra, akár települési, akár megyei önkormányzatokra, gazdasági társaságokra, a lakosság támogatására. Kérem a tisztelt Közgyűlés közreműködését, hogy meglévő eszközeikkel korrekt és eseménymentes együttműködést tudjanak megvalósítani. Köszönöm, hogy szót kaphattam a Közgyűlésben, további sok sikert kívánok.

dr. Puskás Imre:
Köszönjük szépen. Tekintettel arra, hogy tájékoztatóról van szó, nincs vita része a napirendi pontnak, azonban ha Képviselőtársaim kérdést, illetve véleményt kívánnak megfogalmazni, megadom a szót. Továbbá, abban az esetben, ha olyasmi hangzik el, amire az előterjesztők reagálni szeretnének, természetesen ahhoz is megadom majd a szót.
Elsőként megadom a szót Frankné dr. Kovács Szilvia képviselő asszonynak.

Frankné dr. Kovács Szilvia:
Köszönöm a szót Elnök úr. Tisztelt Ezredes urak! Mivel a Közgyűlés elnöke lehetőséget adott arra is, hogy véleményt nyilvánítsak, akkor úgy gondolom, hogy a napirend tekintetében, mivel az első része a katasztrófavédelmet érintő ez évi jogszabályváltozásokról szól, mindenképpen szeretnék itt véleményt nyilvánítani. Először is, hallom Főigazgató úr örömmel nyugtázza, hogy a lakosság képviselői ülnek az asztal mellett, akinek Önök beszámolhatnának. Ennek a megállapításnak van egy-két szépséghibája. Az egyik az, hogy tájékoztatót tartunk, tehát véleményt ugyan az Elnök úr külön engedélyével megfogalmazunk, de a Szervezeti és Működési Szabályzat szerint kérdéseket tehetünk fel. Ez egy tájékoztató, ami minőségében is más, eltér a beszámolótól. Ezt nem kívánom részletezni, de azt engedje meg, hogy megjegyezzem, hogy sajnálatos módon a Közgyűlésnek a Fideszes többségű Parlament által hozott döntés eredményeként gyakorlatilag semmilyen feladata, hatásköre a védelmi munkát illetően nincs. Korábban volt, ezt mindnyájan tudjuk, ez megszűnt. A jogszabályváltozás eredményeként átkerült egy olyan érdekkörbe, ahol a védelmi munkát a megyében gyakorlatilag, hogyan is fogalmazzam, pártmunkások, párt által odahelyezett vezetők fogják eldönteni. Ez csak egy megjegyzésem volt, és ez határozott véleményem.

A másik véleményem talán az, hogy az évszázados hagyományokkal küzdő tűzoltóság államosításáról, és ezzel nem kívánok vitát nyitni az államosítás kérdéskörében, gyakorlatilag mindenféle egyeztetés és érdekvédelmi szervezetek előzetes véleményének kikérése nélkül hozta meg a döntést a Parlament, vagy egy szűk pártcsoportban történnek ezek a dolgok. Engedjék meg, anélkül, hogy minősíteném a szakmai részét a dolognak, hiszen én ahhoz nem értek, de talán a legfontosabb az volt, hogy a tűzoltóság megszűnt, mint elnevezésében több száz éve működő szervezet. Ehelyett lett katasztrófavédelmi jelzővel ellátva ugyanez a feladatellátás. A tűzoltó múzeumból katasztrófa múzeum lett, meg hát mit mondjak, a tűzoltó zenekarból katasztrófa zenekar. Azt gondolom, hogy ez ilyen nevetség szintjén működik. A másik pedig az, hogy tiszteletben kellett volna tartani a több száz éves hagyományokat. Nyilvánvalóan a kiképzésnél is az egységesítés nem tudom milyen motiváció alapján, de ugyanolyan kiképzést kapnak, így többek között fegyveres kiképzést is, hallottuk a médiából, ha máshonnan nem is, mind a tűzoltók, illetve a tűzoltással foglalkozó katasztrófavédők.
Egyébként a katasztrófavédelmet mint olyat én közgyűlési elnökként sem értettem magát a kifejezést, mert nem a katasztrófát védjük, hanem a katasztrófa ellen védjük az embereket, de nem kívánok nyelvészeti fejtegetésekbe belemenni. Az lenne a kérdésem, hogy a Tolna megyei tűzoltók kaptak-e fegyveres kiképzést? A tájékoztatóból nem láttam hol alakulnak katasztrófavédelmi őrsök? A tájékoztató tartalmazza, hogy a megyei védelmi bizottság által kijelölt városokban fognak helyi védelmi bizottságok működni. Melyek ezek a városok, és milyen szempontok szerint jelölik ki ezeket a településeket? Aztán a hatékonyabb helyszíni irányítás címszó alatt találtam azt a megjegyzést, hogy a nagyobb események idején a hivatásos katasztrófavédelmi tiszt veszi át a polgármestertől a beavatkozási feladatok ellátását. Kérdezném, hogy melyek ezek a nagyobb események, ezt ki fogja minősíteni, és hogyan? A közbiztonsági referensekről is szeretnék több információt hallani, hogy hány településen állították be őket a megyében? Minden településen lesz? Számomra ez sem igazán egyértelmű. Amire szeretnék még választ kapni az az, hogy a tájékoztatóban megtaláltam a szervezeti felépítésről az ábrát, ami számomra mondjuk világos, csak kicsit apró betű volt, de megoldottuk, ugye Elnök úr is küszködik ilyen problémákkal, tehát nincs egyedül. Ennek kapcsán szeretném megkérdezni, hogy az önkormányzat tűzoltó parancsnokságok, a létesítményi tűzoltóságok, valamint az önkéntes tűzoltó egyesületek jövőjét Önök hogyan vizionálják? Egyrészt országos szinten is érdekelne, de azt gondolom, hogy inkább talán a helybéli információkra volnék kíváncsi. Nagyon kellemetlen és rossz érzés volt azt hallgatni, hogy az önkéntes tűzoltóság elsorvasztásának lehetünk majd tanúi, amit mi magunk a megyei önkormányzatok vonatkozásában nap mint nap átélhettünk. Szeretném még azt talán megkérdezni, hogy az érdekképviseleti jog érvényesítését, mint ahogy ezt a törvényalkotás folyamán én úgy tudom nem igazán lehetett felfedezni, Ezredes úr, mint a Tolna Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság igazgatója, hogyan képzeli a jövőben? Mert jelenleg folynak azok az átalakulások, átszervezések a jogszabályból eredően, ahol igenis azt gondolom, hogy releváns kérdés az érdekvédelem, az érdekképviseleti jog érvényesülésének biztosítása. Lesz-e erre, hadd használjam ezt a kifejezést, a tűzoltóknak továbbra is lehetőségük, és jogos elvárásuk teljesülni fog-e? Köszönöm.

dr. Puskás Imre:
Köszönöm szépen Képviselő asszony. Megfogalmazódott bennem, hogy a Megyei Közgyűlés békés és egyszerű lefolyásának három ellensége van. A meleg, a

közvélemény-kutatás és a sajtónyilvánosság. Ennek isszuk most a levét. Ki tudom fejteni bővebben is, hogy miért, de szerintem kitalálható. Ahogy jönnek föl a szocialisták, úgy látom egyre aktívabbak lesznek a Megyei Közgyűlésen, és ez nagyszerű fejlemény, mert így sokkal érdekesebbek a Közgyűléseink, mintha unalmasan, egyhangúan és érdektelenül zajlanának le. Nem szoktam belekötni senkinek a szófordulataiba, mert a szabad beszéd nem egy könnyű műfaj, és természetesen mindannyian szoktunk furcsaságokat mondani, de miután Képviselő asszony Grétsy magasságokat mutatott a szóelemzéseket és értelmezéseket illetően, többek között mint a katasztrófavédelem értelme, ezért szóvá tenném azt a fordulatát, ami úgy szólt, hogy a tűzoltóság évszázados hagyományokkal küzd. Közben rájöttem, hogy valószínűleg a hagyomány egyenlő szinonimája a tűz, tehát a hagyomány és a tűz ilyen értelemben szinonim kifejezések, mert csak így tudom értelmezni ezt a mondatot.
De túllépve ezen a problémán ügyrendi kérdésben megadom a szót, és remélem lesz benne ügyrendi javaslat is, különben megvonom a szót, Frankné dr. Kovács Szilvia képviselő asszonynak.

Frankné dr. Kovács Szilvia:
Nyugodtan vonja meg a szót Elnök úr, előre mondom, hogy nem lesz ügyrendi javaslatom. Azt viszont szeretném, ha mellőzni szíveskedne…

dr. Puskás Imre:
Akkor megvonom a szót Képviselő asszonytól.

Frankné dr. Kovács Szilvia:
Teljesen mindegy, úgy teszek, mint Koltai képviselő úr.

dr. Puskás Imre:
Koltai képviselő úr nagy példaképünk. Képviselő asszony egyfolytában ezt tette. Önnek 7 perce volt arra, hogy elmondja a véleményét.
Túljutva ezen a nagyszerű fordulaton, megadom a hozzászólás lehetőségét Porga Ferenc képviselő úrnak.

Porga Ferenc:
Köszönöm Elnök úr. Két kérdésem lenne. Az egyik, a közbiztonsági referensekkel kapcsolatos. Látom, hogy az I. és II. osztályba sorolt településeken lesznek közbiztonsági referensek. Az a kérdésem, milyen segítséget kapnak a III. osztályba sorolt települések, hiszen itt több mint 50 településről van szó a megyében. Úgy gondolom, hogy a referensek képzése és kijelölése nagyon jó ötlet, és bízom benne, hogy a III. osztályba sorolt településeket sem fogja az új rendszer érintetlenül hagyni, mert itt is előfordulhatnak veszélyhelyzetek, vagy katasztrófahelyzetek.
A második kérdésem az lett volna, amit Képviselőtársam már feltett, hogy kirendeltségek és őrsök a megye területén hol fognak létrejönni, milyen lesz ennek a szervezeti rendszere, felépítése? Köszönöm.

dr. Puskás Imre:
Köszönöm szépen Képviselő úrnak, hogy a tárgyban tett fel kérdést. Megadom a szót László Ferenc képviselő úrnak.

László Ferenc:
Köszöntöm az Ezredes urakat! Pár kérdésem lenne. A civil lakosság felkészítését hogyan képzelték, milyen formában? Én még emlékszem arra az időre, amikor ez igen komolyan ment. A következő kérdésem a tavakra vonatkozik. Milyen jellegű hiányosságokat tártak fel, és konkrétan melyek azok a tavak, amelyek nagy veszélyt jelentenek? A következő pedig a csapadékvíz elvezetés, hiszen ez szűkebb pátriámat, Bonyhádot is érinti, ott történt-e valami intézkedés ezzel kapcsolatban? A másik kérdés, hogy a Hidas Vegyiművek területén egy cég bővítette ki tevékenységét, aki veszélyes hulladékokat tárol. Ez ügyben a bonyhádi testületi ülésen Jobbikos képviselőtársam egy írásbeli tájékoztatást kért, ígéretet is kapott, de a tájékoztatás még nem történt meg.

dr. Puskás Imre:
Köszönöm szépen. További hozzászólási szándékot látok, így megadom a szót dr. Égi Csaba képviselő úrnak.

dr. Égi Csaba:
Köszönöm a szót. Tisztelt Elnök úr! Képviselő asszony az imént dr. Sümegi Zoltán képviselőtársunk hozzászólását nem túl elegánsnak minősítette. Azt gondolom, hogy az Ön jelenlegi hozzászólása sem volt túl elegáns. Tekintettel arra is, hogy nem a napirendről szólt, másrészt pedig ugye Elnök úr megadta a lehetőséget a véleménynyilvánításra, ezzel maximálisan sikerült visszaélnie.
Érdemben annyit szeretnék hozzászólni a tájékoztatóhoz, ha a véleménynyilvánításnak lehetősége van, én úgy gondolom, hogy a hozzászólás azért sem volt helyénvaló, mert ez az a napirendi pont, ahol sok vitára nem adhat okot az, hogy a katasztrófavédelem éppen az az ág, ami kifejezetten állami feladatnak minősíthető, szinte arra termett. Ezeknek a jogszabályi rendezése nagyrészt megtörtént, én a magam részéről teljesen egységesnek, szervezettnek látom ezt a rendszert, mégpedig igen magas színvonalon szervezettnek. Ez egyébként kiderült Wéber Antal igazgató úr beszámolójából, illetve Főigazgató úr hozzászólásából is. Én teljesen megnyugtatónak érzem ezt a helyzetet, ezért én köszönöm szépen a magas színvonalú munkájukat.

dr. Puskás Imre:
Köszönöm szépen Képviselő úr hozzászólását. Megadom a szót Takács Zoltán képviselő úrnak.

Takács Zoltán:
Köszönöm a szót Elnök úr. Én csak meg szeretném nyugtatni az Ezredes urakat, hogy jó helyen ülnek, nem tévedtek el, mert pár perccel ezelőtt Képviselő asszony Főigazgató úr azon megjegyzésére, hogy a lakosság által megválasztott grémium előtt jelentek meg, azt találta mondani, hogy ők tulajdonképpen nem is a lakosságot képviselik itt. Tőlük, a szocialistáktól ez nem furcsa, ők soha nem a választóikat szokták képviselni, hanem saját magukat. Köszönöm Elnök úr, úgyhogy jó helyen ülnek Ezredes urak.

dr. Puskás Imre:
Köszönöm szépen. Megadom a szót Krauss Péter képviselő úrnak.

Krauss Péter:
Köszönöm Elnök úr. Egyetlen kérdésem van, de előtte hadd mondjam azt, hogy ilyen, amit Képviselőtársam mondott nem hangzott el, és ezt kikérjük magunknak. A kérdésem, mert az nyilván fontosabb, a tájékoztatóban úgy értelmeztem, hogy a települési katasztrófahelyzet esetén a katasztrófavédelem irányítását átveszi egy szakmabeli ember. A kérdésem az, hogy a település infrastruktúrájának a különböző igénybevétele milyen jogalapon kerül át az ő feladatkörébe? Egy városban nyilván adott esetben szükség van tornatermekre, szükség van akár iskola, akár eszközök, egyebek igénybevételére. Ez a katasztrófavédelmet elhárító személy milyen jogalapon rendelkezik különböző infrastrukturális elemek fölött? Köszönöm szépen.

dr. Puskás Imre:
Köszönöm szépen. További hozzászólási szándék nem lévén, megadom a válaszadás lehetőségét az Ezredes uraknak.

dr. Hesz József:
Köszönöm. Szeretnék általánosságban reagálni, ami a Tolna megyei kérdéseket illeti, azokat természetesen átadom Wéber igazgató úrnak, hiszen ő a kompetens. Túl azon, hogy nyilván mi nem egy pártpolitikai alapon szerveződő szervezet vagyunk, azt azért szeretném kihangsúlyozni, hogy az első Orbán-kormány alatt született meg ez a törvény. Ez tényszerű, tehát nem politizálok, hogy 1999-ben szavazták meg a LXXIV. törvényt, ami 97%-os szavazati aránnyal került elfogadásra, tehát azt gondolom, hogy ebben talán mindenki benne volt, kivéve, akik hiányoztak az Országgyűlésből. Maga a katasztrófavédelem kifejezés is én azt gondolom, hogy innen ered. Van tűzvédelem is, nem védjük a tüzet sem. A tűzcsapból sem tűz folyik, hanem víz. Nagyon sokszor felmerült a katasztrófavédelem kifejezés, én erre azt tudom mondani, hogy a magyar nyelv hála Istennek elég gazdag ahhoz, hogy kifejezzük ezt. Mi megvagyunk ezzel a kifejezéssel, de azt gondolom, hogy az elmúlt 12 évben is mindenki megvolt vele.
Hogy az érdekkör változott, említette a Képviselő asszony, hogy a katasztrófavédelem, mint érdekkör átkerült, a kormánymegbízott lett a megyei védelmi bizottság elnöke, és nem a közgyűlés elnöke. Én azt gondolom, hogy az érdekkör nem változott, az érdek mindig a lakosság védelme. Az irányítás tekintetében történt valóban változás, és úgy ítélte meg, ha a katasztrófavédelem a törvényben deklarált módon nemzeti ügy, és a katasztrófavédelem állami feladat, akkor az államnak kell nemcsak országos, hanem területi helyi szinten is közreműködnie. Tehát az érdekkör nem változott, az maradt.
Ami a kérdéseket illeti, elég sok elhangzott. Hogy a Tolna megyei tűzoltók kaptak-e fegyveres kiképzést? A kiképzés rendszere a tűzoltóságok esetében annyiban változott, hogy a sorkatonaság eltörlése után úgy döntött a minisztérium, hogy a tűzoltó szakmai kiképzés elé egy 3 hónapos egységes rendészeti modult épít be, melynek természetesen vannak alaki kiképzési elemei is. A tűzoltó egy rendvédelmi szakember, a rendvédelemben pedig hierarchikus irányítás van. ezt meg kell tanulnia annak a fiatalnak is, aki sorkatonai szolgálatot egyáltalán nem töltött le.
Fegyveres kiképzés. Valóban történt egy ilyen, ami már 60 éve zajlik a Belügyminisztériumon belül, ún. járőrbajnokságokat szerveznek. Az egységes rendészeti modulnak egy rész eleme, hogy egy ilyen járőrbajnokságon vesznek részt a különböző rendvédelmi szerveknél tanuló hallgatók. Ami megjelent a sajtóban, az a járőrbajnokságon készült, tehát semmiféle fegyveres kiképzést nem kapnak sem a Tolna megyei, sem más tűzoltók, hanem egy járőrbajnokságon vettek részt úgy,

ahogy az elmúlt 60 évben mindig. Azt örömmel tudom jelenteni, hogy az egyébként fegyveres képzést nem kapó tűzoltók az 1., a 2. és a 4. helyet szerezték meg. Egy rendőrcsapat tudott a 3. helyre bekerülni. Azt gondolom, hogy az, hogy valaki egy fegyvert visz a hátán nehezítésképp, az nem tekinthető fegyveres kiképzésnek.
Hivatásos katasztrófavédelmi tiszt veszi át valóban a feladatot. Milyen esetekben? Amikor a kormány veszélyhelyzetet hirdet ki. Az Alaptörvény leírja a rendkívüli jogrend, korábbi nevén minősített időszak, most különleges jogrendnek írja le az Alaptörvény, aminek az alsó szintje a veszélyhelyzet. Amikor a kormány veszélyhelyzetet hirdet természeti csapás, vagy civilizációs katasztrófa miatt, akkor veszi át a hivatásos katasztrófavédelmi tiszt a megyei kormánymegbízottól, illetve a helyi szinten a helyi védelmi bizottságban a polgármestertől a feladatot. A polgármesterek feladata nem üresedett ki, tehát helyi szinten, települési szinten a polgármester maradt a katasztrófavédelem irányítója, tehát ő irányítja a védekezést. A helyi védelmi bizottságokban, amelyek majd a járásokhoz fognak igazodni, vagyis a járási székhelyeken lesz a helyi védelmi bizottság. Ott lesz az elnökhelyettes a megyei igazgató által kijelölt katasztrófavédelmi tiszt, és veszélyhelyzet esetén veszi át a védekezés irányítását. Itt akkor kapcsolódnék Képviselő úr kérdéséhez is, hogy ilyen esetekben milyen jogi alapon veszi át a helyi infrastruktúrát? Hát ilyen alapon, hogy a kormány rendeletben veszélyhelyzetet hirdet ki és ennek alapján a katasztrófavédelmi tiszt igénybe veszi az adott településen a védekezéshez szükséges erőket, eszközöket, infrastruktúrát, befogadó helyeket, és egyéb más infrastruktúrát.
Az önkormányzati és létesítményi tűzoltóságok, illetve az önkéntes tűzoltó egyesületek jövőjével kapcsolatban annyit tudok elmondani, hogy az OKF kiemelten kezeli ezt a kérdést, és nem megszüntetni kívánja, hanem ezeknek a számát emelni próbálja, illetve olyan helyzetbe hozni őket, hogy képesek legyenek az önkéntes tűzoltó egyesületek is a védekezési munkában jobban részt venni. Éppen most, az OKF Ferihegyi úti bázisán a fővárosban a mai napon eszközöket adnak át a Pest megyei és fővárosi önkéntes tűzoltó egyesület tagjainak. Tehát állami pénzből vásárolt eszközöket adnak át, így lesz ez Tolna megyében is. Minden megyében eszközöket kapnak azok az önkéntes tűzoltó egyesületek, akik hogy így mondjam tűzoltást, műszaki mentést képesek végezni. Én cáfolnám azt, hogy az önkéntes tűzoltó mozgalom elsorvasztása folyna. Azt gondolom, hogy azoknak, akik tettek valamit az asztalra, azoknak a megerősítése zajlik. Ugyanígy az őrsök kérdésével is. Tolna megyével kapcsolatban majd Igazgató úr el fogja mondani, hogy alakulnak itt az őrsök. Első körben összesen 65 tűzoltó őrs fog alakulni az országban 2014. végéig. Most néhány volt hivatásos és önkormányzati tűzoltóság bázisán jöttek létre ezek az őrsök, ahol nagyobb állami szerepvállalásra mindenképpen szükség volt. A további kb. 40 tűzoltó őrs fehér foltokon fog létrejönni. Sok helyen zöld mezős beruházásként, tehát új laktanyát fognak építeni, gépjárműveket tesznek a helyszínre, és állományt fog biztosítani a katasztrófavédelem.
Az érdekképviseleti joggal kapcsolatosan. Megalakult a Magyar Rendvédelmi Kar, ennek van katasztrófavédelmi tagozata. Ebben, hogy így mondjam demokratikus választások eredményeként az állományból jelölt tagok vesznek részt, és az állomány által megválasztott grémium képviseli az állomány érdekeit. De természetesen a szerveződést nem zártuk ki, azok a tűzoltó szakszervezetek, melyek korábban működtek, továbbra is működnek, és a Katasztrófavédelmi Érdekegyeztető Tanácsban folyamatos az együttműködés. Az OKF a Katasztrófavédelmi Érdekegyeztető Tanácson keresztül az állomány érdekeit meghallgatja.

A tűzoltó szó nem halt ki. Ha valaki megnézi, akkor látja, hogy a korábbi 95 hivatásos önkormányzati tűzoltóság helyett országosan 104 hivatásos tűzoltóság működik. Pakson, Dombóváron, Szekszárdon működik a hivatásos tűzoltóság, tehát a tűzoltó szó sem veszett ki és maga a tűzoltó sem. Ezt onnan tudom megerősíteni, hogy aki korábban polgári védelmi rendfokozati, tehát állománycsoportba tartozott, ők is tűzoltó rendfokozatot kaptak. A katasztrófavédelemnél most már csak tűzoltó állománycsoportú emberek dolgoznak.
Röviden megpróbáltam válaszolni, a konkrét Tolna megyei kérdések megválaszolásához átadom a szót Igazgató úrnak. Még gyorsan átszaladok a jegyzetemen, milyen vélemények voltak az elején. Fegyveres kiképzés, tűzoltóság, államosítás. Igen, tehát az államosítással kapcsolatosan az, hogy egyeztetés nélkül történt, azt szintén cáfolni tudom. 2011-ben kormányhatározat született arról, hogy a katasztrófavédelmi törvény előkészítésére társadalmi vitát kell szervezni, és azt végig kell vinni. Ez a társadalmi vita meg is történt 2010 második felében, illetve 2011 elején. Ez a társadalmi vita olyan széles körben zajlott le, hogy megyei közgyűlések, védelmi bizottságok is véleményt mondtak. Ezeket a katasztrófavédelem összesítette. Az összes érdekképviselet, szakmai és civil szervezetek, összes megyei igazgatóság, megyei közgyűlés részt vett benne. Nem maradt ki semmi olyan szervezet ebből a vitából, amelyik Magyarországon létezik. A lehető legszélesebb körben zajlott le, valamikor február végén összesítettük a véleményeket, és ennek alapján került kidolgozásra 2011. I. és II. negyedévében maga a katasztrófavédelmi törvény, amelyet 2011. szeptemberében szavaztak meg. Egy jó éves előkészítési munka és egy széles társadalmi egyeztetés folyt le.
Hogy a Közgyűlésnek nincs hatásköre a katasztrófavédelemben. Én azt gondolom, hogy nagyon sok hatásköre és feladata van a Közgyűlésnek, hiszen említettem, hogy Önök a lakosságot képviselik. Tehát a lakosságon keresztül is és a képviselőkön keresztül is. Azt gondolom ezt ez a mai nap is bizonyítja, Igazgató úr itt beszámol, kérdések hangoznak el, ami nagyon pozitív dolog, hogy kérdések vannak, és tisztázni tudjuk az esetleges félreértéseket, úgyhogy én átadom a szót. Köszönöm.

dr. Puskás Imre:
Köszönöm szépen. Igazgató úr, amennyiben még maradt válasz, megadom a szót.

Wéber Antal:
Köszönöm szépen. Tisztelt Elnök úr! Tisztelt Közgyűlés! A helyi védelmi bizottságokkal kapcsolatban, lehet, hogy félreértés volt, nincs előttem most az írásos előterjesztés, a jelenlegi helyi védelmi bizottságok helyét valóban a honvédelmi törvény alapján annak idején a megyei védelmi bizottság határozta meg. Január 1-jétől változik a jogszabály, akkor már ott lesznek a megyében, ahol járási székhelyek lesznek. Erre ezt tudom válaszolni.
Ami az őrsöket illeti, Tamási, Bonyhád és Gyönk településekre tervezzük. Várhatóan a gyönki lesz a legkésőbbi, mert Bonyhádon az épület készen van, Tamásiban folyamatban van az építkezés, és Gyönkön még nem kezdődött el.
Az érdekképviseleti joggal kapcsolatban. Képviselő asszony kérdésére azt tudom mondani, hogy a megyében 3 területe is működik ennek, ahogy azt Ezredes úr is említette. Egyrészt a Magyar Rendvédelmi Kar képviselőivel rendszeresen találkozunk, aztán a tűzoltókat képviselő reprezentatív szakszervezet, a Hivatásos Tűzoltók Független Szakszervezetének képviselőivel, és a legfontosabb saját megítélésem szerint, hogy negyedévente rendszeresen találkozom a vonulós, a beosztott tűzoltókkal. Azt hozzátenném, hogy úgy találkozom velük, hogy a tisztek,

vezetők nincsenek jelen, csak ezek a kollégáim, a beosztott tűzoltók, a tiszthelyettesi állomány, illetve jómagam, itt elmondhatják a véleményüket. Az első negyedévben lezajlott ilyen találkozó következtében sok olyan megoldás, azt is mondhatnám, hogy eredmény született, ami úgy érzem, hogy a hivatásos tiszthelyettesek szolgálatát kicsit könnyebbé tette.
Ezredes úr sok kérdést megválaszolt, de azért én is nézem a jegyzeteimet. A civil lakosság felkészítéséről csak annyit, hogy ezt a felkészítést egyrészt az önkormányzatok segítségével végezzük. A településeken lakossági fórumot szervezünk részükre, illetve települési gyakorlatot. Szeretném megköszönni a sajtó munkáját ebben, hiszen ezt a munkát a sajtón keresztül is végezzük. Illetőleg azokon a településeken, ahol közbiztonsági referensek vannak, ott rajtuk keresztül.
A tavak hiányosságait nem akarnám leegyszerűsíteni, de nem mondható bármelyikre is, hogy ez a legveszélyesebb. Ezek nem olyan hiányosságok, amik azonnali beavatkozást igényelnek, vagy veszélyt jelentenének a lakosságra. Ha ennyire veszélyesek lennének, akkor a működési engedély megszüntetését kezdeményeznénk.
Bízom benne, hogy minden kérdésre választ adtam, de ha kimaradt valami, kérem jelezzék. Köszönöm.

dr. Puskás Imre:
Köszönöm szépen a válaszokat az Ezredes uraknak, azt hiszem nem maradt megválaszolatlan kérdés, és már nem is lesz lehetőség újabb kérdés feltevésére, hiszen az előző kör azt szolgálta, hogy mindenki, aki a kérdését, illetőleg a véleményét kívánta elmondani, annak a lehetőségét megadtam, úgyhogy újabb kört nem nyitunk. Azt hiszem ilyen hosszasan a katasztrófavédelemről a Tolna Megyei Önkormányzat Közgyűlése még sohasem tárgyalt, de én örülök annak, félretéve a politikai felhangokat, hogy erről a kérdésről beszélhettünk, és hogy ilyen relatíve hosszan beszélhettünk. Merthogy a legfontosabb megállapítás talán az volna, és ez mindenki számára megszívlelendő, értve itt ha úgy tetszik magunkat is, hogy nincs a kormánynak rendőrsége, honvédelme, katasztrófavédelmi szervezete. Az államnak van. Ilyen értelemben, ha ezeknek a testületeknek vannak sikerei, akkor az mindannyiunknak az örömére kell, hogy szolgáljon, és ha ezek a szervezetek nem megfelelően működnek, akkor az igazándiból mindannyiunknak a problémája és terhe, hogy ez lehetőleg jó irányba változzon. Egyetértek dr. Égi Csaba bizottsági elnök úrral, hogy ha az elmúlt évek sok-sok változtatását áttekintjük, akkor ha nagyon sommás akarok lenni, és ennek megfelelően hibázok is, akkor legbiztosabban a legsikeresebb változtatás az pont a katasztrófavédelemnek a rendszerében, szervezetében történt. Röviden úgy tudnám megfogalmazni a saját érzésemet, hogy kicsit egy ilyen mozgalmi szervezetből egy abszolút professzionális szervezetté változott. E tekintetben én egyáltalán nem érzem veszteségnek, hogy mondjuk a megyei védelmi bizottság elnöke korábban a megyei közgyűlés elnöke volt, ebben az esetben éppenséggel én, és ez a pozíció átkerült a kormányhivatalhoz, és a Kormánymegbízott úr lett a megyei védelmi bizottság elnöke. Azt hiszem ez is annak a professzionalista átalakításnak a nagyon helyes iránya, ami arról szól, hogy ott legyen a döntési kompetencia, ahol a hatósági kompetencia is van. Hiszen egészen nyilvánvaló, talán ezt nem is biztos, hogy annyira érzékeljük és ezt a gondolatot már magunkévá tettük, de a valóságos életünkben nem gerillacsapatok támadásától, és jobb esetben nem terrorista szervezetek támadásától kell félnünk, hanem az időjárás viszontagságaitól, a folyóink mederből való kilépésétől, vagy éppenséggel az üzemeinktől, melyek ahogy Igazgató úr fogalmazott, nagyon hasznos tevékenységet

látnak el, de ez a tevékenység időnként akár veszélyes is lehet. Továbbá a közösségi összejöveteleknek, az abban rejlő veszélyeknek kérdése is felmerülhet, itt a West Balkán esetre utalt Igazgató úr. Nem baj, ha magunk számára megfogalmazzuk, hogy a valóságos veszélyek körülbelül ezekből a dolgokból fakadnak. Ebből következően, ha mi biztonságban akarjuk érezni magunkat, akkor pont a katasztrófavédelem az a terület, az a szervezet, amelynek kiváló állapotban, kiválóan felszerelve kell lennie, kiváló szervezeti struktúrával. Egy nagyon is hierarchikus szervezeti rendben kell jól működnie ahhoz, hogy valóban biztonságban érezhessük magunkat. E tekintetben nagy lépésekkel, nagyon jó irányba haladt az ország. Még egyszer hangsúlyozva az első gondolatomat, szerintem ennek mindannyiunknak örülni kell, és ez mindannyiunknak a sikere. Ezért is köszönöm szépen Igazgató úrnak és Főosztályvezető úrnak a beszámolóját, és mindazokat a tartalmas gondolataikat, amelyek még ha az ember nem is tette feltétlenül magáévá, de maga ez a vita és ezek a megszólalások mindenkiben kialakíthatták azt a képet, hogy valóban akár az, ami történt Kolontáron, aminek egyébként a kezelése tudomásom szerint nemzetközi visszhang szerint is kiválóan zajlott, abban egy jó állapotban lévő katasztrófavédelmi szervezet még inkább nagyszerűen tud helyt állni, és ezeket a kihívásokat kezelni tudja. Én azt remélem, hogy itt a megyében is Igazgató úr, akit ugye néhány hónapja ismerek, hiszen néhány hónapja foglalta el ezt a státuszt, Zala megyéből érkezett, ugyanebből az igazgatói megbízatásból, én azt tapasztalom, hogy rendkívül elhivatott és magas szintű szakembere ennek a területnek. Azt gondolom, kiváló kezekben van a megye katasztrófavédelmének irányítása, és ha megengedi Főosztályvezető úr, ha hozzá mérhető intelligenciájú szakemberek ülnek a Főigazgatóságnál, akkor nyugalomban és biztonságban érezhetjük magunkat. Dr. Bakondi György altábornagy úr habitusát és elhivatottságát talán valamennyien ismerjük, és nem hiszem, hogy bármelyikünkben kétely van a tekintetben, hogy milyen elszántsággal és határozott kézzel szervezi és vezeti ezt a rendszert.
Tekintettel erre, én azt gondolom, hogy a mai vitánkat lezárhatjuk. Szavazást rendelek el. A tájékoztató tudomásul vételéről szavazunk. Határozathozatal következik. Kérem, most szavazzanak!

Megállapítom, hogy az MSZP frakció 3 képviselője nem vesz részt a szavazásban.

Megállapítom, hogy a Tolna Megyei Közgyűlés 9 igen szavazattal, ellenszavazat nélkül, 2 tartózkodás mellett a határozati javaslatot elfogadta.

A Tolna Megyei Közgyűlés 46/2012. (XI. 30.) közgyűlési határozata a katasztrófavédelmet érintő ezévi jogszabályváltozásokról, a normaváltozásból fakadó szervezeti- és feladatrendszer módosulásáról, valamint a katasztrófavédelem által ez évben elvégzett munkáról:

A Tolna Megyei Önkormányzat Közgyűlése a katasztrófavédelmet érintő ezévi jogszabályváltozásokról, a normaváltozásból fakadó szervezeti- és feladatrendszer módosulásáról,

valamint a katasztrófavédelem által ez évben elvégzett munkáról szóló tájékoztatót megtárgyalta, az abban foglaltakat tudomásul veszi.

dr. Puskás Imre:
Tisztelt Igazgató úr! Tisztelt Főosztályvezető úr! Én még egyszer köszönöm szépen a megjelenésüket. Annyi megjegyzést még hadd tegyek, hogy egyébként Tolna megye egy nagyon kellemes, békés hely. Szerintem erről egyébként is ilyen tudomásuk van. Köszönöm szépen, jó munkát kívánok Önöknek!
Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Tekintettel arra, hogy már túljutottunk a 3. napirendi pontunkon is, egy rövid szünetet rendelek el, és azt követően remélhetőleg már egy békésebb mederben folytatjuk a munkánkat. Köszönöm szépen.

Szünet után:

dr. Puskás Imre:
Tisztelt Közgyűlés! Határozatképesség ellenőrzése céljából, kérem Képviselőtársaimat, jelenlétüket szíveskedjenek jelezni.

Megállapítom, hogy a 15 képviselőből jelen van 14 fő, így a Közgyűlés határozatképes.

4. NAPIRENDI PONT
Rendelettervezet a Tolna Megyei Önkormányzati Hivatal köztisztviselőinek díjazásáról és egyéb juttatásairól
Előadó: dr. Puskás Imre, a Közgyűlés elnöke

dr. Puskás Imre:
Az előterjesztést valamennyi bizottságunk tárgyalta, álláspontjuk ismertetése következik. Először a Jogi és Ügyrendi Bizottság véleményét kérem.

dr. Égi Csaba:
Tisztelt Közgyűlés! Tisztelt Elnök úr! A Bizottság 4 igen szavazattal, 1 tartózkodás mellett támogatja a rendelettervezet elfogadását.

dr. Puskás Imre:
A Pénzügyi és Monitoring Bizottság véleményét kérem.

Kerecsényi Márton:
Tisztelt Közgyűlés! Tisztelt Elnök úr! A Bizottság egyhangúlag támogatja a rendelettervezet elfogadását.

dr. Puskás Imre:
A Területfejlesztési és Koordinációs Bizottság véleményét kérem.

Porga Ferenc:
Tisztelt Közgyűlés! Tisztelt Elnök úr! A Bizottság 5 igen szavazattal, egyhangúlag támogatja a rendelettervezet elfogadását.

dr. Puskás Imre:
Tisztelt Képviselőtársaim! Ezt követően, kérdések következnek. Kérdés nincs, megnyitom a napirendi pont vitáját. Kérem, hozzászólási szándékukat szíveskedjenek jelezni. Megadom a szót Tóth Endre képviselő úrnak.

Tóth Endre:
Tisztelt Közgyűlés! Tisztelt Elnök úr! Amikor az adófizetőktől kisarcolt pénzek leosztásáról van szó bármilyen formában, akkor szinte kötelezően hozzá szoktam szólni, ahogy most is. Gyakorlatilag a Közgyűlés elnökére, foglalkoztatási jogviszonyban álló alelnökére vonatkozó rendelkezésekkel kapcsolatban szeretném elmondani a véleményemet. Ismert a Közgyűlés tagjai számára a korábbi véleményem, amikor is az Elnök úr, illetve Alelnök urak illetményével kapcsolatban fogalmaztam meg kifogásaimat. Különösen Elnök úr teljes illetményét kifogásoltam, mivel ő országgyűlési képviselő is és onnan is megkapja a megfelelő fizetését. Az volt a véleményem, hogy egy fenékkel két lovat nem lehet megülni, valamelyik munkájának a kárára lesz az, hogyha két dolgot fölvállal. Egyértelműen azt is kimondtam akkor, ha valaki nem végez teljes értékű munkát, akkor teljes értékű fizetés, vagy illetmény nem is jár érte. A Közgyűlés eddigi anyagi jellegű gazdálkodása azt hiszem, hogy mindennél többet mond. Az elmúlt év zárásakor az állam gyakorlatilag elvette a Megyei Önkormányzat intézményeit, és jóváírt közel 8 milliárd forint adósságot, ami az elmúlt 10 évben halmozódott föl. Elnök úr ezt a problémát sem tudta igazán kezelni ebben a két esztendőben, és véleményem szerint ezért jutottunk ide. Visszatérve arra, hogy munkáért lehet csak pénzt fizetni egy normális felfogás szerint, az ebben a 9.§-ban nem igazán mutatkozik meg. Tudjuk azt a 7. napirendi pontként szereplő 2013. évi költségvetési koncepcióból, hogy a következő esztendőre gyakorlatilag nem lesz érzékelhető feladata a Megyei Önkormányzatnak. Ezért gondolom én, hogy az éves költségvetést teljesíteni csakúgy mellékesen is lehet, és ugyanakkor a rendelettervezetben az van, hogy a Megyei Önkormányzat éves költségvetésének teljesítése esetén a zárszámadási rendelet elfogadásakor a Közgyűlés elnöke részére egyedi határozattal jutalmat állapíthat meg, ami maximum 6 havi illetmény lehet. Durva esetben ez az Önkormányzat számára évi 6 millió forintos kiadást jelenthet az Elnök úr esetében. Én úgy gondolom, hogy ez egy olyan szint, amit ebben a fejezetben meghatároznánk, hogy méltatlan lenne a Közgyűléshez, ha ezt elfogadnánk.
A másik dolog, ami ugyancsak kérdéses számomra, a foglalkoztatási jogviszonyban álló alelnök jutalmazásáról és annak mértékéről a Közgyűlés elnöke dönt. Én úgy gondolom, hogy az Elnök úr gazdasági döntésekkel kapcsolatos felfogása, a haza és a rendszerváltozás fogalmakkal szembeni hozzáállása, számomra legalábbis, hagy kívánnivalót maga után. Amikor Elnök úr az Alkotmány törvény vitájában névvel szavazott arra, hogy ne legyen az Alkotmány része a magyar termőföld és magyar vízbázis védelme, akkor azt igazolta számomra, hogy nincs tisztában a haza fogalmával. Amikor most novemberben arról szavazott az Országgyűlésben, hogy a köztereken álló önkényuralmi jelképek továbbra is ottmaradhassanak, akkor én úgy gondolom, hogy ez nem igazán rendszerváltó elhivatottságból fakadhatott, mert számomra ezt még senki nem magyarázta meg, hogy hogyan lehet valaki rendszerváltó, ugyanakkor az önkényuralmi jelképeket pedig otthagyná az utcán

ahelyett, hogy máshova tenné. Ennek függvényében, hogy én nem tudom elfogadni az Elnök úr bizonyos kérdésekben való döntését, ezért nem tudom elfogadni azt sem, hogy az Alelnök jutalmazásáról és annak mértékéről döntsön. Javaslom, hogy ezt a napirendi pontot a Közgyűlés úgy módosítsa, hogy a Közgyűlés döntsön róla. Bár kétségem nincs afelől, ha Elnök úr bármit előterjeszt a Közgyűlés elé, akkor a Fideszes többség azt meg is szavazza. Köszönöm.

dr. Puskás Imre:
Megadom a szót dr. Sümegi Zoltán képviselő úrnak.

dr. Sümegi Zoltán:
Köszönöm. Egészen röviden. Az elejét nem kívánom minősíteni, de fölhívnám Képviselőtársam figyelmét, hogy megyei képviselőként vegye a fáradtságot és nézzen utána alapvető kérdéseknek. Konkrétan a 9.§ (2) bekezdésre gondolok, ahol a Közgyűlés elnöke helyett a Közgyűléshez vonná az Alelnök jutalmazását. A jogszabályok, törvények – Munka törvénykönyve, illetve a közalkalmazottakra, köztisztviselőkre vonatkozó törvények – nem teszik ezt lehetővé, törvénysértő lenne. Az lenne a javaslatom, hogy vagy vegye a fáradtságot és olvassa el a jogszabályt, vagy kérdezze meg attól, aki ismeri őket. Nem baj, ha megyei közgyűlési tagként nem ért ehhez, nem lehet mindenki szakember, nem érthet mindenki mindenhez.

dr. Puskás Imre:
Köszönöm. Megadom a szót második alkalommal Tóth Endre képviselő úrnak.

Tóth Endre:
Képviselő úrnak válaszolva a törvények ismeretével kapcsolatban, szerintem teljesen értelmetlen ezt a kérdést fölvetni, ugyanis egyszerűen átlapozva az anyagot, ezt a paragrafust, a Közgyűlés elnökének javaslatára helyett az legyen, hogy a Közgyűlés dönt. Csupán ennyiről van szó, és nem hiszem, hogy akármilyen jog ezt a megoldást tiltaná, vagy gátolná. Köszönöm.

dr. Puskás Imre:
Megadom a szót Főjegyző asszonynak.

dr. Bartos Georgina:
Köszönöm szépen. Nem tisztem, hogy dr. Sümegi Zoltán képviselő urat megerősítsem, csak szeretném Önöket tájékoztatni, mielőtt a módosító javaslatról szavaznak. A rendelet jelenlegi formájában a polgármesteri tisztség ellátásáról, és a helyi önkormányzati képviselők egyes juttatásairól szóló törvénnyel összhangban tartalmazza a jogi szabályozást. Azért így szól a szabályozás, hogy az elnök javaslatára lehet az alelnöknek jutalmat megállapítani, mert a helyi önkormányzati törvény értelmében az egyéb munkáltatói jog az Alelnökökkel kapcsolatban az Elnök úré. A jutalmazás, szabadságolás, stb., tehát a fő jogállást nem érintő kérdések az egyéb munkáltatói jogok. Ide tartozik a jutalmazás is, tehát ez nem a Közgyűlés hatásköre, hanem a törvény értelmében az Elnök hatásköre. Ezért szól így ez a rendelkezés. Közvetett értelemben tulajdonképpen a Közgyűlés is dönt róla, hogy egyáltalán az Elnöknek van-e erre lehetősége, nincs kizárva ebből a Közgyűlés, hiszen ha a költségvetésben nincs erre fedezet, akkor értelemszerűen az Elnök úr sem fog tudni megállapítani az Alelnök uraknak jutalmat.

dr. Puskás Imre:
Köszönöm. Egy mondatot engedjenek meg nekem, mielőtt továbbadnám a hozzászólás lehetőségét dr. Égi Csaba képviselő úrnak. Krauss Péter képviselő úr talán az 1. napirendi pontnál mondta azt a vagyonrendelet kapcsán, hogy igazából az a kérdés merül fel, hogy arról, ami nincs, miért kell rendeletet alkotni? Azért szögezzük le, akár itt az asztal körül ülő képviselők, akár a sajtó számára, hogy 2010. óta a Tolna Megyei Önkormányzatnál tisztségviselő jutalmat nem kapott. 2006. óta nem kapott, mondja nekem Főjegyző asszony. Döntést hoztunk, csak nem kapott, maradjunk ennyiben. Ezért akartam pontos lenni, tehát 2010. óta döntés sem született arról, hogy kap. Hogy egészen lefordítsam magyarra, én, amióta közgyűlési elnök vagyok, nem kaptam jutalmat. Kapitány Zsolt nem kapott jutalmat, és dr. Pálos Miklós nem kapott jutalmat. A jövőbe nem látunk, de a saját döntési kompetenciámban elmondhatom, annyira látok a jövőbe, hogy nem kívánok jutalmat adni Kapitány Zsoltnak, és nem kívánok jutalmat adni dr. Pálos Miklósnak. Egyébként pedig nem hoznék olyan előterjesztést a Közgyűlés elé, amely arról szól, hogy számomra jutalmat kíván adni a Megyei Közgyűlés. Erről vitatkozunk, így ezt szerettem volna leszögezni.
Megadom a szót dr. Égi Csaba képviselő úrnak.

dr. Égi Csaba:
Köszönöm. A Főjegyző asszonnyal nagyjából megelőztek a hozzászólásukkal, de annyit a tisztánlátás érdekében, hogy pontosan meghatározható, javítson ki Főjegyző asszony ha nem, ez egy abszolút technikai jellegű, egy jogszabályváltozás miatt idekerülő rendelettervezet. Tehát nem most akarja a Közgyűlés kialakítani ezeket a jutalmazási szabályokat, hanem ezek eddig is ugyanígy voltak szabályozva, és ahogy Elnök úr mondta, eddig sem élt a Közgyűlés a jutalmazás lehetőségével. Egy mondatot arról, hogy milyen jellegű költekezéseket kér számon rajtunk Képviselő úr. Biztos tudja, de ha nem, elmondom Önnek, hogy a Fidesz az egyetlen politikai erő, aki kvázi öncsonkítással ezekben a kérdésekben komoly megtakarításokat ért el. 41 fős közgyűlést előbb 15 fősre redukált, utána pedig a külső bizottsági tagságokat is megszüntette. Nem állítható az, hogy itt pazarlás folyik ezen a területen. Igenis ez az egyetlen politikai erő volt a rendszerváltás óta, aki ezeket a lépéseket először megtette. Köszönöm szépen.

dr. Puskás Imre:
Köszönöm szépen. Harmadszor is megadom a szót Tóth Endre képviselő úrnak.

Tóth Endre:
Csak annyit mondanék, hogy az előterjesztésből nem derül ki, hogy ez technikai jellegű dolog, és gondoltam nem árt leszögezni, hogy többletmunka nélkül nincs jutalom. Ezt a kiigazítást akartam még hozzátenni.

dr. Puskás Imre:
Köszönöm. További hozzászólási szándék nincs, lezárom a napirendi pont vitáját. Szavazás következik. Először Tóth Endre képviselő úr módosító javaslatáról, mely arról szól, hogy az egész 9.§ kerüljön ki a rendeletből. Én ezt jó szívvel támogatom, ettől függetlenül a jogszabályi háttere mindannak, ami ide le van írva meglesz, mert ahogy Főjegyző asszony hivatkozott rá, jogszabály az, amely ezt szabályozza. Ha ezt a rendeletből kivesszük, ettől ez a jogszabály még hatályos, tehát eljárhatunk ez alapján. Főjegyző asszony szerint ez nem esztétikai, hanem jogszabály alkotási

kérdés. Én teljesen jó szívvel hagyom ki belőle, még meg is szavazom, ha úgy gondolja. Engem ez nem zavar, semmiféle érdekem nem fog sérülni ezáltal. A lényeg az, hogy Képviselő úrnak az a módosító javaslata, hogy a 9.§-t vegyük ki a rendeletből. Szavazás következik. Kérem, most szavazzanak!

Megállapítom, hogy az MSZP frakció 3 képviselője nem vesz részt a szavazásban.

Megállapítom, hogy a Tolna Megyei Közgyűlés 3 igen szavazattal, 7 nem szavazat ellenében, 1 tartózkodás mellett Tóth Endre képviselő úr módosító javaslatát elutasította.

Bocsánat, csak annyi, mivel Képviselő úr korábbi szavazásaimat emlegette, én itt igennel szavaztam. Csak annak érdekében, hogy ne kelljen utána néznie miért 3 az a 3. A módosítást a Közgyűlés nem támogatta, így az eredeti szöveg javaslatról szavazunk. Rendeletalkotás következik. Kérem, most szavazzanak!

Megállapítom, hogy az MSZP frakció 3 képviselője nem vesz részt a szavazásban.

Megállapítom, hogy a Tolna Megyei Közgyűlés 9 igen szavazattal, 2 nem szavazat ellenében, tartózkodás nélkül elfogadta a 10/2012. (XI. 30.) önkormányzati rendeletét a Tolna Megyei Önkormányzati Hivatal köztisztviselőinek díjazásáról és egyéb juttatásairól.

(A 10/2012. (XI. 30.) önkormányzati rendelet a jegyzőkönyv 2. számú mellékletét képezi.)

5. NAPIRENDI PONT
Rendelettervezet a Tolna Megyei Önkormányzat 2012. évi költségvetéséről szóló 2/2012. (II. 17.) önkormányzati rendelet módosításáról
Előadó: dr. Puskás Imre, a Közgyűlés elnöke

dr. Puskás Imre:
Az előterjesztést valamennyi bizottságunk tárgyalta, álláspontjuk ismertetése következik. Először a Pénzügyi és Monitoring Bizottság véleményét kérem.

Kerecsényi Márton:
Tisztelt Közgyűlés! Tisztelt Elnök úr! A Bizottság egyhangúlag támogatja a rendeletmódosítás elfogadását.

dr. Puskás Imre:
A Jogi és Ügyrendi Bizottság véleményét kérem.

dr. Égi Csaba:
Tisztelt Közgyűlés! Tisztelt Elnök úr! A Bizottság 4 igen szavazattal, 1 tartózkodás mellett támogatja a rendelettervezet elfogadását.

dr. Puskás Imre:
A Területfejlesztési és Koordinációs Bizottság véleményét kérem.

Porga Ferenc:
Tisztelt Közgyűlés! Tisztelt Elnök úr! A Bizottság 3 igen szavazattal, 2 tartózkodás mellett támogatja a rendelettervezet elfogadását.

dr. Puskás Imre:
Köszönöm. A napirendi pont tárgyalásánál köszöntöm dr. Printz János könyvvizsgáló urat, és kérdezem, mi az álláspontjuk a rendelettervezettel kapcsolatban?

dr. Printz János:
Tisztelt Közgyűlés! Tisztelt Elnök úr! Csak nagyon röviden ezúttal is elmondanám, hogy a költségvetési rendelet módosítására vonatkozó javaslatot megvizsgáltuk, azt szakmailag megfelelőnek, megalapozottnak tartjuk, ezért észrevételt nem teszünk hozzá. Minderről a tájékoztatást írásban is átadtuk. Köszönöm szépen.

dr. Puskás Imre:
Köszönöm szépen Könyvvizsgáló úr kiegészítését. Tisztelt Képviselőtársaim! Ezt követően, kérdések következnek. Kérdés nincs, megnyitom a napirendi pont vitáját. Kérem, hozzászólási szándékukat szíveskedjenek jelezni. Amennyiben nincs hozzászólási szándék, lezárom a napirendi pont vitáját. Rendeletalkotás következik. Kérem, most szavazzanak!

Megállapítom, hogy az MSZP frakció 3 képviselője nem vesz részt a szavazásban.

Megállapítom, hogy a Tolna Megyei Közgyűlés 9 igen szavazattal, 2 nem szavazat ellenében, tartózkodás nélkül elfogadta a 11/2012. (XI. 30.) önkormányzati rendeletét a Tolna Megyei Önkormányzat 2012. évi költségvetéséről szóló 2/2012. (II. 17.) önkormányzati rendelet módosításáról.

(A 11/2012. (XI. 30.) önkormányzati rendelet a jegyzőkönyv 3. számú mellékletét képezi.)

6. NAPIRENDI PONT
Tájékoztató a Tolna Megyei Önkormányzat 2012. évi gazdálkodásának háromnegyed éves helyzetéről
Előadó: dr. Puskás Imre, a Közgyűlés elnöke

dr. Puskás Imre:
Az előterjesztést valamennyi bizottságunk tárgyalta, álláspontjuk ismertetése következik. Először a Pénzügyi és Monitoring Bizottság véleményét kérem.

Kerecsényi Márton:
Tisztelt Közgyűlés! Tisztelt Elnök úr! A Bizottság egyhangúlag támogatja a tájékoztató elfogadását.

dr. Puskás Imre:
A Jogi és Ügyrendi Bizottság véleményét kérem.

dr. Égi Csaba:
Tisztelt Közgyűlés! Tisztelt Elnök úr! A Bizottság 4 igen szavazattal, 1 tartózkodás mellett támogatja a tájékoztató elfogadását.

dr. Puskás Imre:
A Területfejlesztési és Koordinációs Bizottság véleményét kérem.

Porga Ferenc:
Tisztelt Közgyűlés! Tisztelt Elnök úr! A Bizottság 3 igen szavazattal, 2 tartózkodás mellett támogatja a tájékoztató elfogadását.

dr. Puskás Imre:
Ennél a napirendi pontnál is kérdezem dr. Printz János könyvvizsgáló urat, van-e szóbeli kiegészítése az előterjesztéssel kapcsolatban? Amennyiben nincs, kérdések következnek. Kérdés nincs, megnyitom a napirendi pont vitáját. Kérem, hozzászólási szándékukat szíveskedjenek jelezni. Amennyiben nincs hozzászólási szándék, lezárom a napirendi pont vitáját. Határozathozatal következik. Kérem, most szavazzanak!

Megállapítom, hogy az MSZP frakció 3 képviselője nem vesz részt a szavazásban.

Megállapítom, hogy a Tolna Megyei Közgyűlés 9 igen szavazattal, ellenszavazat nélkül, 2 tartózkodás mellett a határozati javaslatot elfogadta.

A Tolna Megyei Közgyűlés 47/2012. (XI. 30.) közgyűlési határozata a Tolna Megyei Önkormányzat 2012. évi gazdálkodásának háromnegyed éves helyzetéről:

A Tolna Megyei Önkormányzat Közgyűlése a Tolna Megyei Önkormányzat 2012. évi gazdálkodásának háromnegyed éves helyzetéről szóló tájékoztatót megtárgyalta, az abban foglaltakat tudomásul veszi.

7. NAPIRENDI PONT
A Tolna Megyei Önkormányzat 2013. évi költségvetési koncepciója
Előadó: dr. Puskás Imre, a Közgyűlés elnöke

dr. Puskás Imre:
Az előterjesztést valamennyi bizottságunk tárgyalta, álláspontjuk ismertetése következik. Először a Pénzügyi és Monitoring Bizottság véleményét kérem.

Kerecsényi Márton:
Tisztelt Közgyűlés! Tisztelt Elnök úr! A Bizottság egyhangúlag támogatja a koncepció elfogadását.

dr. Puskás Imre:
A Jogi és Ügyrendi Bizottság véleményét kérem.

dr. Égi Csaba:
Tisztelt Közgyűlés! Tisztelt Elnök úr! A Bizottság 4 igen szavazattal, 1 nem szavazat ellenében támogatja a koncepció elfogadását.

dr. Puskás Imre:
A Területfejlesztési és Koordinációs Bizottság véleményét kérem.

Porga Ferenc:
Tisztelt Közgyűlés! Tisztelt Elnök úr! A Bizottság 3 igen szavazattal, 2 nem szavazat ellenében támogatja a koncepció elfogadását.

dr. Puskás Imre:
Köszönöm szépen. Tisztelt Képviselőtársaim! Ezt követően, kérdések következnek. Kérdés nincs, megnyitom a napirendi pont vitáját. Kérem, hozzászólási szándékukat szíveskedjenek jelezni. Megadom a szót László Ferenc képviselő úrnak.

László Ferenc:
Köszönöm a szót Elnök úr. A 2013. évi költségvetési koncepcióról beszélünk, ami úgy gondolom, egy teljes sötétben tapogatózás. Bár van benne pár érdekes szám. A GDP 2012-ben eredetileg számított 0,1%os növekedés helyett 1,2%-ot csökkent a 2012. évi szinthez képest. A 2013. évre prognosztizált 1,6%-os GDP növekedés már 1%-kal növekedik. A háztartások fogyasztása 2012-ben 0,8%-kal csökken, míg 2013-ban a fogyasztás további 0,2%-kal mérséklődik. Nem tudom, hogy ez a Matolcsy-féle tündérmesének a része, vagy minek tudjuk be ezt a dolgot?

dr. Puskás Imre:
Köszönöm Képviselő úr. Miután jelenleg nincs további hozzászólási szándék, reagálnék a Képviselő úr által feltett kérdésre. Valóban a költségvetési koncepciónknak a része egy olyan általános költségvetési, gazdasági helyzetelemzés, ami mindannyiszor megelőzte eddig is a költségvetési koncepcióját a Megyei Önkormányzatnak. Ez nyilván egy olyan fajta célt szolgál, hogy szélesebb áttekintésbe helyezze az önkormányzatok költségvetési helyzetét, amely nem elválasztható az ország gazdasági és költségvetési állapotától. A számok, amelyeket Képviselő úr idézett, azok egyrészt természetesen az országos költségvetési javaslatból kerültek ide, másrészt pedig azokból a dokumentumokból, amelyeket a Parlament tárgyal, illetve a kormány által készített jelentésekből, megállapításokból a költségvetéssel kapcsolatban. Mindannyian ismerjük ezeket. A tündérmesére való utalás megint csak abba a körbe tartozik, ami nyilván a hosszú kampány része, ami elkerülhetetlenül begyűrűzik a Megyei Önkormányzatba is. De nincs ezzel nagyon nagy baj, hiszen a Megyei Önkormányzat is egy politikai testület, maximum az embernek volna egy olyan reménye, hogy ezt a politikát mégis csak egy megyei dimenzióból gyakorolnánk a Megyei Önkormányzat testületében. De ha erre mégis reagálnom kell, akkor röviden azt tudom mondani, ha a világ mai állapotára tekintünk,

vagy akár csak az Európai Unió országainak az állapotára, akkor azt tudjuk mondani, hogy azt körülbelül visszatükrözi a magyar gazdaság és a magyar költségvetés állapotát. Néhány tekintetben nem. Néhány tekintetben megelőzzük az Európai Unió országainak többségét, például a tekintetben, hogy Magyarországon most már tartósan 3% alatt van az államháztartás hiánya. Abban különösen megelőzzük az Európai Unió országait, hogy az államadósság nem növekszik, hanem csökken, sőt, most már azt mondhatjuk, hogy érzékelhetően jelentős mértékben csökken. Hiszen amikor az Orbán-kormány átvette 2010. májusában az ország kormányzását, akkor ez 82,2%-on állt, ma pedig év végére olyan 74% környékén lesz. Azt hiszem e tekintetben valóban egy nem európai trendet követünk. Persze vannak olyan mutatók, amelyek másrészről a költségvetés egyensúlyának a megtartása nyilvánvalóan többek között azzal a következménnyel jár, hogy ez általában a növekedést nem serkenti. Bár ez a növekedés egész Európában inkább a stagnálás állapotában leledzik, tehát ilyen értelemben sem igazán jelentős azaz eltérés, amely sávban az Európai Unió országainak a növekedése mutatkozik. Benne vagyunk abban a sávban. Kétségtelen, hogy ez a sáv nem szívderítő senki számára. Ami egyébként még fontos lehet, és e tekintetben Tóth Endre képviselő úr korábbi mondata, amire nem reagáltam, ami az állami sarcokról, az adóztatásról szólt. Erre hadd mondjak annyit, hogy Magyarországon az állam adóztatása 2010. óta csökkenő tendenciát mutat. Felhívnám Képviselőtársaim figyelmét arra az OECD jelentésre, ami kimutatja, hogy azon kevés országok közé tartozik Magyarország, ahol egyébként az adóztatás mértéke az utóbbi években csökkent. Hogy mást ne mondjak, a 16%-os személyi jövedelemadó bevezetésével 500 milliárd forint maradt az embereknél az elmúlt években, ami egyébként a megtakarítás növekedésének a mértékében is visszaigazolódik, meg abban is, hogy a deviza-hitelek esetében az emberek egyrészt eleget tudnak tenni a törlesztésnek, másrészt az elő-, illetve a végtörlesztéssel tudtak élni. Ennyit a Matolcsy tündérmese részletesebb kifejtéséről.
Van-e további hozzászólási szándék? Megtörtük a szocialisták csöndjét, ez mégiscsak nagy dolog, már megérte ez a 10 perces monológom. Azt gondoltam, a sajtótájékoztatóra próbálják az energiát visszatartani, de látom élnek a lehetőséggel. Megadom a szót Takács László képviselő úrnak.

Takács László:
Köszönöm a szót Elnök úr. Hát, Elnök úr tévedett akkor ebben a dologban. Ha már makrogazdasági kérdések is szóba kerültek, mert ugye az előterjesztésben is ott van néhány, akkor beszéljünk erről. Az egyik, ami le van írva, hogy 1%-os gazdasági növekedés várható jövőre Magyarországon. Nincs olyan független közgazdász, sem Magyarországon, sem azon kívül, aki azt mondaná, hogy itt jövőre gazdasági növekedés lesz. Ezt a kormány előterjesztésben leírhatja, a Parlamentben elhangozhat, nálunk is az előterjesztésben szerepelhet, csak éppen a valósághoz semmi köze. Ez az egyik. A másik, hogy nem volt még olyan a világ gazdaságtörténelmében, hogy egy országban, amikor a gazdaság recesszióban van, csökken, akkor a foglalkoztatás nőjön. Idén sem fog Magyarországon nőni, bár a kormány elmondja mennyi új munkahely keletkezett, de ilyen nincsen. A modern gazdaságban, a modern kapitalizmusban, Magyarországon állítólag már az van, nem létezik olyan, hogy recesszió van és nő a munkahelyek száma. Lehet, hogy a közfoglalkoztatás nő, állami, költségvetési pénzből. Valószínűleg ezt mutatja ki most a magyar kormány is, hogy több a munkahely a közszférában. De nem is igazán a közszférában, hanem a közcélú munkások körében. Tehát néhány hónapig foglalkoztatjuk őket 6-8 órában, és ez megjelenik a közfoglalkoztatás, illetve a

foglalkoztatás statisztikájában, de igazából nem erről kéne szóljon a történet. Hanem arról, hogy a versenyszférában nő-e a foglalkoztatottak száma. Nem nő. Idén sem nő. Nyilvánvaló módon jövőre is csökkenni fog.
Mit írtam még föl magamnak? Az állam adóztatását. Éppen most olvastam Elnök úr, hogy az idei 48,8%-os jövedelem központosítás jövőre el fogja érni az 50%-ot. Tehát éppen, hogy nőni fog, Elnök úr. Nagyon rég volt ez már 50% egyébként, és Önök beközpontosítják a jövedelmeket. Teljesen rossz irány ez egyébként.
Mi volt itt még? Elnök úr elmondta milyen szépen csökken az államadósság. 80% körüli volt a GDP-hez mérten valamikor tavaly, vagy éppen 2010-ben, és most 77%-on áll. Tehát 3%-ot csökkent, és év végére ez esetleg lecsökken 74%-re, tehát 6%-kal. Ezzel csak a probléma Elnök úr, hogy közben a magánnyugdíjpénztári megtakarítás, az a vagyon a GDP 12%-a volt. Akkor hol a pénz? Azt államosították, eleve annak a 80%-nak abban a pillanatban 68%-ra kellett volna csökkennie. Elnök úr, hol van akkor a magánnyugdíjpénztári megtakarítás, amit Önök államosítottak? Hova tűnt el a különbség? Köszönöm.

dr. Puskás Imre:
Örülök annak, hogy szép kiadós Közgyűlésünk van, meg beszélgetünk ezekről a kérdésekről. Kezdjük a dolgot szerintem az alapoknál, ha már bementünk ebbe az utcába. Mostanában van szerencsém ezekkel a dolgokkal foglalkozni, elég sokat. Képviselőtársaim! Azt gondolom, hogy amikor a szocialisták leckéztetnek bennünket, mármint mondjuk Fideszeseket a tekintetben, hogy milyen állapotban van az ország, ez azért a vagánység egyik megnyilvánulása. Tekintsük pozitívan a kérdést, ez a vagánység megnyilvánulása. Amikor az országot katasztrofális helyzetbe hozták 2002-2010 között, és aztán vidor arccal tekintik végig, hogy ezzel mi mit kezdünk, és egyre nagyobb magabiztossággal állnak az ész osztáshoz is. Ez tényleg egy érdekes helyzet. Amikor a tényekről beszélünk, érdemes róluk a tekintetben beszélni, hogy amikor 2002-ben átvette Medgyessy a kormányzást, akkor 54%-on állt az államadósság. Jelzem, annyira alacsonyan a rendszerváltás óta nem állt, meredeken zuhanó tendenciát mutatott. Onnantól kezdve ez fölfelé ment, egészen 82,2%-ig 2010-re. Egyrészről elég nagy pofátlanság arról beszélni, hogy mi mit kezdünk ezzel az államadóssággal, amit egyébként ők hoztak létre. Azért azt érdemes megjegyezni, hogy ennek az államadósságnak csak az évi kamatszolgálata minden esetben 1000 milliárd forint fölött van. Ebben az évben 1200-1300 milliárd forint. Ez csak a kamatszolgálat. Ezen kívül az a történet, ami arról szól, hogy többek között azért is vizsgáztatnak minket a szocialisták, mintha ez valami móka lenne, hogy az IMF-fel a megállapodás megtörténik, vagy nem. Jelzem, érdemes ezt megint csak a helyén kezelni. Az IMF-fel történő megállapodás nem egy szórakozás, nem egy világcsúcs, hogy ha sikerül de jó, ha nem, akkor bénák vagyunk. Ez arról szól, hogy annak a pénznek, amit ők felvettek 2002. óta, annak nem csak a kamatait kell fizetni, hanem időnként a tőkét is meg kell újítani. A tőkét meg nyilvánvalóan az ország nincs olyan növekedési pályán, jelzem, ha ez 2-3% lenne, akkor sem lenne olyan növekedési pályán, hogy azt a költségvetés kibírná. Nyilván mindig nemzetközi hitelekből lehet ezt újra, meg újra megújítani. A kérdés az, hogy ez IMF hitelből történik, vagy a pénzvilág ezt számunkra mondjuk a kötvénykibocsátásunk megvásárlásával tudja finanszírozni. Ez pedig azért van, mert ők ezt a hitelt felvették, ezt nekünk ki kell fizetni. Ez kettős teher. Egyrészt a hiteleket újra és újra meg kell újítani, nagyjából ez szól az IMF megállapodásról, vagy kötvénykibocsátásról, az 1200 milliárd meg a költségvetést sújtja, mert ahhoz nyilván nem akarunk hitelt fölvenni, mert nem akarunk mindezt hitelből finanszírozni. Az a sok eszközfajta, amivel ezt elő kell

teremteni, az többek között a bankadó, a közműadó, meg általában a multiknak a megadóztatása. Tehát, amikor Képviselő úr azt mondja, hogy Magyarországon nő az adóztatás, az egyrészt nem igaz, másrészt pedig az emberek számára az adóztatás mértéke elsősorban a jövedelmeket, a munkajövedelmeket terhelő adónak a mértéke. Ez pedig csökkent. Azaz adómérték, amiről esetleg érdemes mint növekedésről beszélni, az a multikat, a bankokat, a közműszolgáltatókat érintő adózás. Ez valóban sok 100 milliárd forintot jelent. Ez a sok 100 milliárd forint pedig azért van, hogy ettől függetlenül az embereknél tudjuk hagyni a pénzt. Például azt az évi 500 milliárd forintot, ami a 16%-os adó és a gyermekek után járó családi adókedvezményt jelenti. Ezekben a kérdésekben a szocialistáknak iszonyatosan nagy szerénységet kéne tanúsítaniuk, és utolsó mondatként hadd jegyezzem meg, hogy fölmerülhet a kérdés, hogy a szocialistáknak miért olyan iszonyatosan fontos, hogy megállapodjunk az IMF-fel? Ennek nem elsősorban az országért való aggódás az oka, hanem szeretnének minket behúzni abba a gazdaságpolitikai zsákutcába, ami arról szól, hogy kénytelenek legyünk mi is olyan intézkedéseket hozni, amely az emberek jövedelmének a kurtítását, az emberek életébe történő durva beavatkozást jelent. Mert ők ezt tették. Ezt tették, amikor az IMF hitelt felvette Magyarország 2008-ban. Ők ezeket az intézkedéseket hozták meg, és azt várják lihegve 2010. májusa óta, hogy mi mikor leszünk kénytelenek ezeket a döntéseket meghozni, hogy az a fajta gyönyörűséges közvéleménykutatási mutató, amire oly büszkék, az még szebb legyen. Ezt várják, ez az a mentsvár számukra, ami reményt adhat arra, hogy 2014-ben valamiféle jó eredményt érjenek el együtt, vagy egymás nélkül. Ha már Képviselő úr megnyitotta ezt a témát, akkor érdemes ezekről normálisan és szakszerűen beszélni, nem pedig handabandázni.
Megadom a szót Tóth Endre képviselő úrnak.

Tóth Endre:
Ha az IMF-ről és az államadósságról beszélünk, akkor hadd mondjam el a véleményemet, ami a Jobbik véleménye. Üdvözöljük a Fidesznek ezt a fajta ellenállását az IMF-fel szemben, és úgy gondoljuk, hogy ők csak valós rabszolgaságot jelentenének a Magyar Állam számára. Nincs szükség rá. Viszont amit szeretnénk, hogy ha kormányprogramként minél előbb megvalósulna, az az államadósság újratárgyalása volna. A mi számításaink szerint ezt a mértékű államadósságot nem lehet kifizetni. A magyar gazdaságnak nem lehet, nem is lesz olyan valós teljesítménye a következő évtizedben, vagy évtizedekben, amiből ki lehetne ezt fizetni. Nemrég hallottam a televízióban egy deviza adósokról szóló beszélgetést. Ott egy hölgy azt állította, hogy vannak olyan bankok, akik a fizetésképtelenné vált adósok esetében maguktól fölajánlották azt, hogy ha 50%-át ki tudják fizetni a bank kintlévőségének, akkor a másik 50%-át leírják. Gondolom a Magyar Állam vezetői is létrehozhatnának egy ilyen szituációt, amikor is a mi hitelezőink belátnák, ahogyan Görögország esetében is belátták, hogy nem tudjuk visszafizetni az adósságot különösebb probléma nélkül, és ezért legalább az adósság egy részét elengednék. Én erre szeretném felhívni az Elnök úr figyelmét.

dr. Puskás Imre:
Köszönöm szépen Képviselő úr. Görögországról csak annyit, hogy ennek többek között az az ára, hogy a görög állami vagyon dobra verése történik. Görögországnak ennek fejében gyakorlatilag hozzá kell ahhoz járulnia, hogy minden állami vagyon, szolgáltatók, kikötők, és nem tudom még minek a privatizációja történjen meg. Nem

gondolom, hogy ezen az áron mi szeretnénk. Nyilván mindennek ára van, de nem hiszem, hogy ez az ár megérné számunkra.
Megadom a szót Krauss Péter képviselő úrnak.

Krauss Péter:
Köszönöm a szót Elnök úr. Ha már az adózásról esett szó, akkor egy konkrét dolog, amit emelt a Fidesz, a 25%-os áfát 27%-ra. A másik dolog, megadóztatták a multikat, a bankokat, és így tovább. Miniszterelnök úr gyönyörűen kijelentette, hogy Önök nem engedik ezt a lakosságra hárítani. Három konkrét példát hadd mondjak. Hetente vásárolunk a Tesco-ban. Tavaly nyár óta kb. 15%-kal mentek föl az árak, ami azt jelenti, hogy az akkori normál árak most akciós árak, és nyilván az akció csak néhány kiemelt termék. Másik dolog, most ősszel a telefon szolgáltató 25%-kal megemelte a telefonom alapdíját, és nem csak Krauss Péterét, hanem az összes kuncsaftét. Mi ez, ha nem áthárítás? Harmadik, az idén a bankom, nem akarok reklámot, hogy melyik bank ez, 20%-kal megemelte azt a tarifát, amiért kezelik az én pénzemet, és szolgáltatásokat végeznek. Mi ez, ha nem áthárítás? Köszönöm, hogy a multik majd mindent lenyelnek, nem nyelik le. Ön, én, a többi család, a szegények, gazdagok ugyanúgy. A másik dolog, hogy ez a nagy adócsökkentés kinek volt jó? Nagyon könnyen össze lehet számolni, a lakosság mintegy 10%-ának volt jó, a másik 90%-nak rontott a helyzetén, sőt, sokakat nyomorba döntött. Főleg a családi pótlékkal kapcsolatos visszatérítés, meg egyéb, amit annak van joga igénybe venni, akinek a jövedelme egyébként is magas. Ön nem mondta ki az elmúlt 8 évet, ennek igazán örülök, mert ez politikai nagyra látásra utal, de örökké az elmúlt 8 évet halljuk. Hát az elmúlt 8 évből 4 már az Önöké volt, de 2010-ben a Bajnai-kormány egy működőképes, és tovább működtethető országot adott tovább Önöknek. Ennek a működőképességnek a romba döntése az Önök Szijjártó és társai kezén múlt, és ők kezdték el ezt a hatalmas dolgot.
A másik, a Bajnai, illetve Gyurcsány által fölvett IMF hitelek egy jó része ott maradt talonban, amit Önök gálánsan Molra, vagy bármire költöttek, és most nyögdécselnek, hogy vissza kell fizetni. Most is ugyanúgy talonban lehetne, és lehetne belőle tőkerészt törleszteni, ugyanis nem volt arra ok, és nincs gazdasági előnye, hogy Önök ezt fölélték a magánnyugdíjpénztári összegekkel együtt. Én nagyon örülök annak, hogy ez szóba került, csak hát ez a terem nem elég visszhangos ahhoz, hogy széles körben meghallják. Az a gond, hogy az emberek napról napra érzik ezeket a problémákat. Ez nem a kormány problémája, ez az ország problémája, amit a kormánynak és a Parlamentnek kellene emberi módon megoldani. Köszönöm.

dr. Puskás Imre:
Köszönöm szépen. Képviselő úr figyelmét felhívom arra, hogy az ország problémája sok helyen megfogalmazódik. Annyira, hogy ha összeadnánk a tudásunkat, akkor biztosan két kezünkön kellene számolnunk azoknak az országoknak a neveit, ahol egyébként 10 ezrek, vagy 100 ezrek vonulnak utcára, mert olyan mértékű társadalmi elégedetlenség van. Az Európai Unió országairól beszélek, Spanyolországtól Szlovákiáig. Valószínűleg azok a fajta problémák, amelyek 2008-ban kezdődtek, elég régóta sújtják az európai országokat. Ilyen értelemben kár egyrészt azt a látszatot kelteni, mintha Magyarországnak lenne problémája. Azt a látszatot kelteni pedig, hogy a Bajnai-kormány egy működőképes országot adott át, ezt legfeljebb csak az gondolhatja így, aki kizárólag a Népszavát olvassa. Magyarország államháztartási hiánya 10% körül mozgott, amikor a Bajnai-kormány átadta az Orbán-kormánynak az ország kormányzását. Gyakorlatilag nem véletlenül hangzottak el azok az állítások

2010. nyarán, miszerint ha nagyon komoly intézkedések nem történnek Magyarországon, akkor bizony Görögország sorsára jutunk. Nem az állításokkal volt a baj, hanem az ország helyzetével. Azzal a helyzettel, hogy gyakorlatilag a fizetésképtelenség határán állt az ország. Nyilvánvalóan ekkor jött volna az a szocialista terápia, ami arról szól, hogy még elveszünk az emberektől. Ahogy az Európában számos helyen történik, hogy például a közszférának a fizetését csökkentik 20%-kal, csökkentik a nyugdíjakat, létszámleépítések vannak jelentősen mondjuk a közszférában. Nyilván Önök iszonyatos nagy izgalommal várták, hogy ez megtörténjen. Nem történt meg, ehelyett jött a bankadó. Hogy ezeknek a multiknak az adóztatása, amit ha összeadunk 1000 milliárdra is rúg, abból valamit visszaporlasztanak, az valószínűleg elkerülhetetlen. De azt hiszem, ha valaki fizetésének elveszik a 20%-át, az egy igen jelentős összeg ahhoz képest, mint hogy mondjuk egy bank a számlavezetési díjat, ahogy éppen legutóbb egy beszélgetésben egy műsorvezető mondta, hogy 200 forinttal emelték meg. Azt gondolom, ez mégsem olyan tétel, ami bárkinek is, aki számlát vezet, megrengeti a családi költségvetését. E tekintetben azt gondolom, nem kell aggódnunk.
Az a fajta állítás, miszerint a Fidesz családpolitikája eredményeként emberek nem tudom én milyen helyzetbe kerültek, és kevesebb pénzhez jutottak a gyereknevelésben, az minimum ténybelileg teljesen sántít. Ugyanis Képviselő úr keveri azt a fajta megközelítést, hogy vannak, akik sokat tudtak érvényesíteni az ebből az egyébként nagyon kedvező adókedvezményből, ami a családi adókedvezmény, és vannak, akik kevesebbet. Azért álljunk meg egy pillanatra. A dolog nem úgy néz ki, ne ebből a katasztrofálisan irigy perspektívából induljunk ki, hogy ha én csak 5000 forintot tudtam érvényesíteni, a másik meg 60-at, akkor tőlem elvettek 55 ezret. Azért közelítsük meg kicsit másképpen. Azt jelenti, hogy nekem adtak 5 ezret. Matematikailag ez úgy néz ki, hogy nekem adtak ötezret, nem úgy, hogy elvettek tőlem 55 ezret. Nem volna baj, ha ebben is tiszta vizet öntenénk a fejekbe, ahogy szokták mondani gyönyörű képzavarral.
Megadom a szót dr. Sümegi Zoltán képviselő úrnak.

dr. Sümegi Zoltán:
Tisztelt Közgyűlés! Én szeretném felhívni mindannyiunk figyelmét, arra, hogy szerintem nem a Tolna Megyei Közgyűlés kompetenciájába tartoznak egyes megszólalások. Szomorúan gondolok arra, hogy a körünkben lévő közgazdászok, akik nemcsak azt állítják, hogy értenek a gazdasághoz, mert ugye politikusokként mi természetesen a focihoz, a gazdasághoz, és bármihez értünk, és tudunk róla beszélni, milyen rettenetes kínokat élnek itt az idézőjelbe tett „szakértelmünk” kapcsán. Szerintem inkább beszéljünk arról, ami a Tolna Megyei Közgyűlésre tartozik, merthogy ha nem így van, akkor nekem lennének javaslataim az Egyebek napirendi ponthoz, például beszéljünk a Tolna megyei lótenyésztés megindításáról, esetleg a pigmeusokról is beszélhetnénk, vagy a brazíliai őserdő problémájáról. Szerintem ezekhez ugyanolyan szakszerűen hozzá tudnánk szólni, mint ehhez a témához. Persze ezt nem mondtam komolyan, csak azt szerettem volna elmondani, hogy szorítkozzunk a költségvetési koncepcióra és ne beszéljünk olyan témáról, ami egyrészt a képességeinket, információinkat, szakértelmünket meghaladja, hanem fogadjuk el ezt a költségvetési koncepciót.

dr. Puskás Imre:
Köszönöm szépen. Ügyrendi kérdésben megadom a szót dr. Pálos Miklós alelnök úrnak.

dr. Pálos Miklós:
Tisztelt Elnök úr! Tisztelt Közgyűlés! Ritkán szólok hozzá, de most úgy érzem ideje a hozzászólásnak. Mi már nem a napirendi pontunkról beszélünk, hanem a politikai pártok egymásnak feszítik az indulataikat, és mindenki be akarja bizonyítani a maga igazát. Krauss Péter képviselő urat, kedves barátomat és jó kollégámat csak arra szeretném figyelmeztetni, hogy máshol ne mondja el azt, hogy Bajnai Gordon jó állapotban adta át ezt az országot, mert egyedül döntött 14 milliárd dollár IMF-től történő kölcsön felvételéről, és ezt szépen el is verték. Nem tudjuk, hogy hol a pénz, és mi ennek az eredménye. Aki Bajnai Gordont értékelni akarja, az szóljon Clinton asszony igen protekcionista politikájáról is, mert ő akarja felépíteni ezt a figurát. Olvassa el Róna Péternek az akadémikus és nemzetközileg elismert közgazdásznak az elemzését Bajnai Gordonról, akit legenyhébb becézésével is politikai, vagy közgazdasági Mickey egérnek nevez. Teljes hozzá nem értésről tesz tanúbizonyságot, amit saját maga mondott ki akkor, amikor öngyilkosságokba hajszolt libatenyésztők ügyében felelősségre vonták, és azt mondta, nem értettünk hozzá. Most vajon mihez ért? Nem lesz belőle csodaember. Amerikai pénzen akarják felépíteni ezt az embert, hátha még tud csodát csinálni. Nem. Aki csodát csinál, az a mai kormányzat. Nem is értik talán sokan, hogy egész más dimenziókban kezd már gondolkodni a világ, én erről 4 évvel ezelőtt szóltam, leintettek. A régi módon többet soha nem lehet kormányozni a világot, így Magyarországot sem. Új utat kell keresni. Hogy a magyarok megtalálták-e a jó utat, azt még nem lehet eldönteni. Azt majd a história eldönti. De hogy valami megindult a változás irányába, és jó irányba, azt a magyar közgazdasági helyzet, a magyar politikai és gazdasági helyzet tökéletesen igazolta.
Elnök úr, miután nem arról beszélgetünk, ami a napirend, kérem, hogy zárja le a napirendi pontot minden további hozzászólás engedélyezése nélkül, és szavazzunk.

dr. Puskás Imre:
Köszönöm szépen. Ügyrendi javaslatot tett Alelnök úr, amelyet szavazásra bocsátok. Kérem, most szavazzanak!

Megállapítom, hogy a Tolna Megyei Közgyűlés 9 igen szavazattal, 5 nem szavazat ellenében, tartózkodás nélkül dr. Pálos Miklós alelnök úr ügyrendi javaslatát elfogadta.

Ezt követően a 2013. évi koncepció elfogadásáról szavazunk. Határozathozatal következik. Kérem, most szavazzanak!

Megállapítom, hogy a Tolna Megyei Közgyűlés 9 igen szavazattal, 5 nem szavazat ellenében, tartózkodás nélkül a határozati javaslatot elfogadta.

A Tolna Megyei Közgyűlés 48/2012. (XI. 30.) közgyűlési határozata a Tolna Megyei Önkormányzat 2013. évi költségvetési koncepciójáról:

1. A Tolna Megyei Önkormányzat Közgyűlése a 2013. évi költségvetési koncepciót megtárgyalta, az abban foglaltakat jóváhagyja.

2. A Tolna Megyei Önkormányzat Közgyűlése a 2013. évi költségvetés elkészítésével kapcsolatos további feladatokat az alábbiak szerint határozza meg:
   a) Az önkormányzat 2013. évi költségvetési kiadásait a képződő költségvetési bevételekkel egyező összegben kell meghatározni, a költségvetésben hiány nem tervezhető.
   b) A költségvetési előirányzatok tervezésekor a kötelező önkormányzati feladatok prioritását biztosítani kell.
   c) Kiemelt célunk a területfejlesztésről és területrendezésről szóló törvényben meghatározott kötelező megyei önkormányzati feladatok határidőben történő végrehajtása, az önkormányzat működőképességének biztosítása.
   d) A 2013. évi költségvetésben biztosítani kell a megyei nemzetiségi önkormányzatokkal kötött megállapodásban foglaltaknak megfelelően a megyei nemzetiségi önkormányzatok működésének tárgyi és személyi feltételeit.
   e) A megyei önkormányzat sport törvényből eredő kötelező önkormányzati feladatainak ellátását a Tolna Megyei Sportszövetségek Szövetségének és a Tolna Megyei Diáksport Tanácsnak nyújtott, a 2012. évivel azonos összegű támogatással kell a továbbiakban is teljesíteni.
   f) Az önként vállalt feladatokat a Tolna Megyei Önkormányzat Szervezeti és Működési Szabályzatáról szóló önkormányzati rendelet figyelembe vételével kell elkülöníteni.
   g) Önként vállalt feladat a költségvetésben akkor tervezhető, ha annak pénzügyi fedezete az önkormányzat saját bevételéből megteremthető. Az önként vállalt feladat kiadásainak finanszírozása a kötelező önkormányzati feladat ellátását nem veszélyeztetheti.
   h) A költségvetés előkészítésekor a jogszabályon, szerződésen, megállapodáson alapuló kiadások elsődlegességét biztosítani kell.
   i) A kiadások meghatározásakor a takarékos és hatékony gazdálkodás elvét érvényre kell juttatni.
   j) A Tolna Megyei Önkormányzat és a Tolna Megyei Önkormányzati Hivatal 2013. évi költségvetési előirányzatát a hatályos jogszabályok szerint kell kimunkálni.

k) A Tolna Megyei Önkormányzati Hivatalban foglalkoztatott köztisztviselők illetménye a jogszabályi előírásokon alapuló előmenetel kivételével nem növekedhet. A személyi juttatásokat a 2013. január 1-jétől hatályos önkormányzati rendelet alapulvételével kell biztosítani.
l) A költségvetésben - a nem várt kiadások finanszírozhatósága érdekében – tartalékot kell képezni.
m) Az önkormányzat bevételeit Magyarország 2013. évi központi költségvetéséről szóló törvény előírásai, illetve a saját bevételek pontos számbavétele alapján kell meghatározni.

3) A költségvetési rendelet tervezetét az államháztartásról szóló törvényben, valamint az államháztartásról szóló törvény végrehajtásáról szóló kormányrendeletben foglalt szerkezetben, tartalommal és határidőben kell a Közgyűlés elé terjeszteni.

Felelős: a költségvetési rendelettervezet elkészítésért dr. Bartos Georgina, megyei főjegyző;
a költségvetési rendelettervezet Közgyűlés elé terjesztésért dr. Puskás Imre, a Közgyűlés elnöke.
Határidő: 2013. február 15.

8. NAPIRENDI PONT
Javaslat a Tolna Megyei Önkormányzat 2013. évi belső ellenőrzési tervének elfogadására
Előadó: dr. Puskás Imre, a Közgyűlés elnöke

dr. Puskás Imre:
A napirendi pont tárgyalásánál köszöntöm Wiedemann Ferencné belső ellenőr asszonyt, és kérdezem, van-e kiegészítése az írásos anyaghoz? Amennyiben nincs, máris rátérünk a bizottságok álláspontjának ismertetésére. Először a Pénzügyi és Monitoring Bizottság véleményét kérem.

Kerecsényi Márton:
Tisztelt Közgyűlés! Tisztelt Elnök úr! A Bizottság egyhangúlag támogatja a javaslat elfogadását.

dr. Puskás Imre:
A Jogi és Ügyrendi Bizottság véleményét kérem.

dr. Égi Csaba:
Tisztelt Közgyűlés! Tisztelt Elnök úr! A Bizottság 4 igen szavazattal, 1 nem szavazat ellenében támogatja a javaslat elfogadását.

dr. Puskás Imre:
A Területfejlesztési és Koordinációs Bizottság véleményét kérem.

Porga Ferenc:
Tisztelt Közgyűlés! Tisztelt Elnök úr! A Bizottság 5 igen szavazattal, egyhangúlag támogatja a javaslat elfogadását.

(Kapitány Zsolt alelnök úr, illetve Takács László képviselő úr elhagyta az üléstermet, így a jelenlévő képviselők száma 12 fő.)

dr. Puskás Imre:
Tisztelt Képviselőtársaim! Ezt követően, kérdések következnek. Kérdés nincs, megnyitom a napirendi pont vitáját. Kérem, hozzászólási szándékukat szíveskedjenek jelezni. Megadom a szót Frankné dr. Kovács Szilvia képviselő asszonynak.

Frankné dr. Kovács Szilvia:
Szeretném kifejezni abbéli aggályomat, hogy a 15. számú mellékletben… Elnézést, visszavonom.

dr. Puskás Imre:
Köszönöm szépen. Amennyiben nincs további hozzászólási szándék, lezárom a napirendi pont vitáját. Határozathozatal következik. Kérem, most szavazzanak!

Megállapítom, hogy az MSZP frakció 2 képviselője nem vesz részt a szavazásban.

Megállapítom, hogy a Tolna Megyei Közgyűlés 10 igen szavazattal, egyhangúlag a határozati javaslatot elfogadta.

A Tolna Megyei Közgyűlés 49/2012. (XI. 30.) közgyűlési határozata a Tolna Megyei Önkormányzat 2013. évi belső ellenőrzési tervének jóváhagyásáról:

1. A Tolna Megyei Közgyűlés a Tolna Megyei Önkormányzat 2013. évi belső ellenőrzési tervét a határozat 1. mellékletében foglalt tartalommal jóváhagyja.
2. A Tolna Megyei Közgyűlés a belső ellenőrzési feladatok ellátására Tolna Város Önkormányzatával kötött Társulási Megállapodás keretében készült összesített 2013. évi belső ellenőrzési tervet a határozat 2. mellékletében foglalt tartalommal tudomásul veszi.

3. A Tolna Megyei Közgyűlés felhatalmazza a megyei főjegyzőt a határozatnak Tolna Város Önkormányzatának történő megküldésére.

Felelős: dr. Bartos Georgina, megyei főjegyző
Határidő: a megküldésre azonnal, a végrehajtásra 2013. január 1-től folyamatos

(A 49/2012. (XI. 30.) közgyűlési határozat 1. és 2. számú melléklete a jegyzőkönyv 4. és 5. számú mellékletét képezi.)

dr. Puskás Imre:
Köszönöm szépen, és a továbbiakban is jó munkát kívánunk a terv megvalósításához!

9. NAPIRENDI PONT
A Tolna Megyei Területfejlesztési Koncepció feltáró – értékelő vizsgálati dokumentumának elfogadása
Előadó: dr. Puskás Imre, a Közgyűlés elnöke

dr. Puskás Imre:
Az előterjesztést valamennyi bizottságunk tárgyalta, álláspontjuk ismertetése következik. Először a Jogi és Ügyrendi Bizottság véleményét kérem.

dr. Égi Csaba:
Tisztelt Közgyűlés! Tisztelt Elnök úr! A Bizottság 4 igen szavazattal, 1 nem szavazat ellenében támogatja az anyag elfogadását.

dr. Puskás Imre:
A Területfejlesztési és Koordinációs Bizottság véleményét kérem.

Porga Ferenc:
Tisztelt Közgyűlés! Tisztelt Elnök úr! A Bizottság 5 igen szavazattal, egyhangúlag támogatja az anyag elfogadását.

dr. Puskás Imre:
A Pénzügyi és Monitoring Bizottság véleményét kérem.

Kerecsényi Márton:
Tisztelt Közgyűlés! Tisztelt Elnök úr! A Bizottság egyhangúlag támogatja az anyag elfogadását.

dr. Puskás Imre:
Tisztelt Képviselőtársaim! Tekintettel arra, hogy egy komoly anyagról van szó, és én szeretném hangsúlyozni, hogy tettem rá célzást az 1. vagy a 2. napirendi pont keretében, hogy a vagyonrendelet meg az ahhoz kapcsolódó dolgok talán a múlt feszegetésének a terepe, de majd az utolsó napirendi pontok a jövőről szólnak. Arról,

hogy a Megyei Önkormányzatnak mi lesz a feladata, és ez mondjuk milyen mélységű és jelentőségű lesz, arra azért már némi betekintést nyújt ez az anyag is. Én arra kérem Naszvadi Balázst, a Területfejlesztési Osztály vezetőjét, hogy ezen napirendi pont keretében, ha úgy tetszik kvázi előadóként néhány mondatban foglalja össze nekünk az anyag jelentőségét, tartalmát.

Naszvadi Balázs:
Köszönöm szépen Elnök úr. Tisztelt Közgyűlés! Onnan kezdeném, hogy nem most tárgyal először erről a dologról a Közgyűlés. A szeptember 28-i ülésen gyakorlatilag a mai témának az előkészítése megtörtént. Két fontos dologról született akkor döntés. Egyrészt, egy már bizonyos munkafázisban elkészült anyagot véleményezhetett a megfelelő bizottsági szint, illetve a Közgyűlés. Másrészt, talán ennél fontosabb dologról is született döntés, a partnerségi tervről, ami az előttünk álló tervezési munka keretét határozza meg. De mielőtt erre rátérnék, hadd kezdjem onnan, hogy miért fontosabb az, hogy mi történik most a Megyei Önkormányzat irányításával, és mi volt a korábbi koncepciók szerepe. Ami a korábbi időszakban történt szintén meghatározó volt, de igazából ez a területi szint, ún. NUTS3 szint, nem kapott olyan hangsúlyt, mint a mostani tervezési folyamatokban. Az Unió következő finanszírozási időszaka, a 2014-2020 közötti időszak, egy teljesen új szemléleten, új felfogáson alapul. Nevezetesen a források felhasználásánál sokkal fontosabb szerepet fog kapni az, hogy a felhasználás során az eredményesség, a hatékonyság, az ún. indikátorok teljesülni tudjanak. Különösen a gazdaságfejlesztés és a foglalkoztatás vonatkozásában. A hazai tervezési munka ezen irány és szemlélet mentén indult el, elsősorban a Nemzetgazdasági Minisztérium, és a Nemzeti Fejlesztési Minisztériumnak az iránymutatása alapján, és folyik jelenleg is az országos tervezési folyamat. Ezzel a folyamattal párhuzamosan indult meg több törvény módosításával együttesen 2012. január 1-jével a megyei önkormányzatoknál is a tervezési feladatok. Ennek mentén végezzük mi is a munkánkat. A Közgyűlés által elfogadott partnerségi terv által meghatározott keret, illetve bevont partneri szereplők vonatkozásában egyfajta széles körű egyeztetés indult meg az egész megyére kiterjedően. Ezeken az egyeztetéseken Elnök úrral közösen gyakorlatilag az önkormányzati szektor, vagy úgy is mondhatnánk, hogy közszféra, a civil szféra és a vállalkozói kör véleményét próbáljuk begyűjteni a tervezési munkánk megsegítése érdekében. Már a helyzetértékelés készítése során is nem pusztán adatok gyűjtésén alapult ez az ún. tervezési munka. Nyilván ezek is meghatározóak és számos helyi szinten működő szervezet, kiemelten hangsúlyoznám a KSH-t, illetve a mérnökkamarának a szerepét, ők rengeteget segítettek az anyag elkészítésében, de nem pusztán az ő szakmai tudásuk és adatszolgáltatásuk alapozta meg a helyzetértékelést, hanem azok a vélemények, javaslatok, amelyek a személyes találkozók keretében, az általunk kiküldött kérdőívekre beérkező táblázatok, vélemények alapján összesítésre kerültek. Mindezek alapján fogalmazódtak meg azok a javaslatok, elképzelések, amelyek egyrészt a megye jelenlegi állapotára vonatkoznak, másrészt pedig egyfajta irányvonalat, iránymutatást próbálnak megjelölni arra, hogy hogyan lehetne ebből a helyzetből a megyét kimozdítani.
Azok a célok, amelyek egy ún. Európa Stratégia 2020 dokumentumban fogalmazódtak meg egy ún. 11 tematikus célterület vonatkozásában, azoknak a mentén próbált a helyzetértékelés is már gondolkodni, illetve a végén megfogalmazni azokat a kitörési lehetőségeket a megye vonatkozásában, amelyek a jelenlegi helyzetértékelés alapján következtetésként levonhatók. Nyilván ez nem egy teljes körű következtetéssor, gyakorlatilag a második fázis, ami majd most fog következni,

és ennek keretében kell nekünk részletesen kidolgozni azokat az irányokat, átfogó célt, stratégiai célokat, amelyek meghatározzák majd a megye vonatkozásában a legfontosabb beavatkozási pontokat.
Még egy gondolat ehhez a helyzetértékeléshez, ha szabad. Ez pedig az, hogy miért is más ez a mostani munka. Egyrészt abban más, hogy egy nagyon széles körű partneri együttműködéssel valósul meg. Másrészt azért is más, mivel új szemléletben kell gondolkodnunk. Ilyen típusú tervezés semelyik tagországban még nem volt. Ezalatt azt értem, hogy korábban sokkal inkább a projekt szintű finanszírozás volt a meghatározó, tehát, az Unió programok helyett inkább projekteket finanszírozott. Az új tervezési időszak és az új finanszírozási időszak sokkal inkább program szemléletű, ami két változást is hoz. Egyrészt azt, hogy komplexebben kell gondolkodni, hogy széles körű együttműködésben kell gondolkodni, másrészt azt, hogy nem egy-egy pénzügyi alap forrásának felhasználására kell fókuszálnia egy-egy javaslatnak, hanem itt már kombinálhatók lesznek azok a pénzügyi források, amelyeket az Unió rendelkezésre bocsát. Ezeket együttes felhasználással, közös célok érdekében lehet gyakorlatilag felhasználni. Ez egy lényeges szemléletváltás, és ez a fajta gondolkodás mind a tervezés folyamatát, mind majd a későbbi megvalósítás folyamatát meg fogja határozni. Röviden, tömören ennyit szerettem volna elmondani. Köszönöm szépen.

dr. Puskás Imre:
Köszönöm szépen Osztályvezető úr összefoglalóját, kiegészítését. Tisztelt Képviselőtársaim! Ezt követően, kérdések következnek. Megadom a szót Frankné dr. Kovács Szilvia képviselő asszonynak.

Frankné dr. Kovács Szilvia:
Köszönöm. A 15. számú melléklet kapcsán szeretném megkérdezni, a Képviselő úrnak el kellett mennie, így megbízott azzal, tegyem föl ezt a kérdést, hogy Grábóc miért maradt ki a felsorolásból? Illetőleg a felsorolásban benne van, de a fejlesztéseket nem jelölték meg. Aztán, ha összeszámolnánk ezeket a településeket, ez jóval kevesebb, még talán a felénél is kevesebb, akik ezen a listán megtalálhatóak, és akiknek a fejlesztései is hiányoznak. Többek között Tamásié is, meg nagyon sok más településé is. Az lenne a kérdésem, hogy ennek mi az oka?

dr. Puskás Imre:
Köszönöm szépen. További kérdésre nem látok jelentkezőt, ezért a válaszadáshoz megadom a szót Osztályvezető úrnak.

Naszvadi Balázs:
Köszönöm szépen Elnök úr. Tisztelt Képviselő asszony! A kérdésre egyértelmű választ tudok adni. Megjelöltük az anyagban, hogy ezeknek a feldolgozását folyamatosan végezzük. Két csatornán gyűjtöttük a fejlesztési javaslatokat. Az egyik egy kérdőíves felmérés, tehát egy elektronikus excel fájlban küldtük ki a települések részére azt az ún. kérdőív szerű lekérdezést, amelyet később ugye egy feldolgozás keretében rögzítettünk. Ezen túl, személyes találkozók keretében történtek meg azok az adatgyűjtések, amelyek később az anyagban részben megjelentek. Jeleztük az anyagban, hogy ennek a teljes körű feldolgozása még nem készült el. Valamennyi település szerepelni fog ebben a mellékletben, és minden olyan fejlesztési javaslat, amelyet ők ilyen formában megfogalmaztak. Tehát a feldolgozás fázisa az gyakorlatilag, amit ott lehet látni. A beérkezések ennél szélesebb körben történtek

meg. Az utolsó találkozóra egyébként, úgymond a maradék polgármesterekkel, akik nem tudtak a korábbi találkozókon részt venni, nem olyan rég került sor. Ott is több javaslatot kaptunk még, azoknak a feldolgozását is végezzük.

dr. Puskás Imre:
Köszönöm szépen, bár megjegyzem, hogy Grábóc polgármestere a legeslegelső megbeszélésen ott volt. Ilyen értelemben ő abszolút aktív részese volt ennek a megbeszélésnek.
Tekintettel arra, hogy nem látok további kérdést, megnyitom a napirendi pont, és ha úgy tetszik a dokumentum vitáját. Kérem, hozzászólási szándékukat szíveskedjenek jelezni. Megadom a szót Porga Ferenc képviselő úrnak.

(Kapitány Zsolt alelnök úr visszatért az ülésterembe, így a jelenlévő képviselők száma 13 fő.)

Porga Ferenc:
Köszönöm Elnök úr. Csak nagyon röviden. A Területfejlesztési és Koordinációs Bizottság nevében is mondhatom, hogy a bizottsági ülésen való tárgyalásnál az a vélemény alakult ki, hogy egy alaposan kidolgozott, színvonalas munkáról van szó, amely jó alapokat teremthet a további feladatok és célok megvalósításához. Ezt szerettem volna tolmácsolni a Közgyűlés felé.

dr. Puskás Imre:
Köszönöm szépen. Mivel nem látok további hozzászólási szándékot, lezárom a napirendi pont vitáját. Határozathozatal következik. Kérem, most szavazzanak!

Megállapítom, hogy az MSZP frakció 2 képviselője nem vesz részt a szavazásban.

Megállapítom, hogy a Tolna Megyei Közgyűlés 11 igen szavazattal, egyhangúlag a határozati javaslatot elfogadta.

A Tolna Megyei Közgyűlés 50/2012. (XI. 30.) közgyűlési határozata a Tolna Megyei Területfejlesztési Koncepció feltáró-értékelő vizsgálati dokumentumának elfogadása tárgyában:

A Tolna Megyei Önkormányzat Közgyűlése a határozat mellékletét képező „Tolna Megye Területfejlesztési Koncepciója – Helyzetfeltáró munkarészek” című, a területfejlesztési koncepció előkészítő fázisában elkészített feltáró-értékelő dokumentumot megismerte, elfogadja és a további tervezés alapjául megfelelőnek találja.

Felelős: dr. Puskás Imre, a Közgyűlés elnöke
Határidő: 2012. november 30.

(Az 50/2012. (XI. 30.) közgyűlési határozat melléklete a jegyzőkönyv 6. számú mellékletét képezi.)

10. NAPIRENDI PONT
Tájékoztató a Tolna Megyei Önkormányzat területfejlesztési tervezési feladatairól
Előadó: dr. Puskás Imre, a Közgyűlés elnöke

dr. Puskás Imre:
Az előterjesztést valamennyi bizottságunk tárgyalta, álláspontjuk ismertetése következik. Először a Területfejlesztési és Koordinációs Bizottság véleményét kérem.

Porga Ferenc:
Tisztelt Közgyűlés! Tisztelt Elnök úr! A Bizottság 5 igen szavazattal, egyhangúlag támogatja a tájékoztató elfogadását.

dr. Puskás Imre:
A Pénzügyi és Monitoring Bizottság véleményét kérem.

Kerecsényi Márton:
Tisztelt Közgyűlés! Tisztelt Elnök úr! A Bizottság egyhangúlag támogatja a tájékoztató elfogadását.

dr. Puskás Imre:
A Jogi és Ügyrendi Bizottság véleményét kérem.

dr. Égi Csaba:
Tisztelt Közgyűlés! Tisztelt Elnök úr! A Bizottság 4 igen szavazattal, 1 nem szavazat ellenében támogatja a tájékoztató elfogadását.

dr. Puskás Imre:
Tisztelt Képviselőtársaim! Ezt követően, kérdések következnek. Kérdés nincs, ki kíván véleményt megfogalmazni? Kérem, hozzászólási szándékukat szíveskedjenek jelezni. Lévén nem látok hozzászólási szándékot, lezárom a napirendi pont tárgyalását. Határozathozatal következik. Kérem, most szavazzanak!

Megállapítom, hogy az MSZP frakció 2 képviselője nem vesz részt a szavazásban.

Megállapítom, hogy a Tolna Megyei Közgyűlés 11 igen szavazattal, egyhangúlag a határozati javaslatot elfogadta.

A Tolna Megyei Közgyűlés 51/2012. (XI. 30.) közgyűlési határozata a Tolna Megyei Önkormányzat területfejlesztési tervezési feladatai tárgyában:

A Tolna Megyei Önkormányzat Közgyűlése a Tolna Megyei Önkormányzat területfejlesztési tervezési feladatairól szóló tájékoztatót tudomásul veszi.

Felelős: dr. Puskás Imre, a Közgyűlés elnöke
Határidő: 2012. november 30.

11. NAPIRENDI PONT
Egyebek

dr. Puskás Imre:
Tisztelt Képviselőtársaim! A Közgyűlés munkájának elején felvett utolsó napirendi pont tárgyalását kezdjük. Amennyiben még van szándék a szocialista frakció részéről, akkor természetesen megadom a szót. Megadom a szót Krauss Péter képviselő úrnak.

Krauss Péter:
Köszönöm a szót Elnök úr. Tisztelt Közgyűlés! Három dologban szeretnék szót emelni. Az egyik, hogy a napirend folyamán Ön elvette a kérdezés jogát Képviselőtársamtól, és én megállapítanám, hogy a kérdezés jogát nem lehet elvenni egy napirend tárgyalásánál. Ennek a jogát elvenni egyébként méltatlan és jogellenes is. A vélemények minősítése, és ez már nyilván egy más kategória, pedig elfogadhatatlan és meglehetősen udvariatlan dolog. Ez az egyik. A másik, hogy más napirend kapcsán a frakcióvélemény ismertetését Elnök úr nem tette lehetővé, aminek szintén az SzMSz-ünk szerint megjárt volna a lehetősége. A harmadik egy rendezvénnyel kapcsolatos felszólalásom. A szociális szférában dolgozók kitüntetése kapcsán, Elnök úr ugye távol volt, ezért másképp zajlott ennek a kitüntetésnek az átadása mint szokott, illetve nem tudom, hogy miért így folyt. Ugyanis Elnök úr távollétében van két alelnök, akik adott esetben beléphettek volna, hogy átadják ezt a kitüntetést. Én 18 éve vagyok képviselő különböző önkormányzatokban, de még soha nem láttam olyat, hogy egy kitüntetést ne önkormányzati tag, vagy vezető, hanem hivatalnok adjon át. Itt nyilván nem arról van szó, hogy a hivatalnok személyével van gond, hanem azzal az elvvel, hogy egy Közgyűlés által, illetve megbízott kuratórium által odaítélt kitüntetést nem közgyűlési tag, illetve nem közgyűlési vezető ad át. Én ezt elfogadhatatlannak tartom, és ezt súlyos kritikával illetem. Köszönöm.

dr. Puskás Imre:
Köszönöm szépen. Reméltem, hogy lesz egy harmadik pont is ebben a megszólalásban, mert az első kettővel kapcsolatban kételyeim lettek volna, hogy már a napirend elején Képviselő úr tudta, hogy ezekben meg kell szólalnia majd a végén.
De azért a harmadikhoz is eljutottunk. Érdekesnek tartom a felvetést. Ha vicces akarnék lenni, akkor azt mondanám, két alelnök is kevés ahhoz, hogy tökéletesen el tudjuk látni a feladatunkat. Jelen esetben mindhárman olyan helyzetben voltunk, hogy nem tudtuk ellátni ezt a feladatunkat. Egyébként az utolsó pillanatig biztosra vehető volt, hogy én ott leszek, ezért sem szerveztük úgy a Közgyűlés alelnökeivel, hogy ők engem helyettesítsenek, és ezért történt az, hogy már nem tudtak helyettesíteni. Viszont kétségtelen, hogy nekem az utolsó pillanatban támadt egy

olyan feladatom, amit nem lehetett visszautasítani. Az, hogy nem önkormányzati képviselő adta át a díjat, ha úgy tetszik technikai kérdés is, hiszen miután én valóban kb. az előző nap délután tudtam meg, hogy nem leszek ott, bár abban sem vagyok biztos, hogy nem aznap tudtam meg, ebből következően nyilvánvalóan az volt a feladatom, hogy egy gyors és biztos megoldást találjak arra, hogy mégiscsak méltó körülmények között történjen meg az elismerés átadása. Urambocsá' a legegyszerűbben elérhető, és komoly méltósággal bíró ember, az a főjegyző. Én e tekintetben két vonatkozásban is másképpen gondolom, mint Képviselő úr. Egyrészt én nagyon sok példát tudok arra, hogy egyébként egy települési jegyző részt vesz a település ünnepségein és ott akár olyanfajta szereplőként is részt vesz, hogy az ünnepség rangjának emeléseként nyilvánul meg az, hogy ő cselekvő részese ennek. Én azt gondolom, hogy ez viszonylag szokványos fejlemény. Ezen túlmenően pedig azt gondolom, hogy a megyei főjegyző egy olyan státusz, amit persze illethetünk hivatalnoki kategóriaként, de azért mégiscsak egy olyan méltóság, akitől átvenni egy elismerést, én azt gondolom, annak az elismerésnek a méltóságát megadja. Ez persze nem zárja ki azt, hogy a képviselőtől való átvétel a méltóságát nem adná meg, de azt hiszem, hogy személytől függetlenül a fejekben azért az úgy működik, hogy a főjegyzőtől átvenni, az egy méltó elismerést jelent. Én ezt eddig is így gondoltam, ezután is így gondolom. Ha sor kerül olyan helyzetre, hogy a Közgyűlés elnöke és alelnökei együttesen akadályoztatott egy helyzetben, és a Megyei Önkormányzatot méltó módon képviselni kell, továbbra is megfordul majd a fejemben az a verzió, hogy ezt akár a főjegyző is megteheti. Képviselő úr, ez az ezzel kapcsolatos álláspontom.
Megadom a szót a viszontválaszra Krauss Péter képviselő úrnak.

Krauss Péter:
Köszönöm a válaszát. Azzal kezdte, ha tréfára venné a dolgot. Én nem tudom ezt igazából tréfára venni, ugyanis egy kitüntetés méltóságát az adja meg, ha az adja át, aki döntött efelől. Elnök úr azt mondja, hogy kevés a két alelnök. Néha kevés, néha sok, ki hogy vélekedik róla. Én nem fogalmaztam meg erről véleményt, Elnök úr tudja mennyire vannak feladataik, mennyire leterheltek. De azt tudom, hogy ha nincs két alelnök sem az elnök mellett, akkor ennek a Közgyűlésnek van három bizottsági elnöke, akik szintén olyan szintű vezetői a Közgyűlésnek, ami méltóságot ad a kitüntetésnek, és ha még a három bizottsági elnök is akadályoztatva van valamiért ugyanabban az időpontban, még mindig van 9 olyan közgyűlési tag, képviselő, aki ennek a kitüntetésnek a méltóságát megadja. Én nem értek egyet azzal, hogy egy politikai testület által adott kitüntetést hivatalnok adjon át. Ez nem emeli a rangját, hanem egy kicsit a kitüntetettek háttérbe szorítását, nem akarom mondani, hogy lenézését, mert ez rossz kifejezés lenne, de nem mindenre találok én sem jó kifejezést. Én ezt a megoldást nem tartom jónak azzal együtt, hogy én Főjegyző asszonyt szakmailag tisztelem, és a munkáját is jónak tartom. De ebben a szerepkörben ez Elnök úrnak a felelőssége, nem kellett volna őt szerepeltetni ilyen feladattal. Más kérdés, hogy jelenlétével nyilván emelte volna egyébként is az ünnepség méltóságát. Köszönöm szépen.

dr. Puskás Imre:
Képviselő úr, mást gondolunk erről. Mindketten elmondtuk, hogy mit gondolunk erről, köszönöm szépen. Van-e a napirendi pont keretében további megszólalási szándék?
Tekintettel arra, hogy nincs további hozzászólási szándék, lezárom a napirendi pont tárgyalását.

Tisztelt Közgyűlés! Miután napirendi pontjaink végére értünk, köszönöm szépen Képviselőtársaimnak a mai aktív munkát. Annyi megjegyzést hadd tegyek, hogy azért én bízom benne, hogy visszatérünk abba az unalmas és tárgyszerű mederbe, amit a Megyei Közgyűlés munkájában eddig megszokhattunk. Ebben a reményben zárom be mai ülésünket. Mindenkinek jó utat kívánok hazafelé! Köszönöm szépen.

k. m. f. t.

dr. Puskás Imre
a Közgyűlés elnöke

dr. Bartos Georgina
megyei főjegyző

1. számú melléklet

A Tolna Megyei Önkormányzat Közgyűlésének
9/2012. (XI. 30.) önkormányzati rendelete
A Tolna Megyei Önkormányzat vagyonáról

A Tolna Megyei Önkormányzat Közgyűlése az Alaptörvény 32. cikk (1) bekezdés a) pontjában foglalt eredeti jogalkotói hatáskörében, az Alaptörvény 32. cikk (2) bekezdésében foglalt feladatkörében eljárva a Tolna Megyei Önkormányzat vagyonáról a következő rendeletet alkotja:

Általános rendelkezések

1. § A rendelet hatálya a Tolna Megyei Közgyűlés szerveire, a közgyűlés tagjaira és a Tolna Megyei Önkormányzati Hivatal közszolgálati tisztviselőire terjed ki.

2. § A rendelet hatálya a Tolna Megyei Önkormányzat Nemzeti vagyonról szóló törvényben meghatározott, nemzeti vagyon körébe tartozó vagyonára terjed ki.

3. § E rendelet alkalmazásában a Nemzeti Vagyonról szóló törvény értelmező rendelkezésében meghatározott fogalmakat kell érteni.

Részletes rendelkezések

Az önkormányzat vagyona

4. § (1) A Tolna Megyei Önkormányzat vagyona (a továbbiakban: önkormányzati vagyon) nemzeti vagyon, amely törzsvagyonból és üzleti vagyonból áll.

(2) A Tolna Megyei Önkormányzat törzsvagyonának tárgyait törvény és e rendelet állapítja meg.

(3) Az önkormányzati vagyon részét képezik az önkormányzat tulajdonában álló ingatlanok, ingatlanhoz kapcsolódó vagyoni értékű jogok, egyéb vagyoni értékű jogok, immateriális javak, járművek, eszközök (így különösen: a számítástechnikai eszközök, egyéb gépek, berendezések felszerelések), valamint az önkormányzat tulajdonába kerülő társasági részesedések, pénzügyi eszközök.

5. § (1) A Tolna Megyei Önkormányzat törzsvagyonába tartozó ingatlan vagyontárgyakat – forgalomképtelen és korlátozottan forgalomképes bontásban – a rendelet 1. melléklete tartalmazza.

(2) A Tolna Megyei Önkormányzat törzsvagyonába tartozó egyéb vagyontárgyakat – forgalomképtelen és korlátozottan forgalomképes bontásban- a rendelet 2. melléklete tartalmazza.

6. § (1) A Tolna Megyei Önkormányzat üzleti vagyonának minősülnek a tulajdonát képező, a rendelet 1-2. számú mellékletében nem nevesített vagyontárgyak.

(2) A Tolna Megyei Önkormányzat üzleti vagyonába tartozó ingatlanokat a rendelet 3. melléklete tartalmazza.

A vagyonnal való gazdálkodás szabályai

7. § (1) A törzsvagyonba és az üzleti vagyonba tartozó ingatlanok, társasági részesedések esetében a tulajdonost megillető jogok közül a Közgyűlés gyakorolja a
1) tulajdonjog átruházásával,
2) a tulajdon szerzésével,
3) a tulajdonhoz kapcsolódó vagyonkezelői jog létesítésével,
4) a tulajdonhoz kapcsolódó haszonélvezeti jog létesítésével,
5) a tulajdonhoz kapcsolódó használati jog biztosításával,
6) a tulajdon – vezetékjogon kívüli – megterhelésével
kapcsolatos tulajdonosi jogokat.

(2) A Tolna Megyei Önkormányzat Közgyűlése a törzsvagyonba és üzleti vagyonba tartozó ingatlanok esetében a 7. § (1) bekezdésében felsorolt tulajdonost illető jogok kivételével az ingatlanokkal kapcsolatos jogok gyakorlását a Közgyűlés elnökére ruházza át.

(3) A Tolna Megyei Önkormányzat Közgyűlése az önkormányzati vagyon üzleti vagyonba tartozó, ingatlannak nem minősülő vagyontárgyai esetében a tulajdonost megillető jogok gyakorlását a Közgyűlés elnökére ruházza át.

8. § A tulajdonjog átruházására a Nemzeti vagyonról szóló törvényben foglaltakat kell alkalmazni.

9. § A Tolna Megyei Önkormányzat Közgyűlése a versenyeztetés törvényen alapuló kötelezettségének értékhatárát a tulajdonjog átruházása esetén - általános forgalmi adó nélkül - ingatlanoknál 20.000 E Ft-ban, egyéb vagyonnál 5.000 E Ft-ban állapítja meg.

10. § A Tolna Megyei Önkormányzat Közgyűlése a versenyeztetés törvényen alapuló kötelezettségének értékhatárát hasznosítás esetén – általános forgalmi adó nélkül – 5.000 E Ft-ban állapítja meg.

11. § A Tolna Megyei Önkormányzat Közgyűlése a tulajdonát képező vagyonra vagyonkezelői jogot nem létesít.

12. § A Tolna Megyei Önkormányzat Közgyűlése a Tolna Megyei Önkormányzati Hivatal részére a 2703 hrsz.-ú ingatlanban lévő 6296/51500 tulajdoni hányadán, valamint az üzleti vagyon körébe tartozó egyéb vagyontárgyakon haszonélvezeti jogot biztosít. A Tolna Megyei Önkormányzati Hivatal a haszonélvezeti joggal érintett ingatlan és egyéb vagyon működtetője.

13. § 14. § A Tolna Megyei Önkormányzat gazdasági társaságban fennálló tulajdon szerzésére a Nemzeti vagyonról szóló törvényben foglaltakat kell alkalmazni.

14. § A Tolna Megyei Önkormányzati Hivatal a működéséhez szükséges immateriális jószág, számítástechnikai eszköz, egyéb gép, berendezés, felszerelés, készletek, anyagok, egyéb eszköz, illetve vagyontárgy – az ingatlan, gazdasági társaságban lévő részesedés, jármű kivételével – megszerzésére adás-vételi szerződést köthet. A megvásárlásra kerülő vagyonelem az önkormányzat tulajdonába és az önkormányzati hivatal használatába kerül.

15. § (1) A könyvviteli mérlegben kimutatásra kerülő, a Tolna Megyei Önkormányzat tulajdonát képező vagyonelemek közül a befektetett eszközök, a készletek nyilvántartásáról a (2) bekezdésben foglaltak kivételével a Tolna Megyei Önkormányzati Hivatal számviteli rendszerében a megyei főjegyző gondoskodik.

(2) A Tolna Megyei Önkormányzat tulajdonát képező vagyoni értékű jogok, ingatlanok és kapcsolódó vagyoni értékű jogok, beruházások, felújítások, beruházásra adott előlegek, tartós részesedések, valamint üzemeltetésre, kezelésre átadott ingatlanok és kapcsolódó vagyoni értékű jogok nyilvántartásáról a Tolna Megyei Önkormányzat számviteli rendszerében, a megyei főjegyző gondoskodik.

(3) A kizárólag mennyiségben nyilvántartott – 100.000 Ft értéket el nem érő, kis értékű dolgok (immateriális javak, eszközök stb.) – nyilvántartásáról a Tolna Megyei Önkormányzati Hivatal számviteli rendszerében a megyei főjegyző gondoskodik.

Eljárási szabályok

16. § (1) A tulajdonosi jogokat gyakorló, illetve törvény rendelkezései alapján az önkormányzati vagyont használó szerv, illetve képviselője, továbbá a képviselet jogát meghatalmazás alapján ellátó személy a tulajdonosi jogok gyakorlása körében önállóan gyakorolja a vagyontárgyat érintő hatósági eljárásban a tulajdonost illető nyilatkozattételi jogot, valamint közigazgatási és bírósági eljárásban az ügyfél (peres fél) jogát.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott szerv vagy személy gyakorolja az osztatlan közös tulajdon esetében a tulajdonostársat, társasház és a lakásszövetkezet esetében a külön tulajdoni illetőség tulajdonosát illető jogokat, teljesíti a tulajdonos kötelezettségeit.

(3) Az (1) bekezdésben meghatározott szerv vagy személy az ingatlan és ingó vagyon használatával (bérletével) összefüggésben gyakorolja a használatba adó vagy a használatba vevő jogait és kötelezettségeit.

(4) Az önkormányzat képviseletében az elnök jár el, aki e jogát a polgári jog szabályainak megfelelően (meghatalmazással) bízhatja másra. Közgyűlési tag a Közgyűlés eseti döntése alapján képviselheti a Közgyűlést.

17. § A Tolna Megyei Önkormányzati Hivatalt megillető haszonélvezeti jog ingyenes. A Tolna Megyei Önkormányzati Hivatal köteles teljesíteni a vagyon ingyenes használatából eredő kötelezettségeket.

18. § A 9. §-ban és a 10. §-ban foglalt versenyeztetési kötelezettség esetén az értékesítés módjáról, a nyilvános vagy zártkörű versenytárgyalás lefolytatásának szükségességéről, a versenytárgyalási felhívás tartalmáról a Közgyűlés az értékesítésre történő kijelöléskor határozatban rendelkezik.

19. § A 9. §-ban és a 10. §-ban foglalt versenyeztetési kötelezettségre meghatározott értékhatár alatti ingatlan vagy ingó dolog elidegenítése, hasznosítása – pályázat lefolytatása nélkül – az ajánlattevő, több ajánlattevő esetén a legjobb ajánlatot tevő részére történhet. A döntésre jogosult szerv vagy személy – jobb ajánlat elérése érdekében – egy vagy több (legalább három) személytől vagy szervezettől ajánlatot kérhet, nyilvános, indokolt esetben zártkörű pályázat lefolytatását rendelheti el. Pályázat lefolytatásáról szóló döntés esetén a hatáskört gyakorló szerv vagy személy dönt a pályázati felhívás tartalmáról és eljárásrendjéről.

20. § (1) A Tolna Megyei Önkormányzat, ha javára valamely vagyonról lemondtak, e vagyont bruttó 2000 E Ft feletti vagyonérték esetén a Közgyűlés jóváhagyásával fogadhatja el. A 2000 E Ft értékű, illetve az alatti vagyon elfogadásáról a Közgyűlés elnöke dönt, átruházott hatáskörben eljárva.

(2) A Tolna Megyei Önkormányzat Hivatala, ha javára valamely vagyonról lemondtak, e vagyont bruttó 1000 E Ft feletti vagyonérték esetén a Közgyűlés jóváhagyásával, a megadott értékhatárral egyező értékű vagy az alatti értékű vagyont saját hatáskörben elfogadhatja, feltéve, hogy képes az azzal járó kötelezettség teljesítésére.

21. § (1) Ingatlan tulajdonjogának átruházása esetén a döntést megelőzően az adott vagyontárgy forgalmi értékét 3 hónapnál nem régebbi forgalmi értékbecslés alapján kell megállapítani.
(2) Egyéb esetben a vagyon értékének meghatározása történhet a számviteli nyilvántartásokban szereplő nettó érték alapulvételével, vagy értékbecslés készíttetésével, vagy független személy vagy szervezet által készített értékelés alapján.

(3) A forgalmi érték megállapításáról vagy a forgalmi érték megállapítása módjának meghatározásáról, illetve az értékbecslés rendelkezésre állásáról a Közgyűlés elnöke dönt, illetve gondoskodik.

Vagyonkimutatás

22. § (1) A vagyonkimutatás a zárszámadási rendelet mellékleteként az önkormányzat saját vagyonát - eszközeit és kötelezettségeit - mutatja be. Az államháztartásról szóló 2011. évi CXCV. törvény 91. § (1) bekezdés c) pontjában meghatározott vagyonkimutatás az önkormányzat tulajdonában, a költségvetési év zárónapján meglévő vagyonállapot szerinti kimutatás,

melynek célja az önkormányzat és költségvetési szerve eszközeinek és kötelezettségeinek számbavétele.

(2) A vagyonkimutatás a 249/2000.(XII. 24.) Korm.rendelet 1. számú mellékletében meghatározott könyvviteli mérleg római számmal jelzett eszköz-, illetve forráscsoportonkénti tagolásában tartalmazza az önkormányzat vagyonát törzsvagyon (forgalomképtelen és korlátozottan forgalomképes), illetve üzleti vagyon bontásban.

(3) A Vagyonkimutatás

1) az immateriális javakat a könyvviteli mérleg arab számmal jelzett tételei szerinti tagolásban, összevontan, értékben;
2) a tárgyi eszközöket – az ingatlanok kivételével - a könyvviteli mérleg arab számmal jelzett tételei szerinti tagolásban, összevontan értékben;
3) az ingatlanokat helyrajzi számonként tételesen, a bruttó érték, elszámolt értékcsökkenés és a nettó érték megadásával;
4) a befektetett pénzügyi eszközöket a könyvviteli mérleg arab számmal jelzett tételei szerinti tagolásban;
5) az üzemeltetésbe, kezelésbe adott ingatlanokat helyrajzi számonként tételesen, a bruttóérték, az elszámolt értékcsökkenés és a nettóérték feltüntetésével, az egyéb üzemeltetésbe adott eszközöket eszközcsoportonkénti tagolásban,összevontan, értékben;
6) a készleteket a könyvviteli mérleg római számmal jelzett eszközcsoport szerinti tagolásban, összevontan, értékben;
7) a követeléseket a könyvviteli mérleg arab számmal jelzett tételei szerinti tagolásban, ezen belül mérlegkészítésre kötelezett szervenként összevontan, értékben;
8) az értékpapírokat a könyvviteli mérleg római számmal jelzett eszközcsoportja szerint, összevontan, értékben;
9) a pénzeszközöket a könyvviteli mérleg arab számmal jelzett tételei szerinti tagolásban, ezen belül mérlegkészítésre kötelezett szervenként összevontan, értékben;
10) az egyéb aktív és passzív elszámolásokat a könyvviteli mérleg római számmal jelzett eszközcsoportja szerinti tagolásban, ezen belül mérlegkészítésre kötelezett szervenként összevontan, értékben;
11) a hosszúlejáratú kötelezettségeket a könyvviteli mérleg arab számmal jelzett tételei szerinti tagolásban, értékben;
12) a rövidlejáratú kötelezettségeket a könyvviteli mérleg arab számmal jelzett tételei szerinti tagolásban, ezen belül mérlegkészítésre kötelezett szervenként összevontan, értékben, és
13) az egyéb passzív pénzügyi elszámolásokat a könyvviteli mérleg római számmal jelzett eszközcsoportja szerinti tagolásban, ezen belül mérlegkészítésre kötelezett szervenként összevontan, értékben

tartalmazza.

(4) A vagyonkimutatás a könyvviteli mérlegben szereplő eszközökön és kötelezettségeken kívül tartalmazza a „0”-ra leírt, de használatban lévő, illetve használaton kívüli eszközök állományát mérlegkészítésre kötelezett szervenként összevontan, eszközcsoportonként értékben (a bruttóérték megadásával), valamint a mérlegben értékkel nem szereplő kötelezettségeket,

ideértve a kezesség-, illetve garanciavállalással kapcsolatos függő kötelezettségeket, tételesen felsorolva.

23. § (1) A vagyonkimutatás elkészítéséről az éves könyvviteli mérleg adatai alapján a főjegyző gondoskodik.

(2) Az Önkormányzat Hivatala köteles a Tolna Megyei Önkormányzat és a Tolna Megyei Önkormányzati Hivatal mérlegében szereplő eszközökről és azok állományában bekövetkező változásokról folyamatosan, részletező nyilvántartást vezetni mennyiségben és értékben, belső szabályzatának megfelelően, az abban foglaltak betartatásával és ellenőrzéssel gondoskodni a tulajdon védelméről.

(3) A december 31.-ei fordulónappal készített könyvviteli mérlegben kimutatott eszközöket és forrásokat leltárral(leltári kimutatással) kell alátámasztani.

(4) A vagyonkimutatás ingatlanokra vonatkozó adatai és az ingatlanok vagyonkataszterében szereplő adatok egyezőségéről a főjegyző köteles gondoskodni.

(5) A vagyonkimutatás közzétételéről a főjegyző köteles gondoskodni.

Záró rendelkezések

24. § E rendelet 2012. december 1-jén lép hatályba.

25. § E rendelet hatálybalépésével egyidejűleg hatályát veszti a Tolna Megyei Önkormányzat vagyonáról és a vagyongazdálkodás szabályairól szóló 17/1999. (XI. 29.) önkormányzati rendelet, valamint az azt módosító 11/2001. (X. 12.) önkormányzati rendelet II. fejezete, 4/2002. (II. 15.) önkormányzati rendelet, 18/2003. (XII. 15.) önkormányzati rendelet, 3/2004. (II. 24.) önkormányzati rendelet, 5/2005. (II. 21.) önkormányzati rendelet, 18/2005. (X. 25.) önkormányzati rendelet, 3/2006. (II. 21.) önkormányzati rendelet, 7/2006. (III. 31.) önkormányzati rendelet, 15/2006. (XII. 15.) önkormányzati rendelet, 3/2008. (II. 15.) önkormányzati rendelet, 18/2008. (IX. 18.) önkormányzati rendelet, 3/2009. (I. 13.) önkormányzati rendelet, 13/2009. (VI. 26.) önkormányzati rendelet, 2/2010. (II. 15.) önkormányzati rendelet, 11/2010 (IV. 30.) önkormányzati rendelet, 1/2011. (I. 21.) önkormányzati rendelet és a 15/2011 (XII. 20.) önkormányzati rendelet.

dr. Puskás Imre
a Közgyűlés elnöke

dr. Bartos Georgina
megyei főjegyző

<u>Záradék:</u>
A rendelet 2012. november hónap 30. napján kihirdetésre került.
Szekszárd, 2012. november hónap 30. nap

dr. Bartos Georgina
megyei főjegyző

1. melléklet a 9/2012. (XI. 30.) önkormányzati renelethez

A Tolna Megyei Önkormányzat törzsvagyonába tartozó ingatlan vagyontárgyak

Sor-szám	Helyiség	Cím	Helyrajzi szám	Tulajdoni hányad	Művelési ág	Közfeladat	Terület		Tulajdonos megnevezése	Vagyon használó megnevezése	Megjegyzés
							ha	m2			
	Törzsvagyon										
1.	Forgalomképtelen vagyon										
	-										
2.	Korlátozottan forgalomképes vagyon										
2.1	Szekszárd	Szent István tér 11-13.	2703	6296/51500	irodaház	önkormányzati igazgatási feladat			Tolna Megyei Önkormányzat	Tona Megyei Önkormányzati Hivatal	

2. melléklet a 9/2012. (XI. 30.) önkormányzati renelethez

A Tolna Megyei Önkormányzat törzsvagyonába tartozó egyéb vagyontárgyak

Sor-szám	Egyéb vagyontárgy megnevezése	jellege	Közfeladat	Tulajdonos megnevezése	Megjegyzés
1. 2.	**Törzsvagyon** **Forgalomképtelen vagyon** - **Korlátozottan forgalomképes vagyon**				
2.1	Tolna megye területrendezési terve	vagyoni értékű jog	területfejlesztési feladat	Tolna Megyei Önkormányzat	
2.2	Vármegyeháza (1820/1 hrsz.-ú ingatlan) ingyenes használati joga 248,53 m2-re	vagyoni értékű jog	önkormányzati igazgatás	Magyar Állam	

3.melléklet a 9/2012. (XI. 30.) önkormányzati renelethez

A Tolna Megyei Önkormányzat üzleti vagyonába tartozó ingatlanok

Sor-szám	Helyiség	Cím	Helyrajzi szám	Tulajdoni hányad	Művelési ág	Közfeladat	Terület		Tulajdonos megnevezése	Vagyon használó megnevezése	Megjegyzés
							ha	m2			
1.	Üzleti vagyon										
1.1	Szekszárd,	Garay tér 4.	1846/A	544/1471	telek	Színház		1471	Tolna Megyei Önkormányzat	Magyarországi Németek Országos Önkormányzata	
1.2	Szekszárd,	Garay tér 4.	1846/A/2	1/1	egyéb helyiség (épület)	Színház		942	Tolna Megyei Önkormányzat	Magyarországi Németek Országos Önkormányzata	
1.3	Szekszárd,	Garay tér 4.	1846/A/6	1/2	egyéb helyiség (kapualj)	Színház		28	Tolna Megyei Önkormányzat	Magyarországi Németek Országos Önkormányzata	
1.4	Szekszárd,	Garay tér 4.	1846/A/7	2/6	egyéb helyiség (kapubejáró)	Színház		30	Tolna Megyei Önkormányzat	Magyarországi Németek Országos Önkormányzata	
1.5	Szekszárd,	Garay tér 4.	1846/A/8	1/3	egyéb helyiség (lépcsőház)	Színház		13	Tolna Megyei Önkormányzat	Magyarországi Németek Országos Önkormányzata	
1.6	Szekszárd,	Garay tér 4.	1846/A/9	1/2	egyéb helyiség (hőközpont)	Színház		6	Tolna Megyei Önkormányzat	Magyarországi Németek Országos Önkormányzata	

INDOKOLÁS

a Tolna Megyei Önkormányzat vagyonáról szóló önkormányzati rendelethez

Általános Indokolás

Magyarország Alaptörvénye 38. cikk (1) bekezdése tartalmazza, hogy az állam és a helyi önkormányzat tulajdona nemzeti vagyon. A nemzeti vagyon kezelésének és védelmének célja a közérdek szolgálata, a közös szükségletek kielégítése és a természeti erőforrások megóvása.
Az Országgyűlés elfogadta a nemzeti vagyonról szóló 2011. évi CXCVI. törvényt, melyben az állam és helyi önkormányzatok tulajdonában álló vagyon (a továbbiakban: nemzeti vagyon) megőrzésének, védelmének és a nemzeti vagyonnal való felelős gazdálkodásnak a követelményeit szabályozza. Meghatározza a törvény az állam és a helyi önkormányzatok kizárólagos tulajdonának körét, a nemzeti vagyon feletti rendelkezési jog alapvető korlátait és feltételeit, valamint az állam és a helyi önkormányzat kizárólagos tevékenységét.

Egyes vagyonelemeket külön törvények szabályoznak, így például: az önkormányzati vagyonnal való gazdálkodás részletes szabályait a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló törvény tartalmazza, de többek között említhető a koncessziós törvény vagy az önkormányzati lakások, valamint nem lakáscélú helyiségek bérbeadására és elidegenítésére vonatkozó törvény is.

A nemzeti vagyonról szóló törvény a korábbiaknál részletesebb előírásokat tartalmaz, emiatt szűkül az a terület, amely az önkormányzat rendeleti szabályozását igényli.

A nemzeti vagyonba tartozik az állam vagy helyi önkormányzat kizárólagos tulajdonában álló dolog, melynek körét – a helyi önkormányzatok esetében is - a törvény rögzíti.

Az állam vagy helyi önkormányzat tulajdonában lévő dolog, amely nem tartozik a kizárólagos tulajdon körébe, az állam vagy a helyi önkormányzat tulajdonában lévő pénzügyi eszközök, az államot vagy a helyi önkormányzatot megillető társasági részesedések, valamint az államot vagy a helyi önkormányzatot megillető bármely vagyoni értékkel rendelkező jogosultság, amelyet jogszabály vagyoni értékű jogként nevesít.

Nemzeti vagyonba sorolja a törvény az állami vagy helyi önkormányzati közgyűjtemény saját gyűjteményében nyilvántartott kulturális javakat, a régészeti leleteket, vagy a törvényben meghatározott nemzeti adatvagyont.

Nem terjed ki a nemzeti vagyonról szóló törvény hatálya az egyébként a nemzeti vagyonba tartozó néhány vagyonelemre, így például: az államháztartás körébe tartozó szervek pénzvagyonára, a követelésekre és fizetési kötelezettségekre.

A törvény értelmező rendelkezései meghatározzák a vagyonnal kapcsolatos fogalmakat, azok tartalmát, emiatt a önkormányzat rendeletében alkalmazott

fogalmak alatt a törvény értelmezési rendelkezése szerinti meghatározásokat kell érteni.

Az önkormányzati vagyon a nemzeti vagyonról szóló törvény szabályozása szerint törzsvagyon vagy üzleti vagyon lehet.

A törzsvagyon az, ami közvetlenül a kötelező önkormányzati feladat ellátását vagy hatáskör gyakorlását szolgálja és amelyet a nemzeti vagyonról szóló törvény kizárólagos önkormányzati tulajdonnak minősít, törvény vagy helyi önkormányzati rendelet nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű nemzeti vagyonnak minősít – együttesen forgalomképtelen törzsvagyon -, továbbá törvény vagy helyi önkormányzat rendelete korlátozottan forgalomképes vagyonelemként állapít meg.

A kötelező önkormányzati feladat ellátását vagy hatáskör gyakorlását szolgáló vagyon és az önkormányzati rendeleti besorolás feltétele is csak együttesen értelmezhető.

A helyi önkormányzat kizárólagos tulajdonát képező, nemzeti vagyonba tartoznak a helyi közutak és műtárgyaik, a helyi önkormányzat tulajdonában álló terek, parkok, a helyi önkormányzat tulajdonában álló nemzetközi repülőtér és a hozzátartozó törvényben körülírt eszközök, a helyi önkormányzat tulajdonában álló vizek, közcélú vízi létesítmények, a vízi közművek kivételével. A Tolna Megyei Önkormányzatnak ebbe a körbe tartozó tulajdona nincs.

Nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű nemzeti vagyonnak minősül a helyi önkormányzat rendeletében ekként meghatározott vagyonelem.

A Tolna Megyei Önkormányzatnak jelenleg nincs a tulajdonában olyan vagyontárgy, amely nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségűvé minősítése javasolható lenne.

Fentiekből következik, hogy a Tolna Megyei Önkormányzat forgalomképtelen törzsvagyonnal nem rendelkezik.

A nemzeti vagyonról szóló törvény alapján a helyi önkormányzat korlátozottan forgalomképes törzsvagyonát képezi:
a) a helyi önkormányzat tulajdonában álló közmű,
b) a helyi önkormányzat tulajdonában álló, a helyi önkormányzat képviselő-testülete és szervei, továbbá a helyi önkormányzat által fenntartott, közfeladatot ellátó intézmény, költségvetési szerv elhelyezését, valamint azok feladatainak ellátását szolgáló épület, épületrész,
c) a helyi önkormányzat többségi tulajdonában álló, közszolgáltatási tevékenységet vagy parkolási szolgáltatást ellátó gazdasági társaságban fennálló, helyi önkormányzati tulajdonban lévő társasági részesedés, továbbá
d) a Balatoni Hajózási Zrt.-ben fennálló, a helyi önkormányzat tulajdonában álló társasági részesedés.
A korlátozottan forgalomképes törzsvagyoni minősítés – a nemzeti vagyonról szóló törvény rendelkezése szerint – az a)-c) pontok esetében addig áll fenn, amíg az adott vagyontárgy közvetlenül önkormányzati feladat és hatáskör ellátását vagy a közhatalom gyakorlását szolgálja.

A Tolna Megyei Önkormányzat és szervei kötelező feladatainak ellátását szolgálja a székhelyet biztosító irodaházban lévő tulajdoni hányad, amely a Hivatal működését biztosítja, emiatt ez az ingatlan nyert korlátozottan forgalomképes besorolást.

A Tolna Megyei Önkormányzat tulajdonában maradt a Magyarországi Német Színház feladatellátását szolgáló épület és a kapcsolódó egyéb ingatlanok meghatározott tulajdoni hányada. A színház fenntartása azonban nem kötelező önkormányzati feladat, illetve a Magyarországi Német Színház irányítását a Magyarországi Németek Országos Önkormányzata vette át, tehát az intézményt nem mi tartjuk fenn, emiatt az érintett ingatlanok az üzleti vagyon részét képezik.

A Tolna Megyei Önkormányzat vagyona az említetteken kívül a Hivatal és a testület működését biztosító járművekből és eszközökből áll. Ebben a körben a Közgyűlés dönthet arról, hogy korlátozottan forgalomképes vagyon körébe vagy az üzleti vagyon körébe sorolja az érintett vagyontárgyakat. Javaslatunk szerint az alapfeladatunkhoz szorosan kapcsolódó megyei területrendezési tervet és a Vármegyeháza ingatlanon – megállapodásban biztosított – ingyenes használati jogot indokolt jellegük miatt a korlátozottan forgalomképes vagyoni körbe sorolni, míg a többi eszközt – immateriális javak(szellemi termékek), számítástechnikai eszközök, nyomtatók, fénymásolók stb. egyéb ügyviteli eszközök, berendezési-, felszerelési tárgyak, járművek esetében az üzleti vagyoni besorolásra teszünk javaslatot.

Üzleti vagyon – a törvényben foglaltak szerint – a nemzeti vagyonnak azon része, amely nem tartozik az állami vagyon esetén a kincstári vagyonba, az önkormányzati vagyon esetén a törzsvagyonba.

Abból eredően, hogy az önkormányzat és a hivatal – jogi személyisége, költségvetése, gazdálkodása elkülönül, rendezni szükséges, hogy mely jogokat ki gyakorol.

Törvény rögzíti, hogy a tulajdonos az önkormányzat, a tulajdonost megillető jogok gyakorlásáról a Közgyűlés rendelkezik.

Az önkormányzati vagyon mennyiségére is figyelemmel indokolt, hogy a tulajdonost megillető jogok közül a legfontosabbak a Közgyűlés határkörében maradjanak, míg praktikussági szempontok miatt javasolható, hogy a kiemelt jogkörökön kívüli jogok gyakorlását a Közgyűlés a Közgyűlés elnökére ruházza át.

Tartalmazza a rendelet a korábbi vagyonrendeltnek megfelelően a joggyakorlás, a képviselet önkormányzat által meghatározott szabályait is.

Rendezni kell a Tolna Megyei Önkormányzati Hivatal vagyonnal kapcsolatos jogait és kötelezettségeit is. Az Önkormányzati Hivatal működteti a vagyont, viseli a működéssel összefüggő költségeket, ténylegesen „használója” az önkormányzat tulajdonában lévő 2703 hrsz.-ú ingatlanban meglévő tulajdonrésznek.

Az önkormányzat vagyonkezelői jogot létesíthet, illetve haszonélvezeti jogot alapító szerződést köthet. A vagyonkezelői szerződés, valamint a haszonélvezeti jogot alapító szerződés versenyeztetés nélkül köthető.

A vagyonkezelő fogalma – amit a Magyarország helyi önkormányzataikról szóló törvény, valamint a nemzeti vagyonról szóló törvény előírásait figyelembe véve – nem fedi le az Önkormányzati Hivatal feladatkörét, szerepét. pl: közfeladat átadásához kapcsolódva köthető a vagyonkezelői szerződés, a vagyonkezelőnek felújítási kötelezettsége van, amely ugyan mérsékelhető, de az önkormányzatok esetében a felújításról a Képviselő-testületnek, illetve közgyűlésnek kell, a saját költségvetése terhére gondoskodni.

Emiatt azt javasoljuk a Közgyűlésnek, hogy vagyonkezelői jogot ne létesítsen.

Az Önkormányzati Hivatal használója, haszonélvezője lehet az általa ténylegesen is használt vagyonnak. Emellett a Nemzeti vagyonról szóló törvényben meghatározott működtetést is a Hivatal látja el.

A törvény értelmezési rendelkezése szerint: „ működtetés: a nemzeti vagyon birtoklásából, használatából, hasznai szedéséből, a nemzeti vagyon fenntartásából és üzemetetéséből álló tevékenységek együttese, amely – jogszabály vagy szerződés alapján – a nemzeti vagyon felújítására, fejlesztésére, a birtoklásnak, használatnak, hasznai szedése jogának továbbengedésére is kiterjedhet.”

A nemzeti vagyon használója a törvény előírásai szerint : „azon természetes személy, jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet, aki vagy amely állami vagyon tekintetében törvény vagy szerződés alapján, a helyi önkormányzat vagyona tekintetében törvény, a helyi önkormányzat rendelte vagy szerződés alapján bármely jogcímen nemzeti vagyont birtokol, használ, szedi annak hasznait, kivéve a tulajdonosi joggyakorló.”

A nemzeti vagyonnal való gazdálkodás főbb szabályait is törvény rögzíti. Az önkormányzatnak átruházás és hasznosítás esetén van lehetősége a törvényben meghatározott versenyeztetési kötelezettségre vonatkozó értékhatárnál kisebb értékhatár meghatározására.

A zárszámadási rendelethez vagyonkimutatást kell készíteni. A vagyonkimutatás tartalmát az államháztartás szervezetei beszámolás és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól szóló 249/2000. (XII. 24.) Korm. rendelet 44/A. §-a határozza meg. A helyi önkormányzat rendeletében dönt a vagyonkimutatás további részletezéséről.

A Tolna Megyei Önkormányzat vagyonának döntő többsége – törvényben, illetve megállapodásban foglalt vagyoni kör kivételével - 2012. január 1-jével állami tulajdonba került. A vagyonváltozás ingatlan-nyilvántartáson történő átvezetésére azonban még csak részben került sor. A vagyonrendelet és az ingatlan-nyilvántartásban szereplő önkormányzati tulajdonban lévő ingatlanok összhangjának megléte alapvető követelmény. Ez azonban jelenleg még nem biztosított. Az önkormányzat vagyonrendeletében csak azok az ingatlanok szerepelnek, amelyek 2012. január 1-jét követően is az önkormányzat tulajdonát képezik.

Részletes indokolás

1. §-hoz

A rendelet 1. §-ában a rendelet személyi hatályát szabályozza a Közgyűlés.

2. §-hoz

A nemzeti vagyonról szóló törvény részletesen szabályozza, hogy a törvény hatálya mely önkormányzati vagyontárgyakra terjed ki. Alacsonyabb szintű jogszabályban nem ismételhetőek meg a magasabb szintű jogszabályban előírt rendelkezések, emiatt az önkormányzati rendelet tárgyi hatályának rögzítését a nemzeti vagyonról szóló törvényre történő hivatkozással adjuk meg.

3. §-hoz

A nemzeti vagyonról szóló törvény értelmező rendelkezései meghatározzák azokat a fogalmakat, amelyeket az önkormányzat rendeletében is alkalmazni kell, emiatt az önkormányzati rendeletben csak utalás történik arra, hogy a rendeletben használt fogalmak alatt a nemzeti vagyonról szóló törvényben meghatározott fogalmakat kell érteni.

4. §-hoz

A rendelet 4. §-a rögzíti, miből áll az önkormányzat vagyona, a törzsvagyon tárgyait milyen jogszabályok határozzák meg.

5. §-hoz

A rendelet 5. §-ában a Közgyűlés – az 1. és 2. mellékletben részletezve – meghatározza a törzsvagyonába tartozó ingatlan vagyontárakat, illetve egyéb vagyontárgyakat.

Az önkormányzat forgalomképtelen törzsvagyonnal nem rendelkezik. A korlátozottan forgalomképtelen ingatlanvagyonba egy ingatlan tulajdonrésze tartozik, az önkormányzat és az önkormányzati hivatal kötelező feladatellátását szolgáló székhelyet adó irodaház. Az érintett ingatlan a nemzeti vagyonról szóló törvény előírásai alapján került besorolásra.

A törzsvagyon korlátozottan forgalomképes egyéb vagyontárgyait a Közgyűlés határozza meg. Ebbe a körbe két vagyoni értékű jog besorolását javasoljuk, egyrészt az alapfeladatunkhoz kapcsolódó megyei területrendezési tervet és a közgyűlés ülésinek helyet adó Vármegyeháza ingatlanban részünkre biztosított ingyenes használati jogot.

6. §-hoz

Üzleti vagyonnak minősül az önkormányzat minden, törzsvagyonba nem tartozó vagyona.

Ide kerül besorolásra a Magyarországi Német Színház működését szolgáló ingatlan vagyon (3. melléklet), valamint az önkormányzat „ingó vagyona”, járművek, gépek, számítástechnikai eszközök, ügyviteli eszközök, berendezési és felszerelési tárgyak stb..

7. §-hoz

Törvényi előírás alapján a tulajdonosi jogokat a Közgyűlés gyakorolja. A tulajdonost illető jogok köre azonban fajsúlyosabb, illetve a tulajdonlás lényegi kérdéseit nem érintő vagy alapjaiban nem befolyásoló jogok összességéből áll, emiatt indokolt, hogy társasági részesedések, ingatlanok esetében a rendeletben kiemelt alapvető változást eredményező jogok gyakorlását a Közgyűlés megtartsa saját hatáskörében, míg az ésszerűség és a működőképesség szempontjából indokolt esetekben a Közgyűlés elnökére ruházza át egyes tulajdonost illető jogok gyakorlását. Pl. építési engedély kérése, társasházi alapító okirat aláírása stb.

Az ingatlannak nem minősülő üzleti vagyonnal kapcsolatos tulajdonost illető jogok gyakorlását a Közgyűlés teljes körűen a Közgyűlés elnökére ruházza át. Ez azt jelenti, hogy a nemzeti vagyonról szóló törvény előírásainak betartásával pl. a Közgyűlés elnöke az ingó vagyontárgyakat pl. értékesítheti, illetve megvásárolhatja.

8. §-hoz

A nemzeti vagyonról szóló törvény részletesen rendelkezik a tulajdonjog átruházásának szabályairól, emiatt további előírásokra – figyelemmel a vagyontárgyak számára és összetételére - nincs szükség.

A szabályozás lényege, hogy nemzeti vagyon tulajdonjogát átruházni természetes személy vagy átlátható szervezet részére lehet.

Törvény rögzíti az ingyenes átruházás feltételeit is.

Ezek az előírások valamennyi vagyontárgyra egyaránt vonatkoznak, nincs különbség az ingatlanok és pl. egy jármű vagy használt eszköz eladási szabályai között.

9. §-hoz

A rendelet 9. §-ában meghatározza a Közgyűlés azt az értékhatárt, amely felett az átruházás csak versenyeztetés útján, a legjobb ajánlatot tevő részére történhet.
Korábban a mindenkori költségvetési törvényben határozták meg a versenyeztetés értékhatárát, ez a rendelkezés azonban jelenleg már nem hatályos. A nemzeti vagyonról szóló törvény a következőket tartalmazza: „13. § (1) Törvényben, valamint a helyi önkormányzat tulajdonában álló nemzeti vagyon tekintetében törvényben vagy helyi önkormányzat rendeletében meghatározott értékhatár felett nemzeti vagyon tulajdonjogát átruházni – ha törvény kivételt nem tesz – csak versenyeztetés útján, az összességében legelőnyösebb ajánlatot tevő részére, a szolgáltatás és ellenszolgáltatás értékarányosságával lehet.” A jogszabályi előírásokra figyelemmel történik a versenyeztetési kötelezettség értékhatárának a meghatározása. Az értékhatárok a korábbi szabályozáshoz képest nem változnak.

A versenyeztetési kötelezettség értékhatárát ingatlan esetében nettó 20000 E Ft-ban, egyéb vagyon esetében nettó 5000 E Ft-ban javasoljuk meghatározni.

10. §-hoz

A hasznosítás esetében a versenyeztetés értékhatárának megállapítását a nemzeti vagyonról szóló törvény 11. § (16) bekezdése írja elő. A hasznosítás versenyeztetési értékhatárát nettó 5.000 E Ft-ban javasoljuk rögzíteni.

11. §-hoz

A helyi önkormányzat vagyonkezelői jogot létesíthet. Erre akkor van lehetőség, ha önkormányzati közfeladat átadásához kapcsolódik a vagyonkezelői jog létesítése.
A Tolna Megyei Önkormányzatnak jelenleg nincs olyan önkormányzati közfeladata, amelynek átadása vagyonkezelői jog létesítését indokolná.

12. §-hoz

A Tolna Megyei Önkormányzat vagyon használatát is rendezni szükséges. A Tolna Megyei Önkormányzati Hivatal önállóan gazdálkodó és működő költségvetési szerv. A székhelyét jelentő ingatlanrész a Tolna Megyei Önkormányzat tulajdona. A Hivatal működteti az ingatlant, költségvetéséből fizeti az üzemeltetés, szerviz, karbantartás költségeit. Indokolt meghatározni, hogy a Tolna Megyei Önkormányzat milyen jogi minőségében használja az ingatlant, illetve viseli a költségek meghatározott körét.
A nemzeti vagyonról szóló törvény 11. § (2) és (3) bekezdése alapján a haszonélvezeti jogot alapító szerződés versenyeztetés nélkül köthető, illetve kizárólag a törvény 3. § (1) bekezdés 19. pont a) alpont aa)-af) alpontjában, valamint b) és c) alpontjában felsorolt személyekkel köthető és a haszonélvezeti jog kizárólag általuk gyakorolható. A hivatkozott jogszabályhely bb) alpontja a költségvetési szervet, illetve önkormányzati intézményt nevesíti ebben az értelemben, emiatt az Önkormányzati Hivatal, mint költségvetési szerv lehet a haszonélvezeti jog jogosultja és gyakorlója.

13. §-hoz

A Tolna Megyei Önkormányzatnak jelenleg nincs gazdasági társaságban fennálló tulajdonosi részesedése, ugyanakkor a szerzés lehetősége nem zárható ki, emiatt a szabályozás is indokolt. A gazdasági társaságokban meglévő önkormányzati tulajdoni részesedéssel kapcsolatos előírások olyan részletesek a nemzeti vagyonról szóló törvényben, hogy nincs olyan elem, amely további szabályozást igényelne. Ugyanakkor nem hagyható el a szabályozás tárgyköréből a gazdasági társaságban lévő részesedések esetleges megszerzésekor alkalmazandó előírás meghatározása. Emiatt a rendelet a nemzeti vagyonról szóló törvényben foglaltakat rendeli alkalmazni.

14. §-hoz

A Tolna Megyei Önkormányzati Hivatal is adás-vétel kapcsán vagyontárgyakat vásárolhat. Ebbe a körbe tartoznak azok az eszközök is, amelyek pl. kis értékűek vagy készletnek minősülnek és azonnali felhasználásra kerülnek. Ennek lehetővé

tételét szabályozza a 14. §. Ebben az esetben a megvásárolt vagyontárgy az önkormányzat tulajdonba kerül és az Önkormányzati Hivatal használatába.

15. §-hoz

A Tolna Megyei Önkormányzat és a Tolna Megyei Önkormányzati Hivatal gazdálkodása elkülönül, mindkét szervezet önálló beszámoló és ezzel együtt mérleg készítésére kötelezett. A vagyontárgyak elkülönített nyilvántartásának szabályait e rendelet keretei között indokolt meghatározni.

A könyvviteli mérlegben kimutatásra kerülő, a Tolna Megyei Önkormányzat tulajdonát képező vagyonelemek közül a befektetett eszközök, a készletek nyilvántartásáról a 15. § (2) bekezdésében foglaltak kivételével a Tolna Megyei Önkormányzati Hivatal számviteli rendszerében a megyei főjegyző gondoskodik.

A rendelettervezet 15. § (2) bekezdése alapján a Tolna Megyei Önkormányzat tulajdonát képező vagyoni értékű jogok, ingatlanok és kapcsolódó vagyoni értékű jogok, beruházások, felújítások, beruházásra adott előlegek, tartós részesedések, valamint üzemeltetésre, kezelésre átadott ingatlanok és kapcsolódó vagyoni értékű jogok nyilvántartásáról a Tolna Megyei Önkormányzat számviteli rendszerében, a megyei főjegyző gondoskodik. Ebbe a körbe tartozik az önkormányzat összes ingatlana, valamint a korlátozottan forgalomképes vagyoni körbe sorolt egyéb vagyonelemek.

A számszerűen több, de értékét tekintve kisebb vagyonelemek - amelyek pl. :szellemi termékek, számítástechnikai eszközök, gépek, berendezési és felszerelési tárgyak – nyilvántartása a Tolna Megyei Önkormányzati Hivatal számviteli rendszerében történik.

A kizárólag mennyiségben nyilvántartott – 100.000 Ft értéket el nem érő, kis értékű dolgok (immateriális javak, eszközök stb.) – nyilvántartásáról a Tolna Megyei Önkormányzati Hivatal számviteli rendszerében a megyei főjegyző gondoskodik.

16. §–hoz

A rendelettervezet 16. §-a a tulajdonosi joggyakorlás jogosultságát és annak módját határozza meg.

A tulajdonosi jogokat gyakorló, illetve törvény rendelkezései alapján az önkormányzati vagyont használó szerv, illetve képviselője, továbbá a képviselet jogát meghatalmazás alapján ellátó személy a tulajdonosi jogok gyakorlása körében önállóan gyakorolja a vagyontárgyat érintő hatósági eljárásban a tulajdonost illető nyilatkozattételi jogot, valamint közigazgatási és bírósági eljárásban az ügyfél (peres fél) jogát.

A 16. § (1) bekezdésben meghatározott szerv vagy személy gyakorolja az osztatlan közös tulajdon esetében a tulajdonostársat, társasház és a lakásszövetkezet esetében a külön tulajdoni illetőség tulajdonosát illető jogokat, teljesíti a tulajdonos kötelezettségeit.

A 16. § (1) bekezdésben meghatározott szerv vagy személy az ingatlan és ingó vagyon használatával (bérletével) összefüggésben gyakorolja a használatba adó vagy a használatba vevő jogait és kötelezettségeit.

Rögzíti a rendelettervezet, hogy az önkormányzat képviseletében az elnök jár el, aki e jogát a polgári jog szabályainak megfelelően (meghatalmazással) bízhatja másra. Közgyűlési tag a Közgyűlés eseti döntése alapján képviselheti a Közgyűlést.

17. §-hoz

A rendelettervezet 17. §-a a Hivatal részére biztosított haszonélvezeti joggal kapcsolatos előírásokat tartalmaz.

Itt kerül rögzítésre, hogy a Tolna Megyei Önkormányzati Hivatalt megillető haszonélvezeti jog ingyenes, továbbá, hogy a Hivatal köteles teljesíteni a vagyon ingyenes használatából eredő kötelezettségeket.

18. §-hoz

A rendelettervezet 9. és 10. §-ában meghatározott versenyeztetési kötelezettség esetén alkalmazandó eljárási szabály, hogy az értékesítés módjáról, a nyilvános vagy zártkörű versenytárgyalás lefolytatásának szükségességéről, a versenytárgyalási felhívás tartalmáról a Közgyűlés az értékesítésre történő kijelöléskor határozatban rendelkezik.

19. §-hoz

A rendelettervezet 9. és 10. §-ában foglalt versenyeztetési kötelezettségre meghatározott értékhatár alatti ingatlan vagy ingó dolog elidegenítése, hasznosítása esetén követendő eljárási szabályt rögzíti a rendelettervezet 19. §-a.
A hatásköröket – a rendelettervezetben meghatározottak szerint - a Közgyűlés, vagy átruházott hatáskörben a Közgyűlés elnöke gyakorolja.
A versenyeztetési értékhatárt el nem érő ingatlan vagy ingó dolog átruházása vagy hasznosítása pályázat lefolytatása nélkül – az ajánlattevő, több ajánlattevő esetén a legjobb ajánlatot tevő részére történhet.

A döntésre jogosult szerv vagy személy – jobb ajánlat elérése érdekében – egy vagy több (legalább három) személytől vagy szervezettől ajánlatot kérhet, nyilvános, indokolt esetben zártkörű pályázat lefolytatását rendelheti el.

Pályázat lefolytatásáról szóló döntés esetén a hatáskört gyakorló szerv vagy személy dönt a pályázati felhívás tartalmáról és eljárásrendjéről.

20. §-hoz

A rendelettervezet 20. §-a tartalmazza azokat az előírásokat, amelyeket az önkormányzat vagy az önkormányzati hivatal javára történő vagyonról való lemondás esetén alkalmazni kell.

A Tolna Megyei Önkormányzat, ha javára valamely vagyonról lemondtak, e vagyont bruttó 2000 E Ft feletti vagyonérték esetén a Közgyűlés jóváhagyásával fogadhatja el. A 2000 E Ft értékű, illetve ennél kisebb értékű vagyon elfogadásáról a Közgyűlés elnöke dönt, átruházott hatáskörben eljárva.

A Tolna Megyei Önkormányzat Hivatala, ha javára valamely vagyonról lemondtak, e vagyont bruttó 1000 E Ft feletti vagyonérték esetén a Közgyűlés jóváhagyásával, a megadott értékhatárral egyező értékű vagy az alatti értékű vagyont saját hatáskörben elfogadhatja, feltéve, hogy képes az azzal járó kötelezettség teljesítésére.

21. §-hoz

A rendelettervezet 21. §-a az ingatlan átruházási szándéka esetén a vagyon értékének meghatározásához szükséges értékbecslésről rendelkezik. Egyéb esetben a forgalmi érték meghatározása többféleképpen történhet, ennek módjáról a Közgyűlés elnöke dönt.

22. §-hoz

Az államháztartásról szóló törvény alapján a zárszámadási rendelethez vagyonkimutatást kell készíteni. A 249/2000.(XII. 24.) Korm.rendelet meghatározza a vagyonkimutatás tartalmának alapvető követelményeit, míg az önkormányzat rendeletében ennél részletesebb szabályokat állapíthat meg.

23. §-hoz

A rendelettervezet 23. §-a a vagyonkimutatást megalapozottá tevő kötelezettségeket tartalmazza. A vagyonkimutatás közzétételéért a megyei főjegyző felelős.

24. §-hoz

A vagyonrendelet a javaslat szerint 2012. december 1-jén lép hatályba.

A hatálybalépéssel egyidejűleg hatályát veszti az önkormányzat 1999-ben elfogadott vagyonrendelete és az azt módosító valamennyi önkormányzati rendelet.

2. számú melléklet

A Tolna Megyei Önkormányzat 10/2012. (XI. 30.) önkormányzati rendelete a Tolna Megyei Önkormányzati Hivatal köztisztviselőinek díjazásáról és egyéb juttatásairól

A Tolna Megyei Önkormányzat Közgyűlése az Alaptörvény 32. cikk (2) bekezdésében foglalt eredeti jogalkotói hatáskörében, a közszolgálati tisztviselőkről szóló 2011. évi CXCIX. törvény (a továbbiakban: Kttv.) 234. § (3)-(4) bekezdésében, 236. § (4) bekezdésében és 237. §-ában meghatározott feladatkörében eljárva az alábbi rendeletet alkotja:

A rendelet hatálya

1. §

(1) A rendelet hatálya a Tolna Megyei Önkormányzati Hivatal (a továbbiakban: Hivatal) köztisztviselőire (a továbbiakban: köztisztviselő) valamint – a rendeletben foglaltak szerint – ügykezelőire (a továbbiakban: ügykezelő) terjed ki.

(2) A rendelet 5.§ (3)-(4) bekezdéseiben, és 8. §-ában meghatározott juttatások a Hivatal Kttv. 7.§ (1) bekezdése szerinti nyugdíjasait, illetőleg a Hivatal nyugdíjasának hozzátartozóját illetik meg.

(3) A rendelet 3-4. §-aiban, valamint az 5. § (1) bekezdésben foglaltakat a Közgyűlés elnökére és a foglalkoztatási jogviszonyban álló alelnökére is megfelelően alkalmazni kell.

Díjazás

2. §

(1) A Megyei Önkormányzat a Kttv. 234. § (3) és (4) bekezdése alapján tárgyévre illetménykiegészítést állapít meg a köztisztviselők részére, melynek mértéke:
a) a felsőfokú iskolai végzettséggel rendelkező köztisztviselő alapilletményének 30%-a,
b) a középiskolai végzettségű köztisztviselő alapilletményének 10%-a.

(2) Az (1) bekezdésben foglalt illetménykiegészítés tárgyévi fedezetét a Megyei Önkormányzat mindenkori éves költségvetési rendeletében határozza meg.

(3) Az ügykezelő illetményét a megyei főjegyző a Kttv. 242.§-a rendelkezési szerint állapítja meg.

(4) A Ktv. 236. § (5) bekezdése alapján a Hivatal osztályvezetői a Kttv.-ben szabályozott főosztályvezető-helyettesi szintnek megfelelő besorolású vezetőnek minősülnek.

(5) A Megyei Önkormányzat az osztályvezetők vonatkozásában vezetői illetménypótlékot állapít meg, melynek mértéke a főosztályvezető-helyettesi szintnek megfelelő vezető alapilletményének 15%-a.

Egyéb juttatások

3. §

A köztisztviselő és az ügykezelő jubileumi jutalomra jogosult a Kttv. 150. §-ában foglaltak szerint.

4. §

(1) A köztisztviselő és az ügykezelő a Kttv. 151. §-ában foglaltaknak megfelelően cafetéria-juttatásra jogosult.

(2) A cafetéria juttatások igénybevételének részletes szabályait a Kttv. 151. § (3) bekezdésében foglaltaknak megfelelően a megyei főjegyző a Közszolgálati Szabályzatban határozza meg. A cafetéria-juttatás éves összegére biztosított fedezetet a Közgyűlés mindenkori éves költségvetési rendeletében határozza meg.

5. §

(1) A Kttv. 152. §-a alapján a Megyei Önkormányzat a köztisztviselő és az ügykezelő részére az alábbi visszatérítendő, illetve vissza nem térítendő szociális, jóléti, kulturális, egészségügyi juttatást biztosítja:
   a) lakhatási, lakásépítési, és -vásárlási támogatás;
   b) albérleti díj hozzájárulás;
   c) családalapítási támogatás;
   d) szociális támogatás jogcímen;
   e) illetményelőleg;
   f) tanulmányi ösztöndíj, képzési, továbbképzési, nyelvtanulási támogatás.

(2) Az (1) bekezdés d) pontban meghatározott eseti pénzbeli szociális segélyként a köztisztviselőt (ügykezelőt) érintő rendkívüli esemény alkalmával nyújtható támogatás.

(3) A megyei főjegyző az elhunyt köztisztviselőt illetve ügykezelőt a közszolgálati tisztviselők részére adható juttatásokról és egyes illetménypótlékokról szóló

249/2012. (VIII.31.) Korm. rendeletben (továbbiakban: Korm. rendelet) 8. §-a alapján a közszolgálat halottjává nyilváníthatja. Az elhunyt nyugalmazott köztisztviselő (ügykezelő) a Korm. rendeletben meghatározott feltételek szerint nyilvánítható a közszolgálat halottjává. A Hivatal a közszolgálat halottjává nyilvánított személy temetési költségeit részben vagy egészben átvállalja.

(4) A Hivatal nyugdíjasának halála esetén, amennyiben a nyugdíjast a főjegyző nem nyilvánította a közszolgálat halottjává, az elhunyt hivatali nyugdíjassal annak haláláig közös háztartásban élő házas- vagy élettársa, vagy az elhunyt hivatali nyugdíjas gyermeke (a továbbiakban együtt: elhunyt nyugdíjas hozzátartozója) pénzbeli támogatásként temetési segélyben részesíthető.

(5) Az e szakaszban meghatározott támogatások további feltételeit és szabályait a Hivatal Közszolgálati Szabályzata rögzíti.

6. §

(1) A Ktv. 152. §-a alapján a Megyei Közgyűlés a köztisztviselő és az ügykezelő lakásvásárlását, építését, bővítését és korszerűsítését az éves költségvetésben meghatározott keret terhére kamatmentes munkáltatói kölcsönnel támogathatja.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott támogatások további szabályairól külön szabályzat rendelkezik.

7. §

A köztisztviselő és az ügykezelő a Kttv. 154. §-ában szabályozottak szerint elismerésben, jutalomban, céljuttatásban részesíthető. Az elismerések további szabályait a Hivatal Közszolgálati Szabályzata rögzíti.

Nyugállományú köztisztviselők juttatásai

8. §

(1) A Megyei Önkormányzat a Kttv. 152. § (3) bekezdése és a Korm. rendelet 10.§-a alapján a Megyei Önkormányzat mindenkori éves költségvetési rendeletében a nyugállományú köztisztviselői részére szociális keretet állapíthat meg. A tárgyévi szociális keret (2) bekezdés szerinti támogatási jogcímekre történő felosztásáról a megyei főjegyző dönt.

(2) A Megyei Önkormányzat a szociális keret terhére az alábbi pénzbeli és természetbeni támogatásokat nyújthatja:
a) eseti szociális segély [5.§ (2) bek.],
b) temetési segély [5.§ (4) bek.].

(3) Az (1) bekezdésben meghatározott szociális keretből nyújtható támogatások vonatkozásában a főjegyzői döntés előkészítését a megyei főjegyző által e feladatra kijelölt humánpolitikai feladatokat ellátó köztisztviselő végzi.

(4) A kérelmekről a humánpolitikai feladatokat ellátó köztisztviselő előterjesztése alapján a megyei főjegyző a Hivatal Közszolgálati Szabályzatában rögzítettek szerint dönt. A támogatások folyósításával, illetve nyilvántartásával kapcsolatos feladatokat a Hivatal Pénzügyi Osztálya látja el.

A Közgyűlés elnökére, foglalkoztatási jogviszonyban álló alelnökére vonatkozó rendelkezések

9. §

(1) A Megyei Önkormányzat éves költségvetésének teljesítése esetén, a zárszámadási rendelet elfogadásakor a Közgyűlés elnöke részére egyedi határozattal jutalmat állapíthat meg.

(2) A foglalkoztatási jogviszonyban álló alelnök jutalmazásáról és annak mértékéről a Közgyűlés elnöke dönt.

Záró rendelkezések

10. §

(1) Ez a rendelet 2013. január 1. napján lép hatályba.

(2) E rendelet hatálybalépésével egyidejűleg hatályát veszti a Tolna Megyei Önkormányzati Hivatal köztisztviselőinek díjazásáról és egyéb juttatásairól szóló 16/2003. (X. 28.) önkormányzati rendelet, valamint az azt módosító 21/2008. (XI.28.) és 6/2010. (II.15.) önkormányzati rendeletek.

(3) A Megyei Önkormányzat rögzíti, hogy a 2012. évi V. törvény 38.§ (1) bekezdése alapján a Tolna Megyei Önkormányzat 2003. évi költségvetéséről szóló, módosított 2/2003. (II. 21.) önkormányzati rendelet 16. § (1) bekezdésében megállapított illetményalap (a továbbiakban: megyei illetményalap) 41.000,- Ft.

(4) A Megyei Önkormányzat a (3) bekezdésben foglaltakra tekintettel, a 2012. évi V. törvény 38. § (1) bekezdése alapján rögzíti, hogy a főjegyző, a vezető és a köztisztviselő alapilletményét a Kttv. 132.§-ban megállapított illetményalappal, az illetményalaphoz kötődő illetményelemeket és juttatásokat (mindaddig, míg a Kttv. 132.§-ában megállapított illetményalap a megyei illetményalapot el nem éri) a megyei illetményalap figyelembe vételével kell megállapítani.

(5) A Megyei Önkormányzat a (3) bekezdésben foglaltakra tekintettel, a 2012. évi V. törvény 38.§ (2) bekezdése alapján megállapítja, hogy a Közgyűlés elnöke és foglalkoztatási jogviszonyban álló alelnöke illetményének, továbbá társadalmi megbízatású alelnöke és a Közgyűlés tagjai tiszteletdíjának megállapítása során az alkalmazandó illetményalap – mindaddig, míg az államigazgatásban megállapított illetményalap a megyei illetményalapot el nem éri – a megyei illetményalap.

dr. Puskás Imre
a Közgyűlés elnöke

dr. Bartos Georgina
megyei főjegyző

<u>Záradék:</u>
A rendelet 2012. november hónap 30. napján kihirdetésre került.
Szekszárd, 2012. november hónap 30. nap.

dr. Bartos Georgina
megyei főjegyző

INDOKOLÁS

a Tolna Megyei Önkormányzati Hivatal köztisztviselőinek díjazásáról és egyéb juttatásairól szóló 10/2012. (XI. 30.) önkormányzati rendelethez

Általános indokolás

A közszolgálati tisztviselőkről szóló 2011. évi CXCIX. törvény (továbbiakban: Kttv.) hatályba lépése napjával, azaz 2012. március 1. napjával hatályon kívül helyezte a köztisztviselők jogállásáról szóló 1992. évi XXIII. törvényt. A közszolgálati tisztviselőkről szóló törvénnyel összefüggő átmeneti, módosuló és hatályát vesztő szabályokról, valamint egyes kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2012. évi V. törvény rendelkezései szerint a Kttv. hatályba lépését megelőzően 2012. évre megállapított juttatások és rendelkezések 2012. december 31. napjáig alkalmazhatók.

2013. január 1. napjától a Kttv.-ben, illetve a hozzá kapcsolódó a közszolgálati tisztviselők részére adható juttatásokról és egyes illetménypótlékokról szóló 249/2012. (VIII.31.) Korm. rendeletben szabályozottak az irányadóak.

E rendelkezésekre figyelemmel a korábbi 16/2003. (X.28.) önkormányzati rendelet hatályon kívül helyezése, és a hatályos jogszabályoknak megfelelő új rendelet alkotására kerül sor. A rendelet tervezet az új jogszabályi rendelkezések keretei között a korábbi rendelet szabályainak megtartására törekszik.

1.§-hoz

Az önkormányzat rendeletének hatálya a hivatal köztisztviselőire és közszolgálati ügykezelőire, valamint bizonyos juttatások tekintetében a hivatal nyugállományú alkalmazottaira terjed ki.

Tekintettel arra, hogy a hivatal alkalmazásában nem áll a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény szerint foglalkoztatott személy, így a rendeletben e személyi kör – mint juttatásban részesülő alkalmazott – nem szerepel.

A polgármesteri tisztség ellátásának egyes kérdéseiről és az önkormányzati képviselők tiszteletdíjáról szóló 1994. évi LXIV. törvény (továbbiakban: Pttv.) 13.§ (1) bekezdése kimondja, hogy a polgármesteri jogviszonyra a Kttv. több rendelkezését – jelen rendelet szempontjából a Kttv. 147-153.§-ait megfelelően kell alkalmazni. Erre figyelemmel a rendelet 1.§ (3) bekezdése rögzíti, hogy a közgyűlés elnökére és a foglalkoztatási viszonyban álló alelnökére a rendeletnek a jubileumi jutalomra (Kttv.150.§), a cafetéria juttatásra (Kttv. 151.§) és a szociális jóléti, kulturális, egészségügyi juttatásokra (Kttv.152.§) a rendelet szabályait kell alkalmazni.

2. §-hoz

A Kttv. 234.§ (3) bekezdés a) pontja kimondja, hogy „A helyi önkormányzat rendeletben egységesen valamennyi felsőfokú iskolai végzettségű köztisztviselőnek a tárgyévre illetménykiegészítést állapíthat meg, amelynek mértéke a köztisztviselő alapilletményének a megyei önkormányzatnál, a megyei jogú városnál, illetve a körzetközponti feladatot ellátó önkormányzatnál legfeljebb 40%-a…”. A korábbi rendelet a köztisztviselők részére 30%-os illetménykiegészítést határozott meg. Erre figyelemmel a rendelet tervezet 2. § (1) bekezdése szabályozza, hogy a köztisztviselők tárgyévben mekkora mértékű illetménykiegészítést kaphatnak. Az illetménykiegészítés fedezetéről a Közgyűlés évente a költségvetési rendeletében határoz.

A (3) bekezdés az ügykezelők illetményének megállapítását szabályozza.

A (4) bekezdésben a vezetői besorolások módja a Hivatal Szervezeti és Működési Szabályzatával összhangban, az (5) bekezdésben a vezetői pótlék mértéke a korábbi rendeletben szabályozottak szerint került meghatározásra.

3-4. §-hoz

A rendelet 3.§-a a jubileumi jutalomra való jogosultság szabályait rögzíti a Kttv. 150.§-ra hivatkozással.

A rendelet 4.§ (1)-(2) bekezdései a cafetéria juttatásokról rendelkezik a Kttv. 151. §-ában meghatározottak alapján. A cafetéria keret éves összegét jogszabály határozza meg, míg a szükséges fedezetről a Közgyűlés dönt a mindenkori éves költségvetési rendeletében. A cafetéria juttatásokkal kapcsolatos részletes szabályokat a Közszolgálati Szabályzat tartalmazza.

5-7. §-hoz

Az 5.§ (1) bekezdésben szereplő szociális juttatások köre a Kttv. 152.§-ában meghatározottak szerint – a Korm. rendeletben szabályozottakra is figyelemmel – kerül meghatározásra.

A rendelet 5.§ (3)-(4) bekezdései a Korm. rendelet 8.§ (1) bekezdésében szabályozottakra figyelemmel rendelkeznek a kegyeleti juttatásokról.

A rendelet 7.§-a a Kttv. 154.§-ában meghatározottak alapján került szabályozásra. A köztisztviselőknek, ügykezelőknek nyújtható jutalom, céljuttatás elismerés adományozásának módjáról a Közszolgálati Szabályzat rendelkezik.

8. §-hoz

A rendelet ezen szakasza a Korm. rendelet 10-12. §-ai alapján szabályozza a hivatal nyugállományú közszolgálati köztisztviselőinek és szakmai vezetőinek (továbbiakban együtt: nyugállományú köztisztviselők) járó juttatások szabályait.

A Korm. rendelet 12. § (1) bekezdése értelmében a munkáltató a nyugállományú köztisztviselők szociális gondozásának, szakmai tapasztalataik hasznosításának elősegítésére, a velük való kapcsolattartás biztosítására a hivatal, mint munkáltató nyugdíjas bizottságot hozhat létre.

Figyelemmel arra, hogy a Hivatal alkalmazotti létszáma jelentősen csökkent, így a bizottság létrehozása nem indokolt. A bizottság feladatait, a nyugdíjas köztisztviselők ügyeinek intézését a Korm. rendelet 12.§ (3) bekezdésében kínált lehetőséggel élve a Hivatal humánpolitikai feladatait ellátó köztisztviselője végzi.

9. §-hoz

A Pttv. 4/A.§-a lehetőséget kínál arra, hogy a megyei közgyűlés jutalmat állapíthat meg a közgyűlés elnökének meghatározott időszakban végzett munkája értékelése alapján. A jutalom évi mértéke a közgyűlés elnöke illetményének hat havi összegét nem haladhatja meg.

A Pttv. 13.§ (4) bekezdése alapján a társadalmi megbízatású alelnök jubileumi jutalomra, napidíjra, közszolgálati járadékra, valamint egyéb juttatásokra nem jogosult. A foglalkoztatási jogviszonyban álló alelnök jutalmazásáról a Közgyűlés elnöke határoz.

10. §- hoz

A (3) bekezdés alapjául szolgáló a köztisztviselők jogállásáról szóló 1992. évi XXIII. törvény, valamint egyéb törvények módosításáról szóló 2001. évi XXXVI. törvény 103.§ (6) bekezdése az alábbiakat rögzíti: „Ha e törvény hatálybalépésekor a helyi önkormányzat képviselő-testülete által megállapított illetményalap meghaladja az e törvény hatálybalépésekor az államigazgatásban érvényes illetményalapot, s a helyi önkormányzattal közszolgálati jogviszonyban álló köztisztviselő korábbi szorzószám alapján megállapított alapilletménye meghaladja a (2)-(4) bekezdések alapján megállapított alapilletményt, a már megszerzett alapilletmény összege nem csökkenthető, s az 2002. január 1-jétől a Központi Statisztikai Hivatal adatainak figyelembevételével legfeljebb az előző évi infláció mértékével és a bruttó hazai össztermék együttes százalékos növekedésének felével emelhető. E szerint kell eljárni mindaddig, amíg a helyi önkormányzat képviselő-testülete által megállapított illetményalap meghaladja az államigazgatásban érvényes illetményalapot.” A fenti törvényt ugyan a 2012. évi LXXVI. törvény 3.§ (2) bekezdésének 23. pontja hatályon kívül helyezte, de a szabályozás alapjául szolgáló rendelkezéseket a 2012. évi V. törvény 37.§ (1) bekezdése rögzíti, így a korábbi jogszabály alapján megállapított illetményre ezt a rendelkezést kell alkalmazni.

A (4) bekezdés ugyancsak a már hivatkozott 2001. évi XXXVI. törvény 103.§ (6) bekezdése, és a 2012. évi V. törvény 38.§ (1) bekezdése alapján határozza meg a megyei illetményalapnak a jogszabályban rögzített illetményalaptól történő eltérés lehetőségét. E jogszabályok szerint ugyanis abban az esetben, ha 2003. július 1. napján az önkormányzati rendeletben megállapított illetményalap meghaladta a 33 000 Ft-ot, annak mértéke nem csökkenthető és addig ezt az illetményalapot kell alkalmazni, amíg a Kttv. 132.§-a szerinti illetményalap azt el nem éri.

A Tolna Megyei Közgyűlés 2/2003. (II.21.) önkormányzati rendelete 16.§ (1) bekezdésében rögzítette, hogy a köztisztviselői illetményalap 41 000 Ft. A rendelet 2003. január 1. napjától hatályos, így a 2012. évi V. törvény 38.§ (1) bekezdésében foglaltak alkalmazandók.

Erre figyelemmel a köztisztviselők illetménye a Kttv. 132.§ alapján a költségvetési törvényben meghatározott illetményalap és a 133.§-ban meghatározottak szerinti szorzószám szorzatából (alapilletmény) és az alapilletmény közgyűlés által meghatározott százalékú illetménykiegészítésből áll. A vezetők tekintetében az így meghatározható összeghez hozzáadódik az alapilletmény jogszabályban meghatározott mértékű vezetői pótléka. Az idegennyelv tudással rendelkező köztisztviselő alapilletményén felül a Kttv. 141.§-a alapján idegen-nyelv tudási pótlékra jogosult, melynek alapja a közgyűlés rendeletében megállapított mértékű illetményalap, azaz a fenti szabályoknak megfelelően 41 000 Ft.

3. számú melléklet

A Tolna Megyei Önkormányzat Közgyűlésének
11/2012. (XI. 30.) önkormányzati rendelete
a Tolna Megyei Önkormányzat 2012. évi költségvetéséről szóló
2/2012. (II. 17.) önkormányzati rendelet módosításáról

A Tolna Megyei Önkormányzat Közgyűlése az Alaptörvény 32. cikk (1) bekezdés a) pontjában meghatározott eredeti jogalkotói hatáskörében, az Alaptörvény 32. cikk (1) bekezdés f) pontjában meghatározott feladatkörében eljárva a Tolna Megyei Önkormányzat 2012. évi költségvetéséről szóló 2/2012. (II. 17.) önkormányzati rendeletét az alábbiak szerint módosítja:

1. § (1) A Tolna Megyei Önkormányzat 2012. évi költségvetéséről szóló 2/2012.(II. 17.) önkormányzati rendelet (a továbbiakban: Rendelet) 2. §-a helyébe az alábbi rendelkezés lép:

„(1) A Tolna Megyei Önkormányzat Közgyűlése (a továbbiakban: Közgyűlés) a Tolna Megyei Önkormányzat (a továbbiakban: Önkormányzat) összevont, halmozódás nélküli 2012. évi

1. költségvetési bevételi előirányzatát	315 398 E Ft-ban
2. költségvetési kiadási előirányzatát	890 000 E Ft-ban
3. költségvetési hiány összegét	574 602 E Ft-ban
4. a költségvetési hiány belső finanszírozására szolgáló előző évek pénzmaradványának igénybevételét	574 602 E Ft-ban
a) ebből: működési célú előző évek pénzmaradványának igénybevételét	516 148 E Ft-ban
b) ebből: felhalmozási célú előző évek pénzmaradványának igénybevételét	58 454 E Ft-ban
5. a költségvetési hiány külső finanszírozására szolgáló finanszírozási célú pénzügyi műveletek bevételeit	0 Ft-ban
6. a finanszírozási célú pénzügyi műveletek kiadásait	0 Ft-ban

állapítja meg.

(2) A Közgyűlés a Tolna Megyei Önkormányzat összevont , halmozódás nélküli 2012. évi költségvetési bevételi és költségvetési kiadási előirányzatából a

1. működési költségvetés bevételi előirányzatát	290 820 E Ft-ban
2. működési költségvetés kiadási előirányzatát	809 968 E Ft-ban
3. felhalmozási költségvetés bevételi előirányzatát	21 578 E Ft-ban
4. felhalmozási költségvetés kiadási előirányzatát	80 032 E Ft-ban
5. kölcsönök bevételi előirányzatát	3 000 E Ft-ban
6. kölcsönök kiadási előirányzatát	0 Ft-ban

állapítja meg.”

2. § A Rendelet 3. §-a helyébe az alábbi rendelkezés lép:

„ (1)A Közgyűlés a Tolna Megyei Önkormányzat 2012. évi költségvetésének

1. költségvetési bevételi előirányzatát	275 311 E Ft-ban

2. költségvetési kiadási előirányzatát 275 311 E Ft-ban
3. a költségvetési hiány összegét 0 Ft-ban
4. a költségvetési hiány belső finanszírozására szolgáló előző évek pénzmaradványának igénybevételét 0 Ft-ban
   a) ebből: működési célú előző évek pénzmaradványának igénybevételét 0 Ft-ban
   b) ebből: felhalmozási célú előző évek pénzmaradványának igénybevételét 0 Ft-ban
5. a költségvetési hiány külső finanszírozására szolgáló finanszírozási célú pénzügyi műveletek bevételeit 0 Ft-ban
6. működési költségvetés bevételi előirányzatát 265 113 E Ft-ban
7. működési költségvetés bevételen belül kiemelt előirányzatként
   a) központi költségvetésből kapott támogatás előirányzatát 251 931 E Ft-ban
   b) működési célú támogatásértékű bevétel előirányzatát 11 372 E Ft-ban
   c) intézményi működési bevétel előirányzatát 49 E Ft-ban
   d) működési célú átvett pénzeszköz előirányzatát 1 761 E Ft-ban
   e) előző évi működési maradvány átvétel előirányzatát 0 Ft-ban
8. működési költségvetés kiadási előirányzatát 265 113 E Ft-ban
9. működési költségvetés kiadáson belül kiemelt előirányzatként
   a) a személyi juttatások előirányzatát 0 Ft-ban
   b) a munkaadót terhelő járulékok és szociális hozzájárulási adó előirányzatát 381 E Ft-ban
   c) a dologi kiadások előirányzatát 35 466 E Ft-ban
   d) az ellátottak pénzbeli juttatásai előirányzatát 0 Ft-ban
   e) az egyéb működési célú kiadások előirányzatát 4 608 E Ft-ban
   f) az Önkormányzati Hivatal működési költségvetési támogatás előirányzatát 199 730 E Ft-ban
   g) az általános tartalék előirányzatát 3 928 E Ft-ban
   h) a működési célú céltartalék előirányzatát 21 000 E Ft-ban
10. felhalmozási költségvetés bevételi előirányzatát 10 198 E Ft-ban
11. felhalmozási költségvetés bevételen belül
   a) a felhalmozási célú támogatásértékű bevétel előirányzatát 4 330 Ft-ban
   b) a felhalmozási bevétel előirányzatát 0 Ft-ban
   c) felhalmozási célú átvett pénzeszköz előirányzatát 5 868 E Ft-ban
   d) előző évi felhalmozási célú maradvány átvétel előirányzatát 0 Ft-ban
12. felhalmozási költségvetés kiadási előirányzatát 10 198 E Ft-ban
13. felhalmozási költségvetésen belül kiemelt előirányzatként:
   a) intézményi beruházások előirányzatát 10 198 E Ft-ban
   b) felújítások előirányzatát 0 Ft-ban
   c) egyéb felhalmozási kiadások előirányzatát 0 Ft-ban
   d) felhalmozási célú céltartalék előirányzatát 0 Ft-ban
   e) az Önkormányzati Hivatal felhalmozási

	költségvetési támogatását	0 Ft-ban
14.	kölcsönök bevételi előirányzatát	0 Ft-ban
15.	kölcsönök kiadási előirányzatát	0 Ft-ban

állapítja meg.

(2) A Közgyűlés a Tolna Megyei Önkormányzati Hivatal 2012. évi költségvetésének

1.	költségvetési bevételi előirányzatát	239 817 E Ft-ban
2.	költségvetési kiadási előirányzatát	814 419 E Ft-ban
3.	a költségvetési hány összegét	574 602 E Ft-ban
4.	a költségvetési hiány belső finanszírozására szolgáló előző évek pénzmaradványának igénybevételét	574 602 E Ft-ban
	a) ebből: működési célú előző évek pénzmaradványának igénybevételét	516 148 E Ft-ban
	b) ebből: felhalmozási célú előző évek pénzmaradványának igénybevételét	58 454 E Ft-ban
5.	működési költségvetés bevételi előirányzatát	225 437 E Ft-ban
6.	működési költségvetés bevételen belül kiemelt előirányzatként	
	a) az önkormányzat költségvetéséből kapott támogatás előirányzatát	199 730 E Ft-ban
	b) működési célú támogatásértékű bevétel előirányzatát	500 E Ft-ban
	c) intézményi működési bevétel előirányzatát	25 207 E Ft-ban
	d) működési célú átvett pénzeszköz előirányzatát	0 Ft-ban
	e) előző évi működési maradvány átvétel előirányzatát	0 Ft-ban
7.	működési költségvetés kiadási előirányzatát	744 585 E Ft-ban
8.	működési költségvetés kiadáson belül kiemelt előirányzatként	
	a) a személyi juttatások előirányzatát	132 484 E Ft-ban
	b) a munkaadót terhelő járulékok és szociális hozzájárulási adó előirányzatát	35 553 E Ft-ban
	c) a dologi kiadások előirányzatát	81 055 E Ft-ban
	d) az ellátottak pénzbeli juttatásai előirányzatát	0 Ft-ban
	e) az egyéb működési célú kiadások előirányzatát	495 243 E Ft-ban
9.	felhalmozási költségvetés bevételi előirányzatát	11 380 E Ft-ban
10.	felhalmozási költségvetés bevételen belül	
	a) az önkormányzat költségvetéséből kapott támogatás előirányzatát	0 Ft-ban
	b) a felhalmozási célú támogatásértékű bevétel előirányzatát	11 380 E Ft-ban
	b) a felhalmozási bevétel előirányzatát	0 Ft-ban
	c) felhalmozási célú átvett pénzeszköz előirányzatát	0 Ft-ban
	d) előző évi felhalmozási célú maradvány átvétel előirányzatát	0 Ft-ban
11.	felhalmozási költségvetés kiadási előirányzatát	69 834 E Ft-ban
12.	felhalmozási költségvetésen belül kiemelt előirányzatként:	
	a) intézményi beruházások előirányzatát	69 834 E Ft-ban
	b) felújítások előirányzatát	0 Ft-ban

c) egyéb felhalmozási kiadások előirányzatát 0 Ft-ban
13. kölcsönök bevételi előirányzatát 3 000 E Ft-ban
14. kölcsönök kiadási előirányzatát 0 Ft-ban
állapítja meg."

3. § A Rendelet 10. §-a helyébe az alábbi rendelkezés lép:
„10. § A Közgyűlés a Tolna Megyei Önkormányzat költségvetésében a 2012. évi
1. általános tartalék előirányzatát 3 928 E Ft-ban
2. működési céltartalék előirányzatát 21 000 E Ft-ban
3. felhalmozási céltartalék előirányzatát 0 Ft-ban
állapítja meg."

4. § (1) A Tolna Megyei Önkormányzat 2012. évi költségvetéséről szóló 2/2012. (II. 17) önkormányzati rendelet 1. melléklete helyébe a rendelet 1. melléklete lép.
(2) A Tolna Megyei Önkormányzat 2012. évi költségvetéséről szóló 2/2012. (II. 17.) önkormányzati rendelet 2. melléklete helyébe a rendelet 2. melléklete lép.
(3) A Tolna Megyei Önkormányzat 2012. évi költségvetéséről szóló 2/2012. (II. 17.) önkormányzati rendelet 3. melléklete helyébe a rendelet 3. melléklete lép.
(4) A Tolna Megyei Önkormányzat 2012. évi költségvetéséről szóló 2/2012. (II. 17.) önkormányzati rendelet 6. melléklete helyébe a rendelet 4. melléklete lép.
(5) A Tolna Megyei Önkormányzat 2012. évi költségvetéséről szóló 2/2012. (II. 17.) önkormányzati rendelet 7. melléklete helyébe a rendelet 5. melléklete lép.

5. § A Tolna Megyei Önkormányzat Közgyűlése a Tolna Megyei Önkormányzat bevételi előirányzata változásának jogcímeit és összegeit a rendelet 6., kiadási előirányzata változásának jogcímeit és összegeit a rendelet 7. melléklete szerint hagyja jóvá.

6. § A Tolna Megyei Önkormányzati Hivatal bevételi előirányzatát, változásának jogcímeit és összegeit a rendelet 8., kiadási előirányzatát, változásának jogcímeit és összegeit a 9. melléklet szerint hagyja jóvá.

Záró rendelkezések

7. § (1) Ez a rendelet- a (2) bekezdésben foglaltak kivételével - 2012. december 1-jén lép hatályba.
(2) A rendelet 8. §-a 2013. január 1-jén lép hatályba.

8. § Hatályát veszti a Tolna Megyei Önkormányzat kötelező kéményseprő-ipari közszolgáltatásról szóló 17/2000. (XII. 29.) önkormányzati rendelete, valamint az azt módosító 14/2001. (XI. 29.) önkormányzati rendelet, 16/2002. (XII. 20.) önkormányzati rendelet, 17/2003. (XII. 15.) önkormányzati rendelet, 16/2004. (XII. 14.) önkormányzati rendelet, 19/2005. (X. 25.) önkormányzati rendelet,

14/2006. (XII. 15.) önkormányzati rendelet, 20/2007. (IX. 28) önkormányzati rendelet, 19/2008.(IX. 18.) önkormányzati rendelet,17/2009. (IX 18.) önkormányzati rendelet,14/2010. (IX. 16.) önkormányzati rendelet, 14/2011. (XI. 30.) önkormányzati rendelet.

dr. Puskás Imre
a Közgyűlés elnöke

dr. Bartos Georgina
megyei főjegyző

<u>Záradék:</u>
A rendelet 2012. november hónap 30. nap kihirdetésre került.
Szekszárd, 2012. november hónap 30. nap.

dr. Bartos Georgina
megyei főjegyző

1. melléklet a 11/2012. (XI.30.) önkormányzati rendelethez

A Tolna Megyei Önkormányzat 2012. évi összevont, nettósított költségvetése

Előir. csop.	Kie-melt elő-irányz.	Rész-letezés	Bevételek, kiadások Előirányzat-csoportok Kiemelt előirányzatok megnevezése	Eredeti előirányzat E Ft-ban	8/2012. (IX.28.) módosított előirányzat E Ft-ban	Válto-zás E Ft-ban	Módosított előirányzat E Ft-ban
1.			**Működési költségvetés**				
	1.		**Központi költségvetésből kapott támogatás**	**208 300**	**251 347**	**584**	**251 931**
		1.1.	Központosított állami támogatás	0	12 338	-12	12 326
		1.2	Megyei önkormányzat működésének támogatása	208 300	208 300	0	208 300
		1.3	Egyéb állami támogatás	0	30 709	596	31 305
	2.		**Működési célú támogatásértékű bevétel**	**0**	**11 872**	**0**	**11 872**
	3.		**Közhatalmi bevétel**	**0**	**0**	**0**	**0**
	4.		**Intézményi működési bevétel**	**1 240**	**25 688**	**-432**	**25 256**
		4.1	Nyújtott szolgáltatás ellenértéke	1 240	1 240	0	1 240
	5.		**Működési célú átvett pénzeszköz**	**5 920**	**1 042**	**719**	**1 761**
	6.		**Előző évi működési célú maradvány átvétel**	**0**	**0**	**0**	**0**
			Működési költségvetési bevételek összesen:	**215 460**	**289 949**	**871**	**290 820**
2.			**Felhalmozási költségvetés**				
	1.		**Felhalmozási bevétel**	**0**	**0**	**0**	**0**
		1.1.	Tárgyi eszközök, immateriális javak értékesítése	0	0	0	0
		1.2.	Pénzügyi befektetések bevétele	0	0	0	0
	2.		**Felhalmozási célú támogatásértékű bevétel**	**0**	**15 710**	**0**	**15 710**
	3.		**Felhalmozási célú átvett pénzeköz**	**0**	**5 868**	**0**	**5 868**
	4.		**Előző évi felhalmozási célú maradvány átvétele**	**0**	**0**	**0**	**0**
			Felhalmozási költségvetési bevétel összesen:	**0**	**21 578**	**0**	**21 578**
3.			**Kölcsönök**				
			Nyújtott kölcsönök visszetérülése (felhalm.célú)	3 000	3 000	0	3 000
			Kölcsönök összesen:	**3 000**	**3 000**	**0**	**3 000**
			Költségetési bevételek összesen	**218 460**	**314 527**	**871**	**315 398**
			Kiadások				
1.			**Működési költségvetés**				
	1.1		**Személyi juttatások**	**119 010**	**140 443**	**-7 959**	**132 484**
	1.2		**Munkaadót terhelő járulékok és szoc.hj. adó**	**29 964**	**35 543**	**391**	**35 934**
	1.3		**Dologi kiadások**	**46 737**	**119 882**	**-3 361**	**116 521**
	1.4		**Ellátottak pénzbeli juttatásai**	**0**	**0**	**0**	**0**
	1.5		**Egyéb működési célú kiadások**	**500**	**497 840**	**2 261**	**500 101**
		1.5.1	Működési célú támogatásértékű kiadás	0	493 940	2 261	496 201
		1.5.2	Működési célú pénzeszközátadás	500	3 900	0	3 900
		1.5.3	Előző évi műk. célú maradvány átadása	0	0		0
	1.6		**Általános tartalék**	**8 954**	**7 028**	**-3 100**	**3 928**
	1.7		**Működési célú céltartalék**	**12 000**	**6 200**	**14 800**	**21 000**
			Működési költségvetési kiadások össesen:	**217 165**	**806 936**	**3 032**	**809 968**

1. melléklet a 11/2012. (XI.30.) önkormányzati rendelethez

A Tolna Megyei Önkormányzat 2012. évi összevont költségvetése

Előir. csop.	Kie-melt elő-irányz.	Rész-letezés	**Bevételek, kiadások Előirányzat-csoportok Kiemelt előirányzatok megnevezése**	**Eredeti előirányzat** E Ft-ban	**8/2012. (IX.28.) módosított előirányzat** E Ft-ban	**Válto-zás** E Ft-ban	**Módosított előirányzat** E Ft-ban
2.			**Felhalmozási költségvetés**				
	2.1		**Intézményi beruházások**	**1 295**	**82 193**	**-2 161**	**80 032**
	2.2		**Felújítások**	**0**	**0**	**0**	**0**
	2.3		**Egyéb felhalmozási kiadások**	**0**	**0**	**0**	**0**
		2.3.1	Felhalmozási célú támogatásértékű kiadás	0	0	0	0
		2.3.2	Felhalmozási célú pénzeszközátadás	0	0	0	0
		2.3.3	Felhalmozási célú előző évi maradvány átadás	0	0	0	0
	2.4		**Felhalmozás célú céltartalék**	**0**	**0**	**0**	**0**
			Felhalmozási költségvetési kiadások összesen:	**1 295**	**82 193**	**-2 161**	**80 032**
3.			**Kölcsönök**	**0**	**0**	**0**	**0**
			Költségvetési kiadások összesen:	**218 460**	**889 129**	**871**	**890 000**
			Költségvetési bevételek összesen:	**218 460**	**314 527**	**871**	**315 398**
4.			**Költségvetési hiány**	**0**	**574 602**	**0**	**574 602**
5.			**Költségvetési hiány belső finanszírozására szolgáló előző évek pénzmaradványának igénybevétele**	**0**	**574 602**	**0**	**574 602**
	5.1		Ebből: Működési célú előző évek mar.igénybev.	0	513 987	2 161	516 148
	5.2		Felhalmozási célú előző év. mar.igénybev.	0	60 615	-2 161	58 454
6.			**A költségvetési hiány külső finanszírozására szolgáló pénzügyi műveletek bevételei**	**0**	**0**	**0**	**0**
7.			**Pénzügyi műveletek kiadásai**	**0**	**0**	**0**	**0**
			0	**0**	**0**		**0**

2. melléklet a 11/2012. (XI.30.) önkormányzati rendelethez

A Tolna Megyei Önkományzat 2012. évi bevételei és kiadásai

Előir. csop.	Kie-melt elő-irányz.	Rész-letezés	Bevételek, kiadások Előirányzat-csoportok Kiemelt előirányzatok megnevezése	Eredeti előirányzat E Ft-ban	8/2012. (IX.28.) módosított előirányzat E Ft-ban	Válto-zás E Ft-ban	Módosított előirányzat E Ft-ban
1.			**Működési költségvetés**				
	1.		**Központi költségvetésből kapott támogatás**	**208 300**	**251 347**	**584**	**251 931**
		1.1.	Központosított állami támogatás		12 338	-12	12 326
		1.2	Megyei önkormányzat működésének támogatása	208 300	208 300	0	208 300
		1.3	Egyéb állami támogatás		30 709	596	31 305
	2.		**Működési célú támogatásértékű bevétel**	**0**	**11 372**	**0**	**11 372**
		2.1	Bursa Hungarica ösztöndíj fedezet visszautalás		844		844
		2.2	TMNNÖ működési támogatása		429		429
		2.3	TMCNÖ működési támogatása		429		429
		2.4	Területfejlesztési feladatok-fej. kez. szervtől		9 670		9 670
	3.		**Közhatalmi bevétel**				
	4.		**Intézményi működési bevétel**	**0**	**49**	**0**	**49**
		4.1	Nyújtott szolgáltatás ellenértéke				
		4.2	Egyéb saját bevétel		49		49
	5.		**Működési célú átvett pénzeszköz**	**5 920**	**1 042**	**719**	**1 761**
		5.1	Tolna Megyei Területfejlesztési Tanács jogutódl.	5 920	52		52
		5.2	MVM Paksi Atpmerőmű- Megyenap támogatása		290		290
		5.3	MVM Paksi Atpmerőmű- "Új Dúnatáj" folyóirat		700		700
		5.4	Europe Direct 2011. évi elszámolás			719	719
	6.		**Előző évi működési célú maradvány átvétel**				
			Működési költségvetési bevételek összesen:	**214 220**	**263 810**	**1 303**	**265 113**
2.			**Felhalmozási költségvetés**				
	1.		**Felhalmozási bevétel**	**0**	**0**	**0**	**0**
		1.1.	Tárgyi eszközök, immateriális javak értékesítése				
		1.2.	Pénzügyi befektetések bevétele				
	2.		**Felhalmozási célú támogatásértékű bevétel**		**4 330**	**0**	**4 330**
		2.1	Területfejlesztési feladatok-fej. kez. szervtől		4 330		4 330
	3.		**Felhalmozási célú átvett pénzeköz**	**0**	**5 868**	**0**	**5 868**
		3.1	Tolna Megyei Területfejl.Tanács jogutódlása		5 868		5 868
	4.		**Előző évi felhalmozási célú maradvány átvétele**				
			Felhalmozási költségvetési bevétel összesen:	**0**	**10 198**	**0**	**10 198**
3.			**Kölcsönök**				
			Nyújtott kölcsönök visszetérülése (felhalm.célú)				0
			Kölcsönök összesen:	**0**	**0**	**0**	**0**
			Költségetési bevételek összesen	**214 220**	**274 008**	**1 303**	**275 311**
			Kiadások				0
1.			**Működési költségvetés**				0
	1.1		**Személyi juttatások**				0
	1.2		**Munkaadót terhelő járulékok és szoc.hj. adó**			**381**	**381**
	1.3		**Dologi kiadások**	**1 000**	**34 595**	**871**	**35 466**
	1.4		**Ellátottak pénzbeli juttatásai**				0
	1.5		**Egyéb működési célú kiadások**	**500**	**4 508**	**100**	**4 608**
		1.5.1	Működési célú támogatásértékű kiadás	**0**	**858**	**100**	**958**
		1.5.1.1	TMNNÖ kp.kv-i műk. támogatása		429		429
		1.5.1.2	TMCNÖ kp.kv-i műk. támogatása		429		429
		1.5.13	Társulási megállapodás-belső ellenőrzési feladatok			100	100
		1.5.2	Működési célú pénzeszközátadás	**500**	**3 650**	**0**	**3 650**
		1.5.2.1	Tolna M. Német Kisebbs. Önk.Szöv.	500	500		500
		1.5.2.2	Megyei Diáksport Szövetség támogatása		2 000		2 000
		1.5.2.3	Fazekas Alapítvány, Báta 2011. évi támogatása		50		50
		1.5.2.4	TM Fogyatékosok Sportszövetsége 2011. évi tám.		50		50
		1.5.2.5	TM Sportszövetségek Stövetsége		1 000		1 000
		1.5.2.6	M9 Térségi Fejlesztési Tanács támogatása		50		50
		1.5.3	Előző évi műk. célú maradvány átadása				0
	1.6		**Általános tartalék**	**8 954**	**7 028**	**-3 100**	**3 928**
	1.7		**Működési célú céltartalék**	**12 000**	**6 200**	**14 800**	**21 000**
		1.7.1.	Területfejlesztési feladatok	10 000	6 200	14 800	21 000
		1.7.2.	Sport és diáksport feladatok	2 000	0		0
	1.8		**Önkormányzati Hivatal működési támogatása**	190 471	211 479	-11 749	199 730
			Működési költségvetési kiadások össesen:	**212 925**	**263 810**	**1 303**	**265 113**

2. melléklet a 11/2012. (XI.30.) önkormányzati rendelethez

A Tolna Megyei Önkományzat 2012. évi bevételei és kiadásai

Előir. csop.	Kie-melt elő-irányz.	Rész-letezés	**Bevételek, kiadások Előirányzat-csoportok Kiemelt előirányzatok megnevezése**	**Eredeti előirányzat** E Ft-ban	**8/2012. (IX.28.) módosított előirányzat** E Ft-ban	**Válto-zás** E Ft-ban	**Módosított előirányzat** E Ft-ban
2.			**Felhalmozási költségvetés**				
	2.1		**Intézményi beruházások**	**1 295**	**10 198**	**0**	**10 198**
		2.1.1	Területrendezési terv befejező munkái	1 295	1 295		1 295
		2.1.2	TMÖH számítástechnikai eszközök beszerzése		773		773
		2.1.3	Területfejlesztési tám.- vagyoni értékű jog vásárlás		2 000		2 000
		2.1.4	Területfejlesztést tám.- ügyv., számítást. eszköz v.		2 330		2 330
		2.1.5	Személygépkocsi csere		3 800		3 800
	2.2		**Felújítások**				
	2.3		**Egyéb felhalmozási kiadások**	**0**	**0**	**0**	**0**
		2.3.1	Felhalmozási célú támogatásértékű kiadás				
		2.3.2	Felhalmozási célú pénzeszközátadás				
		2.3.3	Felhalmozási célú előző évi maradvány átadás				
	2.4		**Felhalmozás célú céltartalék**				
	2.5		**Önkormányzati Hivatal felhalmozási c.önk. támogatása**				0
			Felhalmozási költségvetési kiadások összesen:	**1 295**	**10 198**	**0**	**10 198**
3.			**Kölcsönök**				
			Költségvetési kiadások összesen:	**214 220**	**274 008**	**1 303**	**275 311**
			Költségvetési bevételek összesen:	**214 220**	**274 008**	**1 303**	**275 311**
4.			**Költségvetési hiány**	0	0	0	0
5.			**Költségvetési hiány belső finanszírozására szolgáló előző évek pénzmaradványának igénybevétele**	**0**	**0**	**0**	**0**
	5.1		Ebből: Működési célú előző évek mar.igénybev.	0	0	0	0
	5.2		Felhalmozási célú előző év. mar.igénybev.	0	0	0	0
6.			**A költségvetési hiány külső finanszírozására szolgáló pénzügyi műveletek bevételei**	**0**	**0**	**0**	**0**
7.			**Pénzügyi műveletek kiadásai**	**0**	**0**	**0**	**0**

3. melléklet a 11/2012. (XI.30.) önkormányzati rendelethez

A Tolna Megyei Önkormányzati Hivatal 2012. évi bevételei és kiadásai

Előir. csop.	Kie-melt elő-irányz.	Rész-letezés	Bevételek, kiadások Előirányzat-csoportok Kiemelt előirányzatok megnevezése	Eredeti előirányzat E Ft-ban	8/2012. (IX.28.) módosított előirányzat E Ft-ban	Válto-zás E Ft-ban	Módosított előirányzat E Ft-ban
1.			**Működési költségvetés**				
	1.		**Kapott támogatás**	**190 471**	**211 479**	**-11 749**	**199 730**
		1.1.	Irányító szervtől kapott költségvetési támogatás	190 471	211 479	-11 749	199 730
			Ebből: működési célú támogatás	190 471	211 479	-11 749	199 730
			Felhalmozási célú támogatás				0
	2.		**Működési célú támogatásértékű bevétel**	**0**	**500**	**0**	**500**
		2.1	Nemzeti Kulturális A. 175 éves a Vármegyeháza		500		500
	3.		**Közhatalmi bevétel**				
	4.		**Intézményi működési bevétel**	**1 240**	**25 639**	**-432**	**25 207**
		4.1	Nyújtott szolgáltatás ellenértéke (áfa-val)	1 240	1 240	0	1 240
		4.2	Egyéb saját bevétel				0
		4.3	Fordított áfa bevétel		24 399	-432	23 967
	5.		**Működési célú átvett pénzeszköz**	**0**	**0**	**0**	
	6.		**Előző évi működési célú maradvány átvétel**				
			Működési költségvetési bevételek összesen:	**191 711**	**237 618**	**-12 181**	**225 437**
2.			**Felhalmozási költségvetés**				
	1.		**Felhalmozási bevétel**	**0**	**0**	**0**	**0**
		1.1.	Tárgyi eszközök, immateriális javak értékesítése				
		1.2.	Pénzügyi befektetések bevétele				
	2.		**Felhalmozási célú támogatásértékű bevétel**	**0**	**11 380**	**0**	**11 380**
		2.1	EKF projekt eu tám.ford. áfa előleg		11 380		11 380
	3.		**Felhalmozási célú átvett pénzeköz**				0
	4.		**Előző évi felhalmozási célú maradvány átvétele**				0
			Felhalmozási költségvetési bevétel összesen:	**0**	**11 380**	**0**	**11 380**
3.			**Kölcsönök**				0
			Nyújtott kölcsönök visszetérülése (felhalm.célú)	3 000	3 000		3 000
			Kölcsönök összesen:	**3 000**	**3 000**	**0**	**3 000**
			Költségetési bevételek összesen	**194 711**	**251 998**	**-12 181**	**239 817**
			Kiadások				
1.			**Működési költségvetés**				
	1.1		**Személyi juttatások**	**119 010**	**140 443**	**-7 959**	**132 484**
	1.2		**Munkaadót terhelő járulékok és szoc.hj. adó**	**29 964**	**35 543**	**10**	**35 553**
	1.3		**Dologi kiadások**	**45 737**	**85 287**	**-4 232**	**81 055**
	1.4		**Ellátottak pénzbeli juttatásai**				
	1.5		**Egyéb működési célú kiadások**	**0**	**493 332**	**2 161**	**495 493**
		1.5.1	**Működési célú támogatásértékű kiadás**	**0**	**493 082**	**2 161**	**495 243**
		1.5.1.1	Befizetés Kp.kv-i letéti számlára		488 961	2 161	491 122
		1.5.1.2	2011. decemberi bérkomp. TMIK		87		87
		1.5.1.3	2011. decemberi bérkomp. Német Színház		87		87
		1.5.1.4	TMNNÖ 2011. évi pénzmaradvány		2 969		2 969
		1.5.1.5	TMCNÖ 2011. évi pénzmaradvány		764		764
		1.5.1.6	TMIK 2011.decemberi fizetési előleg állomány		214		214
		1.5.2	**Működési célú pénzeszközátadás**	**0**	**250**	**0**	**250**
		1.5.2.1	Elnöki elismerésben részesített civil szervezetek		250		250
		1.5.2.2					0
		1.5.3	**Előző évi műk. célú maradvány átadása**	**0**	**0**	**0**	**0**
			Működési költségvetési kiadások össesen:	**194 711**	**754 605**	**-10 020**	**744 585**

3. melléklet a 11/2012. (XI.30.) önkormányzati rendelethez

A Tolna Megyei Önkormányzati Hivatal 2012. évi bevételei és kiadásai

Előir. csop.	Kie-melt elő-irányz.	Rész-letezés	**Bevételek, kiadások Előirányzat-csoportok Kiemelt előirányzatok megnevezése**	**Eredeti előirányzat** E Ft-ban	**8/2012. (IX.28.) módosított előirányzat** E Ft-ban	**Válto-zás** E Ft-ban	**Módosított előirányzat** E Ft-ban
2.			**Felhalmozási költségvetés**				0
	2.1		**Intézményi beruházások**	**0**	**71 995**	**-2 161**	**69 834**
		2.1	EKF projekt Vármegyeháza és környéke felúj.		71 995	-2 161	69 834
	2.2		**Felújítások**				0
	2.3		**Egyéb felhalmozási kiadások**	**0**	**0**	**0**	**0**
		2.3.1	Felhalmozási célú támogatásértékű kiadás				0
		2.3.2	Felhalmozási célú pénzeszközátadás				0
		2.3.3	Felhalmozási célú előző évi maradvány átadás				0
			Felhalmozási költségvetési kiadások összesen:	**0**	**71 995**	**-2 161**	**69 834**
3.			**Kölcsönök**				0
			Költségvetési kiadások összesen:	**194 711**	**826 600**	**-12 181**	**814 419**
			Költségvetési bevételek összesen:	**194 711**	**251 998**	**-12 181**	**239 817**
4.			**Költségvetési hiány**	**0**	**574 602**	**0**	**574 602**
5.			**Költségvetési hiány belső finanszírozására szolgáló előző évek pénzmaradványának igénybevétele**	**0**	**574 602**	**0**	0 **574 602**
	5.1		Ebből: Működési célú előző évek mar.igénybev.	0	513 987	2 161	516 148
	5.2		Felhalmozási célú előző év. mar.igénybev.	0	60 615	-2 161	58 454
6.			**A költségvetési hiány külső finanszírozására szolgáló pénzügyi műveletek bevételei**	**0**	**0**	**0**	0 **0**
7.			**Pénzügyi műveletek kiadásai**	**0**	**0**	**0**	0 **0**

A Tolna Megyei Önkormányzat bevételei és kiadásai előirányzat-csoportonként és kiemelt előirányzatonként

Ezer Ft-ban

Bevételek	2012. évi eredeti előir.	8/2012.(XI.28.) módosított előirányzat	Előirányzat változás (+/-)	2012. évi módosított előirányzat
Költségvetési bevételek				
1. Működési költségvetés				
Központi költségvetésből kapott támogatás				
Normatív hozzájárulások				
Központosított előirányzatok műk. c.		12 338	-12	12 326
Helyi önkormányzatok kiegészítő t.				
Helyi önk.ált.fennt.előadóműv.sz.t				
Normatív kötött felh.támogatások				
Egyéb önk. támogatás		30 709	596	31 305
Megyei önkormányzatok támogatása	208 300	208 300		208 300
Központi költségv. kapott támogatás	**208 300**	**251 347**	**584**	**251 931**
Működési célú támogatásértékű bev.				
TB Alapból ávett				
Egyéb ÁHT-n belüli szervezettől átvett		11 872		11 872
Működési célú támogatásért.bev.össz.	**0**	**11 872**	**0**	**11 872**
Közhatalmi bevétel				
Illetékek				
Normatív SZJA bevétel műk.célú				
Közhatalmi bevétel összesen:	**0**	**0**	**0**	**0**
Intézényi működési bevétel	**1 240**	**25 688**	**-432**	**25 256**
Ebből:intézményi ellátás díja				
Működési célú átvett pénzeszköz	**5 920**	**1 042**	**719**	**1 761**
Előző évi működési célú maradv. átvétele				
Előző évi kv.-i kiegészítések visszat.				
1.Működési költségvetés összesen	**215 460**	**289 949**	**871**	**290 820**
2.Felhalmozási költségvetés				
Központi költségvetésből kapott támogatás				
Fejlesztési célú támogatások				
Kapott támogatás összesen	**0**	**0**	**0**	**0**
Felhalmozási célú támogatásértékű bev.				
TB Alapból ávett				
Egyéb ÁHT-n belüli szervezettől átvett		15 710		15 710
Felhalmozási célú támogatásért. bev.	**0**	**15 710**	**0**	**15 710**
Felhalmozási bevétel				
Tárgyi eszk.imm.javak ért.				
Önkorm. sajátos felh. és tőkebev.				
Pénzügyi befektetések bevételei				
Felhalmozási bevétel összesen:	**0**	**0**	**0**	**0**
Felhalmozási célú átvett pénzeszköz		**5 868**		**5 868**
Előző évi felh.c.maradvány átvétel				**0**
2.Felhalmozási költségvetés összesen:	**0**	**21 578**	**0**	**21 578**

Kiadások	2012. évi eredeti előir.	8/2012.(IX.28.) módosított előirányzat	Előirányzat változás (+/-)	2012. évi módosított előirányzat
Költségvetési kiadások				
1.Működési költségvetés				
Személyi juttatások	**119 010**	**140 443**	**-7 959**	**132 484**
Munkaadót terh. jár. és szociális hj. adó	**29 964**	**35 543**	**391**	**35 934**
Dologi kiadások	**46 737**	**119 882**	**-3 361**	**116 521**
Ellátottak pénzbeli juttatásai				
Egyéb működési célú kiadás				
Működési célú támogatásértékű kiadás		493 940	2 261	496 201
Működési célú pénzeszközátadás	500	3 900		3 900
Társadalom szoc.pol. és egyéb juttatás				
Előző évi műk.célú maradvány átadás				
Egyéb működési célú kiadás összesen	**500**	**497 840**	**2 261**	**500 101**
Általános tartalék	8 954	7 028	-3 100	3 928
Működési célú céltartalék	12 000	6 200	14 800	21 000
1.Működési költségvetés összesen:	**217 165**	**806 936**	**3 032**	**809 968**
2. Felhalmozási költségvetés				
Intézményi beruházások				
Egyéb önkormányzati beruházás	1 295	82 193	-2 161	80 032
EU forrással megval.beruházások				
Önkorm. kv.-t terhelő int.beruházás	**1 295**	**82 193**	**-2 161**	**80 032**
Int. költség. terhelő beruházás				
Intézményi beruházások összesen:	**1 295**	**82 193**	**-2 161**	**80 032**
Felújítások				
Önkormányzati kv.-t terhelő				
Int.kv.-t terhelő				
Felújítások összesen:	**0**	**0**	**0**	**0**
Egyéb felhalmozási kiadások				
Felhalmozási célú támogatásértékű kiadás				
Felhalmozési célú pénzeszközátadás				
Felhalmozási célú előző évi maradvány átad.				
Pénzügyi befektetések				
Egyéb felhalmozási kiadások összesen	**0**	**0**	**0**	**0**
Felhalmozási céltartalék				
2.Felhalmozási költségvetés összesen:	**1 295**	**82 193**	**-2 161**	**80 032**

Ezer Ft-ban

Bevételek	2012. évi eredeti előir.	8/2012.(XI.28.) módosított előirányzat	Előirányzat változás (+/-)	2012. évi módosított előirányzat	Kiadások	2012. évi eredeti előir.	8/2012.(IX.28.) módosított előirányzat	Előirányzat változás (+/-)	2012. évi módosított előirányzat
3.Kölcsönök					**3. Kölcsönök**				
Támogatási kölcsönök(műk.célú)					Működési célú tám., kölcsön nyújtás				
Támogatási kölcsönök(felh. célú)	3 000	3 000		3 000	Felhalm.célú tám.,kölcsön nyújtása				
3.Kölcsönök visszat. összesen	**3 000**	**3 000**	**0**	**3 000**	**3.Kölcsönök. nyújt.össz.:**	**0**	**0**	**0**	**0**
Költségvetési bevételek összesen	**218 460**	**314 527**	**871**	**315 398**	**Költségvetési kiadások összesen:**	**218 460**	**889 129**	**871**	**890 000**
Költségvetési többlet				**0**					
Költségvetési hiány	**0**	**574 602**		**574 602**					
Költségvetési hiány belső finanszí-									
rozására szolgáló előző évek maradv.ig.v.									
1. Működési célú előző évek mar.igénybev.		513 987	2 161	516 148					
2. Felhalmozási célú előző évek maradv. igénybev.		60 615	-2 161	58 454					
Kv. hiány belső fin.sz.maradv.igénybev.	**0**	**574 602**	**0**	**574 602**					
Költségvetési hiány külső									
finanszírozására szolgáló pénzügyi					**Pénzügyi műveletek kiadásai**				
műveletek									
Értékpapírok értékesítésének bevétele					**Értékpapírok vásárlásának kiadása**				
Működési célú bevételek					Működési célú kiadások				
Felhalmozási célú bevételek					Felhalmozási célú kiadások				
Értékpapírok értékesítésének bevétele	**0**	**0**	**0**	**0**	**Értékpapírok vásárlásának kiadása**	**0**			**0**
Hitelek felvétele és kötv. kibocs. bev.					**Hitelek törlesztése és kötvény beváltás kiad.**				
Működési célú hitel felvétele és kötv.m.					**Működési célú hitel törlesztése és kötv.bev.**				
Rövid lejáratú hitelek felvétele					Rövid lejáratú hitel visszafizetése				
Likvid hitel felvétel					Likvid hitel visszafizetése				
Hosszú lejáratú hitelek felvétele					Hosszú lejáratú működési hitel visszafiz.				
Felhalmozási célú hitel felvétele és kötv.					**Felhalmozási célú hitel törleszt. és kötv. bev.**				0
Rövid lejáratú hitelek felvétele									
Hosszú lejáratú hitelek felvétele					Hosszú lejáratú felhalmozási hitel visszafiz.				
Hitelek felv. kötv. kibocs. összesen:	**0**	**0**	**0**	**0**	**Hitelek törl. kötvénybev. összesen:**	**0**		**0**	**0**
Pénzügyi műveletek bevételei	**0**	**0**	**0**	**0**	**Pénzügyi műveletek kiadásai**	**0**		**0**	**0**
Bevételi főösszeg	**218 460**	**889 129**	**871**	**890 000**	**Kiadási főösszeg**	**218 460**	**889 129**	**871**	**890 000**
Hiány finanszírozása egyenlege	**0**	**0**	**0**	**0**					
Továbbadási célú bevétel					**Továbbadási célú kiadás**				
Passzív pénzügyi elszámolások					**Aktív pénzügyi elszámolások**				

Előirányzat-felhasználási terv 2012. év

Ezer Ft-ban

Megnevezés/ hónap	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	Összesen
Bevételek													
Tolna Megyei Önk.													
Nyitó pénzk(Pénzm.)													
Központi kv.kapott tám.													**0**
Központosított állami t.	242				12 096					-12			**12 326**
Megyei önk. támogatása	10 415	16 039	17 081	15 831	16 872	16 872	15 831	15 831	17 081	15 831	16 872	33 745	**208 300**
Egyéb állami támogatás	38	74	74	73	73	30 287	51	39		596			**31 305**
Műk.célú támog.ért.bev.		858			844				9 670				**11 372**
Közhatalmi bevétel													**0**
Int. működési bevétel			49										**49**
Működési célú átvett p.				0			990			771			**1 761**
Előző évi műk. mar. átvét.													**0**
Felhalmozási bevétel													**0**
Felhalm. célú tám.ért. bev.									4 330				**4 330**
Felhalm.célú átvett p.				0						5 868			**5 868**
Előző évi felhalm.c.maradv													**0**
Kölcsönök													**0**
Bevételek összesen:	**10 695**	**16 971**	**17 204**	**15 904**	**29 885**	**47 159**	**16 872**	**15 870**	**31 081**	**23 054**	**16 872**	**33 745**	**275 311**
TMŐ. Hivatal bevételei													**0**
Nyitó pénzk(Pénzm.)	574 602												**574 602**
Műk.célú támog.ért.bev.			500										**500**
Közhatalmi bevétel													**0**
Int. működési bevétel	24 399	1 240								-432			**25 207**
Működési célú átvett p.													**0**
Előző évi műk. mar. átvét.													**0**
Felhalmozási bevétel													**0**
Felhalm. célú tám.ért. bev.		11 380											**11 380**
Felhalm.célú átvett p.													**0**
Előző évi felhalm.c.maradv													**0**
Kölcsönök	800			750			750			700			**3 000**
Hivatal bevételei összese	**25 199**	**12 620**	**500**	**750**	**0**	**0**	**750**	**0**	**0**	**268**	**0**	**0**	**40 087**
Bevételek összesen:	**35 894**	**29 591**	**17 704**	**16 654**	**29 885**	**47 159**	**17 622**	**15 870**	**31 081**	**23 322**	**16 872**	**33 745**	**315 398**

Ezer Ft-ban

Megnevezés/ hónap	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	Összesen
Kiadások													
TMÖ kiadásai													
Személyi juttatás													**0**
Munkaadót terh. járulék										381			**381**
Dologi kiadás		560	549	549	131	30 754	39	39	1 834	910	39	62	**35 466**
Ellátottak pénzbeli juttatása													**0**
Műk.célú tám.ért.kiad.		858								100			**958**
Működési c. pénze.átadás				250	2 000		150	1 000	250				**3 650**
Előző évi m. c. maradv. átad.													**0**
Általános tartalék										-100		4 028	**3 928**
Műk. c. céltartalék												21 000	**21 000**
Intézményi beruházások			1 295		773				0	3 800	4 330		**10 198**
Felújítások													**0**
Felhalm.c. tám.ért.kiad.													**0**
Felhalm.c.pénze.átad.													**0**
Felhalmozási c.céltartalék													**0**
Kölcsönök													**0**
TM.Önk. kiadásai összes	**0**	**1 418**	**1 844**	**799**	**2 904**	**30 754**	**189**	**1 039**	**2 084**	**5 091**	**4 369**	**25 090**	**75 581**
TMÖH kiadásai													**0**
Személyi juttatás	9 820	19 820	9 865	8 394	9 400	9 527	10 566	9 400	11 145	10 386	10 375	13 786	**132 484**
Munkaadót terh. járulék	2 475	4 475	2 982	2 097	2 369	2 403	2 663	2 369	3 500	2 910	2 900	4 410	**35 553**
Dologi kiadás	36 500	6 000	5 000	5 000	4 350	4 200	3 500	3 500	3 602	3 068	3 000	3 335	**81 055**
Ellátottak pénzbeli juttatása													**0**
Műk.célú tám.ért.kiad.	478 509			4 108	10 465					2 161			**495 243**
Működési c. pénze.átadás				250									**250**
Előző évi m. c. maradv. átad.													**0**
													0
													0
Intézményi beruházások	71 995									-2 161			**69 834**
Felújítások													**0**
Felhalm.c. tám.ért.kiad.													**0**
Felhalm.c.pénze.átad.													**0**
Felhalmozási c.céltartalék													**0**
Kölcsönök													**0**
TMÖH kiadásai össz.	**599 299**	**30 295**	**17 847**	**19 849**	**26 584**	**16 130**	**16 729**	**15 269**	**18 247**	**16 364**	**16 275**	**21 531**	**814 419**
Kiadások összesen:	**599 299**	**31 713**	**19 691**	**20 648**	**29 488**	**46 884**	**16 918**	**16 308**	**20 331**	**21 455**	**20 644**	**46 621**	**890 000**
Egyenleg	**-563 405**	**-2 122**	**-1 987**	**-3 994**	**397**	**275**	**704**	**-438**	**10 750**	**1 867**	**-3 772**	**-12 876**	**0**
Egyenleg pénzm.figy.v	**11 197**	**9 075**	**7 088**	**3 094**	**3 491**	**3 766**	**4 470**	**4 032**	**14 781**	**16 648**	**12 876**	**0**	**0**

6. melléklet a 11/2012. (XI.30.) önkormányzati rendelethez

A TOLNA MEGYEI ÖNKORMÁNYZAT BEVÉTELI ELŐIRÁNYZATÁNAK VÁLTOZÁSA

Ezer Ft-ban

Sor-szám	Megnevezés/módosítás jogcíme	Működési költségvetés										Felhalmozási költségvetés						Kölcsönök	Költség-vetési bevételek össze-sen
		Bevételek										Bevételek							
		Közp.kv-ből kapott támogatás	Állami támogatásból			Működ. célú tám.ért. bevétel	Köz.hat. bevétel	Int.műk. bevétel Egyéb saj. bev.	Műk.célú átvett pénzeszk.	Előző évi maradv. átvétel	Műk.kv.-i bevételek össze-sen	Felhalmo-zási bevétel	Ebből: Tárgyi eszk. imm. jav.ért.	Felhalm. célú támog. ért. bevétel	Felhalm. célú átvett pénzeszk.	Előző évi felh. maradv. átvétel	Felhal-mozási költségv. bev. összesen		
			Központosított állami támogat.	Megyei önk. műk. támog.	Egyéb állami támogatás														
1.	8/2012(IX.28.) ÖR módosított EI.	251 347	12 338	208 300	30 709	11 372		49	1 042		263 810			4 330	5 868		10 198		274 008
2.	2012. 08-09. havi bérkompenzáció	63			63						63						0		63
3.	Letéti számláról kapott támogatás	533			533						533						0		533
4.	Létszámcsökkentési előir. lemondás	-12	-12								-12						0		-12
5.	Europe Direct 2011. évi elszámolás	0							719		719						0		719
	Változás összesen:	584	-12	0	596	0	0	0	719	0	1 303	0	0	0	0	0	0	0	1 303
	Módosított előirányzat	251 931	12 326	208 300	31 305	11 372	0	49	1 761	0	265 113	0	0	4 330	5 868	0	10 198	0	275 311

A TOLNA MEGYEI ÖNKORMÁNYZAT KIADÁSI ELŐIRÁNYZATÁNAK VÁLTOZÁSA

Ezer Ft-ban

Sor-szám	Megnevezés/módosítás jogcíme	Működési költségvetés												Felhalmozási költségvetés									Kölcsönök	Költségv. kiadás összesen
		Kiadások												Kiadások										
		Személyi juttatások	Munkaad. terh. jár. és sz. hj.adó	Dologi kiadások	Ellátott. pénzb. juttatásai	Egyéb műk. célú kiadások	Ebből			Általá-nos tartalék	Működési célú céltarta-lék	Önk.Hiv. műk. támoga-tása	Működési költségv. kiad. összesen	Intézményi beruhá-zások	Felújí tások	Egyéb felhalm. kiadások	Ebből			Felhal-mozási célú céltar-talék	Ök.Hiv. felh.cél. önk. támog.	Felhal-mozási költségv. kiad. összesen		
							Működési célú tám. ért.kiadás	Műk. célú pénzeszk. átadás	Előző évi műk. c. maradv. átadás								Felhalm. célú tám. ért.kiad.	Felhalm. célú pénzeszk. átadás	Fel. célú előző é.mar.át.					
1.	8/2012(IX.28.) ÖR. módosított El.			34 595		4 508	858	3 650		7 028	6 200	211 479	263 810	10 198		0						10 198		274 008
2.	2012. 08-09. havi bérkompenzáció					0						63				0						0		0
3.	Letéti számláról kapott támogatás			533		0							533			0						0		533
4.	Létszámcsökkentési előir. lemondás					0						-12	-12			0						0		-12
5.	Europe Direct 2011. évi elszámolás					0				719			719			0						0		719
6.	Alba m. gyerekek táboroztatása		191	226		0				-417			0			0						0		0
7.	Megyenap támogatása		190	112		0				-302			0			0						0		0
8.	Társulási megáll.-belső ellenő.feladatok					100	100			-100			0			0						0		0
9.	Általános tartalék átcsoportosítása					0				-3 000	3 000		0			0						0		0
10.	Kiadási megtakarítás átcs. terf.fel.					0					11 800	-11 800	0			0						0		0
	Változás összesen:	0	381	871	0	100	100	0	0	-3 100	14 800	-11 749	1 303	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1 303
	Módosított előirányzat	0	381	35 466	0	4 608	958	3 650	0	3 928	21 000	199 730	265 113	10 198	0	0	0	0	0	0	0	10 198	0	275 311

A TOLNA MEGYEI ÖNKORMÁNYZATI HIVATAL BEVÉTELI ELŐIRÁNYZATÁNAK VÁLTOZÁSA

Ezer Ft-ban

Sor-szám	Megnevezés/módosítás jogcíme	Működési költségvetés									Felhalmozási költségvetés						Kölcsönök	Költség-vetési bevételek össze-sen
		Bevételek									Bevételek							
		Kapott támogatás	Irányító szervtől kapott.tám.		Működ. célú tám.ért. bevétel	Közhat. bevétel	Int.műk. bevétel	Műk.célú átvett pénzeszk.	Előző évi maradv. átvétel	Műk.kv.-i bevételek össze-sen	Felhalmo-zási bevétel	Ebből:	Felhalm. célú támog. ért. bevétel	Felhalm. célú átvett pénzeszk.	Előző évi felh. maradv. átvétel	Felhal-mozási költségv. bev. összesen		
			Működési célú	Felhalmo-zási clú támogatás								Tárgyi eszk. imm. jav.ért.						
1.	8/2012(IX.28.) ÖR módosított El.	211 479	211 479		500		25 639			237 618	0		11 380			11 380	3 000	251 998
2.	2012. 08-09. havi bérkompenzáció	63	63							63	0					0		63
3.	Létszámcsökkentési előir. lemondás	-12	-12							-12	0					0		-12
4.	EKF-fordított áfa bevétel	0					-432			-432	0					0		-432
5.	Kiadási megtakarítás átcsoportosítása	-11 800	-11 800							-11 800	0					0		-11 800
	Változás összesen	-11 749	-11 749	0	0	0	-432	0	0	-12 181	0	0	0	0	0	0	0	-12 181
	Módosított előirányzat	199 730	199 730	0	500	0	25 207	0	0	225 437	0	0	11 380	0	0	11 380	3 000	239 817

A TOLNA MEGYEI ÖNKORMÁNYZATI HIVATAL KIADÁSI ELŐIRÁNYZATÁNAK VÁLTOZÁSA

Ezer Ft-ban

Sor-szám	Megnevezés/módosítás jogcíme	Működési költségvetés									Felhalmozási költségvetés							Kölcsönök	Költségv. kiadás összesen
		Kiadások									Kiadások								
		Személyi juttatások	Munkaad. terh. jár. és sz. hj.adó	Dologi kiadások	Ellátott. pénzb. juttatásai	Egyéb műk. célú kiadások	Ebből Működési célú tám. ért.kiadás	Ebből Műk. célú pénzeszk. átadás	Ebből Előző évi műk. c. maradv. átadás	Működési költségv. kiad. összesen	Intézményi beruhá-zások	Felújí tások	Egyéb felhalm. kiadások	Ebből Felhalm. célú tám. ért.kiad.	Ebből Felhalm. célú pénzeszk. átadás	Ebből Fel. célú előző é.mar.át.	Felhal-mozási költségv. kiad. összesen		
1.	8/2012(IX.28.) ÖR módosított El.	140 443	35 543	85 287		493 332	493 082	250		754 605	71 995		0				71 995		826 600
2.	2012. 08-09. havi bérkompenzáció	50	13			0				63			0				0		63
3.	Létszámcsökkentési előir. lemondás	-9	-3			0				-12			0				0		-12
4.	EKF-fordított áfa befizetés			-432		0				-432			0				0		-432
5.	EKF kapcs berzházás csökkenés					0				0	-2 161		0				-2 161		-2 161
6.	EKF kapcs. Befizetés Letéti számla					2 161	2 161			2 161			0				0		2 161
7.	Kiadási megtak. átcsop. TMO-hoz	-8 000		-3 800		0				-11 800			0				0		-11 800
	Változás összesen:	-7 959	10	-4 232	0	2 161	2 161	0	0	-10 020	-2 161	0	0	0	0	0	-2 161	0	-12 181
	Módosított előirányzat	132 484	35 553	81 055	0	495 493	495 243	250	0	744 585	69 834	0	0	0	0	0	69 834	0	814 419

INDOKOLÁS
a Tolna Megyei Önkormányzat 2012. évi költségvetéséről szóló 2/2012. (II. 17.) önkormányzati rendelet módosításáról szóló rendelettervezethez

Általános indokolás

A Tolna Megyei Önkormányzat 2012. évi költségvetéséről szóló 2/2012. (II. 17.) önkormányzati rendelet módosítását az önkormányzatot megillető állami támogatások változása, a korábbi testületi, elnöki hatáskörben hozott döntések érvényre juttatása, a kiemelt előirányzatok közötti átcsoportosítás teszi indokolttá.

A Közgyűlés az önkormányzat és az önkormányzati hivatal összevont, nettósított költségvetési bevételi előirányzatát a Tolna Megyei Önkormányzat 2012. évi költségvetéséről szóló 2/2012. (II. 7.) önkormányzati rendelet módosításáról szóló 8/2012 (XI.28.) önkormányzati rendeletében 314 527 E Ft-ban állapította meg. A most beterjesztett rendelettervezet elfogadása esetén a nettósított költségvetési bevételi előirányzat 871 E Ft-tal növekszik. A rendelettervezetben szereplő módosított költségvetési bevételi előirányzat 315 398 E Ft.

A nettósított, összevont önkormányzati költségvetés költségvetési kiadási előirányzata 889 129 E Ft-ról 890 000 E Ft-ra módosul a javaslat elfogadása esetén, a kiadási előirányzat 871 E Ft-tal emelkedik.

Az eredetileg jóváhagyott költségvetésben hiánnyal nem számoltunk. A módosított költségvetés hiánya 574 602 E Ft, melynek finanszírozása a 2011. évi, a hiánnyal egyező volumenű 574 602 E Ft pénzmaradványból történik, ami már a júniusi rendelet módosításban beépítésre került. A hiány volumene a rendelettervezetben nem változik. A pénzmaradvány működési és felhalmozási célú igénybevétele azonban módosul.

A költségvetés elfogadására az államháztartásról szóló törvény előírásai alapján a Tolna Megyei Önkormányzat és a Tolna Megyei Önkormányzati Hivatal esetében egymástól elkülönítetten került sor. A nettósított költségvetés jóváhagyását – a rendelet 1. és 4. mellékletében - az éves beszámoló tartalmára vonatkozó jogszabályi előírás indokolja.

A bevételek és kiadások változását az államháztartásról szóló törvényben foglalt szerkezetnek megfelelően mutatjuk be.

A Tolna Megyei Önkormányzat költségvetési előirányzatainak módosítása

A Tolna Megyei Önkormányzat (a továbbiakban: Önkormányzat) 2012. évi költségvetési előirányzatának változását, a javasolt módosított előirányzatot a rendelet 2. melléklete tartalmazza.

Az Önkormányzat költségvetési bevételi előirányzata a szeptemberi rendelet módosítás után 274 008 E Ft volt. A jelenlegi tervezetben a bevételi előirányzat 1.303 E Ft-tal növekszik. A módosított költségvetési bevételi előirányzat 275 311 E Ft.

A költségvetési kiadási előirányzat 274 008 E Ft-ról 1 303 E Ft-tal 275 311 E Ft-ra módosul. Az Önkormányzat költségvetésében a költségvetési bevétel és költségvetési kiadás egymással egyező összegű, hiány nem keletkezik.

Az összes módosított költségvetési bevételből a működési költségvetési bevételek volumene 265 113 Ft, míg a felhalmozási költségvetési bevétel módosított összege 10198 E Ft. A működési költségvetési bevétel 1 303 E Ft-tal módosul, a felhalmozási költségvetési bevétel nem változik.

A működési költségvetési kiadások 263.810 E Ft összegű szeptemberi módosított előirányzata 1 303 E Ft-tal 265 113 E Ft-ra emelkedik. A felhalmozási költségvetési kiadások előirányzata nem változik.

A Tolna Megyei Önkormányzati Hivatal előirányzatának változása

A Tolna Megyei Önkormányzati Hivatal (a továbbiakban: Hivatal) 2012. évi bevételi és kiadási előirányzatainak változását a rendelet 3. melléklete tartalmazza.

A területfejlesztési feladatok évközi többletfinanszírozása és a kiadások tervezettnél kedvezőbb alakulása következtében a Hivatal költségvetésében megtakarítás keletkezik, amelynek a Tolna Megyei Önkormányzat költségvetésébe történő átcsoportosítását javasoljuk. Folytatni szeretnénk a területfejlesztési tervező munkát, melyhez forrást szeretnénk biztosítani, emiatt a keletkezett megtakarításokat erre a feladatra különítjük el.

A Tolna Megyei Önkormányzati Hivatal költségvetési bevételi előirányzata 251.998 E Ft-ról 239.817 E Ft-ra csökken. A változás nettó összege 12.181 E Ft.

A tervezet elfogadása esetén költségvetési kiadási előirányzat 826.600 E Ft-ról 814.419 E Ft-ra változik, azaz a módosított előirányzat 12.181 E Ft-tal csökken.

Az összes módosított költségvetési bevételből a működési költségvetési bevételek volumene 225.437 E Ft, míg a felhalmozási költségvetési bevétel módosított összege 11 380 E Ft, míg a kölcsönök előirányzata 3000 E Ft.

A működési költségvetési bevétel 12.181 E Ft-tal csökken, a felhalmozási költségvetési bevétel összege változatlan maradt.

A működési költségvetési kiadások 754 605 E Ft előirányzata 10.020 E Ft-tal csökken, 744.585 E Ft-ban javasoljuk megállapítani. A felhalmozási költségvetési kiadások előirányzata 71 995 E Ft.-ról 69 834 E Ft-ra csökken.

A Hivatal költségvetési támogatása 211 479 Ft-ról 199.730 E Ft-ra módosul.

Részletes indokolás

1. §-hoz

A rendelettervezet 1. §-ában a Tolna Megyei Önkormányzat összevont, halmozódás nélküli, 2012. évi költségvetési bevételéről, kiadásáról, a költségvetési hiány összegéről és a hiány belső finanszírozására szolgáló pénzmaradványról dönt a testület. A tervezet elfogadása esetén a Tolna Megyei Önkormányzat 2012. évi költségvetéséről szóló 2/2012. (II.17.) önkormányzati rendelet 2. §-a módosul.

Az összevont költségvetés költségvetési bevételi előirányzatát 315 398 E Ft-ban, a költségvetési kiadási előirányzatát 890 000 Ft-ban, a költségvetési hiány összegét 574 602 E Ft-ban, a hiány belső finanszírozására szolgáló előző évek pénzmaradványát 574 602 E Ft-ban javasoljuk megállapítani. Módosul a pénzmaradvány működési, illetve felhalmozási célú igénybevétele is, az EKF projektet érintő számlakorrekció miatt.

Az összevont költségvetésen belül a működési költségvetés bevételi előirányzata 290 820 E Ft, kiadási előirányzata 809 968 E Ft. A felhalmozási költségvetés bevételi előirányzatát 21 578 E Ft-ban, kiadási előirányzatát 80 032 E Ft-ban indokolt jóváhagyni. A kölcsönök bevételi előirányzata nem módosul, továbbra is 3 000 E Ft teljesülésével számolhatunk.

A bevételi előirányzaton belül a központi költségvetésből kapott támogatás 584 E Ft-tal emelkedik, az intézményi működéi bevétel 432 E Ft-tal csökken, míg a működési célú pénzeszközátvétel előirányzata 719 E Ft-tal növekszik. A változás nettó 871 E Ft növekedést eredményez.

A összevont, nettósított költségvetési kiadásokon belül a működési költségvetési kiadások 3.032 E Ft-os növekedése és a felhalmozási költségvetési kiadások 2.161 E Ft-os csökkenése következik be, mely változások nettó egyenlegeként a költségvetési kiadási előirányzat 871 E Ft-tal módosul.

2. §-hoz

A Tolna Megyei Önkormányzat kiemelt előirányzatait, bevételi jogcímeit, valamint a Tolna Megyei Önkormányzati Hivatal kiemel előirányzatait és bevételi jogcímeit módosítja a rendelettervezet 2. § (1) és (2) bekezdésében a Közgyűlés. A javaslat elfogadásával a 2/2012. (II. 17.) önkormányzati rendelet 3. §-ában foglaltak helyébe új rendelkezés lép.

Az Önkormányzat elkülönített költségvetésének költségvetési bevételi és kiadási előirányzatát 275 311 E Ft-ban javasoljuk jóváhagyni.
Ezen belül a működési költségvetés bevételi és kiadási előirányzata 265 113 E Ft-ra, a felhalmozási költségvetés bevételi és kiadási előirányzata 10 198 E Ft-ra módosul.

A költségvetési bevételi előirányzat változása az alábbiak miatt következik be:

– központosított állami támogatás	-12 E Ft
– egyéb állami támogatás	596 E Ft
– működési célú pénzeszköz átvétel	719 E Ft
Összesen:	**1 303 E Ft**

A központosított állami támogatás 12 E Ft-tal csökken a létszámcsökkentéshez kapcsolódó állami támogatás felhasználásának elszámolása miatt. A ténylegesen kifizetett végkielégítés és felmentési illetmény és járulék kiadás 12 E Ft-tal kisebb összeget tett ki az igényelt támogatásnál, emiatt visszafizetési kötelezettség keletkezett. A visszafizetési kötelezettséggel egyidejűleg az állami támogatás előirányzat csökkentésére kerül sor.

Az egyéb állami támogatás az augusztus- szeptember havi bérkompenzáció 63 E Ft összege, valamint a Magyarország 2012. évi központi költségvetéséről szóló 2011. évi CLXXXVIII. törvény 76 § -a szerinti letéti számláról kapott támogatás miatt változik. A központi letéti számlára korábban befizetett összegből 533 E Ft támogatást kaptunk. A rendelkezésünkre bocsátott állami támogatás a 2011. évről áthúzódó, jogi képviselettel összefüggő kötelezettségek fedezetét képezi. A Tolna Megyei Önkormányzat ellen folyamatban lévő gazdasági perekben, meghatározott eljárásrendet követően, jogutódlás következett be, így lehetővé vált a perképviseletre korábban kötött szerződések lezárása. Az elszámolás alapján általunk fizetendő 533 E Ft-ot a központi letti számláról finanszírozták.

Működési célú pénzeszköz átvételként 719 E Ft-ot kapott az Önkormányzat, amit a 2011. évi Europe Direct európai uniós projekt szerződéséből eredő elszámolás miatt utaltak át számunkra.

A költségvetési kiadásokon belül a munkaadót terhelő járulékok 381 E Ft-ra, a dologi kiadások előirányzata 34 595 E Ft-ról 35 466 E Ft-ra, az egyéb működési célú kiadás előirányzata 4 508 E Ft-ról 4 608 E Ft-ra, az általános tartalék 7 028 E Ft-ról 3 928 E Ft-ra, az Önkormányzati Hivatal támogatása 211 479 E Ft-ról 199.730 E Ft-ra módosul. A kiadási előirányzat összességében 1 303 E Ft-tal emelkedik.

A munkaadót terhelő járulékok jogcímén jelenik meg a Megyenap megrendezéséhez és az Alba megyei gyermekek fogadásához kapcsolódó reprezentációs kiadásokat terhelő adó összege, melynek fedezetét az általános tartalékból csoportosítottuk át.

A dologi kiadások növekednek a peres eljárásokhoz kapcsolódó ügyvédi munkadíj kiegyenlítése miatt, 533 E Ft értékben. Növeli a dologi kiadás előirányzatát a reprezentációs kiadásokhoz kapcsolódó kifizetői adó, melynek fedezetét a Közgyűlés elnöke az általános tartalékból csoportosította át, átruházott hatáskörében eljárva. Az adó alapját képező kiadások a Megyenaphoz és az Alba megyei gyermekek ellátásához kötődnek.

A működési célú támogatásértékű kiadás 100 E Ft-tal emelkedik. A Tolna Megyei Önkormányzat és Tolna Város Önkormányzata társulási megállapodásából eredően a belső ellenőrzési feladatokhoz kapcsolódó hozzájárulás összegére csoportosítunk át előirányzatot – a Közgyűlés korábbi határozatában foglaltaknak megfelelően - az általános tartalék terhére.

Az általános tartalék 7 028 E Ft-ról 3 928 E Ft-ra módosul. A változás jogcímei a rendelet 7. mellékletében tételesen bemutatásra kerülnek.

A működési céltartalék előirányzata 6200 E Ft-ról 21.000 E Ft-ra növekszik. A tervezett előirányzat a területfejlesztési koncepció és egyéb tervezési feladat ellátását szolgálja.

Az év hátralévő időszakában az elkülönített összeg terhére a Közgyűlés elnöke szerződést köthet a területfejlesztési koncepció második részének elkészítésével kapcsolatban. Az előirányzat egy részét az általános tartalékból (3.000 E Ft, nagyobb részét – 11.800 E Ft-ot - az Önkormányzati Hivatal költségvetéséből csoportosítjuk át. A már korábban rendelkezésre álló 6.200 E Ft 14.800 E Ft-tal növekszik, azaz 21.000 E Ft-ot különítünk el erre a feladata.

Az Önkormányzati Hivatal 2012. évi költségvetési bevételi előirányzata - a javaslat elfogadása esetén – 251 998 E Ft-ról 239.817 E Ft-ra módosul.

A költségvetési bevételi előirányzat 12.181 E Ft-os csökkenése az alábbi tételekből tevődik össze:

- irányító szervtől kapott támogatás 51 E Ft
- intézményi működési bevétel csökkenés - 432 E Ft
- előirányzat átcsoportosítás -11.800 E Ft

A Hivatal támogatásába beépítésre kerül az augusztus- szeptember havi bérkompenzáció 63 E Ft összegben, valamint a létszámcsökkentéshez kapcsolódó többletkiadás elszámolása miatt 12 E Ft visszafizetési kötelezettség. A támogatás 11.800 E Ft-os csökkenését eredményezi a Tolna Megyei Önkormányzat költségvetésébe történő átcsoportosítás.

Az intézményi működési bevétel 432 E Ft-os csökkenése a fizetendő fordított általános fogalmi adó előírt összegének módosulásából következik.

A működési költségvetési bevétel 237 618 E Ft-ról 225.437 E Ft-ra csökken, a felhalmozási költségvetési bevétel előirányzata változatlan marad.

Az előző évi pénzmaradvány működési és felhalmozási célú igénybevétele között 2.161 E Ft átcsoportosításra kerül sor.

A bevétel jogcímenkénti módosulását a rendelettervezet 8. melléklete tartalmazza.

A Hivatal működési költségvetési kiadási előirányzata 754 605 E Ft-ról – 10.020 E Ft-os csökkenés következtében – 744.585 E Ft-ra módosul.
A felhalmozási költségvetési kiadás előirányzata 71 995 E Ft-ról – 2 161 E Ft-os csökkenés miatt – 69 834 E Ft-ra változik.

A működési költségvetésen belül a személyi juttatások előirányzata 140 443 E Ft-ról 132 484 E Ft-ra, a munkaadót terhelő járulékok és a szociális hozzájárulási adó volumene 35 543 E Ft-ról 35 533 E Ft-ra módosul. Az előirányzatok alakulását az Önkormányzati Hivatalban a 2012. évi augusztus- szeptember hónapokra kapott bérkompenzáció összege, a létszámcsökkentéshez kapcsolódó elszámolás befolyásolja, továbbá 8.000 E Ft-tal csökken a személyi juttatás előirányzat az elérhető kiadási megtakarítás miatt.

A dologi kiadások 85 287 E Ft-os előirányzata 81 055 E Ft-ra csökken. A 432 E Ft összegű változást okoz a „Szekszárd, Megyei Jogú Város kulturális életének javítása, a Vármegyeháza és környéke felújításával" elnevezésű DDOP-4.1.1/D-09-2f-2009-0006 azonosítószámú pályázathoz kapcsolódik. A PSN Építőipari Kft. 2012. évben kiegyenlített két számláját tévesen állította ki, az összegek az általános forgalmi adót is magukban foglalták, holott az érintett számlák a fordított általános forgalmi adó fizetési kötelezettség hatálya alá estek. A tévedést a PSN Kft. korrigálta, stornó illetve helyesbítő számlákat állított ki, a helyesbítés összegét visszautalta számunkra. A helyesbítő számlák miatt változott az NAV felé a fordított általános forgalmi adóból adódó fizetési kötelezettségünk. A számlahelyesbítések következtében változik a központi letéti számlára teljesítendő befizetési kötelezettség összege, valamint a beruházási kiadások volumen is.
Kiadási megtakarítás átcsoportosítása miatt 3.800 E Ft-tal csökken a dologi kiadás előirányzata.

A támogatásértékű működési kiadás a PSN Kft. számla helyesbítése miatt 2 161 E Ft-tal növekszik, mivel befizetésre kerül a téves számlázás helyesbítését követően részünkre visszafizetett és a fordított általános forgalmi adóból önrevízió után visszatérült összeg a központi letéti számlára.

A PSN Kft. számla helyesbítései következtében az intézményi beruházás kiadási előirányzata 2 161 E Ft-tal csökken.

3. §-hoz

Az Önkormányzat költségvetési rendelete az általános és céltartalék összegét elkülönítetten is tartalmazza. A költségvetési rendelet 10. §-a az általános tartalék előirányzat változása miatt módosul. Az általános tartalék jogcímenkénti változása a 7. mellékletben kísérhető figyelemmel.
Az általános tartalék az átcsoportosítások miatt csökken.

4. §-hoz

A költségvetési rendelet mellékletei az előirányzatok változásának megfelelően módosulnak. Az eredetileg elfogadott rendelet meghatározott mellékletei helyébe a rendelettervezet meghatározott mellékletei lépnek.

A változás érinti a 2/2012. (II. 17.) önkormányzati rendelet 1-3., 6. és 7. mellékletét.

5. §-hoz

A költségvetési rendelet új szerkezete indokolttá teszi, hogy az előirányzat változások jogcímeit más módon mutassuk be a Közgyűlés számára. A rendelettervezet 6. és 7. melléklete a Tolna Megyei Önkormányzat bevételeinek és kiadásainak változását részletezi, amit a Közgyűlés jogcímenként is jóváhagy.

6. §-hoz

Az Önkormányzati Hivatal bevételeinek és kiadásainak változását – jogcímenként – a rendelettervezet 8. és 9. melléklete tartalmazza. A Közgyűlés a módosításokat jogcímenként is elfogadja.

7. §-hoz

A rendelet a - 8. § rendelkezési kivételével - 2012. december 1-jén lép hatályba
A 8. §-ban foglalt rendelkezés 2013. január 1-jén lép hatályba.

8. §-hoz

Az Országgyűlés 2012. júniusi ülésnapján elfogadta a kéményseprő-ipari közszolgáltatásról szóló 2012. évi XC. törvényt. A törvény 2013. január 1-jén lép hatályba. Az új jogszabály a megyei önkormányzat kötelező önkormányzati feladatát – a kéményseprő-ipari közszolgáltatás biztosítását – a megyei jogú város kötelező feladatává teszi, ebből következően a megyei önkormányzat feladatellátási kötelezettsége megszűnik.

A Tolna Megyei Önkormányzat kötelező kéményseprő-ipari közszolgáltatásokról szóló 17/2000. (XII. 29.) önkormányzati rendeletét és az azt módosító önkormányzati rendeleteket hatályon kívül kell helyezni.

A Tolna Megyei Önkormányzat Közgyűlése által elfogadott kötelező kéményseprő-ipari közszolgáltatásról szóló rendelet és az azt módosító rendeltek 2013. január 1-jén hatályukat vesztik.

A kötelező kéményseprő-ipari közszolgáltatás teljesítésére a CAMINUS Tüzeléstechnikai Korlátolt Felelősségű Társasággal – nyilvános pályázat eredményeképpen - 2020. december 31-ig terjedő határozott időre kötött szerződés esetében - a 2012. évi XC. törvény 15. § (1) bekezdésében foglaltak alapján - jogutód a megyeszékhely megyei jogú város önkormányzata.

A változásról a lakosságot és az érintetteket a két önkormányzat tájékoztatja.

4. számú melléklet

Tolna Megye Önkormányzatának 2013. évi belső ellenőrzési terve

A Tolna Megyei Önkormányzat társulási megállapodás keretében megbízta Tolna Város Önkormányzatát a helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény 92. § (5) bekezdésében meghatározott belső ellenőrzési feladatok ellátásának biztosításával abból a célból, hogy a Tolna Megyei Önkormányzatnál és a Tolna Megyei Önkormányzati Hivatalnál a belső ellenőrzési feladatok ellátása az államháztartásról szóló 2011. évi CXCV. törvény (a továbbiakban: Áht.), valamint a költségvetési szervek belső kontrollrendszeréről és belső ellenőrzéséről szóló 370/2011. (XII. 31.) Korm. rendelet előírásai szerint valósuljon meg.

A társulási megállapodásban foglaltak alapján a belső ellenőrzési feladatok ellátását 2013-ban Tolna Város Polgármesteri Hivatalának független belső ellenőre látja el. Tolna Megye Önkormányzatának 2013. évi belső ellenőrzési tervét a Tolna Megyei Önkormányzat jogosult jóváhagyni, belső ellenőrzési terv a közgyűlési jóváhagyást követően épül be a feladatellátással megbízott Tolna Város Önkormányzatának 2013. évi belső ellenőrzési tervébe.

Mindezek figyelembevételével Tolna Megye Önkormányzatának 2013. évi belső ellenőrzési terve a következőket tartalmazza.

I. A belső ellenőrzés tervezésének bemutatása

A belső kontrollrendszer létrehozásáért, működtetéséért és fejlesztéséért a költségvetési szerv vezetője felelős az államháztartásért felelős miniszter által közzétett módszertani útmutatók figyelembe vételével és egyben köteles olyan szabályzatokat kiadni, folyamatokat kialakítani és működtetni, amelyek biztosítják a rendelkezésre álló források szabályszerű, szabályozott, gazdaságos, hatékony és eredményes felhasználását.

Az Áht. 70. § (2) bekezdése alapján a belső ellenőrzés a belső kontrollrendszer keretén belül működő bizonyosságot adó és tanácsadó tevékenysége keretében a jogszabályoknak és belső szabályzatoknak való megfelelést, a tervezést, gazdálkodást és a közfeladatok ellátását vizsgálva megállapításokat és javaslatokat fogalmaz meg a költségvetési szerv vezetője részére.

A belső ellenőrzés az ellenőrzött szervezet céljai elérése érdekében rendszerszemléletű megközelítéssel és módszeresen értékeli, illetve fejleszti az ellenőrzött szervezet irányítási, belső kontroll és ellenőrzési eljárásainak hatékonyságát, a jogszabályoknak és belső szabályzatoknak való megfelelést, valamint a költségvetési bevételek és kiadások tervezését, felhasználását és elszámolását, továbbá az eszközökkel és forrásokkal való gazdálkodás folyamatát.

A belső ellenőrzés szakmai gyakorlatának nemzetközi normái szerint a belső ellenőrzési tevékenységnek értékelnie kell a vizsgált szervezet irányítását, működését és információs rendszerét fenyegető kockázatokat, a pénzügyi és működési adatok megbízhatósága és zártsága, a működési folyamatok hatékonysága és eredményessége, a vagyonvédelem, a törvények, a szabályzatok, irányelvek, eljárások és szerződések betartása területén.

A belső ellenőrzés 2013. évi munkaterve kockázatelemzés alapján készült el, figyelembe véve a 370/2011. (XII. 31) Kormányrendeletben foglaltakat, továbbá a Belső Ellenőri Kézikönyv előírásait, és a belső ellenőrzés szakmai gyakorlatának nemzetközi normáit, amely szerint felmérésre kerültek (kockázatelemzés) a költségvetési szervek tevékenységét érintő, gazdálkodási folyamatában rejlő kockázatok.
A kockázatelemzés felmérésével, a felső vezetés javaslatával, az ellenőri fókusz kialakításával, a feltárt kockázati tényezők beazonosításával, minősítésével, valamint az ellenőrzési tapasztalatok figyelembe vételével lett meghatározva az ellenőrizendő folyamat, és az ellenőrzés célja, majd ezek alapján került sor az éves tervjavaslat elkészítésére.

A belső ellenőr az éves terv összeállításánál figyelembe vette:

- az önkormányzatokat érintő gazdálkodási tevékenységet, az önkormányzati hivatal gazdálkodását,
- a céljelleggel juttatott támogatások felhasználását a kedvezményezett szervezeteknél,
- a korábbi évek belső ellenőrzési dokumentumait, tapasztalatait, külső ellenőrök észrevételeit, javaslatait, annak érdekében, hogy az ellenőrzés optimálisan lefedje a szervezet működését.

II. Az ellenőrzési tervet megalapozó elemzés címe, időpontja

Tervezett ellenőrzések bemutatása

Az ellenőrizendő folyamat megnevezése, szervezeti egysége, szervezeti egységek, az ellenőrzés célja, tárgya, időszaka, azonosított kockázati tényezők, ellenőrzés típusa, ütemezése, erőforrás szükséglete szerint:

1.) A Tolna Megyei Önkormányzat által nyújtott támogatások

Tervezett ellenőrzés tárgya: Közgyűlési hatáskörben nyújtott támogatások
Ellenőrzés célja: annak a megállapítása, hogy megfelelően szabályozott volt-e a közgyűlés által juttatott támogatások folyósítása, támogatás cél szerinti felhasználása, valamint a támogatások nyilvántartása, elszámolása
Ellenőrizendő időszak: 2011. év
Szükséges ellenőrzési kapacitás: 25 ellenőri nap
Ellenőrzés típusa: szabályszerűségi, pénzügyi ellenőrzés
Ellenőrzés módszere: tételes

Ellenőrzés ütemezése: I. negyedév
Ellenőrzött szervezeti egység: Tolna Megyei Önkormányzat Hivatala
Azonosított kockázati tényező: Nem a cél szerinti felhasználás valósul meg, vagy/és kapott támogatások teljes összegét nem használják fel.

III. Tervezett vizsgálatok csoportosítása

Ellenőrzések megoszlása az ellenőrzések típusa szerint:

	Tervezett ellenőrzések	
	Ellenőrzések db	Ellenőri nap
1. Szabályszerűségi ellenőrzés		
2. Pénzügyi ellenőrzés		
3. Rendszer ellenőrzés		
4. Utóellenőrzés		
5. Soron kívüli ellenőrzés		
6. Szabályszerűségi, pénzügyi ellenőrzés	1	25

IV. Képzési terv, az ellenőrzés tárgyi, személyi feltételeinek biztosítása

KÉPZÉSI TERV

Egyeztetett képzési terv, egyéni fejlődést támogató tevékenység	Esedékesség
1 fő belső ellenőr – belső és országos képzés	2013

Az ellenőrzési iroda tárgyi feltételei

Az iroda elhelyezése a Tolnai Polgármesteri Hivatal földszintjén külön irodahelyiségben van, ahol a munkavégzés feltételei biztosítottak. Az ellenőr számára biztosított a számítógép használata.
Az informatikai eszközellátottság révén a jogszabálytár, az önkormányzati rendeletek, a belső szabályzatok elérhetőek a belső ellenőr számára.

A belső ellenőri feladatok ellátásához a megfelelő dologi, tárgyi, technikai feltételeket a helyszíni ellenőrzések során a Tolna Megyei Önkormányzati Hivatal biztosítja.

Szükséges ellenőri létszám

Korábbi évek tapasztalatai alapján 1 fő belső ellenőr foglakoztatása elegendő az elvégzendő ellenőrzésekre (az önkormányzati feladatok összetettsége, terjedelme és az ellenőrzéssel történő folyamatos lefedettsége alapján).

V. Kockázatelemzés

Tolna Megye Önkormányzatának 2013. évi kockázat elemzése

Tolna Megyei Önkormányzat által szervezeteknek nyújtott támogatások

Sor-szám	Kockázati tényező	Kockázati tényező terjedelme	Kockázati tényező	Súly	Elért pont
1.	Pénzügyi szabálytalanságok valószínűsége	1 - 3	**2**	6	12
2.	Előirányzaton belüli gazdálkodás	1 - 3	**2**	5	10
3.	Legutóbbi ellenőrzés óta eltelt idő	1 - 4	**3**	4	12
4.	Munkatársak végzettsége és tapasztalata	1 - 4	**2**	3	6
5.	A helyi szabályozás	1 - 3	**2**	3	6
6.	Közbeszerzések	1 - 3	**3**	3	9
7.	Uniós támogatás felhaszn. végrehajtott beruh.	1 - 3	**0**	3	0
8.	A külső hatások	1 - 3	**3**	2	6
9.	**Összesen:**	**-**	**-**	**-**	**61**
10.	**Kockázat mértéke**	**-54** **55-60** **61-**	**-**	**-**	**-** **-** **magas**

Tolna Megye Önkormányzatának 2013. évi belső ellenőrzési tervét Wiedemann Ferencné független belső ellenőr készítette, és a Tolna Megyei Közgyűlés …. /2012. (XI. 30.) kgy. határozatával hagyta jóvá.

5. számú melléklet

Tolna Város Önkormányzata és Társulása keretén belül Tolna Megye Önkormányzatának 2013. évi belső ellenőrzési terve

A belső ellenőrzés tervezésének bemutatása

A belső kontrollrendszer létrehozásáért, működtetéséért és fejlesztéséért a költségvetési szerv vezetője felelős az államháztartásért felelős miniszter által közzétett módszertani útmutatók figyelembe vételével és egyben köteles olyan szabályzatokat kiadni, folyamatokat kialakítani és működtetni, amelyek biztosítják a rendelkezésre álló források szabályszerű, szabályozott, gazdaságos, hatékony és eredményes felhasználását.

Az Áht. 70. § (2) bekezdése alapján a belső ellenőrzés a belső kontrollrendszer keretén belül működő bizonyosságot adó és tanácsadó tevékenysége keretében a jogszabályoknak és belső szabályzatoknak való megfelelést, a tervezést, gazdálkodást és a közfeladatok ellátását vizsgálva megállapításokat és javaslatokat fogalmaz meg a költségvetési szerv vezetője részére.

A belső ellenőrzés az ellenőrzött szervezet céljai elérése érdekében rendszerszemléletű megközelítéssel és módszeresen értékeli, illetve fejleszti az ellenőrzött szervezet irányítási, belső kontroll és ellenőrzési eljárásainak hatékonyságát, a jogszabályoknak és belső szabályzatoknak való megfelelést, valamint a költségvetési bevételek és kiadások tervezését, felhasználását és elszámolását, továbbá az eszközökkel és forrásokkal való gazdálkodás folyamatát.

A belső ellenőrzés szakmai gyakorlatának nemzetközi normái szerint a belső ellenőrzési tevékenységnek értékelnie kell a vizsgált szervezet irányítását, működését és információs rendszerét fenyegető kockázatokat, a pénzügyi és működési adatok megbízhatósága és zártsága, a működési folyamatok hatékonysága és eredményessége, a vagyonvédelem, a törvények, a szabályzatok, irányelvek, eljárások és szerződések betartása területén.

A belső ellenőrzési feladat ellátása a társult önkormányzatokat érintően folytonos és következetes. A folytonosságot a társulási szintjén elkészített éves belső ellenőrzési terv biztosítja.

A belső ellenőrzési szervezetnek a kistérségi társulás költségvetési szerveinek rendszerére kiterjedő – helyi önkormányzat, a felügyelt költségvetési szervek, polgármesteri hivatalok, körjegyzőségek – összevont éves tervjavaslatot kell összeállítani.

A belső ellenőrzés a 2013. évi munkatervét, kockázatelemzés alapján készítette el, figyelembe véve a 370/2011. (XII. 31) Kormányrendeletben foglaltakat, továbbá a Belső Ellenőri Kézikönyv előírásait, és a belső ellenőrzés szakmai gyakorlatának nemzetközi normáit, amely szerint felmérésre kerültek (kockázatelemzés) a

költségvetési szervek tevékenységét érintő, gazdálkodási folyamatában rejlő kockázatok.
A kockázatelemzés felmérésével, a felső vezetés javaslatával, az ellenőri fókusz kialakításával, a feltárt kockázati tényezők beazonosításával, minősítésével, valamint az ellenőrzési tapasztalatok figyelembe vételével lett meghatározva az ellenőrizendő folyamat, és az ellenőrzés célja, majd ezek alapján került sor az éves tervjavaslat elkészítésére.

A belső ellenőr az éves terv összeállításánál figyelembe vette:

- az önkormányzatokat érintő gazdálkodási tevékenységet, a polgármesteri hivatalok gazdálkodását, továbbá az önkormányzatok felügyelete alá tartozó költségvetési szerveknél ellátandó tevékenységeket,
- a céljelleggel juttatott támogatások felhasználását a kedvezményezett szervezeteknél,
- a közbeszerzésről szóló törvényt, és a helyi Közbeszerzési Szabályzat előírásait, a közbeszerzések és a közbeszerzési eljárások lebonyolítását, a felső vezetés javaslatait – a helyi önkormányzatok polgármesterei, jegyzői, intézményvezetői –, amelyek tükröződnek a kockázatelemzésekben,
- a korábbi évek belső ellenőrzési dokumentumait, a külső ellenőrzést végzők ellenőrzési jelentéseit, tapasztalatait, külső ellenőrök észrevételeit, javaslatait, annak érdekében, hogy az ellenőrzés optimálisan lefedje a szervezet működését.

A belső ellenőrzés fókuszában a pályázati támogatások szabályszerű felhasználásának ellenőrzése áll, az Európai uniós forrás támogatásával megvalósuló fejlesztések vizsgálata a pályázati rendszer kialakítása, működtetése. A belső ellenőrzés fontos feladata a potenciális hibák megelőzése érdekében, hogy a megjelenő új, illetve jelentős mértékben módosuló jogszabályok értelmezéséhez egységes végrehajtásához segítséget nyújtson, együttműködve az ellenőrzött költségvetési, illetve egyéb szervezettel.

A tervjavaslatban szerepeltett tartalékidő, amely biztosítja egyrészt a kevés ellenőri napokkal végrehajtandó ellenőrzés időszükségletét, vagy a tervezett ellenőrzéskor felmerülő, folyamatban rejlő kockázat vizsgálati idejének kiterjesztését, másrészt a soron kívüli ellenőrzés, illetve utóellenőrzés formájában történő nyomon követés időszükségletének érvényesülését szolgálja.

Az éves belső ellenőrzési terv egy fő belső ellenőrre vetítetten (ellenőri kapacitás) készült el.

I. Munkaidőmérleg

2013. évi munkaidő mérleg

Sorszám	Szöveg	Wiedemann Ferencné
1.	Naptári napok száma	365
2.	Le: pihenőnap, szabadnap	99
3.	Munkaszüneti nap	13
4.	Évi rendes szabadság	36
5.	Betegszabadság	5
6.	Képzés	5
7.	Soron kívüli ellenőrzés	20
8.	Egyéb tevékenység (tervezés, ellenőrzések nyomon követése, éves ellenőrzési jelentés és összefoglaló jelentés készítése, belső ellenőrzési kézikönyv aktualizálása, nyilvántartások vezetése, kockázat elemzés stb.)	15
9.	Levonás összesen: (2+…..8)	172
10.	Külső szolgáltató (k) kapacitása	-
11.	**Ellenőrzésre fordítható revizori napok száma:** (1-9 +10)	**193**

II. Az ellenőrzési tervet megalapozó elemzés címe, időpontja

Tervezett ellenőrzések bemutatása

Az ellenőrizendő folyamat megnevezése, szervezeti egysége, szervezeti egységek, az ellenőrzés célja, tárgya, időszaka, azonosított kockázati tényezők, ellenőrzés típusa, ütemezése, erőforrás szükséglete szerint:

Tervezett ellenőrzések:

1.) Belső Ellenőr által 2012. évben tett javaslatok realizálásának utóellenőrzése

Tervezett ellenőrzés tárgya: 2012. évi ellenőrzések során tett megállapítások realizálásnak vizsgálata
Ellenőrzés célja: megállapítani, hogy a Belső Ellenőr által tett javaslatok mennyiben valósultak meg
Ellenőrizendő időszak: 2012. év
Szükséges ellenőrzési kapacitás: 10 ellenőri nap
Ellenőrzés típusa: utóellenőrzés
Ellenőrzés módszere: tételes
Ellenőrzés ütemezése: I. negyedév
Ellenőrzött szervezeti egység: Polgármesteri Hivatal
Azonosított kockázati tényező: az ellenőrzés tapasztalatai alapján szükséges, és a meghatározott intézkedések megvalósulása

2.) Az önkormányzati költségvetésből céljelleggel jutatott támogatások felhasználásának, elszámolásának, nyilvántartásának vizsgálata (civil szervezetek számára)

Tervezett ellenőrzés tárgya: a céljelleggel jutatott támogatások ellenőrzése
Ellenőrzés célja: annak a megállapítása, hogy megfelelően szabályozott volt-e a céljelleggel juttatott támogatások folyósítása, támogatás cél szerinti felhasználása, valamint a támogatások nyilvántartása, elszámolása
Ellenőrizendő időszak: 2012. év
Szükséges ellenőrzési kapacitás: 15 ellenőri nap
Ellenőrzés típusa: szabályszerűségi, pénzügyi ellenőrzés
Ellenőrzés módszere: tételes
Ellenőrzés ütemezése: II. negyedév
Ellenőrzött szervezeti egység: Titkársági osztály, Pénzügyi osztály
Azonosított kockázati tényező: Nem a cél szerinti felhasználás valósul meg, vagy/és kapott támogatások teljes összegét nem használják fel.

3.) Az Önkormányzat 2013. évi költségvetése összeállításának és a költségvetési rendelet-tervezetének vizsgálata

Tervezett ellenőrzés tárgya: a költségvetés összeállításának és a rendelet-tervezetének vizsgálata
Ellenőrzés célja: megállapítani, hogy a 2013. évi költségvetési rendelet-tervezetének összeállítása megfelel-e a jogszabályi előírásoknak
Ellenőrizendő időszak: 2013. év
Szükséges ellenőrzési kapacitás: 10 ellenőri nap
Ellenőrzés típusa: szabályszerűségi ellenőrzés
Ellenőrzés módszere: tételes
Ellenőrzés ütemezése: III. negyedév
Ellenőrzött szervezeti egység: Pénzügyi Osztály
Azonosított kockázati tényező: jogszabályok változásai, állami támogatások csökkenése

4.) Tolna Város Polgármesteri Hivatala pénzgazdálkodási folyamatának vizsgálata

Tervezett ellenőrzés tárgya: pénzforgalmi folyamat
Ellenőrzés célja: annak a megállapítása, hogy a pénzgazdálkodási folyamatokat a jogszabályi előírásokkal, az önkormányzat sajátosságaival összhangban szervezték-e meg.
Ellenőrizendő időszak: 2012. év
Szükséges ellenőrzési kapacitás: 15 ellenőri nap
Ellenőrzés típusa: szabályszerűségi pénzügyi ellenőrzés
Ellenőrzés módszere: szúrópróbaszerű
Ellenőrzés ütemezése: I. negyedév
Ellenőrzött szervezeti egység: Tolna Város Polgármesteri Hivatala Pénzügyi Osztálya
Azonosított kockázati tényező: pénzgazdálkodási folyamatok esetleges nem megfelelőségében rejlő kockázatok

5.) Az Önkormányzat vagyoni és pénzügyi helyzetét jellemző főbb mutatószámok alakulásának elemzése a 2012. évi Beszámoló adatai alapján

Tervezett ellenőrzés tárgya: éves költségvetési beszámoló
Ellenőrzés célja: megállapítani, hogy megfelelő-e az Önkormányzat vagyoni és pénzügyi helyzete
Ellenőrizendő időszak: 2012. év
Szükséges ellenőrzési kapacitás: 20 ellenőri nap
Ellenőrzés típusa: szabályszerűségi ellenőrzés
Ellenőrzés módszere: tételes
Ellenőrzés ütemezése: III. negyedév
Ellenőrzött szervezeti egység: Pénzügyi Osztály
Azonosított kockázati tényező: Beszámoló (mérleg, analitikák, főkönyv) megbízhatósága

6.) Uniós pályázat szabályszerűségének vizsgálata

Tervezett ellenőrzés tárgya: Uniós pályázat
Ellenőrzés célja: Uniós pályázat pénzügyi lebonyolítása, a támogatások számviteli elszámolásának ellenőrzése
Ellenőrizendő időszak: 2012. év
Szükséges ellenőrzési kapacitás: 13 ellenőri nap
Ellenőrzés típusa: szabályszerűségi ellenőrzés
Ellenőrzés módszere: dokumentumon alapuló, szúrópróbaszerű
Ellenőrzés ütemezése: IV. negyedév
Ellenőrzött szervezeti egység: Tolna Város Polgármesteri Hivatal Pénzügyi Osztály
Azonosított kockázati tényező: a pályázati tevékenység nem vizsgált területeinek ellenőrzése.

7.) Közbeszerzési eljárás szabályszerűségének vizsgálata

A tervezett ellenőrzés tárgya: a Polgármesteri Hivatal közbeszerzési tevékenysége
Ellenőrzés célja: megállapítani, hogy betartották-e a Kbt. Előírásait
Ellenőrizendő időszak: 2012. év
Szükséges ellenőrzési kapacitás: 13 ellenőri nap
Ellenőrzés jellege: témavizsgálat
Ellenőrzés típusa: szabályszerűségi ellenőrzés
Ellenőrzés módszere: szúrópróbaszerű, dokumentumon alakuló
Ellenőrzés ütemezése: IV. negyedév
Ellenőrzött szervezeti egység: Polgármesteri Hivatal osztályai
Azonosított kockázati tényező: A közbeszerzések, illetve a közbeszerzési eljárások jogszabályszerűsége

8.) 2012. évi normatív állami hozzájárulások elszámolásának vizsgálata

A tervezett ellenőrzés tárgya: a 2012. évi beszámoló keretében elszámolt normatív állami hozzájárulások vizsgálata
Ellenőrzés célja: megállapítani, hogy biztosított volt-e az állami támogatások szabályszerű igénylése és felhasználása
Ellenőrizendő időszak: 2012. év
Szükséges ellenőrzési kapacitás: 12 ellenőri nap
Ellenőrzés jellege: célvizsgálat
Ellenőrzés típusa: szabályszerűségi, pénzügyi ellenőrzés
Ellenőrzés módszere: tételes, dokumentumokon alapuló
Ellenőrzés ütemezése: VI. negyedév,
Ellenőrzött szervezeti egység: Pénzügyi Osztály
Azonosított kockázati tényező: elszámolások jogszerűsége, a mutatószámok megbízhatósága

9.) Tolna Város Német és Roma Nemzetiségi Önkormányzat pénzgazdálkodási folyamatának vizsgálata

Tervezett ellenőrzés tárgya: pénzforgalmi folyamat
Ellenőrzés célja: annak a megállapítása, hogy a pénzgazdálkodási folyamatokat a jogszabályi előírásokkal, az önkormányzat sajátosságaival összhangban szervezték-e meg.
Ellenőrizendő időszak: 2012. év
Szükséges ellenőrzési kapacitás: 15 ellenőri nap
Ellenőrzés típusa: szabályszerűségi, pénzügyi ellenőrzés
Ellenőrzés módszere: szúrópróbaszerű
Ellenőrzés ütemezése: I. negyedév
Ellenőrzött szervezeti egység: Tolna Város Polgármesteri Hivatala Pénzügyi Osztálya
Azonosított kockázati tényező: pénzgazdálkodási folyamatok esetleges nem megfelelőségében rejlő kockázatok

Az Önkormányzat társulásával kapcsolatos ellenőrzés

10.) a Tolna Megyei Önkormányzat által nyújtott támogatások

Tervezett ellenőrzés tárgya: Közgyűlési hatáskörben nyújtott támogatások
Ellenőrzés célja: annak a megállapítása, hogy megfelelően szabályozott volt-e a közgyűlés által juttatott támogatások folyósítása, támogatás cél szerinti felhasználása, valamint a támogatások nyilvántartása, elszámolása
Ellenőrizendő időszak: 2011. év
Szükséges ellenőrzési kapacitás: 25 ellenőri nap
Ellenőrzés típusa: szabályszerűségi, pénzügyi ellenőrzés
Ellenőrzés módszere: tételes
Ellenőrzés ütemezése: I. negyedév
Ellenőrzött szervezeti egység: Tolna Megyei Önkormányzat Hivatala
Azonosított kockázati tényező: Nem a cél szerinti felhasználás valósul meg, vagy/és kapott támogatások teljes összegét nem használják fel.

Az Önkormányzatok felügyelete alá tartozó költségvetési intézményeknél elvégzendő feladatok

Az éves intézményi ellenőrzési feladatok meghatározása, elvégzése során **elsődleges cél** annak a megítélése, hogy az Önkormányzat felügyelete alá tartozó költségvetési intézmények működése, gazdálkodása:

- mennyiben szervezett, szabályozott
- a rendelkezésükre bocsátott vagyonnal, pénzeszközzel felelősen, a jogszabályi előírásoknak megfelelően gazdálkodnak-e
- milyen színvonalon tesznek eleget a beszámolási, könyvvezetési kötelezettségüknek,
- az operatív gazdálkodás kielégíti-e a követelményeket

11.) Wosinsky Mór Általános Iskola, Óvoda és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény személyi juttatásainak ellenőrzése

Tervezett ellenőrzés tárgya: személyi juttatások és a hozzá kapcsolódó kiadások, szerződések, túlórák elszámolása, táppénz, helyettesítés ellenőrzése
Ellenőrzés célja: annak a megállapítása, hogy a Wosinsky Mór Általános Iskola, Óvoda és Alapfokú Művészetoktatási Intézményegységeinél a rendelkezésre álló illetve tervezett létszám mennyisége, minősége, és összetétele megfelelően szolgálja-e az ellátandó feladatokat.
Ellenőrizendő időszak: 2012. II. félév
Szükséges ellenőrzési kapacitás: 15 ellenőri nap
Ellenőrzés típusa: szabályszerűségi, pénzügyi ellenőrzés
Ellenőrzés módszere: tételes
Ellenőrzés ütemezése: II. negyedév
Ellenőrzött szervezeti egység: Wosinsky Mór Általános Iskola, Óvoda és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény
Azonosított kockázati tényező: nem megfelelő besorolás, elszámolás

12.) Wosinsky Mór Általános Iskola, Óvoda és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény 2013. évi költségvetésének (időarányos) ellenőrzése

Tervezett ellenőrzés tárgya: a 2013. évi költségvetés (időarányos) ellenőrzése
Ellenőrzés célja: tervezési folyamatok és kontrolok lépéseinek, a költségek hatékony előrejelzésének, bevételek teljes körű számbavételének előirányzatok szabályos nyilvántartásának vizsgálata.
Ellenőrizendő időszak: 2013. tervezési folyamat
Szükséges ellenőrzési kapacitás: 10 ellenőri nap
Ellenőrzés típusa: szabályszerűségi, pénzügyi ellenőrzés
Ellenőrzés módszere: tételes, dokumentumon alapuló
Ellenőrzés ütemezése: II. negyedév
Ellenőrzött szervezeti egység: Wosinsky Mór Általános Iskola, Óvoda és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény
Azonosított kockázati tényező: jogszabályok változása, állami támogatások csökkenése

13.) Wosinsky Mór Általános Iskola, Óvoda és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény eszköz és anyagnyilvántartásának ellenőrzése

Tervezett ellenőrzés tárgya: eszköz és anyagnyilvántartás ellenőrzése
Ellenőrzés célja: megállapítani, hogy a vizsgált szerv feladatainak ellátásához szükséges készlet megfelelő mennyiségben, minőségben és összetételben áll-e rendelkezésre
Ellenőrizendő időszak: 2012. év
Szükséges ellenőrzési kapacitás: 10 ellenőri nap
Ellenőrzés típusa: szabályszerűségi, pénzügyi ellenőrzés
Ellenőrzés módszere: tételes, dokumentumon alapuló
Ellenőrzés ütemezése: II. negyedév
Ellenőrzött szervezeti egység: Wosinsky Mór Általános Iskola, Óvoda és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény
Azonosított kockázati tényező: vagyon nem megfelelő nyilvántartása

Egyéb feladatok:

14.) Éves belső ellenőrzési beszámoló elkészítése

Tervezett ellenőrzés tárgya: Éves ellenőrzési beszámoló elkészítése
Ellenőrzés célja: Előterjesztés a Képviselő-testület részére
Ellenőrizendő időszak: 2013. év
Szükséges ellenőrzési kapacitás: 5 ellenőri nap
Ellenőrzés típusa: Egyéb feladat
Ellenőrzés ütemezése: I. negyedév

15.) Belső ellenőrzési kézikönyv aktualizálása

Tervezett ellenőrzés tárgya: belső ellenőrzési kézikönyv aktualizálása
Ellenőrizendő időszak: 2013. év
Szükséges ellenőrzési kapacitás: 5 ellenőri nap
Ellenőrzés típusa: Egyéb feladat
Ellenőrzés ütemezése: III. negyedév

16.) 2014. évi belső ellenőrzési terv elkészítése

Tervezett ellenőrzés tárgya: 2014. évi ellenőrzési terv, és stratégiai ellenőrzési terv
Ellenőrzés célja: Előterjesztés a Képviselő-testület részére
Szükséges ellenőrzési kapacitás: 5 ellenőri nap
Ellenőrzés típusa: Egyéb feladat
Ellenőrzés ütemezése: III. negyedév

III. Tervezett vizsgálatok csoportosítása

Ellenőrzések megoszlása az ellenőrzések típusa szerint – Társulás

	Tervezett ellenőrzések	
	Ellenőrzések db	Ellenőri nap
1. Szabályszerűségi ellenőrzés		
2. Pénzügyi ellenőrzés		
3. Rendszer ellenőrzés		
4. Utóellenőrzés		
5. Soron kívüli ellenőrzés		
6. Szabályszerűségi, pénzügyi ellenőrzés	1	25

Ellenőrzések megoszlása az ellenőrzések típusa szerint – Tolna

	Tervezett ellenőrzések	
	Ellenőrzések db	Ellenőri nap
1. Szabályszerűségi ellenőrzés	4	56
2. Pénzügyi ellenőrzés		
3. Rendszer ellenőrzés		
4. Utóellenőrzés	1	10
5. Soron kívüli ellenőrzés		20
6. Szabályszerűségi, pénzügyi ellenőrzés	7	10

IV. Képzési terv, az ellenőrzés tárgyi, személyi feltételeinek biztosítása

KÉPZÉSI TERV

Egyeztetett képzési terv, egyéni fejlődést támogató tevékenység	Esedékesség
1 fő belső ellenőr – belső és országos képzés	2013

Az elfogadott éves ellenőrzési terv és mellékletei, megküldésre kerül – Társulási Megállapodás alapján – a Tolna Megyei Önkormányzat részére.

Az ellenőrzési iroda tárgyi feltételei

Az iroda elhelyezése a polgármesteri hivatal földszintjén külön irodahelyiségben van, ahol a munkavégzés feltételei biztosítottak. Az ellenőr számára biztosított a számítógép használata.
Az informatikai eszközellátottság révén a jogszabálytár, az önkormányzati rendeletek, a belső szabályzatok elérhetőek a belső ellenőr számára.

Szükséges ellenőri létszám

Korábbi évek tapasztalatai alapján 1 fő belső ellenőr foglakoztatása elegendő az elvégzendő ellenőrzésekre (az önkormányzati feladatok összetettsége, terjedelme és az ellenőrzéssel történő folyamatos lefedettsége alapján).

V. Kockázatelemzés

Tolna Város Polgármesteri Hivatalának 2013. évi kockázat elemzése

Belső ellenőr által 2012. évben tett javaslatok realizálásának vizsgálata

Sor-szám	Kockázati tényező	Kockázati tényező terjedelme	Kockázati tényező	Súly	Elért pont
1.	Pénzügyi szabálytalanságok valószínűsége	1 - 3	**2**	6	12
2.	Előirányzaton belüli gazdálkodás	1 - 3	**3**	5	15
3.	Legutóbbi ellenőrzés óta eltelt idő	1 - 4	**1**	4	4
4.	Munkatársak végzettsége és tapasztalata	1 - 4	**2**	3	6
5.	A helyi szabályozás	1 - 3	**3**	3	9
6.	A külső hatások	1 - 3	**3**	2	6
7.	**Összesen:**	**-**	**-**	**-**	**52**
8.	**Kockázat mértéke**	**-54** **55-60** **61-**	**-**	**-**	**alacsony** **-** **-**

Tolna, 2012. szeptember 17.

Tolna Város Polgármesteri Hivatalának 2013. évi kockázat elemzése

Az önkormányzati költségvetésből céljelleggel juttatott támogatások felhasználásának, elszámolásának, nyilvántartásának vizsgálata (civil szervezetek számára)

Sor-szám	Kockázati tényező	Kockázati tényező terjedelme	Kockázati tényező	Súly	Elért pont
1.	Pénzügyi szabálytalanságok valószínűsége	1 - 3	**2**	6	12
2.	Előirányzaton belüli gazdálkodás	1 - 3	**2**	5	10
3.	Legutóbbi ellenőrzés óta eltelt idő	1 - 4	**3**	4	12
4.	Munkatársak végzettsége és tapasztalata	1 - 4	**2**	3	6
5.	A helyi szabályozás	1 - 3	**3**	3	9
6.	Közbeszerzések	1 - 3	**0**	3	0
7.	Uniós támogatás felhaszn. végrehajtott beruh.	1 - 3	**0**	3	0
8.	A külső hatások	1 - 3	**3**	2	6
9.	**Összesen:**	**-**	**-**	**-**	**55**
10.	**Kockázat mértéke**	**-54 55-60 61-**	**-**	**-**	**- közepes -**

Tolna, 2012. szeptember 17.

Tolna Város Polgármesteri Hivatalának 2013. évi kockázat elemzése

Az Önkormányzat 2013. évi költségvetése összeállításának és a költségvetési rendelet-tervezetének vizsgálata

Sor-szám	Kockázati tényező	Kockázati tényező terjedelme	Kockázati tényező	Súly	Elért pont
1.	Pénzügyi szabálytalanságok valószínűsége	1 - 3	**2**	6	12
2.	Előirányzaton belüli gazdálkodás	1 - 3	**2**	5	10
3.	Legutóbbi ellenőrzés óta eltelt idő	1 - 4	**1**	4	4
4.	Munkatársak végzettsége és tapasztalata	1 - 4	**2**	3	6
5.	A helyi szabályozás	1 - 3	**2**	3	6
6.	Közbeszerzések	1 - 3	**2**	3	6
7.	Uniós támogatás felhaszn. végrehajtott beruh.	1 - 3	**2**	3	6
8.	A külső hatások	1 - 3	**3**	2	6
9.	**Összesen:**	**-**	**-**	**-**	**56**
10.	**Kockázat mértéke**	**-54 55-60 61-**	**-**	**-**	**- közepes -**

Tolna, 2012. szeptember 17.

Tolna Város Polgármesteri Hivatalának 2013. évi kockázat elemzése

Tolna Város Polgármesteri Hivatala pénzgazdálkodási folyamat vizsgálata

Sor-szám	Kockázati tényező	Kockázati tényező terjedelme	Kockázati tényező	Súly	Elért pont
1.	Pénzügyi szabálytalanságok valószínűsége	1 - 3	**3**	6	18
2.	Előirányzaton belüli gazdálkodás	1 - 3	**2**	5	10
3.	Legutóbbi ellenőrzés óta eltelt idő	1 - 4	**1**	4	4
4.	Munkatársak végzettsége és tapasztalata	1 - 4	**3**	3	9
5.	A helyi szabályozás	1 - 3	**3**	3	9
6.	A külső hatások	1 - 3	**3**	2	6
7.	**Összesen:**	**-**	**-**	**-**	**56**
8.	**Kockázat mértéke**	**-54** **55-60** **61-**	**-**	**-**	**-** **közepes** **-**

Tolna, 2012. szeptember 17.

Tolna Város Polgármesteri Hivatalának 2013. évi kockázat elemzése

Az Önkormányzat vagyoni és pénzügyi helyzetét jellemző főbb mutatószámok alakulásának elemzése a 2012. évi beszámoló adatai alapján

Sor-szám	Kockázati tényező	Kockázati tényező terjedelme	Kockázati tényező	Súly	Elért pont
1.	Pénzügyi szabálytalanságok valószínűsége	1 - 3	**3**	6	18
2.	Előirányzaton belüli gazdálkodás	1 - 3	**2**	5	10
3.	Legutóbbi ellenőrzés óta eltelt idő	1 - 4	**1**	4	4
4.	Munkatársak végzettsége és tapasztalata	1 - 4	**3**	3	6
5.	A helyi szabályozás	1 - 3	**3**	3	6
6.	Közbeszerzések	1 - 3	**2**	3	6
7.	Uniós támogatás felhaszn. végrehajtott beruh.	1 - 3	**2**	3	6
8.	A külső hatások	1 - 3	**3**	2	6
9.	**Összesen:**	**-**	**-**	**-**	**62**
10.	**Kockázat mértéke**	**-54** **55-60** **61-**	**-**	**-**	**-** **-** **magas**

Tolna, 2012. szeptember 17.

Tolna Város Polgármesteri Hivatalának 2013. évi kockázat elemzése

Uniós pályázat szabályszerűségének vizsgálata

Sor-szám	Kockázati tényező	Kockázati tényező terjedelme	Kockázati tényező	Súly	Elért pont
1.	Pénzügyi szabálytalanságok valószínűsége	1 - 3	**2**	6	12
2.	Előirányzaton belüli gazdálkodás	1 - 3	**2**	5	10
3.	Legutóbbi ellenőrzés óta eltelt idő	1 - 4	**1**	4	4
4.	Munkatársak végzettsége és tapasztalata	1 - 4	**2**	3	6
5.	A helyi szabályozás	1 - 3	**3**	3	9
6.	Közbeszerzések	1 - 3	**2**	3	6
7.	Uniós támogatás felhaszn. végrehajtott beruh.	1 - 3	**2**	3	6
8.	A külső hatások	1 - 3	**3**	2	6
9.	**Összesen:**	**-**	**-**	**-**	**59**
10.	**Kockázat mértéke**	**-54 55-60 61-**	**-**	**-**	**- közepes -**

Tolna, 2012. szeptember 17.

Tolna Város Polgármesteri Hivatalának 2013. évi kockázat elemzése

Közbeszerzési eljárás szabályszerűségének vizsgálata

Sor-szám	Kockázati tényező	Kockázati tényező terjedelme	Kockázati tényező	Súly	Elért pont
1.	Pénzügyi szabálytalanságok valószínűsége	1 - 3	**2**	6	12
2.	Előirányzaton belüli gazdálkodás	1 - 3	**2**	5	10
3.	Legutóbbi ellenőrzés óta eltelt idő	1 - 4	**1**	4	4
4.	Munkatársak végzettsége és tapasztalata	1 - 4	**2**	3	6
5.	A helyi szabályozás	1 - 3	**3**	3	9
6.	Közbeszerzések	1 - 3	**2**	3	6
7.	Uniós támogatás felhaszn. végrehajtott beruh.	1 - 3	**2**	3	6
8.	A külső hatások	1 - 3	**3**	2	6
9.	**Összesen:**	**-**	**-**	**-**	**59**
10.	**Kockázat mértéke**	**-54 55-60 61-**	**-**	**-**	**- közepes -**

Tolna, 2012. szeptember 17.

Tolna Város Polgármesteri Hivatalának 2013. évi kockázat elemzése

2012. évi normatív állami hozzájárulások elszámolásának vizsgálata

Sor-szám	Kockázati tényező	Kockázati tényező terjedelme	Kockázati tényező	Súly	Elért pont
1.	Pénzügyi szabálytalanságok valószínűsége	1 - 3	**2**	6	12
2.	Előirányzaton belüli gazdálkodás	1 - 3	**2**	5	10
3.	Legutóbbi ellenőrzés óta eltelt idő	1 - 4	**1**	4	4
4.	Munkatársak végzettsége és tapasztalata	1 - 4	**2**	3	6
5.	A helyi szabályozás	1 - 3	**3**	3	9
6.	Közbeszerzések	1 - 3	**0**	3	0
7.	Uniós támogatás felhaszn. végrehajtott beruh.	1 - 3	**0**	3	0
8.	A külső hatások	1 - 3	**3**	2	6
9.	**Összesen:**	**-**	**-**	**-**	**47**
10.	**Kockázat mértéke**	**-54** **55-60** **61-**	**-**	**-**	**alacsony** **-** **-**

Tolna, 2012. szeptember 17.

Tolna Önkormányzatának 2013. évi kockázat elemzése

Tolna Város Német és Roma Nemzetiségi Önkormányzat pénzgazdálkodási folyamatának vizsgálata

Sor-szám	Kockázati tényező	Kockázati tényező terjedelme	Kockázati tényező	Súly	Elért pont
1.	Pénzügyi szabálytalanságok valószínűsége	1 - 3	**2**	6	12
2.	Előirányzaton belüli gazdálkodás	1 - 3	**2**	5	10
3.	Legutóbbi ellenőrzés óta eltelt idő	1 - 4	**4**	4	16
4.	Munkatársak végzettsége és tapasztalata	1 - 4	**2**	3	6
5.	A helyi szabályozás	1 - 3	**2**	3	6
6.	Közbeszerzések	1 - 3	**-**	-	-
7.	Uniós támogatás felhaszn. végrehajtott beruh.	1 - 3	**-**	-	-
8.	A külső hatások	1 - 3	**3**	2	6
9.	**Összesen:**	**-**	**-**	**-**	**56**
10.	**Kockázat mértéke**	**-54 55-60 61-**	**-**	**-**	**- közepes -**

Tolna, 2012. szeptember 17.

Tolna Önkormányzatának 2013. évi kockázat elemzése

Tolna Megyei Önkormányzat által szervezeteknek nyújtott támogatások

Sor-szám	Kockázati tényező	Kockázati tényező terjedelme	Kockázati tényező	Súly	Elért pont
1.	Pénzügyi szabálytalanságok valószínűsége	1 - 3	**2**	6	12
2.	Előirányzaton belüli gazdálkodás	1 - 3	**2**	5	10
3.	Legutóbbi ellenőrzés óta eltelt idő	1 - 4	**3**	4	12
4.	Munkatársak végzettsége és tapasztalata	1 - 4	**2**	3	6
5.	A helyi szabályozás	1 - 3	**2**	3	6
6.	Közbeszerzések	1 - 3	**3**	3	9
7.	Uniós támogatás felhaszn. végrehajtott beruh.	1 - 3	**0**	3	0
8.	A külső hatások	1 - 3	**3**	2	6
9.	**Összesen:**	**-**	**-**	**-**	**61**
10.	**Kockázat mértéke**	**-54** **55-60** **61-**	**-**	**-**	**-** **-** **magas**

Tolna, 2011. szeptember 14.

Tolna Önkormányzatának 2013. évi kockázat elemzése

Wosinsky Mór Általános Iskola, Óvoda és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény személyi juttatásainak ellenőrzése

Sor-szám	Kockázati tényező	Kockázati tényező terjedelme	Kockázati tényező	Súly	Elért pont
1.	Pénzügyi szabálytalanságok valószínűsége	1 - 3	**2**	6	12
2.	Előirányzaton belüli gazdálkodás	1 - 3	**2**	5	10
3.	Legutóbbi ellenőrzés óta eltelt idő	1 - 4	**4**	4	16
4.	Munkatársak végzettsége és tapasztalata	1 - 4	**2**	3	6
5.	A helyi szabályozás	1 - 3	**2**	3	6
6.	Közbeszerzések	1 - 3	**-**	-	-
7.	Uniós támogatás felhaszn. végrehajtott beruh.	1 - 3	**-**	-	-
8.	A külső hatások	1 - 3	**3**	2	6
9.	**Összesen:**	**-**	**-**	**-**	**56**
10.	**Kockázat mértéke**	**-54 55-60 61-**	**-**	**-**	**- közepes -**

Tolna, 2012. szeptember 17.

Tolna Önkormányzatának 2013. évi kockázat elemzése

Wosinsky Mór Általános Iskola, Óvoda és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény 2013. évi költségvetésének (időarányos) ellenőrzése

Sor-szám	Kockázati tényező	Kockázati tényező terjedelme	Kockázati tényező	Súly	Elért pont
1.	Pénzügyi szabálytalanságok valószínűsége	1 - 3	**2**	6	12
2.	Előirányzaton belüli gazdálkodás	1 - 3	**2**	5	10
3.	Legutóbbi ellenőrzés óta eltelt idő	1 - 4	**4**	4	16
4.	Munkatársak végzettsége és tapasztalata	1 - 4	**2**	3	6
5.	A helyi szabályozás	1 - 3	**2**	3	6
6.	Közbeszerzések	1 - 3	**-**	-	-
7.	Uniós támogatás felhaszn. végrehajtott beruh.	1 - 3	**-**	-	-
8.	A külső hatások	1 - 3	**3**	2	6
9.	**Összesen:**	**-**	**-**	**-**	**56**
10.	**Kockázat mértéke**	**-54 55-60 61-**	**-**	**-**	**- közepes -**

Tolna, 2012. szeptember 17.

Tolna Önkormányzatának 2013. évi kockázat elemzése

Wosinsky Mór Általános Iskola, Óvoda és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény eszköz és anyagnyilvántartásának ellenőrzése

Sor-szám	Kockázati tényező	Kockázati tényező terjedelme	Kockázati tényező	Súly	Elért pont
1.	Pénzügyi szabálytalanságok valószínűsége	1 - 3	**2**	6	12
2.	Előirányzaton belüli gazdálkodás	1 - 3	**2**	5	10
3.	Legutóbbi ellenőrzés óta eltelt idő	1 - 4	**4**	4	16
4.	Munkatársak végzettsége és tapasztalata	1 - 4	**2**	3	6
5.	A helyi szabályozás	1 - 3	**2**	3	6
6.	Közbeszerzések	1 - 3	**-**	-	-
7.	Uniós támogatás felhaszn. végrehajtott beruh.	1 - 3	**-**	-	-
8.	A külső hatások	1 - 3	**3**	2	6
9.	**Összesen:**	**-**	**-**	**-**	**56**
10.	**Kockázat mértéke**	**-54 55-60 61-**	**-**	**-**	**- közepes -**

Tolna, 2012. szeptember 17.

Tolna, 2012. szeptember 21.

Készítette: **Jóváhagyta:**

Wiedemann Ferencné
Belső ellenőr

Ezerné dr Huber Éva
Jegyző

Tolna Megyei Önkormányzat

7100 Szekszárd, Szent István tér 11-13. Tel:74/505-603 Fax:74/505-611 email: elnok@tolnamegye.hu

TOLNA MEGYE
Területfejlesztési Koncepciója
- Helyzetfeltáró munkarészek

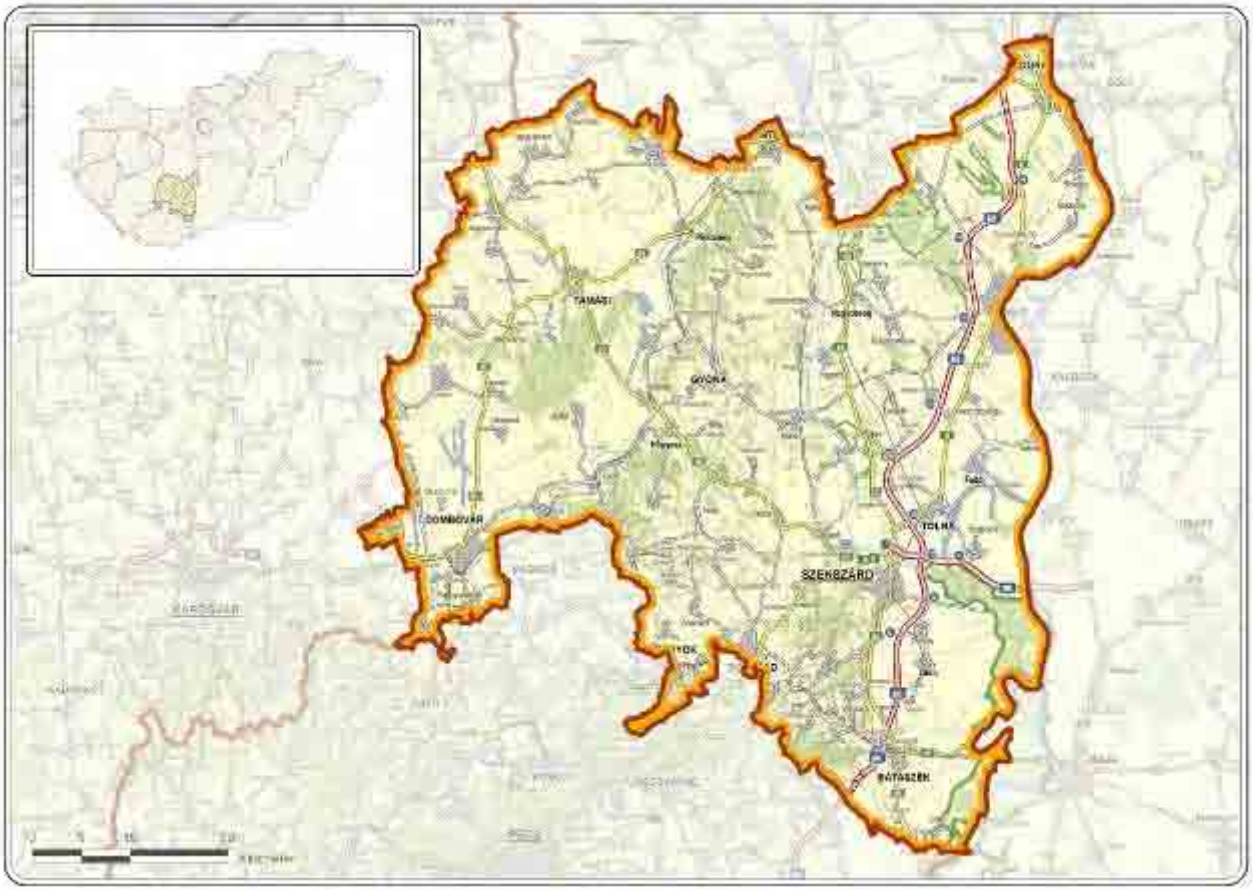

(Forrás: VÁTI)

Készítette:

Tolna Megyei Önkormányzat Hivatala

Szekszárd, 2012. július-november

TOLNA MEGYE TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA – HELYZETFELTÁRÓ MUNKARÉSZEK

TOLNA MEGYEI ÖNKORMÁNYZAT

Képviseli:dr. Puskás Imre, megyei Közgyűlés elnöke

Vezető tervező:	Naszvadi Balázs	területfejlesztési osztályvezető
Tervezők:	Sulyok Balázs	megyei főépítész
	Dr. Miklósa Mónika	jogi ügyintéző
	Jóföldi Gabriella	civil kapcsolatok és pályázati referens
	Markovics Alexandra	területfejlesztési referens
	Bán Róbert	területfejlesztési referens
Külső szakértő:	Misóczki Anikó	Szekszárd és Térsége Többcélú Kistérségi Társulás munkaszervezet-vezetője

Tartalom

BEVEZETÉS **5**

MÓDSZERTAN 5

Törvényi háttér 6

1. A MEGYE/KIEMELT TÉRSÉG (A TOVÁBBIAKBAN: A TÉRSÉG) TERÜLET TÁRSADALMI, GAZDASÁGI, KÖRNYEZETI HELYZETÉNEK ELEMZÉSE **7**

1.1 AZ ADOTT TÉRSÉGRE ÉRTELMEZHETŐ KÜLSŐ KÖRNYEZET VIZSGÁLATA 7

1.1/a A térség fejlődésének, társadalmi, gazdasági, környezeti helyzetének azonosítása nemzetközi és hazai szinten 7

1.1/b A nagytérségi összefüggések vizsgálata 13

TÉRSÉGI KAPCSOLATOK 14

1.2 A TÉRSÉG ADOTTSÁGAINAK, BELSŐ ERŐFORRÁSAINAK ELEMZÉSE TERÜLETI BONTÁSBAN, TÉRKÉPI MEGJELENÍTÉSEKKEL 16

1.2/a Természeti adottságok, természeti erőforrások és a környezet állapotának elemzése 16

1.2/aa Természeti adottságok (éghajlat, földtan, talajtan, vízrajz, domborzat, élővilág) 16

1.2/ab A termőföldek területnagyságának és mennyiségének alakulása 20

1.2/ac A táj jellemzői 28

1.2/ad Természet- és tájvédelem 29

1.2/ae Környezeti elemek állapota és az alakulásukat befolyásoló fontosabb tényezők 31

1.2/af Szennyezett területek számbavétele adatbázis alapján (a felszín alatti víz és a földtani közeg környezetvédelmi nyilvántartási rendszer kármentesítési információs rendszere, FAVI-KÁRINFO) 33

1.2/ag Felszíni és felszín alatti vízkészletek 35

1.2/ah Energiaforrások 44

1.2/ai Vízkárt okozó elemek (árvíz- és belvízveszély, fakadóvíz) és vízkárelhárítással kapcsolatos helyzetelemzés 49

1.2/b Épített környezet és a kulturális örökség védelme (műemlékek, régészeti lelőhelyek) 53

1.2/c Gazdasági bázis; 1.2/cb A gazdaság belső és külső kapcsolatai; 56

1.2/cd A telepítési tényezők értékelése; 1.2/cf A térség gazdaságának versenyképességét befolyásoló tényezők 56

1.2/d Társadalmi környezet 67

1.2/da Kulturális adottságok, értékek 67

1.2/db Területi identitás, civil aktivitás 68

1.2/dc Humán erőforrások: demográfiai szerkezet és prognózis, foglalkoztatási viszonyok, humánkapacitások, jövedelmi viszonyok, kisebbségek helyzete 68

1.2/e Közlekedési (országos és térségi jelentőségű közúti, kerékpáros, vasúti, légi és vízi közlekedés) és kommunális infrastruktúra 74

1.2/ea Vonalas rendszerek, létesítmények 74

1.2/eb Egyéni és közösségi közlekedési megközelíthetőségi viszonyok 76

1.2/ec Közlekedési kapcsolati hiányok 81

1.2/ed Vízellátás 83

1.2/ee Szennyvízelvezetés, szennyvíztisztítás, szennyvíz és szennyvíziszap elhelyezés 86

1.2/ef Energiaellátás 88

1.2/eg Hulladéklerakók, hulladékgazdálkodás 94

1.2/f A települések intézmény-felszereltsége (a lakosság egészségügyi, szociális, oktatási, kulturális, szabadidő, sport-, kereskedelmi, szolgáltató és igazgatási intézményekkel való ellátottsága, az intézmények kihasználtsága) 97

1.2/g A települések jellemző lakásviszonyai 102

1.2/h Településhálózati adottságok; 1.2/ha Településhierarchia 104

1.2/hb A településhálózat területen belüli és kívüli kapcsolatai (nemzetközi és nemzeti hálózatok, vonzáskörzetek, agglomerációk) 106

1.2/hc Települések közötti feladatmegosztások, együttműködések, mindezek szervezeti és intézményi rendszerei, figyelemmel az egyes kötelező közszolgáltatások biztosításának módjára, hozzáférhetőségére, fenntartási lehetőségeire, valamint az 1.2 pont dc) alpontja szerint vizsgált demográfiai viszonyokra 110

1.2/i A térszerkezeti elemek azonosítása, a térszerkezet időbeli alakulása, a térségi terület felhasználás változásai, tendenciák értékelése 114

1.2/j A térségi terület felhasználás vizsgálata 116

1.2/k A táj terhelésének és terhelhetőségének meghatározása ... 117

2. A MEGYÉT ÉRINTŐ TERVEZÉSI-FEJLESZTÉSI KÖRNYEZET ÁTTEKINTÉSE ... 121

2.1 A MEGYÉT ÉRINTŐ ÁGAZATI KONCEPCIÓK, TERÜLETFEJLESZTÉSI ELKÉPZELÉSEK ÉS HATÁLYOS TERÜLETI TERVEK ÁTTEKINTÉSE ... 121
2.1/a Az OTK megyét érintő vonatkozásai ... 121
2.1/b A megyét érintő kiemelt térség területfejlesztési tervei ... 122
2.1/c Az Országgyűlés és a Kormány által jóváhagyott és az egyéb ágazati fejlesztési stratégiáknak a megyére érvényes vonatkozásai ... 123
2.1/d A hazai, az adott megyével szomszédos, azonos térségi szintű térségek és/vagy külföldi közigazgatási egységek területfejlesztési koncepcióinak és programjainak a megyére vonatkozó üzenetei ... 127
2.1/e Az OTrT és a területrendezési terv(ek) megyét érintő vonatkozásai ... 130
2.1/f A megyét érintő környezetvédelmi, természetvédelmi és tájvédelmi szabályozások ... 135
2.1/g A megye 20 ezer lakos feletti városainak települési gazdasági vagy településfejlesztési programjai és településfejlesztési koncepciói ... 136
2.1/h A megye hatályban lévő ágazati tervei, programjai ... 137
2.1/i Vonatkozó egyéb tervek ... 137
2.1/j A tervezést érintő egyéb jogszabályok ... 138
2.2 A TÉRSÉG TERÜLETFEJLESZTÉSI SZEREPLŐI ELKÉPZELÉSEINEK FELTÁRÁSA, A TERVEZÉSI FOLYAMAT PARTNERSÉGI TERVÉNEK ELKÉSZÍTÉSE ÉS VÉGREHAJTÁSA ... 141
2.2/a A partnerségi terv elkészítése ... 142
2.2/b A partnerségi terv végrehajtása ... 143
2.2/c A partnerségi terv eredményei alapján ... 145
2.2/ca Az üzleti szektor szereplőinek a térséget érintő fejlesztési elképzeléseinek áttekintése ... 145
2.2/cb Az önkormányzatok fejlesztési elképzeléseinek áttekintése ... 146
2.2/cc A térség társadalmi szervezetei fejlesztési elképzeléseinek áttekintése ... 146
2.3 A TERÜLETFEJLESZTÉS ESZKÖZ- ÉS INTÉZMÉNYRENDSZERÉNEK ELEMZÉSE ... 146
2.3/b A területfejlesztés intézményrendszere (szervezet, működés, együttműködés) ... 146
2.4 HELYZETÉRTÉKELÉS ... 164
2.4/a A térség erősségeinek, gyengeségeinek, lehetőségeinek és a térséget fenyegető veszélyek azonosítása ... 164
2.4/b A térség lehetséges fejlesztési irányainak bemutatása, és ezek alapján a lehetséges cselekvési területek azonosítása ... 167

1. SZÁMÚ MELLÉKLET ... 168
2. SZÁMÚ MELLÉKLET ... 170
3. SZÁMÚ MELLÉKLET ... 172
4. SZÁMÚ MELLÉKLET ... 178
5. SZÁMÚ MELLÉKLET ... 182
6. SZÁMÚ MELLÉKLET ... 183
7. SZÁMÚ MELLÉKLET ... 184
8. SZÁMÚ MELLÉKLET ... 185
9. SZÁMÚ MELLÉKLET ... 186
10. SZÁMÚ MELLÉKLET ... 187
11. SZÁMÚ MELLÉKLET ... 189
12. SZÁMÚ MELLÉKLET ... 190
13. SZÁMÚ MELLÉKLET ... 208
14. SZÁMÚ MELLÉKLET ... 218
15. SZÁMÚ MELLÉKLET ... 235

BEVEZETÉS

A helyzetfeltáró munkarészek (helyzetelemzés, helyzetértékelés) elkészítése a 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet alapján történt. Munkánk fő célja a megye helyzetének minél alaposabb feltárása, éppen ezért a rendelkezésre álló szakmai anyagok és a bekért legfrissebb (KSH adatok) mutatószámokon túlmenően számos személyes találkozóra (mikrotérségi találkozó) is sor került a megye teljes területét felölelve, melynek keretében a térségfejlesztésben, településfejlesztésben érintett szereplők (önkormányzatok) elmondhatták véleményüket és információt is cserélhettek egymás között.

A személyes találkozókkal egy időben a megye mind a 109 települése tekintetében kérdőíves felmérést készítettünk, melyben a korábbi finanszírozási időszak tapasztalatairól és a megvalósított fejlesztésekről kértünk információt, valamint rákérdeztünk a településeket jelenleg jellemző problémákra és a középtávú (2014-2020) fejlesztési elképzelésekre is. A megyei helyzetfeltáró munkarészek elkészítése során figyelembe vettük az Európai Unió 2014-2020-as programozási időszakára vonatkozó jogszabályait, ajánlásait, különös tekintettel az Európa 2020 stratégiára és annak célterületeire (foglalkoztatás, K+F/innováció, éghajlatváltozás/energia, oktatás, szegénység/társadalmi kirekesztés). A 2014-2020 kohéziós időszak 11 tematikus célterülete: kutatás, technológiafejlesztés és innováció erősítése; információs, kommunikációs technológiák hozzáférésének elősegítése, minőségi javítása; KKV-k az agrár- és halászati szektor versenyképességének növelése és a vízkultúrák támogatása; az alacsony szén-dioxid kibocsátású gazdaságra való átállás támogatása minden szektorban; a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás és kockázat megelőzés és kezelés ösztönzése; környezetvédelem és erőforrás-hatékonyság ösztönzése; fenntartható közlekedés megteremtése és a hálózati infrastruktúrák szűk keresztmetszeteinek feloldása; foglalkoztatás növelése és munkaerő-piaci mobilitás támogatása; társadalmi befogadás ösztönzése s szegélység elleni küzdelem; oktatási beruházások, készségfejlesztés és élethosszig tartó tanulás elősegítése; intézményi kapacitás és hatékony közigazgatás megteremtése.

MÓDSZERTAN

Az adatfeldolgozás során döntően másodlagos forrásból származó információkra támaszkodtunk (már meglévő megyei vagy megyét érintő tanulmányok feldolgozása és szintetizálása), kisebb mértékben primer adatokra is támaszkodtunk, melyeket a MTFK tervezése során összegyűjtött adatokat és az ebből készített elemzéseket jelenítettük meg, valamint vontunk le következtetéseket. A helyzetfeltáró munkarészben vizsgáltuk a megye demográfiai, gazdasági, turisztikai, mezőgazdasági, humán szolgáltatási és közlekedési, környezeti és kommunális infrastrukturális helyzetét. A helyzetértékelés kitér ugyanakkor a megye külső környezetének vizsgálatára, a belső erőforrások vizsgálatára térképi megjelenítésekkel. A tervezési munka során áttekintettük a megyét érintő ágazati koncepciókat, területfejlesztési elképzeléseket és hatályos területi terveket. Munkánk során újra felkerestük a megye területfejlesztésben érintett főbb szereplőit, partnerségi tervet készítettünk az érintettek bevonására, a velük való folyamatos kapcsolattartásra. Kiértékeltük a megye területfejlesztéshez kapcsolódó eszköz-és intézményrendszerét.

Az összegyűjtött adatok az elvégzett elemzések és az azokból levonható következtetések után elkészítettük Tolna megye helyzetértékelését (SWOT elemzés, fejlesztési irányok bemutatása és a lehetséges cselekvési területek meghatározását).

A tervezést alapos feltáró, vizsgálati munka előzte meg, amely során a megye alapadottságainak feltárása mellett az önkormányzatok által megválaszolt kérdőíves adatgyűjtés is meghatározó jelentőségű volt.
A vizsgálat korábbi anyagok elemzésére, frissítésére (2011-ben elkészített megyei rendezési terv helyzetelemzési anyagrésze) és új adatok gyűjtésére koncentrál, melynek beszerzése több forrásból történt. Felhasznált információforrás az elmúlt 10 évben keletkezett, a megyei területfejlesztési tervvel összefüggő megyei, kistérségi, szakági koncepciók, programok, stratégiák feldolgozása. A kistérségek fejlesztési szándékait helyszíni interjúkból és az on-line hozzáférhető kistérségi fejlesztési dokumentumokból ismerhette meg a tervezőcsapat. A kistérségi vezetőkkel, irodavezetőkkel, helyi polgármesterekkel, műszaki osztályvezetőkkel folytatott beszélgetések során mélységében lettek megismerhetők az adott település, kistérség problémái.

A tervezés megkezdését követően sor került a megye állapotának felmérésére helyszíni bejárással, adatgyűjtéssel és interjúkészítéssel. Az interjúkészítés során mikrotérségenként meghívtuk az adott térségbe tartozó települések polgármestereit. A személyes megbeszélések alapján alaposabb képet kaptunk a települések jelenlegi helyzetéről, információkat kaptunk a települések gondjairól és megfogalmazódtak a térségi szintű fejlesztési igények is.

A statisztikai adatgyűjtés forrásai a KSH megyei évkönyv 2010. évi kiadványa, mely 2009. évi adatokat tartalmaz, a KSH T-STAR adatbázisa, a TeIR adatbázisa, a KSH által készített 2011. és 2012. évi gyorsjelentések, Dél-dunántúli és Tolna megyei statisztikai tükör. A KSH által előzetesen publikált, vagy feldolgozott 2011. évi népszámlálási adatokat felhasználtuk. Az adatgyűjtést és az egyes fejezetek kidolgozását az adott területen nagy tapasztalattal rendelkező, több területfejlesztési koncepció helyzetfeltáró munkarészének készítésében részt vett szakember mellett egyéb szervezetek munkatársai is támogatták konzultációkkal, egyeztetésekkel.

Törvényi háttér

A területi tervezést megalapozó jogszabály a területfejlesztésről és területrendezésről szóló *1996.* évi XXI. törvény, melynek deklarált céljai a következők:
2. § a) az ország valamennyi térségében a szociális piacgazdaság kiépítésének elősegítése, a fenntartható fejlődés feltételeinek megteremtése, az innováció térbeli terjedésének elősegítése, a társadalmi, gazdasági és környezeti céloknak megfelelő térbeli szerkezet kialakítása;
b) a főváros és a vidék, a városok és a községek, illetve a fejlett és az elmaradott térségek és települések közötti - az életkörülményekben, a gazdasági, a kulturális és az infrastrukturális feltételekben megnyilvánuló - jelentős különbségek mérséklése és a további válságterületek kialakulásának megakadályozása, társadalmi esélyegyenlőség biztosítása érdekében;
c) az ország térszerkezete, településrendszere harmonikus fejlődésének elősegítése;
d) a nemzeti és térségi identitástudat megtartása és erősítése.

Az elmúlt egy évtizedben a folyamatos jogszabályi változások, a területfejlesztési koncepció tartalmi követelményeinek változása jelentős mértékben átformálták a területfejlesztés szakmai feltételrendszerét.
Jelen helyzetfeltáró munkarészt már a legfrissebb, a 2009. október 21.-től érvényes „a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló" 218/2009 (X.6.) számú új kormányrendelet alapján készítettük.

1. A MEGYE/KIEMELT TÉRSÉG (A TOVÁBBIAKBAN: A TÉRSÉG) TERÜLET TÁRSADALMI, GAZDASÁGI, KÖRNYEZETI HELYZETÉNEK ELEMZÉSE

1.1 AZ ADOTT TÉRSÉGRE ÉRTELMEZHETŐ KÜLSŐ KÖRNYEZET VIZSGÁLATA

1.1/a A térség fejlődésének, társadalmi, gazdasági, környezeti helyzetének azonosítása nemzetközi és hazai szinten

Tolna megye főbb adatai

Az ország területének 4%-a esik Tolna megyébe. Állandó népességszáma – a KSH adatai szerint – 2012. 01.01.-én 229.116 fő. Tolna az ország egyik legritkábban lakott megyéje, 1 km^2-re 62 fő jut. A megye településeinek száma 109 db. Tolna megyében az alábbi 11 város található: Bátaszék, Bonyhád, Dombóvár, Dunaföldvár, Gyönk, Nagymányok, Paks, Simontornya, Szekszárd, Tamási, Tolna. A 11 városból 6 közigazgatási határa részben megyehatár is, illetve 5 város a Duna-völgyében helyezkedik el, jelzi, hogy igen eltérő fejlettségű területekből áll Tolna megye és a belső részeken jelentős gazdasági, közlekedési, szolgáltatási elmaradás tapasztalható.
Jó infrastruktúrával és közlekedési adottságokkal rendelkező Duna-völgy, Szekszárd, Dombóvár környék mellett kifejezetten hátrányos adottságú térségek is találhatók a megyében.
A KSH 2012. január 1.-i adatai szerint Tolna megye 229.116 lakójából 129.233 fő városlakó, azaz a megyei népesség 56,4%-a. A városi népesség növekedésével gyors ütemben nő az 1000 fő alatti települések száma 1949-ben 30, 1997-ben 54, 2012-ben pedig 61 település népessége került 1000 fő alá. A kritikus 200 fős népességnél kevesebb lakosa van Grábóc, Kalaznó, Lápafő, Murga, Nagyvejke és Várong településnek. Murgán a KSH 2012. január 1. adatai szerint 55 lakásban 53-an élnek.
A 311/2007. (XI.17.) kormányrendelet Kedvezményezett kistérségnek minősíti a hátrányos helyzetű kistérségeket és ezen belül is a leghátrányosabb helyzetű kistérségeket. Az említett kormányrendelet az öt Tolna megyei kistérség közül hátrányos helyzetűnek minősíti a Dombóvári és leghátrányosabb helyzetűnek a Tamási kistérséget. Tolna megyében 1991-ben 48 db., 1997-ben 51 db., 2010-ben 54 db. kedvezményezett település volt.

Demográfiai, népmozgalmi jellemzők

Magyarország három legritkábban lakott megyéje közül az egyik Tolna megye (62 fő/km^2). A népesség hosszú idő óta csökkenő tendenciája az előző években is folytatódott Tolna megyében. A 2001. évi és a 2011. évi népszámlálás alapján a lakónépesség esetében a Dél-Dunántúl megyéi közül a legnagyobb, mintegy 7,3%-os visszaesés Tolna megyét jellemezte. Országosan 10 éves összehasonlításban a megye az első három legnagyobb lakónépesség fogyást elszenvedő megyék közé tartozik (Békés, Nógrád, Tolna). Tolna megye esetében elmondható, hogy a községek lakosságszáma a városokénál erőteljesebben csökkent. A népesség csökkenésében meghatározó szerepet játszott a természetes fogyás. Tolna megyében a születések és halálozások negatív mérlege migrációs veszteséggel párosult. A legnagyobb elvándorlás 2009-ben Dél-Dunántúl megyéi közül Tolnát jellemezte (-6,1 ezrelék). A régió megyéi közül Tolna lakosságának átlagéletkora volt a legmagasabb 2010. január 1-jén, sőt országosan is csak a Dél-Alföldi régió megyéi rendelkeznek rosszabb értékekkel.

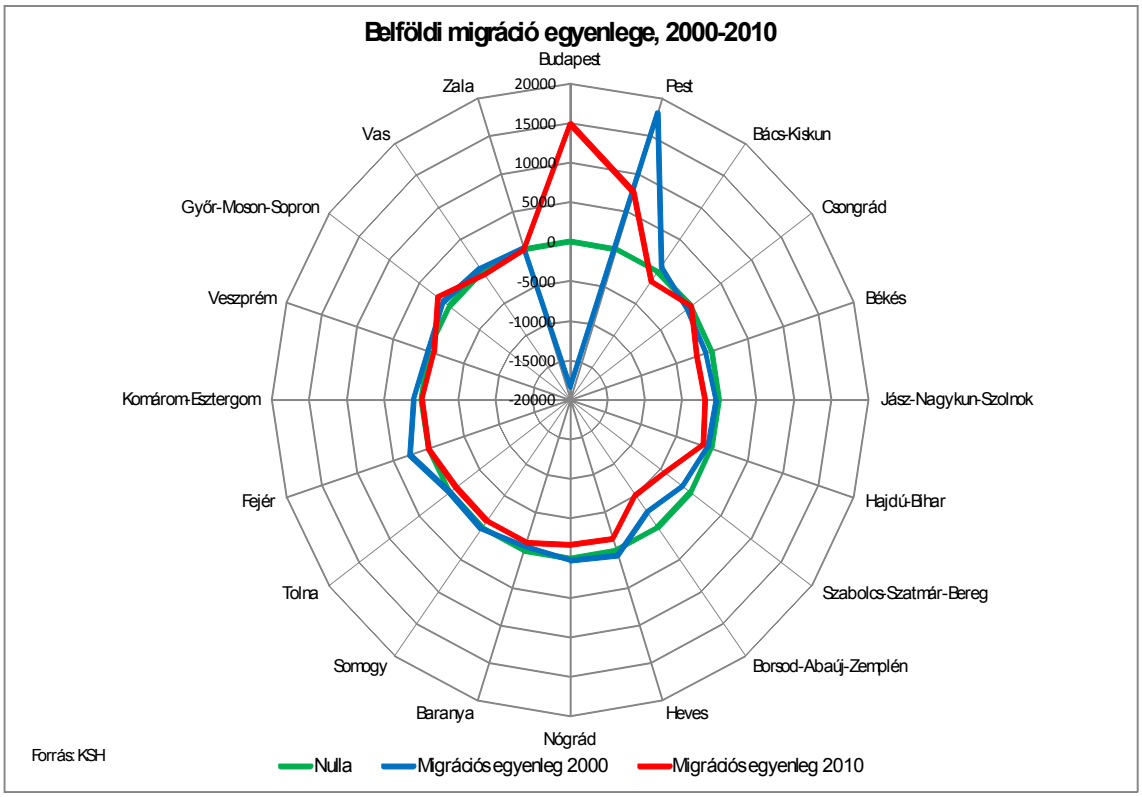

(Forrás: KSH)

Munkaerőpiac

A Tolna Megyei Kormányhivatal Munkaügyi Központjának nyilvántartásában (2012. július 20-án) 13186 álláskereső szerepelt.

Az álláskeresők elhelyezkedési esélyeit legnagyobb mértékben az iskolai végzettségük határozza meg. Komoly problémát jelent Tolna megyében, hogy a regisztrált álláskeresők 42,3 %-a alacsony iskolázottságú.

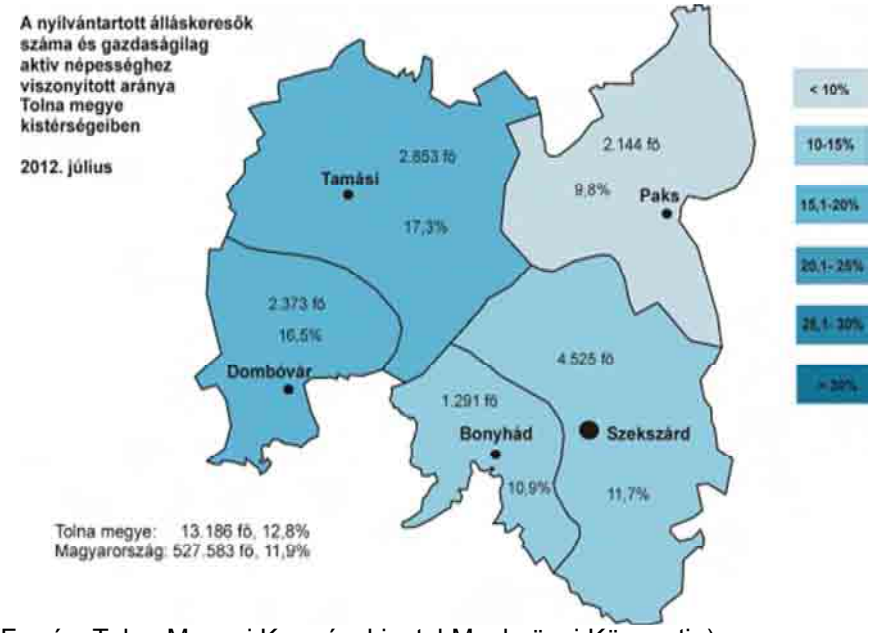

(Forrás: Tolna Megyei Kormányhivatal Munkaügyi Központja)

Gazdaság, beruházás

A regisztrált gazdasági szervezetek száma Tolnában 2012 első negyedévében 37400 volt, ami az országos szám 2,1%-a. A 34100 vállalkozás több mint háromnegyede egyéni vállalkozás, melyből 26100 egyéni vállalkozás 32%-a főállású, a munka mellett vállalkozók aránya 42 %, a nyugdíj mellett tevékenykedőké 26%-ot tett ki. A nyilvántartott közel 8000 társas vállalkozás több mint 60%-a korlátolt felelősségű, 34%-a pedig betéti társaság. Szövetkezeti formában 133 cég, részvénytársaságként mindössze 61 tevékenykedett.
A megfigyelt Tolna megyei szervezetek (legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozások,

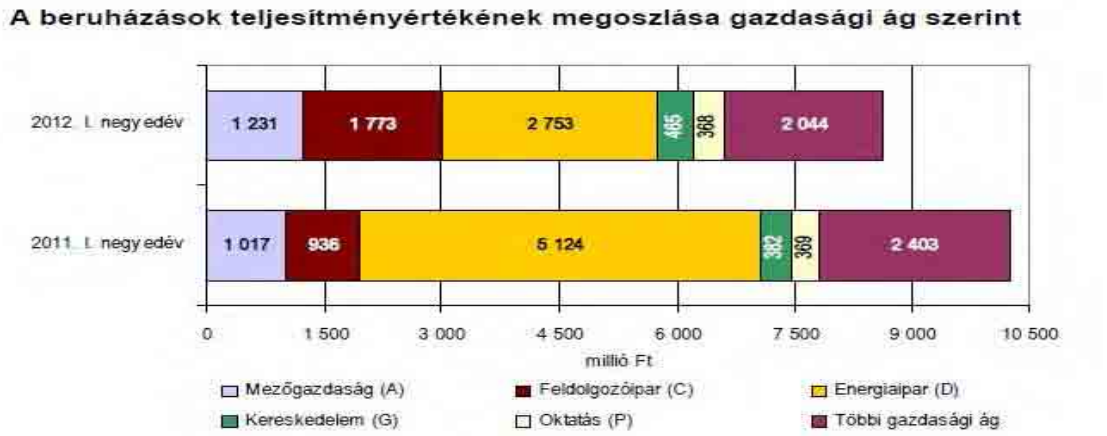

(Forrás: KSH)

költségvetési szervek, nonprofit szervezetek) 2012. első negyedévében 8,6 milliárd forintot fordítottak beruházásokra, kevesebbet, mint egy évvel korábban. A Tolna megyei új beruházások egy lakosra jutó 37700 forintos összege az országos rangsorban a kilencedik legnagyobb összeg.

Ipar

A fejletlen szolgáltató szektor, az átlagosnál nagyobb súlyú agrárium, textilipar és energetika (paksi atomerőmű), illetve a meglepően alacsony létszámú élelmiszeripar jellemzi a megye foglalkoztatási szerkezetét. A megye iparában az ország villamosenergia-termelésének több mint 43%-át előállító paksi atomerőmű dominálta villamosenergia-, gáz-, hő-, és vízellátás a legjelentősebb, ebbe a szektorba összpontosul

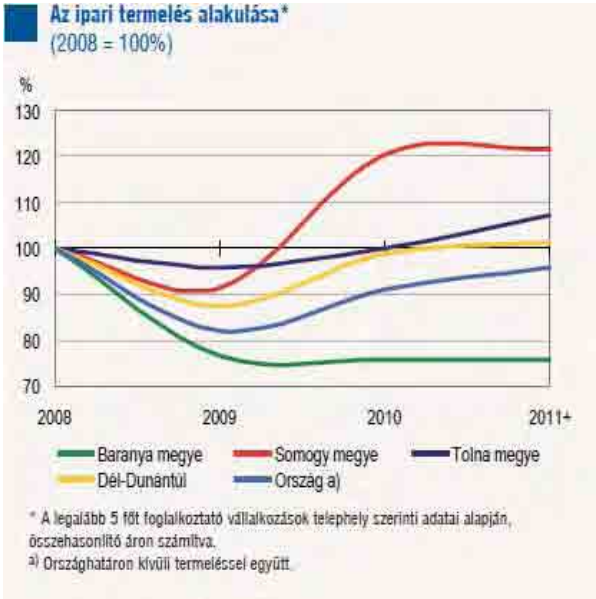

(Forrás: KSH)

Az ipari bruttó termelési érték néhány mutatószáma iparágak és a jellemzőbb feldolgozóipari ágazatok szerint*, 2011+

(százalék)

Nemzetgazdasági ág, feldolgozóipari ágazat	Baranya megye	Somogy megye	Tolna megye	Dél-Dunántúl	
	régión belüli részaránya			összesen	országon belüli aránya
Feldolgozóipar	17,5	71,4	11,1	100,0	4,6
Ezen belül:					
CA élelmiszeripar	29,5	40,5	29,9	100,0	5,7
CB textil- és bőripar	17,5	19,2	63,4	100,0	13,4
CC fa-, papír- és nyomdaipar	71,8	...	...	100,0	4,2
CG gumi-, műanyag- és építőanyagipar	64,6	24,2	11,2	100,0	2,0
CH kohászat, fémfeldolgozás	39,6	29,8	30,6	100,0	4,2
CI-CL gépipar	9,1	87,4	3,5	100,0	6,2
Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	28,0	0,6	71,4	100,0	20,6
Ipar, víz- és hulladékgazdálkodás nélkül	**19,8**	**56,2**	**24,0**	**100,0**	**5,5**

* A legalább 50 főt foglalkoztató vállalkozások székhely szerinti adatai alapján.

(Forrás: KSH)

a megye ipari teljesítményének több mint 63%-a (Forrás: KSH 2011). Az ipari termelés volumene 2012. első negyedévének adatai alapján a megyék közül mindössze hatban alacsonyabb a fajlagos mutató a tolnainál.

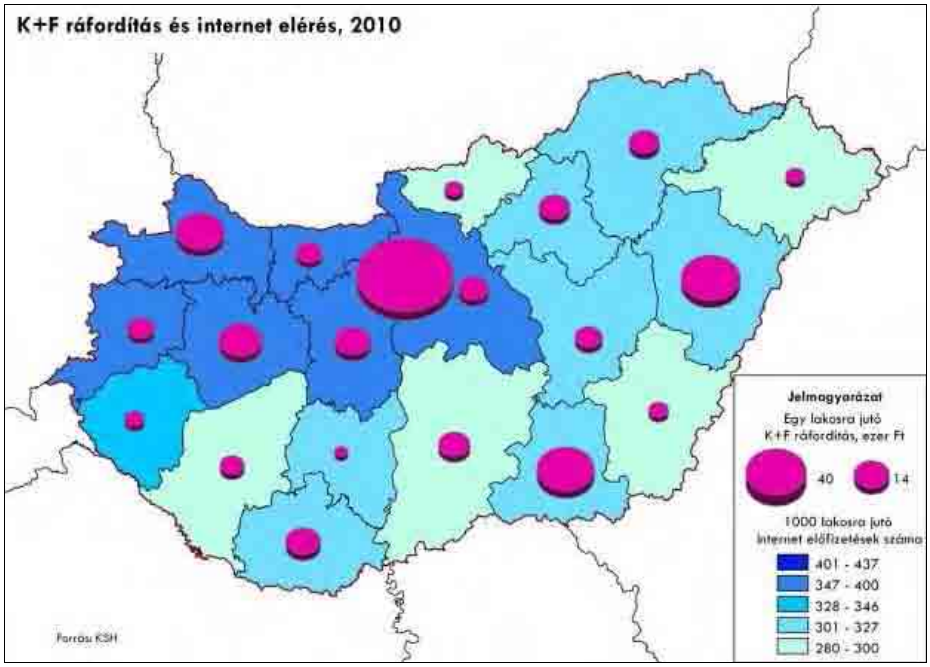

(Forrás: KSH)

Komoly hátrányt jelent a megye számára, hogy országos szinten a megyéket vizsgálva a legalacsonyabb a K+F ráfordítás Tolna megyében. Az országos szinten is alacsony a K+F ráfordítás Európai Uniós tagországokat vizsgálva, ez a megye lemaradását még inkább mutatja.

Turizmus

A megye fő kínálati tényezői a gyógy- és termál turizmus, a bor és a gasztronómia, az aktív turizmus, az ökoturizmus. Tolna megye turizmusának teljesítménye (kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma) az országos átlaggal, vagy akár a szomszédos megyékkel összevetve sem mutat kedvező képet. A kereskedelmi szálláshelyeken 2009-ben megszállt vendégek száma a régió megyéi közül Somogyban 448 ezer, Baranyában 225 ezer volt, Tolnában mindösszesen 66 ezer. Tolna megye a vendégforgalmat tekintve az utolsó előtti helyen található a megyék rangsorában. Tolna megye gyenge idegenforgalmi pozíciója többek között egész Dél-Dunántúl közlekedési peremhelyzetéből, az ország többi régiójával és a régión belüli rossz összeköttetésekből és az úthálózat gyenge minőségéből is adódik.

Külföldi tőke

Tolna megyében rendkívül alacsony a külföldi tőke jelenléte. Az egész Dél-Dunántúl is az erőteljesen csökkenő részesedésű régiók közé tartozik a külföldi tőkebefektetések arányát tekintve.

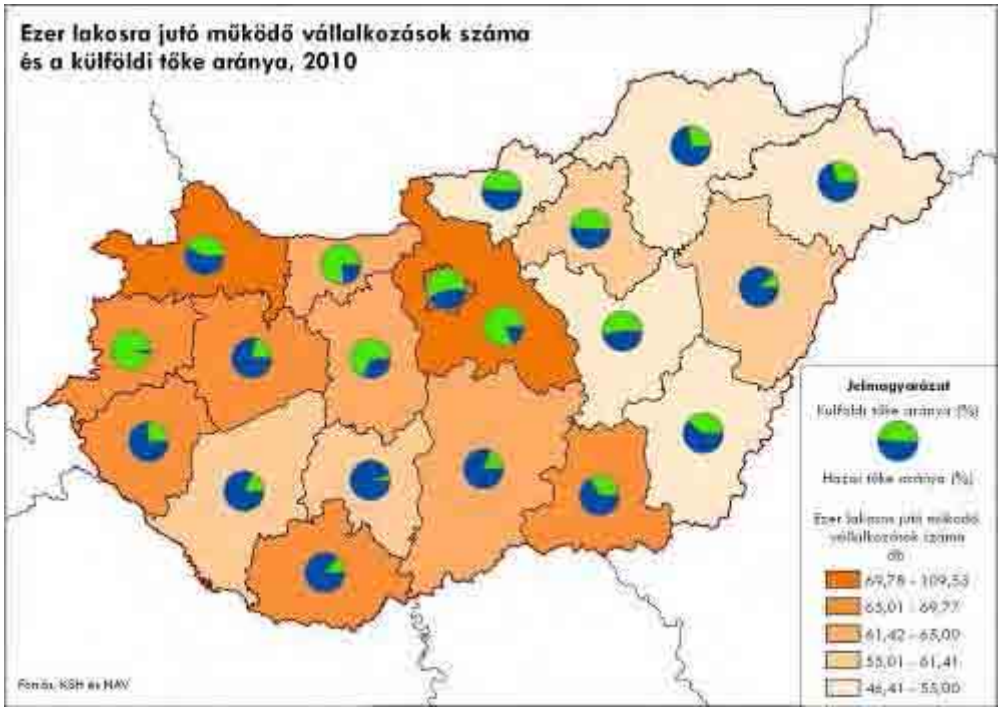

(Forrás: KSH és NAV)

A lemaradó régiók közül is a legkedvezőtlenebb a Dél-Dunántúl helyzete, mert amellett hogy tartósan a legalacsonyabb az egy lakosa jutó külföldi tőkeösszeg a régiók között, az országoshoz viszonyított arány csökkenése is itt volt a legszámottevőbb. Miközben 1995-ben az országos átlag 39%-át tette ki a fajlagos mutató értéke, addig 2010-ben már nem érte el annak 12%-át.

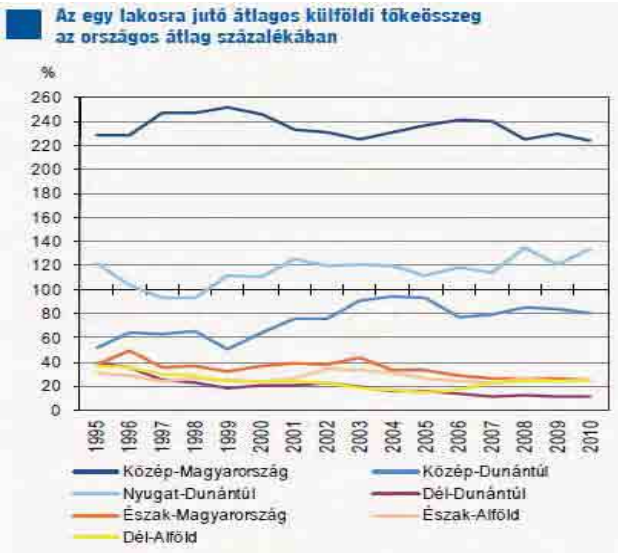

(Forrás: KSH)

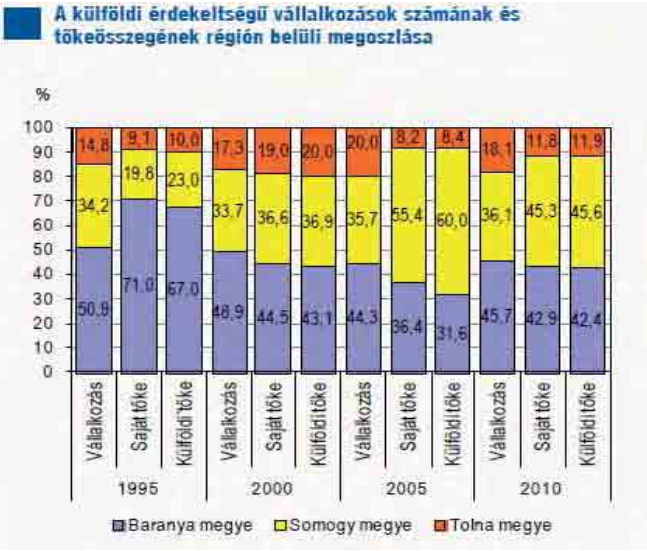

(Forrás: KSH)

Mezőgazdaság

A mezőgazdaság szerepe a megye gazdasági életében - a jó termőhelyi adottságok, a kedvező agroökológiai tulajdonságok köszönhetően – mindig is jelentős volt. A mezőgazdaságban arányában jóval több vállalkozás tevékenykedik, mint országosan. A tolnai vidék hagyományosan mezőgazdasági művelésű terület, az ország élelmiszergazdaságának kitűnő adottságú alapanyag termelő térsége. Az utóbbi tíz évben az alapanyag termelő jelleg tovább erősödött, túlsúlyba került, ugyanakkor a feldolgozásban a többletmunka hozzáadásával elérhető sajátos egyedi termékek meg sem jelennek a megyében. A kedvező termőhelyi adottságok ellenére rendkívül alacsony a mezőgazdaságban foglalkoztatottak aránya, melynek oka, hogy a termelési szerkezet az elmúlt évtizedben tovább egyszerűsödött, a kukorica és a búza termőterülete jelentősen túlsúlyba került, a pillangós, hüvelyes növények, a kertészeti termelés és egyéb zöldségfélék termesztése visszaesett, az állattenyésztés szinte valamennyi ágazata leépült.

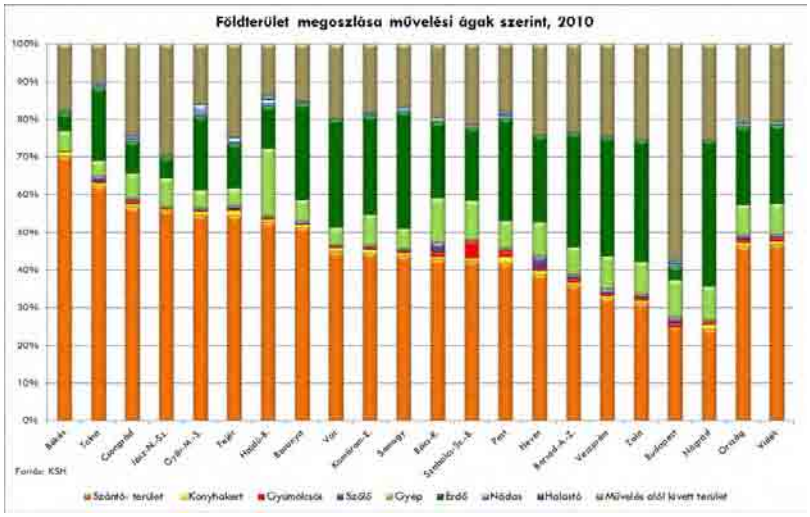

(Forrás: KSH)

1.1/b A nagytérségi összefüggések vizsgálata

Tolna megye Magyarország déli részén, közelebbről a Dunántúl dél-keleti részén terül el. Székhelye Szekszárd, amely 140 km-re fekszik Budapesttől délre, ötven kilométerre a horvát határtól északra. A megye az országhatárral nem érintkezik, területe 3703 km^2, ezzel a nagysággal az ország tizenkilenc megyéje közül a tizenötödik helyet foglalja el. Tolna megye 229 ezres (Forrás: KSH 2012. január 1.) lakossága 11 városban és 98 községben él. A legnagyobb város, a megyeszékhely Szekszárd 33.311 lakossal. Tolna megyében a gazdasági, közigazgatási, környezeti együttműködés feltételei jelentősen megváltoztak az EU-hoz történt csatlakozás után. Tolna megye kapcsolatai jelentős mértékben kibővültek.

A schengeni határok áthelyezése kismértékben bővítette a megye mozgásterét, kapcsolatrendszerét.
A már évtizedek óta létező Alpok-Adria munkaközösség mellett megszerveződött az Alpok-Adria-Pannónia Euroregionális együttműködés, illetve a Rhone-Alpok régióval való kapcsolat. A megye a Nyugat-Európa felé kinyílt határok következtében kapcsolódni tud a multi-regionális együttműködéshez, amelyet a Duna mellett az M6-os autópálya kiépülése is nagymértékben elősegített.

Tolna megye a szomszédos megyékkel, különösen Baranya megyével is elmélyítette az együttműködést a területfejlesztés, természetmegóvás, tudomány, oktatás területén.
A szomszédos megyéken és a nemzetközi szervezeteken túl számos, elsősorban kulturális és gazdasági jellegű kapcsolatot alakított ki Tolna megye Fehér/Alba megyével (Románia), Szecsuán tartománnyal (Kína), Main-Tauber, Bautzen (Németországgal), Stájerországgal (Ausztria), Aube megye (Franciaországgal) és Pozsega-Szlavónia megyével (Horvátország).
Több tanulmány és program készült a Dél-dunántúli Régió területére, komplex fejlesztésére, külpolitikai kapcsolataira, amelyek Tolna megyét is érintették.
A Dél-dunántúli Régió és így Tolna megye is az EU-n belül a kevésbé fejlett régiók közé sorolható. (Az egy főre jutó GDP nem éri el a közösségi átlag 75%-át.)

A besorolásnak a megye érzi minden hátrányát, ugyanakkor számíthat a különböző pénzügyi alapok (ERFA, ESZA, Kohéziós Alap) támogatására. Tolna megyét gyenge gazdasági teljesítőképesség és alacsony külkereskedelmi forgalom jellemzi. A csekély exportértékesítés a megyén belül is a nagyobb városokba koncentrálódik. Tolna megye az egy lakosra jutó GDP vonatkozásában jóval az országos átlag alatt van, annak ellenére is, hogy a mutatót jelentős mértékben pozitív irányba torzítja a Paksi Atomerőmű nagy GDP termelése.

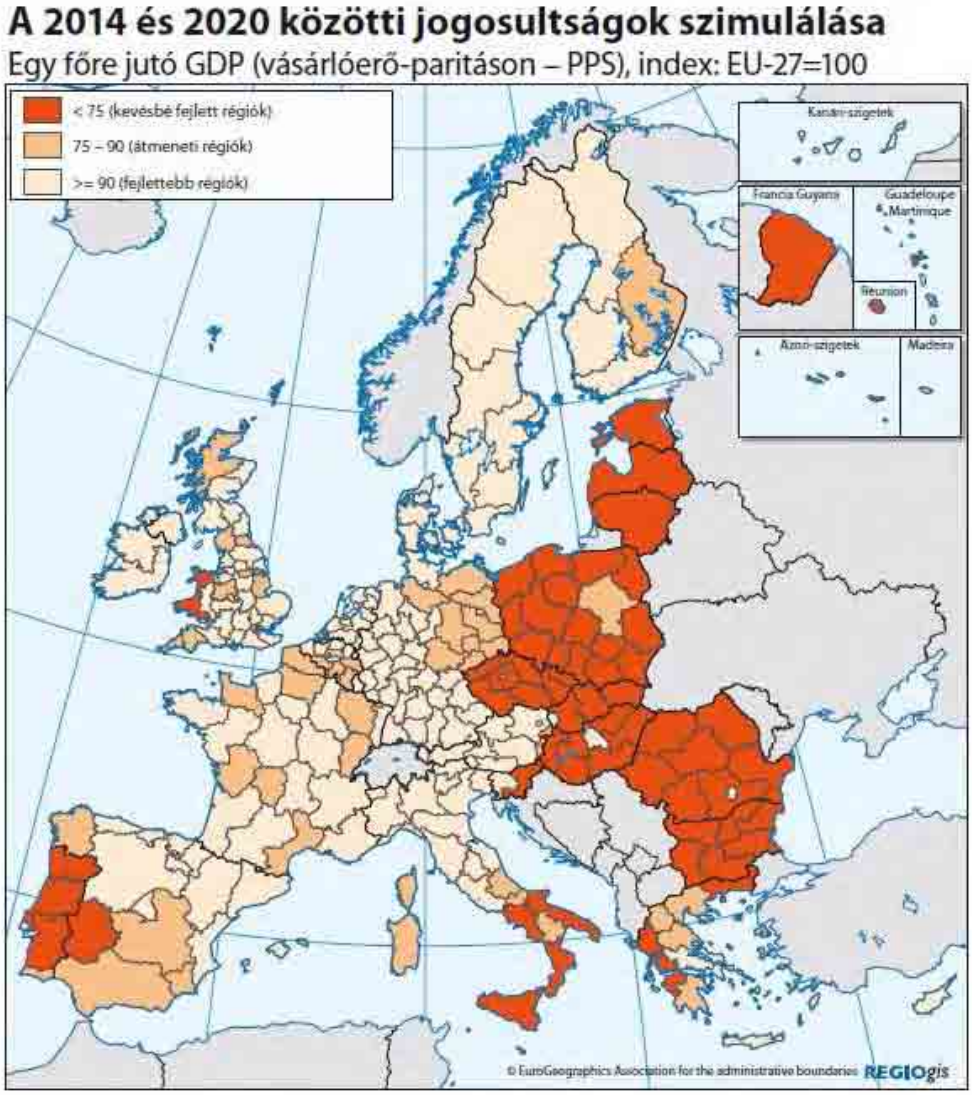

(Forrás: REGIOgis)

TÉRSÉGI KAPCSOLATOK

Dél-Dunántúl, így Tolna megye egyik legnagyobb gondja az elszigeteltség volt, amely részben sajátos történelmi előzményekből adódott. A szekszárdi Duna-híd megépültével, az elkészült és Tolna megye területén észak-déli irányban áthaladó M6-os autópályával a megye nemzetközi közlekedési kapcsolatai kifejezetten javultak. Földrajzi helyzetéből adódóan a megye elsősorban a keleti és déli kapcsolatok ápolásában játszhatna jelentős szerepet, azonban a történelmi előzmények következtében ez a tevékenység csak most kezd kibontakozni.
Az ország alapvetően fővárosközpontú és sugaras szerkezetéből immár egy évszázada feszítően hiányoznak a keresztirányú összeköttetések, és ez a hiány Tolna megyében is érezhető, ezért is lenne nagyon fontos az M9-es gyorsforgalmi út mielőbbi megvalósítása.

Nemzetközi vasúti kapcsolatok

A meglévő E71-es Budapest–Dombóvár–Kaposvár–Gyékényes fővonal déli irányba – Horvátország, Szlovénia – azaz az Adriai tengerrel teremt kapcsolatot, s nemzetközi jelentőségét az adja, hogy az orosz, ukrán, lengyel és szlovák területek kapcsolatát biztosítja az adriai kikötőkkel.
Ez a vasúti vonal az európai törzshálózati fővonalak közé tartozik, de műszaki-forgalmi kapacitása és teljesítménye elmarad a többi magyarországi fővonaltól. 1997 óta az V. páneurópai folyosó része (Gyékényes)-Dombóvár-Budapest (V/B) és a (Magyarbóly-Pécs)-Dombóvár (V/C).

Nemzetközi közúti kapcsolatok

Tolna megyében a legnagyobb nemzetközi jelentősége az E73-as (M6-os) útnak van, amely–Horvátország, az Adria felé vezet. Ez az autópálya megszünteti Dél-Dunántúl elszigeteltségét és bekapcsolja a gazdasági vérkeringésbe Paks, Szekszárd, Bonyhád térségét.

A megyén észak-déli irányban végighaladó 6 számú főút Pécs-Barcs irányába Horvátország felé jelent kapcsolatot, bár nemzetközi jelentősége az M6-os autópálya átadásával, illetve az M6-nak az országhatárig történő kiépítésével fokozatosan csökken.

Légi közlekedés

A külső kapcsolatok fejleszthető minőségét jól jelzi, hogy sem Tolnában, sem az egész Dél-Dunántúlon nincs nemzetközi közforgalmú repülőtér. A délszláv háború eseményei megnövelték a taszári katonai repülőtér jelentőségét. Az amerikai jelenléttől, illetve a NATO-tagságtól remélt fejlődés, gazdasági haszon azonban nem következett be és a gazdasági haszon helyett Taszár ma egyre inkább amortizálódik és fenntartása, őrzése ráfizetéses. A Pécs-Pogány reptér pedig a rövid leszállópálya (1500 m) miatt nem alkalmas nagyobb gépek fogadására.

Térségi belső kapcsolatok

A nemzetközi kapcsolatok mellett igen lényegesek a térségi belső kapcsolatok is. Tolna megyét nyugatról Somogy, északról Fejér, keletről a Duna, illetve Bács-Kiskun, délről Baranya megye határolja. A térségi kapcsolatokra is igaz, hogy a nemzetközi kapcsolódási vonalakhoz hasonlóan az észak-déli irányú vonalak erősek.

A megépült M6-os autópálya az említett Szerbia és Horvátország mellett Fejér, Baranya megye és a főváros felé teremt jó közlekedési kapcsolatot. A Kapos-völgyben vezető vasút és főút Dombóvár-Kaposvár irányában, azaz Somogy megyével kötik össze a megye központi területrészeit.
A 6-os főút Szigetvár, Pécs, Budapest felé erősíti Szekszárd-Paks térségének lehetőségeit.

A térség fő vasúti csomópontja Dombóvár, amely Tolna megyében, de három megye határán fekszik és így Somogy és Baranya megye egyes részei is jól elérhetők. A megyén belül Dombóvár a legjelentősebb vasúti csomópont.

Dombóvártól a 61-es főút és a Székesfehérvár-Szekszárd közötti 63-as főút is gyakorlatilag észak-déli vonalvezetésű. A Siófok-Tamási-Szekszárd főút (65-ös) északnyugat-délkelet irányban halad. Az utak a Duna- és a Sárvíz (Sió)-völgynek megfelelően haladnak, a gazdasági és az egyéb kapcsolatok azonban rendkívül igénylik a megyén belüli kelet-nyugati irányú kapcsolatot.
Az M9-es gyorsforgalmi út gyakorlatilag a Dél-Dunántúl (Dél-Magyarország) tengelyeként Szekszárd és Dombóvár között is teremt majd kapcsolatot, ha megépül, azonban a megye belső kapcsolatrendszerét kevésbé javítja.

Tolna megye belső szerkezetét és térségi kapcsolatait alapvetően meghatározza az észak-déli irányú Duna-völgy, a Duna mellett kiépült városok – Dunaföldvár, Paks, Tolna, Szekszárd, Bátaszék – és a Dunával párhuzamosan haladó, szintén észak-déli irányú főutak az M6 gyorsforgalmi út és a 6-os főút.
Másik sajátossága a megyének, hogy a többi város is Bonyhád, Dombóvár, Simontornya – talán Tamási kivételével – a megyehatáron helyezkedik el. Azaz a megye középső része város és központhiányos, így a keresztirányú, kelet-nyugati tengely nem alakult ki.

Vasúti összeköttetésben is a Budapest-Dombóvár-(Kaposvár-Gyékényes, illetve Pécs) a legjelentősebb vonal, jellemző, hogy Paks már vasúton nem érhető el és Szekszárdra is csak sárbogárdi átszállással lehet eljutni.
A Dombóvár-Bonyhád-Bátaszék-(Baja) vasútvonal gazdasági szerepe jelentős, feltétlen szükséges a fennmaradása.
Szekszárdnak és Paksnak elsősorban az autóbusz járatai, kapcsolatai intenzívek.
A megye középső részén a főúti kapcsolat hiánya és az utak minőségi állapota következtében kifejezetten kedvezőtlen a helyzet.

Összességében elmondható, hogy Tolna megyének is elsősorban a fővárossal vannak a legerősebb közlekedési kapcsolatai és fejletlenebbek az átlós irányú főleg a kelet-nyugati összeköttetések.

1.2 A TÉRSÉG ADOTTSÁGAINAK, BELSŐ ERŐFORRÁSAINAK ELEMZÉSE TERÜLETI BONTÁSBAN, TÉRKÉPI MEGJELENÍTÉSEKKEL

1.2/a Természeti adottságok, természeti erőforrások és a környezet állapotának elemzése

1.2/aa Természeti adottságok (éghajlat, földtan, talajtan, vízrajz, domborzat, élővilág)

Természeti adottságok

Tolna megye területe a Dunántúli-dombság és az Alföld találkozásánál fekszik. Természetes határa keletről a Duna. Területén a következő középtájakat találjuk: Duna-menti-síkság, Mezőföld, Külső-Somogy, Mecsek és Tolna-Baranyai-dombvidék. Az éghajlatnak köszönhetően Magyarországon itt a leghosszabb a tenyészidőszak, és külön említést érdemel a terület tagolt felszínhez kapcsolódó mezo- és mikroklíma gazdagság.

Tolna megye az ország legváltozatosabb táji adottságú térségei közé tartozik A Duna-menti-síkság – Sárköz a Sárvíz és a Szekszárdi-dombság vonalától a Dunáig terül el. Felszíne ellaposodó, kiegyenlített domborzatú, nagyrészt sík terület, helyenként a Duna szabályozásából eredő holtágak által tagolva a folyószabályozás előtt igazi vízi világ volt. Az ártéri erdők mai maradványa a hullámtéren elterülő Gemenci-erdő. A Mezőföld az Alföld legnyugatibb középtája. Külső-Somogytól és a Tolnai dombságtól a Sió-völgye választja el, keleten meredek peremmel szakad le a Duna-menti-síkságra. A fő felszínformáló tényező a folyóvízi erózió volt. A legnagyobb kiterjedésű hordalékkúpot az Ős-Sárvíz építette, jelentős kiterjedésű futóhomok-felszín képződött Bikács – Németkér környékén.
A Dél-Mezőföldet vastag folyóvizű üledék töltötte fel homokos hordalékkúpjából Külső-Somogy területének nagyobbik része 200-300 m magasságra kiemelkedett, eróziós és deráziós völgyekkel tagolt dombsági felszín. A pannóniai dombhátak közös tulajdonsága, hogy észak felé meredeken szakadnak le a völgyekbe, délre viszont lankás lejtőkkel ereszkednek a völgyek talpához. A Sió-Kapos-menti löszfelszín kitűnő feltételeket biztosít a mezőgazdaság számára.
Mecsek és Tolna-Baranyai-dombvidék (Tolnai-dombság)
A Kapos és a Sió-Sárvíz völgye, valamint a Mecsek és a Duna-völgy között elterülő Tolnai dombság aprólékosan felszabdalt, dombsági táj. A természetes határok mentén jól elkülönülő dombsághoz a Kapos-völgytől nyugatra csatlakozik a Külső-Somogy alacsonyabb dombvidéke, enyhe lejtésviszonyokkal. A dombvidék túlnyomó része mérsékelten meleg, mérsékelten nedves, keleti részén meleg, mérsékelten száraz éghajlatú. Az enyhe tél miatt általában hóban szegény a bő téli csapadék ellenére. Vízfolyásai a dunai részvízgyűjtőhöz tartoznak: a Kapos, a Sió és a Duna közvetlen (sárközi) vízgyűjtőjéhez. Egykor kiterjedt erdőségek jellemezték, jelenleg már kultúrmezőség.

Éghajlat

A Dél-Dunántúlon a növénytermesztéshez elegendő napfény, kellő hő és nedvesség áll rendelkezésre. A mediterrán hatások különösen a megye nyugati részén még érvényesülnek. A klíma kiegyensúlyozottabb mint a Kárpát-medence északibb, keletibb fekvésű dombvidékein.
Tolna megye éghajlatára egyrészt az átmeneti jelleg, másrészt a domborzati hatásokból következő változatosság jellemző. A Dunántúli-dombvidék kiegyenlítettebb (a Kapos-Koppány menti dombvidékre még jellemző) éghajlata fokozatosan megváltozik, a kontinentalitás mértéke nyugatról keletre jelentős mértékben növekszik. A Szekszárdtól keletre eső területeken már az Alföldre jellemző szélsőségesebb viszonyok érvényesülnek.
A megyének különösen értékes éghajlati adottsága, hogy napfényben gazdag, a Dél-Mezőföld és a Sárköz pedig a napsütéses órák számát tekintetve az ország leggazdagabb területei közé tartozik.
A csapadék területi eloszlása sokkal differenciáltabb képet mutat. A Külső-Somogy, a Völgység és a Szekszárdi-dombság délnyugati részén 650-700 mm között változik. A Mezőföldön, illetve a sárközi (gemenci) térségben pedig 600 mm alá csökken.

Földtan

A Dunántúli-dombság természetföldrajzi nagytáj zömében a pannóniai medence része. A Somogyi-, a Baranyai- és a Tolnai-dombság pannóniai üledékből álló, lösz

borította dombsorai negyedidőszaki kéregmozgások emlékeit őrzik. A középtájak felszíne és kialakulása jellemzően különböző:

Duna-menti-síkság – Sárköz

A Sárköz felszínét feltöltött, illetve feltöltődő morotvák hálózzák be. Lényegében a Duna-völgynek a jobb partra átnyúló része. Az itteni süllyedék korábban a Szekszárdi-dombság peremégig vonzotta a Dunát, majd a meder kelet felé helyeződött át, és helyét a Sió-Sárvíz torkolati szakasza foglalta el (ma Szekszárd-Bátai-főcsatorna). Az átvágott túlfejlett kanyarulatok (pl. a bogyiszlói) a szabályozás előtt a bal parthoz tartoztak.
A süllyedék nagy része alacsony és magas ártér. A magas ártér fölé emelkednek a sárközi terasz-szigetek ármentes szintjei.

Mezőföld

Felső-pannon homokos-agyagos beltavi és felső pliocén homokos-kavicsos folyóvizű üledékek mellett főleg pleisztocén folyóvízi és hullóporos löszszerű képződmények, illetve holocén szélfújta és ártéri üledékek építik fel.
A pannóniai beltó visszahúzódása után a Mezőföld északnyugat-délkelet irányban lejtő táblává alakult. A pleisztocén szerkezeti mozgásokkal észak-északnyugat – dél-délkeleti és erre merőleges irányú törésvonalak mentén a tábla feldarabolódott. A pleisztocén nedvesebb szakaszaiban a fő felszínformáló tényező a folyóvízi erózió volt. A legnagyobb kiterjedésű hordalékkúpot az Ős-Sárvíz építette. A hordalékkúp homokos felszínén később a szél munkája nyomán futóhomok képződött, másutt pedig a szél lebegtetett hordalékának lerakódásából löszös üledékek keletkeztek.

Külső-Somogy

A felszínen a löszös üledékek uralkodóak. A 15-20 m vastag lösztakarón kialakult talajaival (agyagbemosódásos barna erdőtalaj, mészlepedékes csernozjom) a Somogyi-dombság legjobb termőterületének számít.

Mecsek és Tolna-Baranyai-dombvidék - Tolnai-dombság

Lösztakaróval, illetve homokkal fedett hordalékkúp-felszín. A változó vastagságú pannóniai üledékek a lejtők aljában sok helyen felszín közelében vannak. A Felső-Kapos-Kalocsai süllyedékhez tartozó déli részét vastag korrelatív üledék tölti ki, erre rakódott a pleisztocén lösz. A Tolnai-dombság felszabdalt és magasra kiemelt hegyhátakból, völgyekből és lösz borította pannóniai tábladarabokból áll.
Felépítésükben változatos rétegsorú pannóniai üledékek, folyóvízi üledéksor, löszök és löszös üledékek, valamint a völgyekben ártéri képződmények vesznek részt. A domborzat kialakításában a felszínt vastagon borító lösztakarónak van a legnagyobb szerepe, amely nagyrészt típusos kifejlődésű száraztérszíni lösz. A lösz felhalmozódásával egyidejűleg a felszíni formák kialakításában az eróziós, deráziós, suvadásos és periglaciális lejtőletaroló folyamatok is fontos szerephez jutottak.

Vízrajz

Tolna megye felszíni vizekben viszonylag gazdag terület. Vízkészletek szempontjából legjelentősebb a megye keleti természetes határát is jelentő Duna, amely 101 km hosszan képezi a megye határát. Átlagos szélessége 500-600 m, átlagos mélysége 3-4 m. Közepes vízhozama Paksnál 2.300 m^3/sec. Gyengén alsó szakasz jellegű, a hajózó utat szigetek és zátonyok kísérik. A Duna még mindig számos, nem kellően kihasznált természeti adottsággal rendelkezik (vízi úton történő szállítás, közlekedés, öntözési és ivóvízkészletek, további vízigényes ipari létesítmények telepítésének lehetősége, a dunai vízi turizmus fejlesztési lehetőségei, a holtágak turisztikai adottságainak fokozottabb kihasználása, stb.).
Készül a Duna-stratégia, mely a Duna értékeinek jobb hasznosítását teszi lehetővé.

A megyében jelentős a Sió-csatorna (megyei hossza 97,5 km, vízhozama 10-65 m^3/sec)
A Sárvíz-(Nádor-)csatorna (megyei hossza 35 km, vízhozama 8-55 m^3/s)
A Kapos (megyei hossza 69 km, vízhozama 4,4-7,2 m/sec)
A Koppány (megyei hossza 63,4 km, vízhozama 1,7 m^3/sec) Közepes vízhozama 1,7 m^3/sec.
Kisebb vízfolyásokban leggazdagabb a Völgység, amelynek vizeit a Völgységi-patak vezeti le. Két nagyobb patak még a megyében a Lajvér és a Donát.

A felszín alatti vízkészletek – mind a talajvíz, mind pedig a rétegvíz – tekintetében a megye adottságai kevésbé kedvezőek.
Hévízfeltárás szempontjából nem tartozik Tolna megye a kedvező földtani adottságú területek közé. A megye középső részén Paks-Nagydorog-Tamási környékén érik el a hévízfeltáráshoz optimális vastagságot. Dombóváron 670-1200 m-es fúrással nyertek 45-54 C°-os vizet. A működő termálkutak alig fele ad 35 C°-nál magasabb hőmérsékletű vizet.

Talaj

Tolna megye legnagyobb természeti kincse a kiváló minőségű termőtalaj, termőhelyi értékszámban csak Békés megye előzi meg. Változatos a talajtakaró is. A táj egykori területét túlnyomóan barna erdőtalajok uralták. Az utóbbi évszázadokban, emberi hatásra, a talajok fejlődésében jelentős átalakulás következett be. A mezőgazdaság terjeszkedése nyomán a barna erdőtalajok mind nagyobb területeken alakulnak át mezőségi talajjá. A talajföldrajzi kép erősen mozaikos.

Állatvilág

A megye változatos tájaira jellemző a változatos állatvilág is. Némelyik faj megléte országosan, sőt Európai szinten is egyedülálló. Ilyen ritkaság a gyulaji dámvadas rezervátum, a kapszegi tó gém és kócsag világa, a Gemenci-erdő rétisas és fekete gólya telepei, valamint a vidra lakóhelyei. Számos erdei vad mellett, a vízi világ is gazdag halakban és különböző lakó-és költöző madarakban. A szikes részeken elterjedtek a védett hüllők, kétéltűek és denevérek

Növényzet

A megye területének jelentős része mezőgazdasági terület, aminek közel 2/3 részén búzát és kukoricát termelnek, Szekszárd környékén pedig kiterjedt szőlős domboldalak vannak.
A megye erdős területnagysága elmarad az országos átlagtól (17,8%), de azok igen értékesek: a megye egyik féltett erdőkincse, a gyulaji vadrezervátum, növényritkasága az illír sáfrány. Az eredeti ezüsthársas, gyertyános és cseres tölgyesek legnagyobb tagban a Tolnai-hegyhát északi és déli részén maradtak meg (Miszla, Kisszékely, Nagyszékely, valamint Csibrák, Mucsi, Lengyel területén. A Szekszárdi-dombság szőlőterületen kívüli részén szép, zárt tölgyesek díszlenek. A Sötétvölgyi-erdő védett terület. A Sárköz mezőgazdasági területén alig van természetes növényzet, de a Gemenci-erdőben a növényzet szintekre tagozódása a hullámtéren jól nyomon követhető. Legmélyebben a füzesek vannak, majd az ültetett nyárasok és legmagasabban a mocsári tölgyesek, szilek következnek, tömeges a vörösgyűrűsom is.

1.2/ab A termőföldek területnagyságának és mennyiségének alakulása

Összefüggő erdőterületeket Paks és Németkér, Miszla, Kisszékely, Nagyszékely határában, Tamási és Gyulaj, valamint Kurd, Csibrák, Dúzs, Lengyel, Mucsi és Szekszárd, Grábóc, Szálka területén jelöl az Ország Szerkezeti Terve. Ez az ország jövője, a klímaváltozás elleni védekezés, a tolnai táj élővilágának gazdagsága szempontjából fontos szabályozás.
Dunaföldvár és Bölcske közötti szőlős-gyümölcsös területet, Gyönk körzetét, a Szekszárdi borvidék szőlőhegyi területeit, valamint Závod, Kisvejke, Nagyvejke, Mucsfa gyümölcstermő vidékét és Nagydorog-Györköny magasabban fekvő területeit sorolja vegyes térségbe az OTrT.
Az OTrT a Duna mellett Madocsa, Gerjen, Tolna, Bogyiszló és Bátaszék térségében jelöl új kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezetet. Az OTrT törvényi szabálya ebben az övezetben csak kivételesen, egyéb lehetőség híján enged beépítésre szánt területet kijelölni. Feltűnően sok kisebb-nagyobb területű vízgazdálkodási térséget jelöl az OTrT. A vízgazdálkodási térség vízfelületeinek nagyobb része meglévő tó, víztározó, újabb tavak létesítésével a táj természetközeli jellege, tájképi vonzereje is gazdagodik.

Tolna megyében – az európai átlaghoz képest – a földfelszín mezőgazdasági célú hasznosítása kiemelkedően magas. Ez a vidék hagyományosan mezőgazdasági művelésű terület, az ország élelmiszergazdaságának kitűnő adottságú alapanyag termelő térsége.
Tolna megye földrajzi adottságai változatosak, területének 43%-a síksági, alföldi jellegű, míg 57%-a változatos terepfelszínű, magasabb fekvésű, dombvidéki jellegű.
A természeti adottságok kedvezőek a mezőgazdasági és kertészeti termelés számára. A napsütéses órák száma átlagosan meghaladja a 2000-et, az átlagos évi középhőmérséklet az országos átlag körül alakul. A gazdaság teljesítményét vizsgálva igen jellemző, hogy Tolna megye mezőgazdasága még 2008-ban is a bruttó hozzáadott érték 12,2%-át adta, amely az országos átlag háromszorosa. Természetesen ez az érték összefügg a megye kiemelkedően jó agroökológiai potenciáljával.

A mezőgazdaság foglalkoztatási szerepének csökkenése a kedvező adottságok ellenére folytatódott az elmúlt tíz évben is és Tolna megyében is 10% alá esett, bár ez még mindig az országos átlag kétszerese. Gazdaságilag kedvezőtlen Tolna megye helyzete, ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy Tolna megye legfontosabb természeti erőforrása a termőföld, amelynek védelméről gondoskodni kell.

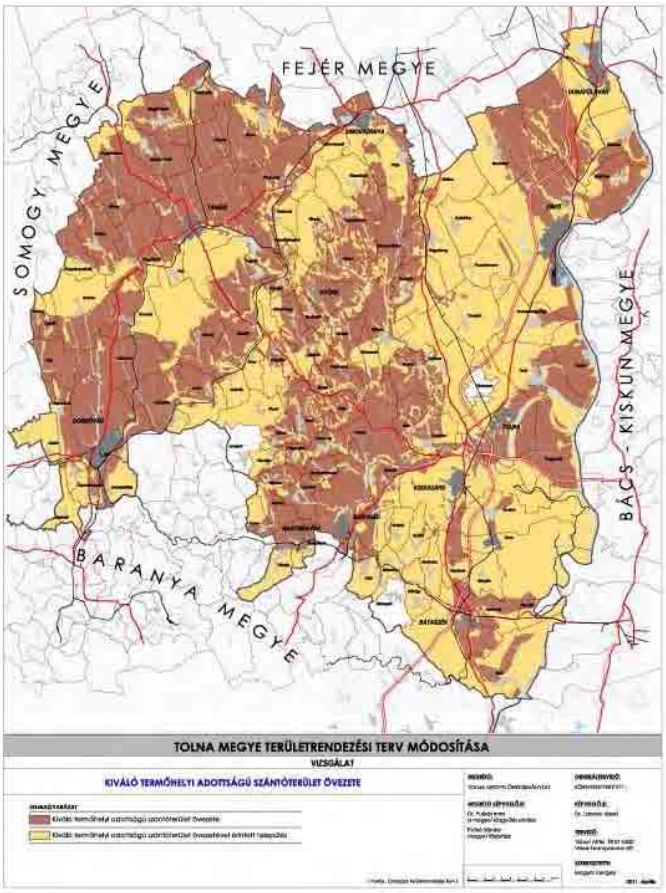

(Forrás: Tolna Megye Területrendezési Terv Módosítása (vizsgálati anyag) 2011.)

A megyében négy mezőgazdasági tájkörzet határolható le:

1. Sárköz-Duna-menti-síkság: A megyében itt a legnagyobb a szántó aránya. A tájegységre a gabona-, ipari növény-, burgonya-, zöldség- (paprika), intenzív szőlőtermesztés jellemző.
2. Mezőföld: A szántók aranykorona értéke a megyében itt a legalacsonyabb, mégis magas a szántóterület aránya. Főként gabonát, ipari és takarmánynövényeket termesztenek, de jelentős a zöldség-, gyümölcs-és (homoki) szőlőtermesztés is. Az állattenyésztésnél a sertéstartás jellemző.
3. Völgység-Hegyhát: A megye középső része. A viszonylag alacsony aranykorona értékre és a domborzatra vezethető vissza, hogy alacsony a szántó és magas a gyep (rét, legelő) aránya. A gabona-, ipari – és takarmánynövény termelés, illetve az ezen alapuló szarvasmarha-, illetve sertéstartás a meghatározó.
4. Somogy-Tolnai-dombvidék: A megye nyugati része. A szántóföld aranykorona értéke a megyében itt a legmagasabb. Termelési profiljára a gabona-, ipari

növény- és takarmánynövény termesztés jellemző, de jelentős az állattenyésztés is.

A megye agroökológiai adottsági kedvezőek. A terület átlagos kataszteri tiszta jövedelme 20 AK felett van, ezen belül a szántó átlagos aranykorona értéke meghaladja a 26 AK-t. Az országos arányoknál jóval nagyobb a megye összes területéből a mezőgazdasági terület és ezen belül a szántóterület aránya.
Tolna megyében a művelési ágszerkezet eltér az országos átlagtól. Itt igen magas a termőterület aránya, amely 89%-os szemben az ország 83%-os átlagával. Ugyanakkor a viszonylag alacsony erdősültség következtében a termőterület 83%-a mezőgazdasági terület, amelynek 84%-a szántó. Ez jóval magasabb az országra amúgy is jellemző magas szántóföldi aránynál is. Azaz a megye területének kb. 64%-a szántóföld.
Tolna megyében évszázadokon keresztül a szőlő, gyümölcs, kertészeti termékek bősége volt jellemző. A települések nagy részének szerves része volt a szőlőhegy. A mégoly kitűnő adottságok ellenére a kertészet, szőlészet-gyümölcstermesztés is nagymértékben visszaszorult. A borvidéken kívüli településeken gyakorlatilag megszűnt a szőlő- és bortermelés, gyümölcsösök tekintetében is csak egy-két helyen van sikeres kezdeményezés (Kisvejke, Závod).
A társadalmi, politikai változások az elmúlt két évtizedben alapvetően átalakították a mezőgazdasági földterületek tulajdonosi és művelői (földhasználat) szerkezetét.
Az 1990-es években lezajlott kárpótlás, magánosítás során az országban 5,6 millió hektár termőterület került 2,6 millió magánszemély tulajdonába és a magyar termőföld kb. 85-88%-a magántulajdonba került.
Ennek eredményeként Tolna megyében is átalakult a tulajdonosi szerkezet. Tolna megyében (2006. évi adatok) a termőterület 76,1%-a, azaz több mint háromnegyede van magántulajdonban.
A földhasználat területén ettől lényegesen eltérő arányok alakultak ki. Amíg országosan a termőterület kb. 40%-át használják a családi gazdaságok, egyéni gazdaságok, addig Tolna megyében folyamatosan nőtt a magángazdaságok termelésben betöltött szerepe. Amíg 1990-ben a magángazdaságok által megművelt termőterület 11,8% volt, ez 2006-ra 55%-ra növekedett. Ez az arány a szántó művelési ágban is hasonlóan kialakult, hiszen 9,9%-ról több mint 50%-ra nőtt a magángazdaságok által művelt szántóterület. A gazdasági szervezetek által használt termőterület a termőterület 43%-a.
A magángazdaságok növekvő szerepéből egyenesen következik, hogy Tolna megyében a birtokszerkezet is kedvezőbben alakult az országosnál. Az 1 ha alatti egyéni gazdaságok száma összefügg a megyében található két borvidékkel és a szőlőterületek felaprózottságával. Az mindenesetre tény, hogy amíg a közepes, 50 hektár feletti egyéni gazdaságok aránya országosan 1,2%, addig Tolna megyében ez 1,8%, ami a földhasználat átlagosnál nagyobb – gazdaságilag kedvező – koncentrációjára enged következtetni. Különösen igaz ez ha a 10 ha fölötti mennyiségben alig 6%-ot kitevő magángazdaságok művelik a termőterület több mint kétharmadát.
A változással a mezőgazdasági termelés jellege nem változott, sőt a termelés szerkezete is tovább egyszerűsödött. Ez azt jelenti, hogy az alapanyag termelő jelleg erősödött és a feldolgozásban a többletmunka hozzáadásával elérhető sajátos egyedi termék meg sem termelődik és így meg sem jelenik a megyében. Ugyanakkor a termelési szerkezet további egyszerűsödése, a kukorica és a búza termelésének növelése, a pillangós, hüvelyes növények, a kertészeti termelés és egyéb

zöldségfélék termesztésének visszaesése, az állattenyésztés folyamatos csökkenése egy kitűnő termelési adottságokkal rendelkező területen tovább csökkenti a megélhetési és fejlesztési lehetőségeket.
A területhasználat, tájhasználat, mikroklíma, szélerózió, tájesztétika, turizmus, egészség szempontjából is kedvezőtlen a szántóterület folyamatos növekedése – csak az egyik legkisebb kistérségben a dombóvári körzetben 1999-től 2009-ig tíz év alatt több mint 600 hektárral nőtt a szántóterület és több mint 760 ha-ral csökkent a gyepterület, miközben csökkent a kert, szőlő, a nádas, a halastó területe is.
Ezek a folyamatok, amelyek jellemzőek a megyére rontják a mezőgazdasági termelés feltételeit is. Elgondolkodtató, hogy ott, ahol az országban szándékosan csaknem legmagasabb a szántóterület aránya az összterülethez képest, ott alig van mezővédő erdősáv, pontosan az ország azon megyéiben (pl.: Nógrád, Vas, Zala) van kevesebb, ahol jellemzően több az erdőterület és a szélerózió kártétele pedig ezáltal jóval csekélyebb.
A megye állattenyésztése országos viszonylatban is jelentős volt, ugyanakkor az elmúlt években jelentősen romlott az ágazat jövedelmezősége (takarmány- és energiaár emelkedés miatt) és így csökkent az állatállomány, csökkent az állattartási kedv és csökkent az állati termékek termelése is. Több egyéni gazdálkodó hagyott fel az állattenyésztéssel.
A ma kb. 5.000 ha nagyságú szőlő a Szekszárdi, illetve Tolnai borvidéken a korábbi szőlőterület töredéke, annak ellenére, hogy a szekszárdi (és tolnai) borok termőhelye ökológiailag kiváló és van néhány termelő, akik európai színvonalú, nagy minőségű borokkal bizonyítják ezt a kivételes adottságot.
Tolna megye területén a történelmi borvidékek közé sorolt Szekszárdi borvidék és az ökológiai adottságai alapján szintén kiváló Tolnai borvidék található. A Tolnai borvidéket 1998-ban hozták létre. A 3/2009. (I.16.) FvM rendelet 2. számú melléklete szerint a Tolnai borvidék átnyúlik a megye határain és ide tartozik Baranya megye északi és Fejér megye déli része is. A borvidék központja a Mezőföld és a Tolnai-hegyhát találkozásánál lévő településen, Kölesden van.
A két borvidék alapján elmondható, hogy a kékszőlő termesztése Tolna megyében meghatározó.
A Szekszárdi borvidéken 50 ha-nál nagyobb területen a fehér borszőlő fajták közül Chardonnay-t (75 ha), Olaszrizlinget (115 ha) és Rizlingszilvánit (50 ha) termesztenek.
A kék borszőlőfajok közül
Kékfrankos (680 ha), Merlot (333 ha), Cabernet sauvignon (234 ha), Cabernet franc (233 ha), Zweigelt (159 ha), Kékoportó (90 ha), Kadarka (90 ha), Pinot noir (53 ha) fajtákat termesztik 50 ha-nál nagyobb területen.

A Tolnai borvidéken a Chardonnay a legelterjedtebb fehér borszőlő (311 ha), ezen kívül a Zöldveltelinit (212 ha), az Olaszrizlinget (111 ha), Rajnai Rizlinget (101 hs) Rizlingszilvánit (84 ha) és Pinot blant (62 ha). termesztenek 50 ha-nál nagyobb területen.
A kék borszőlők közül a leginkább kedvelt itt is a Kékfrankos (362 ha), Zweigelt (234 ha), Merlot (170 ha) és Cabernet sauvignon (160 ha) található 50 ha-nál nagyobb területen.

A Tolnai és a Szekszárdi borvidék bemutatását a Helyzetértékelés 1. számú melléklete tartalmazza.

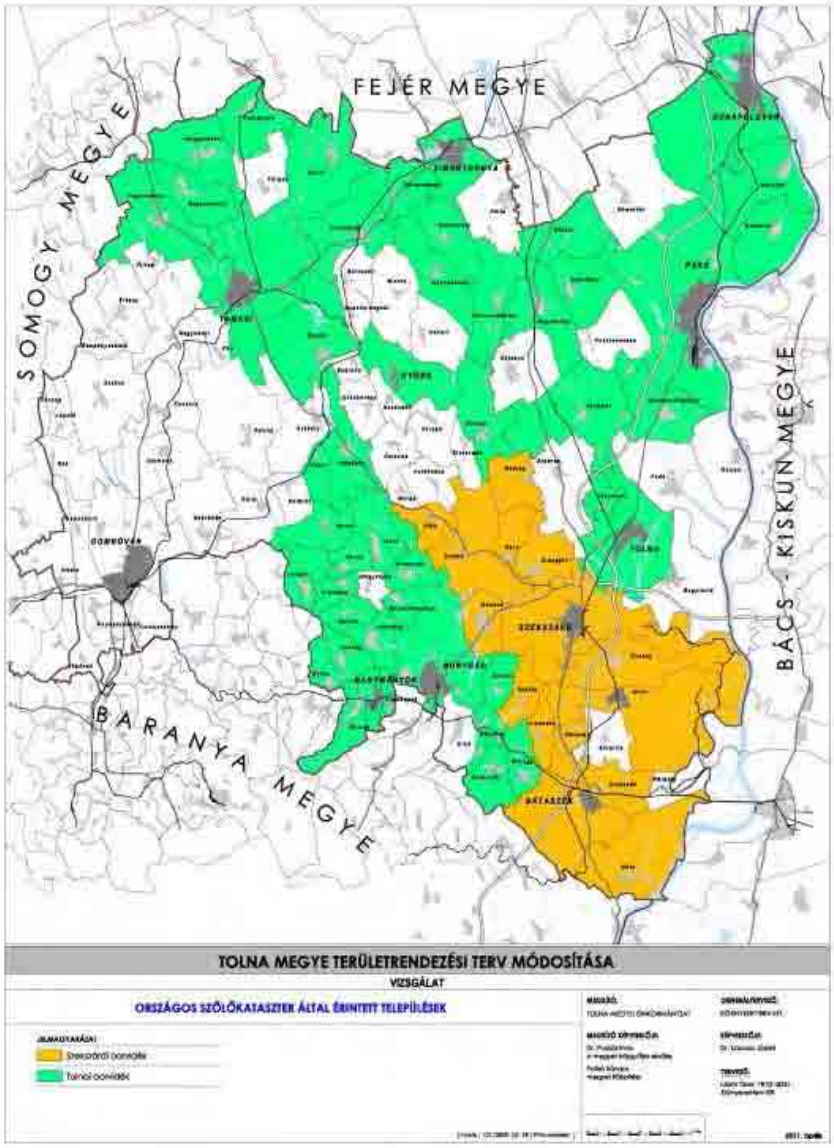

(Forrás: Tolna Megye Területrendezési Terv Módosítása
(vizsgálati anyag) 2011.)

Tolna megye a szőlőtermesztés mellett kiválóan alkalmas gyümölcstermesztésre is.
A Gyümölcstermesztési Kutató Intézet által nyilvántartott gyümölcs termőhelyi kataszter I. és II. osztályú területekkel rendelkező települések a megyében az alábbiak (65 db.):
Alsónána, Alsónyék, Aparhant, Báta, Bátaapáti, Bátaszék, Bogyiszló, Bonyhád, Bonyhádvarasd, Bölcske, Cikó, Decs, Diósberény, Dunaföldvár, Dunaszentgyörgy, Fácánkert, Fadd, Felsőnána, Felsőnyék, Gerjen, Grábóc, Gyönk, Györe, Györköny, Gyulaj, Hőgyész, Izmény, Kalaznó, Kisdorog, Kismányok, Kisvejke, Kocsola, Kurd, Lengyel, Madocsa, Magyarkeszi, Medina, Miszla, Mórágy, Mőcsény, Mucsfa, Nagydorog, Nagykónyi, Nagymányok, Nagyvejke, Németkér, Ozora, Őcsény, Paks, Pálfa, Pincehely, Sárszentlőrinc, Szakadát, Szakály, Szálka, Szedres, Szekszárd, Tamási, Tengelic, Tolna, Tolnanémedi, Váralja, Várdomb, Závod, Zomba.

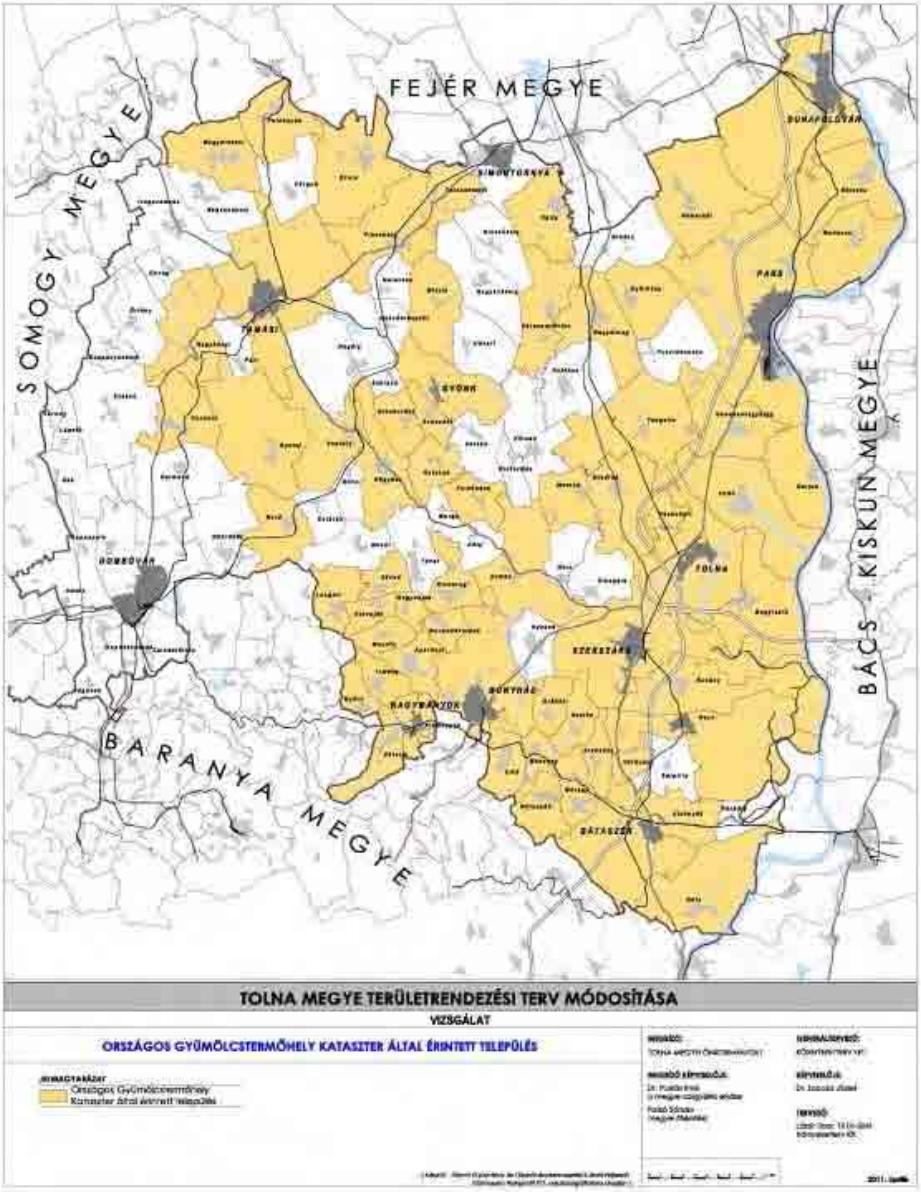

(Forrás: Tolna Megye Területrendezési Terv Módosítása (vizsgálati anyag) 2011.)

Erdőgazdálkodás

A klímaváltozás szélsőséges időjárást okozó jelenségei ismertek, de ezek következtében az alapvető természeti adottságok még nem változtak meg kimutatható mértékben. A szélsőséges csapadékmegoszlás és a melegedés lassan alakítja át a környezetet, de ez még az erdők összetételén, jellegén kevésbé érződik.
. A KSH szerint 1997-ben 52.518 ha erdő volt Tolna megyében. Az Állami Erdészeti Szolgálat 1998-as adatai szerint az összes erdőgazdálkodás alá vont terület 65.727 ha, ebből a megye fával borított területe 60.425 ha.
Az erdősültség aránya Tolna megyében alatta marad az országos átlagnak és a Dél-Dunántúli régión belül a legalacsonyabb 17,8 %.

Az Országos Erdőállomány Adattár szerint főleg 2000 és 2006 között volt nagy az erdőtelepítési kedv. A Nemzeti Erdőprogram az állami erdészeti politika fő célkitűzései közé tartozik

- az erdők környezeti, gazdasági és szociális szolgáltatásainak hosszú távon való biztosítása többcélú, tartalmas erdőgazdálkodással,
- őshonos fafajokból álló természetes vagy a természeteshez közel álló erdőtársulások megőrzése, területüknek a termőhelyi tényezők függvényében történő növelése.

Az erdő az emberi életre jelentős hatást gyakorol, mivel javai és szolgáltatásai – megújítható jellegüknél fogva – azon kevés természeti erőforrás közé tartoznak, amelyek fenntartható módon képesek alapvető szükségletek kielégítését biztosítani.
Az Országos Erdőállomány Adattár szerint 2010. január 1.-én 1.912.900 ha erdőterület – az ország területének 20,6%-a – és 126.400 ha erdőgazdasági tevékenységet közvetlenül szolgáló terület volt. Így az összes erdőgazdálkodási célú terület 2.039.300 ha, az ország területének 21,9%-a volt.
Tolna megyében az erdőgazdálkodási célú terület 2010. január 1.-én 70.800 ha volt, amelyből 66.000 ha volt erdő, amely 17,8%-os erdősültséget jelentett. Tolna megyében is értékelhető mennyiségben nőtt az erdőterület.
Érdekesen változott a tulajdoni szerkezet is. Tolna megyében a 70.800 ha erdőgazdálkodási célú területből 40.200 ha van állami és mintegy 29.500 ha van magántulajdonban. A faanyagtermelést szolgáló erdőterületnek, a kb. 41.000 ha-nak mintegy fele van állami és fele magántulajdonban.
Az állami erdők jelentős részét a Gemenci Erdő és Vadgazdasági Zrt. és Gyulaj Erdészeti és Vadászati Zrt. összefüggő erdőségei teszik ki.
Több, mint 11 ezer ha véderdő – zömmel talajvédelmi erdő. 9.200 ha erdő van védett természeti területen és további 2.240 ha erdő fokozottan védett természeti terület.
Jellemző és ezt különösen a tájhasználatnál, talajvédelemnél kell megemlítenünk, hogy mindössze 411 ha mezővédő erdősáv van Tolna megyében.
Igen érdekes az erdők fafajösszetétele is. A 2010-es adatok szerint a 66.000 ha erdőnek csaknem 40%-a akác! Az akácon kívül a cser haladja meg a 10%-ot (12,9%) és 9,24%-a az erőnek tölgy. Fenyő viszonylag kevés 8,5%, lágy (puha) lombos fafajok – elsősorban a nyár – 17,8%-át adják a tolnai erdőknek.
A gemenci erdő Tolna megye Gyulaj mellett leghíresebb erdősége a Duna árterében helyezkedik el Bogyiszlótól Bátáig. Az ártéri erdő nagy része viszonylag érintetlen természeti állapotban van és az ország egyik leggazdagabb nagyvadas területe. Az ártéri mélyvizes területeken sok a puhafás, lágylombos – nyár, éger, fűz – erdő, míg a kicsit magasabb részeken kocsányos tölgyesek, magyar kőris, szil található.
A gyulaji erdőség – dámvadas vadrezervátum – csaknem 8.000 ha-os területének kétharmada kocsányos, kocsánytalan és magyar tölgy, az egyharmad területen cser, gyertyán, hárs, valamint nyár és fenyő található.
Tolna megyében a két nagyobb, vadgazdálkodásáról is híres erdőség mellett a Tolnai-hegyhát északi (Nagyszékely, Kisszékely, Miszla), illetve déli rész (Kurd, Csibrák, Döbrököz, Lengyel, Hőgyész, Mucsi) erdőségei – cseres-tölgyesek, gyertyánosok, ezüsthársak – és a Dél-Mezőföldi Tájvédelmi Körzet többnyire homokos talaján díszlő (Bikács, Németkér, Paks) gyöngyvirágos tölgyesek, gyertyános tölgyesek érdemelnek külön említést.
Nagyon fontos, hogy a 2009. évi XXXVII. törvény alapján az erdőket a bennük található erdei életközösség természetességi állapota szerint – aszerint, hogy állapotuk mennyire áll közel a termőhelynek megfelelő természetes erdőtársuláshoz – el kell különíteni.

Tolna megye előbbiekben kiemelt erdőségei – az akácosok kivételével, bár a felsorolt területeken a Dél-Mezőföldön jellemző az akác nagyobb mértékű terjedése – a természetességi állapot szerint – Gemenc, Gyulaj, Tolnai-hegyhát kedvezőnek minősíthető.
A Nemzeti Erdőprogram szakmai szempontjai és az OTrT szabályozása szerint az erdőterületek növekedése – kismértékben - Tolna megyében folytatódik. Ez elsősorban a mezőgazdasági termelésre gazdaságosan kevésbé alkalmas területeken várható, de a gazdasági és klimatikus viszonyok a termőföld és a települések védelme átírhatja még az erdőtelepítési programot.

Vadgazdálkodás – vadászat

Tolna megyében a nagy gazdaságok Gemenc Zrt., illetve Gyulaj Zrt. kifejezetten gazdasági haszon céljából folytatnak vadgazdálkodást. A kisebb, földtulajdonon alapuló vadásztársaságok általában non-profit jelleggel végzik tevékenységeiket.
A 64 Tolna megyei vadászterület közül 5 vadászterületen a Gemenci és a Gyulaji Zrt. gazdálkodik, míg a fennmaradt 59 vadászterületen egyesületek (Vadásztársaságok), illetve a földtulajdonosok közössége folytat vadászatot, vadgazdálkodást.

Tolna megye vadállománya országos, sőt nemzetközi szempontból is jelentős. A Közép-európai hírű nagyvadas területeken kívül jellemző a vegyes vadas és az apróvadas vadászat is.
A gyulaji dámvad rezervátumot 1970-es évek elején kerítették be, amely zárt vadászati üzemnek is tekinthető.
A Gemenc Zrt vadászterületének gímszarvas és vaddisznó állománya kiemelkedő értékű.
Valamennyi vadásztársaság üzemszerű vadgazdálkodást köteles folytatni, azonban a kisebb vadásztársaságok célja elsősorban a non-profit jellegű működés és a természet, a vadászat, a vadhús élvezete.
Az adottságok különbözőek, hiszen azok a nagyvadas állománnyal rendelkező vadásztársaságok, amelyek kevesebb erdővel bíró mezőgazdaságilag művelt térségekben működnek jelentős mértékű vadkárért kell, hogy feleljenek, amely a részben túlszaporodott vadállomány következménye.
A vadászat, vadgazdálkodás mind a természet közeli állapot fenntartása, mind árbevétel szempontjából fontos része Tolna megye életének.
A 61 vadásztársaság – 64 vadászterület - Tolna megye területének 90%-át, 3.300 km^2-t fed le. Azaz a települések, falvak és városok belterületén kívül a megye többi része vadászatra kijelölt, arra alkalmas terület.

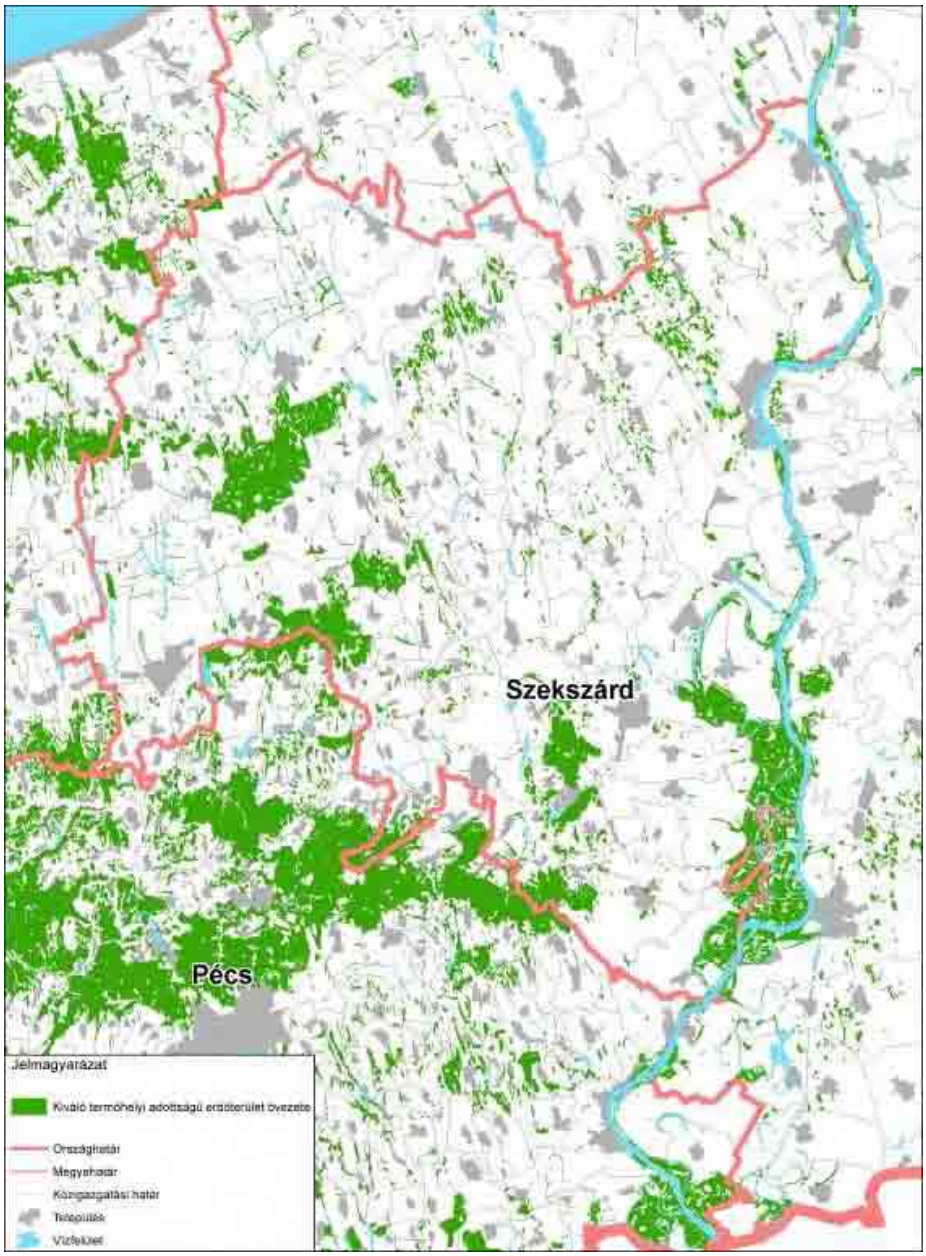

(Forrás: Tolna Megye Területrendezési Terv Módosítása
(vizsgálati anyag) 2011.)

1.2/ac A táj jellemzői

A természeti, természetföldrajzi tényezők értékelése alapján megállapítható, hogy Tolna megyében a domborzat – a magasság, fekvés, kitettség – a legmeghatározóbb tájalkotó tényező.

Tolna megye területe két egymástól jól elváló tájtípusra tagolódik a Duna-menti-síkság alacsony térszínű, csaknem teljesen sík területére, valamint a megye nagyobb részén uralkodó dombsági tájtípusra, a Külső-Somogy, a Baranya-Tolnai-dombság és a Mezőföld magasabb völgyekkel, dombokkal változatos területére.
A megye kis- és középtájai a két nagytáj az Alföld és a Dunántúli-dombság részét képezik. Tekintettel arra, hogy a kistájak szintjén a megye táji jellemzői nehezen

fogalmazhatók meg – 15 kistáj érinti Tolna megyét – az értékelést célszerű a középtáj szinten elvégezni.
Az átlag magyar polgárnak a tolnai tájról feltehetőleg a megye több mint 60%-át kitevő változatos felszínű mozgalmas völgyekkel tagolt, tájhasználatában is vegyes, mozaikos dombsági táj jut eszébe. De a tolnai táj részét képezik a borvidéki települések szőlővel borított – sajnos egyre fogyatkozó – domboldalai és a Sárköz-Gemenc, azaz a Duna-menti-síkság vizenyős területekkel lefűződött holtágakkal gazdag területe.
A szélsőséges időjárás a megyében is kihatással van a táj jellemzőire, ami hosszútávon változást idézhet elő, ezt a lehetséges eszközökkel megelőzni szükséges.

A Tolna megyében található egyes tájtípusok bemutatását a Helyzetértékelés 2. számú mellélete tartalmazza.

1.2/ad Természet- és tájvédelem

Országos ökológiai hálózat

Az országos ökológiai hálózat területét a hatályos területrendezési terv az OTrT vonatkozó övezeti rendszere alapján védett természeti terület övezetbe, védett természeti területek védőövezetébe, természeti terület övezetébe és ökológiai (zöld) folyosó övezetbe sorolta. A 2008-ban módosított Országos Területrendezési Terv az országos ökológiai hálózat új övezeti rendszerét vezette be.
Kijelölte az országos ökológiai hálózat területét, amelyeket a kiemelt térségi és megyei területrendezési tervekben az illetékes minisztérium adatszolgáltatása alapján magterület, pufferterület, ökológiai folyosó övezetként kell szerepeltetni.
Az ökológiai hálózat övezeteinek kijelölése során a védett területek mellett meghatározó jelentősége volt a Natura 2000 madárvédelmi területeknek és természet-megőrzési területeknek is.
Az ökológiai hálózat behálózza a megye teljes területét.
A megye területén magterület a Duna-Dráva Nemzeti Park védett területe, a Kelet-Mecsek Tájvédelmi Körzet megyei területe, a Szekszárdi dombság erdős térsége, a Tolnai Hegyhát erdős térsége Kurd- Hőgyész- Mucsi között, a Koppány-Kapos menti erdős térségek Koppányszántótól- Simontornyáig. Magterület továbbá a Dél-Mezőföld Tájvédelmi Körzet védett természeti területei és az ahhoz szervesen kapcsolódó erdős térségek Pakstól északnyugatra.

Az ökológiai folyosók behálózzák a megye területét. Meghatározóan a folyó és patakvölgyek alkotják:

- a Duna és holtágai
- a Völgységi-patak mente
- a Sió- Sárvíz térsége
- Koppány menti természeti területek.

Az ökológiai folyosók rendszerét a felsorolt vízfolyásokban folyó patakok menti természeti területek teszik teljessé.

A megye területén puffer terület csak két térségben emelhető ki. Egyrészt Szekszárdtól nyugatra a 6-os főút mentén, illetve Németkér területén van pufferterület.
Tolna megye védett természetvédelmi területeit a Helyzetértékelés 3. számú melléklete tartalmazza.

Érzékeny természeti területek

Az érzékeny természeti területeket a 2/2002. (I.23.) KöM-FVM együttes rendelet jelölte ki.
Az érzékeny természeti területek kijelölésének célja a természeti, ökológiai szempontból érzékeny földrészleteken olyan természetkímélő gazdálkodási módok megőrzése, fenntartása, további földrészletek kijelölése, amelyek támogatással ösztönzött, önként vállalt korlátozások révén biztosítják az élőhelyek védelmét, a biológiai sokféleség, a tájképi és kultúrtörténeti értékek összehangolt megőrzését.
Az érzékeny természeti területek meghatározóan a rét, legelő, nádas, halastó művelési ágú termőföldeket, továbbá a hagyományos és természetkímélő módon hasznosított, valamint a nem megfelelő hasznosítás által veszélyeztetett, illetve a jelentős természeti érték előfordulási helyeként ismert szántó, szőlő, kert, gyümölcsös, fásított terület művelési ágú földrészleteket foglalja magában.
Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtott agrár-környezetgazdálkodási támogatások igénybevételének részletes feltételeiről szóló 61/2009.(V.14.) FVM rendelet 6. számú melléklete tartalmazza a természetvédelmi zonális célprogramok támogatására jogosult MTÉT által érintett Németkér, Bikács, Györköny, Nagydorog térségében.
A Sárvíz-völgyében a következő célprogramokra van támogatási lehetőség:
- szántóföldi növénytermesztés madár- és apróvad élőhely-fejlesztési előírásokkal;
- szántóföldi növénytermesztés vadlúd- és daruvédelmi előírásokkal;
- gyepgazdálkodás élőhely-fejlesztési előírásokkal;
- természetvédelmi célú gyeptelepítés.

Tájképvédelem

Az övezet által érintett települések: Dunaföldvár, Bölcske, Madocsa, Paks, Dunaszentgyörgy, Gerjen, Fadd, Tolna, Bogyiszló, Szekszárd, Őcsény, Decs, Pörböly, Báta, Bátaszék, Alsónyék, Várdomb, Alsónána, Mórágy, Bátaapáti, Cikó, Mőcsény, Szálka, Grábóc, Kakasd, Bonyhád, Váralja, Bonyhádvarasd, Aparhant, Izmény, Györe, Mucsfa, Kisvejke, Nagyvejke, Kisdorog, Tevel, Lengyel, Mucsi, Kurd, Döbrököz, Csibrák, Dúzs, Hőgyész, Murga, Felsőnána, Kalaznó, Varsád, Gyönk, Kajdacs, Sárszentlőrinc, Kölesd, Kistormás, Medina, Szedres, Harc, Zomba, Sióagárd, Tengelic, Györköny, Bikács, Németkér, Pálfa, Simontornya, Tolnanémedi, Pincehely, Kisszékely, Nagyszékely, Miszla, Belecska, Ozora, Keszőhidegkút, Szárazd, Regöly, Szakadát, Diósberény, Szakály, Gyulaj, Kocsola, Szakcs, Koppányszántó, Nagykónyi, Tamási.
A felsorolásból is kiderül, hogy a megye településeinek nagy része a tájképvédelmi övezet által érintett.
Az OTrT 2008. évi módosítása a térségi jelentőségű tájképvédelmi övezet mellett új övezetként bevezette az országos jelentőségű tájképvédelmi terület övezetét és ki is jelölte az övezet által érintett településeket.

1.2/ae Környezeti elemek állapota és az alakulásukat befolyásoló fontosabb tényezők

Levegő tisztaság

A megye levegőjének minősége a mért gáz halmazállapotú komponensek (kéndioxid, nitrogénoxid, formaldehid, benz(a)pirén) tekintetében jónak mondható, az 1-es minőségi osztályba sorolható. A szilárd halmazállapotú komponensek (ülepedő por, szállópor) tekintetében már nem ilyen kedvező a helyzet a megyében. Az ülepedő por esetében a megye levegője általában a 2-es minőségi osztályba sorolható. A legnagyobb gondot a megyében a szálló por okozza. A közlekedés okozta légszennyezés a 6-os, az 56-os, a 63-as és 65-ös utak által érintett települések esetében a legzavaróbb. A fűtési szezonban jelentősebb légszennyezettségi gondok jelentkeznek azokon a településeken, ahol a vezetékes gáz kiépítése még nem történt meg. Egyre nagyobb gondot jelent a pollenszennyezettség, ami nem csak megyei, hanem országos szinten okoz problémát. A környezetvédelmi hatóságok rendszeres ellenőrzéseinek köszönhető, hogy a pollenszennyezettség csak időszakosan okoz jelentősebb gondot az erre érzékenyek (allergiások) számára.

A felszíni vizek minősége

A megye felszíni vizeinek állapota jó minőségű. Első osztályú víz általában csak a Duna Paks alatti szakaszán fordul elő az év nagy részében. A vízminőség többi mutatója alapján (oxigénháztartás, tápanyagháztartás, mikrobiológiai állapot, mikroszennyezők) a Duna jellemzően a III.-as illetve a IV.-es osztályokba sorolhatók. A Paksi Atomerőmű Zrt. illetve a környezetvédelmi hatóság rendszeresen végzett mérései alapján a Duna Paks alatti szakaszára az Atomerőmű nem gyakorol káros hatást. A Duna hőszennyezése alacsony vízállás mellett is elhanyagolható, sem a víz minőségére, sem az élővilágra nincs káros hatása. Az Alsó-Duna-Völgyi Vízügyi Igazgatóság havonta végez méréseket, ahol vizsgálja a Duna biológiai állapotát és az algásodottság mértékét. Az adatok egyes esetben jelentős szórást mutatnak, jelenős mértékben függenek a vízállástól, alacsonyabb vízállás mellett a szennyezettség jelentősebb. A Kapos a Koppány, a Nádor csatorna, a Sió vízminősége is az elmúlt tíz évben folyamatosan javult, köszönhető az egyre korszerűbb szennyvíztisztító berendezéseknek, és a hosszú évek óta tartató tudatos vízvédelmi programoknak.

Felszín alatti vizek

A vízföldtani sajátosságok között fontos tényező a talajvíz helyzete. Kiemelt feladat a meglévő és feltárható felszín alatti vízbázisok védelme, különösen a fokozottan érzékeny dunamenti, illetve regionális jelentőségű vízbázisok térségeiben. A vízbeszerzés általában megfelelő védőréteggel rendelkező rétegvizekből történik, Szekszárdnál és néhány dunamenti községnél a dunai kavicsteraszra épített kutak működnek. A kitermelt vizek jelentős részénél kezelési igény merül fel, ez általában vas és mangántalanítás. Előfordul, hogy arzénmentesítésre is szükség van (Dunaszentgyörgy). Jellemző a rétegvizekre a magas ammónia tartalom.
A térségben jelentős hévíz készletek vannak (Dombóvár, Tamási, Szekszárd, Bonyhád települések által lehatárolt térségben. Ezekben a térségekben jelentősebb befektetői tőke hiányában csak kisebb fejlesztések történtek ezidáig. Szinte sehol sem jellemző a hévíz források többszintű (turisztikai, mezőgazdasági, távhőellátási)

hasznosítása, ami a térségek gazdasági felzárkóztatását elősegítené. A hévizek gyógyászati célú hasznosítása szinte minden térségben megkezdődött, de a keresleti oldal megosztásával egymás versenytársaivá kezdenek válni a gyógy- és élményfürdők a térségben.

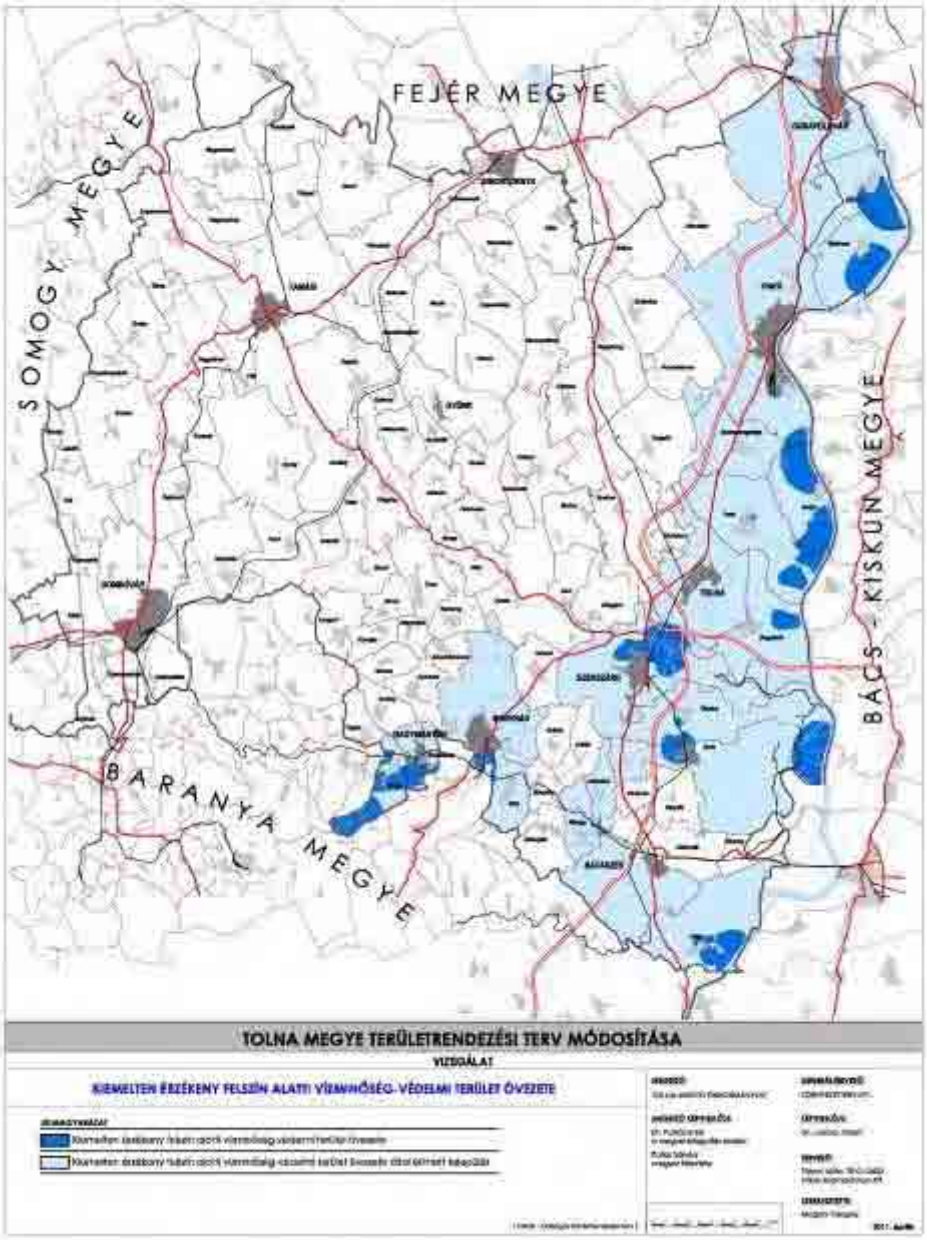

(Forrás: Tolna Megye Területrendezési Terv Módosítása (vizsgálati anyag) 2011.)

Zajvédelem, zajterhelés

Tolna megyére a működő ipari létesítményekre nem jellemző a nagy zajterhelés. A jelentősebb főutak mentén a nagy átmenő gépjármű forgalom zajterhelése jelent problémát. A nagy átmenő forgalommal rendelkező településeken a közlekedés okozta zajterhelést csak forgalom elterelésekkel, illetve elkerülő utak építésével lehet biztosítani. Szekszárd esetében volt a legjelentősebb az átmenő forgalom, de az M6-

os autópálya kiépítésével és az elkerülő út megépítésével a belváros zajterhelése jelentős mértékben csökkent. A jövőben a nagyobb zajterheléssel járó ipari létesítményeket kizárólag ipari parkokba, vagy ipari övezetekbe indokolt telepíteni.

Talaj

Tolna megye rendkívül jó termőterületekkel rendelkezik, ugyanakkor számos területen erőteljes eróziónak kitett a talajfelszín. A mezőgazdaságra jellemző monokulturás szántóföldi növénytermesztés, a túlzott mértékű műtrágyázás és vegyszerezés hosszabb távon jelentős mértékben károsítja a termőföldek állapotát, majd szennyezheti felszín alatti vizeinket is.

1.2/af Szennyezett területek számbavétele adatbázis alapján (a felszín alatti víz és a földtani közeg környezetvédelmi nyilvántartási rendszer kármentesítési információs rendszere, FAVI-KÁRINFO)

Felszín alatti víz és földtani közeg állapota (FAVI)
Az Országos Környezeti Kármentesítési Program (OKKP) keretében történik a föld alatti víz és földtani közeget veszélyeztető tényleges és potenciális szennyezőforrások számbavétele. Ennek informatikai hátterét a Felszín Alatti Víz és a Földtani Közeg Környezetvédelmi Rendszer (FAVI) részeként működő Kármentesítési Információs Rendszert (KÁRINFO) adja.
A FAVI-KÁRINFO dinamikus térinformatikai rendszer szolgáltatásai és működése egy 1996-ban elfogadott koncepcióterven alapul, melynek a legfőbb céljai a kármentesítési folyamat állandó nyomon követése, az adatbázis ingatlan-nyilvántartási rendszerhez való kapcsolása, és folyamatos bővíthetősége kármentesítési és műszaki beavatkozási technológiákkal, monitoring rendszerek adataival.
A KÁRINFO rendszer a jelenleg is üzemelő engedélyköteles tevékenységekkel összefüggő adatokat nem tartalmazza, ezért ezekre vonatkozóan nem tudunk alátámasztó adatokkal szolgálni.

A 4. számú melléklet 1. táblázata a 2007. előtti állapotot mutatja be, a tényfeltárás előtt álló területekről tartalmaz alapvető információkat. Olyan ipari tevékenységet folytató területeket tartalmaz, ahol csak a korábbi tevékenységből eredően vélelmezett a szennyezettség, azaz potenciális (lehetséges) szennyező források helyezkednek el területi kiterjedés nélkül. A táblázat alapján látható, hogy viszonylag kevés olyan területet vettek nyilvántartásba, melyről csak sejthető, hogy a rajta folytatott tevékenység szennyezheti a talajt és a talajvizet. A potenciális szennyező forrásnál nincs meg az ismert szennyezőanyag mennyisége, azonban megállapításra került, hogy a műszaki védelem mindegyiknél hiányzik. Megfigyelő rendszerre vonatkozó információt is tartalmaz a táblázat. Ezeken a területeken az adatlapok rögzítésekor még nem történtek átfogó vizsgálatok és mérések, alapvetően mérnöki becslésekre és következtetésekre került sor. Ez alapján nem állapítható meg a tényleges szennyezés, de szennyezést feltételeznek több iparterületen.

Az alábbi potenciális szennyezőforrások figyelemre méltók 2007 előtt:
- szennyezett olajok, ásványi olaj származékok Dunaföldvár, Dombóvár, Ozora településeken

- állattartásból származó alom, trágya: Grábóc
- növény védőszerek: Dombóvár
- ipari hulladékok (szennyezett bőr, bőrenyv, krómcserzett bőr, stb.): Simontornyai bőrgyár
- veszélyes anyag kiömlés (diklór etilén): Szekszárdi lőtéri vízbázis

A 4. számú melléklet 2. táblázatában szereplő telephelyek esetén a 2007. előtti adatlapok rögzítésekor már tényfeltárások történtek, melynek során detektálásra kerültek a szennyező anyagok és elvileg megtörtént a szennyezett terület lehatárolása is. Itt már több telephelyet vettek számba, mint a becslésnél. A legjelentősebb szennyezőanyagok között szerepel az ásványolaj és származékai és a szénhidrogének 3 települést érintően. A szekszárdi lőtér vízbázis és a simontornyai bőrgyár az a két telephely, melyek az előző becslés táblázatban is szerepeltek. A szekszárdi vinil-klorid és teraklór-etén, diklór-etén szennyezés az összes közül a legveszélyesebb, mert veszélyezteti a parti szűrésű és talajvizet, elér csatornát és árkot 10 éven belül. 5 éven belül pedig elérheti a vízbázist, mint a dombóvári fakonzerváló üzem szennyezése. Ugyanilyen veszélyes a dombóvári fafeldolgozó telephelyén történt szennyezés. Mindkét esetben veszélyeztetve van „A” és „B” hidrogeológiai védőterület, mezőgazdasági terület (rét, legelő, állattartás, halastó, szántó, erdő). Lakó-, szociális-, sportlétesítményeket, élelmiszeripari és gyógyszeripari területet 10 éven belül elér a simontornyai bőrgyár, a szekszárdi lőtér és a dombóvári szennyezés. Jelentős felszín alatti vízszennyezést és szennyezett földtani közeget tártak fel a kármentesítési határérték felett ezeknél a telephelyeknél. A dombóvári üzem elsősorban a talajt szennyezte el, a bőrgyár és a szekszárdi veszélyes anyag pedig a felszín alatti vizet.
Műszaki beavatkozásra kötelezést nem tartalmaz a táblázat.

A 4. számú melléklet 3. táblázata a 2007. előtt megtörtént kármentesítés műszaki adatait tartalmazza. A megyében ekkor három telephelyen került felszámolásra a szennyezés, Pakson, Szakályon és Iregszemcsén. A paksi vasúti területen történt ásványi olajszennyezés az előző táblázatban is szerepelt, mint felmért terület. A megyében ezen a három kisebb területen kezelték sikeresen a gázolaj tároló tartály körüli talajt, cserével. További műszaki beavatkozásra nem volt szükség. Területhasználat korlátozás és módosítás nem történt egyik területen sem.

A 4. számú melléklet 4. táblázata a 2007 után feltárt szennyezőanyagokat tartalmazza. Egyedül a kaposszekcsői benzinkút területén történt feltárt szennyezés. Ez a szénhidrogén szennyezés talajvizet veszélyeztet 10 éven belül, de védőterületet és vízbázist nem ér el.

A 4. számú melléklet 5. táblázata azokat az objektumokat mutatja be, ahol 2007 után megtörtént a kármentesítés. A táblázat a műszaki beavatkozás körülményeinek összefoglalását mutatja be. Az ide tartozó objektumok további kockázatot általában már nem jelentenek, azonban a további területhasználat lehetősége behatárolt lehet. Itt is csak egyetlen ipari telephelyen végezték el sikeresen a műszaki beavatkozást. Ez pedig a bátaszéki vasúti területen történt szénhidrogén szennyezés utáni környezeti kármentesítés volt, mely során talajvíz kitermeléssel hárították el a veszélyt. A kármentesített talaj mennyisége jelentős volt, 12000 tonna. Ezek után megállapították, hogy a felszín alatti víz emberi fogyasztása tilos.

A megyében történt két veszélyes szennyezés, a simontornyai bőrgyár és a szekszárdi lőtéri vízbázis, ahol sürgős a kármentesítés. Simontornyán lassan befejeződik a bőrgyár rekultivációja, kármentesítése. Csak becsülni lehet, hogy a legtöbb településen bezárt hulladéklerakók és illegális hulladéklerakók, dögkutak és állattartó telepek szennyezik a földtani közeget és felszín alatti vizeket (talajvizet), ez a nagyobb városokban fokozottan érvényes.
Szekszárd Lőtéri vízbázis tekinthető szennyezettnek, ahol a szennyezés már a termelő kutakat is elérte. Az előforduló szennyezőanyag a nitrát és a pontszerű forrásokból származó klórozott szénhidrogének. A vízbázis jogosult pályázni a biztonságba helyezési fázis végrehajtására.
Dombóvár térségében 4 jelentős hízó kibocsátású sertéstelep üzemel (Dalmandi Mg. Zrt. Csurgópusztai, Szarvasdi, Nagykondai és a Döbröközi sertéstelep). Ezek a telepek nem vezetnek közvetlenül a befogadóba hígtrágyát, de a hígtrágya kiöntözésével számottevő diffúz szennyezést idéznek elő a vízgyűjtőn.

1.2/ag Felszíni és felszín alatti vízkészletek

Az Európai Parlament jóváhagyását követően az Európai Tanács is elfogadta az Európai Duna-stratégiát. A Duna-stratégia a Duna vízgyűjtője által érintett 14 országra (Németország, Ausztria, Magyarország, Cseh Köztársaság, Szlovákia, Szlovénia, Bulgária, Románia, Horvátország, Szerbia, Bosznia-Hercegovina, Montenegró, Moldova és Ukrajna) komplex területfejlesztésére irányul. Céljaiban, hatásaiban tehát messze túlmutat magán a Dunán és a Dunával közvetlenül érintkező térségeken, ám számos kiemelt eleméből elsősorban és közvetlenül mégis a Dunával érintkező megyék, települések profitálhatnak, legyen szó közlekedésről, vízgazdálkodásról, turizmusról.
A vízgazdálkodással összefüggő fejlesztési célok között szerepel, hogy 2020-ig az árvízkockázati tényezőket 25%-kal csökkenteni kell, és a folyóvíz 80%-át fürdésre alkalmassá kell tenni (feltehetően a folyóvíz szennyezettségének visszaszorítása révén). A tervek végrehajtására nincs külön forrás, a meglévő finanszírozási rendszer hatékonyabb felhasználásával, azzal való jobb gazdálkodással kell a stratégiát végrehajtani.

Felszíni vizek – vízgazdálkodási térség – térségi jelentőségű csatornák

A megyei területrendezési tervben meg kell határozni a vízgazdálkodási térséget és a térségi jelentőségű csatornákat. A vízgyűjtő-gazdálkodási tervek lehatárolták a térségi jelentőségű víztesteket (állóvizek, folyóvizek) és csatornákat, melyek a vízkeret irányelv iránymutatásai alapján a 10 km^2-nél nagyobb vízgyűjtőterülettel rendelkező vízfolyásokat jelenti. E térségi szinten jelentős vízfolyásokat a következő ábra mutatja.

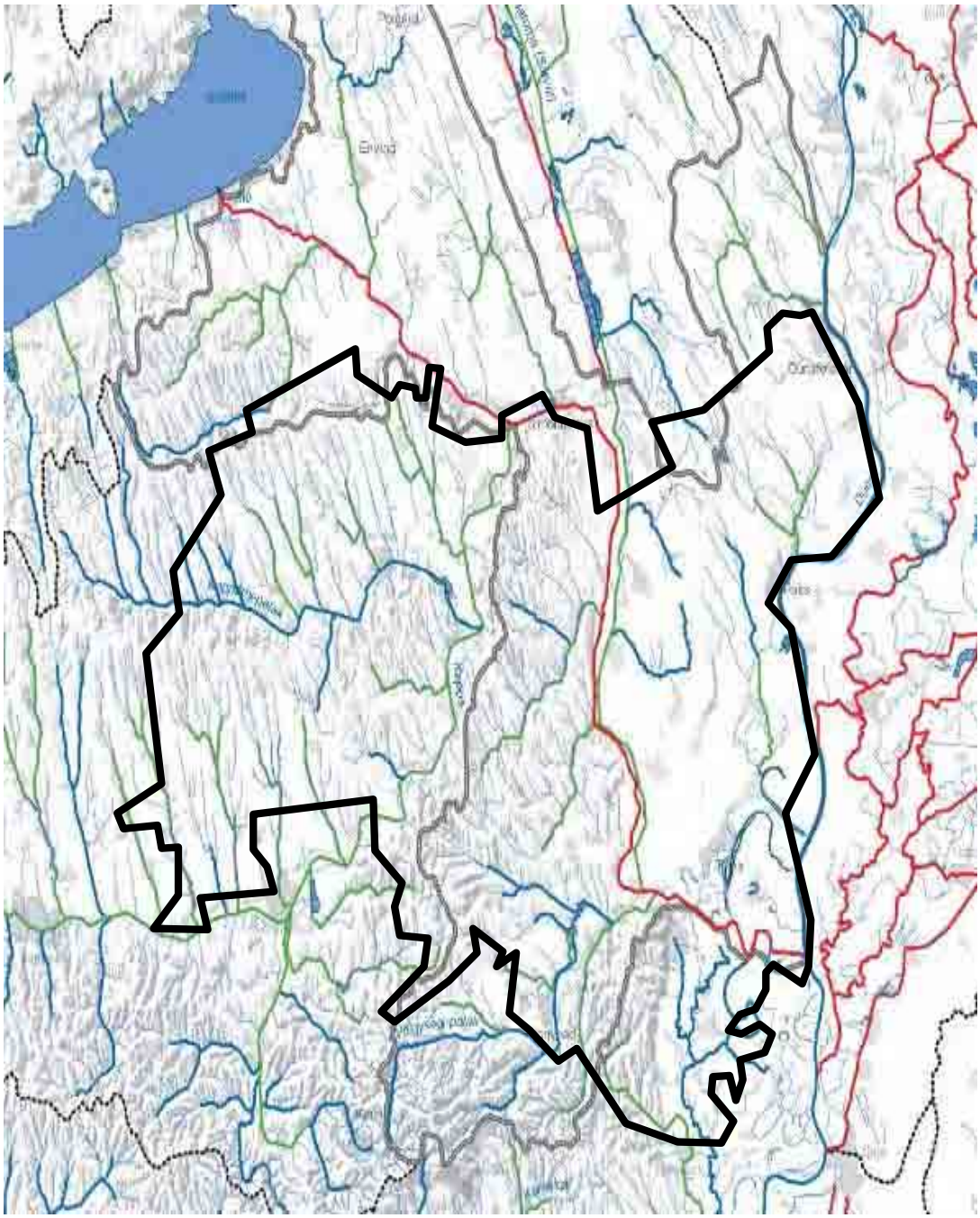

A hazai vízgyűjtő-gazdálkodási tervezés a 4 részvízgyűjtő, a 17 tervezési részegység és a 42 tervezési alegység szintjéből tevődik össze, ebből a megyénkben az alábbiak találhatók:

Részvízgyőjtők/ alegység Koordináló VÍZIG
1 Duna közvetlen részvízgyűjtő
1-11 Sió KÖDU-VÍZIG, Székesfehérvár
1-12 Kapos KÖDU-VÍZIG, Székesfehérvár
1-15 Alsó-Duna jobb part DÉDU-VÍZIG, Pécs
A megyében 47 víztest, több száz vízfolyás található, amelyeket a Közép-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság, a megye 2 Vízi társulata, valamint az önkormányzatok kezelnek, üzemeltetnek.

A KÖDU VÍZIG által kezelt, megyénkben található fontosabb patakok és belvíz csatornák:

20 m^3/s torkolati vízszállító képességet meghaladó patakok:

Patak neve	*Vízhozam*	*VIZIG kezelésű*		
	kiépítési (m^3/s)	*kezdő szelvény (km)*	*végszelvény (km)*	*hossz (km)*
Donát-patak	32,5	0,000	22,800	22,800
Kapos	100,00	0,000	65,281	65,281
Koppány	46,82	0,000	33,735	33,735
Lajvér patak	20,2	0,000	13,189	13,189
Mucsi-Hidas patak	19,00	0,000	15,900	15,900
Rák-patak	15,5	0,000	19,200	19,200
Völgységi patak	60,5	0,000	23,887	23,887
			Tolna megye összesen:	**193,992**

2 m^3/s torkolati vízszállító képességet meghaladó belvízcsatornák:

csatorna neve	*Vízhozam*	*VIZIG kezelésű*		
	kiépítési (m^3/s)	*kezdő szelvény (km)*	*végszelvény (km)*	*Hossz (km)*
Dár-foki összekötőcsatorna	4,000	0,000	4,120	4,120
Foki-csatorna	2,15	0,000	3,700	3,700
Lankóci-Kis-Duna-csatorna	4,000	0,000	5,705	5,705
Nádor-csatorna	43,000	0,000	43,000	43,000
Paks-Faddi-főcsatorna	4,200	0,000	11,540	11,540
Szekszárd-Bátai-főcsatorna	12,8	-3,240	35,495	38,735
Szekszárdi Séd	6,000	0,000	9,923	9,923
			Tolna megye összesen:	**116,723**

Legjelentősebb víztestek a Dunát nem számítva a Kapos, a Koppány patak, a Sió, a Nádor-csatorna (Sárvíz), valamint a Völgységi-patak, melyek mind a megyén kívül erednek. Ezeknek a víztesteknek a jelentős része (kétharmada) erősen módosított, melyek emberi beavatkozás hatására jelentős fizikai változáson mentek keresztül. A Siótól nyugatra dombvidéki jellegű (nagyobb mederfenék eséssel jellemezhető), a Siótól keletre síkvidéki jellegű vízfolyások helyezkednek el, melyek közül a Kapos rendelkezik a legnagyobb vízgyűjtővel.

A megyében egyik mesterséges víztest a Sió, mely a Balaton vizét vezeti le. Az állóvizek többsége mesterségesnek mondható, úgy, mint a Pacsmagi-halastavak, a Simontornya melletti tavak, az atomerőmű hűtőtavai, a dombvidéki völgyzárógátas

halastavak, tározók. Természetes vízfelületeink a Fadd-Tolna-Bogyiszlói Dunai holtágrendszer.

.

Vízkeret Irányelv

Az Európai Unió által 2000. december 22-én hatályba léptetett Víz Keretirányelv (VKI), az unió vízgazdálkodásra vonatkozó legfontosabb jogszabálya. A VKI fő célkitűzése a víztestek 85%-nál jó állapotot elérése 2015-ig. (Ez alól Magyarország időbeni mentességet kért az Európai Uniótól.)

Felszíni vizek esetén a jó ökológiai és kémiai állapot elérése és fenntartása a cél. A jó ökológiai állapot azt jelenti, hogy az emberi hatások nem zavarják a természetes élőhelyek működését. A jó kémiai állapot esetén a szennyezőanyagok koncentrációja nem haladja meg az ökológiai szempontok szerint megállapított határértékeket.

Felszín alatti vizek esetén a jó mennyiségi és kémiai állapot elérése és fenntartása a cél. A felszín alatti vizek esetén a jó mennyiségi állapot jelentése, hogy a felszín alatti vízkészletek hasznosítása nem okoz tartós vízszintsüllyedést, nem okozza a felszín alatti vizektől függő vizes élőhelyek károsodását, a jó kémiai állapot pedig azt jelenti, hogy ha szennyezések elő is fordulnak, azok nem veszélyeztetnek ivóvízkivételt, egyéb vízhasználatokat, illetve felszín alatti vizektől függő vízfolyásokat és szárazföldi ökoszisztémákat.

A VKI célkitűzéseit testesíti meg Magyarország Vízgyűjtő-gazdálkodási Terve (VGT), melyet 2010. május 5-én fogadott el a Magyar Kormány (1127/2010. (V. 21.) Kormány határozat). Ez a terv tartalmazza azokat a szabályozásokat, programokat intézkedéseket, melyeket hazánknak meg kell tennie a vízkészletek védelme, a fenntartható használat, és a vízhez kapcsolódó élővilág védelme érdekében. A VGT egy sajátos terv, mely a környezeti célkitűzések és társadalmi igények összehangolása mellett tartalmazza a megvalósíthatóság (költségek, finanszírozhatóság, társadalmi támogatottság, stb.) elemzését is, de nem jelenti a beavatkozások konkrét, kiviteli terv szintű részletes kimunkálását. E terv részletesen tartalmazza az egyes víztestek esetén a meghatározott elérendő környezeti célokat (jó állapot elérésének idejét), a szükséges intézkedéseket és a mentességi indokokat. Az időbeni mentességnek meghatározott feltételei vannak, és egyes esetekben enyhébb célállapot is meghatározásra kerülhet, ha pl. nincs ismert, jó műszaki megoldás, vagy a jó állapot elérésének költségei lényegesen meghaladják az állapotjavulásból származó társadalmi hasznokat. De a fő cél továbbra is az, hogy a víz állapota nem romolhat. A VGT megalapozásához az egyes érintett vízügyi igazgatóságok elkészítették az egyes vízgyűjtő-gazdálkodási alegységek vizsgálatát és felmérését. A megyét érintő vízgazdálkodási alegységek (vízgyűjtők): 1-11 Sió, 1-12 Kapos, valamint az 1-15 Alsó-Duna jobb part.

A következő táblázat tartalmazza a különböző tervezési alegységekben található víztestek állapotát, típusát és azokkal kapcsolatos környezeti célok elérésének idejét. A három vízgazdálkodási alegységben található víztestek csupán ötöde tekinthető jó állapotúnak. A fennmaradó víztestek minőségét erősen befolyásolja a csatornázatlanság, valamint a mezőgazdaság diffúz szennyezései. A felszín alatti víztestek háromnegyede jó állapotú. A fennmaradó víztestek esetén nem érhető el

2015-ig a jó állapot és potenciál, hanem csak 2021-ig, vagy 2027-ig, vagy távolabbi időpontig. Ezek miatt hazánk több vízfolyás esetében időbeni mentességet kért. A jó állapot elérésének ideje a megyét nagy területen érintő vízgyűjtő alegységeken (forrás: 1-11 Sió alegység VGT, 1-12 Kapos alegység VGT, 1-15 Alsó-Duna jobb part VGT)

Forrás: Tolna Megye Területrendezési Terv Módosítása (vizsgálati anyag) 2011.)

Vízgyűjtő alegység száma	Víztestek típusa	Víztestek száma	Jelenlegi jó állapot/potenciál fenntartása	Jó állapot/potenciál elérése			
				2015	2021	2027	2027+
1-11	Vízfolyás	31	2	0	8	21	0
	Állóvizek	6	0	0	2	4	0
	FAV	10	8	0	0	2	0
1-12	Vízfolyás	37	0	0	4	31	0
	Állóvizek	2	0	0	1	0	0
	FAV	6	5	0	1	0	0
1-15	Vízfolyás	16	0	0	2	6	8
	FAV	13	9	0	1	2	1
A három alegység összesen		121	24	0	19	66	9

(A Táblázatban feltüntetett adatok a teljes vízgyűjtőkre vonatkoznak, melyek magukban foglalják a környező megyék egyes területeit is.)

Felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő területe

A felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtőterületének lehatárolása változott 2005 óta. Korábban 12 település került lehatárolásra a Tolnai-Sárköz és Gemenci-dombság településeinél a Siótól délre. 2008-ban ugyanazon a területen lévő befogadók által érintett településeket jelölte ki az OTrT Pörböly hozzáadásával. A hatályos megyei területrendezési terv is az akkor hatályos OTrT-nek megfelelő 12 települést jelölte ki.
2005-ben a megyei terv már településhatárosan adta meg a vízgyűjtő területet. A hatályos megyei tervben a felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtőterületének övezete megfelel a települési szennyvizekről szóló 91/271 EGK irányelv hazai jogrendbe illesztése keretében készült, a települési szennyvíztisztítás szempontjából érzékeny felszíni vizek kijelöléséről szóló 240/2000. (XII. 23.) Korm. rendeletnek, valamint a használt és szennyvizek kibocsátási határértékeiről és alkalmazásuk szabályairól szóló 9/2002. (III. 22.) KöM–KöViM együttes rendeletnek.
Az övezet Mohács és a Sió-torkolat közötti Duna-szakaszt és vízgyűjtő területét foglalja magába a Tolnai-Sárköz és Szekszárdi-dombság kistáj településeinek területén, mely Tolna megye területén 13 települést érint: Alsónána, Alsónyék, Báta, Bátaapáti, Bátaszék, Decs, Mórágy, Őcsény, Pörböly, Sárpilis, Szálka, Szekszárd, Várdomb.
Az OTrT övezetre vonatkozó előírása szerint a „Felszíni vizek szennyezésre érzékeny vízgyűjtő területén keletkező, illetve a vízgyűjtőn kívül keletkezett szennyvizek vízgyűjtő területre történő be- és kivezetéséről a kiemelt térség és a megyei területrendezési tervében intézkedni kell”. Az övezetre vonatkozóan tartalmaz előírást a hatályos megyei területrendezési szabályzat, melynek kiegészítése javasolt a 28/2004. (XII. 25.) KvVM rendeletre történő utalással. A technológiai határértéken túl a rendelet 2. melléklete meghatározza a szennyvizek befogadóba való közvetlen bevezetésére vonatkozó, vízminőség-védelmi területi kategóriák szerint meghatározott kibocsátási határértékeket is.

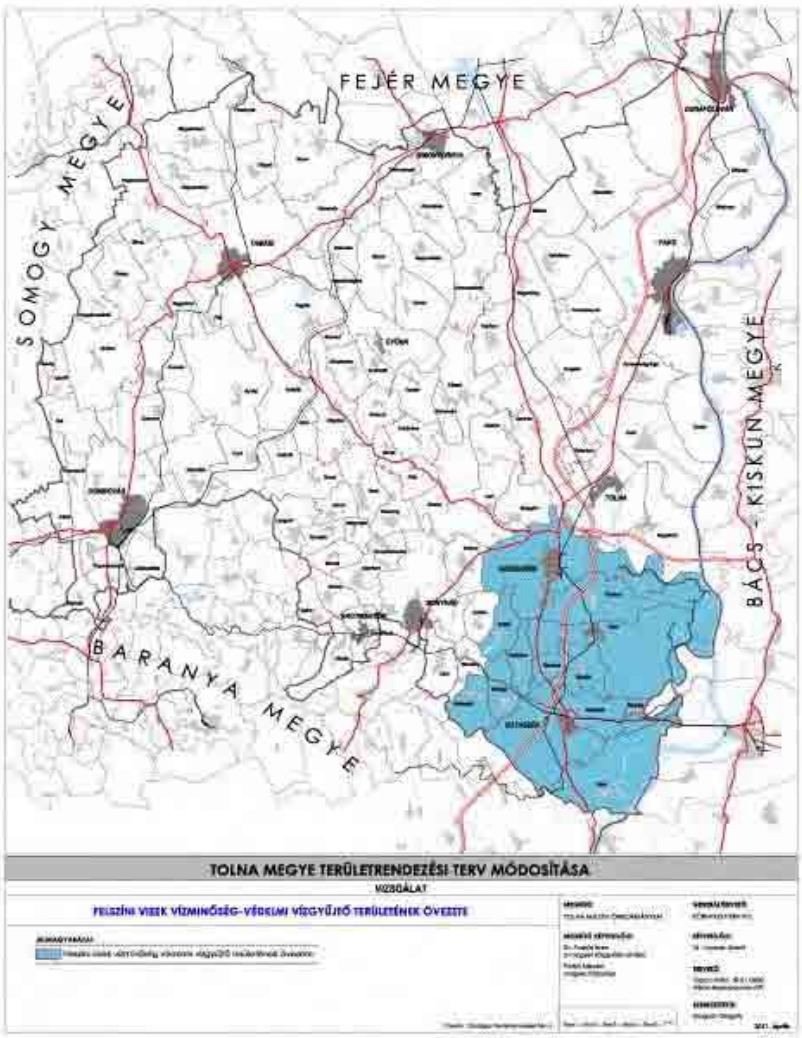

(Forrás: Tolna Megye Területrendezési Terv Módosítása vizsgálati anyag) 2011.)

Kiemelten érzékeny felszín alatti vizek vízminőség-védelmi területe

Az övezetre vonatkozó OTrT-s szabály, hogy a terület övezetében bányászati tevékenységet a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó szabályok szerint lehet folytatni. Kiterjedése, lehatárolása Tolna megyében 21 települést érint. A felszín alatti vizek védelme különösen a Mecsek északi lejtőjénél és a Duna mentén szükséges. Felszíni szennyeződésekre erősen érzékeny egységek mindazon területek, ahol karsztosodott szilárd kőzetek mutatkoznak a felszínen, esetleg a felszínhez közel, vagy olyan laza porózus üledékek találhatók a terepszinten, melyek egyben jó vízvezető és víztartó tulajdonsággal ismeretesek. Ilyen adottságú összefüggő területek elsősorban a Duna, valamint a Sió-Sárvíz mentén mutatkoznak, ahol a laza településű szemcsés üledékek nagy területi elterjedésben mutatkoznak. Nyílt karszt nem, de karsztosodásra alkalmas kőzet kizárólag Váralja környékén ismert. Laza üledékek elterjedése alapján a Tolnai homokhátság és a Sárköz területe is szennyeződésre érzékeny.

Tolna megyében az övezetbe tartozó területek (meglévő és távlati változások) elsősorban a Duna mentén, illetve a Sió, a Kapos és a Völgységi patak mentén találhatók. Ezek a víztározók kellő földtani védelem hiányában érzékenyek (porózus és sekély porózus), így fokozott védelmet igényelnek. A 2001-ben készült környezetvédelmi program 10 sérülékeny üzemelő vízbázist sorolt fel a védelembe helyezés állapotának feltüntetésével (előzetesen kijelölt hidrogeológiai védőidom). A bonyhádi és a faddi vízbázis védőövezetét egy kft. és magántervező készítette, illetve a legtöbb becslés volt. Azóta a bonyhádi vízműkutat lezárták, mert veszélyeztette az első vízadó rétegre települt déli-vízművet a Budapesti Vegyiművek Rt. Hidasi gyárában helytelenül tárolt hulladékból eredő klórbenzol-szennyeződés.

Sérülékeny környezetben üzemelő vízbázisok:

- a Duna kavicsterasz regionális értelemben nem védett rétegvízre telepített Gerjeni, Faddi, Őcsényi, és Decsi, Tolnai, Szekszárdi
- a talajvízre telepített Mórágyi vízbázisok
- valamint a nem védett rétegvízre telepített Kismórágyi vízbázis.

A sérülékeny távlati, Duna menti parti szűrésű vízbázisok a Bölcskei, Madocsai, Gerjen-Északi, Gerjen - Dombori, Fadd - Dombori, Bogyiszlói, Gemenc-Koppányi, Gemenc - Cimefoki, Bátai.

A vízbázisok diagnosztikai felmérése ezen településeknél már elkészült, a szennyeződésre érzékeny vízbázisok védőterületeiben az alábbi települések érintettek: Alsónána, Kismányok, Báta, Bátaszék, Bogyiszló, Bonyhád, Bölcske, Cikó, Decs, Dunaföldvár, Dunaszentgyörgy, Fadd, Gerjen, Madocsa, Mórágy, Nagymányok, Őcsény, Paks, Szekszárd, Tolna, Váralja.

Szennyeződésre érzékeny a megye vízkészletének jelentős részét adó dunai kavicsterasz és a Völgységi-patak kavicsteraszának vízbázisa.

A sérülékeny vízbázisoknál védelmet a fedőréteg megbontása esetén kell előírni, melynek szabályozását a településrendezési tervekbe kell beépíteni. A településeken ezen kívül az ivóvízkészlet védelme érdekében nem tervezhető veszélyes hulladék átmeneti vagy végleges elhelyezése, öntözővíz-kivétel céljára pedig a felszín alatti vízkészlet a jelenleginél nagyobb mértékben nem terhelhető. A Duna kavicsterasz menti területen lévő kistelepülések már csatornázottak, így az elszikkasztott szennyvizek már nem befolyásolhatják nagymértékben a talajvíz minőségét. Északról déli irányba haladva: Bölcske, Madocsa, Gerjen, Fadd, Fadd- Dombori, Bogyiszló, Őcsény, Decs, Báta településeken is kiépítésre került a szennyvíz gyűjtő, elvezető hálózat, így a Duna kavicsterasz jelenleg üzemelő, s feltárt, távlati vízbázisoknak kijelölt területei is mentesültek a kommunális szennyvizek szennyező hatásaitól.

Az OTrT-ben szereplő övezet lehatárolásának alapja a felszín alatti vizek védelméről szóló 219/2004 (VII. 21.) Kormányrendelet 2a. melléklete. A rendelet célja a felszín alatti vizek jó állapotának biztosításával és annak fenntartásával, szennyezésének fokozatos csökkentésével és megelőzésével, hasznosítható készleteinek hosszú távú védelmére alapozott fenntartható vízhasználattal, a földtani közeg kármentesítésével összefüggő feladatok (összhangban a vízkeret irányelvvel), jogok és kötelezettségek megállapítása.

A vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízi létesítmények védelméről szóló 123/1997. (VII.18.) Korm. rendelet határozta meg a vízbázisok biztonságba helyezésének folyamatát. A rendelet 50 főnél több személyt ellátó közcélú üzemelő, vagy távlati vízbázisok esetében kötelezően előírja védőidom, védőterület, védősáv kijelölését. A védőterületek kijelölésénél az 50 éves elérési idő a mérvadó, ezen belül viszont különböző védőzónákat, védőterületeket

kell kijelölni, amelyeknek eltérő a védelmi funkciója. E zónák kijelölése is elérési időkön alapul.
A védőövezetek kijelölését elérési idő alapján, valamint a megyében üzemelő sérülékeny vízbázisokat a Helyzetértékelés 5. számú melléklete tartalmazza.

Ivóvízbázisok biztonságba helyezése és biztonságban tartása

Az ivóvízbázis-védelmi program célja az ivóvíz termelés céljára kiépített vízművek környezetében és a jövőbeni emberi fogyasztásra szánt vízbázisok területén a jelenlegi állapot feltárása (diagnosztikai fázis), valamint az emberi tevékenységből származó szennyezések megelőzése, a természetes, jó vízminőség hosszú távú megőrzése (biztonságba helyezési fázis). Amennyiben a vízkivételt veszélyeztető szennyező forrást tárnak fel, hatásuk csökkentése vagy felszámolásuk egyéb intézkedések keretében történik.

A megyében érintett sérülékeny üzemelő vízbázisok: Attala, Fadd, Tolna, Gerjen, ezek közül Faddon valósult meg a vízbázis-védelmi beruházás, bár Tolna és Gerjen települések is rendelkeznek vízbázisaikra vonatkozó hidrogeológiai védőterületet kijelölő határozattal.
Távlati vízbázisok: Bölcske, Madocsa, Gerjen-észak, Gerjen-dél, Fadd-Dombori-Bogyiszló, ezeken a diagnosztikai munkák befejeződtek.

2015-ig megvalósuló intézkedések:

Bár ivóvízbázist nem veszélyeztet, Simontornyán a volt bőrgyár felszámolását követően a gyár területén és környezetében a működés következtében a talaj és a talajvíz toxikus nehézfémekkel, alifás és aromás szánhidrogének, nitrát, szulfát és ammónia által szennyezett. A tényfeltárási dokumentáció elfogadásra került. Elkészítendő a műszaki beavatkozási terv a tényfeltárási határozatban „D” kármentesítési célállapotnak megfelelően.

2015-utáni feladat:

Simontornyán a műszaki beavatkozási tervet elfogadó határozatban előírtak szerint el kell végezni a kármentesítést.
A Kapos alegységen az Ivóvízbázis-védelmi Program végrehajtása folyamatban van.
Az alegység által érintett sérülékeny üzemelő vízbázisok: Attala, ahol még nem valósult meg a vízbázis-védelmi beruházás. Távlati vízbázis nincs.
A Kapos alegységen nincs olyan szennyezés, mely bizonyítottan veszélyeztet ivóvízbázist.
A megye legtöbb településén a vízellátás rétegvízből biztosított. A Duna menti településeknél, illetve a Geresdi-dombság vidékén és a Völgységben talajvízből látják el a lakosságot. A talajvizek között – fedőrétegűk minősége és összetevőik miatt – különlegesnek számítanak a Duna kavics teraszán fellelhető talajvizek. Erre a vízadóra telepített vízmű üzemel az alábbi településeken: Gerjen, Fadd, Dombori, Tolna, Szekszárd, Őcsény, Decs. Az ebből az anaerob rétegből termelt vizek nitrátot nem tartalmaznak, de a humán eredetű egyéb - egészségre nem ártalmas szennyezés jelző komponensei - pl.: klorid, szulfát ammónium, esetenként magasabb koncentrációt érnek el. Mivel ezen vizeknek az után pótlódását leginkább a 20 - 50 év alatt leszivárgó csapadék víz jelenti, ezért a kőzetekből kioldódó kalcium-magnézium

sók következtében ezek a vizek általában igen kemények, sok esetben elérik, vagy meghaladják a 350 mgCaO/L értéket. Jellemző még az itt felszínre hozott vizek magas vas- és mangán tartalma, ezért ezeket a vizeket általában kezelni (vas-mangántalanítás) kell. Ezen a nagy kiterjedésű, és bő vízhozamú, jelentős távlati vízbázisként is kijelölt vízbázison kívül a Geresdi-dombság vidékén (Mórágy, Kismórágy) és a Völgységben (Bonyhád Déli Vízmű) találhatók még talajvízre telepített termelő kutak. Ezeken a vidékeken a felszínre hozott víz tartalmaz adott mennyiségű nitrátot, de ennek mértéke az egészségügyi határértéket nem haladja meg, és gyakorlatilag nem is emelkedik.

Egyéb felszín alatti vizek

Hévíz (termálvíz) az a rétegvíz, melynek hőmérséklete minimum 30 °C. A kedvező geológiai adottságoknak köszönhetően az ország területének 70 %-án feltárható az ismert képződményekből ilyen hőmérsékletű víz. A megye környezetvédelmi programjában szereplő adatok szerint Tolna megyében több terület is alkalmas hévíz feltárásra. Tolna megyében a hévizek átlagos mélysége 250 - 500 m között változik.
A feltárt hévízkutak több városban és községben találhatók: pl. Dombóvár, Dunaföldvár, Paks, Simontornya, Szekszárd, Tamási, Tengelic, Attala és Hőgyész településein. A termálkutak elsősorban fürdővíz felhasználásúak vagy arra tervezik (Paks, Szekszárd), de ivásra és palackozásra is használják. 2001 óta új termálkút Paks, Hőgyész, Attala, Gyulaj, Kajdacs, Tengelic településeken létesült. Környezetvédelmi szempontból a fürdővíz célokra termelő kutaknál gond lehet a lehűlt sós vizek megfelelő elhelyezése (Dombóváron átmeneti tározás van). Előbbi vizeket nem lehet visszasajtolni a jogszabály szerint.
Az EU Víz-Keretirányelv, illetve az ennek megfelelő magyar szabályozás a felszín alatti vizek jó állapotának követelményeként írja elő, hogy a vízkivételek hatására nem következhet be az erőteljesen megváltoztatott áramlások okozta káros vízminőség változás, ezért visszasajtolási kötelezettség van érvényben.

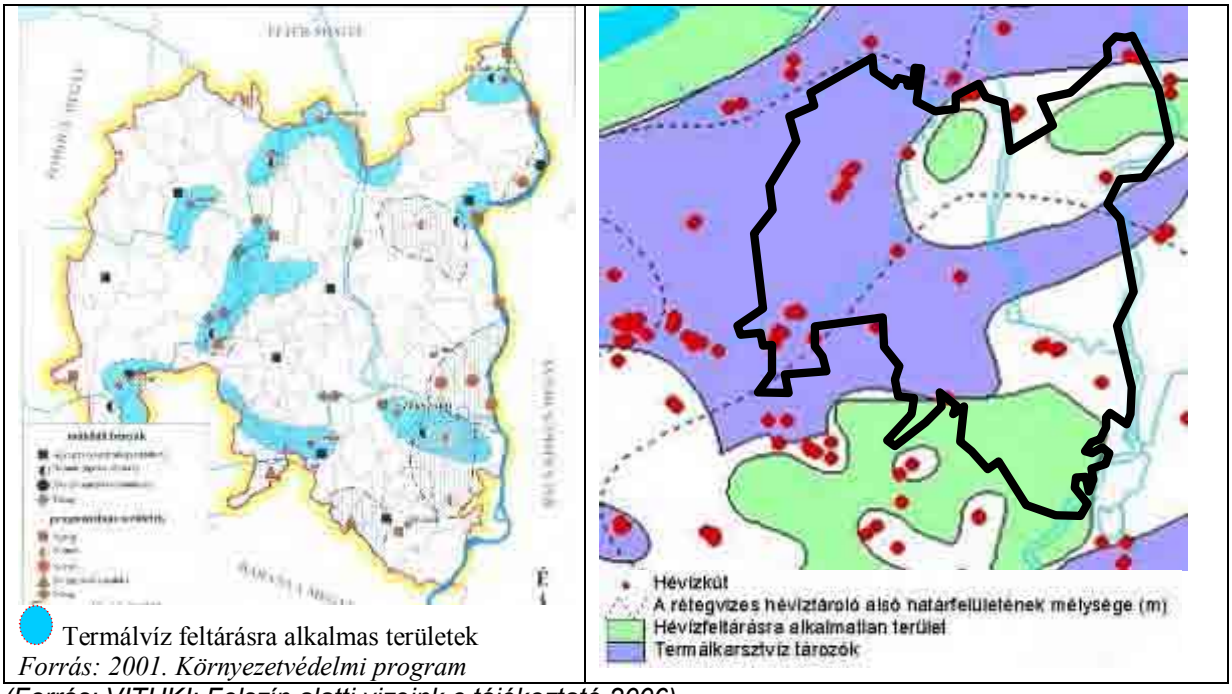

(Forrás: VITUKI: Felszín alatti vizeink c.tájékoztató 2006)

Ásványvíz: szigorú vízminőségi kategóriának megfelelő ivóvíz, a vízminőségi határértékeket kormányrendelet határozza meg. Az Országos Gyógyhelyi és Gyógyfürdőügyi Főigazgatóság (OGYFI) engedélyezi ásványvíznek és gyógyvíznek. Magyarországon 120–130 ásványvízkút működik (208 elismert ásványvíz, és 222 elismert gyógyvíz van), ezek közül jó hatvan vizét töltik palackba, a megyében Attala, Dombóvár, Gyulaj és Kajdacs vizét palackozzák az elmúlt pár évben. A megyében 7 kút vizét nyilvánítottak gyógyvízzé, melyekre fürdők települtek. Ezek közül egyedül Dunaföldváron található minősített gyógyfürdő. Új hévízkútra épült fürdő nyílt Hőgyészen a Gr. Apponyi Kastélyszállóban és Tengelicen a Hotel Orchideában, Pakson pedig tervezik megnyitását. A gyógyvizek fajtájuk szerint a megyében általában magas sótartalmú alkalikus vizek, a szódabikarbóna ionjait, vagyis nátrium-, és kloridos-hidrogén-karbonát-ionokat tartalmaznak, de jelentős a jód, fluorid és bromid tartalmuk is. Hatásos nőgyógyászati, mozgásszervi reumás betegségek, balesetek, csontok kezelésére, de ivókúrára is használják (kajdacsi beathus), alkalmas a gyomor-, bélhurut, gyomorsavtúltengés, vagy légúti hurut kezelésére.

Tolna megyében üzemelő ásványvíz- és gyógyvíz kutakat a Helyzetértékelés 6. sz. melléklete tartalmazza.

1.2/ah Energiaforrások

Tolna megye energiaforrás szerkezetét két, jellegében jól elkülönülő energiaforrás típus határozza meg: primer energiaforrások, ezen belül is elsősorban a megújuló energiaforrások, valamint szekunder energiaforrások, úgymint villamos energia (ezen belül is Tolna megyében kiemelt jelentőséggel bír az atomenergiával előállított villamos energia), biogáz, valamint a biomassza alapú üzemanyagok.

A primer energiahordozók közül a megyében a *fosszilis energiahordozók* gazdaságosan kitermelhető készletei a rendelkezésre álló megújuló energiaforrás potenciál mértékéhez viszonyítva kevésbé meghatározóak. A 2010-es TEIR adatok alapján Tolnában szénbánya egy településen, Nagymányokon üzemel 100.000 t/év termelési kapacitással. A bányát 2010-ben nyitották újra, azonban 2011-ben bezárásra került. Tőzeg kitermelés a megyében nem folyik. Üzemelő földgáz és kőolaj kitermelő kutak nem találhatóak a megyében, de a Somogy megyei törökkoppányi bányatelek érint Tolna megyei területeket is.

A megújuló energiaforrások tekintetében Tolna megye jelentős potenciállal rendelkezik elsősorban a biomassza típusú energiahordozók terén, de gazdag lehetőségek rejlenek a geotermikus energia, a napenergia, valamint a vízenergia felhasználás területein is.

A *biomassza alapú energiahordozók* termelésének lehetőségei országos viszonylatban is átlagon felüliek, hiszen Tolna megyében a szántóföldi mezőgazdasági növénytermesztés adottságai kiválóak, a művelési ágak közül a szántóterületek aránya meghatározó (64%), így a szántóföldi növénytermesztésből származó energetikai célra hasznosítható melléktermékek volumene is számottevő.

A mezőgazdasági növénytermesztés melléktermékein alapuló megújuló energiaforrásokkal elsősorban a nagy hozamú, magas Aranykorona értékű

termőterületetekkel rendelkező térségekben lehet számolni, így különösen Dombóvár és Tamási környékén, de jó minőségű termőterületek találhatóak Szekszárd és Tolna térségében, valamint a megye középső tengelyében a Bonyhád-Simontornya képzeletbeli vonal mentén. A biomassza alapú energiatermelés másik meghatározó alapanyaga a dendromassza, amely nagy mennyiségben egyrészt a magas erdősültséggel és nagy élőfa készlettel rendelkező területeken áll rendelkezésre, másrészt fás szárú energianövények telepítésével kialakított ültetvényeken biztosítható. Energiaültetvények telepítésére a mezőgazdasági növénytermesztés céljára kevésbé alkalmas, alacsonyabb Aranykorona értékű területek javasoltak, elsősorban Paks térsége, valamint a megye Baranyával határos DNy-i határvidéke. Tolna megyében az erdősültség mértéke ugyan alacsonyabb (19,39%), mint a szomszédos Baranya (25,22%) és Somogy (31,16%) megyékben, de viszonylag magas értékű élőfa készlet található Paks, Őcsény és Decs, valamint Gyulaj térségében.

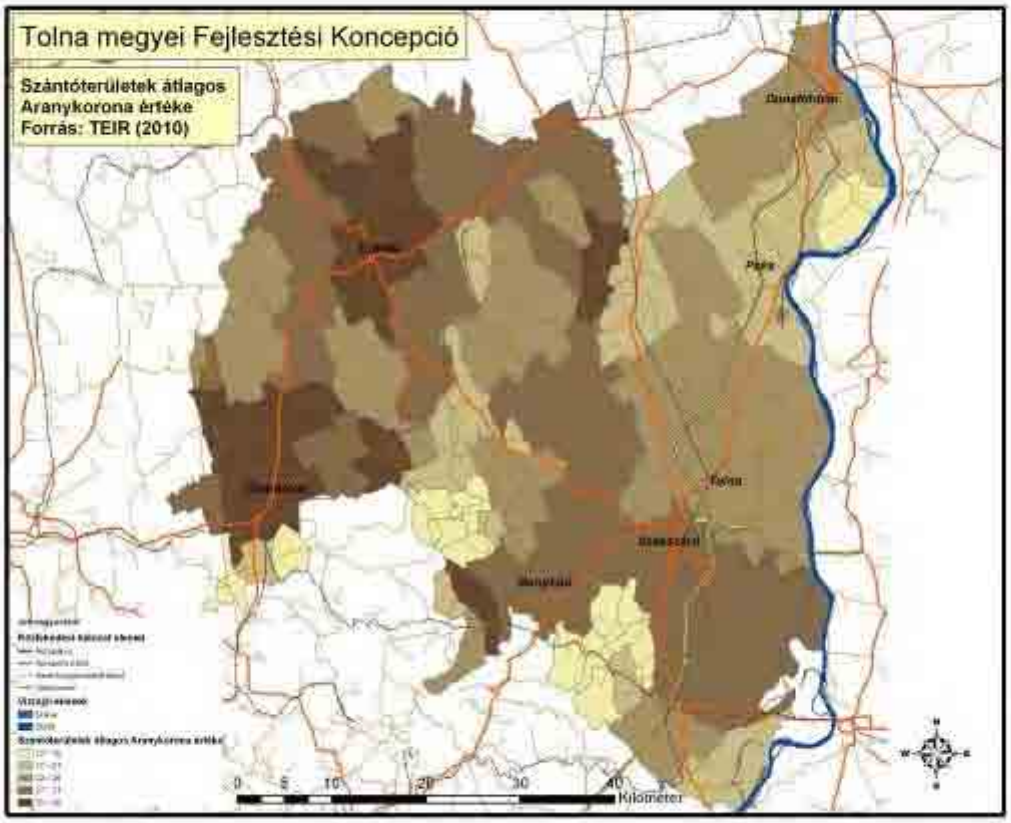

Szántóterületek átlagos aranykorona értéke
(Forrás: TeIR)

A bioetanol előállításának alapját képező kukorica termőterület nagyságát vizsgálva megállapítható, hogy országosan Tolna megye rendelkezik a negyedik legnagyobb termőterülettel (2011-es KSH adatok szerint 111.422 ha), csak Somogy (112.060 ha), Hajdú-Bihar (114.555 ha) és Békés (114.378 ha) megyék rendelkeznek ennél nagyobb termesztési területtel. A bioetanol előállítás mellett a kukoricatermesztés melléktermékeként képződő szár, csutka és csuhé teljes mennyiségének közel 95%-a potenciálisan felhasználható energetikai célokra. A megyében legnagyobb tömegben képződő kukorica (10.200 MJ/t) termesztés melléktermékei mellett a

kalászos szalma (15.300 MJ/t), valamint a repce szalma (15.300 MJ/t) is magas fűtőértékű potenciális energiaforrást jelent. Tolna megyében, Dunaföldváron üzemel az ország jelenleg legnagyobb bioetanol üzeme, mely 2012. májusban kezdte meg a termelést és a tervek szerint évente 240 millió liter bioetanolt fog előállítani. E mellett a rendelkezésre álló információk alapján Dombóváron és Faddon is terveznek létesíteni, amennyiben a piaci környezet kedvezően alakul. Szilárd biomassza tüzelésű erőmű a megyében nem üzemel, de Simontornyán található fa brikettet előállító üzem.

A biogáz előállításhoz szükséges alapanyagok tekintetében Tolna megye átlagos potenciállal rendelkezik: a megye szarvasmarha állománya a 2011-es KSH adatok alapján 23.000 db, míg a sertésállomány 150.000 db, amellyel a megyék sorában a középmezőnyben helyezkedik el. Fontos megjegyezni, hogy biogáz előállítása a legmagasabb fajlagos várható energiatartalommal szennyvíziszap feldolgozásával valósítható meg (320-750 m3/ezer kg), így a megye szennyvíztisztító telepein keletkezett szennyvíziszap is potenciális energiaforrásként értékelhető. A rendelkezésre álló információk alapján Tolna megyében már jelenleg is több településen üzemel biogáz üzem, úgymint Bonyhádon, Kaposszekcsőn, Pusztahencsén, valamint Tamásiban. Tamásiban a közeljövőben terveznek újabb biogáz üzemet létesíteni. Biogáz tüzelésű erőmű üzemel Bonyhádon 0,628 MW villamos teljesítménnyel és 0,68 MW hő teljesítménnyel, valamint Kaposszekcsőn 0,83 MW villamos teljesítménnyel.

Tolna megye a biomassza mellett *geotermikus és geotermális (előbbi a talaj közeli, utóbbi a mélységi kőzetrétegekben tárolt hőenergiát jelenti) energiaforrások* tekintetében is számításba vehető potenciállal rendelkezik. Geotermikus energiahasznosításra magas hatásfokkal különösen olyan területen van lehetőség, ahol a földi hőáram által szállított éves hőmennyiség meghaladja a 2,5 PJ értéket, így a megyében elsősorban a Tamási és a Szekszárdi kistérségek településein.
Mélységi (geotermális) energia hasznosítására különösen azok a területek alkalmasak, ahol karsztos, vagy porózus, törmelékes termálvíz tárolók találhatóak a mélyben. Tolna megye területén karsztos tárolók jellemzően a Somogy megyével szomszédos Ny-i határán (Dombóvár és Tamási térsége), valamint Simontornya környékén fordulnak elő. Energetikai célra is hasznosítható porózus termálvízadó rétegek a megye É-i és D-i határát kivéve egész Tolna megye területén megtalálhatóak, de a feltárható maximális kifolyó víz hőmérséklettartománya 30-50 C fok. E hőmérséklettartományba eső vizek energetikai célú hasznosításra kevésbé alkalmasak.

A megyében a VITUKI adatai alapján jelenleg 29 db termálvízkút található, amelyből 25 működő és 4 lezárt. Geotermális erőmű létesítését a megyében a jelenlegi információk alapján Tamási tervezi. Például megyeszékhely, Szekszárd is kezdeményezte a hőszivattyúk gyakorlatban történő alkalmazását. Megépült az új fürdő komplexum, aminek fűtése a föld hőjének hasznosításából táplálkozó hőszivattyúról működik. Kivitelezés alatt és befejezés előtt áll az AGORA program keretében épülő Művészetek Háza felújítás-átalakítás is, aminek szintén hőszivattyús fűtése létesül. A hőszivattyú 16 db földszondás kútból, (átlag 100 m mélységű talpponttal) nyeri a fűtéshez szükséges hőt, és nyáron a hűtéshez szükséges „hideg” energiát. A hőszivattyús rendszerek versenyképessége ott előnyös, ahol nyári hűtésre is szükség van. Magyar gyártmány még nincs a hőszivattyús piacon, bekerülési és telepítési költsége még meglehetősen magas. Sajnos hőszivattyús

hőhasznosításra nem találunk pályázati lehetőséget, az országunk szerepvállalása az alkalmazás terjesztésében kicsi.

A *napenergia* energetikai hasznosíthatósága nagymértékben függ a napsütéses órák számától, amelyet földrajzi és éghajlati adottságok jelentősen befolyásolnak. Magyarországon a sokéves statisztikák alapján 1000-1370 kW/m^2-es napenergia mennyiséggel lehet számolni. Tolna megye területén a legmagasabb szintű (1295 kWh/m^2/év) napenergia a Szekszárd-Paks képzeletbeli vonal mentén mérhető, de a megye középső területein is jelentős (1310 kWh/m^2/év) a hasznosítható napenergia értéke. A napsütötte órák számát tekintve a megye teljes területe az országban jellemző legmagasabb értékű tartományba, a 2000 óra/év feletti időtartamú sávba esik.

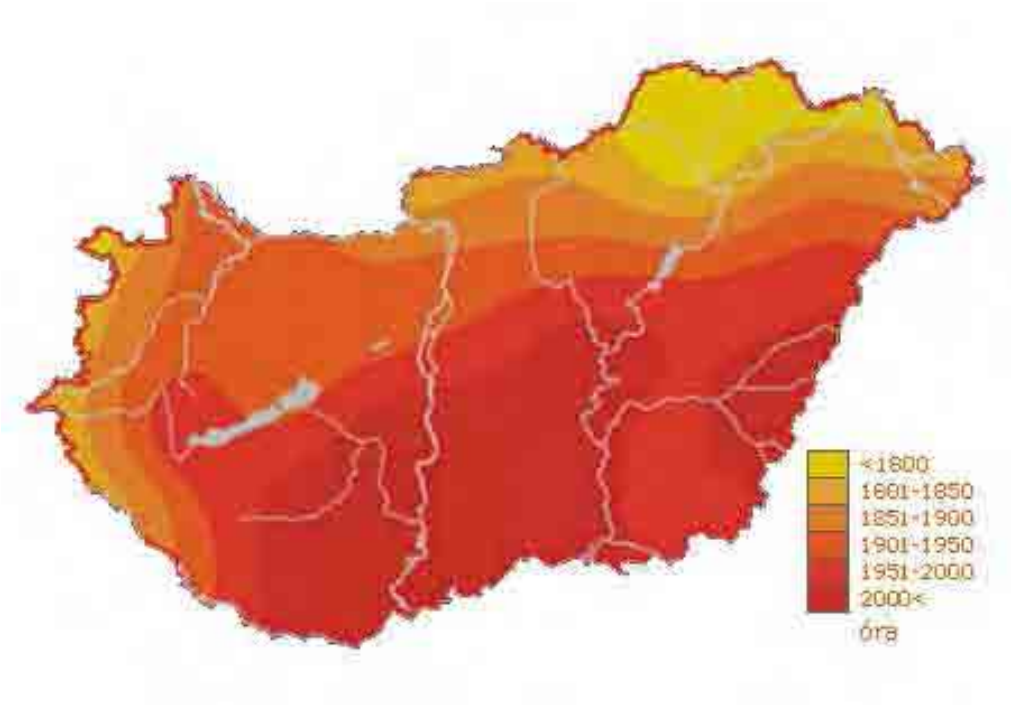

Napsütötte órák száma Magyarországon
(Forrás: Naplopó Kft. honlapja)

Magyarországon és így Tolna megyében is jellemzően a március és október hónapok közötti időszak a napenergia hasznosítása szempontjából a legkedvezőbb. Ez alatt szinte a megye lakosságának teljes használati meleg víz szükséglete kielégíthető lenne tisztán napenergia igénybevételével. A jelenlegi már elterjedőben lévő abszorpciós technológia alkalmazásával a nyári légkondicionálás (hűtés) energiaigényének fele szintén fedezhető lenne napenergiából. A megye tágabban vett térségében adatot szolgáltató meteorológiai állomások (Baja, Nagykanizsa, Pécs Siófok) az elmúlt évtized középső éveinek hőmérsékleti alakulását tekintve, mind a négy mérőállomáson a sokévi átlaghoz viszonyítottan a havi átlaghőmérsékletek emelkedését regisztrálták. Ezen adatok alátámasztják a globális folyamatokkal összhangban az általános felmelegedés trendjét, melyet figyelembe véve a napenergia hasznosítás szerepe jelentősen megnövekedhet a közeljövőben a térség energiaforrás felhasználás struktúrájában. Naperőművek, napenergia telepek (napkollektoros, napkazán alapú (tükörreflexiós rendszerű), vagy fotovoltaikus villamos energiatermelő rendszer) létesítésénél a fenti adottságok mellett azonban figyelembe kell venni a megye domborzati viszonyait: elsősorban ott javasolt a

telepítés, ahol összefüggő sík-, vagy enyhe reliefű (enyhén lejtős), a napfénynek hosszabb ideig kitett területek találhatók. Tolna megyében naperőmű nem található és a rendelkezésre álló információk alapján a közeljövőben egy településen sem tervezik naperőmű létesítését.
A *vízenergia* természeti erőforrásként az állam tulajdona és a hasznosításához szükséges területek (pl. a vízfolyások medre, parti területi, hullámtere) általánosságban az állam tulajdonában vannak. A rendelkezésre álló információk alapján sem az állam, sem a tulajdonost megszemélyesítő szervezet, sem pedig a kezelési feladatokat ellátó vízügy nem rendelkezik rövid távú tervekkel a tulajdonában lévő vízfolyások és víztestek energetikai célú hasznosításáról. Egyedül a Paksi Atomerőmű Zrt. rendelkezik egy, a melegvíz csatorna végén megvalósítandó 8 MW villamos energiát termelő kisvízi vízerőmű terveivel.
A vizek hasznosítása tekintetében Európa legelmaradottabb országai között található Magyarország. Másodpercenként 3.602 m^3 mennyiségű víz érkezik Magyarországra és alig több, 3.782 m^3/s folyik el gyakorlatilag hasznosítatlanul. A beérkező vízmennyiséghez 180 m^3/s vízmennyiség adódik hozzá, amely az ország területére került csapadékból és más helyi forrásokból keletkezik. Magyarország műszakilag hasznosítható vízerő-potenciálja kb. 1000 MW (amely természetesen jóval több a valóban villamosenergia-termelésre hasznosított vagy hasznosítható vízerő-potenciálnál), ebből a Tolna megyét érintő vízfolyások közül a Duna folyó kiemelkedően jelentős arányt képvisel, a vízerő potenciál meghatározó részét, közel 72%-át adja.
Magyarországon összesen 37 vízerőmű működik, ebből Nyugat-Magyarországon 24 erőmű van. Tolna megye területén, beleértve a Duna megyét érintő szakaszát is, nincs vízerőmű. A megyében 47 víztest található, melyek közül a legjelentősebb vízfolyások a Dunán kívül a Kapos, a Koppány-patak, a Sió, a Nádor-csatorna (Sárvíz), valamint a Völgységi-patak. A megye területét érintő vízfolyások közül a jellemző vízhozam adatokat figyelembe véve egyedül a Dunán volna létesíthető gazdaságosan fenntartható vízi erőmű: a Duna átlagos közepes vízhozama 1420 m^3/sec. A vízhozam adatok alapján a Kapos folyó kisvízi vízhozama (1,74 m^3/sec) vízi erőmű telepítésére nem, de helyi, közösségi szintű villamos energia ellátást biztosító törpe vízierőművek létesítésére alkalmas lehet (a törpe vízi erőmű turbinájának működéséhez legalább 1,03 m/s – de inkább 1,52 m/s vízsebesség szükséges).
Megemlíthető még, hogy a folyók mellett a megye területén lévő tavak is (a mezőgazdasági termelő- és jóléti funkciójuk mellett) energetikailag jelentős potenciált képeznek. Tolna megye területén domborzati adottságainak köszönhetően jelentős mennyiségű, közel 300 db tó van. Ezek nagy része völgyzárógátas halastó vagy tározó. 58 db tó van. E jelentős víztározó kapacitású tavak energiatároló képessége jelenleg kihasználatlan.

A *szélenergia* hasznosítás elterjedésének hazánk földrajzi adottságai kevésbé kedveztek, mivel Magyarország medence jellegű földrajzi fekvéséből következik, hogy állandó irányú, tartamú és erősségű szél nincs. A Dunántúlon, 10 méteres magasságban jellegzetesen 320-340 °-os irányból fúj a szél, amelyet a domborzat helyileg befolyásolhat. Sebessége a Balatonszentgyörgy - Pécs közötti vonal és a Duna által határolt területen – így jellemzően Tolna megye teljes területén a szél sebessége 2 és 3 m/sec közötti érték. A Balaton déli partján főképpen a tó keleti medencéjétől délre eső területeken kb. 25 km mélységben – így Tolna megyében elsősorban Tamási és Simontornya térségében - a szél sebessége eléri a 4,5 m/sec

közötti értéket. Ezek a szélsebességek alkalmasak arra, hogy olyan, a földközelben (kis magasságban) működő eszközökkel, mint a szélkerék, illetőleg a kisteljesítményű szélgenerátorok, megbízhatóan legyen nyerhető energia. A 70 méteres magasságban mért adatok alapján kijelenthető, hogy Szántód - Pécs irányban – így Tolna megye Ny-i határán - a szélsebesség meghaladhatja a 4,5 m/sec értéket, ezeken a területeken már energetikai célra használható.
A 100 m magasságban végzett szélmérések pedig azt mutatják, hogy a Pakstól ÉNy-ra eső területeken a szél sebessége elérheti a 6-7 m/sec értéket is. Ez a kinetikus energia közepes teljesítményű szélerőmű működtetését képes biztosítani.
A széltérképek adatai alapján megállapítható, hogy Tolna megyében különösen Tamási, Simontornya, Paks által határolt terület alkalmas szélerőmű parkok létesítésére. A szélerőmű parkok telepítési lehetőségeit a szélviszonyokon túl nagymértékben befolyásolhatják a helyi domborzati viszonyok, továbbá számolni kell a szigorú természetvédelmi korlátozó előírásokkal is. Természetvédelmi előírások nem korlátozza viszont a szélmotor és a szélgenerátor telepítését, lévén ezek az eszközök – magasságuk és terjedelmük révén – jól beilleszthetők a természeti környezetbe és mégis képesek lokálisan ellátni az energiatermelés feladatát.

Tolna megye Területrendezési Tervében szélerőmű létesítésére kijelölt területek Pincehely és Simontornya közt, Dunaföldvár, Paks, Fadd, valamint Bonyhád mellett találhatóak. Meglévő szélerőmű-park Tolna megyében nem található. A legjobban előkészített fázisban a Bonyhád melletti területen tervezett 3 szélerőmű-park van, a területrendezési hatósági eljárást lefolytatták, a megyei Területrendezési Tervbe való beillesztésük megtörtént. E mellett Pusztahencsén 19 db 2 MW-os szélerőmű tornyot (összesen 38 MWe teljesítményű szélerőmű-park) jelenítettek meg a Területrendezési Tervben. Négy további település (Dunaföldvár, Fadd, Pincehely, Paks) is tervez szélerőmű-parkot, de ezek még elvi fázisban vannak.

1.2/ai Vízkárt okozó elemek (árvíz- és belvízveszély, fakadóvíz) és vízkárelhárítással kapcsolatos helyzetelemzés

Az utóbbi évtizedben jelentősen megnőtt az árvíz- és belvízveszélyes időszakok száma, az árvizek szintje egyre szélsőségesebb, a belvíz pedig olyan területeket is érintenek, ahol ez még nem volt tapasztalható. Mindeközben egyre hosszabbak a száraz időszakok. Az egyik legfontosabb teendő a vízkárokra és a vízhiányra való mielőbbi felkészülés, mely csökkentheti az időjárásból eredő gazdasági károkat. A megfelelő vízkormányzás elengedhetetlen feltétele a területek jó vízkészlet-gazdálkodásának kialakításához. A vízkészlet-gazdálkodás nem csak gazdasági területek megfelelő ellátását jelenti, hanem a vizek megfelelő arányú elosztását.

Árvizek elleni védekezés

Az árvíz elleni védekezés sokrétű feladat: nemcsak a közvetlen vízkárelhárítást jelenti, hanem a védművek folyamatos fenntartását és fejlesztését, továbbá a megfelelő vízkormányzást is jelenti. Az árvízvédekezés a főművek mentén állami feladat. Tolna megye területén az árvíz által veszélyeztetett területet 211 km elsőrendű árvízvédelmi vonal védi. A töltések állami tulajdonban vannak, amiből 2 km üzemi kezelésben van a Paksi Atomerőmű területén. Tolna megye területén az árvíz által veszélyeztetett területet 242,3 km elsőrendű árvízvédelmi vonal védi. A töltések

állami tulajdonban vannak, amiből 2 km üzemi kezelésben van a Paksi Atomerőmű területén. A megye területén 6 árvízvédelmi szakasz található, ezek a Duna, Völgységi-patak, Sió és Nádor csatorna (Sárvíz) védvonalait tartalmazzák. A megyében találhatók olyan területek is, amelyek árvízvédelmi védvonal által nem mentesítettek.
Az árvízi védekezéshez területrendezési szempontból a nagyvízi meder övezete kapcsolódik. A 21/2006. (I. 31.) Kormányrendelet 5. §-ának (1) bekezdése szerint a nagyvízi meder területét a mértékadó árvízszint, vagy az eddig előfordult legnagyobb árvízszint közül a magasabb jelöli ki. Az OTrT meghatározta, hogy a megyei tervekben ki kell jelölni a Nagyvízi meder övezetének területét. Ezeken a területeken beépítésre szánt területek nem jelölhetők ki. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy ott, ahol nem kellő magasságú a védőgát, ott a nagyvízi meder a folyóvölgynek természetes magaslatokkal övezett területéig is kijelölésre kerülhet. A nagyvízi meder lehatárolását adatszolgáltatásként a VKKI adja meg a jogszabályok szerint, a vizsgálatok lezárásáig az adat nem érkezett meg. A korábbi terv úgynevezett Hullámtér és nyílt ártér övezetét határozta meg a korábbi jogszabályi környezetnek megfelelően. (Hullámtér: a folyók, vízfolyások partvonala és az árvédelmi fővédvonal közötti terület; nyílt ártér: a folyó áradásakor szabadon elöntött terület.) A Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság által gondozott Duna projektet, melynek célja az előírt árvízvédelmi biztonság megteremtése érdekében - az EU vonatkozó ajánlásai szerint a helyi adottságokat is figyelembe véve, a környezet- és természetvédelmi érdekeket is szolgálva - az árvízvédelmi rendszer fejlesztése. A védművek egyes szakaszain többféle célt szolgáló szilárd burkolat létesül a vízpart és a műtárgyak jobb megközelíthetősége, a fenntartási munkák a térség rekreációs lehetőségeinek bővítése érdekében. A projekt 10 települést érint Tolna megyében. A megvalósulás megyénkben ez évben megkezdődött, amelynek eredményeként a szükséges helyen megerősítésre kerül a Duna jobbparti árvízvédelmi védtöltés, helyenkénti koronamagasítással és teljes hosszban történő aszfaltozással. Ez egyben a kerékpáros turizmusnak is teret adó fejlesztés. A projekt keretében kerül felújításra a Sió árvízkapu, a bölcskei védelmi központ, valamint a Lankóci és Bátai muzeális értékű szivattyútelepek.

Belvízvédelem

Tolna megye területére négy belvízvédelmi szakasz esik. Ezek a következők: szekszárd-bátai, bölcske-bogyiszlói, szekszárd-simontornyai és tolnanémedi-dombóvári 45 települést érint.

Belvízelvezető csatornák

A KÖDU Vízügyi Igazgatóság kezelésében Tolna megyében 116,723 km belvízelvezető csatorna van, ebből a legjelentősebb a Szekszárd-Bátai-főcsatorna és a Nádor-csatorna (Sárvíz). Jelentős belvízelvezető csatorna még a Baranya-csatorna, mely Dombóvárnál torkollik a Kaposba**.** A belvizek elvezetését helyi szinten a települési közárkok vezetik el, térségi szinten a völgyek jelentősebb vízfolyásai, így a Kapos, Koppány, Sió vezeti el. Tolna megyében, a Szekszárd-bátai belvízvédelmi szakasz területén két belvízátemelő szivattyútelep található, melyeknek összkapacitása 6,5 m^3/s. A Báta II. (3,5 m^3/s) szivattyútelep a Szekszárd-Bátai főcsatornán érkező belvizeket emeli át magas dunai vízállás esetén. A Lankóci (3,0 m^3/s) szivattyútelep a Szekszárd-Bátai főcsatornából a Sárpilisi tűsgát

segítségével a Kis-Duna csatornába átkormányzott vizet emeli át a Dunába. A megye területén a belvízcsatornák medertározási kapacitásán kívül belvíztározás szempontjából elsődlegesen a holtágak (Faddi-, Tolnai-, Bogyiszlói-) jöhetnek szóba, amelyek egy-egy belvízvédelmi szakasz főbefogadói, és elsődleges funkciójukat tekintve belvíztározók.

Rendszeresen belvíz járta területek

A területrendezési terv meghatározza az úgynevezett rendszeresen belvízjárta terület övezetét, mely a Pálfai féle belvíz-„veszélyeztetettség térkép alapján került lehatárolásra. A 4 szintű veszélyeztetettségi kategória közül Tolna megye egy részére a II illetve a III. kategória jellemző:

Veszélyeztetettségi kategória	Az elöntés relatív gyakorisága	Szöveges minősítés
II.	0,05-0,10 (=10-20 évente egyszer fordul elő belvíz)	Belvízzel mérsékelten veszélyeztetett terület
III.	0,11-0,20 (=5-10 évente egyszer fordulhat elő belvíz)	Belvízzel közepesen veszélyeztetett terület

(Forrás: Tolna Megye Területrendezési Terv Módosítása (vizsgálati anyag) 2011.)

A megye jelentős részét a domborzati adottságokból következően kevésbé veszélyezteti a belvíz, sőt a megye területén belvízzel erősen veszélyeztetett terület nem található. Ugyanakkor a Kapos és Sió völgyében, valamint Sárköz térségében mérsékelten veszélyeztetett területek találhatók, illetve ez utóbbi területhez kapcsolódóan mérsékelten veszélyeztetett területek is találhatók. A hatályos megyei terv minden olyan területet rendszeresen belvízjárta terület övezetébe sorolt, amelyek a Pálfai féle térkép szerint a II. és III. kategóriába tartoznak.
Az utóbbi évek időjárási eseményei szélsőségesen változtak. Egy-egy szárazabb évet csapadékosabb követ. Ilyenkor a túltelített talajok a nagy mennyiségű csapadékot nehezebben tudták befogadni, olyan területeken is megjelent a belvíz, ahol eddig nem volt jellemző, illetve ritka jelenség. A megyében nehezíti a helyzetet, hogy ha a Sió csatornán keresztül több vizet engednek le a Balatonból a tó vízszintjének kritikus szint alá csökkentése érdekében, a helyben felgyülemlett belvizeket a Sió már nehezen tudja befogadni.

Belvizek hasznosítása

A belvizek elsősorban a mezőgazdasági területeket veszélyeztetik. A károk mérséklését segíti elő a természeti adottságokat messzemenően figyelembe vevő és kihasználó gazdálkodás, a tájgazdálkodás alkalmazása. A belvizek teljes mértékű elvezetése nem csupán önmagában költséges, de a vízhiány kompenzálhatóságának elveszítését is jelenti a mezőgazdasági területeken. A túlzott vízelvezetés következményeként a talajvíz szintje is mélyebbre kerül. Különösen indokolttá válik a belvizek valamilyen formában történő összegyűjtése és tárolása. A megye domborzata alkalmas arra, hogy kijelölésre kerüljenek azok a területek, amelyek a csapadékosabb időszak vizeit összegyűjtsék és tárolják.

Belvízvédelmi fejlesztések

A fejlesztések között szerepel a Szekszárd-Bátai főcsatorna komplex vízrendezése, melynek célja a Szekszárd-Báta öblözetben a víztest jó állapotának elérése, a kül- és belterületeken előforduló károk (vízhiány, víztöbblet) csökkentése. Ennek révén elkerülhető, hogy Báta, Őcsény, Szekszárd belterületét elöntés fenyegesse. A komplex vízrendezés a DDOP forrásinak igénybevételével jelenleg folyik, befejezése ez év végére várható. Ezen projekt keretében valósul meg a bátai szivattyútelepi zsilip egyik nyílásának 1,5 m-rel történő küszöbszint süllyesztése.

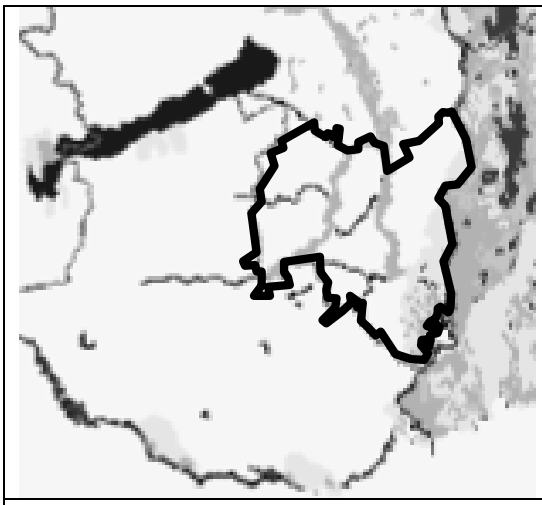

Pálfai féle térkép részlete
(Forrás: www.otk.hu)

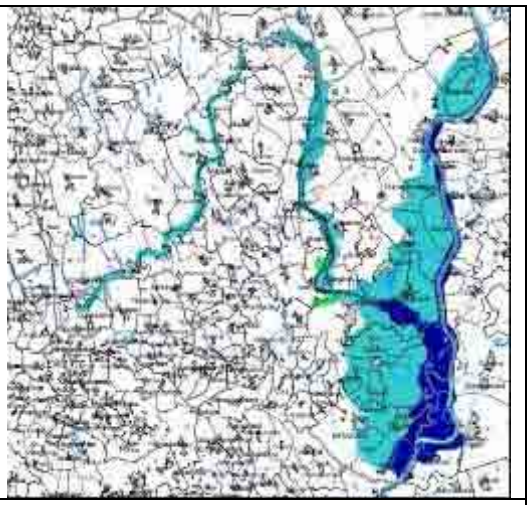

Részlet Tolna megye területrendezési tervéből.

Vízerózió által veszélyeztetett területek

A vízerózió mindenütt jelen van, legfőképpen a csapadék-, lejtőviszonyok, a talaj nedvességállapota, vízgazdálkodása, szerkezete és a növényborítottság befolyásolja kialakulását. A legnagyobb veszélyt az 5%-nál nagyobb lejtésű területek jelentik, ahol a lehulló csapadék – ha nem szivárog időben a talajba - elhordja a termékeny talajréteget. Ez hosszabb távon azt jelenti, hogy terméketlenné válik az adott terület. A megye domborzati adottságaiból következően Tolna megye jelentősebb részén erózió kialakulására lehet számítani, mely a megye területének közel kétharmada, a dombvidéki területei az ország erősen vízerózió-veszélyes térségei közé tartoznak. A veszélyeztetett terület 89 települést érint. A rendkívül szabdalt terület, a nagy völgyhálózat-sűrűség folytán a fiatal üledékekkel fedett lejtőkön pusztít az erózió. A megye erősen és közepesen erodált területei elsősorban a Szekszárdi-dombságon, a Völgységben, a Tolnai-Hegyháton és a Geresdi-dombság területén helyezkednek el (pl. Bátaapáti, Bonyhád, Kisdorog, Mucsfa települések). A Koppányra közelítőleg merőleges, sűrű völgyhálózat között elhelyezkedő hátak felszínén a humuszos réteg szintén sokhelyütt elmosódott, erodálódott. Ilyen helyeken a meszes, löszös altalaj került felszínre. A Koppánytól É-ra és D-re a termőréteg már vastagabb, és kevesebb erodált foltot tartalmaz.
A vízerózió megfékezésére számos agrotechnikai eljárás (pl. a szintvonalakkal párhuzamosan történő művelés, a víz mozgását fékező gyep/cserjesávok telepítése, sorközök füvesítése stb.) és művi beavatkozás (sáncolás, teraszolás) létezik, de a legjobb módszer a nagyobb meredekségű lejtőknél a tájhasználat, a művelési ág változtatása (azaz az állandó növényborítottság biztosítása gyepesítéssel,

erdősítéssel), illetve a szántóterületeken jó talajvédő növények termesztése. A megyében jelentős szőlőterületek találhatók a dombvidékeken (borvidék szőlőkataszter szerinti I. osztályú területeken), ahol fokozottan be kell tartani a talajvédelmi hatóság által előírt agrotechnikai feltételeket.

1.2/b Épített környezet és a kulturális örökség védelme (műemlékek, régészeti lelőhelyek)

A megyére vonatkozó legfrissebb régészeti és műemléki adatbázisa elkészült. Közel 390 épület vagy építmény műemlék (egy részük védési aktusban van) és további 21 műemléki környezet van. A szám folyamatosan növekszik, mivel újabb 33 ingatlan védelem javaslata került benyújtásra a Kulturális Örökségvédelmi Iroda részéről. Visszavonás, elbontás alig akad évente, a megye régészeti adatbázisa pedig 60 oldalon közel 2000 lelőhelyet részletez.

A terület vázlatos építés-, építészettörténeti ismertetése

Tolna megye emlékállománya nagyobb időszakra tehető.

a./ A török hódoltság előtti időszak

b./ A török hódoltságtól napjainkig.

Míg az első időszak értékei ma már kizárólag régészetiek, szinte csak a török utáni időkből maradtak fent épületek és kerültek műemléki védettség alá.
Magyarázata, hogy a hódoltság (alávetettség), valamint a harci cselekmények (ideértve a felszabadítást is) igen nagy pusztítást végeztek a korábbi emlékanyagban, jórészt régészeti feladattá téve ennek feldolgozását

A török hódoltság előtti időszak építészete
A régészeti leletek szerint a megye területe az őskor óta lényegében folyamatosan lakott volt. Erre példa a Sióagárd–Leányvár (bronzkor), Regöly (kelta), Decs-Ete (Árpád-kor) településeken található emlékek. Építettnek emlékei a földvárak, melyek létesítése a magyar királyi vármegyerendszer megszűnéséig, a tatárjárásig tartott.

<u>Római kor:</u> Pannónia provincia történelmi hozadéka elsősorban a település- és útrendszer máig is meghatározó, építményei gyakorlatilag mind megsemmisültek., de a római kövek és téglák újrafelhasználása a középkortól kimutatható számos kisebb templom, kolostor falában.

<u>Magyar középkorban</u> Tolna a negyedik legsűrűbben lakott vármegye volt, ennek megfelelően gazdag is volt. Gyakorinak számított románkori templom gótikus átépítése. Az emlékanyag elsősorban egyházi (templom, kolostor) valamint védelmi célú építkezésekhez (vár) kötődik.
A hódoltság előttről jó állapotú emlék nem maradt fenn, az újjáépítés épületállománya viszont – templomoknál – igen nagy százalékban az ősi falak felhasználásával valósult meg.
(Szekszárd: bencés kolostorrom I. Béla korából román stílusban, Nagyszékely: templom részletei, Szakcs: templom gótikus maradványai, Szakály, Felsőnyék, Aparhant: gótikus eredetre utaló támpillérek a templomhomlokzaton, Iregszemcse: Kálvária – Kápolna)

Mindhárom jelentősebb megyei vár – várkastély (Ozora, Dunaföldvár, Simontornya) is e korszak terméke, melyek javarész példaértékűen helyreállításra kerültek.

A hódoltság megszűntétől napjainkig

A török alóli felszabadulás nagy anyagi és véráldozatokkal járt, a megye közel volt az elnéptelenedéshez. Birodalmi érdek volt a betelepítés (németek, délszlávok), amely hozta magával a kultúráját, vallását. Kialakult a nagybirtokrendszer, beindult a gazdaság és felgyorsult az újjáépítés.

Barokk időszak

A török idők utáni újjáépítéssel főleg egyházi épületek készültek (római katolikus templomok Szekszárdon, Dunaföldváron) de a betelepített németek nyomán református (Nagydorog, Kölesd) és evangélikus templom is készült (Felsőnána, Kalaznó). A korra jellemző köztéri műalkotás volt a pestis-oszlop (Szentháromság-szobor), Szekszárdon, Tolnán, Bonyhádon és több településen.
Jelentős szerb (ortodox) lakosság is építkezett, hisz első jelentős monostorát még a hódoltság idején alapították (1585 – Grábóc).

A 18-19. szd.-ban a megye területén a legnagyobb építtető a földbirtokosság volt. Számos birtokközpont jött létre, például a hőgyészi Mercy és az Apponyi uradalom említhető. Kastélyok, kúriák barokk példái közül megemlítjük a hőgyészi Apponyi-kastélyt, a tamási Esterházy-kastélyt, Paks kúriaállományát és ekkor jelennek meg a reprezentatív kertek is

Klasszicizmus

Ebben az időszakban új kastélyok és kúriák épültek (Perczel–kúria Bonyhádon, Viczay Kastély Iregszemcsén, Gindly uradalom Tengelicen) és megszaporodtak a középületek is:
Iskolák (Bölcske, Paks, Szekszárd), szálloda (Paks), Vármegyeháza és bíróság épült Szekszárdon.
A klasszicizmus nevezhető az utolsó „nagy” stílusnak, bizonyos szempontból polgári ideológiát közvetít, felsorolt példáink között valódi remekmű a megyeháza.

Historizmus, szecesszió

A historizmusnak (eklektika) nevezett építésztörténeti időszak fő jellemzője a történeti stílusok formakincsének alapulvétele funkcionálisan új építési feladatok „öltöztetésére”. Legkorábbi szakasza a „romantikus”-nak nevezett (angol gótika formakincsét alapul vevő) irányzat volt, kis épületállománnyal, szimbiózisban a klasszicizmussal. Ennek reprezentatív példája az Augusz-ház (kastély) Szekszárd központjában.
A historizmust a „neo-stílus” kavalkádjának is tartják, melyre példa a szekszárdi Wosinsky Mór Múzeum – (neoreneszánsz, 1902), és Városháza (valódi stíluskeverék, 1846), volt takarékpénztár (neobarokk, 1896), újvárosi római katolikus templom (neogót,1868).
A hazai szecesszió kísérletének a „nemzeti” építészet megteremtésére (19. szd. végétől), értékes példája a Szekszárd-szálló, vagy Szekszárd első filmszínháza (1913) – ma Magyarországi Német Színház.

A zsidóság Kiegyezés utáni emancipációja szintén sajátos színekkel gyarapítja a megye építészeti palettáját. Zsinagógák Pakson (19. szd. 2. fele), Szekszárdon (1896), zsidó temető Pakson és Bonyhádon találhatók

Az I. világháború végétől napjainkig

A két világháború közti időszak tartalmi építészetét „modernizmusnak" is hívták. Időben már igen közel van jelenkorunkhoz, meghatározó műhelye a BAUHAUS volt. Szekszárdi példái a vasútállomás (1940) (nép formanyelv felhasználásával) és a kórházbővítés hat új pavilonnal (1928-30). A II. világháború utáni építészeti értékei a modern szekszárdi új városközpont- korzó épületeit, művelődési házat, de néhány organikus építészeti példa is van (paksi római katolikus templom), kakasdi faluház.

Népi építészet

A paraszti építkezést mindig is a közvetlen környezetben megtalálható építőanyag határozta meg. Így a mind intenzívebb mezőgazdaság által gerjesztett fahiány a 19. sz. végére gyakorlatilag felszámolta a korábbi borona-, vagy paticsfalú (német falvakban favázas – Fachwerk) építkezést. Helyére a vertfal, ill. a vályog lépett. Így az ún. „régi stílus" emlékállománya csekély (Sárszentlőrinc: jegyző háza, fachwerkes házak Zsibriken és Závodon, stb.). Megemlíthető a nagy stílusok késéssel való továbbélése az épületdíszítésben még a 20. szd.-ban is (Kismányok, Kalaznó, Murga, Mucsi). Sajátos, jó látványt nyújtó épületegyüttesek a pincesorok (kiemelkedő emlék magyar faluban a Sióagárd melletti Leányvár, német faluban Györköny).

Kulturális örökség szempontjából kiemelten kezelendő terület

A Kulturális örökség szempontjából kiemelten kezelendő területek övezetét az OTrT 14/B. §-a szerint mintegy 23 település a megyében. Jelenleg a világörökségbe tartozó terület nincs, de világörökség-várományos 11 terület. Ezek elsősorban a Duna mentén fekvőek. (Bölcske, Paks, Dunaszentgyörgy, Fadd, Tolna, Őcsény, Szekszárd, Bátaszék, Báta) További folyó melletti települések valamint Dombóvár, Tamási és Regöly környéke történeti települési területbe sorolandó. E szerint különösen a történeti településközpontok, a történeti kertek, a jelentős régészeti lelőhelyek, az országos és helyi védelem alatt álló területek, valamint ezek környezete, védőövezetei lettek kijelölve.

Világörökség és világörökség-várományos területek

A 1972. évi UNESCO Egyezmény szerinti Világörökségi Listára felvett területek, amelyeket Magyarország, kiválasztott arra, hogy jelöltek legyenek.

- A római limes magyarországi szakasza nemzetközi sorozatjelölés részeként
- Tájház-hálózat Magyarországon

A römai limes magyarországi szakaszának védelme egy nemzetközi sorozatjelölés részeként kerül a bizottság elé. A Római Birodalom Brit-szigetektől a Fekete-tenger partjáig terjedt. Ennek emlékét a limes őrzi, mely árkok, falak, erődítmények, őrtornyok és települések maradványaiból áll. Ennek Nagy-Britanniára (1987) és Németországra (2005) eső szakaszát már felvették a világörökségi listára, hazánkra eső szakaszának védelme előkészítés alatt áll. Pakson - a Lussonium elnevezésű egyik limes- egykor római katonai település volt Paks-Dunakömlőd közelében, jelenleg látogatható romkert.

2000-ben került a várományos listára a „Tájház-hálózat Magyarországon" tétel. A megyében tájház található például Bátán (halászház), Bátaszéken és Sióagárdon. A tájház-hálózat bemutatja a 18. század és 20. század közötti időszak egy-egy vallás, település, népcsoport jellemző népi építészetét, gazdálkodását, eszközeit, öltözködési hagyományait, egyedülállóan tudományos alapossággal együtt, azonos módon kerülnek megőrzésre és bemutatásra a különböző térségek, közösségek értékei (tájházai)

Tolna megye kulturális örökség szempontjából kiemelten kezelendő terület övezeti bemutatását a Helyzetértékelés 7. számú melléklete tartalmazza.

Tolna megye régészeti lelőhelyeit a Helyzetértékelés 8. számú melléklete tartalmazza.

1.2/c Gazdasági bázis; 1.2/cb A gazdaság belső és külső kapcsolatai; 1.2/cd A telepítési tényezők értékelése; 1.2/cf A térség gazdaságának versenyképességét befolyásoló tényezők

Tolna megye az ország egyik legkisebb lakosságú megyéje (egyedül Nógrád megye népessége kisebb), így az ország GDP-jének 1,8%-a keletkezik ebben a térségében. Az egy főre jutó GDP tekintetben a 2010-es adatok alapján a 7. a megyék rangsorában, ami az utóbbi évek felzárkózási folyamatának következménye, 2007-ben még a 13. helyen állt.

Az egy főre jutó GDP tekintetében 1994 óta növekedő tendencia érvényesül, egyedül 2003-ban volt stagnálás. A növekedés jóval lassúbb ütemű volt 2007-ig, mint az országos trend, ami a megye egyre nagyobb mértékű leszakadását eredményezte, 2007-től egy felzárkózási folyamat indult meg. (Az egy főre jutó GDP 1995-ben még az országos érték 93%, 2006-ban 67%, 2010-ben 76%.) Meg kell jegyezni, hogy az MVM-Paksi Atomerőmű adja a megye GDP-jének mintegy 20%-át. A gazdasági teljesítmény 2003-as stagnálásához is az járult hozzá, hogy ebben az évben kellett leállítani az erőmű egyik blokkját, ami 20%-os csökkenéssel járt energiatermelés volumenét tekintve, másrészt a megyében 2009-ben nem csökkent a GDP a gazdasági válság ellenére sem, mivel ekkor sikerült 4%-kal több villamosenergiát termelni az előző évhez képest, mely elegendőnek bizonyult arra, hogy kompenzálja a más ágazatokban megjelenő negatív folyamatokat.

Az Európai Unió 27 tagállamának átlagához viszonyítva 49,4%-ot (2010) ért el a megye, mely a legmagasabb érték, de összehasonlítva az 1995-ös 48%-kal, vagy az 1999 48,7%-kal csak apró pozitív elmozdulást jelent. (Felzárkózási trend 1998-99, 2001-02 és 2007-10 években volt tapasztalható. A 2009-es pozitív elmozdulás annak következménye, hogy a megyét kevésbé érintette a gazdasági válság, mint az ország és az EU más fejlettebb térségeit.)

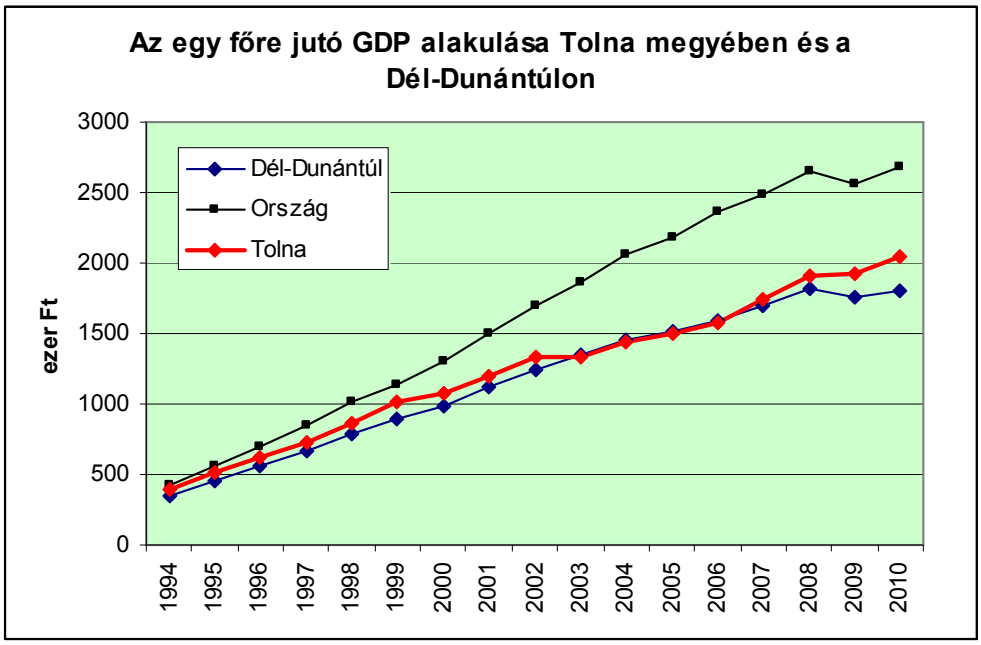

Az egy főre jutó GDP idősorai

(Forrás:KSH)

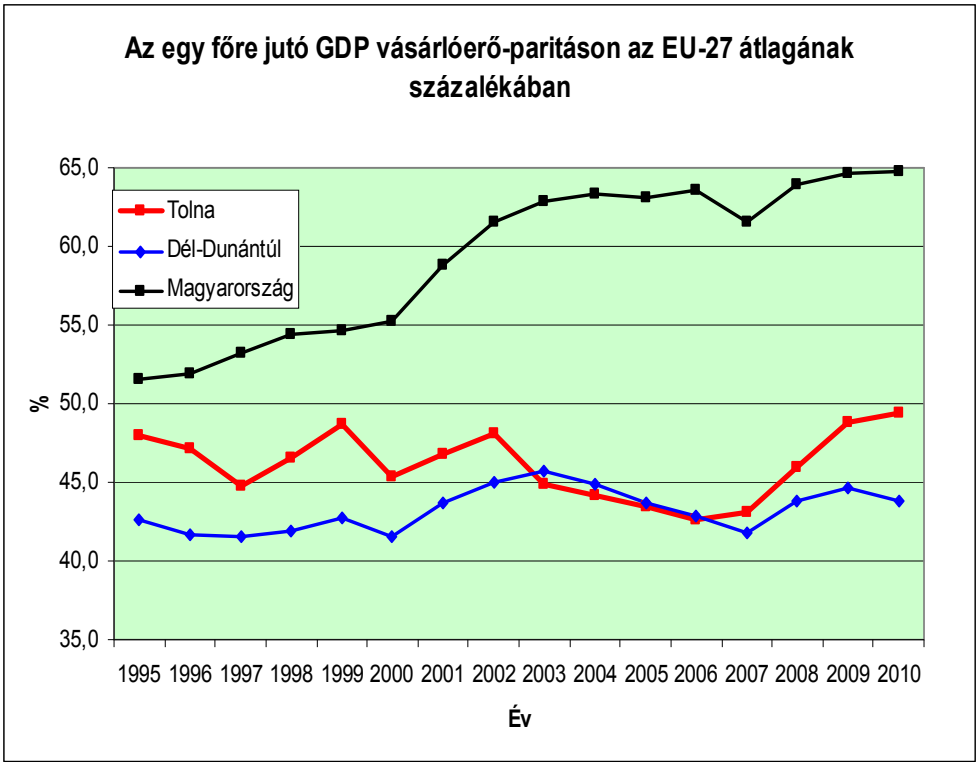

Az egy főre jutó GDP idősorai

(Forrás:KSH)

Tolna megyét körülvevő megyék alacsonyabb fajlagos GDP értékkel rendelkeznek, kivételt képez Fejér megye.

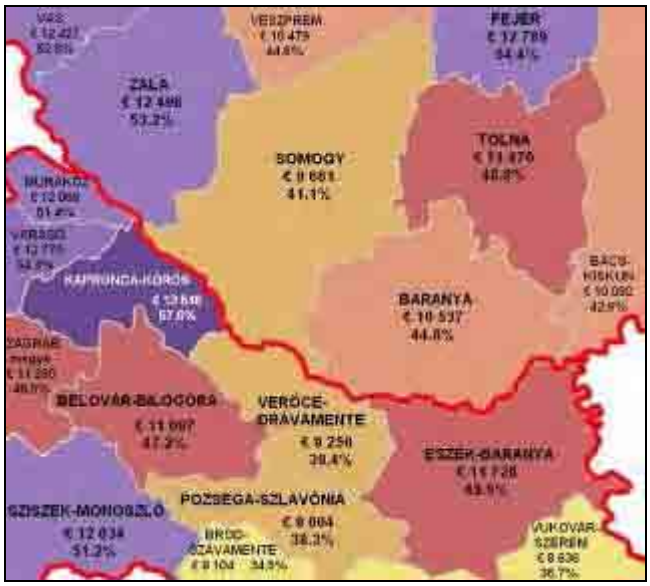

A magyar-horvát határmenti megyék gazdasági teljesítménye, 2009
(Egy főre jutó GDP vásárlóerő-paritáson, illetve az EU27 %-ában)
(Forrás: KSH, Horvát Statisztikai Hivatal, DDRFÜ szerkesztés)

A megye lakosságának jövedelmi viszonyai alacsonyabb szintet érnek el mint az országos átlag, de a régiós átlagnál 6%-kal magasabb átlagjövedelem mutatható ki a megyében, mely elsősorban Paks térségében tapasztalható magasabb jövedelemnek a hatása.

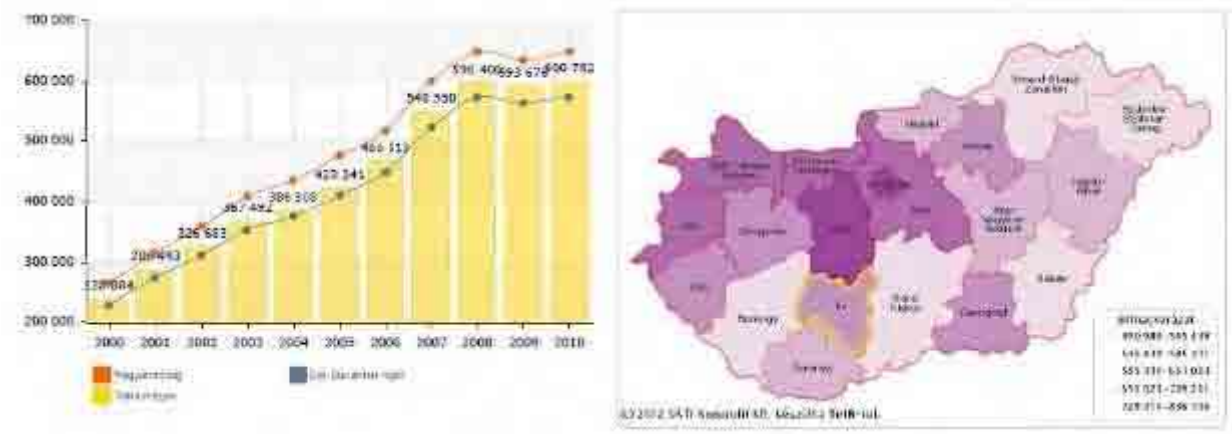

Egy lakosra jutó összes nettó jövedelem (Ft)

(Forrás:TEIR)

Az alkalmazásban állók átlagos nettó havi jövedelme 2012. II. negyedévben 126,3 ezer Ft volt, mely a régiós érték 106,5%-a, az országos átlagnak pedig a 88,5%-a volt.

A személyi jövedelemadó fizetők aránya 2008-ban volt a legmagasabb és 2005-ben a legalacsonyabb. A régió átlagát meghaladó mutatóval rendelkezik a megye, a személyi jövedelemadót fizetők aránya az országos átlaghoz közeli szintet ér el.

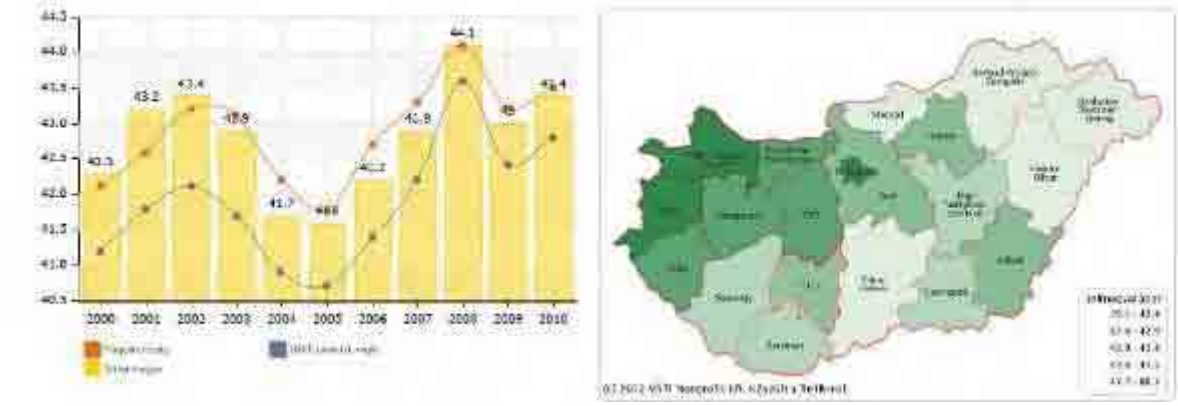

A személyi jövedelemadót fizetők aránya (%)

(Forrás:TeIR)

A regisztrált gazdasági szervezetek száma Tolnában 2012. június 30-án közel 37 550 volt, 335-tel, csaknem egy százalékkal több, mint 12 hónappal korábban. A magyarországi szervezeteknek mindössze 2,1%-a került Tolna megyei székhellyel bejegyzésre, részesedésük valamelyest elmaradt a lakónépességétől. A gazdasági szervezetek bő kilenctizede vállalkozói tevékenységet folytatott, 7,5%-ukat nonprofit, 1,1%-ukat költségvetési szervként tartották nyilván. A vállalkozások lakónépességre vetített száma (ezer lakosra 150 jutott) közepes vállalkozói aktivitásról tanúskodott, mind az országos (166), mind a Budapest nélkül számított megyei átlagtól (154) elmaradt. Tolnában a regisztrált vállalkozások bő 23%-a valamely társas, közel 77%-a egyéni formában alakult meg. (Országosan 36, illetve 64% a megfelelő arány.) Június 30-án a nyilvántartásban 8000 társas vállalkozás szerepelt, amely állomány a 12 hónappal korábbinál 3,5%-kal több volt. Bő hattizedük korlátolt felelősségű, további egyharmaduk betéti társasági formában volt bejegyezve. Szövetkezeti formában 132, részvénytársaságként 63 cég tevékenykedett. Az egyéni vállalkozások száma közelítette a 26 300-at, állományuk minimális változást mutatott az egy évvel korábbihoz viszonyítva (100,2%). A félév végén a megyében 822 társas vállalkozás állt felszámolási vagy végelszámolási eljárás alatt, szemben a 2011. június végi 653-mal. Ez a szám a regisztrációban szereplő társas vállalkozások egytizedét jelentette, amely hányad közel 3 százalékponttal alacsonyabb volt az országosnál.[1] A megyén belül a vállalkozássűrűség viszonylag egyenletes eloszlást mutat, a legtöbb vállalkozás ezer lakosra a megye keleti részében, a szekszárdi és paksi térségben található.

A működő vállalkozások adatait áttekintve azt látjuk, hogy a megyében 13 869 (2009) vállalkozás működött, melyből 8 137 (59%) egyéni vállalkozás volt és 3 243 (23%) működött jogi személyiségű társasági formában. Az ezer lakosra jutó működő jogi személyiségű vállalkozások száma 13,7 volt mely nem érte el az országos átlagot (22,8) és a vidéki átlagtól (17) is elmaradt. A vállalkozások 95,7% mikrovállalkozás volt 10 fő alatti foglalkoztatási létszámmal. A 250-nél több foglalkoztatottal rendelkező vállalkozások közül 8-nak volt a megyében a székhelye, mely az ebbe a kategóriába tartozó vállalkozások 0,9%-át tette ki.

[1] Statisztikai tájékoztató – Tolna megye, 2012/2, KSH

A külföldi tőkevonzás tekintetében az országban a legkedvezőtlenebb a Dél-Dunántúl helyzete. Amellett hogy tartósan a legalacsonyabb az egy lakosra jutó külföldi tőkeösszeg a régiók között, az országoshoz viszonyított arány csökkenése is itt volt a legszámottevőbb. Miközben 1995-ben az országos átlag 39%-át tette ki a fajlagos mutató értéke, addig 2010-ben már nem érte el annak 12%-át.
Dél-dunántúli székhellyel 2010. év végén 1218 külföldi érdekeltségű vállalkozást tartottak nyilván, ami azt jelenti, hogy a térségben székhellyel rendelkező összes társas vállalkozás 3%-ában volt jelen külföldi működő tőke. Számuk az e térségbe tartozó megyék közül Baranyában volt a legjelentősebb, 557, Somogyban 440, Tolnában 221 volt bejegyezve.
Lényegesen nagyobb azonban ennél a szerepük a foglalkoztatásban: a régióban 2010-ben az összes társas vállalkozásnál alkalmazásban állónak 18%-át (27 181 főt) külföldi érdekeltségű vállalkozás foglalkoztatta, az érintett három megye közül Baranyában 15, Somogyban 27, Tolnában 13% volt az arányszám. A térség vállalkozásaiban megjelenő külföldi tőkeösszeg 175,5 milliárd forintot tett ki, amelyből a legnagyobb hányadok Somogy 80 milliárd forint (46%) és Baranya megyéhez (42%) kötődtek, Tolna megyei szervezetek működtetéséhez a külföldi befektetések csupán 12%-a kapcsolódott.
Tolna megyében a legmeghatározóbb, 75%-os hányada a külföldi tőkének a feldolgozóipar területén jelent meg, a textilipar, az élelmiszeripar, a műanyag és nemfém ásványi termék gyártása valamint a fémfeldolgozás részesedett nagyobb arányban a befektetésekből.
Tolna megyébe érkezett a legkevesebb külföldi tőke, a megyék összehasonlításában az egy lakosra jutó tőkeösszeg tekintetében is a 20. helyezett a megye, az alacsony régiós érték felével. A megye egyik térségében sem érte el a befektetett tőke fajlagos értéke a régiós átlagot.[2]

Megnevezés		Baranya	Somogy	Tolna	Dél-Dunántúl	Ország[a)]	Ország főváros nélkül
		megye					
A	Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	12,3	45,4	5,0	21,7	11,4	13,5
B–E	Ipar összesen	135,0	171,8	68,0	130,9	701,2	640,2
C	Ezen belül: feldolgozóipar	128,6	171,6	68,0	128,3	614,9	573,6
F	Építőipar	1,2	5,0	0,1	2,2	14,8	3,7
G,H,I	Kereskedelem, szállítás, szálláshely-szolgáltatás	8,7	16,9	7,2	11,1	240,2	128,7
J–R	Többi nemzetgazdasági ág együtt	33,1	12,7	10,4	20,6	645,2	97,6
A–R	Mindösszesen	190,2	251,8	90,6	186,5	1 612,8	883,8

A külföldi tőke egy lakosra jutó összege, 2010

(Forrás: KSH)

[2] Területi statisztikai tükör, 2012/55, KSH

A társas vállalkozások export árbevételének tekintetében (forrás: NAV) a Tolna megye fajlagos értéke (320 e Ft/fő, 2010) meghaladja a régiós átlagot (298 e Ft/fő), de ez jócskán elmarad az országos (2 066 e Ft/fő) és a vidéki (511 e Ft/fő) átlagtól is. Az export a városokban és a fő közlekedési útvonalak mentén fekvő településeken koncentrálódik, nagyobb részben a megye keleti, Duna-menti térségében. Az export nagysága a legmagasabb Szekszárdon (24 milliárd Ft), Tamásiban (9), Őcsényben (7,6), Dombóváron (7,6), Pakson (7,1), Bonyhádon (4,6), és Tolnán (4).

Összehasonlítva az ország és a megye gazdasági teljesítményének megoszlását az egyes gazdasági ágak szerint, azt tapasztaljuk, hogy a mezőgazdaság és az ipar súlya nagyobb volt a megye gazdaságában, mint az országban. Az iparon belül a feldolgozóipar 9 százalékkal kisebb arányt képviselt, másrészt az egyéb ipari tevékenység, melybe a villamosenergia-termelés is tartozik 18%-kal magasabb arányban van jelen a megye gazdasági teljesítményében, mint az ország egészében. A szolgáltatások súlya a megyében (48,5%) jóval alacsonyabb, mint az ország egészében (67%). A szakmai, tudományos, adminisztratív tevékenységek csak a 70%-át érik el Tolna esetében az országos aránynak.

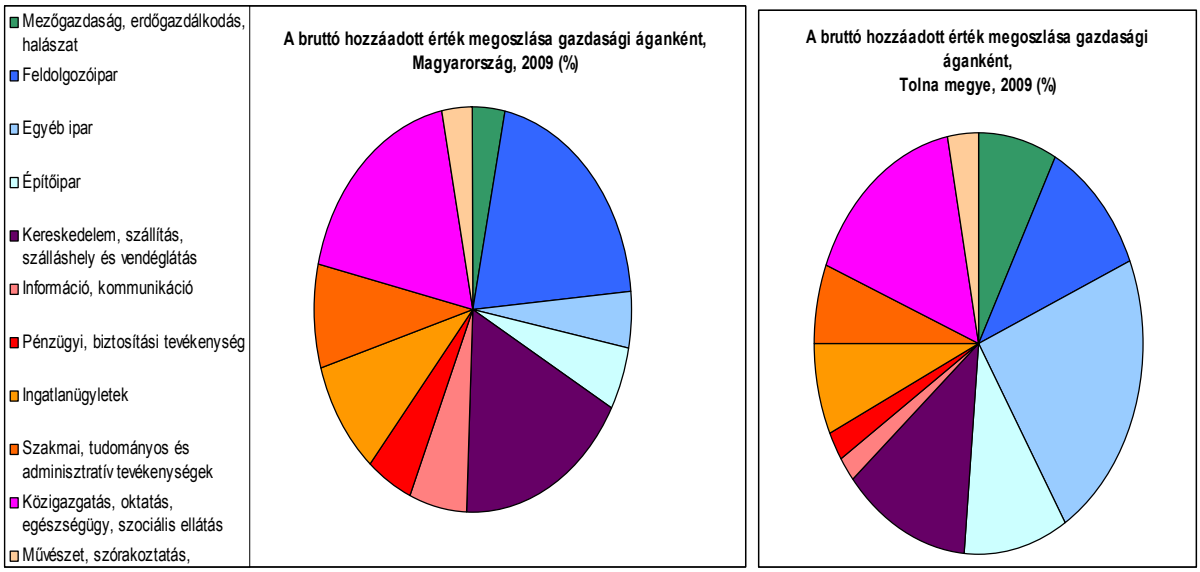

Gazdasági teljesítmény megoszlása főbb gazdasági ágak szerint (%)

(Forrás:KSH)

1.2/ca Főbb gazdasági ágazatok, azok fejlődési irányai: mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, üdülés, idegenforgalom, vízgazdálkodás, ipar, szolgáltatás, stb.;1.2/cc A termelési infrastruktúra állapota;1.2/ce A területi innovációs potenciál

A megye mezőgazdasági adottságai kiválóak, különösen a szántóföldi gazdálkodásra alkalmas területek között találhatóak kiváló adottságú területek (elsősorban a megye keleti részén Dél-Mezőföld és Sárköz, illetve a nyugati részen Tamási és Dombóvár térségében). Ezzel szemben az erdőterület aránya a Dél-Dunántúlon a legkisebb (66,3 ezer ha), mely a megye összes földterületének 19%-át tette ki. (Magyarország erdősültsége ugyanakkor 21%.)

A földterület művelési ágankénti megoszlása, 2012. május 31.

(%)

Művelési ág	Baranya	Somogy	Tolna	Dél-Dunántúl	Ország
Szántó	51,5	43,8	62,6	51,0	46,5
Konyhakert	0,6	0,7	0,8	0,7	0,9
Gyümölcsös	0,3	0,5	0,5	0,4	1,0
Szőlő	1,0	0,6	1,5	1,0	0,9
Gyep	4,2	5,5	5,0	5,0	8,1
Mezőgazdasági terület	*57,6*	*51,1*	*70,4*	*58,1*	*57,4*
Erdő	25,4	31,1	19,4	26,3	20,6
Nádas	0,2	0,9	0,4	0,6	0,7
Halastó	0,4	0,6	0,6	0,5	0,4
Termőterület	*83,5*	*83,8*	*90,8*	*85,5*	*79,1*
Művelés alól kivett terület	16,5	16,2	9,2	14,5	20,9
Összes terület	***100,0***	***100,0***	***100,0***	***100,0***	***100,0***

(Forrás:KSH)

A szántóföldi növények közül a búza, kukorica, burgonya termésátlagai a megyében általában magasabbak az országos átlagnál.
A megyében a szőlőtermesztésnek régi hagyományai vannak. Tolnában fekszenek a Pannon borrégióhoz tartozó Szekszárdi és Tolnai borvidékek, melyek közül a Tolnai a borrégió legnagyobb területű borvidéke.
Az állattenyésztés szerepe is jelentős a megyében, bár a sertésállomány és a baromfiállomány nagysága is közel a felére esett vissza az elmúlt 10 évben, ebben az időszakban országosan nőt a baromfi száma.
A Dél-dunántúli régió területe nagyrészt megegyezik a Dunántúli-dombság nagytáj területével, kiegészülve a Duna- és Dráva-mente térségével.
A régió 16 mezőgazdasági tájkörzetéből 4 fekszik Tolna megyében – Mezőföld II, Sárköz-Dunamenti-síkság, Völgység-Hegyhát, Tolnai-dombvidék. A tájkörzetek éghajlati-, morfológiai- és talajadottságai nagyban eltérnek egymástól.

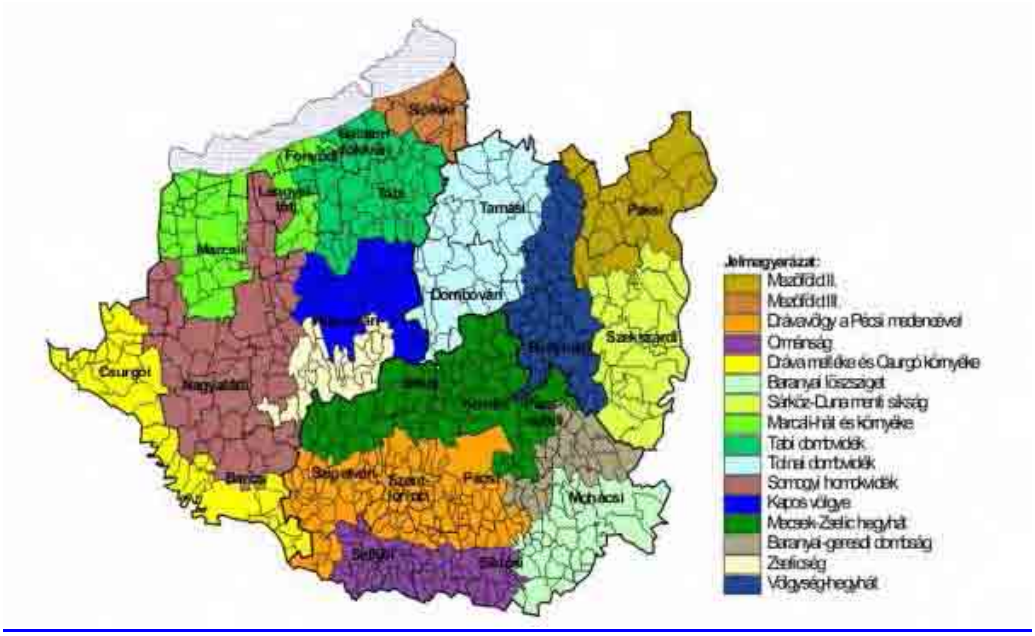

Mezőgazdasági tájkörzetek a Dél-dunántúlon

(Forrás: KSH)

A megyében 447 db (2010) társas vállalkozást regisztráltak a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászati ágazatban és 11 129 egyéni vállalkozást, ezer hektár mezőgazdasági területre a megyében 1,8 társas vállalkozás, illetve 46 egyéni gazda jut. Mindkét érték alacsonyabb, mint az országos átlag (2,5; illetve 76 vállalkozás/e ha).
A mezőgazdaság a foglalkoztatásban és a GDP termelésben is nagyobb szerepet kap a megyében, mint az országos átlag.
Az élelmiszeripar mellett (tejfeldolgozás, malomipar) a textilipar és cipőgyártás területén található jelentősebb kapacitás a megyében, illetve kiemelkedő jelentőségű a MVM-Paksi Atomerőmű, melynek középtávú bővítése is napirenden van.
Tolnában az ország ipari termelési értékének 1,4 %-a (2011) keletkezett. Az egy lakosra jutó ipari termelés értéke 1,4 millió Ft-ot tett ki (az országos érték 2,3), mellyel a megyék rangsorában a 15. helyet foglalja el.

Az ipari termelés értéke 18%-kal növekedett 2009 óta, 2012. I. félévi adat 6%-os növekedést mutat az előző év azonos időszakához képest.
A megyében 4 Ipari Park működik (Szekszárd, Paks, Dombóvár-Kaposszekcső, Bonyhád), melyek közül a szekszárdiban és a dombóváriban történt nagyobb léptékű fejlesztés az elmúlt időszakban, e mellett több barnamezős iparterület fejlesztés és kis- és középvállalkozások telephelyfejlesztése is megvalósult a térségben.
A gazdasági hatékonyságban Tolna a középmezőnyben található a megyék között, a termelékenység meghaladja a dél-dunántúli átlagot, az országos értéktől 22%-kal marad el.

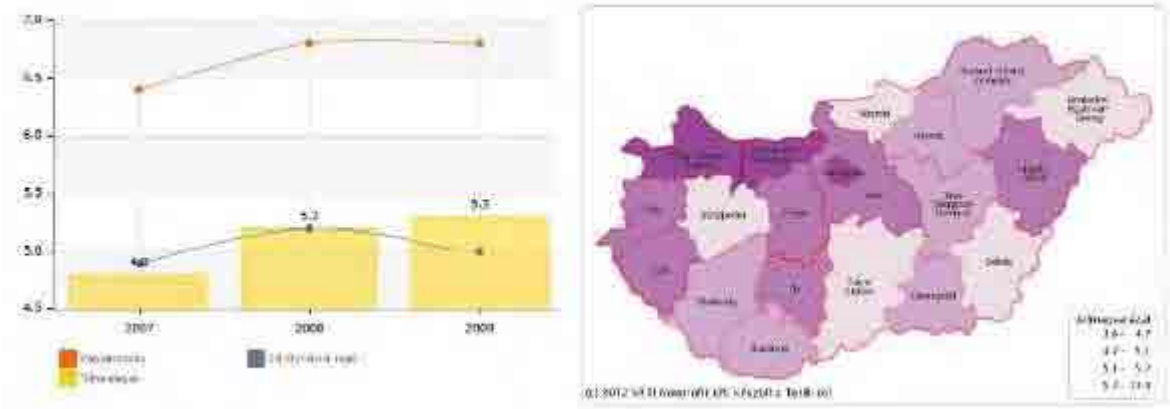

Egy foglalkoztatottra jutó bruttó hazai termék (millió Ft)

(Forrás:TeIR)

Az építőipar teljesítménye az elmúlt időszakban jelentős hullámzást mutatott, követve a megyét érintő nagy infrastrukturális beruházásokat. A lakásépítések nagyarányú csökkenése miatt egyre inkább a fejlesztési forrásokból megvalósuló beruházások teszik ki a megrendelés-állomány egyre nagyobb részét. Az ágazatban nagy problémát jelent a „körbetartozás” jelensége, melyet erősítenek a bonyolult fővállalkozó-alvállalkozói rendszerek. Az egy lakosra jutó termelési érték a megyében a régiós átlag meghaladta 2012. I. félévben, ez az országos érték 68%-át jelentette.

Tolna megye gazdaságában az idegenforgalom kisebb szerepet játszik, mint a régió másik két megyéjében. A megye adottságai kedvezőek a gyógy- és termálfürdők tekintetében, melyek vonatkozásában az Országos Egészségturizmus Fejlesztési

Stratégia országos és regionális jelentőségű gyógytényezővel rendelkező településként definiálja Dombóvár-Gunaras és Hőgyész településeket, míg helyi jelentőségű gyógytényezővel Tamási, Simontornya, Tengelic és Szekszárd rendelkeznek. Szükséges ugyanakkor kiemelnünk, hogy a 2007-ben készült stratégia nem számolhat az azóta eltelt időszakban megvalósult fejlesztésekkel, melyek jelentős mértékben hatottak a megye ezirányú kínálatára jelentősen felértékelve Tamási jelenbeli, de különösen jövőbeli szerepét (Ability fürdőfejlesztés). A Duna árterületén található nagykiterjedésű erdőkben jó minőségű a vadállomány, mely a vadászturizmus adottságait teremti meg (Gemenc), mely a Duna-Dráva Nemzeti Park részét képezi, az öko- és vízi turizmus lehetőségét is megadva, a megyében van a dél-dunántúli kéktúra és az alföldi kéktúra országos jelentőségű útvonalainak kiindulópontja. A megyét érinti az Esztergomot Máriagyűddel összekötő zarándokútvonal, valamint a megyében található Szekszárd-Remetekápolna, Hőgyész-Csicsó és Grábóc búcsújáró helye is.

Tolna megyében található Nógrád után az ország legkisebb kereskedelmi szálláshely-kapacitása (4 367 férőhely, 2011), melyből a szálloda-kapacitás 1 052 férőhely. Az elmúlt tíz esztendőben a vendégek és vendégéjszakák számában enyhe növekvő tendencia figyelhető meg. A külföldi vendégek részesedése mindössze 12%-ot ért el 2011-ben. Az átlagos tartózkodási idő csökkenése tapasztalható az elmúlt 10 évben (2,7-ról 2,2 éjszakára).
Az ezer lakosra jutó vendégéjszakák számát tekintve (a kereskedelmi szálláshelyeken) Szabolcs, Nógrád és Pest megye után Tolna mutatója a legalacsonyabb (639 éjszaka/ezer fő, 2011), mely nem éri el az országos átlag harmadát sem.
2012. I. félévében 19%-os növekedést regisztráltak a vendégek számában, 14%-ot a vendégéjszakák számát tekintve az előző év hasonló időszakához képest Tolna megyében, mely bizakodásra adhat okot 2012. év eredményeire vonatkozóan.

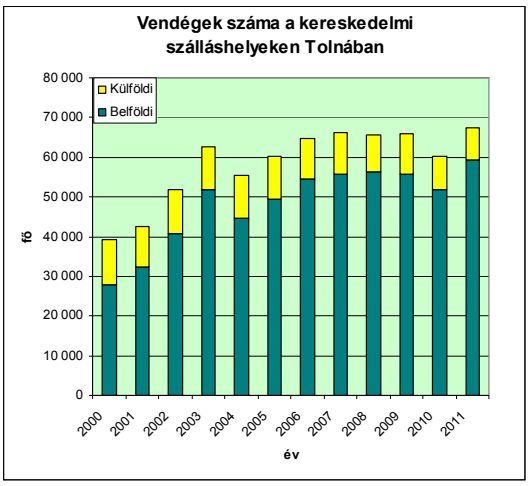

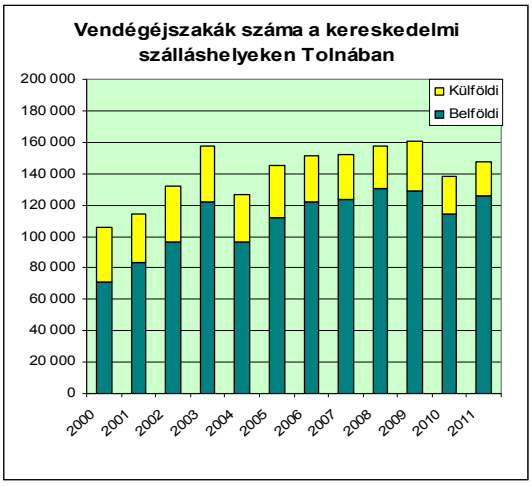

Külföldi és belföldi vendégek és vendégéjszakák a kereskedelmi szálláshelyeken Tolnában

(Forrás: KSH)

A megyében a foglalkoztatottak nagyobb aránya dolgozik a mezőgazdaságban és az iparban, mint az országban átlagosan, a szolgáltatási szektor aránya kisebb a megyében: Tolna 54%, Magyarország 65%.

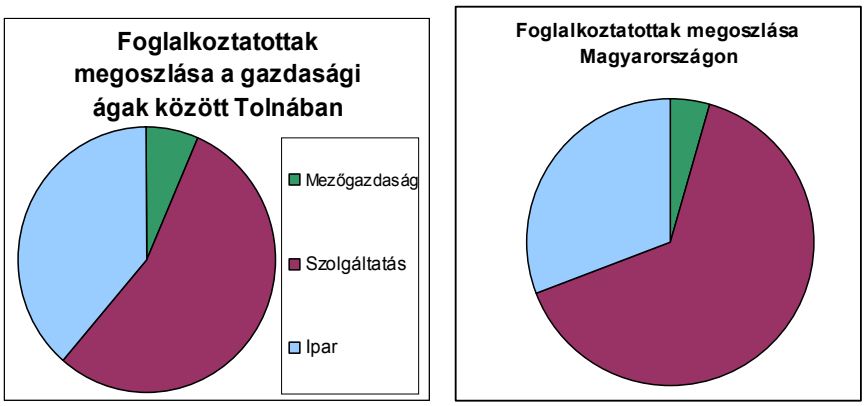

A foglalkoztatottak megoszlása

(Forrás: KSH)

A foglalkoztatottság tekintetében Tolna a kevésbe kedvező helyzetű megyék sorába tartozik, bár a régió megyéi közül a legkedvezőbb mutatókkal rendelkezik. A foglalkoztatottsági szint 2004-ban volt a legmagasabb és 2002-ben a legalacsonyabb, 2007 óta enyhén emelkedett a foglalkoztatási szint.
A gazdaság szempontjából a megyében rendelkezésre áll kihasználatlan munkaerő, 2012. I. félévében mintegy 13 ezer ember keresett munkát, a munkakeresők 44%-ának a végzettsége csak a 8 általánost, vagy az alatti szintet ért el.

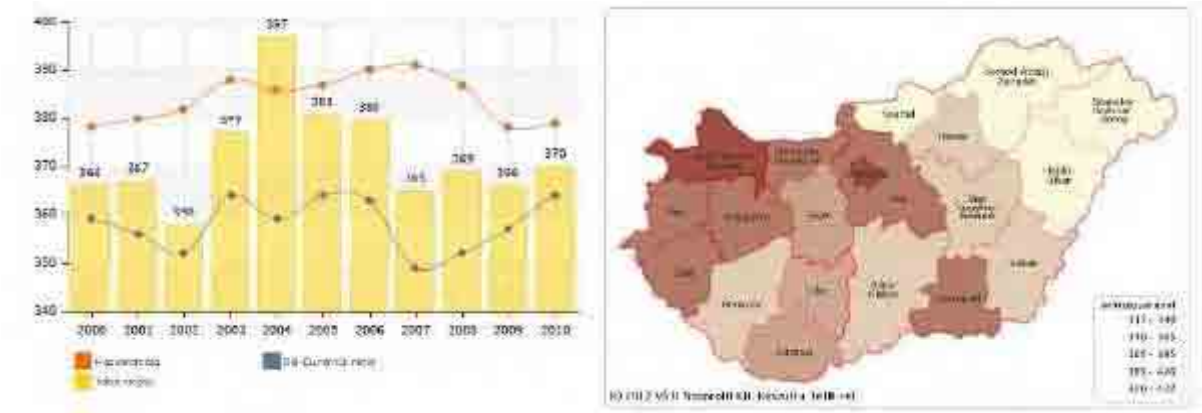

1000 lakosra jutó foglalkoztatottak száma

(Forrás: TEIR)

Tolna megye a K+F tekintetében kisebb potenciállal rendelkezik, mint a megyék átlaga, a megyében nincs önálló felsőoktatási intézmény, költségvetési forrásokból gazdálkodó kutatóintézet. A kutatási kapacitás elsősorban az agráriumhoz, élelmiszeriparhoz kapcsolódik (Iregszemcse). A K+F terén Tolna megye az országos átlagnál gyorsabb fejlődési pályát mutatott 2000-2010 között. Ennek elsődleges oka, hogy 2000-ben még szinte elhanyagolható mértékű volt a megyében a K+F tevékenység. A megye a K+F területén szerény kapacitással van jelen, mind a létszámadatokban, mind a ráfordításokban nem érte el az országos érték 1%-át sem. A Dél-Dunántúlon a ráfordítások 8,6%-át, a létszám 5,4%-át adta a megye. Tízezer lakosra 20 millió Ft K+F ráfordítás és 5 fő K+F-ben dolgozók számított létszáma jutott, mindegyik mutató esetén a megyék rangsorában az utolsó helyet foglalja el a megye.

	Kutató és fejlesztő munkát végzők létszáma					Kutatás-fejlesztés ráfordításai				
	fö		az országos érték %-ában		változás (%)	millió Ft		az országos érték %-ában		változás (%)
	2000	2010	2000	2010	2010/2000	2000	2010	2000	2010	2010/2000
Baranya	1 587	1 640	5,69	4,59	103	3 351	5 375	3,22	1,73	160
Somogy	255	320	0,91	0,90	125	555	2 089	0,53	0,67	376
Tolna	**2**	**89**	**0,01**	**0,25**	**4 450**	**12**	**464**	**0,01**	**0,15**	**3 864**
Dél-Dunántúl	**1 844**	**2 049**	**6,62**	**5,74**	**111**	**3 918**	**7 928**	**3,76**	**2,56**	**202**
Magyarország	***27 876***	***35 700***	***100,00***	***100,00***	***128***	***104 229***	***310 211***	***100,00***	***100,00***	***298***

Főbb K+F mutatók összehasonlítása 2000 – 2010

(Forrás: KSH)

Az elmúlt időszak legjelentősebb (300 M Ft költségvetést meghaladó) ÚMFT/ÚSZT támogatással megvalósult, vagy megvalósítás alatt álló projektjei a gazdaságfejlesztés területén:

- Alapinfrastruktúra fejlesztés, épületkorszerűsítés és épületbővítés a Samsonite Hungária Kft. szekszárdi telephelyén
- Ingatlan és infrastrukturális beruházás a Viessmann Technika Dombóvár Kft.-nél
- "A&A Világítás és Bútor" Ipari és Kereskedelmi Zrt. összeszerelő üzem és raktár bővítése, festőüzem technológia telepítésével
- A Paksi Inkubátor- és Akcelerátorház kialakítása
- Infrastruktúra fejlesztés a Szekszárdi Ipari Parkban
- Jelentős munkahelyteremtéssel járó ipartelepítés a BHG-ASZ Kft. szekszárdi gyárában.
- Termelő inkubátor és kísérleti műhely létrehozása Szekszárdon
- LED alapú világítástechnikai termékek gyártásának technológiai innovációja a PHILIPS tamási gyárában
- Energiahatékony és környezetbarát gumihulladék újrahasznosító technológia telepítése igen hátrányos helyzetű kistérségben
- Kiemelten környezetbarát innovatív magyar gumihulladék hasznosító technológia telepítése igen hátrányos helyzetű kistérségben
- Komplex technológiafejlesztés és létszámbővítés a Viessmann Technika Dombóvár Kft-nél
- Kapacitásbővítés és új termékcsalád gyártási hátterének kialakítása a Samsonite szekszárdi gyárában
- Kemény fedeles bőröndök, "Curv" gyártási technológia és kapacitás kiépítése a Samsonite szekszárdi gyárában.
- Komplex technológiai fejlesztés a JAKO Kft.-nél
- A SYGNUS Kft. intermodális kikötő-hajórakodó kapacitásának fejlesztésére irányuló projektje
- Komplex technológiai fejlesztés a FASTRON HUNGÁRIA Kft-nél
- Az Interplus Kft. komplex technológiai fejlesztése
- Komplex beruházás megvalósítása a FERROPATENT Zrt.-nél
- A Rutin Kft. fémszerkezet-gyártási kapacitásának fejlesztése
- Új csarnok építését és gyártósor beépítését tartalmazó komplex vállalati technológia fejlesztés a PONTEX Kft-nél
-

A turisztika területén:

- Gunaras East and West Spa Resort **** Hotel építése Gunarason
- Ability Gyógyfürdő fejlesztése Tamásiban
- Dombóvár-Gunaras - a nyugati és keleti fürdőkultúra találkozópontja
- A simontornyai Fried Kastély Szálloda fejlesztése a szolgáltatások körének bővítésével és kapacitásnöveléssel

1.2/d Társadalmi környezet

1.2/da Kulturális adottságok, értékek

A tolnai tájat a kedvező adottságok már az ősidőktől fogva alkalmassá tették az ember megtelepedésére. A megye területén 500 évesnél régebbi nyomai vannak a kultúrának. Kelták, rómaiak évszázadokon át lakták a környéket, majd a honfoglaló magyarok fejedelmi törzse vette birtokba a vidék nagy részét. A török hódoltság alatt számos település elpusztult, elnéptelenedett. Az újratelepítés a 18. században főleg német földművesekkel történt.

Megyénkben ma is jelentős számban élnek nemzeti és etnikai kisebbségek. A németek mellett így cigányok és kisebb számban szerbek. Sajátos kulturális többletet adnak a több évszázados hagyományokhoz a legújabb időkben idetelepített bukovinai székelyek és felvidékiek.
Ennek köszönhető Tolna megye sokszínű kultúrája, művészete. Népművészeti kincsünk különböző tájegységek – a Kapos és Koppány mente, a Sárköz, a Völgység stb. – értékeiből tevődik össze. A Tolna megyei kulturális élet egyediségének legfőbb tényezője a megye teljes társadalmának hagyományőrző készsége és képessége, valamint az ennek alapján felgyülemlett élő néprajzi gazdagsága. A megyében működő hagyományőrző egyesületek, néptánccsoportok mindezt a színes és gazdag kultúrát igyekeznek a jövő nemzedékének továbbadni.
Az itt élők kultúrája révén méltán lett a megye az ország népművészetének egyik központja. Számos jelentős fesztivál – a Duna Menti Folklórfesztivál, a Sárközi Lakodalom, a Pünkösdi Fesztivál, a Szekszárdi Szüreti Fesztivál, Bukovinai Találkozások, a dombóvári Pál Napi Vígasság híre nemcsak az ország más részeiről, hanem határon túlról is vonzza az érdeklődőket.

Tolna megye és Szekszárd méltán lehet büszke irodalmi, képzőművészeti, zenei értékeire. A magyar irodalom legnagyobbjai születtek itt, éltek, vagy dolgoztak egy ideig a megye egy-egy településén, ahol ma emlékhelyek, szobrok, táblák őrzik emléküket. (Vörösmarty, Petőfi, Babits, Illyés Gyula, Baka István, Mészöly Miklós.)
„Nem követelőző táj, mint annyi más. Minden miniatűr és kiegyensúlyozott itt. Egyetlen része sem hivalkodó… Sűrített Pannónia …olyan egyszerű meghitt vonal, hogy minden hangulatnak stimuláló kerete.” (Mészöly M.)
Már az ókori rómaiak is alkalmasnak találták e terület déli fekvésű lankáit szőlőtermesztésre, ami virágzó borkultúrát teremtett. Ezt a több ezer éves hagyományt folytatja megyénk két borvidéke a Szekszárdi és Tolnai. A Szekszárdot körülölelő dombok mintegy ötezer borospincét rejtenek, a Tolnai borúton pedig több pincehegy kínál a borok mellett a szemnek is páratlan látványosságot.

1.2/db Területi identitás, civil aktivitás

Tolna megyében a Szekszárdi Törvényszék Cégbíróságánál bejegyzett civil szervezetek száma 2012-ben 2024 volt. Ezek 87 %-a az ún. klasszikus szervezeti formákhoz köthető alapítványi ill. egyesületi formában működik.
Tevékenységüket tekintve az oktatás, a kultúra a sport- és szabadidő területén vannak jelen, de számottevő még a szociális ellátással foglalkozó szervezetek aránya is. A megyében az 1000 lakosra jutó szervezetek száma az országos átlagnál (5,8%) magasabb, 6,4%, mely adat leginkább az 1996-2006 között alakult jelentős számú civil szervezetnek köszönhető. Hatókörük szerint helyi érdekeket képvisel a szervezetek több mint 70 %-a.
A régiót az országos átlagnál nagyobb önszerveződési hajlam jellemzi, melynek oka a térség kulturális, társadalmi sokszínűségében, történelmi hagyományaiban gyökerezik. Rechnitzer János a régiót aktivizálódó térségnek nevezi, ahol a gyenge társadalmi bázis, az alacsony gazdasági potenciál miatt az erős közösségi hagyományokra építhetnek a szervezetek.
Az önkormányzatokkal való partnerség alapját képezik a civil szervezetek érdekképviseleteinek kialakulása. Ennek egyik formája a Civil Kerekasztalok felállítása, mely jelenleg Szekszárdon és Pakson működik.
A megyében működő Civil Ház, majd később a Civil Szolgáltató Központ sokat tett a szervezetek összefogásáért, fejlődéséért. A központ fő célja a szektor fejlesztése, az állampolgári öntevékenységen alapuló közösségek szervezeteinek patronálása, újabbak létrejöttének elősegítése.
Az elmúlt években egy jelentős adatbázist sikerült létrehozniuk kistérségenként csoportosítva a működő szervezeteket.
A szervezetek magas száma ellenére társadalmi szerepvállalásuk nem jelentős, az önkormányzatok nagyobb része érdemben nem vonja be őket a döntéshozatali folyamatba, így érdekérvényesítő képességük minimális szintű. Függésüket az állami szektortól jól példázza, hogy a nonprofit szervezetek bevételének több mint 40 %-át az állami támogatások adják.

1.2/dc Humán erőforrások: demográfiai szerkezet és prognózis, foglalkoztatási viszonyok, humánkapacitások, jövedelmi viszonyok, kisebbségek helyzete

Demográfiai szerkezet és prognózis

A megye 3 703 km^2 területén 2012 I. negyedévében 229 000 lakos élt. Tolna megye népsűrűsége 62 fő/km^2. A régió legritkábban lakott megyéje Somogy megye (52 fő/km^2), legsűrűbben lakott megyéje Baranya megye (88 fő/km^2).

Tolna megye lakónépessége, január 1. (1990 - 2012)

1990	253 696
2000	251 594
2011	231 183
2012	229 116

A megye népességszáma 1990 óta gyakorlatilag évről évre csökken, azonban a természetes népmozgalom adatai 2012 első három hónapjában az előző év azonos időszakához képest kedvezőbben alakultak. Idén január–márciusban a 2011. I. negyedévinél 30-cal több, 474 gyermek született és 26-tal kevesebben, 827-en haltak meg a megyében. Így összességében a természetes fogyás üteme mérséklődött, ebből adódóan 353 fővel csökkent a népesség. A házasságkötések száma számottevően elmaradt az egy évvel korábbitól, 2012-ben március végéig 73 – a 2011. I. negyedévinél 25-tel kevesebb – házasságot kötöttek Tolnában. Az élveszületések és a halálozások ezer lakosra jutó száma a dél-dunántúli átlagnál valamelyest kedvezőbben, az országosnál viszont továbbra is kedvezőtlenebbül alakult. A házasságkötések fajlagos mutatója elmaradt mind a régiós, mind az országos átlagtól.

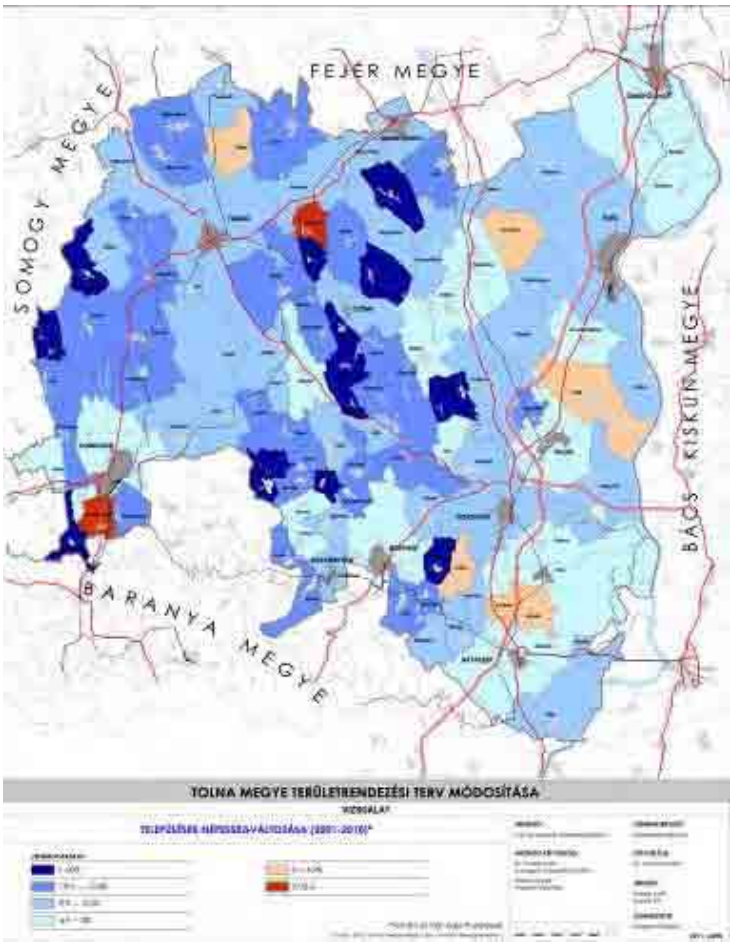

(Forrás: Tolna Megye Területrendezési Terv Módosítása (vizsgálati anyag) 2011.)

A népességszám alakulásában kistérségenként mutatkoznak különbségek a természetes szaporodás, illetve fogyás, valamint a belföldi vándorlási különbözet függvényében, de összességében a megye mindegyik kistérségében csökkent a népesség. Az elmúlt közel egy évtized során, a 2001.év végi állapothoz képest, a megye kistérségei közül a Tamási kistérségben volt a legnagyobb mértékű a lakónépesség csökkenése. A természetes fogyásból következő veszteségeket a belföldi vándorlási különbözetből származó veszteség tovább növelte a megye egész területén.

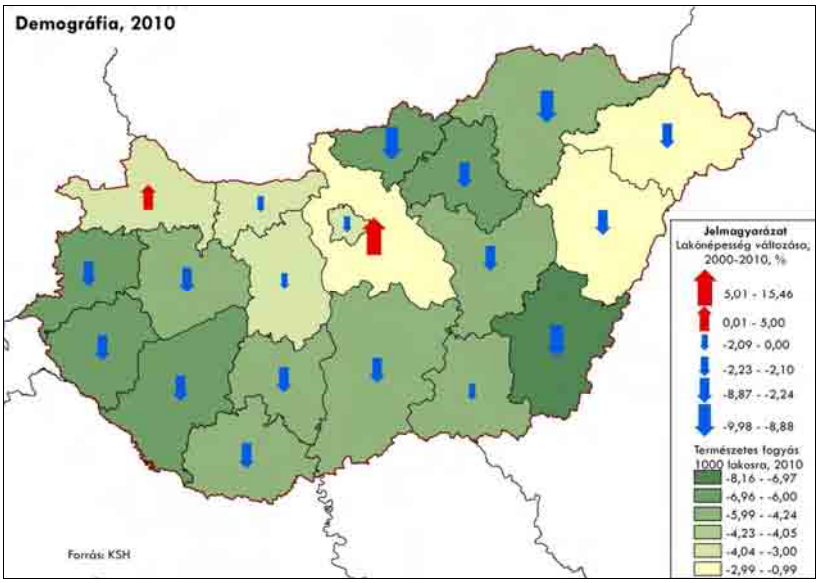

Lakónépesség változás aránya 2000-2010 között: országos átlag= 2,10%; vidéki átlag= 2,24%
1000 lakosra jutó természetes fogyás: országos átlag= 4,05%; vidéki átlag= 4,24%

A megyék népességváltozását (2000-2010) ábrázoló térkép jól mutatja, hogy a megye egész területén csökken a lakónépesség, a kivételnek számító néhány, nem fogyó település, elszórtan helyezkedik el a megyében. Sajnálatos módon a megyeszékhely sem rendelkezik népességvonzó erővel. A megyei népesség életkor szerinti összetételének alakulását az elöregedés jellemzi. A gyermekkorúak aránya 2001 óta tovább csökkent, az időskorúak aránya nőtt. Az un. öregedési index Tolna megyében a régió átlagánál magasabb, pedig a régió egészében is kedvezőtlenebb az országos átlagnál.
2000 és 2010 között a Közép-Magyarországi és a Nyugat-Dunántúli régiók voltak a belföldi migráció „nyertesei", míg az ország többi régiójában – eltérő mértékben - a negatív belföldi vándorlási egyenleg csökkentette a lakónépességet. A Dél-Dunántúli régió három megyéje közül Tolna megye vándorlási vesztesége kiugróan a legnagyobb. A születések és halálozások különbözetéből adódó természetes fogyás viszont Somogy megye népességét csökkenti a legnagyobb arányban a régión belül. Az országos átlagnál mindhárom megye természetes szaporodás, fogyás indexe is rosszabb.
A megye tizenegy városa közül megyei jogú város Szekszárd, amely az ország legkisebb megyeszékhelye. A megye két új városának, Gyönknek és Nagymányoknak a népessége alig haladja meg a kétezer főt. A megye összes városában csökkent a lakónépesség az elmúlt évtizedben. A megye népességének nemek szerinti összetétele: 2011. január 1.-én ezer férfira 1088 nő jutott. A nemek arányát ötéves korcsoportonként vizsgálva megállapítható, hogy míg 2001-ben 35 éven aluliak között több volt a férfi, addig 2011 elejére ez kitolódott a 40 éves korig. Az ennél idősebb korcsoportokban a kor előrehaladtával egyre jelentősebb arányban vannak jelen a nők.

Foglalkoztatási viszonyok

A megyében az évezred első évtizedének utolsó éveiben a gazdaságilag aktív népesség száma hétezer fővel csökkent, az aktivitási arány ezzel összefüggésben több mint két százalékkal romlott. A munkanélküliségi ráta 2009-ben egy százalékkal volt magasabb, mint 2000-ben, de a KSH adatai szerint 2010-ben javult a mutató,

ekkor 8,4 % volt a munkanélküliségi ráta a megyében, gyakorlatilag a 2000. évivel megegyező.

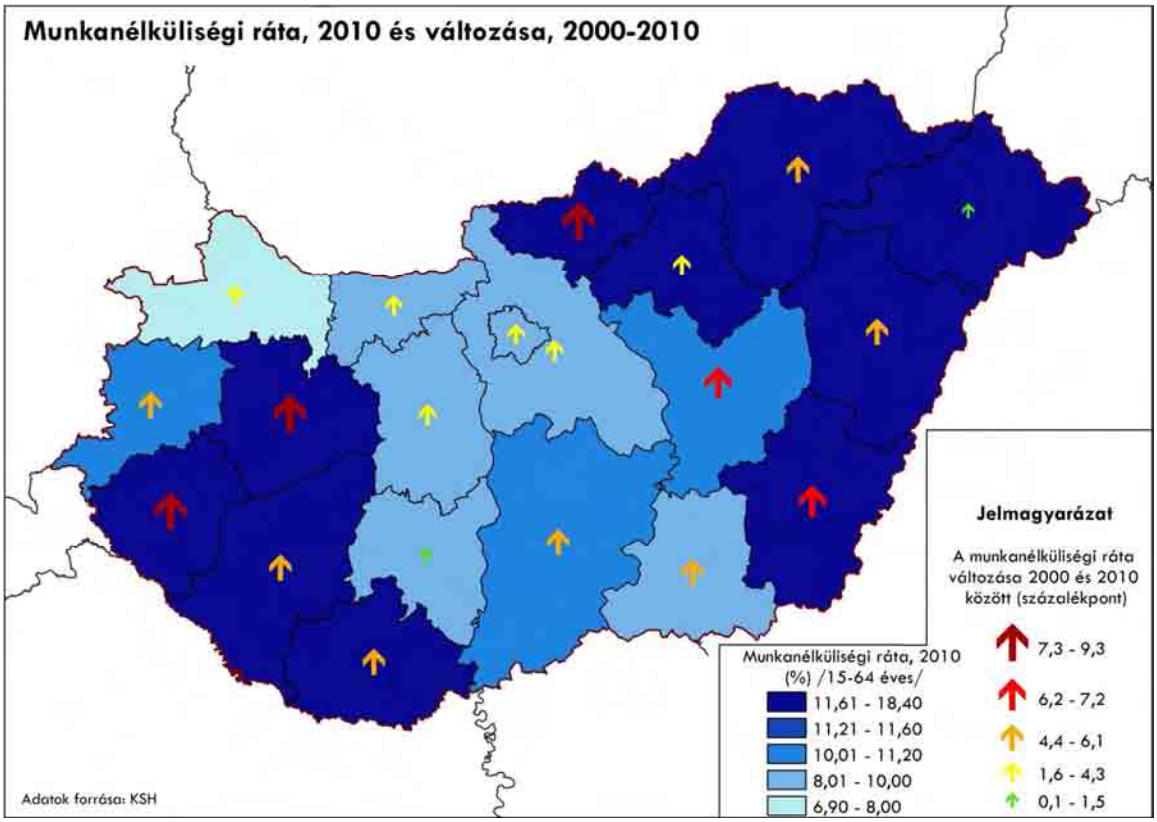

Munkanélküliségi ráta a 15-64 éves korosztályban: országos átlag= 11,15%; vidéki átlag= 11,63%

(Forrás: KSH)

Hozzá kell tennünk, hogy Tolna megye munkanélküliségi rátája az évtized folyamán az országos tendenciákhoz képest szokatlanul alakult. 2000-től 2008-ig mindvégig az országos átlag fölött volt a mutató, mígnem 2009-ben és 2010-ben, a gazdasági válság ellenére csökkent a megye munkanélküliségi rátája, olyannyira, hogy 2010-ben Győr-Moson-Sopron megye után Tolna megye munkanélküliségi rátája a második legalacsonyabb volt a megyék között. 2010-ben országosan sokkal magasabb a munkanélküliség (11.2%), mint egy évtizeddel korábban (6,4%). A legfrissebb adatok szerint 2012. I. negyedévben romlott Tolna megyében a munkaerő-piaci helyzet. Egy esztendő távlatában a 15–74 éves népességen belül csökkent a foglalkoztatottság, nőtt a munkanélküliség és emelkedett a gazdaságilag inaktívak száma. Az év első három hónapjában a megfigyelt népességnek 50,8%-a, mintegy 89 700 gazdaságilag aktív személy volt jelen a munkaerőpiacon. Közülük a foglalkoztatottak száma egy év alatt közel 7%-kal mérséklődött, a munkanélkülieké pedig bő egyötödével emelkedett. A megyei foglalkoztatási arány (45,1%) továbbra is elmaradt az országos átlagtól (49,5%), ugyanakkor a munkanélküliségi ráta (11,3%) kedvezőbb volt az ország egészére számítottnál (11,7%). Az intézményi munkaügyi statisztika adatai szerint a megyei székhelyű legalább 5 fős vállalkozásoknál, a költségvetési intézményeknél és a megfigyelt nonprofit szervezeteknél 2012 első három hónapjában 43 400 fő állt alkalmazásban, közel 800 fővel (1,8%-kal) kevesebb az egy évvel korábbinál. (Országosan 0,7%-os volt a csökkenés.) A közszféra mintegy 14 100 fős létszáma a közfoglalkoztatás bővülésének köszönhetően 3,2%-kal meghaladta az egy évvel korábbit. Ezzel szemben a versenyszféra közel 27 400

fős létszáma 3,9%-kal kevesebb volt a 2011. I. negyedévinél. Az alkalmazásban állók száma a nemzetgazdasági ágak közül az építőipar, az ingatlanügyletek, a közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás, valamint a humán egészségügyi, szociális ellátás ágakban meghaladta az előző év azonos időszakit, a többi területet pedig 0,7–14,1%-os csökkenés jellemezte. A legnagyobb mértékű létszámvesztést a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat szenvedte el. 2012. március végén az egy évvel korábbinál jóval kevesebb betöltetlen álláshelyet jelentettek be Tolna megyében, számuk nem érte el a 2011. márciusi hattizedét. Egy üres álláshelyre 32 álláskereső jutott, másfélszer több, mint egy évvel korábban, az idei országos mutatónál (13) pedig 2,5-szer volt magasabb ez a mutatószám. A régió másik két megyéje közül Baranyában 19, Somogyban viszont 40 álláskereső jutott egy üres álláshelyre.

Humánkapacitások, képzettség

Magyarországon a népesség iskolai végzettsége folyamatosan javul. A népesség iskolai végzettségével párhuzamosan a foglalkoztatottak iskolázottsága is folyamatosan emelkedik. Az elhelyezkedési esélyeket az iskolai végzettség jelentősen befolyásolja. A legnagyobb mértékben azonban az alacsony iskolázottságúakat érintették a kedvezőtlen folyamatok, így egyre nagyobb az alacsonyabb iskolai végzettségűek és a felsőfokú végzettségűek foglalkoztatási színvonala közötti különbség. A nők foglalkoztatási aránya minden iskolázottsági szinten alacsonyabb a férfiakénál. A foglalkoztatottak között évről évre kevesebben vannak azok, akik legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkeznek, és folyamatosan növekszik a közép- és felsőfokú végzettségűek száma. Ugyanakkor a régiók között a már korábban meglévő különbségek továbbra is megmaradtak, sőt a gazdasági szerkezet változásával összhangban növekedtek. A Tolna megyei statisztikai évkönyv adataiból megállapítható, hogy a 2001/2002-es tanévben 23 466 általános iskolai tanuló volt a megyében, míg a 2010/2011-es tanévben már csak 17 229. A középiskolai tanulók létszáma nőtt, a 2001/2002-es tanévben 9341, a 2010/2011-es tanévben 9676 középiskolai tanuló volt a megyében. A szakiskolai tanulók létszáma is növekedett néhány száz fővel, a tanulók száma a 2001/2002-es tanévben 4238, míg a 2010/2011-es tanévben 4480 fő volt. A felsőoktatásban résztvevők létszáma mindössze néhány száz fő a megyében. A felsőoktatásban tanulók száma a 2001/2002-es tanévben 674 fő volt, ez a 2010/2011-es tanévben 531 főre csökkent. A megye egyetlen felsőfokú oktatási intézménye a Pécsi Tudományegyetem Szekszárdon működő Illyés Gyula Kara.
A jövőre nézve az általános iskolai létszám további csökkenése, a középiskolai csoportok arányának növekedése prognosztizálható. A felsőoktatás esetében nehezebb egyértelmű jövőképet felrajzolni, a felvehető létszám évről-évre változó alakulása miatt.

Jövedelmi viszonyok

A megye gazdasági fejlettségének megfelelően alakult az alkalmazásban állók nettó átlagkeresetének színvonala. A Dél-Dunántúli régión belül az évezred első felében Tolna megyében voltak a legmagasabbak a nettó átlagkeresetek, 2005-től Baranya kicsit megelőzte Tolnát az átlagkereset vonatkozásában. Az országos szinttől mindvégig elmaradt a régió, és benne Tolna megye kereseti színvonala.

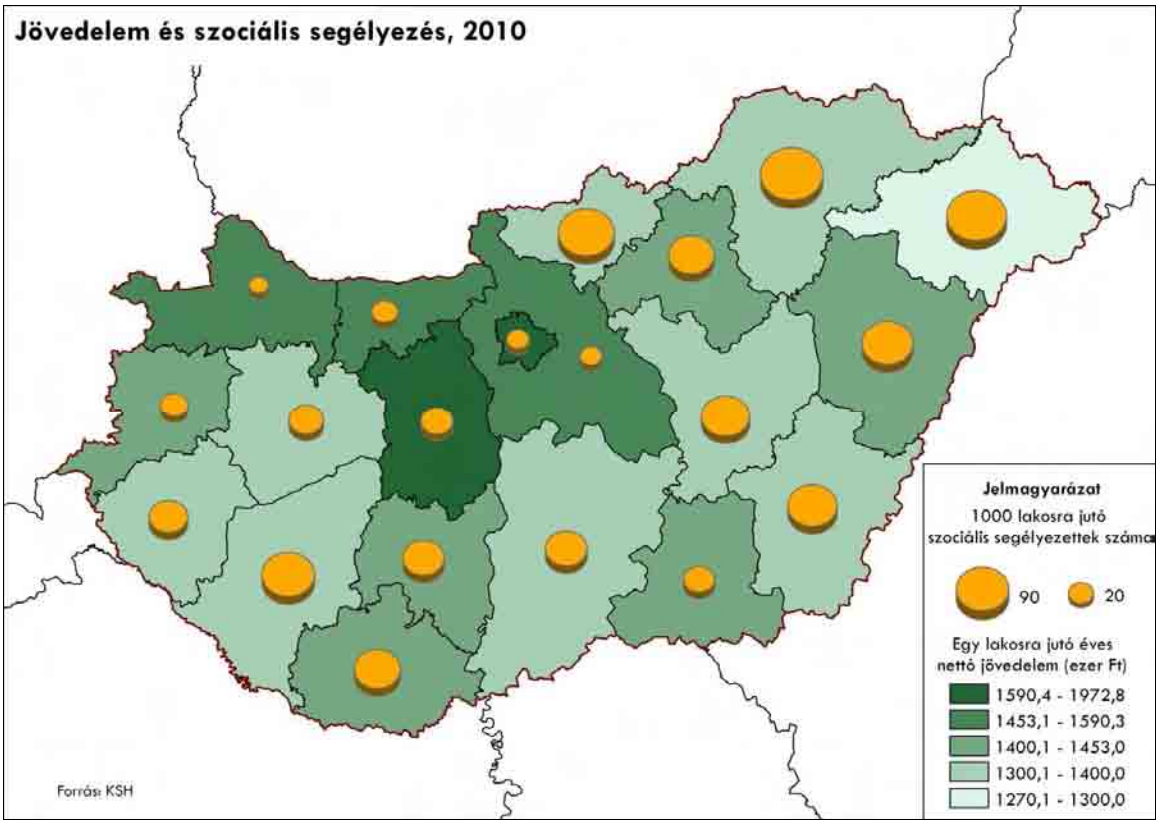

1000 lakosra jutó szociális segélyezettek száma: országos átlag= 21,07; vidéki átlag=24,11
Egy lakosra jutó éves nettó jövedelem: országos átlag= 159 040 Ft; vidéki átlag=145 300 Ft
(Forrás: KSH)

2012. I. negyedévében a teljes munkaidőben foglalkoztatottak havi bruttó átlagkeresete – a számviteli nyilvántartások alapján – 189 400 forint volt, ami 5,3%-os növekedést jelentett az egy évvel korábbihoz képest. Az átlagos havi nettó kereset értéke 122 600 forintot tett ki, és egy százalékkal múlta felül a 2011. I. negyedévit. Ezen belül a versenyszférában 2,9%-kal emelkedett a kézhez kapott kereset összege, míg a költségvetés területén 2,8%-os átlagkereset-csökkenés következett be. (Ez utóbbiban szerepet játszott a közfoglalkoztatottak arányának növekedése.) A nemzetgazdasági szintű átlagos havi munkajövedelem bruttó összege Tolna megyében 203 400 forint volt, ez 4,0%-kal magasabb, mint a 2011. I. negyedévi. A havi kereseten felüli egyéb pénzbeli és természetbeni juttatások a munkajövedelem 6,9%-át tették ki. A Tolna megyei havi átlagkeresetek és a havi munkajövedelem továbbra is elmaradt az országostól: 2012. I. negyedévet tekintve a különbség a bruttó átlagkeresetnél 30 ezer, a munkajövedelemnél 26 ezer forint, a nettó átlagkereseteknél pedig 19 ezer forint volt az országos átlag javára.

Nemzetiségek helyzete

A nemzetiségek közül Tolna megyében a németek és a cigányok vannak a legnagyobb számban jelen. Németek közül legtöbben Baranya megyében élnek, ezt követi Tolna megye. A német nemzetiségi önkormányzatok száma Tolna megyében 43 (1 megyei és 42 települési). A német nemzetiségi nyelvoktatás számos oktatási intézményben jelen van, azonban megyei szinten legnagyobb szerepe a Gyönki Német Kéttannyelvű Gimnáziumnak van. Szekszárdon található Magyarország egyetlen professzionálisan működő, német nyelvű színháza, s egyben Tolna megye

egyetlen teátruma. Elsődleges feladatai közé tartozik a német nyelv ápolása és közvetítése, valamint a magyarországi németség kulturális értékeinek megőrzése. A színház a német kisebbség és a magyar lakosság közötti kulturális párbeszéd nyílt fórumaként is működik.
A német nemzetiségi önkormányzatokon kívül a megyében 52 cigány (1 megyei és 51 települési), 2 örmény (Dombóvár és Tamási), 1 horvát (Dombóvár) és 1 szerb nemzetiségi önkormányzat (Medina) működik. (2012. áprilisi adatok a települések adatszolgáltatásai alapján).

1.2/e Közlekedési (országos és térségi jelentőségű közúti, kerékpáros, vasúti, légi és vízi közlekedés) és kommunális infrastruktúra

1.2/ea Vonalas rendszerek, létesítmények

Közúti közlekedés

Nagytérségi, regionális kapcsolatok:
Magyarországon áthalad a Transz-Európai Közlekedési Hálózat részét képező IV-es, az V-ös, a VII-es és a X-es(X/B) közlekedési folyosó.
A „Helsinki folyosók" (TEN–T hálózat) közül négy érinti a megyét: az V, V/B, V/C, és VII. Az V/B. folyosóból csak a vasúti tengely (Budapest – Dombóvár – Gyékényes) halad át a megyén, a közúti (M7) nem. Az V/C folyosó (a Duna mellett észak-déli irányban, Budapest és a horvátországi tengerpart között) elemeként megvalósult az M6 autópálya Budapest és Bóly közötti teljes szakasza. Ennek következtében az M8, M9 Duna – hidak is megépültek. A VII. folyosó (a Duna) jelentőségét felértékeli a Duna – stratégia kidolgozása.

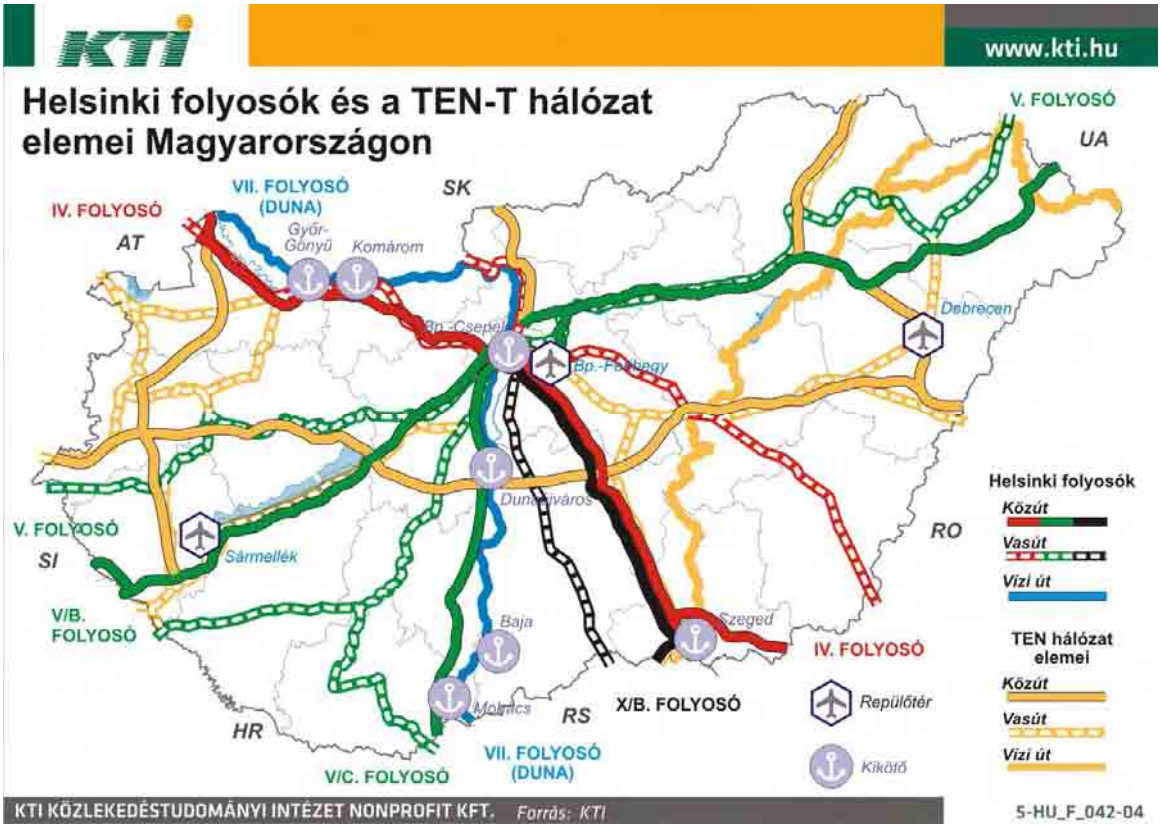

Közúthálózat gyorsforgalmi utak:

M6:	Budapest (M0) - Dunaújváros - Szekszárd - Bóly - Ivándárda térsége - (Horvátország) (a TEN-T hálózat része)
M9:	Szombathely térsége (M86) - Püspökmolnári térsége - Zalaegerszeg térsége - Nagykanizsa - Inke térsége - Kaposvár - Dombóvár - Szekszárd térsége - Szeged (M5) (az M86 és az M7 közötti szakasz a TEN-T hálózat része)

Közúthálózat főutak:

6. sz. főút:	Budapest - Dunaújváros - Szekszárd - Pécs - Barcs - (Horvátország)
52. sz. főút:	Kecskemét (5. sz. főút) - Solt - Dunaföldvár (6. sz. főút)
55. sz. főút:	Szeged (5. sz. főút) - Baja - Bátaszék (M6)
56. sz. főút:	Szekszárd (6. sz. főút) - Mohács - Udvar - (Horvátország)
61. sz. főút:	Dunaföldvár (6. sz. főút) - Dombóvár - Kaposvár - Nagykanizsa (7. sz. főút)
611. sz. főút:	Dombóvár térsége (61. sz. főút) - Sásd (66. sz. főút)
63. sz. főút:	Tolna (6. sz. főút) - Sárbogárd - Székesfehérvár (M7)
631. sz. főút:	Szedres elkerülő út (M6 – 63. sz. főút)
65. sz. főút:	Szekszárd (6. sz. főút) - Tamási - Siófok (7. sz. főút)

Egyéb utak: 49 db. összekötő út, 38 db. bekötőút, 31 db. állomási út, 10 db. csomóponti ág.
A megye úthálózatának jellemzői: Közúthálózat hossza: 1169 km
Ebből gyorsforgalmi út: 86.5 km (7.4%), I. rendű főút: 78.4 km (6.7%),
II. rendű főút: 236.7 km (20.3%) , mellékút: 764,5 km (65.6%)
Az országos forgalomszámlálási adatok szerint az átlagos forgalom 2010-ben 2614 j/nap volt, az országos átlag 70%-a.

A gyorsforgalmi- és a főúthálózat hosszú távú fejlesztési programjáról és nagytávú tervéről szóló 1222/2011.(VI.29.) Kormányhatározat alapján a következő fejlesztések várhatóak a megye területén:

- 2017-2020 között: M9 autóút Kaposvár-Bonyhád kelet szakasz megépítése Bonyhád keleti elkerülővel
- 2021-2024 között: 61. sz. főút Dombóvár északnyugati elkerülő; 65. sz. főút Iregszemcse elkerülő; 651. sz. főút Iregszemcse-Nagykónyi dél
- 2025-2027 között: M9 autóút Bonyhád kelet Szekszárd észak; 55. sz. főút Pörböly elkerülő; 611. sz. főút Dombóvár nyugat elkerülő, új főút; 671. sz. főút Nagykónyi-Sávoly.

Az OTrT a megyét érintő főutakon 11 település elkerülését tervezi:
Bátaszék, Alsónyék, Pörböly (55sz.),Dunaföldvár,Simontornya, Pincehely, Dombóvár (61 sz) Dombóvár, Kaposszekcső (611 sz),Nagydorog, Bikács (63 sz),Tamási (65 sz)

Vasúti közlekedés

A transzeurópai vasúti hálózat részeként működő országos törzshálózati vasútvonalak: 40 Budapest - Pécs
41 Dombóvár - Gyékényes - (Horvátország)
Nem transzeurópai vasúti hálózat részeként működő országos törzshálózati vasútvonalak: 42 Dunaújváros - Paks

46 Rétszilas – Bátaszék
50 Dombóvár - Bátaszék
154 Bátaszék - Baja - Kiskunhalas

Egyéb vasútvonalak címszó alatt megnevezi az alábbi vonalakat is:

49 Tamási - Lepsény
48 Tamási - Gyönk – Keszőhidegkút

Kerékpáros közlekedés

Az OTrT-ben kijelölt megyét érintő országos kerékpárút törzshálózati vonalak :

62. Sió völgyi kerékpárút:
Fajsz-Szekszárd-Sióagárd-Kölesd-Sárszentlőrinc-Simontornya-Tolnanémedi- Siófok
72. Külső-somogyi kerékpárút:
Szántód-*Tamási-Hőgyész-Bonyhád*-Mecseknádasd-Pécsvárad-Pécs

A kerékpárút részletes nyomvonalának tervezése a meglévő terepviszonyok miatt (Mecsek) nagy körültekintést igényel. A magassági vonalvezetés kialakítása gazdaságosan ezen a nyomvonalon szinte megoldhatatlan feladat.

74. Kaposmente kerékpárút:
Nagyatád - Kaposmérő -Kaposvár- Taszár- *Dombóvár - Kurd - Hőgyész*

Vízi közlekedés

A megye vízfolyásai közül az OTrT-ben továbbra is a nemzetközi és országos jelentőségű vízi utak között szerepelnek:

Duna (nemzetközi vízi út)	1641-1433	VI/C
Sió-csatorna	121-23	IV/időszakosan
Sió-csatorna	23-0	IV

Az OTrT Szekszárdot jelöli ki közforgalmú nemzetközi és országos kikötőnek

Dunai átkelések, kikötők
A megye területén három híd biztosítja a Dunán való közúti átkelést, a Dunaföldvári híd (52sz. főút), Szekszárdi híd (M9), és a Bajai híd (55sz. főút). A hidakon kívül 4 térségi jelentőségű kompátkelő is működik, Pakson, Gerjennél, Domborinál, és Dunaszekcsőnél. Fontosabb kikötők Dunaföldvárnál, Paksnál, Fadd-Domborinál és Bogyiszlón vannak.

Légi közlekedés

Az Őcsényi repülőtér az OTrT-ben a kereskedelmivé (nemzetközivé) fejleszthető repülőterek között szerepel.

1.2/eb Egyéni és közösségi közlekedési megközelíthetőségi viszonyok

Tolna megyét 3 nemzetközi korridor érinti. Ezek közül egy vízi (VII. korridor – Duna), egy közúti (V/c. korridor – M6) és két vasúti (V/b és V/c korridorok), melyeknek

csomópontja található Dombóvárnál. Közforgalmú légi közlekedés Tolna megyében nincs.
Az ország központi területén keresztül folyó Duna Tolna megye keleti határát alkotja, partján található Dunaföldvár és Paks városa. Kikötő működik mindkét településen, azonban egyik sem bír nemzetközi logisztikai szerepkörrel. Menetrend szerinti személyi hajóforgalom nem működik, csupán teherszállítás és kompátkelés.
Az M6-os autópálya a Budapest-Szarajevó-Ploče (Adriai-tenger) tengely részét képezi, déli kiépítése azonban még csak Magyarországon és Horvátországban van előrehaladott állapotban, igaz még sehol sincs kész. Összeköttetést biztosít Baranya és Fejér megyével, a tolnai városok közül érinti Dunaföldvárt, Paksot, Tolnát, Szekszárdot és Bátaszéket. Az M6 elérhetősége a megye jelentős – nyugati – részéről kelet-nyugati irányú gyorsforgalmi és főúti kapcsolatok híján nehézkes. Az autópálya-csomópontok elérhetőségei a leggyorsabb úton a megyében átlagosan 28 kilométer hosszúak. A legkedvezőtlenebb adatok a Bonyhádi, Dombóvári és Tamási kistérség településeinek egy részére jellemzőek. Városok közül Dombóvár és Tamási helyzete a legrosszabb, mindegyik 40 kilométernél messzebb fekszik a legközelebbi autópálya-csomóponttól. Fél órán belül az M6-os autópályát a Duna és a Sió völgyében, illetve a Bonyhádi Kistérség keleti részén fekvő településekről lehet elérni. Az autópályától való távolság csökkentésében fontos szerepe lehet a jövőben az M9-es autóútnak, mely várhatóan érinti a Bonyhádi és a Dombóvári kistérséget is.
Elsőrendű főút Tolna megyében egy található, mely a Dunaföldvár-Szekszárd szakaszon párhuzamos az autópályával. Szekszárdtól délre a Bonyhádi kistérségben Bonyhádot és Kakasdot érinti, segítve a megyeszékhely és az autópálya jobb elérhetőségét. Megyén kívül a régióközponttal teremt közvetlen kapcsolatot.
Másodrendű főút 8 érinti a megye területét. Ezek megyén belül jellemzően észak-déli futásúak (56, 61, 611, 63, 64, 65). Tolna megye nyugati és keleti fele közötti közlekedésben csupán a 61-es számú főút Dunaföldvár-Tamási szakasza, valamint az északnyugat-délkelet irányú 65-ös számú főút vehető számításba. Emiatt a megyeszékhely elérhetősége is nehézkes, illetve összekötő utak hosszabb távon való igénybevételével lehetséges. Városok közül nincs főúti összeköttetése a kistérségi központtal Gyönknek és Nagymányoknak, a megyeszékhellyel e kettőn kívül még Dombóvárnak.
Az összekötő és bekötő utak esetenként kapacitásukat, illetve minőségüket meghaladó közlekedési igényeket kénytelenek kiszolgálni. Ilyen a 6532. jelű Hőgyész-Dombóvár összekötő út, mely a hiányzó kelet-nyugati főúti kapcsolat hiányában teremt összeköttetést a 65. sz. és 61. sz. főút között. A mellékutak száma a településrendszerhez igazodva a Tolnai-Hegyhát területén magasabb. Ezen a területen a zsáktelepülések száma is magasabb a kívánatosnál. Az M6 autópályára „ráhordó” összekötő utak közül Szekszárd térségében felújításra került az 5113. sz. és a 6235 sz. út. Dombóvár térségében a 6517. sz. és a 6532. sz. összekötő út, valamint a 65155. sz. bekötő út, Bonyhád térségében pedig a 65165. sz. bekötő út felújítása készült el.
A Tolna megyéhez legközelebbi határátkelők Horvátország (Barcs, Drávaszabolcs, Udvar) és Szerbia (Hercegszántó) felé jelentenek kapcsolatot. További fejlesztések a horvát szakaszon várhatóak az M6-os autópálya teljes kiépítésével.

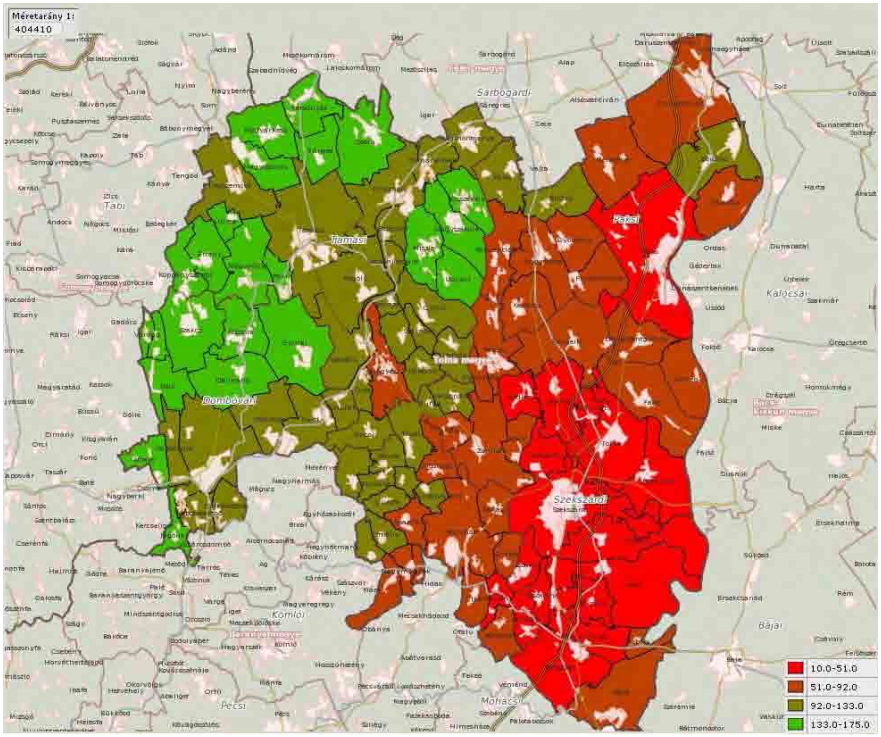

Elérhetőségi kartogrammon az autópálya-csomópontoktól, a vasútállomásoktól, valamint a kistérségi központoktól és a megyeszékhelytől való menetidő percben meghatározott összeadott értéke alapján

(Forrás: TelR)

Az elérhetőségi kartogrammon az autópálya-csomópontoktól, a vasútállomásoktól, valamint a kistérségi központoktól és a megyeszékhelytől való menetidő percben meghatározott összeadott értéke alapján jól látszik a megye kelet-nyugati megosztottsága. Ez természetesen jelentős részben köszönhető a megyeszékhely és az M6-os autópálya egyoldalú elhelyezkedésének, melyet a Kapos völgyében futó Budapest-Pécs vasútvonal nem képes teljes mértékben ellensúlyozni. A helyzet oldására szükséges, ám nem elégséges az M9-es autóút Szekszárd-Dombóvár szakaszának megépítése, valamint az alsóbbrendű összekötő utak megépítése a zsáktelepülések elzártságának enyhítésére. A nemzetközi korridorokhoz való jobb kapcsolódás a megye gazdasági fejlődését is elősegíthetné.

Közút

A közúti személyszállítás főként az M6-os autópálya és a 6-os számú főút által érintett területeken jó, Kaposvár és Székesfehérvár irányában csupán 6, illetve 7 közvetlen járatpár közlekedik, míg Kecskemét alig érhető el Szekszárdról.
Az M6 autópálya megépültével Budapest elérhetőségi ideje közel felére csökkent, és Pécs régiós központ is autópályán elérhető lett. Az M9 mintegy 30 km-es szakaszának és Duna – hídjának megépülésével lényegesen javult a megye Duna menti sávjának a közúti elérhetősége és kapcsolata az Alföld felé.
Megyén belüli kistérségi kapcsolatok, egy része kiváló, más része elfogadható.
A megyében 6 járási központ lesz (a korábbi 5 kistérségi helyett)

- Autópályán megközelíthető (M6) : Szekszárd, Paks,Tolna
- Elsőrendű főúton elérhető (6) Szekszárd, Paks, Tolna, Bonyhád
- Másodrendű főúton (61) Dombóvár és (65,61) Tamási

Az M6 megépítésével autóbusz gyorsjáratok biztosításával a megyeszékhely

kedvező időn belül elérhető a fővárosból, és egyéb főúton a környező városok is. Szekszárd környéke közlekedési pozíciója az elmúlt években sokkal kedvezőbbé vált a gyorsforgalmi utak kiépülésének köszönhetően azáltal, hogy itt találkozik az M6 az M9 megépült szakaszával. Azonban néhány község (Báta, Fácánkert, Felsőnána, Murga) még mindig zsáktelepülés. E települések többsége azért főutak közelében helyezkedik el, és a csendes, természet-közeli környezet adottsága az elmúlt években jelentősen felértékelődött.

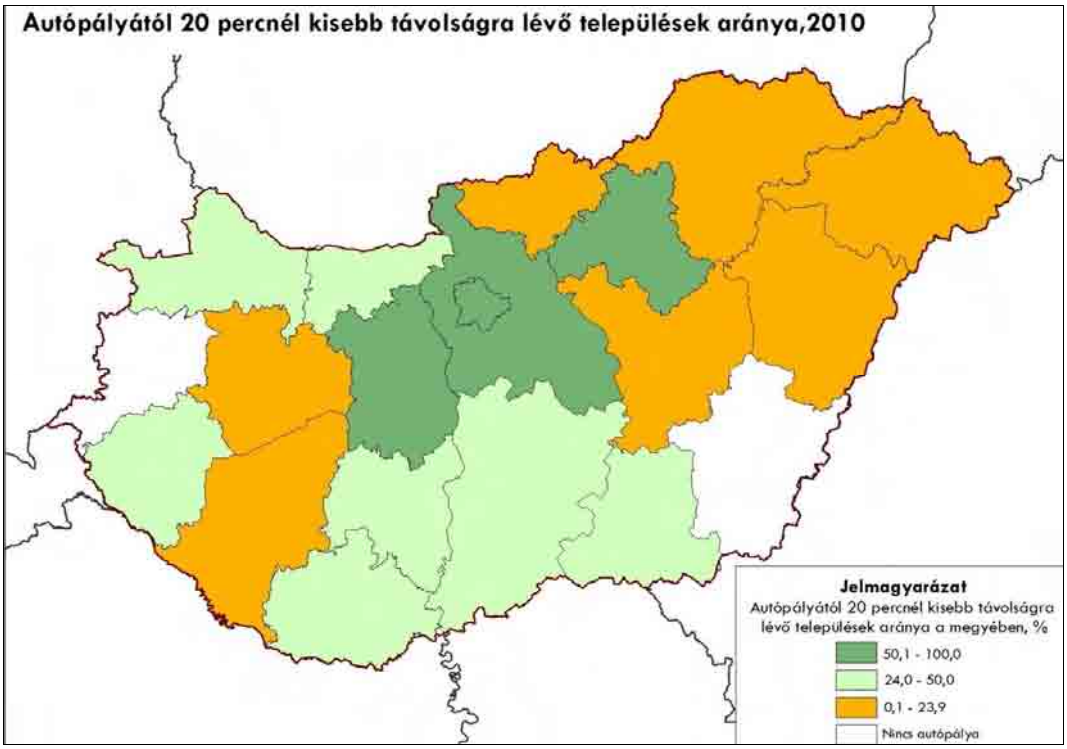

Autópályától 20 percnél kisebb távolságra lévő
települések aránya: országos átlag= 29,31%; vidéki átlag= 23,87%

(Forrás: KSH)

Vasút

A megyét átszelő vasútvonalak a közúthoz képest kevésbé szolgálják a lakosság megyén belüli közlekedését, inkább a régióközponttal és a fővárossal teremtenek kapcsolatot. Fővonalak közül a Kapos völgyében futó Budapest-Sárbogárd-Dombóvár-Pécs vonal a legfontosabb, melynek jelentős kiágazása található Dombóváron Kaposvár, illetve a gyékényesi határátkelő irányába. A pálya teljes hosszában villamosított, azonban a pályarekonstrukció és felújítás a számos sebességkorlátozás, valamint helyenként a vonalvezetés miatt mára időszerűvé vált. Az említett vonal a megyében két várost érint: Dombóvárt és Simontornyát. Másik észak-déli irányú vasútvonal Tolna megyében a Budapest-Pécs vonalból kiágazó Sárbogárd-Baja vonal, mely a Sárvíz, illetve a Sió völgyében haladva éri el a megyeszékhelyet. Budapest, Székesfehérvár (Sárbogárdon keresztül) és Baja felé biztosít kapcsolatot. Három várost érint a megyében: Tolnát, Szekszárdot és Bátaszéket. A vonal nem villamosított. A megyét délen kelet-nyugati irányban érintő vasútvonal Bátaszéknél ágazik ki a Sárbogárd-Baja vonalból és köti össze azt Dombóvárral. Jelentős szakaszon halad a két tolnai város között Baranya megyében.

A vonal hálózati szempontból fontos, hiszen az egyetlen Budapestet elkerülő kelet-nyugati összeköttetés egyik eleme. A vonal nem villamosított. Felújítása, nyomvonal-korrekciók szükségszerűek lennének a pálya sebességének növelése érdekében. Tolna megyében megszűnt a tömegközlekedési szolgáltatás a Dombóvár-Tamási-Lepsény, a Tamási-Regöly és a Mezőfalva-Paks viszonylaton. A teherszállítás alkalomszerű.
Dombóvárnak kiemelkedő helyzete van és a megye legnyugatabbi kistérségének egyben központja, és regionális vasúti csomópont is. A várost két transzeurópai vonalon kívül egy törzshálózati vasút is érinti. A közelmúltban megkezdődött ezen hálózatok további fejlesztése, tervezése. Cél a gyorsabb és biztonságosabb pályatest és hálózat kiépítése. A megye egyéb városai viszont vasúton kedvezőtlenül vagy nem közelíthetők meg a fővárosból és a környező nagyvárosokból. A megye értéke a jelenleg is működő gemenci kisvasút, aminek kapcsolata tovább javítható, ha a korábban meglévő pályatestet Szekszárdig meghosszabbítják

Kerékpárút

Kerékpárutak tekintetében Tolna megye az országos lista sereghajtója a kiépített hálózat mennyiségét illetően. Turisztikai szempontoknak, valamint a helyi igényeknek megfelelően szükséges lenne a megyei kerékpárút-hálózat teljes kiépítése illeszkedve az OTrT-ben foglaltakhoz.
A legfontosabb megépült szakaszok Dunaföldváron, Pakson, Szekszárdon (a 56 sz. főút mentén), Dombóvár, Attala területén (a 61sz. főút mentén), Tamásiban (a 65 sz. főút mentén), és még néhány rövid, mellékúti szakaszon vannak. Kerékpárút vezet át a Bajai és a Dunaföldvári hídon is. Kerékpárútként hasznosították a Lepsény-Dombóvár vasútvonal felhagyott szakaszának egyes részeit is.

Vizi közlekedés

A vízi közlekedés területén a Duna, mint nemzetközi (VI/C. besorolású, a megyei szakaszon hajóút szűkületekkel akadályozott) vízi út által nyújtott lehetőségek változatlanul kihasználatlanok. A folyam a nagy tömegű, ömlesztett árufuvarozás szempontjából viszonylag jelentős tranzit-forgalmat bonyolít le. A keselyűsi duzzasztómű hatására a Sió a Dunától Sióagárdig az év nagy részében hajózható, IV. osztályú vízi út.

Légi közlekedés

Az Őcsényi repülőtér az ország legnagyobb sportrepülőtere. A füves leszállópályán hazai és nemzetközi rendezvényeket is tartanak (hőlégballon verseny, sportrepülés).

Közforgalmú közlekedés

A megye helyközi személyszállítási forgalmát tekintve az autóbusz-közlekedés a meghatározó. A menetrend szerinti helyi és helyközi (távolsági) autóbusz-közlekedésért a megye egész területén a Gemenc Volán Zrt. felelős (de a távolsági forgalomban több volán társaság is közlekedtet járatokat). A társaság elsősorban Tolna megye területén nyújt személyszállítási szolgáltatásokat, de tevékenysége túlnő a megyehatáron is. A távolsági, autóbusz közlekedés vonalain indított járatokkal

Szekszárdról a Dunántúl valamennyi megyeszékhelye elérhető. A megyeszékhely és Budapest kapcsolata nagyon jó, óránként közlekedik menetrendszerinti járat.
Az aprófalvas térség településein az autóbusz-közlekedésnek kiemelten fontos infrastruktúrapótló (intézmények, szolgáltatások elérhetőségének biztosítása) szerepe van. A településszerkezet lefedettségét a jelenlegi közúthálózaton a helyközi autóbuszos szolgáltatás tudja biztosítani hétköznapokon. Hétvégén rosszabb a helyzet, ekkor több településnek nincs megfelelő tömegközlekedési kapcsolata.

1.2/ec Közlekedési kapcsolati hiányok

Közút

Míg a Dél-dunántúli Régión belül Szekszárd és Pécs kapcsolata kiválóvá vált, továbbra is hiányzik viszont a közvetlen főúti összeköttetés Szekszárd és a másik megyeszékhely, Kaposvár között, valamint a megye K-i városai (Szekszárd, Bonyhád, Paks, Tolna, Dunaföldvár), és a Ny-i települések közötti (Dombóvár, Tamási, Gyönk, Simontornya) kapcsolat. Ezt jelentősen javítaná a tervezett M9 autópálya megyei szakasza.

Az alsóbbrendű hálózaton is változatlanul sok a kapcsolati hiány:
A Paksi kistérségben nem valósultak meg a korábban tervezett település összekötések (Györköny-Bikács, Pusztahencse-Tengelic, Sárszentlőrinc-Kisszékely), ahogy a paksi városi elkerülő körgyűrű sem.
A Dombóvári kistérségben fejlesztések a Dombóvár-Nak-Lápafő-Várong és Dúzs-Csibrák szakaszoktól eltekintve nem voltak, rossz a kapcsolata a megye keleti részével.
A Bonyhádi és Tamási kistérséget elkerülték az elmúlt évek közlekedésfejlesztései. A közúthálózati adottságok jelenleg is elmaradnak az országos átlagtól. A mellékúthálózat legnagyobb szerkezeti problémája továbbra is a településközi kapcsolatok hiánya,a rosszabb minőségű mellékutak, valamint e mentén sok a zsáktelepülés (Cikó, Bátaapáti, Izmény, Kismányok, Nagyvejke, Mórágy, Grábóc, Váralja).
A megyében az elmúlt években egyértelműen erősödött a kistérségek közötti különbség, keletről nyugat felé haladva romlanak a közúti közlekedési adottságok (vagyis a keleti területek helyzetén javítottak a gyorsforgalmi úthálózati elemek). Az M9 gyorsforgalmi út kiépítéséig a kelet-nyugat irányú főutak hiányában folytatni kell a meglévő összekötő utak rekonstrukcióját.

A helyzetet súlyosbítja, hogy a meglévő úthálózat nagy része vonalvezetését, teherbírását, állapotát tekintve sem felel meg az elvárható igényeknek. Fenti problémák jelentősen kihatnak a megközelíthetőség színvonalára, az elérhetőség idejére, s ezáltal jelentősen befolyásolnak mindenféle fejlődési lehetőséget.

Vasút

Dombóvárral ellentétben a megye többi járási székhelye országos hálózaton belül is csak elfogadhatóan (Szekszárd, Tolna) illetve alig érhető el (Bonyhád). 3 város (járás

központ) vasúton azonban nem elérhető (Dunaföldvár, Paks, Tamási). Az utóbbi években megszüntették a Tamási környéki korábbi vonalakat, nagyrészt a vágányokat is felszedték már. A rendelet törzshálózati vonalként nevezi meg a Dunaújváros-Paks vonalat, de a járatokat megszüntették. A többi vasútvonal jellemzője jelenleg is, hogy egyvágányú, nincs villamosítva, műszaki állapota kedvezőtlen.

Kerékpárút

Összefüggő megyei kerékpárút hálózat még mindig nem alakult ki.

Vizi közlekedés

A vízi közlekedés területén a Duna, mint nemzetközi (VI/C. besorolású, a megyei szakaszon hajóút szűkületekkel akadályozott) vízi út által nyújtott lehetőségek változatlanul kihasználatlanok, személyszállítás, turisztikai forgalom tekintetében azonban egyelőre elhanyagolható jelentőségű. A Sió végig csak a balatoni vízleeresztés idején hajózható, akkor is csak kisebb testű hajókkal, egyébként a közlekedést a siófoki híd szűk hídnyílása is nehezíti. A megye többi vízfolyása nem hajózható.

Légi közlekedés

Az Őcsényi az ország legnagyobb sportrepülőtere. A távlati célok (kereskedelmi repülőtér) miatt a leszállópálya és a légikikötő infrastruktúrája sem megfelelő.

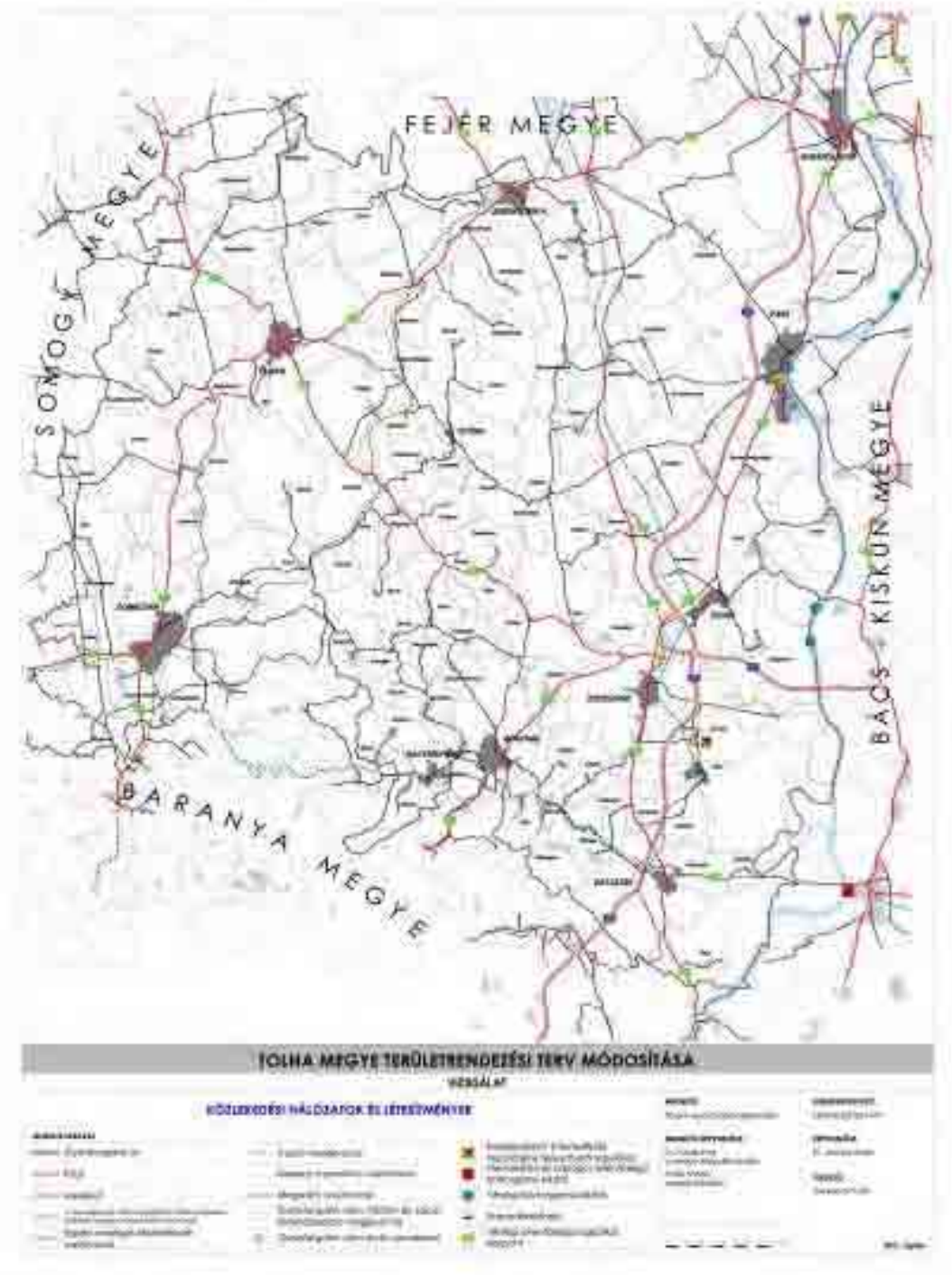

(Forrás: Tolna Megye Területrendezési Terv Módosítása (vizsgálati anyag) 2011.)

1.2/ed Vízellátás

Tolna megye valamennyi településén rendelkezésre áll vezetékes víz, melyet 19 vízszolgáltató biztosít. Ezekből önálló települési vízellátást Aparhant, Bölcske, Dunaföldvár és Harc települések oldanak meg saját vízművel, a többi szolgáltató 2-16 település vízellátását biztosítja. A közüzemi ivóvízvezeték-hálózat hossza 2009-ben 1 888,9 km (2000-ben 1 723,2 km).

Az egyes szolgáltatók (vízművek) ellátási területét a Helyzetértékelés 9. számú melléklete tartalmazza.
Számos vízbázis működik a megye területén. A vízbázissal rendelkező településeken a víztermelő műveket az ivóvíz-szolgáltatást is nyújtó szolgáltató kezeli. Víztermelő művel nem rendelkeznek az alábbi települések:
Bátaapáti, Bogyiszló, Dúzs, Izmény, Kéty, Kisvejke, Kurd, Lengyel, Mucsfa, Pörböly, Pusztahencse, Závod.

Fenti települések a Közép-Dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság igazgatási területéhez tartoznak. A Dél-Dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi igazgatósághoz tartozó településekről ilyen jellegű adat nem áll rendelkezésünkre.

A közüzemi vízhálózatba bekapcsolt lakások száma 2009-ben 93 940 db, ez a teljes lakásállomány 95,2 százaléka. A városokban ez az arány átlagosan 94,2%, a községekben 96,3%. Ennek oka a városokhoz inkább kapcsolódó nagyobb lakosságú külterületek(puszták), ahol az ellátás kisebb arányú. A települések belterületén szinte mindenhol elérhető a vezetékes víz, a külterületi lakóhelyeken azonban a lakosság sokszor nem élvezheti annak előnyeit. Az egyes települések ellátása jellemzően 90% feletti, számos esetben teljes, a legrosszabb értékeket Kalaznó (53,2%) és Murga (46,4%) mutatja. A településméret és az ellátás százaléka között lényegi összefüggés nincs.

Az egy főre eső vízfogyasztás 2009-ben 32,3 m^3 volt, ez a 2000. évi (28,7 m^3/fő) és 2006. évi (30,1 m^3/fő) értékhez képest egyértelmű növekedést mutat, dacára annak, hogy a vízminőség a felhasználás végpontjaiban néhol nem felel meg az uniós elvárásoknak – ez főleg a megye déli-délnyugati részén elhelyezkedő kisebb településekre igaz.

Ivóvíz-minőségvédelmi program

Az utóbbi években a csökkenő vízfogyasztási tendencia hatására a mennyiségi kérdések helyett előtérbe kerültek a minőséggel kapcsolatos problémák. A vízminőséget egyes területeken a magas arzén-, bór-, ammónia-, vas- és mangántartalom, valamint a határértéket jóval meghaladó metángáz-tartalom jellemzi.

Az Európai Unió emberi fogyasztásra szánt ivóvíz minőségére vonatkozó követelményeit a Tanács 98/83 (XI.25.) EC irányelve tartalmazza. A Magyar Köztársaság és az Európai Közösség közötti, 1991-ben aláírt Európai Megállapodást kihirdető 1994. évi I. törvénnyel összhangban került sor az ivóvíz minőségi követelményeiről és az ellenőrzés rendjéről szóló új 65/2009. (III. 31.) Kormányrendelettel módosított 201/2001. (X. 25.) Kormányrendelet megalkotására. Ez a rendelet alapvetően megváltoztatta a vízellátással kapcsolatos szabályozást. A korábbi vízminőségi szabványokat hatályon kívül helyezte, és az új követelményekhez igazodó szabályozást hozott létre. A Kormányrendelet meghatározza a szolgáltatás végpontját, a rendszeresen illetve időszakosan végzendő vizsgálatok számát, a vizsgálandó paraméterek körét. Hatálya kiterjed az emberi fogyasztásra szolgáló víz (ivóvíz) minőségi követelményeire és a vízminőség-ellenőrzés rendjére. A jelenlegi jogszabályi előírások szerint 2009. december 25-ig kellett volna biztosítani a megfelelő minőségű ivóvizet, de Magyarország 3 éves

halasztási kérelemmel fordult az Európai Unióhoz, így a program befejezését 2012. december 25-ig kell megvalósítani. A megfelelő minőségű víz szolgáltatása érdekében szükséges műszaki megoldások megvalósítása a vízi közművek tulajdonosainak, azaz az önkormányzatoknak a feladata, de a megvalósítás becsült 90 milliárd Ft-os beruházási szükséglete miatt, állami támogatás, és Európai Uniós pályázati források bevonása is szükséges. A Közép-Dunántúli Régióban részben elindult az Ivóvízminőség-javító Program. Mellette párhuzamosan pedig az Ivóvízbázis-védelmi Program. Léteznek települési, kistérségi szintű kezdeményezések, melyek közül 2007-ben megvalósult a Dombóvári program a Dombóvár és Környéke Víz és Csatornamű Kft. kivitelezésében, melynek finanszírozását a 2004-ben elnyert KIOP pályázat segítette. Hasonló települési kezdeményezés volt az ivóvízminőség javítására 2002-ben Dunaszentgyörgy is, ahová Tengelic-Szőlőhegy kifogástalan vízbázisáról vezetik a vizet, távvezetékek segítségével.

- Már elkészült javító projektek: Gyönk, Nagydorog, Dunaszentgyörgy (a vízbázis további bővítésével).
- Befejezés előtt áll: Gerjen, Szakály.
- Kivitelezés megkezdése előtt áll: Dél Tolna Aqua Projekt: Bátaszék, Decs települések körében lévő további 8 település kistérségi vízműve, illetve Simontornya, Pálfa, Tolnanémedi települések vízművei.
- Előkészítés alatt áll: Kölesd, Kistormás, Borjád vízművei, valamint Tamási, Pári, Magyarkeszi, Pincehely, Szedres Kajdacs, Medina, Harc, Nagykónyi, Ozora települések vízművei.

Tolna megyében a helyzetértékelés 10. számú melléklete szerinti *települések közüzemi vízművei esetében kell műszaki beavatkozással biztosítani az előírt minőségű ivóvizet.*

A megyében található 109 település közül 45 település és 4 db egyéb belterület érintett (63 659 fő) az ivóvízminőség-javító programban. Mind a 49 esetben jelen van a szolgáltatott vízben határérték feletti mennyiségben az ammónium. Egyik településen sem fordul elő bór, fluorid és nitrát határérték felett. A megye városainak vízművei a víztechnológiai beavatkozásokat korszerűsítették. Ezeknél a vízműveknél már van ammóniamentesítés. A kisebb községi vízművek a 80-as évek víztechnológiájával működnek jelenleg is, ammóniamentesítés nélkül. Ezt a közeljövőben meg kell oldani akár biológiai ammóniamentesítési technológiával, ami a hagyományostól olcsóbb megvalósíthatóságú és üzemeltetésű. 12 település esetében halmozott a szennyezettség (nitrit, arzén, ammónium, vas, mangán). 8 esetben az ammónium mellé vas, 9 esetben vas és mangán, 6 esetben csak a mangán, Csibrákon az arzén, Döbröközön az arzén és a mangán is társul. A települések vízellátása rétegvízből biztosított.

A programban részt vevő települések mindegyikén problémát jelent az ammónium. A 2001. évi rendelethez képest szigorodtak az arzén határértékek. A 2001. évi rendelet 6. mellékletében még csak 33 településnél jelezték az ammóniummal kapcsolatos problémát, a 2009. évi rendeletben már 45 településen. Korábban Báta, Bikács-Kistápé, Dombóvár, Harc, Kisszékely és Újireg településen is meghaladta a határértéket a vas határérték túllépés mellett, az új rendeletben ezek a települések már nem szerepelnek. Az ivóvíz nitrit tartalma jelentősen javult, mert a korábbi

rendeletben még 17 településnél volt magasabb érték, melyek közül Keszőhidegkútnál nem történt változás, viszont Magyarkeszi új a listában. Az arzén tartalom is javult, mert korábban 3 településnél volt probléma, melyek közül Döbrököznél továbbra is az, új probléma Csibráknál. A vastartalom jelenleg 19 település ivóvizében magas, korábban 18 település volt érintett. 10 településnél javult a vastartalom, 11 településnél romlott. A mangántartalom is több településen romlott, a korábbi 9 érintett település közül Dunaszentgyörgy, Mucsi és Szálka településen javult, 14 településen romlott. Magyarkeszi településen a magas nitrit, ammónium, vas és mangántartalom miatt a megyében a legrosszabb minőségű a víz. Dombóváron, Dunaszentgyörgyön jelentősen javult az ivóvíz minőség, nincs határérték túllépés.

A Sió alegységen 22 település érintett, melyek közül Dunaszentgyörgyön az arzén jelent megoldásra váró problémát.
A Kapos alegységen található települések közül a legtöbb érintett az ivóvízminőség-javító programban. A települések vízellátása rétegvízből biztosított.
Az Alsó-Duna jobb part alegységen az ivóvízminőség javításban Udvari érintett. A vízellátása rétegvízből biztosított. Udvari esetében az ammóniumtartalom határérték feletti.
A távlati cél az, hogy 2013-ig a közüzemi vízellátásában felszámolják az egészséget befolyásoló valamennyi ivóvízmi-nőségi problémát.
A érintett településeken a program keretében különböző megoldásokkal (vízkezelési technológia vagy kistérségi rendszerek alkalmazása vagy áttérés másik vízbázisra) lehet biztosítani a megfelelő ivóvízminőséget.

A program megvalósulása érdekében Dunaszentgyörgy és Nagydorog településeken van folyamatban KEOP támogatással a beruházás előkészítése.

1.2/ee Szennyvízelvezetés, szennyvíztisztítás, szennyvíz és szennyvíziszap elhelyezés

Tolna megyében a csatornázottság mértéke 2009-ben 59,7%, a megye keleti felében jellemzően magasabb. A városokban ez az arány 79,3% (csatornázatlan város nincs), a községekben ennél lényegesen alacsonyabb az átlag, 36,1%. 100%-ban csatornázott település nem található a megyében.

A csatornahálózat üzemeltetését 14 szolgáltató végzi, jórészt saját vízszolgáltatási területükön (saját, testvér- vagy anyacég keretein belül), de kisebb átfedések előfordulnak.

Tolna megyében az egyes szolgáltatók ellátási területét (2009. évi adatok) a Helyzetértékelés 11. számú melléklete tartalmazza.

Szennyvíztisztító telep a következő településeken található:
Bátaszék, Bonyhád, Bonyhádvarasd, Csikóstőttős, Decs, Dombóvár, Gyönk, Hőgyész, Kisdorog, Kisvejke, Kurd, Lengyel, Madocsa, Miszla, Paks, Simontornya, Sióagárd, Szálka, Szedres, Szekszárd, Tamási, Tengelic, Tevel, Tolna,

A Nemzeti Települési Szennyvíz-elvezetési és -tisztítási Megvalósítási Programról szóló 25/2002 (II. 27.) Korm. rendelet határozza meg a szennyvízelvezetési agglomerációkat. Ezt módosította a 86/2009 (IV. 10.) Korm. rendelet. A következő táblázat szerinti szennyvízelvezetési agglomerációkban kell kiépíteni a szennyvízelvezető hálózatot, illetve meglévők esetében meg kell oldani a szennyvizek biológiai tisztítását és ártalommentes elhelyezését.

Szennyvízelvezetési agglomerációk (Forrás: 25/2002 (II. 27.) Korm. rendelet)

Agglomerációs osztályok	Szennyvízelvezetési agglomeráció központja	Érintett települések	Teljesítendő feladat határideje
Agglomerációk 10 000 LE feletti szennyvízterheléssel, szennyvízbefogadásra érzékeny vizek vízgyűjtőin	Nincs		
Agglomerációk 15 000 LE-nél nagyobb szennyvízterheléssel, normál területen	Bátaszék	Alsónána, Báta, Bátaapáti, Bátaszék, Mórágy, Mőcsény	2010. december 31.
	Bonyhád	Bonyhád, Cikó, Kakasd, Kismányok, Nagymányok	
	Dombóvár	Attala, Dombóvár, Döbrököz, Kapospula	
	Madocsa	Bölcske, Dunaföldvár, Madocsa, Paks-Dunakömlőd	
	Paks	Paks	
	Szekszárd	Szekszárd	
	Tamási	Nagykónyi, Regöly, Tamási	
	Tolna	Bogyiszló, Dunaszentgyörgy, Fadd, Fácánkert, Gerjen, Tolna	
Agglomerációk 10 000-15 000 LE közötti szennyvízterheléssel, normál területen	Nincs		
Agglomerációk 2000-10 000 LE közötti szennyvízterheléssel, szennyvízbefogadásra érzékeny vizek vízgyűjtőin	Nincs		
Agglomerációk 2000-10 000 LE közötti szennyvízterheléssel, normál területen	Decs	Decs, Őcsény, Sárpilis, Várdomb	2015. december 31.
	Gyönk	Gyönk	
	Hőgyész	Hőgyész	
	Iregszemcse	Iregszemcse	
	Kölesd	Kistormás, Kölesd	
	Nagydorog	Nagydorog	
	Simontornya	Simontornya	
	Tengelic	Pusztahencse, Tengelic	
	Zomba	Felsőnána, Kéty, Zomba	

A fentiekből határidőre a következő szennyvízelvezető és kezelő rendszerek készültek el:

- Paks,
- Szekszárd,
- Kölesd, Kistormás,
- Bogyiszló, Dunaszentgyörgy, Fadd, Fácánkert, Gerjen, Tolna,
- Varsád,
- Harc.

Folyamatban van:

- Attala (Dombóvár),
- Nagydorog,
- Szakadát,
- Iregszemcse,
- Kéty.

Nem rendelkeznek szennyvízelvezetéssel az alábbi települések (2012. április):

Alsónyék, Belecska, Bikács, Csibrák, Dalmand, Diósberény, Dúzs, Értény, Felsőnána, Felsőnyék, Fürged, Grábóc, Györköny, Gyulaj, , Jágónak, Kajdacs, Kalaznó, Keszőhidegkút, , Kisszékely, Kocsola, Koppányszántó, Lápafő, Magyarkeszi, Mucsfa, Mucsi, Murga, Nagykónyi, Nagyszékely, Nagyszokoly, Nagyvejke, Nak, Németkér, Ozora, Pálfa, Pári, Pincehely, Pörböly, Pusztahencse, Regöly, Sárszentlőrinc, Szakály, Szakcs, Szárazd, Tolnanémedi, Udvari, Újireg, Várong, Zomba.

Ezen településeken a szennyvízkezelés szikkasztással és elszállítással történik.

1.2/ef Energiaellátás

Villamos energia ellátás

Tolna megyében található az ország energiaellátásának legfőbb eleme, a megye egyetlen 50 MW teljesítményt meghaladó erőműve, a paksi atomerőmű, aminek meghatározó szerepe van az egész ország biztonságos, olcsó és tiszta energiával való ellátásában. Budapesttől délre, Paks városától három kilométerre, a Duna nyugati partján fekszik. Négy VVER-440/213 típusú reaktorblokk van a telephelyen. Az erőmű 1974 és 1987 között épült, s ez volt Magyarország legnagyobb ipari projektje a XX. században. Üzemeltetője az MVM Paksi Atomerőmű Zrt., melynek részvényeit a Magyar Villamos Művek Zrt. birtokolja. A paksi atomerőmű üzemeltetése biztonságos, a végrehajtott átfogó biztonságnövelő program és számos korszerűsítés eredményeként, amit a közelmúltban végzett Célzott Biztonsági Felülvizsgálat (stressz-teszt) is igazolt. Az erőmű üzeme zavarmentes, a rendelkezésre állás 90% körül van. 2003-ban a 2. blokkon egy, a blokk technológiájától független tisztító tartályban üzemanyag-sérülés történt, de ennek környezeti következményei nem voltak.

Az atomerőmű teljesítményét a közelmúltban blokkonként 500 MW-ra növelték, így az atomerőmű az ország beépített villamosenergia-kapacitásának mintegy 20%-át adja, de a magas rendelkezésre állásnak és az összes hazai termelőnél alacsonyabb önköltsége (11,66Ft/kWh 2011-ben) miatt a hazai villamosenergia termelés 43,25%-át adja, ami 2011-ben összesen 15685 GWh volt. Az atomerőműben két évre elegendő friss üzemanyagot tartalékolnak, miáltal az üzemanyag piac rövidtávú zavarai kivédhetőek, mindemellett van alternatív üzemanyag szállító is.

Az atomerőmű az egyéb villamos erőművekkel összehasonlítva a legkevésbé környezetszennyező, nem bocsát ki szén-dioxidot, ezzel évente 2 millió ember oxigénszükségletét takarítja meg. Ez megegyezik a magyar erdők évi oxigéntermelésével. Így a paksi atomerőmű az évi 6 millió köbmétert kitevő CO_2 kibocsátás megtakarításával az ország számára mind energetikai, mind környezetvédelmi, mind gazdasági szempontból nélkülözhetetlen. A paksi atomerőműnek teljességgel elhanyagolhatóak a radiológiai környezeti hatásai: az atomerőmű a megengedett értékek jelentéktelen hányadát használja ki. A kritikus népesség-csoport atomerőmű üzeméből származó dózistöbblete a természetes háttérsugárzásból kapott 10 perces dózisnak felel meg. Az atomerőmű egyetlen normálüzemi környezeti hatását a felmelegedett hűtővíz Dunába történő visszavezetése okozza. Ezt és a többi hatótényezőt tekintve, illetve az üzemidő húsz évvel való meghosszabbítását is figyelembe véve – a monitoring programok tényleges eredményei és a hatásvizsgálatok alapján – az atomerőmű környezeti hatása semleges vagy elhanyagolható.

A paksi atomerőmű fontos eleme a Nemzeti Energiastratégia „Atom-szén-zöld” fogatókönyvének. Ennek megfelelően – a nukleáris biztonság magas színvonalának megőrzése mellett – meghosszabbítják a blokkok üzemidejét 20 évvel. 2008-ban kezdődött az 1. blokk nukleáris biztonsági engedélyezési folyamata, amely 2012 végén zárul, s amelyet majd sorra a többi blokk üzemeltetési engedélyének meghosszabbítása követ.

Az atomerőműben a termelés során keletkező ipari hulladékot, beleértve a radioaktív hulladékot is, szigorú technológiai előírások szerint gyűjtik, osztályozzák, kezelik és tárolják, amelyhez rendelkezésre állnak a megfelelő technikai eszközök. A kiégett üzemanyag 50 éves átmeneti tárolása a paksi telephelyen történik.

A Nemzeti Energiastratégia „Atom-szén-zöld” forgatókönyvével összhangban, hosszú távon meg fenn kell tartani a villamosenergia-termelési rendszerben a nukleáris energia termelés részarányát, amely két, egyenként 1000-1600MW új atomerőművi egység építésével valósítható meg a paksi telephelyen 2020-2030 között. Az új erőmű 60 éven át versenyképes áron és gyakorlatilag kibocsátás és káros környezeti hatások nélkül fog termelni, jelentős fokozva az ország ellátás-biztonságát. Az új projekt serkenti az ország műszaki-tudományos és ipari fejlődését, sokezer új munkahelyet jelent több mint egy évtizedre. A biztonságos üzemeltetéshez szükséges tudás és tapasztalat az országban rendelkezésre áll; az új atomerőmű létesítésének és üzemeltetésének engedélyezéséhez a jogi és intézményi feltételek adottak. A paksi telephely a szükséges infrastruktúra jórészt rendelkezésre áll, a telephely földtani, meteorológiai, hidrológiai jellemzői ismertek, a meglévő atomerőművel való szinergiák jelentősek.

A paksi atomerőmű társadalmi elfogadottsága évek óta meghaladja a 70 százalékot. 2005 novemberében az Országgyűlés egyetértőleg tudomásul vette az atomerőmű 20 évvel történő üzemidő hosszabbítását. 2009 márciusában az Országgyűlés elvi hozzájárulását adta a paksi telephelyen új atomerőmű létesítéséhez. Az előkészítő munka a Kormány 1194/2012. (VI. 18.) határozata szerint folyik. Az atomerőmű üzemidő hosszabbítása és bővítése az országos érdekek mellett Tolna megyében olyan egyéb háttéripari, építőipari, gépipari és elektromos ipari beszállítói tevékenységfejlesztést igényelhet 15-20 éven belül, ami meghatározó lehet a megye fejlődése szempontjából.

A villamos energia rendszernek országosan négy szintje különböztethető meg, melyeknek különböző funkciója van, illetve különböző kezelésben vannak. Az elektromos ellátórendszer fő gerincét képezik a nagyfeszültségű hálózatok, azaz a 750 kV-os, 400 kV-os, a 220 kV-os és a második szinthez tartozó 120 kV-os vezetékrendszerek, valamint az ahhoz kapcsolódó erőművek rendszere. A 120 kV-os vezetékek a nagyobb ipari központokat, városokat látják el. A 120 kV-os vezetékek kivételével a nagyfeszültségű ellátó rendszer a Magyar Villamos Művek Zrt. tulajdonában és kezelésében van. A 120 kV-os vezetékek azonban a regionális szolgáltató, az E.ON Dél-Dunántúli Áramszolgáltató kezelésében vannak.

Kiserőműnek nem minősülő erőműből a megyei Területrendezési Terv szerint (a Magyar Energia Hivatal adatszolgáltatása alapján) 4 db található a megyében: Dombóvár (2 db, földgáz), Szekszárd (földgáz) és Bonyhád (biogáz). Ezek egyike sem éri el az 5 MW teljesítményt, a határértéket legjobban a Pannon Kogen Energetikai Termelő Kft. 4,682 MW teljesítményű szekszárdi erőműve közelíti meg.

Tolna megye területén 750 kV-os és 220 kV-os távvezeték nem halad át.
Az atomerőműhöz kapcsolódnak az országos villamosenergia-hálózat 400 kV-os távvezeték hálózat Tolna megyét érintő szakaszai, úgymint: Paks-Albertirsa, Paks-Pécs, Paks-Sándorfalva.
A térségi energiaellátást az E.ON biztosítja, 120 (132) kV-os távvezeték-hálózatával. Ennek elemei a megyei Területrendezési Terv alapján a következők: Paks-Tamási, Paks-Dunaújváros, Paks-Szekszárd, Paks-Pécs, Paks-Kalocsa, Dombóvár-Tamási, Dombóvár-Kaposvár, Tamási-Sárbogárd.

A megye területén a következő, a Területrendezési Tervben nevesített energiaellátást érintő fejlesztések várhatóak (forrás: E.ON):

- Tolna 132/22 kV-os transzformátorállomás, csatlakoztatás a Paks-Szekszárd 132 kV-os távvezeték felhasításával (tervezett nyomvonal)
- Hőgyész 132/22 kV-os transzformátorállomás, csatlakoztatás a Dombóvár-Tamási 132 kV-os távvezeték felhasításával (tervezett nyomvonal)
- Bátaszék 132/22 kV-os transzformátorállomás, csatlakoztatás a létesítendő Szekszárd-Mohács 132 kV-os távvezeték felhasításával (tervezett nyomvonal)
- Simontornya 132/22 kV-os transzformátorállomás, csatlakoztatás a Sárbogárd-Tamási 132 kV-os távvezeték felhasításával (tervezett nyomvonal)

A *villamos energia felhasználás* területi jellemzőit vizsgálva megállapítható, hogy az egy háztartásra jutó villamos energia fogyasztás értéke a szomszédos Somogy és Baranya megyékhez képest viszonylag homogén, de az M6-os autópálya mentén

fekvő településeken, valamint Tamási környékén magasabb értékek (2700-3000 kWh) jellemzőek.

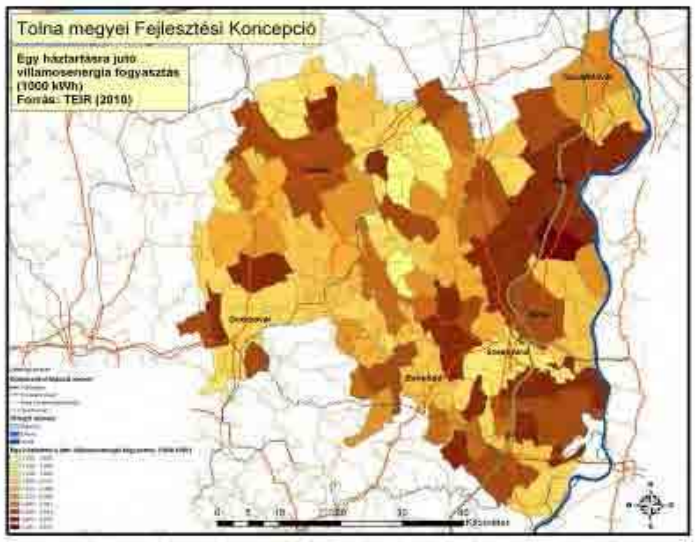

Egy háztartásra jutó villamos energia fogyasztás (Forrás: TeIR)

Az egy háztartásra jutó villamosenergia-felhasználás havi átlagának időbeli alakulását tekintve elmondható, hogy egy 2003-ig tartó növekedést követően 2004-től, majd egy újabb lépcsőben 2008-tól összességében közel 20%-os csökkenés jellemző. Ennek oka lehet részben a környezettudatosabb életmód és ezzel együtt az energiatakarékos elektromos berendezések alkalmazásának elterjedése, de nagyobb részben feltehetően a villamos energia árak emelkedésének, valamint a világgazdasági válság társadalomra gyakorolt negatív hatásainak köszönhető a csökkenő fogyasztási trend. Elmondható ugyanakkor az is, hogy egészen a 2000-es évek végéig az országos átlagot jelentősen meghaladó értékű volt az egy háztartásra jutó fajlagos villamosenergia-felhasználás a megyében.

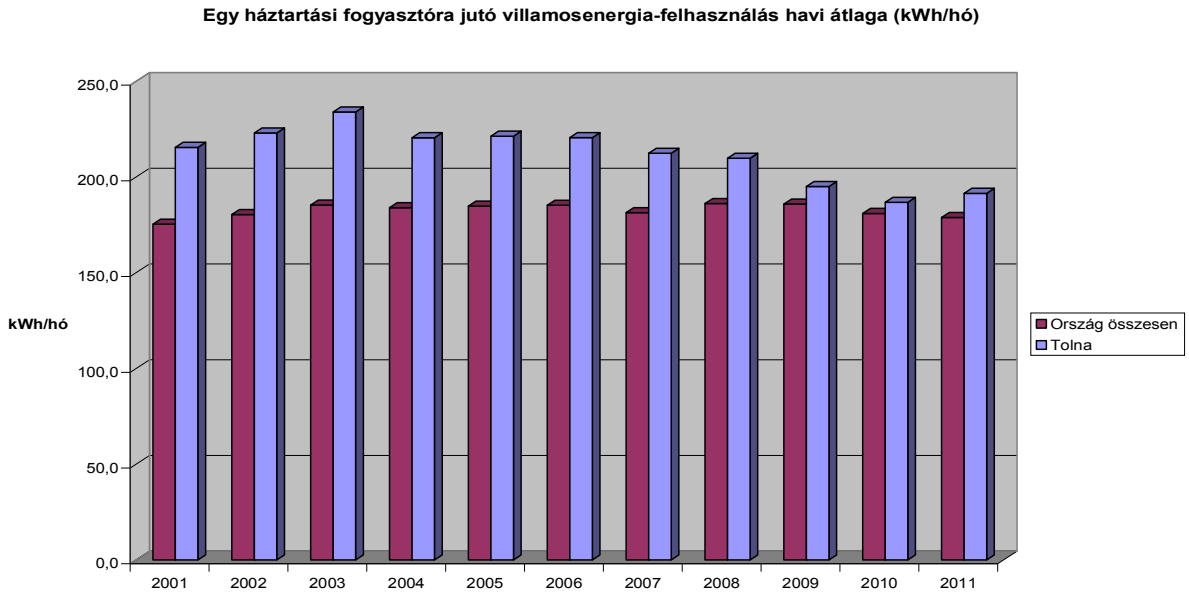

Egy háztartási fogyasztóra jutó villamos energia felhasználás havi átlaga (Forrás: KSH)

Szénhidrogén felhasználás

Az Ország Szerkezeti Terve meghatározza a nemzetközi és hazai szénhidrogén vezetékek nyomvonalát. Ennek megfelelően a megyét két kőolajvezeték érinti, egy nemzetközi jelentőségű (Adria: Adriai-tenger – Százhalombatta - Ukrajna), valamint egy térségi (Százhalombatta - Pécs, Dombóvár érintésével).
A megyei Területrendezési Terv szerint az E.ON adatszolgáltatása alapján a megyét érintő nagynyomású gázvezetékek (25 bar) az alábbiak: Dunaföldvár – (Bölcske) – (Madocsa) – Dunakömlőd – Paks – Fadd; Fadd – Tengelic – Kajdacs – Szakadát – Diósberény; Kajdacs – Györköny; Bonyhád – Györe – Kocsola, valamint Cece - Simontornya – Tamási – Koppányszántó.
Ezen felül a MOL kezelésében levő nagynyomású (64 bar) gázvezetékek az alábbiak: Kalocsa – Fadd – Szekszárd – Várdomb – Báta, valamint Várdomb – Bonyhád.

A megyei Területrendezési Tervben foglaltak alapján a közeljövőben új térségi jelentőségű gáz- illetve kőolajvezeték építése nem ismert, azonban meg kell említeni, hogy a növekvő gázigényt és a gázellátás zavartalanságát biztosítandó két nagykapacitású szállítóvezeték megépítéséről is államközi egyezményt írt alá Magyarország. Az egyik gázvezeték a Déli-Áramlat vezetéke, amellyel kapcsolatban a Miniszterelnök 2008-ban írta alá a nemzetközi egyezményt Oroszországgal. A vezeték teljesen kikerülné Ukrajna területét, és a Fekete-tengeren, Bulgárián, Szerbián keresztül érné el Magyarországot, és csatlakozna be Ausztriában a nyugati gázrendszer központhoz. A gázvezeték kiépítéséhez további infrastrukturális elemeket is meg kell valósítani. A gázvezeték nyomvonalát, és a csatlakozópontokat az államok később egyeztetik. A gázvezeték kapacitása várhatóan 10 millió m^3/év lesz.
A másik a Nabucco vezeték, mely az orosz gáztól való függés csökkenését célozza meg. A vezeték várhatóan 3300 km hosszú lesz, és a törökországi Erzurumtól indul. A vezeték érinti Bulgária, Románia, Magyarország területét és az ausztriai Baumgarten lenne a végpontja. A vezetékrendszeren legkorábban 2018-ban indulhat meg a szállítás, és kapacitása 2020-ra várhatóan elérné az évi 25,5-31 millió m^3-t. A megépítéséről szóló államközi megállapodást 2009 júliusában írták alá az érintett államok. E gázvezetékek pontos nyomvonala még nem került kidolgozásra, de nem kizárható, hogy Tolna megye területét is érinteni fogja.

A *gázfogyasztási adatok területi megoszlását* vizsgálva megállapítható, hogy a megye településeinek döntő többségében biztosított a vezetékes gázellátás. A gázbekötések aránya azonban már jelentősebb területi különbségeket mutat: míg a megye DK-i felében, valamint Paks-Dunaföldvár térségében viszonylag magas (60-90% közötti) a vezetékes gázzal ellátott lakások aránya a teljes lakásállomány arányában, addig a megye Ny-i és középső területein fekvő településeken ez az arány alig éri el a 30-40%-ot.

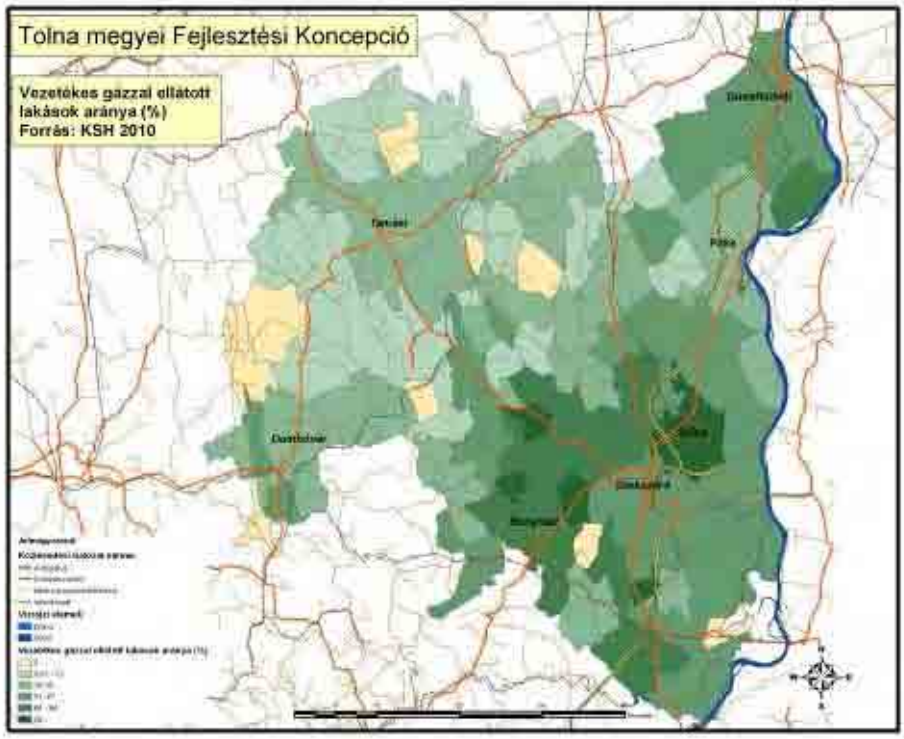

Vezetékes gázzal ellátott lakások aránya

(Forrás: KSH)

A földgáz fűtési célra történő felhasználása a Bonyhádi, valamint a Szekszárdi kistérségekben a leginkább elterjedt, a Bonyhádi kistérségben a gázzal fűtött lakások aránya a teljes lakásállományon belül közel 66%. Legkevésbé meghatározó a gázzal történő fűtési mód a Dombóvári, valamint a Tamási kistérségekben. Ez utóbbi kistérségben a gázzal fűtött lakások aránya nem éri el a 30%-ot.

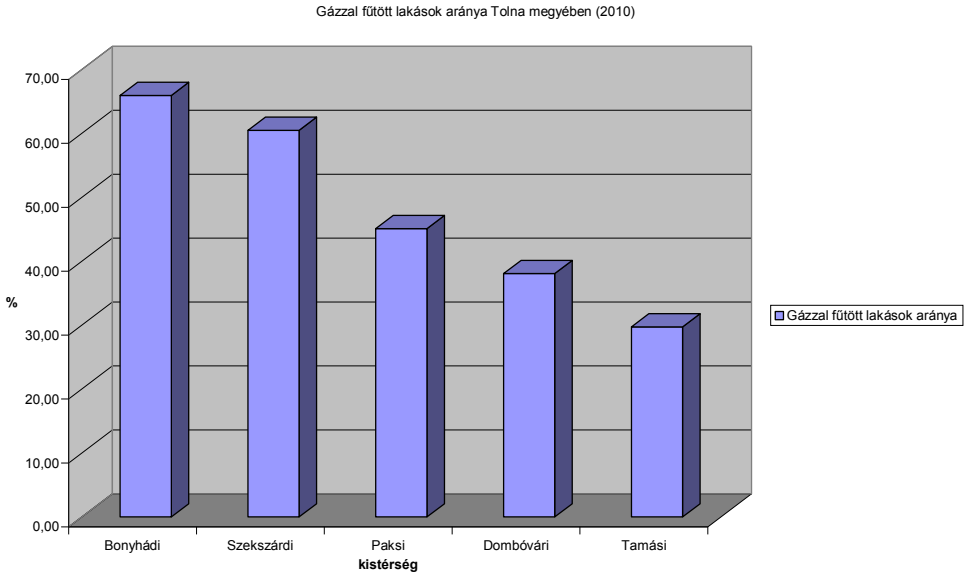

Gázzal fűtött lakások aránya

(Forrás: KSH)

A gázfogyasztók fajlagos fogyasztását tekintve megállapítható, hogy az egy háztartási fogyasztóra jutó vezetékes gázfogyasztás értéke a Dombóvár-Tamási-Simontornya tengely mentén a legmagasabb, de Szekszárd, Tolna, Paks térségében is jelentős. Viszonylag alacsony fajlagos gázfogyasztás jellemző a megye középső területein. A nagyobb fajlagos értékek eredményező tényezők közül meghatározó lehet a gázzal fűtött lakások, ill. családi házak nagyobb átlagos alapterülete, belmagassága, az elavult fűtési rendszer használata, továbbá a hőszigetelési szempontból korszerűtlen épületállomány, valamint az energiatudatos fogyasztói szokások elterjedtségének hiánya.

A gázfogyasztás időbeli trendjét tekintve elmondható, hogy az előző 10 év adatai alapján az egy háztartási fogyasztóra jutó gázfelhasználás a 2000-es évek közepéig tartó emelkedést követően csökkenő tendenciájú: míg 2003-ban meghaladta a 150 m3/hó értéket, addig 2011-ben már a 78 m3/hó mennyiséget sem érte el, azaz közel a felére esett vissza. Az országos adatokkal összehasonlítva látható, hogy a fajlagos gázfogyasztás Tolna megyében egészen 2011-ig folyamatosan meghaladta az országos átlagot, jellemzően 20% körüli értékkel, 2011-ben viszont már csak az országos átlag környékén alakult. A negatív tendencia hátterében vélhetően kisebb mértékben az energiatakarékos építkezési módok elterjedése és az utólagos épületszigetelés szélesebb körű alkalmazása áll, meghatározóbb szerepe lehet azonban e folyamatok alakulásában a lakossági gázár jelentős emelkedésének, valamint a gazdasági világválság hatására a lakosság mind szélesebb körben tapasztalható elszegényedésének.

1.2/eg Hulladéklerakók, hulladékgazdálkodás

A hulladékgazdálkodás keretében az OTrT kijelölte a veszélyes hulladék lerakókat, amelyek nem érintik a megye területét, mivel a megyében veszélyes hulladék tároló nincs. Az OTrT Radioaktív hulladéklerakót azonban kijelölt a megyében Bátaapáti területén. A kommunális hulladék-gazdálkodás keretében megyei feladat a térségi hulladéklerakó hely kijelöléséhez vizsgálat alá vonható terület kijelölése. A megyében a regionális hulladékgazdálkodási társulások létrejöttek és a regionális hulladéklerakók kialakultak, illetve kialakításuk folyamatban van, így az övezet területének kijelölése felesleges.

Veszélyes hulladékok

A megyében a veszélyes hulladékok mennyisége évről évre csökken. Az elmúlt 10 év alatt a csökkenésben benne van a gazdasági szerkezet átalakulása és a megindult hulladékgazdálkodás is. A legnagyobb mennyiségű veszélyes hulladékot 3 város: Dombóvár, Simontornya és Szekszárd termeli.
Jelentős, évek óta tartó problémát jelentettek a Simontornyai Bőrgyár Rt. felhalmozott hulladékai, amelyek ártalmatlanítása folyamatban van, 2012-ben a kármentesítés kivitelezési szakasza befejeződhet.
Folyamatosan rekultivációra kerülnek illetve kerültek a nagyobb települések szeméttelepei is s így a potenciális veszélyes hulladék károkozás lehetősége is mérséklődik.

A megyét érintő hulladékgazdálkodási rendszerek

Dél-Balaton és Sió-völgye hulladékgazdálkodási projekt

A projekt célja, hogy a csatlakozott térségben a településeken megvalósuljanak a szelektív hulladékgyűjtés és a hulladék újrahasznosítás műszaki és szervezeti feltételei.
A projekt területén három korszerű, környezetbarát hulladékkezelő került kialakításra. A korszerű hulladékkezelő telepeken az egész lerakási, illetve hasznosítási folyamat szakszerű és ellenőrizhető.
A hulladéklerakóban a hulladékot a földtől és a talajvíztől egy többrétegű, földrengés biztos szigetelés réteg választja el.

Megépült létesítmények:

A három környezetbarát hulladékkezelő telepből egy épült Tolna megyében Cikó (Bonyhád) területén, kettő pedig Somogy megyében Som, illetve Ordacsehi területén. A Tolna megyei hulladék szempontjából fontos cikói telepen új lerakó, komposztáló üzem és válogató központ épült. A megye északi határához közeli Somogy megyei Som településen hasonló telep létesült.

A projekt az alábbi 69 db Tolna megyei települést foglalja magába:
Alsónána, Alsónyék, Báta, Bátaapáti, Bátaszék, Belecska, Bogyiszló, Bonyhád, Bonyhádvarasd, Cikó, Decs, Diósberény, Dunaszentgyörgy, Dúzs, Értény, Fadd, Fácánkert, Felsőnána, Felsőnyék, Fürged, Grábóc, Györe, Harc, Iregszemcse, Izmény, Kajdacs, Kakasd, Kalaznó, Keszőhidegkút, Kéty, Kisdorog, Kismányok, Kistormás, Kisvejke, Koppányszántó, Kölesd, Lengyel, Medina, Miszla, Mórágy, Mőcsény, Mucsfa, Mucsi, Murga, Nagykónyi, Nagymányok, Nagyvejke, Ozora, Őcsény, Pincehely, Pörböly, Regöly, Sárpilis, Sárszentlőrinc, Sióagárd, Szakadát, Szakály, Szálka, Szedres, Szekszárd, Tamási, Tengelic, Tolna, Udvari, Újireg, Váralja, Várdomb, Závod, Zomba.

Kapos-menti hulladékgazdálkodási rendszer

A 118 tagot összefogó Kaposmenti Hulladékgazdálkodási Önkormányzati Társulás a Kaposmenti Hulladéklerakó Rekultivációs Program keretében 2013 őszéig 28 lerakó rekultivációját végzi el, ezzel megszűntetve azok szennyezőanyag kibocsátását. A korszerű hulladékgazdálkodás lényege, hogy a hulladék egy része kerül lerakóba, a többi válogatás után újrahasznosításra kerül. Ez a korszerű hulladékkezelő telep Kaposváron a szennyvíztisztító mellett kerül kialakításra. 2012 júliusáig több lerakó rekultivációja már csaknem befejeződött.
A Kapos-menti hulladékgazdálkodási rendszerhez a Társulástól kapott információ szerint 6 Tolna megyei település: Nak, Szakcs, Szárazd, Tolnanémedi, Varsád és Várong csatlakozott.

Tervezett létesítmény:
Kaposvár komplex hulladékkezelő központ, hulladéklerakó, válogató, hulladékudvar, komposztáló.
Hulladékudvar: Hőgyész.

2012. júliusában Együttműködési Megállapodást írt alá a Kaposmenti Hulladékgazdálkodási és a Mecsek-Dráva Önkormányzati Társulás. A hulladékgazdálkodási szervezetek összefogásának célja a szolgáltatási árak alacsonyan tartása, a fejlesztések összehangolása és a hulladék minél nagyobb százalékban történő újrahasznosítása.

Mecsek-Dráva hulladékgazdálkodás projekt

A kiépült komplex hulladékgazdálkodási rendszer a Dél-dunántúli régióból Somogy, Tolna és Baranya megyékből 313 település hulladékának kezelését vállalta.

Tervezett – részben meglévő – létesítmények
A tervek szerint két komplex hulladékkezelő központ – Somogy megyében Marcali, Baranya megyében Pécs-Kökény területén – létesül.
A két komplex központ mellett négy átrakó állomást terveztek, amelyből egy a kaposszekcsői esik Tolna megye területére.
A projekt keretében megtörténik a hulladékudvarok (22 db) rendszerének kiépítése is.
A projekt befejezésének határideje 2013.

A Mecsek-Dráva hulladékgazdálkodási programhoz csatlakozott 5 db. Tolna megyei település: Dalmand, Dombóvár, Csikóstőttős, Jágónak, Kaposszekcső.

Közép-Duna Vidéke Hulladékgazdálkodási Önkormányzati Társulás

A Közép-Duna Vidéke hulladékgazdálkodási rendszer 169 önkormányzat hulladékgazdálkodási tevékenységét szervezi. A tevékenység itt is két fő elemből áll: egyrészt a korábbi hulladéklerakók rekultivációjából, másrészt az EU-s előírásoknak megfelelő új, korszerű hulladékgazdálkodási rendszer megvalósításából. A projekt 2012 májusában zárult, 83 szilárdhulladék-lerakó rekultivációja történt meg. A rekultivációban érintett Tolna megyei települések: Dunaföldvár, Kisszékely, Németkér, Pálfa, Simontornya.
A szervezett hulladékkezeléshez Tolna megyéből 9 település Bikács, Dunaföldvár, Kisszékely, Magyarkeszi, Nagyszékely, Németkér, Pálfa, Simontornya, Tolnanémedi csatlakozott.

Tolna megye hulladékgazdálkodása igen változatos, bonyolult. Az említett négy nagy térségi rendszer mellett működik a Paksi térségi hulladékgazdálkodási rendszer is.

Paksi térségi hulladékgazdálkodási rendszer

Paks Város Önkormányzatának gesztorságában hét település döntött úgy, hogy társulást hoz létre és a paksi szeméttelep korszerűsítésével hosszú távon – várhatóan – 2013-tól közösen oldják meg a hulladék elhelyezését és hasznosítását. A KEOP pályázat keretében elindított fejlesztés 2011 áprilisában 1,1 milliárd forintot nyert a hulladékgazdálkodási rendszer megvalósítására.

Tervezett létesítmény:
A paksi szemétlerakó korszerűsítése, azaz új hulladéklerakó, szelektív válogató csarnok és komposztelep építése. A beruházás az Új Széchenyi Terv keretében valósul meg.

A paksi hulladékgazdálkodási rendszerhez csatlakozott települések: Paks, Bölcske, Gerjen, Györköny, Madocsa, Nagydorog, Pusztahencse.
Szervesen ehhez a rendszerhez tartozik a Pusztahencse-Földespusztán megépült biogáz erőmű – 1,2 MW teljesítményű – amely a biológiailag lebomló hulladékokból állít elő energiát.

Nemzeti Radioaktív-hulladék tároló Bátaapáti

A Paksi Atomerőmű üzemeltetése során keletkező szilárd és folyékony, kis és közepes aktivitású radioaktív hulladékok végleges elhelyezésére szolgál a Bátaapátiban építés alatt lévő, az OTrT-ben is szereplő radioaktív hulladéktároló.
A szilárd halmazállapotú hulladékot 200 literes acélhordókban helyezik el. A folyékony hulladékok is szilárdításra kerülnek.
A tárolóba majd az első fázisban csak ezeket a 200 literes fémhordókba csomagolt hulladékokat szállítják az Atomerőműből. A hulladékkal megrakott hordók fogadására a telephely központi épületében történik, ahol kétszeri ellenőrzés után daruval emelik le a hulladékot és helyezik el a technológiai csarnokba. A 3.000 db. hordó befogadására alkalmas csarnokban minőségi ellenőrző vizsgálatok és a hulladék előkészítése történik a föld alatti tárolásra.
A föld alatti tárolók építése még folyamatban van, a központi épület a telephelyen megépült.

1.2/f A települések intézmény-felszereltsége (a lakosság egészségügyi, szociális, oktatási, kulturális, szabadidő, sport-, kereskedelmi, szolgáltató és igazgatási intézményekkel való ellátottsága, az intézmények kihasználtsága)

Tolna megyében a települések intézményi ellátottsága általánosságban kielégítőnek mondható. Jellemzően a városok rendelkeznek a közvetlen térség igényeit kiszolgáló intézményekkel. A kistelepüléseken (községekben) főként közösségi házat, vagy más néven faluházat, óvodát, polgármesteri hivatalt és háziorvosi rendelőt találunk. Az intézmények kihasználtsága mind kistelepülési, mind városi szinten is jónak mondható. A legalacsonyabb kihasználtsággal a közösségi programoknak is helyszínt adó faluházak és működő könyvtárak rendelkeznek. A legnagyobb a kihasználtsága a háziorvosi rendelőnek és az óvodáknak.

Tolna megye településein az alábbi intézményeket vizsgáltuk: könyvtár, bankfiók, posta, vasútállomás, általános iskola, bölcsőde, felsőoktatási intézmény, gimnázium, óvoda, szakközépiskola, szakmunkásképző intézet, fiókgyógyszertár, gyógyszerárusító hely, gyógyszertár, háziorvosi rendelő, kórház, rendelőintézet, egészségügyi központ, mozi, színház.

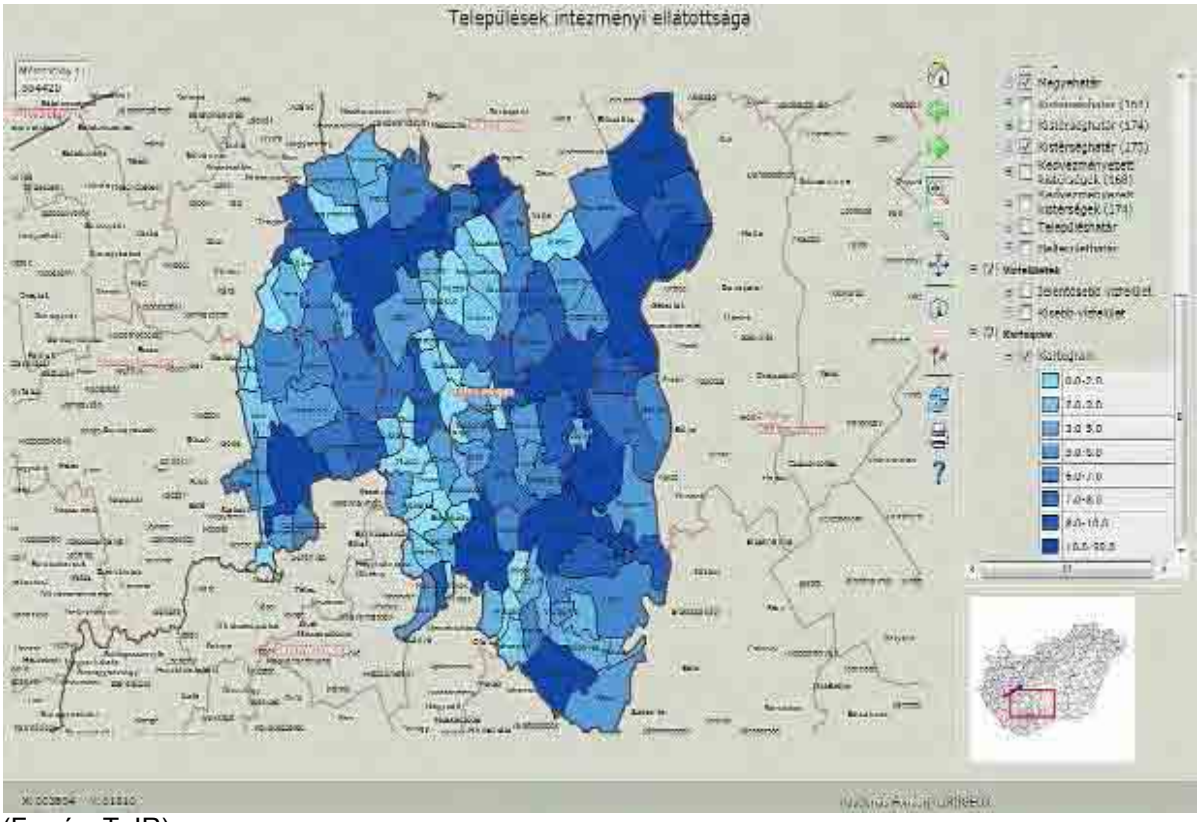

(Forrás: TeIR)

Kultúra, szabadidő, sport

Fontos megemlítenünk, hogy néhány kistelepülés nem rendelkezik egyáltalán fiatalok hasznos szabadidő eltöltését szolgáló közösségi térrel és ahol van a faluban ilyen létesítmény annak állapota nem kielégítő, alacsony a felszereltsége és sok helyen a fűtés nem megoldott, vagy finanszírozás hiányában nem biztosítja az önkormányzat. Több településen is terveznek fiatalok számára közösségi terek létrehozását (Ifjúsági ház).

Oktatás

Tolna megyében egyedül Szekszárd Megye Jogú Városa rendelkezik felsőoktatási intézménnyel, amely a Pécsi Tudományegyetem Illyés Gyula Kara. Gimnázium, illetve szakközépiskola a megyében az alábbi településeken található: Dombóvár, Tamási, Simontornya, Paks, Tolna, Lengyel, Szekszárd, Bátaszék, Bonyhád, Gyönk, Dunaföldvár.

Egészségügy

A megyében négy településen működik kórház (Pincehely, Dombóvár, Bonyhád, Szekszárd) Egyes kórházak ellátási területe túlnyúlik a megyehatárokon.

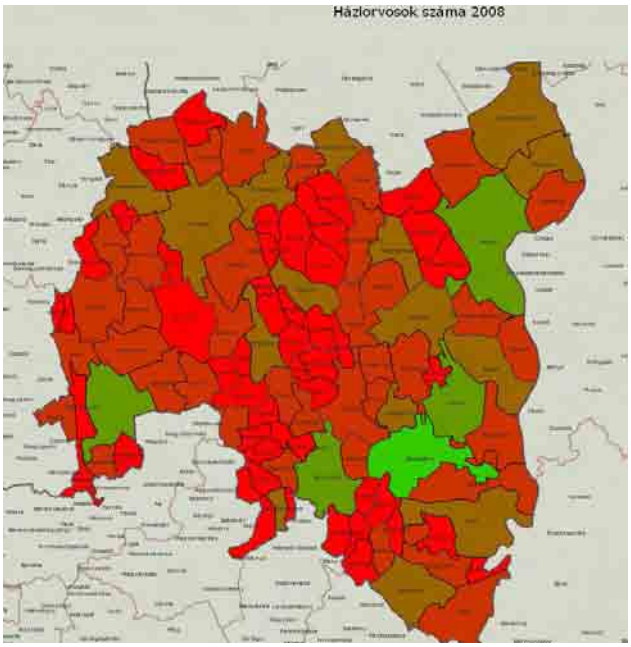

(Forrás: TeIR)

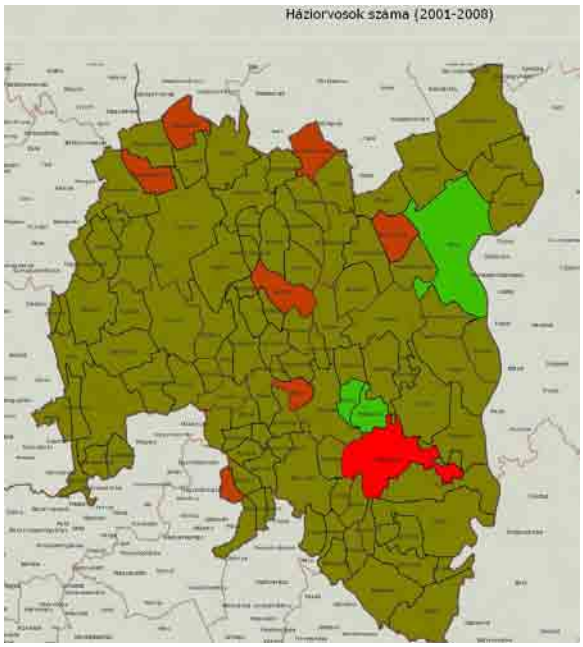

Forrás: TeIR)

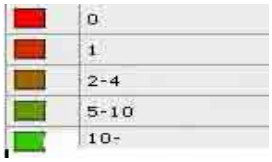

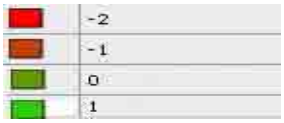

A megye lakosságának háziorvosi ellátottsága nagy különbségeket mutat az egyes kistérségek és települések között. A legkedvezőtlenebb a helyzet a megye középső, hegyháti részén, illetve az aprófalvas térségekben. E területeken gyakorlatilag hiányzik az állandó háziorvosi ellátás. Összesen a megye 49 településén hiányzik az állandó háziorvosi ügyelet, ami a települések 45%-át jelenti. Ezt még súlyosbítja a területi koncentráltság a Tamási, a Dombóvári és a Bonyhádi kistérségben. Kielégítőnek csak a városok és azok szűk vonzáskörzetének állandó háziorvosi ügyeleti ellátottsága nevezhető.

2001 és 2008 között összesen 11 településen változott a háziorvosi ellátás mennyiségi jellemzője. Pozitív változás csak három településen történt, Harcon, Pakson és Sióagárdon eggyel nőtt a háziorvosok száma, nyolc településen viszont csökkent. Középtávon és hosszútávon ez a folyamat azt eredményezheti, hogy egy – egy település háziorvosi ellátás nélkül marad. A helyzetet súlyosbítja, hogy a praxisokban az orvosok átlag életkora 60 év felett van.

Házi gyermekorvos ellátottság megyei szinten lényegesen rosszabb képet mutat, mint a háziorvosi ellátás. Ezen a területen még hosszabb távon sem várható gyors javulás, hiszen a gyermeklétszám folyamatosan csökken évről-évre. A megyében összesen 19 településen található állandó házi gyermekorvosi ellátás, mely csak a városokat és azok szűk vonzáskörzetét jelenti. Vagyis a megye több mint 80%-án házi gyermekorvos-hiány van. A legrosszabb helyzetben az aprófalvas térségek, illetve a városoktól távolabb eső falvak vannak, mert itt nincs biztosítva az állandó házi gyermekorvosi ellátás.

A háziorvosok által ellátott szolgálatok száma nem oszlik meg egyenletesen a települések között. A legtöbb szolgálat a három legnépesebb településen, Szekszárdon, Pakson és Dombóváron jellemző, a legkisebb lélekszámú falvakon

pedig hiányzik. Összefüggő területként a megye belső részén, vagyis a Hegyháton és a Völgységben a legkritikusabb az egészségügyi alapellátás.

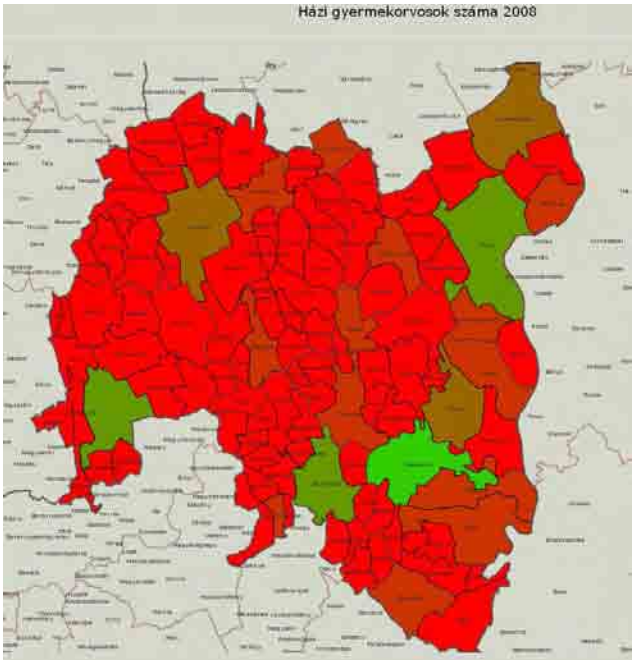

(Forrás: TeIR)

	0
	1
	2
	3-5
	6-

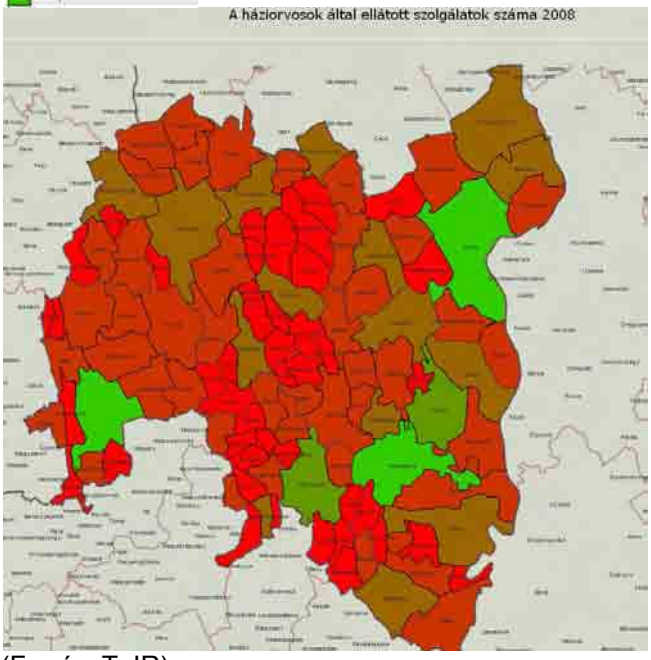

(Forrás: TeIR)

	0
	1
	2-4
	5-7
	8-

A megyében egyre nagyobb a várakozási idő az idősek otthonaiba való bekerülés vonatkozásában. Az elöregedő lakosság igényeit a meglévő idős otthonok már kevésbé tudják kielégíteni. Több otthon komoly átalakításra is szorulna (akadálymentesítés). Tolna megyében 2007-es adatok szerint 40246 65 éves vagy annál idősebb ember élt. Az ő ellátásukra 27 településen jöttek létre ellátó intézmények összesen 1527 férőhellyel. Így az átlagos összes intézményi férőhelyszám 56 körül alakul. Azonban ha csak a jelenleg is működő intézményeket vesszük figyelembe, akkor ez az érték 84. A megyében található szakintézmények a 65 év felettiek kevesebb mint 4%-át (3,79%) képes csupán ellátni. Időskorúak otthona található mindegyik kistérségben: a bonyhádiban 35, a dombóváriban 321, a paksiban 237, a szekszárdiban 524, a tamásiban pedig 410 férőhellyel. Az intézmények mérete széles skálán mozog: a legkisebb működő Tamásiban található 10 férőhellyel, míg a legnagyobb Gyönkön 220 fővel. Kis intézmények találhatóak Értényben (40 db), Gyulajon (18 db), Nagykónyiban (20 db), Nagymányokon (15 db), Simontornyán (22 db), Szakcson (25 db), Tamásiban (10 db), Tolnán (42 db), Váralján (20 db). Az 50 és 100 férőhely közötti kategóriában találjuk a hőgyészi (98 db), a kaposszekcsői (95 db), a paksi (99 db) és a sárpilisi (70 db) intézményt. 100 vagy afölötti létszám engedélyezett 6 településen: Bátaszéken (100 db), Decsen (143 db), Dombóváron (183 db), Dunaföldváron (138 db), Gyönkön (220 db) és Szekszárdon (169 db). A kapacitásbővítés két szempontból szükséges: egyrészről méretgazdaságossági szempontból, hiszen a jelenlegi intézmények egy része az alacsony férőhelyszám miatt gazdaságilag hosszabb távon nem, vagy csak jelentős többletköltséggel tartható fenn; másrészről az intézményhálózat a jelenlegi igényeket is szűkösen képes ellátni. Figyelembe véve, hogy jelenleg a megye lakosságának közel negyede 60 év feletti, a jövőben újabb férőhelyekre lesz szükség. Ráadásul a fiatalok erősödő elvándorlása miatt arra lehet számítani, hogy csökkeni fog a családon belüli idősgondozások száma.

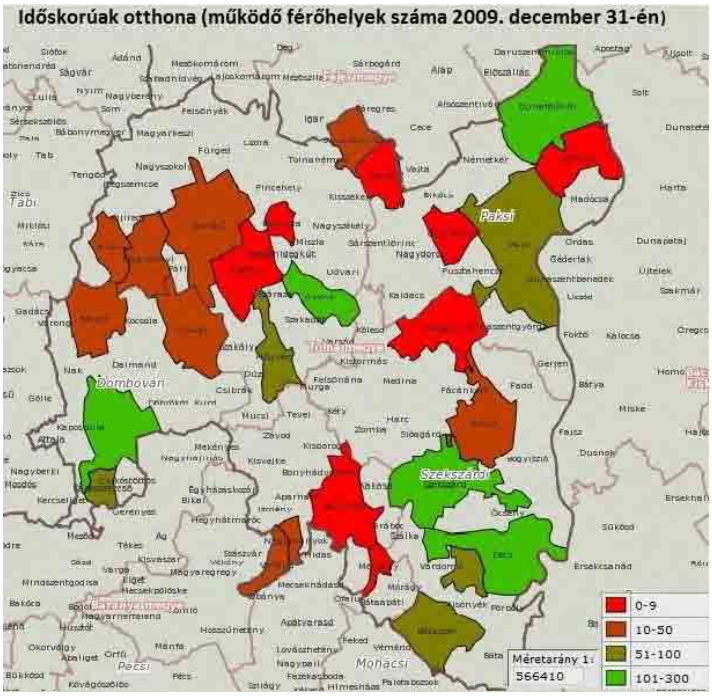

(Forrás: TeIR)

A közigazgatási reform, a járási rendszer felállítása és az egészségügyi, oktatási, szociális intézmények állami fenntartásba kerülése kapcsán az intézményi struktúra felülvizsgálata elkezdődött.

1.2/g A települések jellemző lakásviszonyai

Tolna megye lakásállományának nagysága 2010. év végén 98 843 lakás volt, ami a régió lakásállományának 24,5%-a. A megye teljes lakásállományának 56,3%-a (55 682 db) található a városokban és 43,7%-a a nem városi településeken épült fel. Tolna megyében a laksűrűség 2,34 fő/lakás, ami teljes mértékben megegyezik a városok és a falvak esetében is. A városok és a falvak azonos értéke mögött valószínűleg az a folyamat húzódik meg, hogy Tolna megyében még a generációk együttélése tekintetében nem indult meg olyan erős szétválás, mint ami az ország egészére, így a régió másik két megyéjére is jellemző.

A lakásállomány összetételét és minőségét jól jellemzi az, hogy az adott évben mennyi az új építések aránya. Ha feltételezzük azt, hogy egy lakás átlagos élettartama 100 évben jelölhető meg, akkor a lakásállomány megújulásához nagyjából a teljes lakásállomány 1%-a kell megújuljon évente. Tekintettel arra, hogy a népességfogyás általános tendencia, ezért valószínűleg nem tévedünk, ha azt mondjuk, hogy a lakásállomány 0,8%-a legalább meg kell újuljon évente, ellenkező esetben a lakáskörülmények nagymértékben leromlanak, a lakásállomány pótlásának elodázása pedig egyre nagyobb terhet jelent majd az elkövetkező generációk számára. 2001 és 2005 között éves átlagban 447 lakás épült, ami a teljes lakásállomány 0,46%-a volt. Az ezután következő években rendre alacsonyabb volt a megújult lakásállomány nagysága és 2010-ben is csak a teljes lakásállomány 0,18%-a volt új építés. Az elmúlt években felhalmozott felújítási hiány évről-évre nőtt és a következő időszakban csak a normál 0,8%-os elméleti felújítási arányszámnál nagyobb mértékű beavatkozásokkal lesz majd ellensúlyozható a korábbi éveket jellemző negatív folyamat.

A lakásállomány összetételét jellemző másik mutató az épített lakások alapterületének alakulása. Tolna megye lakásépítését 2001-2005 között a 100 négyzetméteres átlagos alapterületű lakások jellemezték. Az átlagos épített alapterület egy enyhe 2008-as megtorpanástól eltekintve folyamatosan nőtt, 2010-ig 114 m^2-re emelkedett. Az új építésű lakások nagysága fokozatos eltolódott az egy és a háromszobás lakásoktól a kettő, illetve négyszobás lakások irányába. Ez a lakásnagyságot érintő eltolódás a régió többi megyéiben tapasztalható folyamattal teljes mértékben ellentétes. Azt feltételezhetjük, hogy arányaiban kevesebb lakás épült ugyan, de a lakások építői nagyobb összeget voltak képesek lakásépítésre fordítani, mint korábban. A lakások alapterületét árnyaltabban vizsgálva megállapítható, hogy a nagyobb alapterületű lakások a Tamási (162,4 m^2), Bonyhádi (146,5 m^2), Paksi (140,6 m^2) kistérségekben épültek, ezek zömében családi házak. A legszerényebb alapterületű lakások a Dombóvári kistérségben épültek, itt az új lakások mérete mindössze átlagosan 65,9 m^2 volt, melyek többségében vállalkozás által épített többszintes lakóépületek.

Az épített lakások jellemzői Tolna megye kistérségeiben (2010) (Forrás: KSH)

Kistérség	Lakásállomány az év végén	Száz lakásra jutó lakos	Az épített lakások				
			száma összesen	ebből			átlagos alapterülete, m^2
				4 és több szobás	vállalkozás által építtetett	természetes személy által építtetett	
				aránya, %			
Bonyhádi	11 264	249	26	50,0	3,8	96,2	146,5
Dombóvári	14 325	229	53	20,8	73,6	26,4	65,9
Paksi	20 661	229	45	62,2	6,7	93,3	140,6
Szekszárdi	35 032	241	47	55,3	27,7	72,3	119,3
Tamási	17 561	220	7	57,1	–	100,0	162,4
Összesen	98 843	234	178	46,1	31,5	68,5	114,5

A megyében található lakások közműves ellátása általában véve elmarad az európai színvonaltól, de a régión belüli összehasonlításban a legjobb helyzetben van, sőt a mutató évről-évre javuló tendenciát mutat. Tolna megyében a legalább komfortos lakások aránya a teljes lakásállományon belül 81%. Ezek a lakások rendelkeznek legalább egy darab 12 négyzetmétert meghaladó alapterületű lakószobával, főzőhelyiséggel, fürdőhelyiséggel és WC-vel, közművesítettségük teljes, melegvíz-ellátással és egyedi fűtési móddal (szilárd- vagy olajtüzelésű kályhafűtéssel, elektromos hőtároló kályhával, gázfűtéssel) rendelkeznek. Feltűnően magas viszont a komfort nélküli és a szükséglakások aránya, mivel a lakások 1/6-oda ebbe a két kategóriába tartozik. A hagyományos energia árának drasztikus emelkedése miatt egyre inkább előtérbe kerül a lakások épületenergetikai korszerűsítése, mivel a beruházás megtérülési ideje folyamatosan csökken. Jelentős előrelépés várható a megújuló energiaforrások minden szegmensében, 2010-hez képest 2020-ra a megújuló energiaforrások bruttó felhasználása előreláthatólag megduplázódik.

A lakások komfortfokozat szerinti megoszlása (forrás : http://www.ksh.hu)

	Összkomfortos	Komfortos	Félkomfortos	Komfort nélküli	Szükséglakások
Baranya	42,7	28,3	7	19,5	2,6
Somogy	48,3	38,6	3,1	8,2	1,8
Tolna	48,2	33	2,9	14,1	1,7
Dél-Dunántúl	45,2	32,1	5,2	15,3	2,2

A lakásépítések jelentős részét a magánszektor hajtja végre önerőből (hitelből) finanszírozva azt. A lakásállományon belül 2010-ben 1756 db önkormányzati lakás volt, ami a teljes megyei lakásállomány 1,8%-a. Ez az arány sokkal rosszabb a régió másik megyéiben tapasztalható értéknél és országosan is rendkívül alacsony értéknek számít. A kevés bérlakás gátolja a lakásmobilitás kialakulását és a munkaerő-piaci elhelyezkedést is megnehezíti. Az alacsony mértékű lakásmobilitás nem teszi lehetővé a családoknak azt, hogy gyorsan és hatékonyan tudjanak reagálni az életükben bekövetkező demográfiai, foglalkoztatási változásokra.

Az önkormányzatok ingatlankezelési tevékenysége Tolna megyében

Megnevezés	2000	2007	2008	2009	2010
Fenntartott épület	689	637	634	612	606
Ebből: lakóépület	435	485	473	463	433
Fenntartott bérlemény	1 885	1 950	1 931	1 906	1 845
Ebből: lakásbérlemény	1 228	1 407	1 375	1 363	1 323
Lakóházjavításra fordított összeg, ezer Ft	101 809	108 475	59 872	105 060	111 624
Összes felújított épület	22	21	5	3	26
Felújított lakásbérlemények					
száma	20	36	39	30	55
költsége, ezer Ft	34 512	22 748	20 891	37 736	43 120

Tolna megye lakásviszonyairól összességében elmondható, hogy az utóbbi években lelassult megújulási folyamat játszódott le. A lakásnagyságok tekintetében kettősség jellemzi a megyét, mert benne egyszerre vannak jelen az országos tekintetben is nagyméretű lakásokkal jellemezhető kistérségek és az éppen csak minimális alapterületű lakások építésével jellemezhető Dombóvári kistérség. Az önkormányzati és magán bérlakás állomány aránya rendkívül alacsony, aminek káros következményei vannak a foglalkoztatási helyzetre is. A lakásállomány megújítása kapcsán megjósolható, hogy az épületenergetikai szempontok egyre nagyobb hangsúlyt kapnak a közeljövőben.

1.2/h Településhálózati adottságok; 1.2/ha Településhierarchia

A Tolna Megyei Területrendezési Terv felülvizsgálata kapcsán készített alátámasztó anyag részletesen bemutatta a városhálózat, a zártkertes települések, valamint a külterületek jellemzőit. Tolna megyében összesen 109 település van, melyek közül 1 megyei jogú város 10 város, 5 nagyközség és 93 község. A megyében 2009-ben két települést nyilvánítottak várossá (Gyönk a Tamási kistérségben és Nagymányok a Bonyhádi kistérségben). 2006-ban Pári kivált Tamásiból és önálló község lett. 33 település körjegyzőség székhelye, 23 település nem tagja körjegyzőségnek (közülük 12 község, a többi nagyközség illetve város).

A közigazgatás átszervezését, a járási rendszer bevezetését 2012 augusztusában fogadta el a Kormány. A 6 db járás - melyek működésüket 2013. január 1-jén kezdik meg - székhelyei és illetékességi területük a következő:

Tolna megye járásai

(Forrás:TeIR)

A megyeszékhely hatása a Duna-völgyében lévő településeken érzékelhető a leginkább, a megye középső és nyugati felében hatása jóval kisebb. Bonyhád város megyehatár közeli fekvéséből adódóan Baranya megye északkeleti részére is kiterjedő vonzáskörzettel rendelkezik, Dombóvárnak pedig Somogy és Baranya megyében fekvő környező településeken is van érzékelhető hatása.

A Paksi kistérségben a városokon felül Nagydorognak van még kiegészítő térségi szerepköre.
A Magyarországra jellemző általános népességcsökkenés, illetve a népesség elöregedési folyamata Tolna megyében is megmutatkozik. A népességfogyás üteme a megye városainak nagy részénél azonos, kb. 4-7% körüli mértéket öltött az elmúlt egy évtized alatt. Vannak azonban ennél nagyobb népességfogyást elszenvedő városok is. A fiatal város Nagymányok 10,6%-os, Simontornya pedig 12,5%-os népességcsökkenésen ment keresztül. A legnagyobb csökkenés Tamási városában volt tapasztalható, de ehhez hozzájárult Pári község kiválása a városból.
A megye városainak népessége az elmúlt tíz évben a következőképpen alakult:

Város	lakónépesség 2012-ben (fő)	A lakónépesség változása 2002. évhez képest (%)
Szekszárd	33 311	-7,1
Paks	19 510	-6,9
Dombóvár	19 494	-7,5
Bonyhád	13 741	-4,6
Tolna	11 367	-6,8
Dunaföldvár	8 666	-5,9
Tamási	8 389	-14,7
Bátaszék	6 388	-7,8
Simontornya	4 028	-12,5
Nagymányok	2 273	-10,6
Gyönk	2 066	-5,3

A 2009-ben várossá nyilvánított Gyönk és Nagymányok sem pályázott – feltételezhetően önerő hiánya miatt – a városias arculatuk megteremtéséhez segítséget nyújtó DDOP-s városrehabilitációs forrásokra, ezek a települések a városiasodási folyamat legelején tartanak.
A megye 98 községe közül 30 település lélekszáma nem éri el az ötszáz főt, ebből tizenkettőben 300 lakosnál is kevesebben vannak. 2001 és 2010 között 20%-nál is nagyobb népesség veszteség ért összesen 13 települést a megyében. Kivételt jelent két település Kaposszekcső és Belecska, amelyek népességszáma nőtt 5%-nál nagyobb mértékben, rajtuk kívül még további hat település nem szenvedett el népességvesztést az elmúlt egy évtizedben.
A hátrányos helyzetű népességcsoportok egyaránt jelen vannak a városokban és a falvakban is. A szegregációs folyamatok megállítására, a veszélyeztetett területeken megelőző intézkedésekre mindkét településtípus esetében szükség van.
A városok és a falvak egymásrautaltságából adódóan egyre inkább előtérbe kerül az az elv, hogy a városok és a vonzáskörzetükbe tartozó községek közös területfejlesztési tervezési folyamatban vegyenek részt, a fejlesztéseknek a közigazgatási határok ne jelentsenek legyőzhetetlen akadályt. Célként kell, hogy megfogalmazódjon a funkcióikban összetartozó térségek egymással szinergikus, egymás erősségeire építő együttes fejlesztése.

1.2/hb A településhálózat területen belüli és kívüli kapcsolatai (nemzetközi és nemzeti hálózatok, vonzáskörzetek, agglomerációk)

Településhálózat

A megye településhálózata a Dél-Dunántúl karakterének megfelelően erősen tagolt: a megye településeinek több mint felében (60 község) 1000-nél kevesebben élnek (kisfalu). 31 településen a népesség az 500 főt sem éri el (aprófalu), de van egy 65 lakosú község is (Murga, Szekszárdi kistérség). A kis- és aprófalvak viszonylag koncentráltan helyezkednek el, a 31 aprófalu fele (15) a Tamási kistérségben valamivel kevesebb, mint harmada (9) pedig a Bonyhádi kistérségben található.

Kifejezetten kis- és aprófalvas kistérség a Bonyhádi, ahol a 21 településből 16 népessége nem éri el az 1000 főt, a közel 14 ezer lakosú Bonyhádon kívül pedig csak egy város (Nagymányok) népessége haladja meg a 2000 főt. A Dombóvári kistérség 16 települése közül 10 szintén a kis és aprófalu kategóriába tartozik, és a jelentős súlyú, közel 20 ezer lakosú kistérség-központon kívül csak egy község népessége közelíti a 2000 főt. Több települése miatt viszonylag kiegyenlítettebb a legtöbb kis és aprófaluval (19) bíró Tamási kistérség, ugyanakkor itt hiányzik a 10 ezer főnél népesebb, jelentősebb urbánus múlttal rendelkező város.

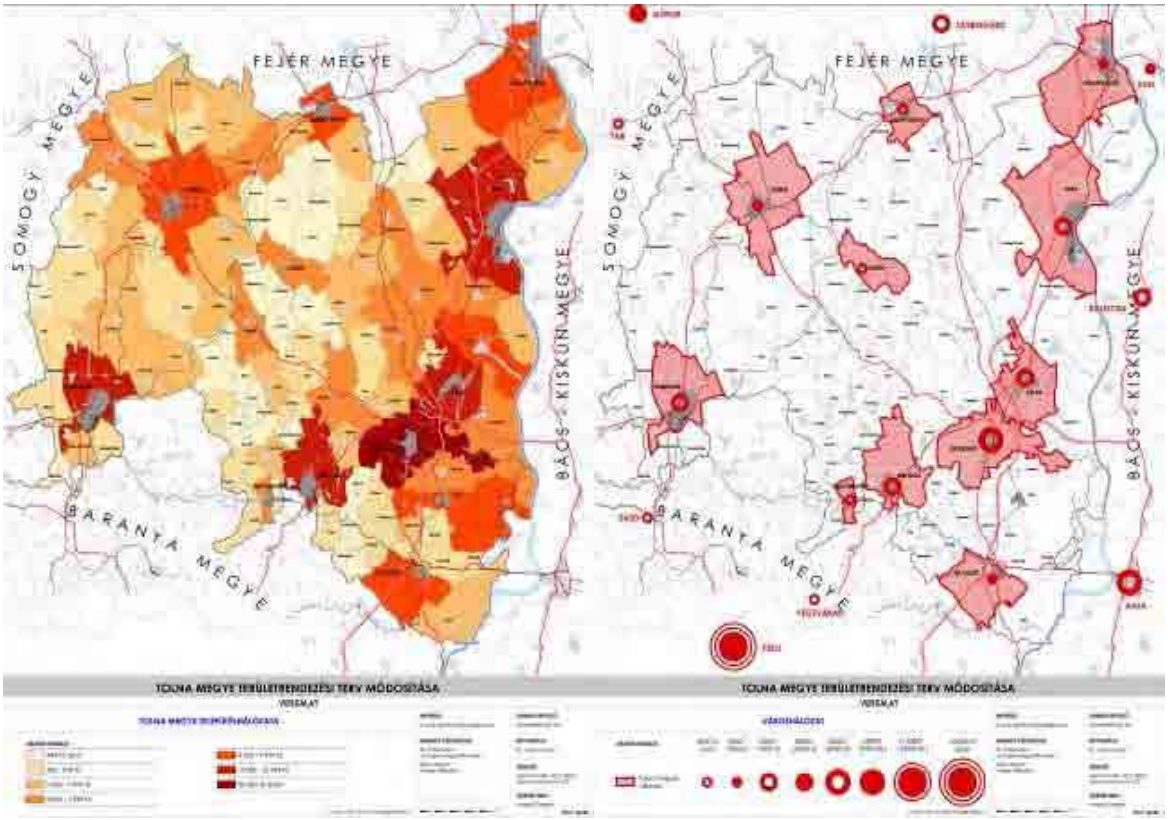

(Forrás: Tolna Megye Területrendezési Terv Módosítása – Vizsgálati anyag (2011))

A Szekszárdi kistérség legváltozatosabb településhálózata ellenére itt is jelentős a kis- és aprófalvak száma (12), ugyanakkor a városok és nagyközségek jelentős reprezentáltsága (5) is feltűnő. A Paksi kistérség két városához egy dominánsan „kisközép-falvas" (1000-2000 lakos) térség kapcsolódik, itt mindössze 3 kis- és aprófalu található. Nagyobb térségi összefüggésben megállapítható, hogy a nagyobb települések koncentrációja inkább a Duna menti térséget, míg a kis- és aprófalvak koncentrációja inkább a belső dombvidéki térséget jellemzi.

Tolna megye településhálózatának adatai, KSH, Helységnévkönyv, 2010

Településnagyság népesség szerint (fő)	*Kis- és aprófalvak*		*Középfalvak, kisvárosok*		*Nagyfalvak, kisvárosok*		*Közép- és nagyváros*		Kistérség telepü-lései összesen	Ebből város
	-499	*500-999*	*1000-1999*	*2000-3999*	*4000-9999*	*10000-29999*	*30000-49999*	*50000-*		
Kistérség neve	Települések száma									
Bonyhádi	9	7	3	1	—	1	—	—	21	2
Dombóvári	4	6	5	—	—	1	—	—	16	1
Paksi	1	2	6	3	1	1	—	—	14	2
Szekszárdi	2	10	4	5	3	1	1	—	26	3
Tamási	15	4	7	4	2	—	—	—	32	3
Megye összesen	31	29	25	13	6	4	1	—	109	11

Városhálózat

A megye városhálózatának legszembetűnőbb jellegzetessége a nagy-(közép-)város hiánya: az ország megyéi között legkisebb megyeszékhellyel rendelkezik. A megye legnagyobb városa, Szekszárd népessége nem éri el a 34 ezer főt. Másik fontos sajátossága a kiegyensúlyozottság: a megyeszékhelyen kívül még két közel 20 ezer lakosú várossal rendelkezik, melyek egy-egy vonatkozásban – Paks, mint foglalkoztatási központ, illetve Dombóvár, mint közlekedési csomópont – messze túlszárnyalják a megyeszékhely jelentőségét.
Harmadik kiemelendő jellemző a városhálózat excentrikussága. A megye városai – Tamási és a legújabban várossá vált Gyönk kivételével – a megye peremén helyezkednek el. Jelentősebb megyehatáron is túlnyúló (Somogy megye) vonzással Dombóvár rendelkezik. Szekszárd viszonylag új keleti irányú kapcsolattal bír (M9-es hídja), és az út továbbvezetése még sokáig várat magára. Pakson nincsenek alföldi irányú kapcsolatok, a megye északi határára pedig már inkább a Fejér megyei Dunaújváros gyakorol vonzást.
A megye sajátos városhálózatának életképességét a nagyvárosoktól való nagy távolság biztosítja: Pécs Szekszárdtól kb. 60, Dunaújváros 75, Székesfehérvár 100 km-re fekszik, Kaposvár pedig Szekszárdról alsóbbrendű úthálózaton keresztül érhető el.
A nagyobb városokat két 10 ezer főnél népesebb történelmi kisváros: Tolna és Bonyhád segíti, melyek Szekszárdhoz közel, attól 10 illetve 20 km-re fekszenek, és két hídfő (hídfő közeli) kisváros: Dunaföldvár és Bátaszék. Tamási a megyeszékhely és a Balaton (Siófok) közötti út fontos „megállító pontja” egy erősen városhiányos térség ellátó-szervező központja.

Tolna megye városhálózatának fontosabb adatai

Város neve	Megyei jogú város	Kistérség központ	Egyéb város	Népesség 2010	Népesség-változás 2001-2010 (fő)	Népesség-változás 2001-2010 (%)	Lakásszám-változás 2001-2010 (db)
Gyönk	—	—	+	2.033	-207	-9,2	5
Nagymányok	—	—	+	2.297	-204	-8,2	18
Simontornya	—	—	+	4.154	-422	-9,2	1
Bátaszék	—	—	+	6.583	-330	-4,8	48
Tamási	—	+	—	8.537	-1 238	-12,7	134*
Dunaföldvár	—	—	+	8.915	-230	-2,5	131
Tolna	—	—	+	11.518	-594	-4,9	87
Bonyhád	—	+	—	13.963	-412	-2,9	335
Paks	—	+	—	19.736	-1119	-5,4	263
Dombóvár	—	+	—	19.896	-956	-4,6	320
Szekszárd	+	+	—	33.805	-2424	-6,7	694
Összesen	1	5	5	131.437	-8136	-5,8	2036*

* A 2006-ban kivált Párival együtt
(Forrás: KSH Helységnévkönyv, 2010.; KHS Népszámlálás 2001.)

A megye városhálózata természetföldrajzi és – ezzel szorosan összefüggő – történelmi meghatározottságában is értelmezhető. Itt is markánsan érvényesül az a törvényszerűség, hogy a városok elsősorban különböző tájtípusok határmezsgyéjén alakultak ki. Sűrű városhálózat kíséri a Duna árterét (a megyén belül: Dunaföldvár, Paks, Tolna, Szekszárd, Bátaszék), Dunaföldvár és Simontornya, valamint (a szintén várral rendelkező Ozora) két jelentős tájegység: a Mezőföld és a Tolnai-dombság

határán kialakult „várvonal” kisvárosai. A Mecsek északi-északkeleti határnyúlványait kíséri Dombóvár, Bonyhád és Bátaszék.

Az elmúlt évtized városodási hulláma a megyét is elérte: a legújabban várossá vált települések népessége már a 3 ezer főt sem éri el, miközben nagyobb és jelentősebb mikroközponti szerepkörrel rendelkező községek nem folyamodtak városi címért (vagy folyamodtak, de nem kapták meg). Tolna megye példája is jól mutatja, hogy a várossá nyilvánításokban a városhálózat-fejlesztési, térségfejlesztési szempontok nem, vagy alig játszanak szerepet.

Zártkertes települések

A megye túlnyomóan dombvidéki jellegéből fakadó sajátosság a zártkertek jelentős szerepe a települések tájhasználatában. A megyében jelentős hagyománnyal rendelkező szőlőművelés mind a mai napig megőrizte jelentőségét, ugyanakkor a megyében is előfordulnak a szocializmus idején kialakult hobbikertek. A Földhivatal 2010. évi nyilvántartása szerint (www.takarnet.hu) a Bonyhádi kistérség kivételével a megye egész területén fordulnak elő több száz hektáros zártkertként nyilvántartott területtel rendelkező települések, közülük néhány esetében a zártkert a település teljes területének több mint 10 %-át elfoglalja (Szekszárd mellett Várdomb a Szekszárdi kistérségben, Nagyszokoly a Tamási kistérségben). Szekszárd város zártkertként nyilvántartott területe a maga 1315 hektárjával a város belterületénél is nagyobb, de 500 hektárt meghaladó kiterjedésű zártkerttel rendelkezik Tamási és Dunaföldvár is.

100 hektárt meghaladó nagyságú zártkerttel a fentieken túl 29 település rendelkezik, de a kishatárú települések esetében már egy 50 hektáros zártkert is jelentősnek számít: ilyen például Várong, ahol 66 hektáros, a belterületnél – Szekszárdhoz hasonlóan – valamivel nagyobb zártkert a település területének csaknem 10 %-át foglalja el. A belterületnél nagyobb a zártkert a Paksi kistérségben található Sárszentlőrincen (233 hektár), a Szekszárdi kistérségi Alsónyéken (74 hektár, a belterületnél több mint kétszer nagyobb), Kölesden (324 hektár) és Bátán (360 hektár), a Tamási kistérségi Miszla (247 hektár), Nagyszokoly (356 hektár) községekben illetve a 644 hektáros zártkerttel rendelkező Tamásiban.
A legnagyobb zártkerti területtel a Tamási kistérség rendelkezik (3428 hektár), míg a legkevesebbel a Bonyhádi (mindössze 373 hektár). A többi három kistérségben, ha Szekszárd óriási, önmagában kistérsége többi települése zártkertjének nagyságát közelítő nagyságú zártkertjét nem számítjuk, akkor közel azonos, ±1500 hektárnyi zártkerttel bírnak. A legtöbb 100 hektárnál nagyobb zártkert értelemszerűen a Tamási kistérségben található (14 település). A Szekszárdi kistérségben 8, a Dombóvári kistérségben 6, míg a Paksi kistérségben 4 településen van 100 hektárnál nagyobb zártkert. A Bonyhádi kistérségben csak Bonyhád városnak van 100 hektárnál nagyobb zártkertje.

Külterület lakottsága

A megye külterületi népességének jelentős része a II. világháború előtti nagybirtokokat művelő cselédség lakásait magában foglaló területeken (cselédsorok, majorok) él. Kisebb mértékben ugyanakkor a zártkertek is a külterületen élés helyszínei lehetnek. A nyilvánosan elérhető adatok alapján (2001. évi népszámláláskor) a megye 278 külterületén összesen 6114 fő élt.

A megyében akkor sem közelítünk jobban a valósághoz, ha a külterületi népességgel a zártkertek lakóhelyként történő használatát próbáljuk jellemezni, hiszen, mint a lenti táblázat mutatja, zártkert nélküli településeken is előfordul jelentősebb külterületi népesség, illetve a nagyobb zártkerttel rendelkező településeken nem feltétlenül van jelentősebb külterületi népesség. A volt cselédsorok, lakott majorok egyik kategóriába sem tartoznak.

Városias és hagyományosan vidéki települési térség

Az Országos Területrendezési Tervről szóló törvény szerint a települési térségeket városias vagy hagyományosan vidéki települési térségbe kell sorolnia a megyei területrendezési tervnek. A közigazgatási besorolásuk alapján városi jogállású települések települési térségén túlmenően azon települések települési térségét kell városias települési térségbe sorolni, ahol a belterület népessége meghaladja a 15 fő/hektárt.

A rendelkezésre álló adatok alapján 15 fő/ha-t meghaladó laksűrűséggel rendelkezik a városi jogállású településeken kívül Decs nagyközség, Alsónyék és Őcsény községek. Mindhárom a Szekszárdi kistérségben található. E települések esetében ugyan csekély népességcsökkenés következett be az elmúlt évtizedben, ám a határértéket jelentősen meghaladó laksűrűség mutatkozott 2001-ben, így jó okunk van feltételezni, hogy a belterületi laksűrűség a 15 fő/hektárt ma is meghaladja e településeken.

Együtt tervezhető térség övezete

Az Országos területrendezési terv ún. együtt tervezhető térség övezetet határoz meg. A kijelölésnek csak figyelem felkeltő szerepe van, és csak ajánlásként fogalmazza meg az együtt tervezést (településszerkezeti terv).

Tolna megyében Szekszárd és térségében lévő 4 település tartozik ebbe az övezetbe. Szekszárd esetében az övezetbe sorolás azért is sajátos, mert egyetlen más, hasonló nagyságú, sőt jóval nagyobb, szuburbanizációra hajlamos, de nem megyeszékhely város esetében (Dunaújváros, Hódmezővásárhely, Nagykanizsa stb) nem jelöl ki az OTrT ilyen övezetet.

Az együtt tervezhető térségbe sorolt Tolna megyében Szekszárdon kívül Tolna, Sióagárd, Őcsény és Decs. Feltűnő Bogyiszló kihagyása az övezetből.

1.2/hc Települések közötti feladatmegosztások, együttműködések, mindezek szervezeti és intézményi rendszerei, figyelemmel az egyes kötelező közszolgáltatások biztosításának módjára, hozzáférhetőségére, fenntartási lehetőségeire, valamint az 1.2 pont dc) alpontja szerint vizsgált demográfiai viszonyokra

Tolna megye területe 5 kistérség a Bonyhádi (Völgységi), a Dombóvári, a Paksi (Dunaföldvári), a Szekszárdi és a Tamási (Simontornyai) kistérség között oszlik meg.

Kistérség			területe	lélekszám		település
neve	KSH kód	székhelye	km2	2007.01.01.	2011.01.01	db.
Bonyhádi kistérség	4701	Bonyhád	377,50	29.324	28.059	21
Dombóvári kistérség	4702	Dombóvár	509,02	34.293	32.849	16
Paksi kistérség	4703	Paks	756,83	49.332	47.294	14
Szekszárdi kistérség	4704	Szekszárd	1031,66	87.010	84.336	26
Tamási kistérség	4705	Tamási	1028,20	41.007	38.645	32

(Forrás: VÁTI)

A Tolna megyei települések jegyzékét és a kistérségek rövid bemutatását, jellemzését a Helyzetértékelés 12. számú melléklete tartalmazza.
Tolna megyében a települések közötti feladatmegosztás kielégítő, biztosított. Minden település ellátja a kötelezően ellátandó feladatait, vagy önállóan, vagy valamely társuláson keresztül. A települések közötti feladatmegosztások jellemzően a finanszírozás által kieszközölt rendszer szerint szerveződött a megyében, de jellemzően az egész ország területén. A normatív alapú finanszírozás, a többcélú társulások létrehozása (kiegészítő normatív támogatás) eredményezte a kistérségi szinten szerveződő oktatási és szociális ellátó rendszert. Tolna megyében öt többcélú kistérségi társulás alakult és 2005-től folyamatosan fogta össze és integrálta a kistérségben működő oktatási és szociális intézményeket. A területi szintű együttműködés elve alapján több oktatási és szociális társulás is létrejött egy-egy kistérség területén. A finanszírozási kényszer szülte „kényszertársulások” sokszor

csak a többletfinanszírozás (kiegészítő normatíva) miatt jöttek létre valódi szakmai együttműködés és költséghatékonyságot szolgáló intézkedések bevezetése az együttműködés során nem valósult meg. A sokszámú kistérségen belül működő társulás ugyanakkor biztosította a kistérségben élők megfelelő szolgáltatáshoz jutását. A kistelepülési önkormányzatok számára ez volt az egyetlen lehetőség, hogy biztosítsák, költséghatékonyabban biztosítsák a kötelezően ellátandó települési önkormányzati feladataikat. A társulások révén a kistelepüléseken működő intézmények kihasználtsága még erőteljesebben csökkent, melynek hatására több vidéki intézményegység feladatellátását csökkenteni kellett (pl.: általános iskola alsó tagozat mellett a felső tagozat megszüntetése). A kistelepüléseken működő iskolák ugyanakkor a gyermeklétszám drasztikus csökkenése miatt veszélybe kerültek, de a vidéki szülők a városi iskolák jobb felszereltsége és képzettebb pedagógus állománya miatt is, ha tehették gyermekeiket a városi intézményekbe íratták.
A települések korábban minden áron ragaszkodtak oktatási intézményeikhez, mára a súlyos alulfinanszírozottság és a nagyon alacsony gyermeklétszám miatt már egyre kevesebb település vezetése gondolja úgy, hogy az iskoláját minden áron meg kell mentenie, „mert annak a falunak, amelynek nincs iskolája, annak nincs jövője”.

A szociális ellátórendszerben az együttműködések kevesebb sérüléssel jártak és hatékonyabban is működtek. A megfelelő szakmai ismeretekkel rendelkező – általában a kistérségi városközpontban működő szociális intézmény- intézmény végezte a fő szakmai irányítást, de részben meghagyta a kistelepüléseken működő intézményegységek önállóságát is. A kevés jól képzett felsőfokú szociális szakembert így jó hatékonysággal tudta a térség foglalkoztatni, szakmai képességeit kamatoztatni. Általános jelenség, hogy a megye kistérségeiben a szociális otthonok, idős otthonok kihasználtsága folyamatosan nő, a bekerülés az otthonokba rövid időn belül egyre nehezebbé válik.

Fogyatékosok nappali intézménye összesen 3 településen található a megyében: Dombóvár, Bonyhád, Szekszárd. Igény a biztosított férőhelynél jóval többre is lenne. A meglévő intézmények bővítése, csak korlátozottan lehetséges, ugyanakkor a fogyatékossággal rendelkezőket szinte kizárólag csak ezen intézmények tudják beintegrálni a munka világába azáltal, hogy szociális foglalkoztatást is biztosítanak részükre.

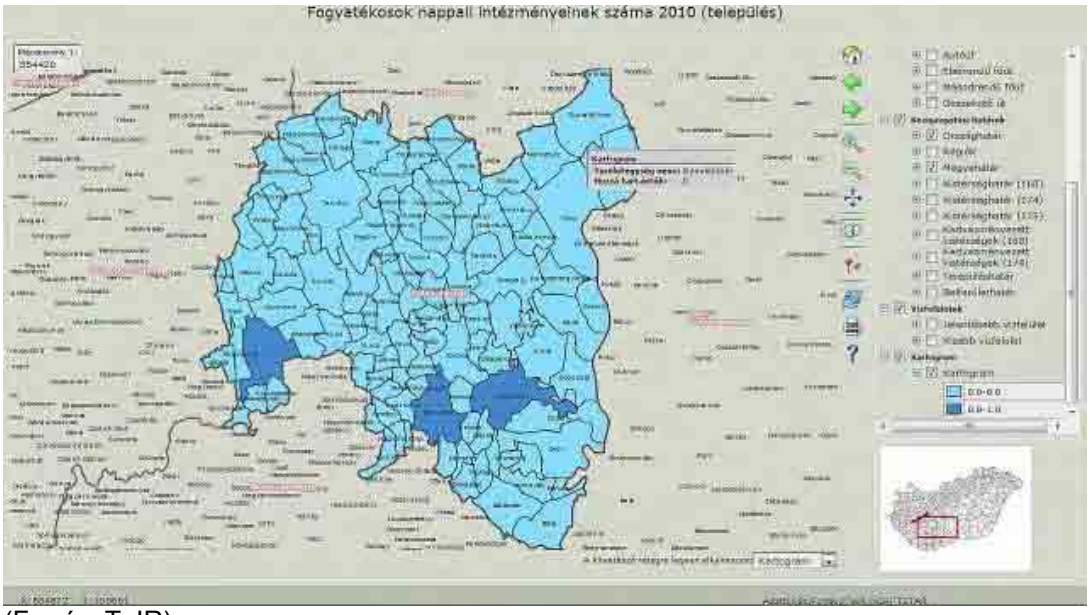

(Forrás: TeIR)

Az Országgyűlés által 2012. június 25-én elfogadott „A járások kialakításáról, valamint egyes ezzel összefüggő törvények módosításáról” szóló 2012. évi XCIII. törvény alapján 2013. január 1-től Tolna megyében a 6 járási hivatal kezdi meg működését. A járási rendszer bevezetésével várható, hogy a korábbi öt pólusú megye közigazgatási és később gazdasági szempontból is 6 központúvá alakul.

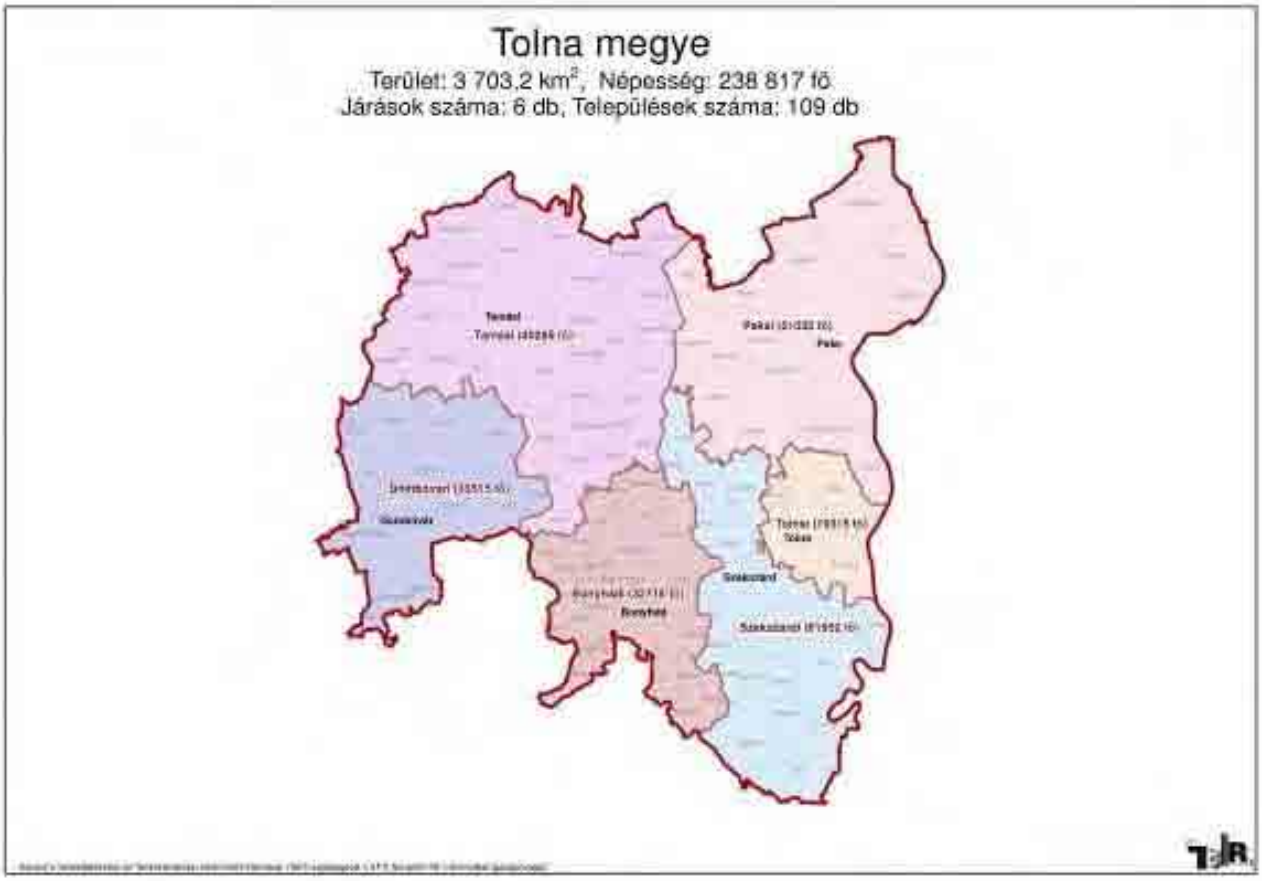

(Forrás: TelR)

Járási hivatalok

Járási hivatal	Járási hivatal székhelye	Járási hivatal illetékességi területe
Bonyhádi Járási Hivatal	Bonyhád	Aparhant, Bátaapáti, Bonyhád, Bonyhádvarasd, Cikó, Felsőnána, Grábóc, Györe, Izmény, Kakasd, Kéty, Kisdorog, Kismányok, Kisvejke, Lengyel, Mórágy, Mőcsény, Mucsfa, Murga, Nagymányok, Nagyvejke, Tevel, Váralja, Závod, Zomba
Dombóvári Járási Hivatal	Dombóvár	Attala, Csibrák, Csikóstőttős, Dalmand, Dombóvár, Döbrököz, Gyulaj, Jágónak, Kapospula, Kaposszekcső, Kocsola, Kurd, Lápafő, Nak, Szakcs, Várong
Paksi Járási Hivatal	Paks	Bikács, Bölcske, Dunaföldvár, Dunaszentgyörgy, Gerjen, Györköny, Kajdacs, Madocsa, Nagydorog, Németkér, Paks, Pálfa, Pusztahencse, Sárszentlőrinc, Tengelic
Szekszárdi Járási Hivatal	Szekszárd	Alsónána, Alsónyék, Báta, Bátaszék, Decs, Harc, Kistormás, Kölesd, Medina, Őcsény, Pörböly, Sárpilis, Sióagárd, Szálka, Szedres, Szekszárd, Várdomb

Tamási Járási Hivatal	Tamási	Belecska, Diósberény, Dúzs, Értény, Felsőnyék, Fürged, Gyönk, Hőgyész, Iregszemcse, Kalaznó, Keszőhidegkút, Kisszékely, Koppányszántó, Magyarkeszi, Miszla, Mucsi, Nagykónyi, Nagyszékely, Nagyszokoly, Ozora, Pári, Pincehely, Regöly, Simontornya, Szakadát, Szakály, Szárazd, Tamási, Tolnanémedi, Udvari, Újireg, Varsád
Tolnai Járási Hivatal	Tolna	Bogyiszló, Fácánkert, Fadd, Tolna

1.2/i A térszerkezeti elemek azonosítása, a térszerkezet időbeli alakulása, a térségi terület felhasználás változásai, tendenciák értékelése

A megye térszerkezetére jellemző, hogy nem a megyeszékhelyre koncentrált, hanem az egyes kistérségek, tájak önállósága, külső kapcsolatai a jellemzőek. Mindkét Duna-híd (értsd Dunaföldvár, illetve (Pörböly)-Baja) jobb parti kapcsolatai Tolna megyei térséghez kötődnek, jelentős nagytérségi kapcsolatok egyik esetében sem alakultak ki, melyhez kapacitáskorlátok és hálózati viszonylatok egyaránt hozzájárultak.

A megye városai a Duna mentén (Dunaföldvár, Paks, Tolna, Szekszárd, Bátaszék), illetve a megyehatáron (Bonyhád, Nagymányok, Dombóvár, Simontornya) helyezkednek el, ami igazolja, hogy a megye térszerkezete nem kiegyensúlyozott.

A területi fejlődés alakulását alapvető mértékben befolyásolta az a körülmény, hogy a megye területét az észak-déli irányban fekvő Tolnai-hegyhát kettéosztja és bizonyos szempontból akadálya a kapcsolatok fejlődésének. A megye kistérségei, illetve a nyugati és keleti rész közötti együttműködés viszonylag csekély és az egyes kistérségek fejlődése is eltér, a fő észak-dél irányú közlekedési főútvonal a 6-os főút volt Tolna megye fejlődési tengelye. A Budapest – Pécs – országhatár között futó főút, amely a Dunával párhuzamosan haladva felfűzte és tulajdonképp fejlesztette a megye gazdaságilag amúgy is fejlettebb részét.

A 63-as főút hasonlóképp észak-dél irányban Szekszárd (Tolna) – Székesfehérvár között teremtett közúti kapcsolatot. Kelet-nyugat irányú jelentős közúti és így gazdasági kapcsolt sincs például Paks és Tamási vagy Szekszárd és Dombóvár között. A 65-ös főút Szekszárd – Siófok északnyugat-délkelet irányban ferdén szeli át a megyét.

A kiépülő gyorsforgalmi úthálózatok mentén lévő területek távlatilag jelentős fejlődési potenciál–növekedéssel számolhatnak, hiszen néhány évtizedig még valószínű az autópálya lesz a legerősebb, leghatásosabb területfejlesztő elem, erő.

Az elmúlt években megépült az M6-os autópálya teljes Tolna megyei szakasza és immár Budapest és Pécs között autópályán lehet közlekedni. Ugyancsak megépült a Szekszárdi Duna-híd és az M9-es félpályás az 6-os és az 51-es főút közötti szakasza. Ez a már üzemelő két új gyorsforgalmi út a megye térszerkezetében jelentős változást hozott, ám igazából a meglévő tendenciát és fejlettséget, azaz a meglévő különbségeket fogja erősíteni.

A Paksi és a Szekszárdi kistérség volt eddig is Tolna megye két legfejlettebb, gazdaságilag legerősebb kistérsége, az új országos, nemzetközi kapcsolatokat is erősítő fejlesztések pedig épp ebben a két legfejlettebb térségben valósultak meg.

Az M6-os gyorsforgalmi út egyre jobban felerősíti az itt lévő települések gazdasági jellegű fejlesztési szándékait. A mellékúthálózat kismértékű módosításával tovább javítva az autópályával való kapcsolatot a két kistérségben újabb fejlesztési területek

létesülnek majd. Ez önmagában jó és természetes folyamat, azonban egyúttal azt is jelenti, hogy az autópályától távolabbi, gazdaságilag elmaradott kistérség mint például a megye csaknem egyharmadát kitevő Tamási kistérség, még inkább lemarad a gazdasági versenyben.

A megépült és az országos tervben (OTrT) szereplő közlekedési hálózat szerint így a Tamási kistérség megközelíthetősége a megyeközponttal és a megye fejlettebb keleti részeivel való kapcsolat-rendszere nem változik alapvetően s így a gazdasági lehetőségei is korlátozottak maradnak.

Különösen igaz ez azért is, mert a megye keleti és nyugati része között hiányzó közúti kapcsolatot a tervezett (és megkezdett) M9-es gyorsforgalmi út csak részben pótolja. Egyrészt azért, mert az M9-es ugyanis Szekszárdtól részben Baranya megye területén megy tovább Dombóvár – Kaposvár irányába, azaz nem a megye középső részén, hanem a megyehatáron halad és így csak keveset javít a két megyerész közötti közlekedésen. A másik gond az, hogy a megváltozott gazdaságpolitika következtében lelassulhat az autópálya építés és ha az M9-es tovább épül is, akkor valószínű a Kaposvár – Dombóvár közötti szakasz fog időben legelőbb megépülni egy urbanizálódó, agglomerálódó térség tengelyeként.

A térszerkezet értékelésekor tehát arra a következtetésre kell jutnunk, hogy a megye térszerkezete a következő évtizedekben sem lesz egységes. Változatlanul az egyes kistérségek viszonylag önállóan élik életüket. Az eltérő gazdasági lehetőségek következtében tovább nőhet egyes a fejlesztési erőtérből kimaradó kistérségek lemaradása és nagyon elgondolkodtató, hogy az igen alacsony népességszámú, a megye területének csaknem 30%-át adó Tamási kistérségben az elmúlt 10 év alatt több mint 3000 fővel csökkent a lakosság. Ez mind a jelenre, mind a jövőre nézve rendkívül kedvezőtlen.

A térszerkezetet alapvetően befolyásoló közlekedési fejlesztések mellett a jövő térszerkezetét alapvetően meghatározza az ökológiai hálózat, illetve a Natura 2000 területek kijelölése, amelyek fokozatosan változtatják meg a jövőben a megye térszerkezetét. A 14/2010. (V.11.) KvVM rendelet meghatározta azokat a Natura 2000-be tartozó területeket és településeket, amelyek ezen az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi területtel érintettek.

A Natura 2000 területek a különleges madárvédelmi területeket és a különleges természet-megőrzési, illetve kiemelt jelentőségű természet-megőrzési területeket foglalják magukba.

A területfejlesztés számára lényeges, hogy a társadalom és a gazdaság térben minél eredményesebben „tevékenykedjen”, és térbeli folyamatai pedig minél zökkenő mentesebben és minél hatékonyabban működjenek.

A megye gazdasági térszerkezetét vizsgálva (Bennett-féle mutató alkalmazásával) az 5 kistérség közül ebben az esetben is a Paksi ill. a Szekszárdi kistérség a kiemelkedő – a Paksi magasan átlag fölötti, a Szekszárdi pedig átlag fölötti besorolású. A kistérségek vizsgálatához alkalmazott mutatók (munkanélküliségi ráta; az adózók népességen belüli aránya; a helyi adók egy lakosra jutó értéke; az iparűzési adó aránya a helyi adókon belül; egyéni vállalkozások sűrűsége; az összes gazdasági szervezet sűrűsége; kettős könyvelésű vállalatok gazdasági szervezeteken belüli aránya; egy kettős könyvelésű vállalatra jutó hozzáadott érték) leginkább a helyi gazdaság működésében felfedezhető differenciákat emeli ki. Ez a megye kistérségeinek helyzetét is jól jellemzi.

1.2/j A térségi terület felhasználás vizsgálata

A módosított Országos Területrendezési Terv szerint országos, illetve kiemelt térségi és megyei területfelhasználási kategóriák használhatók.
A 2003. évi XXVI. törvény 5. § (1) bekezdés szerint:

(1) Országos területfelhasználási kategóriák a következők:
- a) legalább 1000 ha területű térségek:
  - aa) erdőgazdálkodási térség
  - ab) mezőgazdasági térség
  - ac) vegyes területfelhasználású térség
  - ad) települési térség
- b) területi korlát nélkül ábrázolt térségek:
  - ba) vízgazdálkodási térség
  - bb) építmények által igénybevett térség
  - bc) települési térség

(2) Kiemelt térségi és megyei területfelhasználási kategóriák a következők:
- a) legalább 50 ha területű térségek:
  - aa) erdőgazdálkodási térség
  - ab) mezőgazdasági térség
  - ac) vegyes területfelhasználású térség
- b) legalább 10 ha területű térségek:
  - ba) városias települési térség
  - bb) hagyományos vidéki települési térség
- c) területi korlát nélkül ábrázolt térségek:
  - ca) vízgazdálkodási térség
  - cb) építmények által igénybevett térség

Az elmúlt öt évben kismértékben nőtt az erdő Tolna megyében. 2002-ben 63.800 ha, 2009-ben 66.000 ha erdőt tartott nyílván a statisztika. A számok ismeretében elmondhatjuk, hogy az erdőgazdálkodási térség kismértékű növekedése a megyében folyamatos.

Tolna megye területhasználatának legmeghatározóbb eleme a mezőgazdasági térség. Tolna megye mezőgazdasági területe, amint az a vizsgálatainkból is kiderül meghatározó nagyságrendű, bár kismértékben, de csökkent egyrészt az új erdőterületek révén, csökkent másrészt a települési területek növelése révén, illetve a különböző közmű, közlekedési és egyéb infrastruktúra hálózatai, fejlesztések is kismértékben csökkentették a mezőgazdasági térséget.

Az OTrT is csökkentette a mezőgazdasági területet részben az erdősítéssel, részben a vegyes területfelhasználású térség kategória alkalmazásával. (A hatályos megyei területrendezési terv nem alkalmazta a vegyes területfelhasználású térség kategóriát.)
A vegyes területfelhasználású térséget a tényleges vizsgálat során nehéz felmérni, azonosítani.

A településrendszerben, a települési térségben kisebb változások következtek be, ezeknek azonban a térszerkezetre gyakorolt hatásuk önmagában csekély, illetve fokozatosan válhat érzékelhetővé. Kismértékben növekedett a települési térség és

2009-ben két település Gyönk és Nagymányok kapott városi rangot, így nőtt a városias települési térség területe.

A megye területfelhasználására és térszerkezetére a legnagyobb léptékű változást az építmények által igénybe vett térség kategóriában az M6-os gyorsforgalmi út megépítése jelentette, 2010-re – több szakaszban – elkészült az autópálya Tolna megyei szakasza is. A nemzetközi közlekedési hálózat részét képező autópálya a Duna-völgyben észak-déli irányban a megye legfejlettebb részén épült ki.
Az új pálya területfejlesztő hatása így elsősorban a fejlett területen jelentkezik, ez további fejlesztéseket jelent a Duna mentén, ugyanakkor pedig a megye többi területe – az M9-es kiépüléséig – fejlesztő erő nélkül marad továbbra is.

Most a legfontosabb az arányos területhasználat szempontjából a középső kelet-nyugat irányú tengely kiépítése (a megye nyugati oldalán az OTrT-ből törölt M65-ös gyorsforgalmi út helyett az OTrT-ben tervezett főutak megvalósítása és az M9-es gyorsforgalmi út Szekszárd – Dombóvár, illetve Dombóvár – Kaposvár közötti szakaszának kiépítése).

1.2/k A táj terhelésének és terhelhetőségének meghatározása

Tolna megye tájhasználatára alapvetően a mező- és erdőgazdasági használat, termelés jellemző, ám ennek ellenére természetvédelmi, tájképvédelmi, vízgazdálkodási, vízvédelmi és turisztikai szempontból kiemelhetőek olyan tájegységek, tájtípusok, amelyek érzékenysége, terhelhetősége eltér a hagyományos mezőgazdasági tájhasználattól.

A megye tájterhelhetőségét az eltérő természeti adottságok az ökológiai természetvédelmi érzékenység és a hagyományos tájhasználat alapján a következő tájtípusokra osztjuk fel:
- Folyómenti táj,
- Dombvidéki - Mezőgazdasági táj,
- Dombvidéki - Erdőgazdasági táj,
- Dombvidéki - Borvidéki táj.

Folyómenti táj
A folyó-menti táj a Duna folyó hullámtere, ártere, a folyó menti alacsony térszínű, zömmel mezőgazdasági hasznosítású terület. Jellemző a duna-völgyi folyómenti tájra a holtágak, mélyebb fekvésű vizes élőhelyek, természetes és természetközeli tájrészletek gazdagsága.
A folyómenti táj területén fontos a felszíni vizek védelme, a holtágak többfunkciós – élővíz jellegét megőrző – vízgazdálkodása, az árvízvédelem. Figyelembe kell venni, hogy a nagyvízi meder természeti területnek minősül. A hullámtéri területek és az azokhoz szervesen kapcsolódó természetközeli élőhelyek ökológiai folyosóként az ökológiai hálózat kiemelt jelentőségű részei.

A Duna-Dráva Nemzeti Park a Duna folyó mentén, a Sió csatorna torkolatától délre valamennyi védelemre érdemes vízfelületet, holtágat, természetközeli területet védelem alá helyezett és összefüggő természetvédelmi területet alakított ki. Az összefüggő, folyamatos ökológiai rendszer, amely a Duna-part mellett kiterjed a

kisebb patakvölgyekre, erdőterületekre rendkívül változatossá teszi, gazdagítja Tolna megye tájhasználatát.
A Duna folyó menti táj és a patakvölgyek táji terhelhetőségének meghatározó prioritásai a vízminőségvédelem, árvízvédelem, a táj- és természetvédelem és az öko-, valamint vízi turizmus.
Különösen a Duna-part, valamint a gyönyörű környezetben lévő holtágak turisztikai jelentőségét kell kiemelni.

Az elmúlt években a Duna menti települések a Gemenc Rt. és a Duna-Dráva Nemzeti Park együttműködésével ökoturisztikai programokat indítottak el.

Az elfogadás előtt álló Duna-stratégia nemzetközi jelentőségű program, amely hazánk legnagyobb folyójának – és tágabb környezetének – átfogó szemléletű fejlesztését foglalja keretbe. Ez a stratégia kiemelten kezeli a vizek védelmét, a jó vízminőség elérését, valamint a biodiverzitás, az ökoszisztémák, ökológiai rendszer védelmét, azaz elősegíti a Tolna megyében lévő Duna menti táj értékeinek megőrzését is.

A települések fejlesztése – rendezése a környezetvédelem (kiemelten vízvédelem), az ökológiai hálózat, a Nemzeti Park védett természeti területei, a Natura 2000 természeti területek megőrzése mellett történhet. Ez azért fontos, mert a térség turisztikai vonzerejét biztosító természeti, táji környezet csak ebben az esetben őrizhető meg.
A Duna esetén sajátos adottság, hogy a folyó Bács-Kiskun és Tolna, azaz két megye határán folyik. Ezért is fontos, hogy az öko- és vízi turizmus fejlesztése, amely keretében – túraállomások, bemutatóhelyek, madármegfigyelő, túraútvonalak stb. létesültek –a folyó mindkét oldalán egy közös ökológiai megalapozottságú tájfejlesztési koncepció készüljön, amely a tájhasználat, tájterhelhetőség és a fejlesztés lehetőségeit, feladatait hosszú távon meghatározza.

A folyómenti táj sok szempontból való érzékenysége határozza meg a terhelhetőséget, ezért olyan többfunkciós komplex tájgazdálkodás kialakítása fontos, amely a vízgazdálkodás, a természeti adottságokhoz igazodó tájhasználat, a tájképi, természeti értékek védelmének prioritásával biztosítja a Duna-menti települések természeti erőforrásainak fenntartható használatát biztosító környezetkímélő fejlesztését.

Dombvidéki – mezőgazdasági táj
Tolna megye területének meghatározó része hagyományosan árutermelő gazdálkodást szolgáló mezőgazdasági táj, ahol az enyhébb lejtésű területeken a szántóföldi művelés – növénytermesztés – a meghatározó. A korábban jelentős állattartás visszaesése következtében visszaszorult a gyep (rét, legelő) területe és csökkent a szőlők és gyümölcsösök kiterjedése is annak ellenére, hogy Tolna megye kiváló termőhelyi adottságokkal rendelkezik.

A korábbi évszázadokban, évtizedekben, egészen a 20. század második felének közepéig a mezőgazdasági táj elválaszthatatlan volt a településektől, mert a települések fejlődésében a mezőgazdasági termelés meghatározó volt.
Ma egyrészt csökkent a gazdasági ágazatok között a mezőgazdaság súlya és a mezőgazdaságban foglalkoztatottak száma is erősen lecsökkent, a táj fenntartásában

az ember természetközeli környezetének megőrzésében azonban a mezőgazdaságnak az eddigieknél is nagyobb szerepe van.
Tolna megyében igen nagy kiterjedésű az országosan kiválónak minősíthető kiváló termőhelyi adottságú szántóterület, így a megye mezőgazdasági területei egyértelműen kedvezőnek minősíthetőek.

Tolna megye változatos felszíne következtében rendkívül gazdag patakokban, folyóvölgyekben. A patakvölgyek egy részén gyepes – többnyire egykor legelőnek használt – területek vannak, illetve az országos átlagot meghaladó mértékben létesültek a vízfolyásokon vízfelületek, víztárolók, horgász- és halastavak. Ezek a rétek, illetve tavak nagyobb részben a rendszerváltást követően magántulajdonba kerültek a szomszédos mezőgazdasági területekkel együtt.

Ebben a bonyolult tulajdonosi szerkezetben nehezen érvényesíthetők mind a vízminőségvédelem, mind a szakszerű tájhasználat követelményei. Az intenzíven művelt szántóterületek sok esetben alig néhány méterre megközelítik az élővilág és a mikroklíma szempontjából fontos szerepet játszó vízfelületeket, az értékes természetközeli élőhelyeket, amelyek egy része Natura 2000 természet-megőrzési terület.

Ezeken a területeken a természetvédelmi érdekeket kell elsődlegesen érvényesíteni a táj fenntartása során és a településrendezési tervekben szélesebb védősávot kell a tavak mentén szabályozni.

A mezőgazdasági táj többi területeinek terhelhetőségében a termőföld védelmének prioritását kell érvényesíteni. Biztosítani kell a mezőgazdasági majorok, telephelyek rendeltetésüknek megfelelő használatát és fejlesztési lehetőségét.
A borvidéki területeken kívül is biztosítani kell a tolnai tájra jellemző szőlőhegyi tájelemek védelmét és fennmaradását.
Megyei program keretében kell élővé tenni, megerősíteni a kisüzemi jellegű szőlő- és gyümölcstermesztést, a népi építészeti értéket jelentő pincefalvak, présházak, pincék megőrzését, tájjellegű átépítését és a borturizmus tervszerű fejlesztését.

Az utóbbi húsz évben monokultúrás nagyüzemi művelésű szántóföldi területek kiterjedése tovább növekedett és nőtt az egybeszántott területek nagysága is. A fátlan, mezővédő erdősávoktól, fasoroktól mentes területeken igen nagymértékű a víz, illetve száraz tavaszon – mint például 2011-ben – a szélerózió. Az értékes termőtalaj pusztulásának fékezése, a kedvező mikroklíma, a biodiverzitás visszaállítása érdekében feltétlenül szükséges a mezőgazdasági utak mentén fasorok, mezővédő erdősávok telepítése, valamint a nagy, több tíz, illetve száz hektáros egybefüggő szántóterületek erdősávokkal történő megszakítása.
A településrendezési tervek külterület szabályozási munkarészében kell a szükséges fasorokat, mezővédő erdősávokat betervezni.

Dombvidéki - erdőgazdasági táj
Tolna megye erdősültsége a Dél-Dunántúlon a legkisebb. A védett természeti területeken, Duna-Dráva Nemzeti Parkon és a Tájvédelmi Körzeten kívül eső erdők az árutermelést szolgálják. Az erdő évezredek óta meghatározó a tolnai tájban és jelentősége egyre nő. A hatályos megyei területrendezési terv és az OTrT is szerény nagyságú – főleg homokos talajú – területeket javasol erdősítésre, elsősorban a

minél nagyobb és összefüggő erdőségek kialakítására, amelyek az élővilág, a biodiverzitás szempontjából is fontosak.
Az erdő az élővilág legösszetettebb és leggazdagabb rendszere, amelynek klimatikus hatásai az erdőterületeken kívül is érezhetők.
Különösen most a klímaváltozás korában azért is fontos az erdőterületek növelése, hogy az emberek és az állat- és növényvilág számára kedvező életfeltételek megmaradjanak.

Meghatározó jelentőségű az erdő gazdasági haszna, a vadászat és az ökoturizmust megteremtő környezeti adottsága, azonban rendkívül fontos, hogy fokozatosan álljanak át az erdészetek, erdőművelők is a „többgenerációs", az erdő fás növényzetét folyamatosan megtartó ún. „szálaló" erdőművelésre, erdőgazdálkodásra. Hosszabb távon ez a tarvágást felváltó szálaló erdőgazdálkodás folyamatos bevételt, hasznot jelent az erdőművelőknek és ugyanakkor az erdő táj, természeti, ökológiai, éghajlati, élőhely védelmi funkciót is megőrzi.

Az erdőgazdasági területeken a meglévő vizes élőhelyeken a természetvédelmi érdekeket kell elsősorban érvényesíteni a tájfenntartás során. Az erdőgazdasági táj többi területén a talaj (termőtalaj), a fás növényzet és az élővilág (élőhelyek) védelmének prioritását kell érvényesíteni. A gyulaji és gemenci erdők különleges értékét a vadban való gazdagságot a vadgazdálkodás, vadászat fejlesztésével, az öko- és a vadászturizmus feltételeinek környezetkímélő kialakításával kell megőrizni.

Dombvidéki - borvidéki táj
Tolna megye területen két borvidék a Szekszárdi és a Tolnai borvidék helyezkedik el. A mezőgazdasági tájról szóló elemzésben említettük, hogy a korábbi évszázadokban – a 20. század közepéig – Tolna megye csaknem valamennyi településéhez tartozott szőlő- és gyümölcsterület. A művelt szőlőhegy csaknem Tolna megye jelképe volt. A 21. század elejére a szőlőtermesztés erősen visszaesett – Magyarországon egyharmadára csökkent a szőlő negyven év alatt – s a csökkenés Tolnában is látványos volt. Az egykori szőlőhegyek a városok közelében beépültek, fokozatosan lakóterületté alakultak. egy-egy kedvező tájképi adottságú település, tavainak közelében pedig hétvégi házas, üdülő jellegű területek létesültek.
A borvidékekbe tartozó települések közül is több településen már nem lehet szőlőtermesztésről beszélni. Tekintettel arra, hogy a művelt szőlőhegy, szőlőültetvény történeti, esztétikai, településszerkezeti, építészeti, turisztikai szempontból is az egyik leggazdagabb, legvonzóbb tájelem, tudatosan támogatni kell a borvidéki tájra jellemző szőlőhegyi tájelemek fennmaradását és elsősorban a szőlőművelést.

Megyei program keretében meg kell erősíteni a kisüzemi, családi jellegű szőlő- és gyümölcstermesztést, a népi építészet értékes elemeit jelentő pincefalvak, présházak, pincék megőrzését és kiemelten támogatni kell a minőségi borturizmus fejlesztését.

A településrendezési tervekben le kell határolni a legjobb minőségű termőhelyeket és a történeti, építészeti, termelési, turisztikai, tájképi szempontból értékes dűlőket és egyedi szabályozással biztosítani kell ezeknek a különleges táji, termelési és borturisztikai értéket jelentő szőlőhegyek, szőlőhegyi tájrészletek fennmaradását.

2. A MEGYÉT ÉRINTŐ TERVEZÉSI-FEJLESZTÉSI KÖRNYEZET ÁTTEKINTÉSE

2.1 A MEGYÉT ÉRINTŐ ÁGAZATI KONCEPCIÓK, TERÜLETFEJLESZTÉSI ELKÉPZELÉSEK ÉS HATÁLYOS TERÜLETI TERVEK ÁTTEKINTÉSE

2.1/a Az OTK megyét érintő vonatkozásai

A megyei koncepció készítéséig az OTK kidolgozás alatt álló munkaanyagát és a társadalmasításra bocsátott változatot ismerhette meg a megyei tervezéssel foglalkozó munkacsoport. A véglegesnek nem tekinthető OTK véleményesését elvégeztük és konkrét megyét érintő kérdésekre is rávilágítottunk. A NGM részére megküldött véleményt ezen fejezet alatt kívánjuk megjeleníteni:
(Végleges OTK elfogadását követően ez a fejezet aktualizálásra kerül!)

„Tolna megyét közvetlenül érintő megállapítások, észrevételek, javaslatok:

A „2.1.14 Energiafüggőség kontra fenntartható energiapolitika” fejezeten belül enyhe utalás jelenik meg (42. oldal) arra vonatkozóan, hogy Magyarország villamosenergia-termelésének több mint 42 %-át a Paksi Atomerőmű biztosítja.

A „5.2.7 Természeti erőforrásokra alapozott növekedés övezetei: Víz, termőföld, ásványkincs, táji érték” fejezeten belül kartogramos megjelenítés található (164. oldal) „Értékes természeti erőforrások: bányászat és energetika” címmel, ahol véleményünk szerint nem kellő nemzetgazdasági hangsúllyal jelenik meg az atomerőmű és a tervezett erőmű és erőműfejlesztés.

Indoklás:
A Kormány 1194/2012. (VI.18) határozatával döntött a Paksi Atomerőmű telephelyén létesülő új atomerőművi blokkal (blokkokkal) kapcsolatos további feladatok meghatározásáról. A Kormány a Paksi Atomerőmű területén létesülő új atomerőművi blokk (blokkok) megvalósítását a nemzetgazdaság szempontjából alapvetően szükséges beruházásnak tartja. A fejlesztés Tolna megye szempontjából – a nemzetgazdasági célokon túl – gazdasági és társadalmi szempontból is kiemelten fontos. A Kormányhatározat is utalást tesz arra (10. pont), hogy meg kell vizsgálni a tervezett beruházásban a magyar vállalkozások minél nagyobb mértékű részvételének lehetőségét, továbbá a határozat (13. pont) kitér a műszaki-tudományos felkészülés fontosságára, külön kutatás-fejlesztési célprogram indítására, valamint a fejlesztéshez szükséges további humán erőforrás megteremtésére, különös tekintettel a szak-és felsőoktatási képzés fejlesztésére.

A véleményezésre megküldött anyagban több utalás is található a „Duna Régió Stratégia” környezetpolitikai és gazdaságfejlesztési céljaira (20. oldal), illetve a Duna térség fejlesztésére (133.oldal). Véleményünk szerint nem kellő nemzetgazdasági hangsúllyal jelenik meg a Duna térség fejlesztése a munkaanyagban, annak egyes fejezeteiben.

Indoklás:
Az EU makro –regionális stratégiai fejlesztése (Duna Régió Stratégia) nemcsak Magyarország, de az Európai Unió számára is kulcsfontosságú. A komplex környezetpolitikai és gazdaságfejlesztési célú beavatkozások jelentős mértékben csökkentik Tolna megye országon belüli perifériikus szerepéből fakadó hátrányos helyzetét. Tolna megyében a Duna menti települések és vonzáskörzetük számára a

tervezett fejlesztések jelentős kitörési pontot jelentenek a gazdaságfejlesztés tekintetében.

A véleményezésre megküldött munkaanyag „2.1.17 Területileg erősen koncentrált turizmus" fejezeten belül említés szintjén jelenik csak meg (46. oldal), hogy „a magyar gasztronómia, a bor- és pálinka kultúra világhírű". A későbbi fejezeti részekben sem találtunk jelentősebb utalást Tolna megye és az ország szempontjából is jelentős Szekszárdi borvidékre, Tolnai borvidékre. A munkaanyagban (166.oldal) szerepel egy rekreációs körzeteket szemléltető kartogram, ahol megjelennek a borvidékek. Sajnálatos, hogy a kartogram semmilyen megkülönböztetést nem tesz borvidék és borvidék között. Szerencsés lenne a borvidékek kartogramos megjelenítését átgondolni, valamint a jelentősebb borvidékeket külön kiemelni.

A „5.2.7 Természeti erőforrásokra alapozott növekedés övezetei: Víz, termőföld, ásványkincs, táji érték" fejezeten belül kartogramos megjelenítés található (164. oldal) „Értékes természeti erőforrások: bányászat és energetika" címmel, ahol véleményünk szerint megjelenik érintőlegesen Tolna megye szempontjából Nagymányok, mint ásványi nyersanyag (szén) gazdálkodási térség. A dokumentumban azonban nem találtunk egyértelmű stratégiai utalást arra, hogy nemzetgazdasági szinten az ásványi nyersanyagok újbóli bányászatára, feldolgozására megindul az újraiparosítás. A főbb irányokat ezen a területen fontos lenne szerepeltetni, hiszen az érintett térségek gazdaságfejlesztésére, foglalkoztatottságára komoly hatást gyakorol.

A megyét érintő egy oldalas fejezetben a „Pozicionálás" részben kérnénk módosítani a „torzítja a megye gazdasági mutatóit" szövegrészt a téríti el a megye gazdasági mutatóit szövegrészre. a „Fejlesztési irányok" részben kérjük módosítani a „műszaki felsőfokú képzés (villamos mérnök) indítása" szövegrészt a Paksi Atomerőmű fejlesztéséhez kapcsolódó szak- és felsőoktatási képzés biztosítása szövegrészre.

A munkaanyagban „5.5 *Összekapcsolt terek: az elérhetőség megújuló rendszere*" fejezeten belül (182. oldal) „A közlekedési hálózatok térszerkezete" elnevezésű kartogramon ábrázolt tervezett nagysebességű vasút úgy jelenik meg, hogy Tolna megye határát súrolja. Ismereteink szerint több alternatíva is vizsgálat tárgya, de mindenképpen indokolt a hálózatba a Pécs-Dombóvár-Tamási tengely bekapcsolása. A Tamási kistérség perifériku elszigeteltségét a 2030-ig tervezett gyorsforgalmi úthálózat sem fogja érdemben javítani, ezért különösen kívánatos Tolna megye szempontjából, hogy a vasúthálózat fejlesztése érintse Dombóvár-Tamási térségét."

2.1/b A megyét érintő kiemelt térség területfejlesztési tervei

Tolna megye területén országos szinten kiemelt térség nem található. Tolna megye fejlesztése kapcsán fontosnak érezzük, hogy a megyén belül hosszú évtizedek óta jelen lévő területi különbségeket a fejlesztési források által biztosított lehetőségek leghatékonyabb felhasználásával biztosítani tudjuk. Az egyik legfontosabb Európai Uniós irányelv a területi különbségek csökkentése. Tolna megye leghátrányosabb kistérsége a Tamási kistérség, melynek folyamatos felzárkóztatását a megye többi kistérségének fejlesztésével együtt kell biztosítani.

A megyei koncepcióban a perifériára szorult LHH-s Tamási kistérséget jelöltük ki, mint kiemelt térség. A kistérségre az elmúlt években számos fejlesztési program készült. Az LHH-s kistérség legfrissebb, hatályos területfejlesztési tervei:

Utoljára 2005-ben készült átfogó, az egész kistérség területét felölelő helyzetértékelés, stratégiai program és operatív program. A dokumentumok áttekintése alapján megállapítható, hogy ezen anyagok teljes körű aktualizálására lesz szükség az előttünk álló egy, másfél évben, annak érdekében, hogy a Tamási kistérség megyén belüli hátránya integrált fejlesztésekkel ledolgozható legyen.

2.1/c Az Országgyűlés és a Kormány által jóváhagyott és az egyéb ágazati fejlesztési stratégiáknak a megyére érvényes vonatkozásai

A hazai fejlesztéspolitika szándékait megfogalmazó koncepciók és stratégiai tervdokumentumok cél- és eszközrendszere alapvetően adaptálható lenne Tolna megyére nézve, ugyanakkor arra nincs lehetőség, hogy a helyzetértékelés részeként a programokhoz illeszkedő kvázi megyei koncepció megfogalmazásra kerüljön. A dokumentumok elemzése során elsősorban a megyét konkrétan érintő kiemelt fejlesztési célokat, irányvonalakat rögzítő, fejlesztési lépéseket nevesítő elemeket tekintettük át.

Országos fejlesztési dokumentumok strukturált rendszere (hatályos):

Koncepciók
- Országos Területfejlesztési Koncepció (OTK)
- Országos Fejlesztéspolitikai Koncepció (OFK)

Fejlesztési és stratégiai tervek
- Új Széchenyi Terv
- II. Nemzeti Fejlesztési Terv: Új Magyarország Fejlesztési Terv (2007-2013)

Operatív programok
  - ÚMFT operatív programok 2007-2013
  - Államreform Operatív Program
  - Elektronikus Közigazgatás Operatív Program
  - Gazdaságfejlesztési Operatív Program
  - Környezet és Energia Operatív Program
  - Közlekedés Operatív Program
  - Társadalmi Infrastruktúra Operatív Program
  - Társadalmi Megújulás Operatív Program
  - Végrehajtás Operatív Program

Akciótervek
- Új Széchenyi Terv akciótervei 2011-2013

Ágazati tervek
- A Kis- és Középvállalkozások Fejlesztésének Stratégiája 2007-2013
- Külgazdasági Stratégia 2011
- Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2005-2013
  - Országos egészségturizmus fejlesztési stratégia

  - Országos ökoturizmus fejlesztési stratégia
  - Lovas turizmus termékfejlesztési stratégia
  - Kulturális turizmus fejlesztési stratégia
  - A kerékpáros turizmus fejlesztési stratégiája 2010-2015
  - Az ifjúsági turizmus fejlesztési stratégiája
- Turizmusfejlesztési Stratégia 2011 – koncepció
- Az egészségügy humán erőforrás stratégiája
- Egységes Közlekedésfejlesztési Stratégia 2007-2020 – Fehér Könyv
- Az országos gyorsforgalmi és főúthálózat nagytávú terve és hosszú távú fejlesztési programja
- Országos Vasútfejlesztési Koncepció – tervek szerint 2013-ig készül el
- Kerékpáros Magyarország Program 2007-2013
- Nemzeti Energiastratégia 2030
- Magyarország Energiapolitikája 2008-2020
- Stratégia a magyarországi megújuló energiaforrások felhasználásának növelésére 2008-2020
- Magyarország Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Terve 2010-2020
- Magyarország Nemzeti Energiahatékonysági Cselekvési Terve 2008 (módosítva: 2010-ben)
- Nemzeti Környezetvédelmi Program 2009-2014
- Magyarország Vízgyűjtő-gazdálkodási Terve 2009
- Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia 2008-2025
- Digitális Megújulás Cselekvési Terv 2010-2014
- Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégia 2007

Gazdaság- és turizmusfejlesztés

2011 januárjában megkezdődött az Új Széchenyi Terv végrehajtása. A magyar fejlesztéspolitika elkövetkező 10 évre vonatkozó céljait rögzítő dokumentum a turizmusra nézve is számos új elemet tartalmaz. A terv Gyógyító Magyarország – Egészségipari Programja a turizmust az egészségipar részeként értelmezi, egy rendszerbe fogva az egészséggel-, illetve a hazai termálvíz-kincs komplex hasznosításával összefüggő termelő és szolgáltató ágazatokkal – felülírva valamelyest a Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégiát (NTS).

A 2005-ben elfogadott NTS időtávja – illeszkedve az európai uniós költségvetési periódushoz – 2013-ig szól, így annak megújítása egyébként is aktuálissá vált, hiszen az új, 2014-től 2020-ig tartó tervezési időszak fejlesztéseinek megalapozásához új stratégia elkészítése szükséges. Az új, 2011 és 2020 közötti időszakra szóló turizmusfejlesztési stratégia megalkotásának első lépéseként egy új turizmusfejlesztési koncepció készült, amely a részletesebb stratégia alapvető irányait fekteti le. A 2011 májusában napvilágot látott szakmai vitairat elfogadására azóta sem került sor. Az új koncepció a turizmus szempontjából kiemelkedően fontos desztinációk közé sorolja a haza nemzeti parkokat, így a Duna-Dráva Nemzeti Parkot, annak megyét érintő Gemenc területi egységét is, egyben termék specifikus célokat is megfogalmaz: minden nemzeti parkban legyen egy látogatóközpont stb.

Az egyébként még érvényben lévő Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia a Dél-dunántúli Régió turisztikai kínálatát egyébként is az egészségturizmusra alapozta,

többek között tolna megyei fürdőket is nevesítve: Tamási és Dombóvár-Gunaras. A Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégiához 2007-2010. között hat, részletesen kidolgozott termékfejlesztési stratégia (egészség-, öko-, lovas-, kulturális-, kerékpáros- és ifjúsági turizmus) is készült. Az Országos Egészségturizmus Fejlesztési Stratégia túlmutatva a fentieken, nevesítette az egészségturizmus szempontjából fejlesztendő települések sorát, Dombóvár-Gunarast az országos és regionális jelentőségű gyógytényezővel rendelkező települések közé sorolva, Hőgyészen országos és regionális jelentőségű turisztikai szolgáltatót azonosítva. A megyében helyi jelentőségű gyógytényezővel rendelkező település továbbá: Simontornya, Szekszárd, Tamási és Tengelic.

Az Országos Ökoturizmus Fejlesztési Stratégia a termékfejlesztés területi differenciálására, a területenkénti fejlesztési hangsúlyokra tesz javaslatot. A megye területét is érintő Duna-Dráva Nemzeti Park konkrét fejlesztési lehetőségei az alábbiak szerint kerültek összefoglalásra:

Turisztikai infrastruktúra:

- Látogatóközpont létrehozása (Gemenc)
- Vízitúra-útvonalak fejlesztése
- Kerékpáros útvonalak
- Lovas útvonalak
- Állatmegfigyelés
- Ecolodge

Kínálat- (program) fejlesztés

- Kalandtúra
- Fotóstúra
- Hagyományok megismerése

A kulturális turizmus fejlesztési stratégia az NTS-hez igazodva nemzetközi, országos és helyi jelentőségű termékeket azonosított – bár a teljes kulturális turisztikai kínálat nem került számbavételre. A stratégiában prioritásként jelenik meg az épített örökség, különösen a védett kastélyok és kúriák, történelmi várak megőrzése és turisztikai hasznosítása, Tolna vonatkozásában: Dunaföldvár, Ozora és Simontornya településeket különösen érintve. A Műemlékek Nemzeti Gondnoksága által a 2007-2013 közötti időszakra meghirdetett Országbemutató Program 40 műemlék együttes mellett az Ozorai vár bemutatását is kiemelt célkitűzésként határozta meg. A lehetséges világörökségi helyszínek között a Duna menti római kori Limes határerőd vonal (Danube Limes UNESCO World Heritage), a Lussonium római kori erődítmény, a tematikus kulturális útvonalak között a megyét szintén érintő Mária-út fejlesztésének igénye is nevesítésre került.

Közlekedés- és környezetfejlesztés

Az országos gyorsforgalmi és főúthálózat hosszú távú fejlesztési programja a 2027-ig tartó időszak beruházásait és annak ütemét tartalmazza, a nagytávú terv a legkorábban 2040-ig előálló hálózatot, a jelenlegi ismeretek szerinti végleges ideális állapotot rögzíti vonalvezetés, útkategória, sávszám stb. szerint.

A gyorsforgalmi- és a főúthálózat hosszú távú fejlesztési programjában szereplő, megyét érintő elképzelések:

Út betű- és számjele	Hosszú távú úttípus	Projekt műszaki tartalma	Sáv-szám	Becsült hossz (km)	Nagytávú úttípus
I. programciklus (munkaütemezés szerint 2011-2016)					
–	–	–	–	–	–
II. programciklus (munkaütemezés szerint 2017-2020)					
M9	autóút	Kaposvár kelet – Bonyhád kelet (Dombóvár nyugati bekötéssel a 61. sz. főútra) Bonyhád keleti elkerülővel)	2x1	57,4	autóút 2x2
III. programciklus (munkaütemezés szerint 2021-2024)					
61	főút	Dombóvár északnyugati elkerülő	2x1	7,9	főút 2x1
65	főút	Iregszemcse (Ságvár, Siófok-Balatonkiliti) elkerülő 2x1 (és Ságvár észak – Siófok-Balatonkiliti dél 2x2)	2x2/2x1	16,2	főút 2x2/2x1
651	főút	Iregszemcse – Nagykónyi dél	2x1	7,7	főút 2x1
IV. programciklus (munkaütemezés szerint 2025-2027)					
M9	autóút	Bonyhád kelet – Szekszárd észak (6.sz.főút)	2x1	16,8	autóút 2x2
66-611	kiemelt főút/főút	új főút Dombóvár nyugat (M 9) – Kozármisleny (M60) (Kozármisleny – Komló dél között 2x 2)	2x2/2x1	48,1	kiemelt főút 2x2

Dombóvár északnyugati elkerülő megépítése csak a Dombóvártól délre vezetett M9 nyomvonalváltozat engedélyezése esetén szükséges. Az Iregszemcse – Nagykónyi közötti, a hatályos OTrT-től eltérő hálózati megoldás, új főúti kapcsolat a törvényben való átvezetés Országgyűlés általi elfogadásával válik érvényessé.

A tervek szerint 2013 őszéig készül el az Országos Vasútfejlesztési Koncepció, amely nagy távlatú koncepcióváltozatokat rögzít négy uniós költségvetési ciklusra. A rangsor alapú vasútfejlesztési projektlista előzetes megvalósíthatósági tanulmányokat is tartalmaz majd – meghatározva a vasútfejlesztésre vonatkozó megyei irányokat is.

Az MVM Paksi Atomerőmű Zrt. a magyar nemzetgazdaságban, illetve a villamosenergia-termelésben meghatározó szerepet tölt be. A Nemzeti Energiastratégia a növekvő megújuló arány és a Paksi Atomerőmű 2030 előtti bővítésének forgatókönyvével számol. A villamosenergia-termeléshez kapcsolt jelenlegi CO_2-intenzitás jelentős mértékű csökkenése – az ellátásbiztonságot is figyelembe véve – csak a megújuló energiahordozók arányának jelentős növelésével, illetve a Paksi Atomerőmű telephelyén – a jelenlegi négy blokk üzemidő-hosszabbítása mellett – új blokk(ok) létesítésével lehetséges. A stratégia a 2032–37 utáni időszakot illetően a jelenleg működő négy paksi blokk leállásával, és nem nukleáris kapacitásokkal való pótlásával tervez.

Magyarország Energiapolitikája c. dokumentum az atomerőmű engedélyeinek meghosszabbítására irányuló munka folytatását irányozza elő – tekintettel arra, hogy az üzemidő-hosszabbításának nincs reális, a gazdasági, környezet- és természetvédelmi és ellátás-biztonsági követelményeket egyaránt kielégítő alternatívája. Rögzíti továbbá, hogy a meglévő paksi blokkok leállításával azonos ütemben és mértékben szükséges létrehozni az azokat kiváltó atomerőművi blokkokat. Érintőlegesen a Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia is foglalkozik az atomerőmű fejlesztésének szükségességével.

A Nemzeti Környezetvédelmi Program a nukleáris környezetbiztonsági célok elérése érdekében szükséges intézkedései között szerepel a paksi Kiégett Kazetták Átmeneti Tárolójának felújítása és bővítése.

A Nemzeti Környezetvédelmi Program céljainak elérése érdekében szükséges intézkedéseket általánosságban az önkormányzatok – nem nevesítve a megyei önkormányzatokat – hatáskörébe sorolja.

2.1/d A hazai, az adott megyével szomszédos, azonos térségi szintű térségek és/vagy külföldi közigazgatási egységek területfejlesztési koncepcióinak és programjainak a megyére vonatkozó üzenetei

Tolna megye a Dél-Dunántúl keleti részén helyezkedik el. Ennek megfelelően a jelen fejezet elemzése elsősorban a megyét északi irányból határoló Fejér, nyugati irányból határoló Somogy, déli, dél-nyugati irányból határoló Baranya, valamint keletről határoló Bács-Kiskun megye fejlesztési dokumentumainak áttekintésére és közös fejlesztési kapcsolódási pontok megfogalmazására szorítkozik, csak érintőlegesen tér ki a megye nemzetközi kapcsolatainak áttekintésére.

Kapcsolatok a szomszédos megyékkel:

Magyarország 2004. évi Európai Uniós csatlakozását követően a regionalizmus térnyerésének köszönhetően a megyék területfejlesztésben betöltött szerepe szűk keretek között volt értelmezhető. Ugyanakkor a három megye tekintetében a 2007-13. közötti Európai Uniós programidőszak vonatkozásában 2006-ban megfogalmazott Dél-Dunántúli Operatív Program átfogta, és területi szinten 7 évre javarészt meg is határozta a megyék fejlesztési irányait. Ennek okán általában igaz, hogy a megyei fejlesztési koncepciók kevés kivételtől eltekintve közel 10 éves időtávban készült dokumentumok, melyekben foglalt megállapítások az időközben eltelt jelentős változások - többek között az ország Európai Uniós csatlakozása - okán számos tekintetben felülíródtak. Ezen a helyzeten változtatott a területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. tv. 2011-ben történt módosítása, mely középszinten a megyéket definiálta a területfejlesztés egységeiként. A jogszabályi változásokkal és a közigazgatás átszervezésével párhuzamosan indult meg a megyei fejlesztési koncepciók újragondolása és a 2014-20 közötti Európai Uniós fejlesztési programperiódusra tekintettel az új koncepciók készítése.

Az azonos szintű program dokumentumok kapcsán a szomszédos megyei területfejlesztési koncepciók és egyéb fejlesztési dokumentumok Tolna megyére vonatkozó üzenetei tekintetében megállapítható, hogy a dokumentumok nem adnak

megfelelő kitekintést a szomszédos megyékkel folytatott kapcsolatokra, fejlesztési irányaik kijelölése alkalmával nem vagy csak az utalás szintjén mutatnak túl a megyehatárokon, nagyobb térségi összefüggésekben csak érintőlegesen gondolkodnak.
Tolna megyének, mint a Dél-dunántúli Régiót alkotó egyik megyének fekvéséből, táji, természeti adottságaiból fakadóan is elsősorban Baranyával és Somoggyal vannak szorosabb kapcsolódási pontjai. Fejér megye inkább Budapest és az ország észak-nyugati területei irányába mutat intenzívebb kapcsolatokat, de hasonló pozíciót foglal el Bács-Kiskun megye is, melytől természetes határként a Duna választja el. Ez utóbbi szerepe mind Fejér, de különösen Bács-Kiskun megye tekintetében inkább elválasztó, mint összekötő kapocs, melyen a Duna-stratégia adta lehetőségek jobb kiaknázása változtathat.

A megyehatáron átnyúló fejlesztések megfogalmazásának egyik területe a térségi közlekedési kapcsolatok alakítása. E tekintetben mind a Bács-Kiskun Megyei Területfejlesztési Koncepció, mind Baranya Megye Területfejlesztési Programja (2003), de a nemrégiben felülvizsgált megyei területrendezési tervek is megfogalmazzák az M9 gyorsforgalmi út megépítésének szükségességét. Az M9-es gyorsforgalmi út a Dél-Dunántúli régiót horizontálisan átszelve, Tolna megyében a Szekszárd-Dombóvár tengelyen haladva, egyben Baranyát északon érintve Kaposvár irányába biztosíthat rugalmas és gyors kapcsolatot az ország keleti és nyugati megyéi és a távolabbi térségek felé. Az út mielőbbi megépülése érdekében - számos Dunántúli megyével és az út nyomvonala tekintetében érintett kistérséggel egyetemben - csatlakozott a megye az „M9” Térségi Fejlesztési Tanácshoz, hogy minél hatékonyabb lobby tevékenységgel segítse a folyamat előrehaladását.

Bár Tolna megye a déli horvát területekkel nem határos, mégis a Horvátországban zajló, a gyorsforgalmi utak fejlesztése terén folyó munkálatok, melyek az V/c korridor részét képező A5-ös autópályát érintik jelentősen befolyásolják az M6-os autópálya kihasználtságát és ezen keresztül a mainál lényegesen élénkebb kapcsolatokat hozhatnak Tolna megye számára is. Az út Eszék-Pélmonostor közötti szakaszának első üteme (Dráva-híd) a tervek szerint 2013, második üteme (csatlakozás Pélmonostornál az 517-es számú állami útra) 2014 végéig készülhet el. E tekintetben nem csak Tolna, de Baranya megye számára is jelentős hátrányt jelent, hogy a magyar oldalon hiányzó Bóly és Ivándárda közötti szakasz elkészülte a 2024-2027 közötti időszakban tervezett 1+1 sávos gyorsforgalmi útként. Ennek autópályává fejlesztése pedig a jelenlegi hosszú távú tervek alapján csak 2040-ig várható.

A szomszédos megyék Tolna megyére is kiható vasútfejlesztései tekintetében a Somogy Megyei Önkormányzat Gazdasági Programja (2007-2010) említés szintjén tér ki a Kaposvár-Dombóvár pályaszakasz fejlesztésének szükségességére, a 130 km/h utazósebesség elérése és a szállítási feltételek javítása érdekében annak kétpályássá tételét szorgalmazva. Ugyanakkor a megyeszékhely szempontjából rendelkezésre álló jelenlegi vasúti kapacitások messze alatta maradnak az európai szolgáltatási színvonalnak mind a személy, de a teherforgalom igényeit tekintve is.

Somogy Megye Turizmusának Stratégiája (2008) kiemeli a három megye Tolna, Somogy és Baranya együttműködésének szükségességét tekintettel arra, hogy Somogy megye déli területei Tolnával és Baranyával közös turisztikai térséget alkotnak, melyben szoros összekötő kapocs a Duna-Dráva Nemzeti Park. E

tekintetben az elmúlt időszakban elsősorban Somogy és Baranya megye között került sor projektek előkészítésére és megvalósítására, melyben nagy szerep jutott a két megye egymáshoz kötődő természetföldrajzi adottságaiból fakadó közös elképzelések megfogalmazásának. Ugyanakkor Baranya és Tolna a Dunamente turisztikai magterülete tekintetében a vízi-, öko-, falusi és borturisztika vonatkozásában közös kapcsolódási pontokkal bír, melyet Baranya Megye Turizmusfejlesztési Stratégiája (2005) is rögzít. Itt szükséges kiemelnünk a Sió-csatorna, mint a Balatont a Dunával összekötő turisztikai kapocs hasznosításában rejlő lehetőségeket, mely ugyancsak túlmutat a megyehatáron és jelenleg mint kiaknázatlan potenciál definiálható. Ugyancsak a turisztika tématerületét érintően kerülhet megfogalmazásra a közös kerékpárút fejlesztések megvalósításának lehetősége, melynek a megyét érintően a nemzetközi Eurovelo (EV6) hálózat tekintetében is kitüntetett szerep juthat.
A turisztikai együttműködések egy lehetséges kiinduló pontját jelentik a közelmúltban megalakult, különböző tématerületeket átfogó turisztikai klaszterek.
Ugyancsak közös, megyehatárokon átnyúló problémakört fog át a települési szilárd hulladékok kezelése. A megye Tolna Megye Területrendezési Terve alapján 5 hulladékgazdálkodási rendszer része, melyek mindegyike érinti a szomszédos megyék településeit is.
Nem érintik a szomszédos megyék fejlesztési koncepciói, de mint lehetőség definiálható a térség mezőgazdasági potenciáljának minél szélesebb körű kiaknázása, az ebben rejlő együttműködések feltárása akár a feldolgozóipar, akár a kutatás-fejlesztés tekintetében. Utóbbi vonatkozásában szükséges kiemelnünk a Kaposvári Egyetemmel való kapcsolat kiaknázásában rejlő lehetőségeket Tolna megye magas aranykorona értékű mezőgazdasági területeinek minél hatékonyabb használata érdekében.

A megye nemzetközi kapcsolatai, projektjei:

A határon átnyúló együttműködési programoknak Tolna megye nem kedvezményezettje. A transznacionális és interregionális együttműködések terén a megye aktivitása a másik két dél-dunántúli megyétől elmaradt. A 2007-2013-as időszakban két területi együttműködési projektek érdemes kiemelni:

- Danube Limes projekt, mely a Central Europe program támogatásával valósult meg 2008-tól 2011-ig. A projekt vezető partnere a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal, partnerként közreműködött benne a Pécsi Tudományegyetem és Paks Város Önkormányzata, illetve további szlovák, osztrák, német és lengyel partnerek. A projekt célja a dunai limes közép-európai szakaszának nevezése az UNESCO világörökségi helyszínei közé. A projekt keretében a világörökségi pályázat alapjául szolgáló dokumentumok mellett elkészült Paks-Dunakömlődön az egykori Lussonium-i erőd rekonstrukciója, mely világörökségi helyszínné válva képezhet nemzetközi vonzerőt.
- VisNova projekt – melynek vezetője a lipcsei városfejlesztési szervezet – célja a megújuló energiaforrások helyi szintű hasznosításának elősegítése. A projektben partner Szekszárd Megyei Jogú Város, mely a helyzetelemzés és a közös koncepciók kidolgozásában való közreműködésen túl a projekt keretében korszerűsíti a városi Sport- és Szabadidő Centrum fűtés- és használati melegvíz-ellátási rendszerét alternatív energiák felhasználásával.

A megye határon átnyúló kapcsolataiban – ahogy azt a történelem, a testvértelepülési kapcsolatok és a futó projektek is mutatják – többségben vannak a német nyelvterülettel fennálló kapcsolatok (szinte valamennyi jelentős település vonatkozásában), melyet a testvértelepülési kapcsolatok vonatkozásában kiegészít egy romániai (székelyföldi) irány, mely szintén történelmi okokkal magyarázható.
A speciális tematikus kapcsolatok között érdemes kiemelni Szekszárd aktív részvételét a Bortermelő Régiók Gyűlésében (AREV). Sajátos kapcsolatrendszer jellemzi a Paksi Atomerőművet, mely igen intenzív kapcsolatot ápol – részben személyes, az egykori Szovjetunióban kiképzett szakemberei révén – az Orosz Föderáció szakintézményeivel, illetve a finnországi Loviisa városában működő atomerőművel. Utóbbival való együttműködés eredményeként Paks és Loviisa 2012 szeptemberében testvérvárosi megállapodást írtak alá.
Túlmutat a megye (Baranya, Somogy és Zala megyéket érintően), sőt az országhatáron is, így a megye nemzetközi kapcsolatait is érinti a Pannon EGTC (PANNON Európai Területi Együttműködési Társulás) keretében végzett tevékenysége. A 2010-ben 49 magyar és egy szlovén önkormányzat részvételével megalakuló szervezethez 2012-ben két új szlovén partner mellett a Baranya Megyei Önkormányzat, a Pécsi Tudományegyetem, a Duna-Dráva Nemzeti Park, valamint újabb stratégiai fontosságú magyar városok: Beremend, Siklós, Siófok és Villány is csatlakoztak. Tolna megye vonatkozásában az alapítók között jelen van Szekszárd mellett Váralja, Tamási, Dombóvár, Sárszentlőrinc és Tevel is.
Az EGTC-k keretein belül lehetőség van többek között közös infrastruktúra-fejlesztésre, határon átnyúló integrált fejlesztési programok készítésére, területi tervezésre, egészségügyi együttműködésre, helyi közlekedés-fejlesztésre, nemzeti parkok közötti természetvédelmi kooperációra, a vállalkozások együttműködésére, mezőgazdasági felvásárlói hálózatok kialakítására, élelmiszeripari, szállítási és raktározási infrastruktúra létrehozására, illetve a határokon átnyúló kereskedelem és vállalkozói hálózatok fejlesztésére, közös tőkebefektetésre, valamint a foglalkoztatás ösztönzésére, közös turisztikai programokra és kutatás-fejlesztésre.

Összefoglalva a Tolna megyével határos megyék fejlesztési koncepcióiban foglaltakat elmondható, hogy a közös gondolkodás csak említés szintjén és a jogszabályi elvárásokat szem előtt tartva, mint kötelező elem jelenik meg a dokumentumokban, ugyanakkor a gyakorlatban is kézzel fogható közös fejlesztési eredmény csak csekély mértékben érhető tetten. A 2014-20. közötti Európai Uniós fejlesztési programidőszak várható eszközrendszere ismeretében ugyanakkor javasolható a megyék számára, hogy úgy lokálisan kistérségi/járási szintű együttműködések keretében, mint a nagyobb térségi összefüggések tekintetében is a megyehatároktól függetlenül tegyék magukévá a program szintű együttgondolkodást a területfejlesztési források minél hatékonyabb megszerzése és felhasználása érdekében.

2.1/e Az OTrT és a területrendezési terv(ek) megyét érintő vonatkozásai

Tolna megye hatályos területrendezési terve az Országos Területrendezési Tervről (OTrT) szóló 2003-ban elfogadott XXVI. törvény figyelembevételével készült.
E törvényt 2008-ban a Magyar Országgyűlés módosította.

A módosítás szükségességét indokolta a felgyorsult területi folyamatok, a közlekedési infrastruktúra-hálózat fejlődése, a Nemzeti Erdőtelepítési Program elkészítése, a kiváló termőhelyi adottságú szántó- és erdőterületek kijelölése, az Országos Ökológiai Hálózat felülvizsgálata, a Natura 2000 európai közösségi jelentőségű természetvédelmi területek rendelettel való meghatározása.
A módosítás során az országos területfelhasználási kategóriák rendszere nem változott meg, csak az ábrázolható terület minimális nagysága és a lehatárolás pontossága változott.

Az országos területfelhasználási kategóriák lehatárolása azonban az Ország Szerkezeti Tervében jelentősen változott.
Jelentős mértékben érinti a megyei területrendezési tervet, hogy módosultak a kiemelt térségi és megyei területfelhasználási kategóriák, mivel megszűnt a külterjes és belterjes mezőgazdasági térség, illetve a mozaikos területhasználatú térségek ábrázolhatósága érdekében bővebb tartalmat kapott a vegyes területfelhasználású térség.

A 2003-ban elfogadott OTrT az erdőterületeket „jelképesen" ábrázolta és egyáltalán nem jelölt ki Tolna megyében vegyes területfelhasználású térséget.
A jelenleg érvényes OTrT a térségi területfelhasználást – az Ország Szerkezeti Tervében –pontosabban határozta meg, mint a 2003-as országos terv, ami alapján készült a jelenleg hatályos megyei területrendezési terv.

Az erdőgazdasági térség jelentős mértékben pontosodott. Összefüggő erdőterületeket Paks és Németkér, Miszla, Kisszékely, Nagyszékely határában, Tamási és Gyulaj, valamint Kurd, Csibrák, Dúzs, Lengyel, Mucsi és Szekszárd, Grábóc, Szálka területén jelöl az Ország Szerkezeti Terve. Ez az ország jövője, a klímaváltozás elleni védekezés, a tolnai táj élővilágának gazdagsága szempontjából fontos szabályozás.

Komoly előrelépés, hogy részint az egykori szőlőhegyi, azaz intenzívebben beépített, kertészetileg hasznosított külterületi részeket az új OTrT vegyes területfelhasználási térségnek jelöli. Így a Dunaföldvár és Bölcske közötti szőlős-gyümölcsös területet, Gyönk körzetét, a Szekszárdi borvidék szőlőhegyi területeit, valamint Závod, Kisvejke, Nagyvejke, Mucsfa gyümölcstermő vidékét és Nagydorog-Györköny magasabban fekvő területeit sorolja vegyes térségbe az OTrT.

A közlekedéshálózat szempontjából igen lényeges, hogy az új OTrT-ben már nem szerepel az M65-ös gyorsforgalmi út, amely az M6-oshoz hasonlóan, csak a megye nyugati részén teremtett volna kapcsolatot Észak- és Dél-Dunántúl, illetve Észak- és Dél-Európa között.
Az M65-ös helyett egy Dombóvár-Székesfehérvár irányába haladó főutat tartalmaz az országos terv egyrészt a mai 61 számú főút nyomvonalán.
Sajnos a megye középső részének megújulásához nélkülözhetetlen kelet-nyugat irányú főútra az OTrT nem tesz javaslatot. Ez a kelet-nyugati irányú közúti kapcsolatot északon nagyrészt a megyehatáron kívül haladó 61 számú főút, az átlós irányú 65 számú főút és szintén a nagyrészt megyén kívül haladó M9-es gyorsforgalmi út teremti meg. Ezek az utak azonban belső kistérségi közlekedést, illetve a megye keleti és nyugati része közötti kedvezőbb kapcsolatot csak részben segítik.

Az erdőterületekhez hasonlóan az új OTrT pontosabban tartalmazza a kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezetét is. Az új országos terv különösen a Duna mellett Madocsa, Gerjen, Tolna, Bogyiszló és Bátaszék térségében jelöl új kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezetet. Ez azért fontos, mert az OTrT törvényi szabálya ebben az övezetben csak kivételesen, egyéb lehetőség híján enged beépítésre szánt területet kijelölni.

Feltűnően sok kisebb-nagyobb területű vízgazdálkodási térséget jelöl az OTrT, amelyek nagy része a hatályos megyei területrendezési tervben is szerepel, ezért ezek érvényesítése a felülvizsgálat során teljesíthető. A vízgazdálkodási térség vízfelületeinek nagyobb része meglévő tó, víztározó, újabb tavak létesítésével a táj természetközeli jellege, tájképi vonzereje is gazdagodik.

Új irány az OTrT-ben, hogy a 2003-as tervhez képest pontosabban, földrajzilag indokoltabban és jóval több helyen jelöl vegyes területfelhasználású térséget.

Az Országos Területrendezési Terv (OTrT) övezetei:
Az OTrT módosítása során megszűnt a kiemelten fontos érzékeny természeti övezet.
Új országos övezetként került bevezetésre a kiváló termőhelyi adottságú erdőterület, országos jelentőségű tájképvédelmi terület, a kulturális örökség szempontjából kiemelten kezelendő terület, az ásványi nyersanyag gazdálkodási terület, az együtt tervezhető térségek övezete és a kiemelt fontosságú meglévő honvédelmi terület övezete.

A kiemelt térségi és megyei tervekben az országos ökológiai hálózat részeinek a megnevezése megváltozott, bevezetésre került az erdőtelepítésre alkalmas terület, a világörökség és világörökség-várományos terület, valamint a történeti település terület.
A törvénymódosítás során új bekezdéssel bővült az övezeti szabályozás, amely szerint az országos övezeteket, továbbá a kiemelt térségi és megyei övezeteket területi érintettség esetén a kiemelt térségi és megyei területrendezési tervben alkalmazni kell.

Az új országos ökológiai hálózat övezete következtében a kiemelt térségi és megyei övezetek számát négyről háromra csökkentette, ugyanakkor az országosan lehatárolt területek nagysága 12%-kal (!) növekedett, így a védettségi szint is jelentősen megerősödött.
Az OTrT módosítása során Tolna megyében az Országos Ökológiai Hálózat övezete területi kijelölésében jelentős változás nem történt. A nagyobb, értékes, összefüggő erdőterületek, a Duna és a Sió (Sárvíz) menti védett területek, a nagyobb összefüggő erdőségek és a természetközeli élőhelyekben gazdag patakvölgyek tartoznak a magterület, ökológiai folyosó, pufferterület övezetébe.
A kiváló termőhelyi adottságú szántóterületek övezete növekedett, a kiváló termőhelyi adottságú szántóterület a magasabb dombos vidék kivételével a megye csaknem valamennyi részén megtalálható.
Az OTrT kiváló adottságú erdőterület övezet nem szerepelt a 2003-ban elfogadott törvényben, ezért a megyei területrendezési tervben és a településrendezési tervek készítésekor ezt fokozottan figyelembe kell venni. Tolna megyében viszonylag kevés a kiváló termőhelyi adottságú erdőterület.

Országos komplex tájrehabilitációt igénylő terület övezete nincs Tolna megye területén a módosított OTrT-ben. Országos jelentőségű tájképvédelmi terület övezete viszont igen. A Duna-mentét, Szekszárd, Bonyhád, valamint Tolnai-Hegyhát térségét sorolta az OTrT a tájképvédelmi övezetbe.

Szintén új övezet a kulturális örökség szempontjából kiemelten kezelendő terület övezete. Tolna megye területén a Duna-völgyi települések (LIMES), Szekszárd, Bonyhád, Dombóvár, Tamási, Regöly, Hőgyész, Pári, Ozora, Simontornya tartozik ebbe az országos övezetbe.

A kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség védelmi terület övezete csak kisebb foltokban a Duna mentén érintik Tolna megye területét.
A felszíni vizek vízgyűjtő területének övezete csak a Szekszárd alatt fekvő Sárközben érinti a megye területét.

Ásványi nyersanyag gazdálkodás terület övezete a megye több településén figyelembe veendő.
Az új övezet a „együtt tervezhető térségek övezetét" vizsgálatunkban urbanizálódó tájként értékelt Szekszárdi település-együttesre jelölte ki az OTrT.
Kiemelt fontosságú meglévő honvédelmi terület övezetét két településre Simontornya várost és Medina községet határozta meg az új országos területrendezési terv.

A természeti adottságok, a társadalmi és gazdasági mozgások valamint vonalas létesítmények „nem ismernek" megyehatárokat.
Az adott tájegységek, gazdasági területek átnyúlnak a megyét körülvevő Fejér, Somogy, Baranya valamint Bács-Kiskun megyébe. Ez utóbbi esetében a Duna is inkább összeköt, mint szétválaszt. Ugyanakkor a közúti és vasúti hálózatok, energetikai hálózatok (gáz, villany) szerves kapcsolatot képeznek a környező megyék között.
Gazdasági, kereskedelmi és szolgáltatás igénybevételéhez is jellemzőbb a közeli és nagyobb települések elérhetősége, mint a megye struktúráján belül maradás.

Tolna megye Területrendezési Tervének módosítása során a Tolna Megyei Közgyűlés 2/2012. (II. 17.) közgyűlési határozatának 4.2.) pontja tartalmazza, hogy „a rendelettel elfogadott területrendezési tervben foglaltak és a határozattal elfogadott általános célok és ajánlások a megye fejlesztési koncepciójába, programjaiba beépüljenek."
A közgyűlési határozat 4.6.) pontja foglalja össze a térségi mellékúthálózat tervezett elemeit, a elkerülő szakaszait, valamint a új útkapcsolatokat:

„Térségi mellékúthálózat tervezett elemei:

- Paks (6. sz. főút) – Nagydorog – Tamási (61. sz. főút) (a 6232j út felhasználásával)
- Bátaszék (M6) – Mőcsény – Bonyhád – M9 (5603j út felhasználásával)
- Hőgyész (65. sz. főút) – Dombóvár (61. sz. főút) (5632j út felhasználásával)
- Iregszemcse (65. sz. főút) – Ozora – Simontornya (61.sz. főút) (6407j út felhasználásával)
- Dunaföldvár (6. sz. főút) – Mezőfalva – Seregélyes (62. sz. főút) (6228j út felhasználásával)
- Igal – Lápafő – Szakcs – Kocsola (6507j. út felhasználásával)

Térségi mellékúthálózat tervezett elkerülő szakaszai:

- Ozora (6407j. úton)
- Nagyszokoly (6407j. úton)
- Paks (6231j. és 6232j. úton)
- Bátaszék (tehermentesítő elkerülő út a Bonyhádi út és az 56.sz. főút között)

Tervezett új útkapcsolatok:

- Belecska – 61. sz. főút (a Paks - Nagydorog – Tamási térségi jelentőségű mellékút részeként)
- Miszla – Sárszentlőrinc között (a Paks - Nagydorog – Tamási térségi jelentőségű mellékút részeként)
- Kalaznó – Sárszentlőrinc között (a Hőgyész – Sárszentlőrinc térségi jelentőségű mellékút részeként)
- Dunaföldvár (6229j. út) – 61. sz. főút
- Tolna – 5112j. út – Fadd-Dombori komp
- Bölcske (51362j. út) – 6. sz. főút
- Paks – Dunakömlőd (6231. j. út és Dunakömlőd között)
- Gerjen – Paks
- Fácánkert (51164j. út) – 63. sz. főút
- Szedres elkerülő utak (63. sz. út – 6316. j. út és 63. sz. út – 6235. j. út között)
- Németkér – Alap (61. sz. főút)
- Bikács – Györköny
- Pusztahencse – 6233j. út
- Tengelic – 6234 és 6235j. utak összekötése
- Bogyiszló – Szekszárdi kikötő – 51369j. út
- Decs – Pörböly
- Báta – Pörböly
- Báta – Alsónyék
- Báta – Dunaszekcső
- Mőcsény – Cikó
- Szálka – Grábóc
- Szálka – Mőcsény
- Szálka – Alsónána
- Cikó – Hidas
- Cikó – Ófalu
- Csibrák - Szakály
- Kismányok – 5605j. út
- Izmény – Aparhant
- Izmény – Lengyel
- Nagyvejke – 6535j. út
- Felsőnána – Kistormás
- Udvari – Alsópélpuszta
- Szárazd – Diósberény
- Nagyszékely – 6317j. út
- Nagyszékely – Kisszékely
- Kisszékely – Sárszentlőrinc
- Miszla – 6312j. út
- Ozora – Lajoskomárom (Külsősáripuszta)

- Gyulaj – Dalmand
- Gyulaj – Kocsola
- Koppányszántó – Értény
- Értény – Bedegkér
- Újireg – Iregszemcse

A közgyűlési határozat 4.7.) pontja alapján Tolna Megyei Önkormányzat Közgyűlése támogatja a Pörböly – Gemenc – Bárányfok keskeny nyomtávú vasútvonal meghosszabbítását Szekszárd vasútállomásig.

A Tolna Megyei Közgyűlés 2/2012. (II. 17.) közgyűlési határozatának 1. számú mellékletét a Helyzetértékelés 13. számú melléklete tartalmazza.

A Tolna Megyei Közgyűlés 2/2012. (II. 17.) közgyűlési határozatának 2. számú mellékletét a Helyzetértékelés 14. számú melléklete tartalmazza.

2.1/f A megyét érintő környezetvédelmi, természetvédelmi és tájvédelmi szabályozások

Kizárólag a legjelentősebb jogszabályok felsorolására szorítkozunk ezen fejezeti rész kidolgozása során**.**

Általános környezetvédelem
- 1995. évi LIII. törvény
  a környezet védelmének általános szabályairól
- 90/2007. (IV.26.) Korm. rendelet
  a környezetkárosodás megelőzésének és elhárításának rendjéről

Hulladékgazdálkodás
- 2000. évi XLIII. törvény
  a hulladékgazdálkodásról

Termékdíj
- 2011. évi LXXXV. törvény
  a környezetvédelmi termékdíjról

Levegőtisztaság-védelem
- 306/2010. (XII.23.) Korm. rendelet
  a levegő védelméről

Természetvédelem
- 1996. évi LIII. törvény
  a természet védelméről
- 1995. évi XCIII. törvény
  a védett természeti területek védettségi szintjének helyreállításáról
- 91/2007. (IV.26.) Korm. rendelet
  a természetben okozott károsodás mértékének megállapításáról, valamint a kármentesítés szabályairól

Natura 2000
- 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet
  az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről
- 269/2007. (X.18.) Korm. rendelet
  a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól

Vízvédelem, vízgazdálkodás
- 1995. évi LVII. törvény
  a vízgazdálkodásról
- 219/2004. (VII.21.) Korm. rendelet
  a felszín alatti vizek védelméről
- 220/2004. (VII.21.) Korm. rendelet
  a felszíni vizek minősége védelmének szabályairól

Zaj- és rezgésvédelem
- 280/2004. (X.20.) Korm. rendelet
  a környezeti zaj értékeléséről és kezeléséről
- 284/2007. (X.29.) Korm. rendelet
  a környezeti zaj és rezgés elleni védelem egyes szabályairól
- 27/2008. (XII.3.) KvVM-EüM együttes rendelet
  a környezeti zaj- és rezgésterhelési határértékek megállapításáról

2.1/g A megye 20 ezer lakos feletti városainak települési gazdasági vagy településfejlesztési programjai és településfejlesztési koncepciói

Megyeszékhely programjai

Szekszárd Megyei Jogú Város Önkormányzatának Gazdasági Programja 2010-2014

Szekszárd Megyei Jogú Város 2011-2014. évi gazdasági programjának alapját a „Szekszárd a fejlődő város” választási programban megfogalmazott célkitűzések alkotják. Alapvető stratégiai célként szerepel a folyamatban lévő beruházások - Agóra program, belváros rehabilitáció, élményfürdő és atlétika-pálya, csatornahálózat fejlesztés – befejezése, valamint munkahelyteremtő, turisztikai, és a városlakók komfortérzetét növelő fejlesztések indukálása és megvalósítása.
A program 5 prioritás alatt határozza meg a tervezési időszak fő intézkedéseit.

Szekszárd MJV Integrált Városfejlesztési Stratégia

Az Integrált Városfejlesztési Stratégia a város fejlesztési koncepcióját konkretizálja a településszerkezeti tervre lebontva. A város 2007-2013 közötti időszak során fejleszteni kívánt akcióterületeit jelöli ki, ezek hatókörét ill. a környezetük 7-8 éves céljait.
Az IVS az alábbi akcióterületek kijelölését tartalmazza:
- Városközpont
- Felsőváros
- Bottyánhegy
- Újváros
- Alsóváros

- Bakta
- Miklósváros
- Szőlőhegyi Újtelep
- Iparterület
- Szilfa körül
- Csörge
- Palánk

2.1/h A megye hatályban lévő ágazati tervei, programjai

Tolna megyére vonatkozó átfogó programok tervek jelentős számban főként forráshiány miatt nem készültek. Az elmúlt tíz évben az alábbi még hatályban lévő dokumentumok készültek el:

- Tolna Megyei Önkormányzat Közművelődési Koncepciója 2003.
- Tolna Megye Sportkoncepciója 2002–2010.
- Tolna Megye Szociális Szolgáltatástervezési Koncepciója 2009.
- Tolna Megye Közoktatási Feladatellátási és Intézményhálózat-működtetési és Fejlesztési Terve 2009 –2015.
- Tolna Megye Komplex Fejlesztési Programjának aktualizálása 2011.
- Tolna Megye Területrendezési Terve 2012.

2.1/i Vonatkozó egyéb tervek

A 2007-2013 közötti Európai Uniós programozási időszakra való felkészülés jegyében számos ágazati és egyéb terv készült a Tolna Megyei Területfejlesztési Tanács által biztosított finanszírozással. A jelentősebb terveket megjelenítjük, melyeket a helyzetértékelés elkészítése során is áttekintetünk:

	Program neve	Elkészítés éve
1	Gazdaságfejlesztési mintaprogram Tolna megye kistérségeire	2004.
2	Tolna megyei vállalkozások fejlődését és önszerveződését elősegítő kamarai program	2003.
3	Szálka turizmusfejlesztési programja	2004.
4	"Elérhető jövőkép" - a Völgységi Kistérség terület- és gazdaságfejlesztési programja	2005.
5	Tolna megye kerékpárút-hálózatfejlesztési koncepciója és programja	2004.
6	Térségi hulladéklerakó megvalósíthatósági tanulmány - Dombóvári kistérség	2003.
7	Tolna megye roma fejlesztési programja, helyzetfeltáró tanulmány	2003.
8	Gazdasági erőforrások felmérése a Tamási kistérségben	2003.
9	A volt Budai Nagy Antal laktanya hasznosítási koncepciója + összefoglaló	2004.
10	Tolna megye roma fejlesztési programja II. kötet - stratégiai program	2003.
11	A "Közös Jövő" komplex fejlesztési program operatív	2002

	programjai	
12	Szekszárdi kistérség belterületi közúthálózat fejlesztési koncepciója	2004
13	A "Közös Jövő" komplex fejlesztési program stratégiai programja	2002.
14	Paks-Dunaföldvári kistérség területfejlesztési koncepciója, stratégiai és operatív program	2002.
15	Paks-Dunaföldvári kistérség területfejlesztési koncepciója, stratégiai és operatív program - helyzetfeltáró rész	
16	A területfejlesztési joganyaggal összefüggő közigazgatási joganyag modernizációja	2004.
17	Kistérségi PEA program megvalósítása a Paks-Dunaföldvári kistérségben - kidolgozott fejlesztési elképzelések az NFT operatív programjaira építve.	2005.
18	Paks - Dunaföldvári kistérség térinformatikai fejlesztési programja	2003.
19	Tolna megye idegenforgalmi portáljának megvalósíthatósági tanulmánya	2004.
20	A Dombóvári kistérség vállalkozáserősítő programja	2003.
21	A Dombóvári kistérség erőforrástérképe I. kötet, II. kötet	2002.
22	Tolna Megyei Roma fejl. programja III. kötet Operatív program	2003.
23	Szekszárd és Térsége Fejlesztési Közhasznú Társasága megvalósíthatósági tanulmánya	2002.
24	Tolna megye komplex fejlesztési programjának aktualizálása	2003.
25	A Dél-Tolnai mikrotérség térinformatikai fejlesztési programja	2003.
26	Kistérségi kábeltelevíziós hálózat kiépítése Tolna megyében - megvalósíthatósági tanulmány	2002.
27	Tamási fürdő fejlesztése fejlesztési koncepció – összefoglaló	2002.
28	Tolna megye foglalkoztatási stratégiája	
29	Szekszárd - Tolnai kistérség EU-s csatlakozási programja	2003.
30	Terület- és településfejl. képzés Tolna megyében	
31	Paks város gazdaságfejlesztési programja	2004.
32	Zomba és térsége turizmusfejlesztési programja	2002.
33	Gazdaságfejlesztési mintaprogram Tolna megye kistérségeire	2004.
34	Térinformatika - E-közigazgatás A Szekszárd-Tolnai kistérség térinformatikai fejlesztési lehetőségei - helyzetfeltárás és stratégiai programcélok	

2.1/j A tervezést érintő egyéb jogszabályok

Területrendezésre vonatkozó fontosabb jogszabályok

Törvények:

- 1996. évi XXI. törvény
  a területfejlesztésről és a területrendezésről
- 1997. évi LXXVIII. törvény
  az épített környezet alakításáról és védelméről
- 2003. évi XXVI. törvény
  az Országos Területrendezési Tervről

Kormányrendeletek:

- 253/1997. (XII. 20.) Korm. rendelet
  az országos településrendezési és építési követelményekről
- 31/2007. (II. 28.) Korm. rendelet
  a területfejlesztéssel és területrendezéssel kapcsolatos információs rendszerről és a kötelező adatközlés rendjéről
- 277/2008. (XI. 24.) Korm. rendelet
  az építésügy, a településfejlesztés és -rendezés körébe tartozó dokumentációk központi nyilvántartásáról
- 76/2009. (IV. 8.) Korm. rendelet
  a területrendezési hatósági eljárásokról
- 190/2009. (IX. 15.) Korm. rendelet
  a főépítészi tevékenységről
- 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet
  a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól
- 282/2009. (XII. 11.) Korm. rendelet
  a kiemelt térségi és megyei területrendezési tervek, valamint a településrendezési tervek készítése során az országos, a kiemelt térségi és a megyei övezetek területi érintettségével kapcsolatosan állásfoglalásra kötelezett államigazgatási szervek köréről és az eljárás részletes szabályairól
- 16/2010. (II. 5.) Korm. rendelet
  a területfejlesztéssel és a területrendezéssel összefüggésben megőrzendő dokumentumok gyűjtéséről, megőrzéséről, nyilvántartásáról és hasznosításáról
- 37/2010. (II. 26.) Korm. rendelet
  a területi monitoring rendszerről
- 77/2010. (III. 25.) Korm. rendelet
  a területrendezési tervezési jogosultságról és a területrendezési tervezési tevékenység felügyeletét ellátó hatóság kijelöléséről

Miniszteri rendeletek:

- 40/1999. (IV. 23.) FVM rendelet
  a területrendezési, a településrendezési és az építészeti-műszaki tervtanácsokról

Területfejlesztésre vonatkozó fontosabb jogszabályok

Törvények:

- 1996. évi XXI. törvény
  a területfejlesztésről és a területrendezésről
- 2011. évi CLXXXIX. törvény
  Magyarország helyi önkormányzatairól

Kormányrendeletek:

- 2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet
  egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról
- 51/2005. (III. 24.) Korm. rendelet
  a területfejlesztés intézményei törvényességi felügyeletének részletes szabályairól
- 31/2007. (II. 28.) Korm. rendelet
  a területfejlesztéssel és a területrendezéssel kapcsolatos információs rendszerről és a kötelező adatközlés szabályairól
- 311/2007. (XI. 17.) Korm. rendelet
  a kedvezményezett térségek besorolásáról
- 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet
  a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól
- 16/2010. (II. 5.) Korm. rendelet
  a területfejlesztéssel és a területrendezéssel összefüggésben megőrzendő dokumentumok gyűjtéséről, megőrzéséről, nyilvántartásáról és hasznosításáról
- 37/2010. (II. 26.) Korm. rendelet
  a területi monitoring rendszerről

Országgyűlési határozatok:

- 96/2005. (XII. 25.) OGY határozat
  az Országos Fejlesztéspolitikai Koncepcióról
- 97/2005. (XII. 25.) OGY határozat
  az Országos Területfejlesztési Koncepcióról
- 67/2007. (VI. 28.) OGY határozat
  a területfejlesztési támogatásokról és a decentralizáció elveiről, a kedvezményezett térségek besorolásának feltételrendszeréről

Kormányhatározat:

- 1103/2006. (X. 30.) Korm. határozat
  az Új Magyarország Fejlesztési Terv elfogadásáról

Vidékfejlesztésre vonatkozó fontosabb jogszabályok

Törvények:

- 1995. évi LIII. törvény
  a környezet védelmének általános szabályairól
- 1996. évi LIII. törvény

a természet védelméről

Kormányrendelet:

- 311/2007. (XI.17.) Korm. rend.
  a kedvezményezett térségek besorolásáról

Miniszteri rendeletek:

- 137/2004. (IX. 18.) FVM rendelet
  a Nemzeti Vidékfejlesztési Terv kihirdetéséről, valamint az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alapból nyújtandó vidékfejlesztési támogatásokkal összefüggésben a kedvezőtlen adottságú területek és az azokhoz tartozó települések megállapításáról
- 172/2004. (XII. 23.) FVM rendelet
  az Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program kihirdetéséről

Országgyűlési határozat:

- 49/2009. (V. 27.) OGY határozat
  a tanyák és tanyás térségek megőrzéséről, fejlesztéséről

Kormányhatározat:

- 1103/2006. (X. 30.) kormány határozat
  az Új Magyarország Fejlesztési Terv elfogadásáról

2.2 A TÉRSÉG TERÜLETFEJLESZTÉSI SZEREPLŐI ELKÉPZELÉSEINEK FELTÁRÁSA, A TERVEZÉSI FOLYAMAT PARTNERSÉGI TERVÉNEK ELKÉSZÍTÉSE ÉS VÉGREHAJTÁSA

Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 27. § (1) bekezdése szerint „A megyei önkormányzat területi önkormányzat, amely törvényben meghatározottak szerint területfejlesztési, vidékfejlesztési, területrendezési, valamint koordinációs feladatokat lát el.” A 2011. évi CXCVIII. törvény alapján a megye vált a területfejlesztés legfontosabb területi szintjévé. A megyék első legfontosabb feladata egy szakmailag jól összeállított megyei területfejlesztési koncepció elkészítése. A Tolna megyére készített MTFK tartalmazza a területfejlesztési, a vidékfejlesztési, valamint az egyéb szakterületek koncepcionális fejlesztési elgondolásait. A megyei szintű területfejlesztési tervezés a korábbinál erősebb központi területfejlesztési tervezési szakmai koordinációval, támogatással és ellenőrzéssel folyik.

A Tolna Megyei Önkormányzat a 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet) alapján az érintettek számára, már a tervezés megkezdése során biztosítja a szakmai véleménynyilvánítás lehetőségét. Az Európai Unió Strukturális Alapjaira vonatkozó Általános Rendelet alapján a “partnerség” elve a közösségi támogatások előkészítésére, finanszírozására, monitoringjára és értékelésére is kiterjed. A partnerség fogalma magában foglalja az Európai Bizottság és a magyar kormány

közötti, illetve a magyar központi és területi közigazgatási egységek és a szociális, gazdasági, civil, stb. partnerek közötti együttműködést is.

2.2/a A partnerségi terv elkészítése

A Partnerségi Terv elkészítése során arra törekedtünk, hogy az érintettek azon körét sikeresen vonjuk be a folyamatos, rendszeres egyeztetésekkel érintettek körébe, akik a korábbi időszakban (elmúlt 10 évben) is meghatározó szereplői voltak a tevékenységükkel, információikkal, véleménynyilvánításukkal a megyei fejlesztéseknek, a megye felzárkóztatásának.

A Tolna Megye Területfejlesztési Koncepciójának összeállítása a partnerség elvének alkalmazásával történik.

A társadalmi egyeztetési folyamat során az alábbi alapelvek érvényesülnek:

Tervezhetőség és strukturáltság
Az TMTFK társadalmi egyeztetése koordináltan, a vélemények fogadása meghatározott szempontrendszer szerint, az TMTFK kialakításában résztvevő összes partner bevonásával, strukturáltan történik.

Folyamatos információnyújtás és információszerzés
Az összes partner esetében alapvető fontosságú a megfelelő időben történő információnyújtás és információszerzés.

Partnerség
A partnereket egyenrangú feleknek kell tekinteni, az érintettek mindegyikének lehetősége van egyeztetésre, valamennyi beérkezett (értékelhető) véleményt figyelembe kell venni.
Bizalom
A partnerek számára biztosítani kell, hogy a döntéshozatalról érdemi információkat kapjanak, a beküldött véleményeikre érdemi visszajelzéseket kell küldeni.

Koncentráltság és konszenzus
Fontos, hogy a partnerek tudják, ismerjék a társadalmi egyeztetések hasznosságát és tisztában legyenek azzal, hogy az elhangzott javaslatok az egyeztetésekbe beépíthetők.

Nyitottság, nyilvánosság és átláthatóság (Transzparencia)
Az egyeztetési folyamatba az érintettek bármelyik fázisban bekapcsolódhatnak. Fontos cél az érintettek minél szélesebb körének elérése, megszólítása. Az egyeztetési folyamat során biztosítani kell a legszélesebb nyilvánosságot és minden információhoz való hozzáférést (Internet, írott és elektronikus média).

Közérthetőség és hatékony kommunikáció
Az egyeztetési folyamatok során biztosítani kell, hogy mindenki számára elérhető kommunikációs csatornán folyjanak az egyeztetések a lehető legközérthetőbb nyelvezetet használva.

Dokumentáltság
Az egyeztetések lépései, az abban résztvevő partnerek véleménye teljes körűen dokumentált kell legyen. Törekedni kell a dokumentációk teljes körű nyilvánosságának biztosítására.

Folyamatos monitoring, visszacsatolás
Az TMTFK egyeztetése a prioritások kialakításától kezdve a végleges változat megvitatásáig folyamatosan zajlik. Érdemi dialógus jön létre az észrevételek, javaslatok strukturált feldolgozása és megválaszolása során. Vizsgálni kell, hogy a társadalmi egyeztetés megfelelően zajlott-e le, az érintettek véleménye megfelelően beépítésre került-e, az összes elv és az előre rögzített tervezés érvényesült-e a megvalósítás során.

Esélyegyenlőség
A TMTFK egyeztetésének teljes folyamatában érvényesül a nők és férfiak közötti esélyegyenlőség.

2.2/b A partnerségi terv végrehajtása

Az alapelvek figyelembevételével került kialakításra a Partnerségi Terv az alábbiak szerint:

<u>Zárt társadalmi-szakmai egyeztetések (írott és szóbeli):</u>

Az érintettek fejlesztési elképzeléseinek feltárása

Feladat-meghatározás: a fejlesztési prioritások mentén a Tolna megye települési önkormányzatainak, a vállalkozói szféra, illetve a civil szféra fejlesztési elképzeléseinek összegyűjtése személyes találkozók által és kérdőíves formában.
Koordináló: Tolna Megyei Önkormányzat Hivatala, Területfejlesztési Osztály

Egyeztetési folyamat a tervezés során

Feladat-meghatározás: a tervezési munkaszakaszban egyeztetés az érintettek bevonásával mérföldkövenként (Helyzetelemzés – Területfejlesztési koncepció – Stratégiai program – Operatív program).

A társadalmi egyeztetés (konzultáció) szereplői a szakmai anyagok készítése során:

- KSH Tolna Megyei Igazgatósága
- Tolna megyei települési önkormányzatok
- Tolna Megyei Agrárkamara
- Tolna Megyei Kereskedelmi és Iparkamara
- Tolna Megyei Kormányhivatal
- Kereskedők és Vállalkozók Tolna Megyei Szervezete
- VOSZ Tolna Megyei Szervezete
- Városi civil tanácsok
- Lakható Szekszárdért Egyesület (Civil Információs Centrum működtetése)
- Tolna Megyei Cigány Nemzetiségi Önkormányzat

- Tolna Megyei Német Nemzetiségi Önkormányzat
- Tolna Megyei Mérnök Kamara
- Tolna Megyei Vállalkozásfejlesztési Alapítvány
- Pécsi Tudományegyetem
- Takarékszövetkezetek (Tolna megye területén működő)
- Dél-Dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség Nkft.
- Paksi Atomerőmű Zrt.
- LEADER helyi akciócsoportok
- Szekszárd és Térsége Többcélú Kistérségi Társulás
- Dombóvár és Környéke Többcélú Kistérségi Társulás
- Völgységi Többcélú Kistérségi Társulás
- Tamási-Simontornya Többcélú Kistérségi Társulás
- Paksi Többcélú Kistérségi Társulás
- Kistérségenként a 10 legnagyobb adózó vállalkozó (50 vállalkozás)
- Megyei és regionális szinten meghatározó vállalkozásfejlesztő, agrárfejlesztő szervezetek
- Megyei és regionális szinten meghatározó termelői együttműködések (klaszter, TÉSZ, BÉSZ, Termelői csoport)

Koordináló: Tolna Megyei Önkormányzat Hivatala, Területfejlesztési Osztály

Nyílt (online – e-mailen, illetve elsősorban a www.tolnamegye.hu honlapon keresztül) társadalmi-szakmai egyeztetések:

A tervezési dokumentumok mérföldkövenkénti (Helyzetelemzés – Területfejlesztési koncepció – Stratégiai program – Operatív program) véleményeztetése

Feladat-meghatározás:

a) az elkészült szakmai anyagok megküldése véleményezésre a 218/2009. (X.6.) Korm. rendelet 10. sz. melléklete alapján a következő szerveknek:

- Országos Területfejlesztési Tanács;
- miniszterek;
- a következő kormányhivatalok:
  - Központi Statisztikai Hivatal,
  - Tolna Megyei Kormányhivatal,
  - Magyar Energia Hivatal,
  - Országos Atomenergia Hivatal;
- Országos Környezetvédelmi Tanács;
- Magyar Tudományos Akadémia;
- országos önkormányzati érdekszövetségek;
- az érintett térségi fejlesztési tanácsok;
- az érintett megyei önkormányzatok;
- Szekszárd Megye Jogú Város Önkormányzata;
- az érintett települési önkormányzatok;
- az érintett területi államigazgatási szervek közül:
  - illetékes környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi felügyelőség;
  - működési területével érintett nemzeti park igazgatóság;
  - működési területével érintett vízügyi igazgatóság;

- Nemzeti Környezetügyi Intézet működési területtel érintett területi kirendeltsége.

b) az elkészült szakmai anyagok közzététele társadalmi egyeztetés céljából a www.tolnamegye.hu honlapon.

Koordináló: Tolna Megyei Önkormányzat Hivatala, Területfejlesztési Osztály

2.2/c A partnerségi terv eredményei alapján

A partnerségi terv segítségével a megyei fejlesztési anyagok, szakmai programok széles körű szakmai és társadalmi egyeztetésére kerül sor. A nagy nyilvánosság biztosítása, a többszintű véleményezés garantálja a szakmai anyagok minél inkább helyi igényekhez való igazítását. A megye felzárkóztatásában, fejlesztésében érdekeltek (érintettek) a programok véleményezésén keresztül közvetlenül is részt vesznek saját jövőjük alakításában.

2.2/ca Az üzleti szektor szereplőinek a térséget érintő fejlesztési elképzeléseinek áttekintése

A megyében kevés nagyvállalat található. A legjelentősebb adófizető és nyereséget termelő vállalkozás, melynek székhelye a megyében található a Paksi Atomerőmű Zrt. A nemzetgazdasági szempontból is kiemelkedő jelentőséggel bíró vállalkozás az országos viszonyításban is a 25 legjelentősebb adófizető vállalkozás között található. A vállalkozások közül legnagyobb a mikrovállalkozások száma és országos viszonylatban kevés számú kisvállalkozást találunk a megyében. A vállalkozások gondjait, problémáit és jövőbeli elképzeléseit a mikrotérségi találkozók keretében csak kis mértékben ismerhettük meg. Összességében elmondható, hogy a vállalkozások tőkehiányosak, komoly gondot jelent számukra egy elnyert részben pályázati forrásból megvalósított fejlesztés pénzügyi lebonyolítása. Kevés számban találunk a megyében azonos területen tevékenykedő vállalkozások közötti szakmai együttműködést. Szinte teljesen hiányzik a cégek kutatás- fejlesztési tevékenysége, ami tőkeszegénységre, valamint a vállalkozások közötti együttműködés hiányára is visszautal. Jellemzően csak a vállalkozások jelenlegi tevékenységi körükhöz kapcsolódó fejlesztésekben gondolkodnak, melynek többsége csak kisebb foglalkoztatás bővítéssel, vagy létszámbővítéssel egyáltalán nem jár. A vállalkozások több mint 85-90%-a a városokban tevékenykedik, ami a jelentős számú kistelepülés miatt kedvezőtlen arány. A vidéki településeken zömében kizárólag alapanyag termelésre, szántóföldi növénytermesztésre jöttek létre mikro vállalkozások, illetve kisebb számban a helyi lakosság szükségleteinek kielégítését szolgáló kereskedelmi és szolgáltató cégek. A jellemzően 1-2 főt foglalkoztató vállalkozások sokkal inkább tekinthetők családi vállalkozásoknak (egy-egy család megélhetését tudják biztosítani), mint továbbfejleszthető térségi gazdasági potenciálnak. A megye sajátos vállalkozási szerkezete több szintű beavatkozást kíván meg. Stratégiai szintű fejlesztési elképzeléssel kizárólag a megyei nagyvállalkozások rendelkeznek, ezen cégek várható fejlesztéseit viszont a mindenkori gazdasági környezet jelentős mértékben befolyásolja. Általános gond vidéken és a városban is a fogyasztás

csökkenése, a piacok beszűkülése és ezzel együtt a piaci szereplők közötti verseny fokozottabb kiéleződése.

2.2/cb Az önkormányzatok fejlesztési elképzeléseinek áttekintése

A települési önkormányzatok fejlesztési elképzeléseinek megismerése érdekében mind a 109 települést egy kérdőívvel kerestük meg. A helyzetfeltáró munkarész első változatának elkészítéséig összesen 49 településtől kaptuk meg a jövőbeli fejlesztésekkel kapcsolatos elképzeléseit, véleményeit. Az adatok folyamatosan érkeznek be és ennek megfelelően az adatokat folyamatosan feldolgozzuk a szakmai anyag végleges elfogadásáig.
A beérkezett fejlesztési elképzeléseket részletesen a Helyzetértékelés 15. számú melléklete tartalmazza.

2.2/cc A térség társadalmi szervezetei fejlesztési elképzeléseinek áttekintése

Tolna megyében jelentős számú megyei hatókörű társadalmi szervezet nem működik. A kistérségekben jellemzően nagy a civil élet, a civil aktivitás, de ezen szervezetek elsősorban települési, vagy kistérségi hatókörrel rendelkeznek. A társadalmi szervezetek szinte kizárólag saját működési tevékenységükre koncentrálnak és erre próbálnak a különböző pályázati kiírásokon keresztül forrást szerezni. Komoly fejlesztési elképzelés, javaslat részükről nem fogalmazódott meg. A fejlesztésekben betöltött szerepük a programozási időszakban fog körvonalazódni. A társadalmi szervezetek a korábbi fejlesztési időszakban nem, vagy nagyon kevés számban jelentek meg Tolna megyében a fejlesztési tárgyú projektekben. A társadalmi szervezetek minél nagyobb szerepvállalására kell törekedni a követező időszakban, hiszen az emberek, a lakosság ezáltal közvetlenül alakíthatja, véleményezheti a beruházások előkészítését, megvalósítását. Az elkészült beruházások ezáltal a társadalom, lakosság támogatását élvezik, széles körének igényeit kielégítik.

2.3 A TERÜLETFEJLESZTÉS ESZKÖZ- ÉS INTÉZMÉNYRENDSZERÉNEK ELEMZÉSE

2.3/b A területfejlesztés intézményrendszere (szervezet, működés, együttműködés)

A honi területfejlesztés alapdokumentuma a területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény. A jogszabály elfogadásának célja az volt, hogy biztosítsa az ország kiegyensúlyozott területi fejlesztését, előmozdítsa térségei társadalmi-gazdasági, kulturális fejlődését, valamint érvényesítse az átfogó területfejlesztési politikát az országos és a térségi területfejlesztési és területrendezési feladatok összehangolása érdekében. Előremutató szabályozást fektetett le, mivel az Európai Unió regionális politikájára figyelemmel, annak alapelveihez, eszköz- és intézményrendszeréhez való csatlakozás követelményeire is tekintettel volt.

A területfejlesztés forrásainak áttekintése

Az 1996-2004 közötti időszakban az ország Európai Uniós csatlakozásáig a területfejlesztés forrását a többször átalakított hazai területfejlesztési források és az előcsatlakozási alapok adták. A hazai források tekintetében 1996-ban mindössze két költségvetési elem, a Területfejlesztési célfeladatok támogatással fedezett kiadásai (TFC) és a Helyi önkormányzatok fejlesztési és vis major feladatainak támogatása (TEKI) létezett. Két év múlva új előirányzatként jelent meg a Cél jellegű decentralizált támogatás (CÉDE), majd 2003-ban a Térség- és településfelzárkóztatási célelőirányzat (TTFC), a Kistérségi támogatási alap (KITA) és a Vállalkozási övezetek támogatási célelőirányzata (VÖC). 2004-ben indult el a Terület- és régiófejlesztési célelőirányzat (TRFC) lehívásának lehetősége. A legtöbb támogatás 2005-ben állt rendelkezésre, mert 2005-től két újabb előirányzat a Települési önkormányzati szilárd burkolatú belterületi közutak burkolat felújításának támogatása (TEUT), és a Települési hulladék közszolgáltatás fejlesztésének támogatása (TEHU) támogatta a helyi fejlesztéseket. 2006-tól a Leghátrányosabb helyzetű kistérségek fejlesztésének támogatása (LEKI) elemmel bővült a források köre. A támogatási összegek 2007-ben a TEHU megszűnésével jelentősen csökkentek.

Az előcsatlakozási alapok körében a PHARE a strukturális, az ISPA a kohéziós, a SAPARD pedig a mezőgazdasági alapok előfutára volt.

2004-től az Európai Unió tagjaként Magyarország jogosulttá vált az uniós fejlesztési támogatások igénybevételére, melyeket a Strukturális Alapok és a Kohéziós Alap nyújtanak. Már az ország Európai Uniós csatlakozását megelőzően, de különösen azt követően, a regionalizmus térnyerésével párhuzamosan épült ki az Európai Uniós fejlesztési források szabályszerű felhasználását biztosító intézményrendszer.

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
KÖZPONTI	TFC								TRFC					
								TTFC						
								KITA						
								VÖC						
REGIONÁLIS						TFC			TRFC					
												TEKI		
												CÉDE		
												LEKI		
										TEUT				
										TEHU				
								TTFC						
MEGYEI	TFC													
	TEKI													
	CÉDE													
											LEKI			

A 2004-2006 közötti csonka fejlesztési ciklusban került sor az első Nemzet Fejlesztési Terv (NFT I.) megvalósítására. A 2007-ben elindult Új Magyarország Fejlesztési Terv legfontosabb célja a foglalkoztatás bővítése és a tartós növekedés feltételeinek megteremtése volt. Ennek érdekében hat kiemelt területen indított el összehangolt állami és uniós fejlesztéseket: a gazdaságban, a közlekedésben, a

társadalom megújulása érdekében, a környezet és az energetika területén, a területfejlesztésben és az államreform feladataival összefüggésben.
A kormányváltást követően 2010-ben meghirdetett Új Széchenyi Terv - újragondolva a korábbi célokat és hatékony választ adva a 2008-ban kibontakozó gazdasági krízisre - olyan kitörési pontokat fogalmazott meg, amelyek biztosítják a foglalkoztatás minél intenzívebb bővítését, a gazdasági növekedés feltételeinek megteremtését, és az ország versenyképességének javítását a megváltozott külgazdasági viszonyok között is. A kitörési pontok az egészségipar, a zöldgazdaság-fejlesztés, a vállalkozásfejlesztés, a közlekedésfejlesztés, valamint a tudomány-innováció és foglalkoztatás témaköréhez köthetők.

A hazai területfejlesztés intézményrendszere

A területfejlesztéssel és a területrendezéssel összefüggő egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXCVIII. törvény a területfejlesztés intézményrendszere vonatkozásában alapvető módosításokat hajtott végre. Ennek hatására 2012. január 1-től megszűntek a regionális fejlesztési tanácsok. Ugyancsak megszüntetésre kerültek a megyei területfejlesztési tanácsok és a kistérségi fejlesztési tanácsok is, ez utóbbi jogutódjai a többcélú kistérségi társulások lettek. Ezzel párhuzamosan a megyei önkormányzatok váltak a regionális és a megyei területfejlesztési tanácsok jogutódjaivá. Összességében elmondható, hogy a korábban ötszintű területfejlesztési intézményrendszer országos, régiós, megyei, kistérségi és települési szintjei közül kikerült a régiós és a kistérségi szint. A regionális területfejlesztési tanácsok munkaszervezetét jelentő regionális fejlesztési ügynökségek a Magyar Állam tulajdonába kerültek, amelynek nevében a tulajdonosi jogokat a területfejlesztésért felelős miniszter gyakorolja. A kistérségi szint intézményrendszerének módosítása mögött az a megfontolás állt, hogy megszüntetésre kerüljenek a feladatok, illetve a fejlesztési koncepciók és programok készítése tekintetében fennálló párhuzamosságok.
A regionális és megyei intézményrendszer átalakítását a helyi önkormányzatokról szóló sarkalatos törvényben rögzített új feladatelosztás indokolta, mivel abban a területfejlesztési és területrendezési feladatok címzettjei a megyei önkormányzatok lettek. A területfejlesztés intézményrendszerében új szereplő a regionális területfejlesztési fórum, illetve a megyei területfejlesztési fórum. A regionális fórum tagjai az adott régióban található megyei önkormányzatok, míg a megyei fórum tagja az adott megyei önkormányzat és a megyében található megyei jogú városok delegáltjai lesznek. A megyei fórum révén a megyei jogú városok sokkal hatékonyabban tudnak bekapcsolódni majd a területfejlesztési tevékenység alakításába.

A 2014-2020-as időszak területfejlesztési tervezése kapcsán a megyei, regionális szintek, illetve a szaktárcák közötti szakmai koordináció és a tervezési feladatok elvégzéséhez szükséges módszertani útmutatók elkészítése részben a gazdaságpolitikáért felelős miniszter irányítása alatt működő központi szerv a Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal, részben a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium, illetve a Miniszterelnökség feladata lesz. A 140/2012 (VII.2.) Kormányrendelettel került létrehozásra a Nemzeti Fejlesztési Kormánybizottság, melynek feladata az uniós forrásokkal összefüggő döntések meghozatala. Az NFK elnöke a miniszterelnök, tagjai a Miniszterelnökséget vezető államtitkár, a fejlesztési és a nemzetgazdasági miniszter.

A 2007-13 közötti Európai uniós programperiódus végrehajtási intézményrendszere

A 2007 és 2013 közötti Európai Uniós programidőszak felelős végrehajtási intézménye a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség (NFÜ). Az Ügynökség létrehozására a 130/2006. (VI.15.) Kormányrendelet alapján került sor a Nemzeti Fejlesztési Hivatal jogutódjaként. Az Ügynökség 2010-ig a Miniszterelnöki Hivatalt vezető miniszter irányítása alatt működő központi hivatal volt. Az új kormány létrejöttével az NFÜ felügyeletének feladatát a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium látja el.
Az NFÜ keretei között működő irányító hatóságok (IH-k) az EU-s források felhasználásában meghatározó szereppel bírnak, melyek feladataikat tekintve közreműködnek az egyes Operatív Programok véglegesítésében, irányítják az Operatív Program Programkiegészítő Dokumentum kidolgozását, és közreműködő szerepet vállalnak e dokumentumoknak az Európai Bizottsággal történő tárgyalásaiban. Az irányító hatóság részt vesz továbbá a költségvetési tervezésében.

Az új kormány megalakulásával párhuzamosan változás történt a Strukturális Alapok és a Kohéziós Alap kezelése során eljáró szervezetek, azaz a Közreműködő Szervezetek (KSZ) számát illetően is. A 7 db irányító hatóság alá korábban 15, míg jelenleg már csak 12 közreműködő szervezet tartozik.

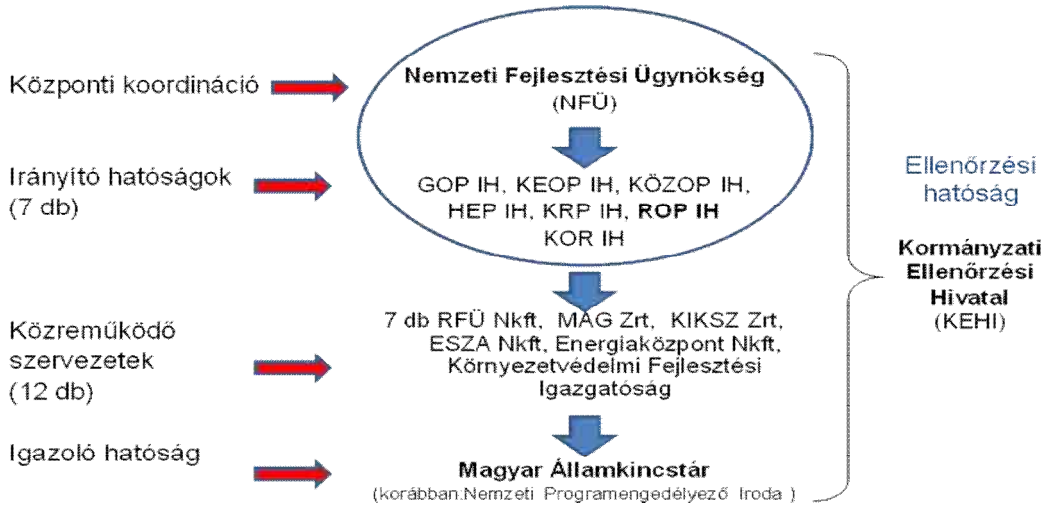

A fentiek alapján az irányító hatóság a közreműködő szervezetek bevonásával irányítja a meghirdetett pályázatok és központi programok végrehajtását, ennek megfelelően a szervezetek kapocsként definiálhatóak a kedvezményezettek és a döntéshozók között. A közreműködő szervezetek feladataikat tekintve részt vesznek az operatív és az akcióterv kidolgozásában, illetve a pályázati kiírás és támogatási szerződés minta tervezetének elkészítésében. Feladatuk továbbá a projekt javaslatok befogadása, értékelése, a támogatási szerződések megkötése, a projektek megvalósítása előrehaladásának nyomon követése, a támogatás kifizetésének engedélyezése, a folyamatba épített ellenőrzések elvégzése és a projektek zárásával kapcsolatos feladatok ellátása.
A tagállam által a kifizetési kérelmek összeállítására, és benyújtására és az Európai Bizottságtól érkező kifizetések fogadására kijelölt szervezet az igazoló hatóság, mely jelenleg a Magyar Államkincstár.
Az ellenőrzési hatóság az irányítási és ellenőrzési rendszerek hatékony, eredményes és gazdaságos működésének biztosítására kijelölt horizontális-koordinatív feladatokat

ellátó szervezet, amely működésében független az irányító hatóságtól, az igazoló hatóságtól és a közreműködő szervezetektől. Feladatait a Kormányzati Ellenőrzési Hivatal (KEHI) látja el.

2.3/a,c A területfejlesztés forrásainak elemzése (nemzetközi, központi költségvetési, önkormányzati források, a gazdasági egységek beruházásai, a különféle szervezetek fejlesztései, a háztartások) a területfejlesztés hatékonysága (eddigi eredmények, forrás-aktivitás, az intézmények hatása, hiányosságok)

Az EU-s területfejlesztési források rendszere és azok felhasználásának eredményei Tolna megyében

A 2007-től induló időszakban a legjelentősebb területfejlesztési forrás az Európai Unió kohéziós politikáját támogató alapokból (KA, ERFA, ESZA) érkezett hazánkba. Ez hét évre a nemzeti társfinanszírozás összegével együtt körülbelül 8 000 milliárd forint támogatási keretösszeget tesz ki, melynek köszönhetően évente több mint 1 100 milliárd forint forrás áll rendelkezésre területfejlesztésre a források felhasználását meghatározó Új Magyarország Fejlesztési Terv (ÚMFT) és Új Széchenyi Terv (ÚSZT) keretében.

Ennek a forrásnak legnagyobb része (24%) közlekedési infrastrukturális beruházásokra fordítható (KÖZOP). Mintegy 18% jut a 6 konvergencia régió regionális programjára, és további 6% a Közép-magyarországi térség fejlesztésére annak operatív programja keretében.

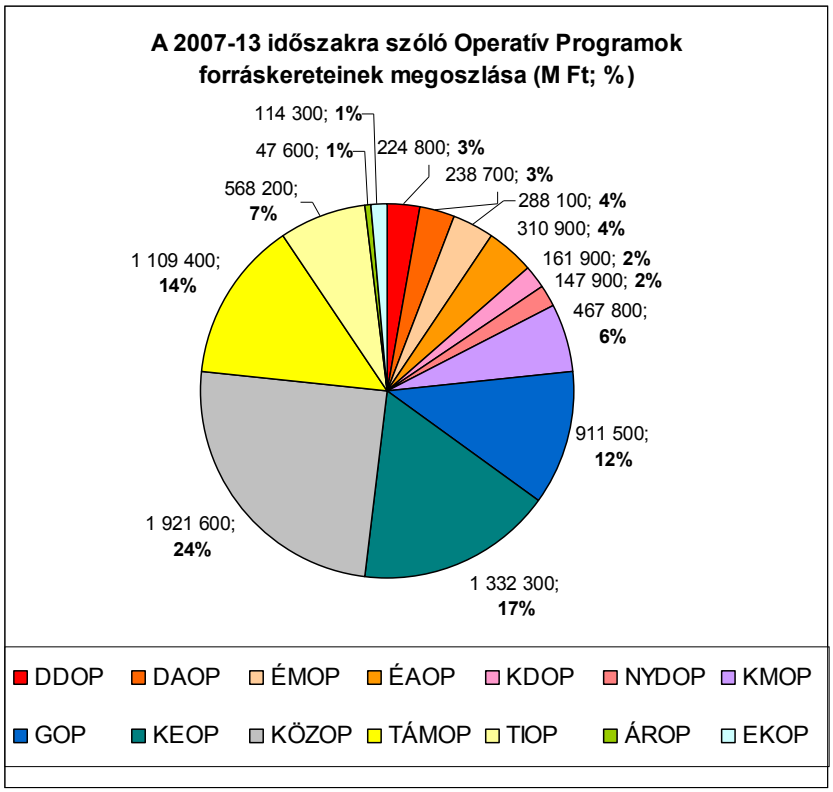

A 2007-13 időszakra szóló Operatív Programok forráskereteinek megoszlása

(Forrás: NFÜ)

A területfejlesztési források meghatározó részét kitevő EU-s támogatások ÚMFT és ÚSZT támogatási rendszerét tekintve országos összehasonlításban Tolna megye aktivitását vizsgálva megállapítható, hogy a beadott pályázatok száma szempontjából a megye az utolsó előtti helyet foglalja el. Az NFÜ honlapon elérhető 2012.09.13-i adatok alapján Tolna megyéből összesen 2 336 db pályázat került benyújtásra a 2007-13-as programozási ciklusban.

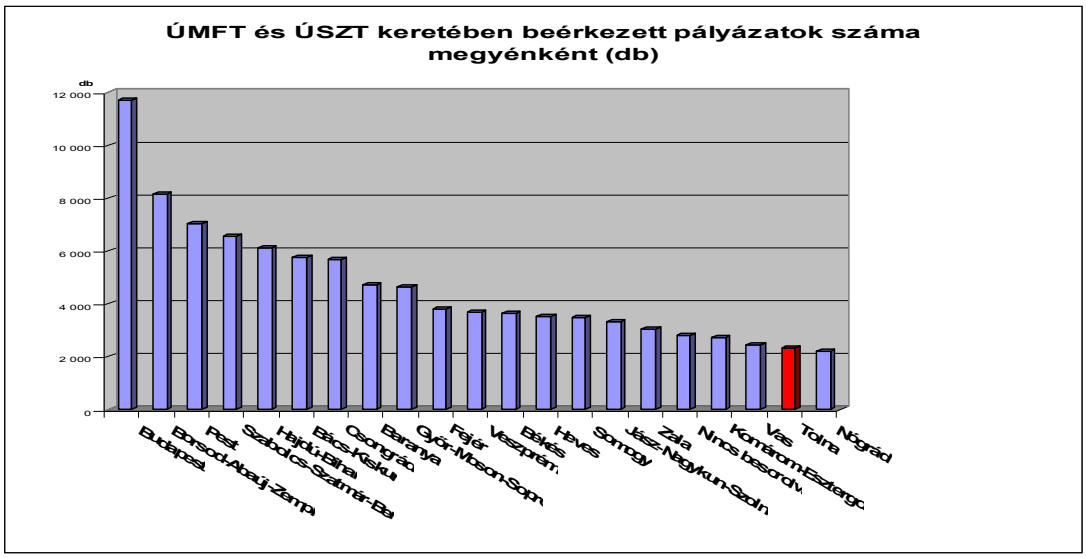

ÚMFT és ÚSZT keretében beérkezett pályázatok száma megyénként
(Forrás: NFÜ)

A támogatott pályázatok számát vizsgálva Tolna szintén az utolsó előtti helyen található a megyék sorában, összesen 1 231 db támogatott pályázattal. A legtöbb pályázat Budapestet leszámítva Borsod-Abaúj-Zemplén megyében (3 954 db), míg a legkevesebb Nógrád megyében (985 db) került támogatásra.
A pályázói sikeresség tekintetében viszont a megyék sorában a negyedik helyet foglalja el Tolna, a benyújtott pályázatok közel 53%-a került támogatásra, tehát a viszonylag kevesebb számú tolnai projektből arányaiban több jutott el a támogatási döntésig, mint az országos átlag.

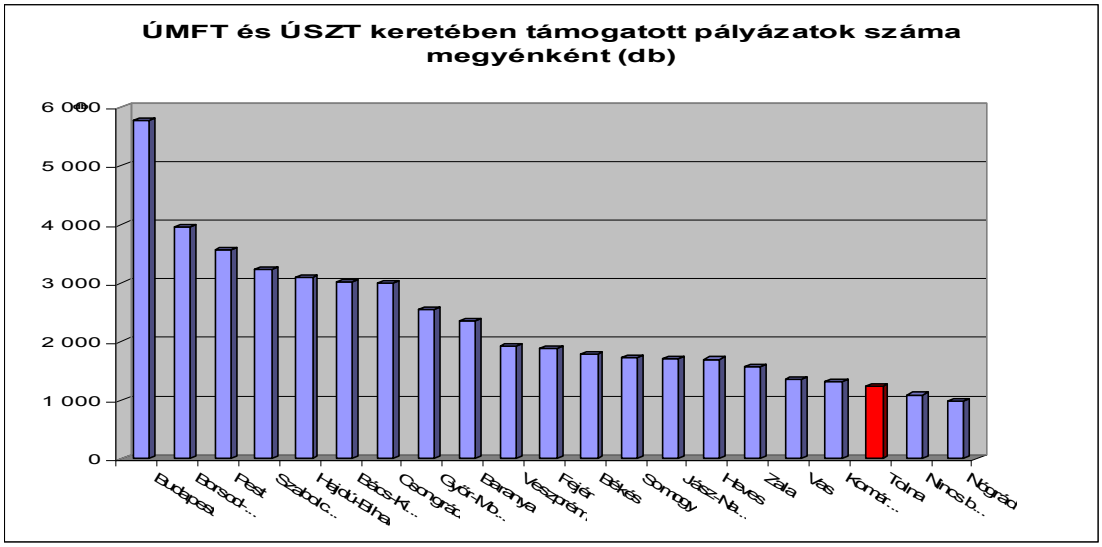

ÚMFT és ÚSZT keretében támogatott pályázatok száma megyénként
(Forrás: NFÜ)

Ugyanakkor a támogatott pályázatok darabszáma helyett a megítélt támogatás összegét vizsgálva is hasonló helyzet rajzolódik ki. Tolna az összesen mintegy 81,3 Mrd Ft összeggel az utolsó előtti helyet foglalja el. Az ÚMFT és ÚSZT keretében legtöbb megítélt támogatás (444,3 Mrd Ft) Budapestet leszámítva Hajdú-Bihar megyébe került, míg a legkevesebb támogatáshoz Nógrád (72,8 Mrd Ft) jutott.

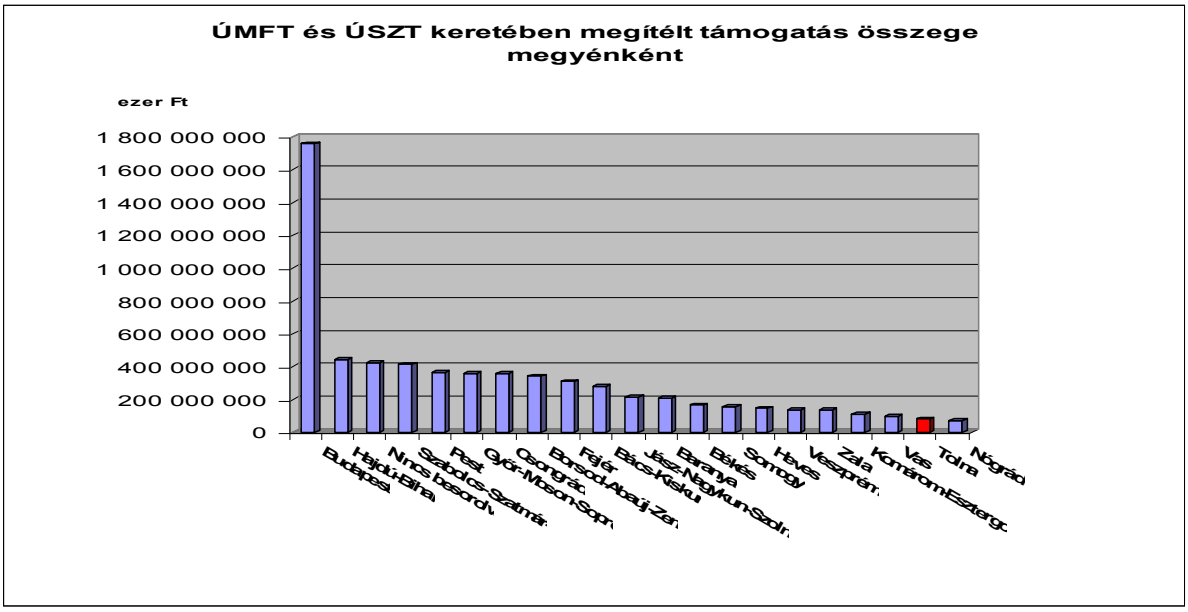

ÚMFT és ÚSZT keretében megítélt támogatás összege megyénként
(Forrás: NFÜ)

Mélyebb összefüggések feltárására ad lehetőséget a fajlagos mutató vizsgálata, mivel Tolna megye az ország egyik legkisebb lakosságszámú megyéje, azonban a megye forrásfelhasználása e tekintetben sem kedvezőbb. Az egy lakosra jutó megítélt támogatás nagysága tekintetében is az utolsó előtti hely a megyéé (340 e Ft/fő), egyedül Pest megye mutatója kisebb (297 e Ft/fő), illetve Nógrád és Komárom-Esztergom mutatóértéke hasonló nagyságú. A legsikeresebb megyék e mutató tekintetében Budapest mellett Csongrád, Hajdú-Bihar és Győr-Moson-Sopron 800 e Ft/fő körüli értékkel.

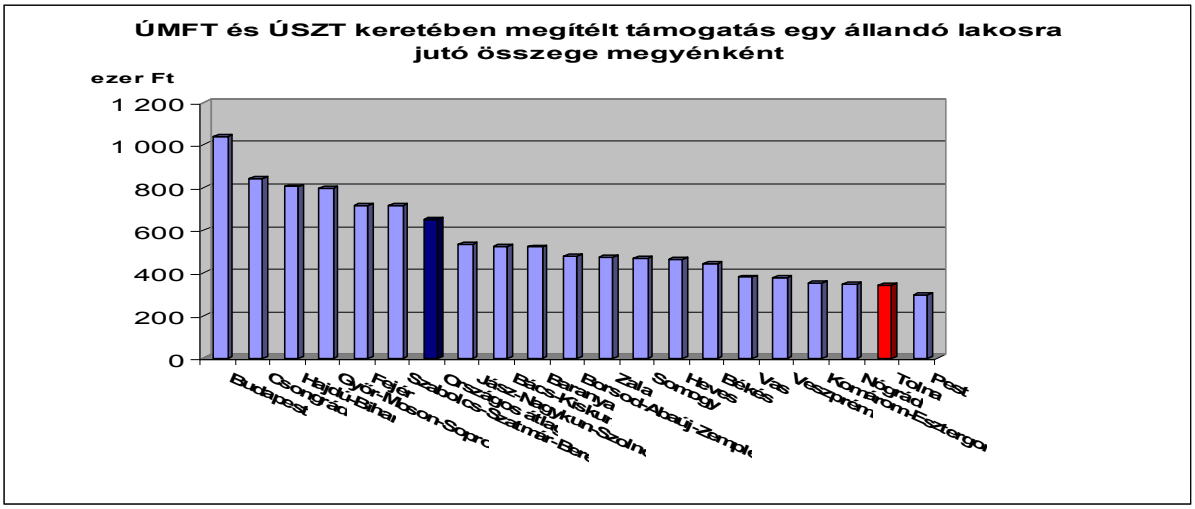

ÚMFT és ÚSZT keretében megítélt támogatás egy állandó lakosra jutó összege megyénként
(Forrás: NFÜ)

Az egyes ágazati operatív programok kapcsán ismertté vált országos jellemzők figyelembe vételével a Tolna megyéből benyújtott pályázatok kapcsán megállapítható, hogy az operatív programok közül legkevésbé sikeres pályázás a TÁMOP (országosan 19,5% túligénylés jellemző, Tolnában ugyanakkor 17,5 Mrd Ft támogatási igényből 7 Mrd Ft került támogatásra) és DDOP (64,5 Mrd támogatási igényből 28 Mrd Ft került támogatásra) pályázati kiírásai esetében tapasztalható.
Legsikeresebben a KEOP pályázati kiírásaira benyújtott pályázatok teljesítettek: 34 Mrd Ft támogatási igényből közel 24 Mrd Ft összeg került támogatásként megítélésre.
Ha az ún. nyerési arányt az országos átlagokkal összehasonlítva vizsgáljuk elmondható, hogy az országos átlagot meghaladó sikeresség a KEOP, GOP, ÁROP, KÖZOP esetében tapasztalható.

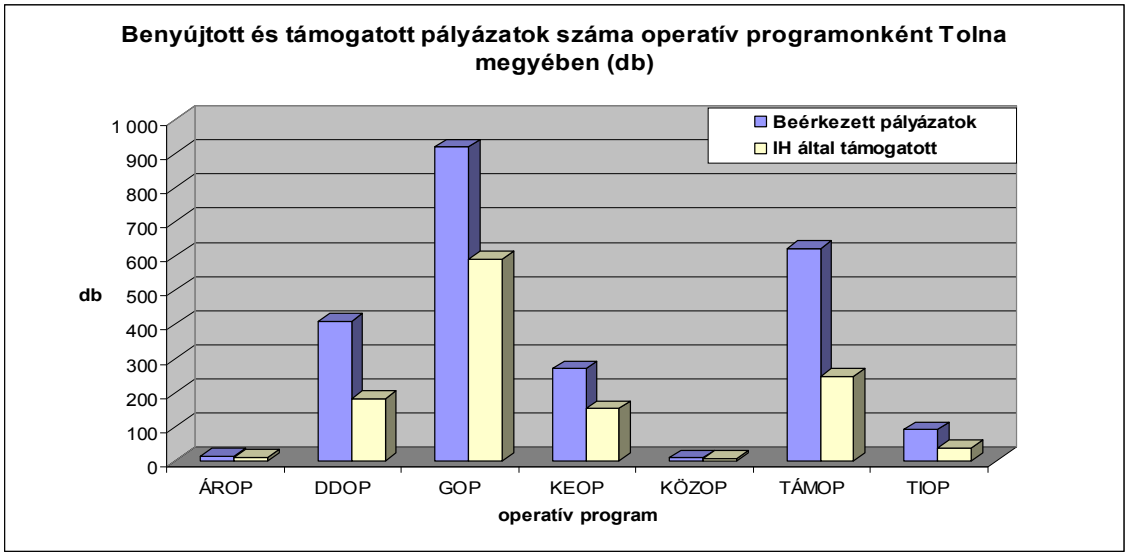

Benyújtott és támogatott pályázatok száma operatív programonként Tolna megyében

(Forrás: NFÜ)

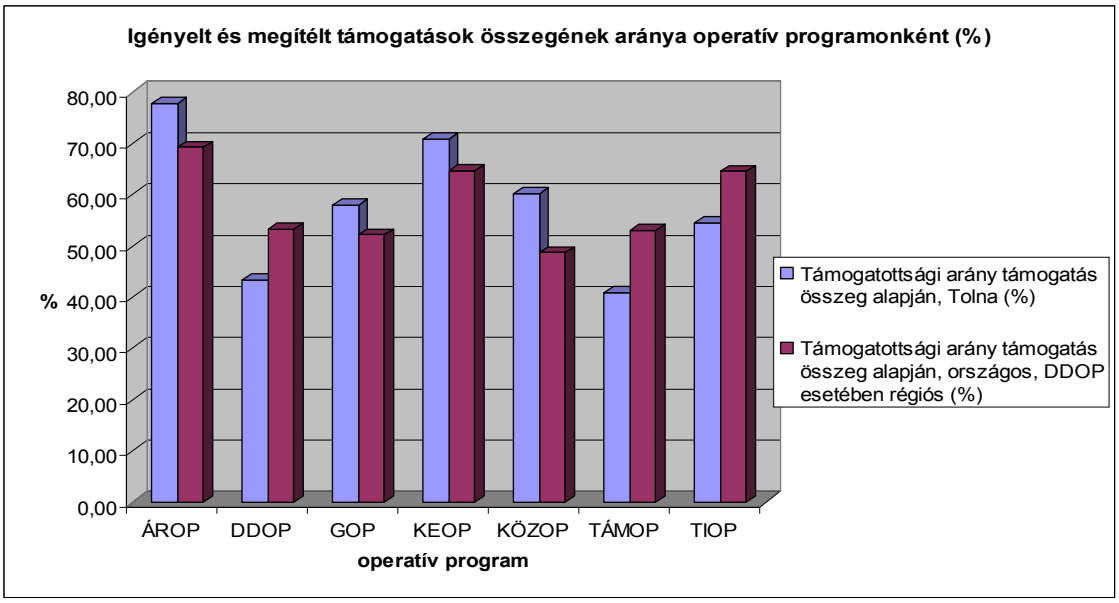

Igényelt és megítélt támogatások összegének aránya operatív programonként

(Forrás: NFÜ)

Az ÚMFT és ÚSZT keretében támogatott projektek számát vizsgálva megállapítható, hogy Tolna megyében messze a legtöbb pályázat (572 db) a GOP keretében került támogatásra, ezt követi a TÁMOP (244 db pályázat), míg a legkevesebb pályázat az ÁROP (10 db), valamint a KÖZOP (7 db) keretében juthatott támogatáshoz.
Ha azonban a megítélt támogatás összegét tekintjük, akkor elmondható, hogy a legtöbb támogatás a DDOP (az összes megítélt támogatás 34%-a), valamint a KEOP (30%) projektek megvalósítására jutott. A fentiek egyben azt is mutatják, hogy a GOP keretében nagyszámú, de viszonylag alacsony támogatási összegű projektek, míg a DDOP és KEOP keretében kevesebb számú, de magasabb átlagos támogatási összegű projektek kerültek támogatásra.

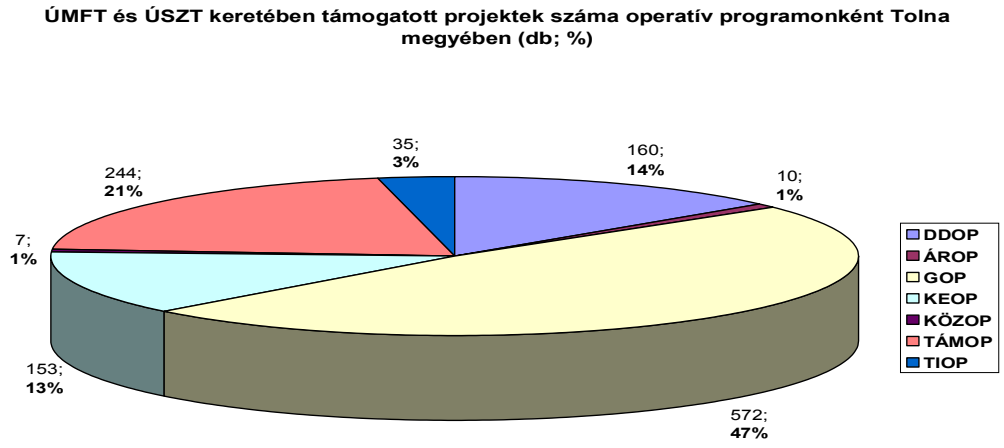

ÚMFT és ÚSZT keretében támogatott projektek száma operatív programonként Tolna megyében

(Forrás: NFÜ)

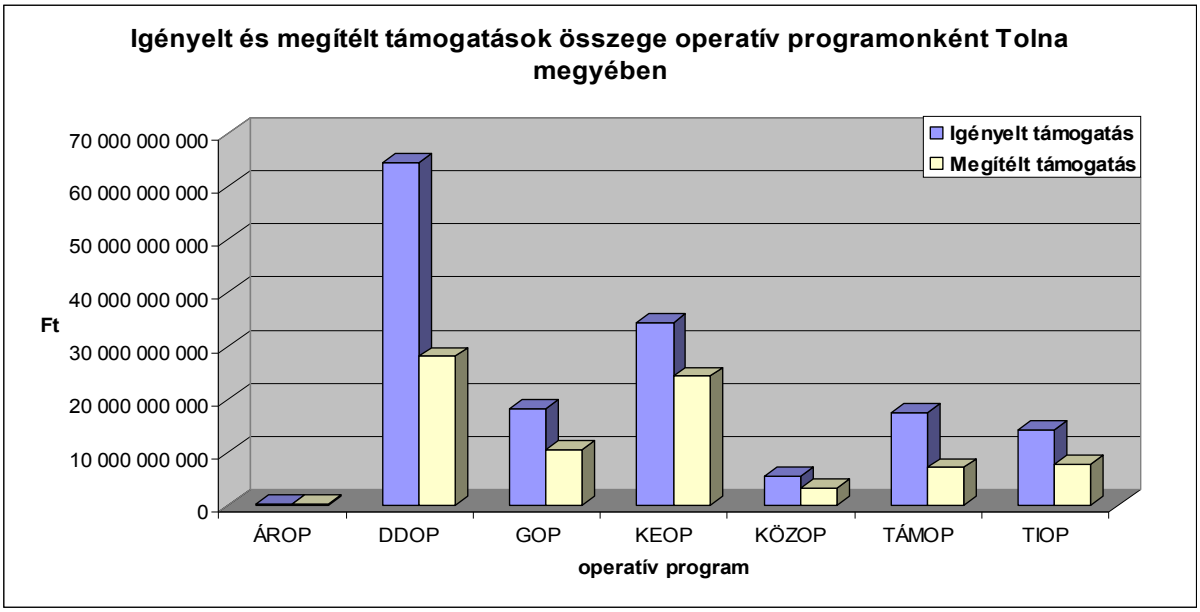

Igényelt és megítélt támogatások összege operatív programonként Tolna megyében

(Forrás: NFÜ)

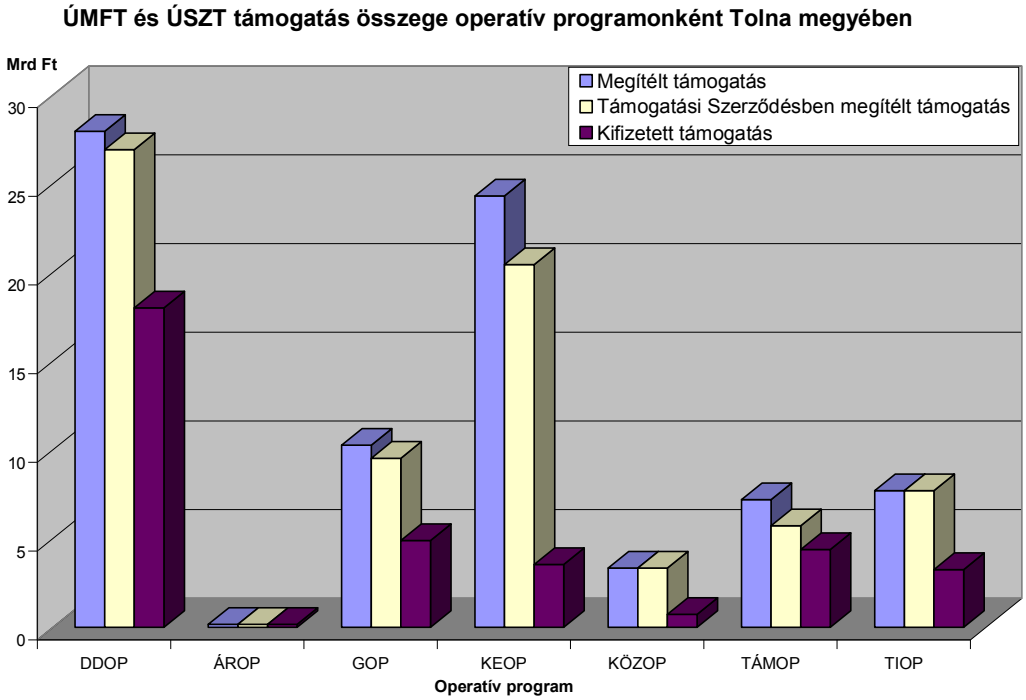

ÚMFT és ÚSZT támogatás összege operatív programonként Tolna megyében
(Forrás: NFÜ)

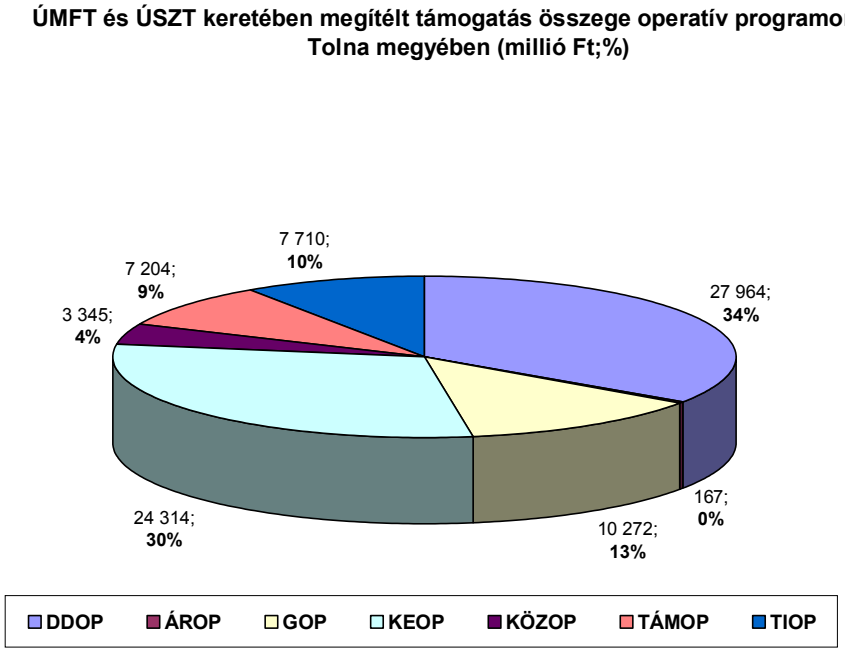

ÚMFT és ÚSZT keretében megítélt támogatás összege operatív programonként Tolna megyében

(Forrás: NFÜ)

A forrásfelhasználás folyamatát vizsgálva megállapítható, hogy a Tolna megyei támogatott pályázatok közül az atipikus pályázati rendszerben működő ÁROP-ot nem számítva a TIOP, valamint a KÖZOP pályázatok rendelkeznek legnagyobb arányban Támogatási Szerződéssel (a továbbiakban TSz), de a forráslekötést veszélyeztető elmaradás a TSz kötés tekintetében egyik OP esetében sem tapasztalható. Nagyobb kockázatokat rejthet viszont a kifizetések elmaradása a TSz állományhoz viszonyítva, különösen a KEOP, valamint a KÖZOP projektek esetén. E két OP esetén azonban szem előtt kell tartani, hogy azok keretében nagy arányban kerültek támogatásra nagyméretű infrastrukturális beruházásokat tartalmazó projektek. Jellemzőjük, hogy megvalósításuk hosszú idő igényű és elszámolásuk kevés számú, de nagy összegű számlával történik, rendszerint a beruházás megvalósítását követő egyösszegű számlával.

ÚMFT és ÚSZT támogatás összege operatív programonként Tolna megyében

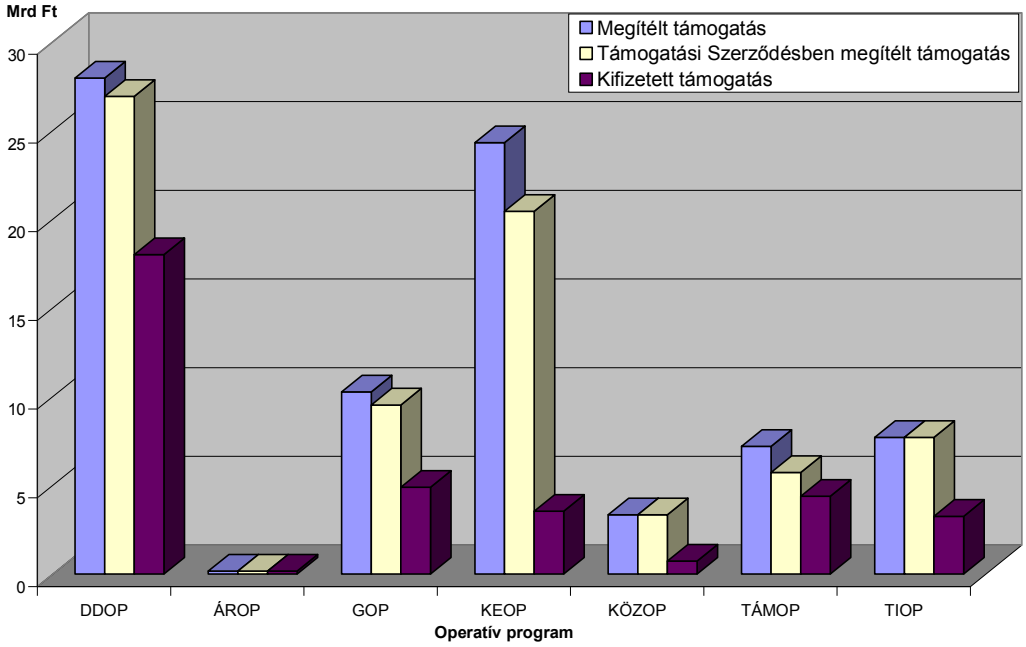

ÚMFT és ÚSZT támogatás összege operatív programonként Tolna megyében
(Forrás: NFÜ)

Tolna megye pályázati aktivitását fejlesztési tématerületenként vizsgálva megállapítható, hogy legnagyobb számban gazdaságfejlesztési projektek kerültek támogatásra (az összes támogatott projekt 53%-a). E mellett jelentős számú támogatott projekt jelenik meg a humánfejlesztés tématerületen is (az összes támogatott projekt 26%-a). Legalacsonyabb a támogatott projektek száma a közigazgatás-fejlesztés, valamint a településfejlesztés és turisztika területén (az összes támogatott projektnek mindössze 1-1%-a). Településfejlesztés esetén az alacsony projektszám a pályázati kiírások által meghatározott viszonylag szűk kedvezményezetti körrel magyarázható (városok). A megítélt támogatás összegének megoszlását tekintve már változnak az arányok, a legtöbb támogatás a környezetfejlesztési projektekre került megítélésre, ezt követik a humánfejlesztés, majd a gazdaságfejlesztési beruházások.

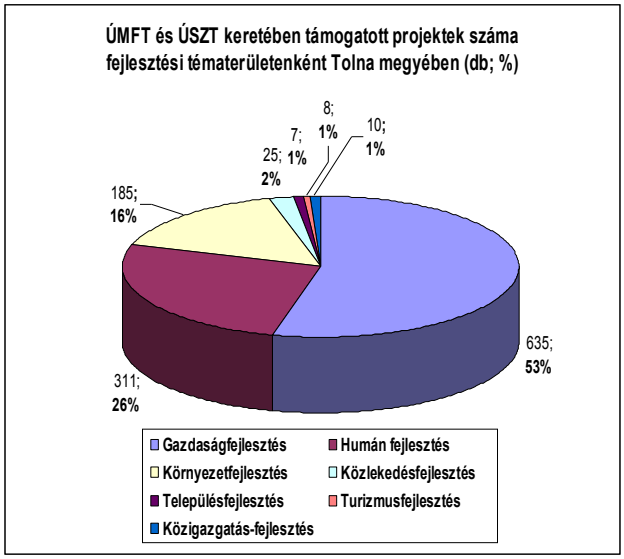

ÚMFT és ÚSZT keretében támogatott projektek száma fejlesztési tématerületenként Tolna megyében
(Forrás: NFÜ)

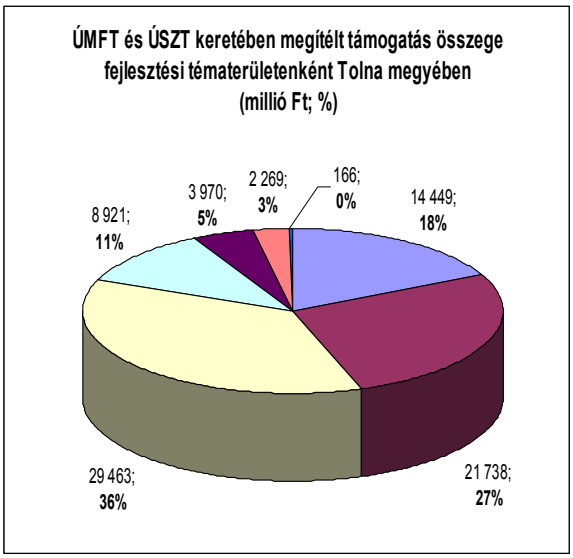

ÚMFT és ÚSZT keretében megítélt támogatás összege fejlesztési tématerületenként Tolna megyében
(Forrás: NFÜ)

A támogatásból finanszírozott fejlesztési projektek tőkeigényessége és a támogatások beruházási értékteremtő képessége is jól jellemezhető az egységnyi támogatásra jutó beruházási összeg értékével. A Tolna megyében megvalósuló támogatott projektek esetében elmondható, hogy legnagyobb hozzáadott tőkeigénnyel a turizmusfejlesztési és a gazdaságfejlesztési projektek bírnak, ami egyben azt is jelenti, hogy egységnyi támogatással a legnagyobb beruházási értéket is e két tématerületen megvalósuló projektek hozzák (az 1 Ft támogatásra jutó beruházás értéke a turizmusfejlesztés területén 2,44 Ft, a gazdaságfejlesztési projektek esetén pedig átlagosan 2,04 Ft).

A projektmegvalósítás és a forrásfelhasználás folyamata tekintetében elmondható, hogy a Tolna megyében támogatott projektek közül a gazdaságfejlesztés, településfejlesztés, közlekedésfejlesztés, valamint turizmusfejlesztés területén a legelőrehaladottabb a TSz kötés folyamata, de jelentős elmaradás egyik tématerületen sem mutatható ki. Első rátekintést követően nem tűnik ennyire pozitívnak a helyzet támogatás kifizetés szempontjából, hiszen e tekintetben elsősorban a környezetfejlesztési és a közlekedésfejlesztési projektek esetén jelentősebb különbség látható a leszerződött támogatási összeghez viszonyítva. Ahogy az operatív programonkénti vizsgálat során is megállapításra került, e fejlesztési tématerületek esetében figyelembe kell venni, hogy itt elsősorban nagy infrastrukturális beruházások kerültek támogatásra, melyek sajátossága a projekt összköltségvetésén belül nagy összeget képviselő nagyértékű és kevés számú építési beruházási elem, melyek elszámolása rendszerint egy összegben, a beruházás megvalósítását követően történik, így nem feltétlenül beszélhetünk valós elmaradásról a kifizetések vonatkozásában.

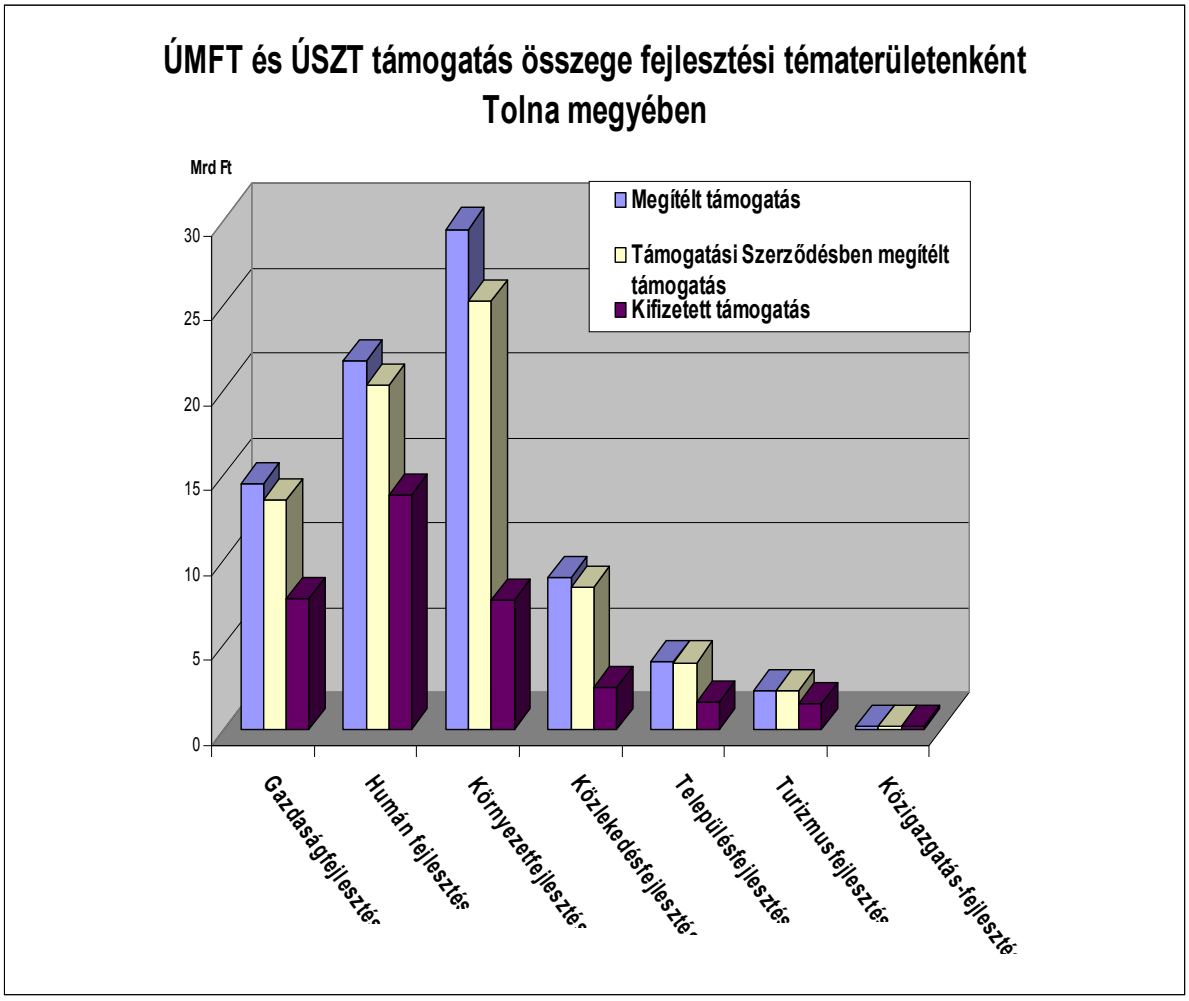

ÚMFT és ÚSZT támogatás összege fejlesztési tématerületenként Tolna megyében

(Forrás: NFÜ)

A megye pályázati aktivitásának vizsgálata során az egyes tématerületeken elért eredmények mellett területfejlesztési források révén különösen fontos kitérni a támogatások felhasználásának területi dimenziójára is.

Tolna megye kistérségeinek forrás aktivitását vizsgálva elmondható, hogy a támogatott projektek számát tekintve a legnagyobb aktivitás a Szekszárdi (az összes Tolna megyében támogatott projekt 47%-a, 561 db), valamint a Tamási és Paksi (az összes Tolna megyében támogatott projekt 16% és 15%-a, 188 és 177 db) kistérségekben tapasztalható. A legalacsonyabb a támogatott projektek száma a Bonyhádi kistérségben (egyaránt 117 db, ami az összes a megyében támogatott projektek számának mindössze 10%-a).

Ha a támogatott projektek keretében megítélt támogatás összegének területi megoszlását vizsgáljuk, megállapítható, hogy a darabszámok esetében kimutatott arányok eloszlásához nagyjából hasonló állapot jelenik meg, egyedül a Dombóvári kistérség teljesítménye magasabb, meghaladja a Paksi kistérséget is. E tekintetben is a Szekszárdi kistérségben a legmagasabb az arány (40%), ezt követi a Tamási kistérség (21%). A kistérségek közül legkevesebb a megítélt támogatás összege a Bonyhádi kistérségben (3,5 Mrd Ft, ami a megyében megítélt támogatásnak mindössze 4%-a).

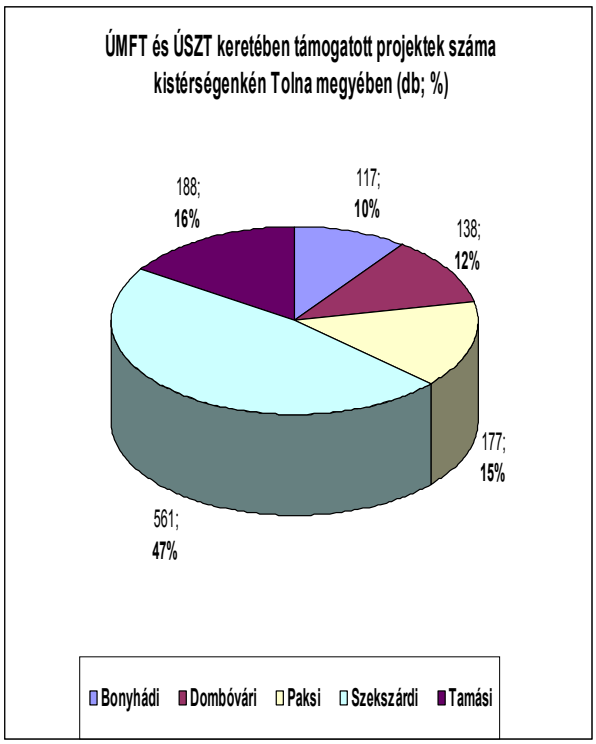

ÚMFT és ÚSZT keretében támogatott projektek száma kistérségenként Tolna megyében

(Forrás: NFÜ)

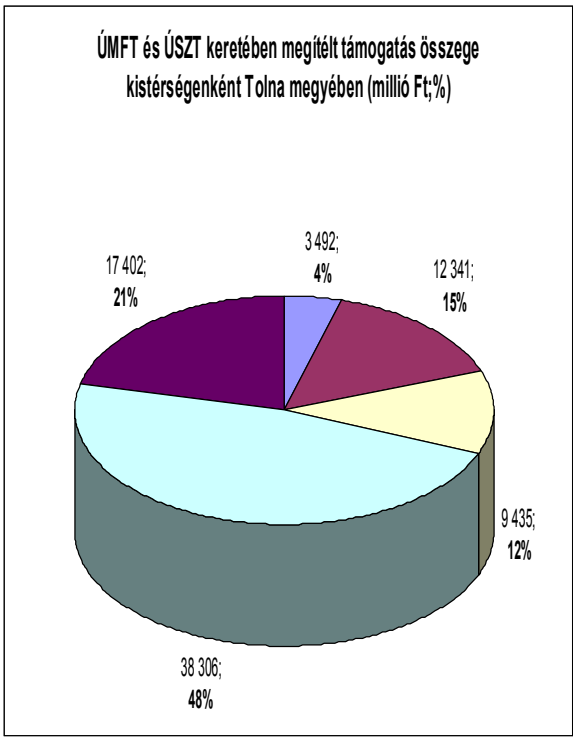

ÚMFT és ÚSZT keretében megítélt támogatás összege kistérségenként Tolna megyében

(Forrás: NFÜ)

Az ÚMFT és ÚSZT keretében nyújtott támogatások forrásfelhasználásának alakulását területi bontásban nézve elmondható, hogy a megítélt támogatás összegéhez viszonyítva a leszerződött támogatás állomány jelentősebb elmaradást egyik kistérségben sem mutat. A leszerződött és a kifizetett támogatások között legnagyobb mértékű különbség a Szekszárdi és a Tamási kistérségekben jelentkezik.

Az abszolút mutatók mellett területi szempontú vizsgálat esetén szükséges vizsgálni a támogatások lakosságarányos értékszámait is. Az egy lakosra jutó megítélt támogatás összege Tolna megyében a Szekszárdi és a Tamási kistérségben a legmagasabb, de a megyei átlagot meghaladja Dombóvár kistérsége is. Tamási kistérségének megyén belüli eredményes szerepéhez, hozzájárulhatott az LHH program is. (A Tamási kistérség a megyében az egyetlen leghátrányosabb helyzetű besorolást kapott kistérsége.) Egy lakosra a legkevesebb támogatás a Bonyhádi kistérségben (120 e Ft/fő) jut, mely alig haladja meg a megyei átlag harmadát és a Szekszárdi és Tamási kistérség értékének negyed részét.

A megítélt támogatások beruházás teremtő értékét területi bontásban nézve elmondható, hogy az egységnyi támogatásra jutó beruházás összege legmagasabb a Paksi kistérségben (1 Ft támogatásra 1,8 Ft beruházási összeg jut). Legalacsonyabb az egységnyi támogatásra jutó beruházási összeg a Bonyhádi (1,39 Ft), valamint a Szekszárdi (1,39 Ft) kistérségekben, ami azt mutatja, hogy e kistérségekben átlagosnál nagyobb a részesedése a magas támogatási intenzitású, jellemzően önkormányzati, vagy állami pályázatoknak.

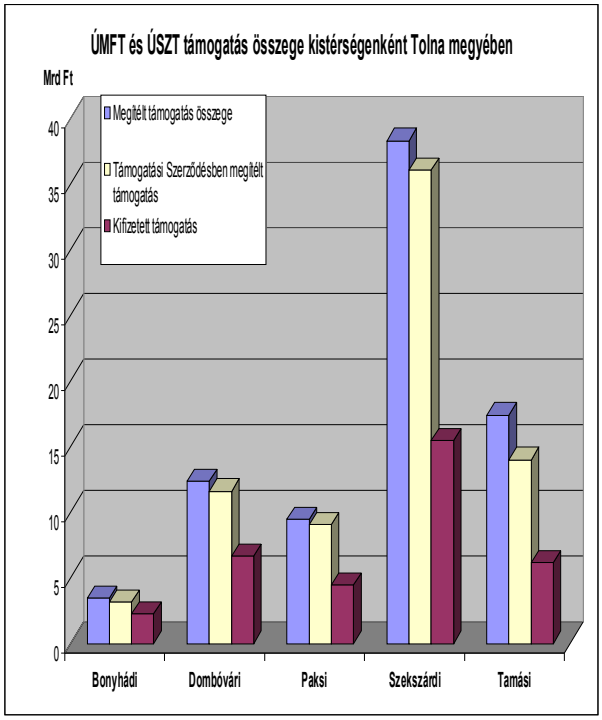

ÚMFT és ÚSZT támogatás összege kistérségenként Tolna megyében
.(Forrás: NFÜ)

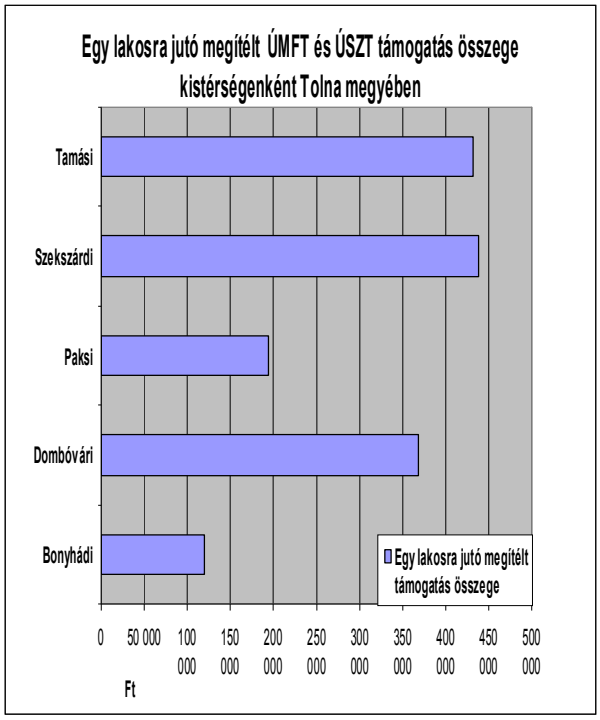

Egy lakosra jutó ÚMFT és ÚSZT támogatás összege kistérségenként Tolna megyében
(Forrás: NFÜ)

Az egyes kistérségekben eltérő tématerületek kaptak hangsúlyos szerepet. A gazdaságfejlesztés átlagosan 20% körüli arányban jelent meg az egyes kistérségekben. A magasabb arány a Paksi és Bonyhádi kistérségben mutatható ki, de ha a turisztikát is idevesszük, akkor a Tamási és Dombóvári kistérségbe jutott a források legnagyobb hányada (közel 30%-a) az üzleti szférába. Ebből a szempontból éppen a megyeszékhely térségében marad el az átlagostól a gazdaságfejlesztésre fordított támogatási összeg aránya. A humánfejlesztések a legnagyobb arányt a Bonyhádi kistérségben érték el (közel a források fele ment erre a területre), de a Szekszárdi kistérségben is magasabb a humánfejlesztések aránya, mint a megyei átlag.
A környezetfejlesztés a Bonyhádi kistérségen kívül mindenhol nagy arányt képvisel, ebből a szempontból a Paksi kistérség mutat kiugró értéket (a támogatások több mint fele erre a témára ment).
Közlekedésfejlesztésre a megyében viszonylag kevés forrás jutott, a legmagasabb arányt a Dombóvári kistérségben érte el.
A turisztika területe sem volt hangsúlyos a megyében, egyedül Dombóvár-Gunaras és Tamási fürdőjéhez kapcsolódó fejlesztések jelentettek jelentősebb forrás-abszorpciót.
Városfejlesztés területén sem lett lekötve jelentősebb nagyságú forrás. A legjelentősebb arányban a megyeszékhely térségében jelent meg ez a tématerület. Paks és Bonyhád térségében viszont ezen a területen nem volt szerződéssel rendelkező projekt.

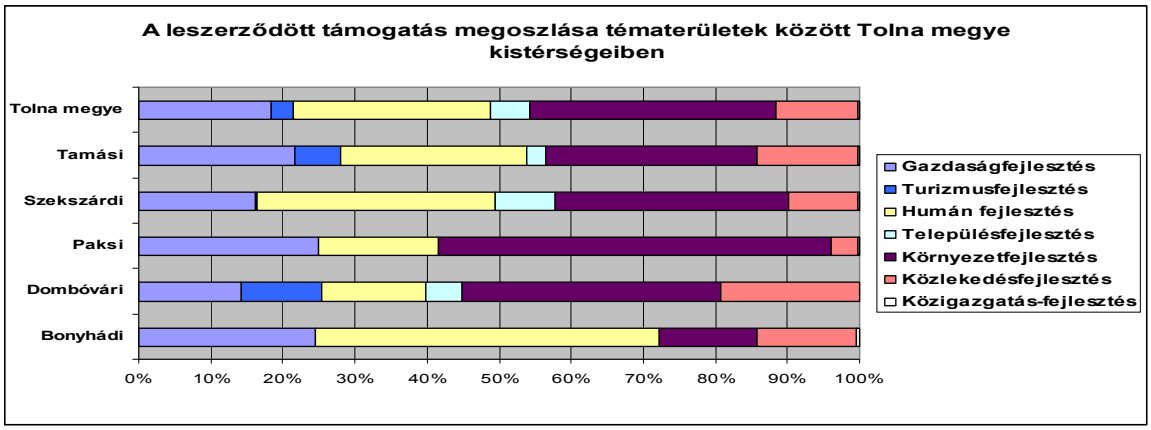

ÚMFT és ÚSZT keretében leszerződött támogatás megoszlása a fejlesztési tématerületek között Tolna megye kistérségeiben.

(Forrás: NFÜ)

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (ÚMVP) támogatási forrásainak sajátosságai

Az eddigiekben tárgyalt, a 2007-13-as időszakban a területfejlesztés legfőbb forrásait jelentő Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA), Európai Szociális Alap (ESZA), és Kohéziós Alap (KA) forrásainak felhasználási irányait megszabó Operatív Programok keretében nyújtott támogatások mellett, főként a vidéki térségek fejlesztésének támogatási lehetőségeként szükséges tárgyalni az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) felhasználását szabályozó Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (ÚMVP) keretében nyújtott vidékfejlesztési támogatások jellemzőit is.
Az ÚMVP források jellemzője, hogy hasonlóan az ÚMFT és ÚSZT ágazati operatív programok forráskereteihez itt sem kerültek elhatárolásra megyei keretek, így a Tolna megyéből benyújtott projektek az esetek döntő többségében országos versenyben vesznek részt.
Az ÚMVP forrásai 7 évre mintegy 2 300 milliárd forint támogatási keretet tesznek ki, ami évente átlagban 335 milliárd forintot jelent. Az ÚMVP forráskereteinek tengelyenkénti megoszlását vizsgálva látható, hogy vidékfejlesztési beavatkozásokra a teljes forráskeret alig egyharmada áll rendelkezésre, melyből decentralizált támogatási keretnek a III. és IV. tengely forrásai számítanak, melyek részaránya összesen 19%. A források meghatározó része a mezőgazdasági és az erdészeti ágazatok fejlesztésére áll rendelkezésre.

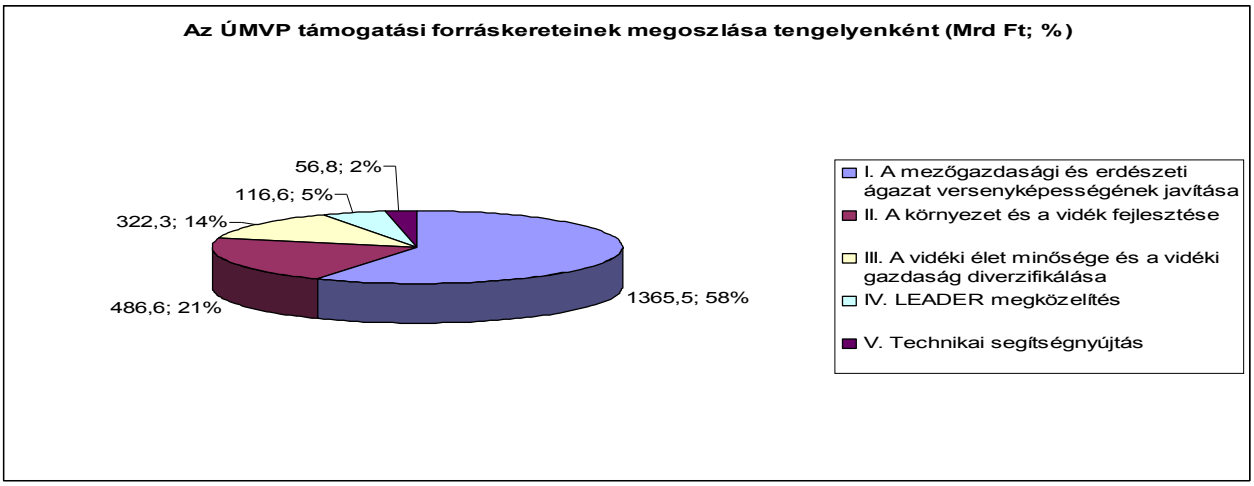

Az ÚMVP támogatási forráskereteinek megoszlása tengelyenként

(Forrás: ÁSZ jelentés a vidékfejlesztési célkitűzések ellenőrzéséről, 2012. augusztus)

A III. tengely forrásainak sajátossága, hogy azok egy része felett az Irányító Hatóság rendelkezik (nem mezőgazdasági tevékenységgé történő diverzifikálás, valamint a vidéki gazdaság és lakosság számára nyújtott alapszolgáltatások (IKSZT, Tanyabusz)), míg a másik részével a Helyi Akciócsoportok (HACS-ok) rendelkeznek. A LEADER HACS-ok bevonásával felhasználható források összesen 200,5 Mrd Ft keretet jelentenek országosan, melyből a III. tengely forrásai 135,5 Mrd Ft-ot, a IV. tengely forrásai 65 Mrd Ft-ot tesznek ki.

A LEADER program keretében megítélt támogatások területi megoszlását tekintve elmondható, hogy Tolna megye átlagos arányban tudott támogatást szerezni az országos keretből.

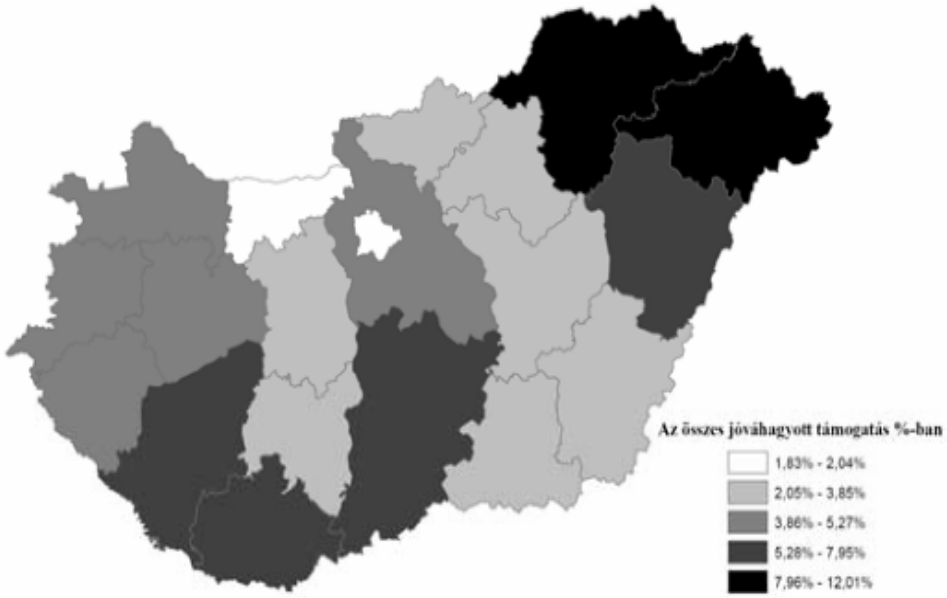

Megítélt LEADER támogatások összegének megyénkénti megoszlása az összes jóváhagyott támogatás %-ában.
(Forrás: ÁSZ jelentés a vidékfejlesztési célkitűzések ellenőrzéséről, 2012. augusztus)

Tolna megyében 4 HACS működik:

- Tolnai Hármas Összefogás NKft./Tolnai Hármas Összefogás Vidékfejlesztési Szövetség/ (Bonyhád, Dombóvár vidéke, valamint Tamási térségéből 6 település))[3]
- Duna összeköt (Paks és Kalocsa vidéke)
- 3-as kézfogás/ Tamási és Térsége LEADER Egyesület (Tamási térsége)
- Sárköz-Dunavölgye (Szekszárd vidéke)

Meg kell jegyezni, hogy a Koppányvölgyi HACS területe is érinti a megyét két település (Koppányszántó és Értény) tekintetében.

A 4 HACS közül a Tolnai Hármas Összefogás rendelkezik a legtöbb forrással. A III. tengely tekintetében a Duna Összeköt HACS kötötte le sikeresen a legnagyobb arányban a forrásait.

[3] A HACS megnevezését a fenti diagram még korábbi nevén Bonyhádi HK néven tartalmazza

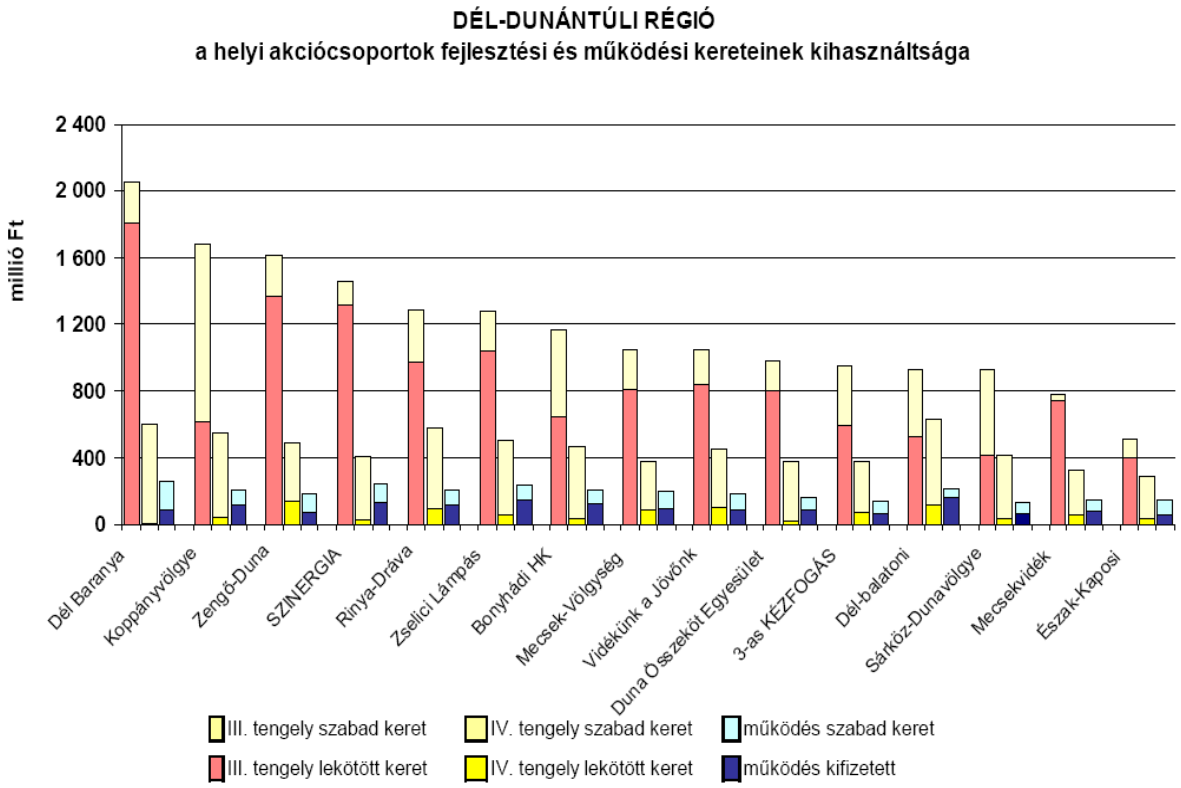

A helyi akciócsoportok fejlesztési és működési kereteinek kihasználtsága (2011.12.31-i állapot alapján)

(Forrás: ÁSZ jelentés a vidékfejlesztési célkitűzések ellenőrzéséről, 2012. augusztus)

A megye fejlesztéseinek megvalósításához igénybe vehető hazai támogatási források rendszere és azok felhasználásának eredményei Tolna megyében

A Magyarország 2009-ig rendszeresen az éves költségvetésében a Költségvetési Törvényben meghatározott decentralizált regionális keretet biztosított az önkormányzatok fejlesztéseinek támogatására. Ennek felhasználási célterületeit és a pontos forráskereteket a decentralizált helyi önkormányzati fejlesztési támogatási programok előirányzatai, valamint a vis maior tartalék felhasználásának részletes szabályairól szóló Kormányrendelet szabályozza.
A hazai támogatások rendszerében Tolna megyét érintően az alábbi támogatások igénybevételére nyílt lehetőség:

- Címzett- és céltámogatások (CCT),
- Céljellegű decentralizált támogatás (CÉDE),
- Területi kiegyenlítést szolgáló önkormányzati fejlesztések támogatása (TEKI),
- Területfejlesztési célfeladatok támogatása (TFC).

2007 és 2008-ban összesen 602 millió forint támogatás érkezett Tolna megyébe (forrás: TEIR), mely évi 300 millió forint támogatást jelent, mely elsősorban kisebb önkormányzati projektek megvalósítását tette lehetővé. A támogatás nagyobbik része Céljellegű decentralizált támogatás (CÉDE) jogcímen érkezett.

Kistérség	CCT	CEDE	TEKI	TFC	Összesen
Bonyhádi		35 254	3 249	13 694	52 198
Dombóvári		40 853	45 476	41 342	127 671
Paksi		66 432	23 455		89 888
Szekszárdi	21 051	138 195	20 261	9 764	189 271
Tamási		40 747	55 689	46 788	143 223
Tolna megye	**21 051**	**321 482**	**148 130**	**111 588**	**602 250**

A hazai területfejlesztési források megoszlása
2008-2009-ben jogcímenként és kistérségenként
(Forrás: DDRFÜ)

A megye rendelkezésére álló hazai források arányaiban nem mérhetőek össze az Európai Unió támogatási struktúrájában az országba érkezett és ennek keretében elsődlegesen fejlesztési céllal felhasználható forrásokkal, azoktól jellegükben is eltérő funkcióra, elsősorban a kistelepülések amortizációból adódó pótló beruházásaink finanszírozására szolgáltak és fordítódtak.

2.4 HELYZETÉRTÉKELÉS

2.4/a A térség erősségeinek, gyengeségeinek, lehetőségeinek és a térséget fenyegető veszélyek azonosítása

A megye SWOT analízise az elemzés alapján az alábbiak szerint alakul:

Témakör	ERŐSSÉGEK
Területi fejlettség	Jól kiépített vezetékes infrastruktúra hálózat /ivóvíz, elektromos hálózat, telefon, földgáz/.
Gazdaság, K+F, Innováció	Történelmi hagyományokkal rendelkező szőlő-és bortermelés, jó a mezőgazdaság eszközellátottsága.
Oktatás	Jól működő közoktatási (középfokú iskolaszintig) ellátórendszer, a mezőgazdasági végzettséggel, gyakorlattal rendelkezők aránya magas a megyében.
Turizmus	Egyre meghatározóbb gyógy-és termálturizmus és erre épülő turisztikai szolgáltatások.
Kultúra és közművelődés	Országosan egyedülálló a megyeszékhelyen működő német színház.
Egészségügy és szociális ellátás	Jól működő, jól szervezett szociális és egészségügyi ellátórendszer.
Környezet	A megye környezeti állapota összességében jó.
Közlekedés	Jól szervezett tömegközlekedés (busz).

Témakör	GYENGESÉGEK
Területi fejlettség	A megye nemzetközi szerepvállalása csekély (projektekhez, programokhoz való kapcsolódás), magas az alacsony lélekszámú települések aránya, kedvezőtlen a lakosság korösszetétele; a megye leghátrányosabb kistérségének, a Tamási kistérségnek a felzárkóztatása

	nem sikerült az elmúlt tíz évben.
Gazdaság, K+F, Innováció	Az országos átlagnál is magasabb munkanélküliségi ráta; a megyén kívüli hazai és a külföldi tőke jelenléte a megyében országos szinten kimagaslóan alacsony; a közszféra és a gazdálkodó szervezetek tőkével való ellátottsága alacsony; a fejlesztéseknek, a fejlődésnek gátat szab a működő tőke és befektetők hiánya; a kutatás-fejlesztésre fordított ráfordítás országos szinten a legalacsonyabb a megyében; a vállalkozások közötti együttműködés hiánya /klaszter, TÉSZ, BÉSZ, Termelői Csoport, stb./; a vállalkozások jellemzően alacsony hozzáadott értékel működő vállalkozások; kevés az öntözött szántóterületek aránya a megyében; az adottságokhoz képest nagyon alacsony a feldolgozóipari (élelmiszeripari) kapacitás a megyében.
Oktatás	A munkanélküliek között magas az alacsony képzettséggel rendelkezők aránya; felsőfokú szakképző központok (egyetemek, főiskolák), tudásközpontok hiánya.
Turizmus	Kevés turisztikai potenciál van jelen a megyében, hiányoznak a turisztikai programcsomagok a megyei kínálatból. Nem működő TDM szervezetek.
Kultúra és közművelődés	Kevés az országos és nemzetközi jelentőségű fesztivál a megyében.
Egészségügy és szociális ellátás	Az idősellátás igényeit már nem tudják kielégíteni a meglévő bentlakásos idősellátó otthonok. Egyre több településen okoz gondot a háziorvosi és gyermekorvosi alapellátás biztosítása.
Környezet	Sok a mélyfekvésű belvizes terület, illetve az árvízvédelmi szempontból veszélyeztetett terület, az ár-és belvízvédelmi rendszerek állapota nem megfelelő.
Közlekedés	A megye megközelíthetősége, átjárhatósága, a megye belső közlekedési kapcsolatrendszere, az utak, járdák állapota

Témakör	LEHETŐSÉGEK
Területi fejlettség	A megye felzárkóztatásának elősegítése a szomszédos megyékkel való gazdasági, turisztikai együttműködésekkel.
Gazdaság, K+F, Innováció	Jelentős felszín alatti hévíz készletek feltárása és széles körű komplex hasznosítása; helyi foglalkoztatással, helyi erőforrásokra épített, magas hozzáadott értékű termék előállítása a meglévő mezőgazdasági alapanyag termelésre alapozva; az azonos területen működő vállalkozások együttműködéseinek létrehozása, a meglévő vállalkozói kapacitások megerősítése; a tervezett Paksi Atomerőmű új blokk(ok) építésébe a térségben működő gazdasági szereplők széles körének bevonása, az itt dolgozó vendégmunkások számára a szükséges szolgáltatások biztosítása helyi vállalkozásokon keresztül; a hagyományosan jelenlévő és a húzó iparágakra K+F+I központok létrehozása; az öntözött szántóterületek arányának jelentős növelésével a mezőgazdasági alapanyag termelés elvárható hozamai viszonylag stabilizálhatók, illetve egyes területeken jelentős hozamnövekedést lehet elérni, ami növeli az ágazat jövedelmezőségét is
Oktatás	A helyi gazdasági igényeknek, a piaci elvárásoknak megfelelő szakképzési rendszer kialakításának ösztönzése, elősegítése.
Turizmus	A megye turisztikai adottságainak (Duna-Dráva Nemzeti Park, tájvédelmi körzetek, műemlékek) kihasználása, a turisztikai termékek turisztikai

	csomagokká alakítása; a tervezett Duna-stratégia fejlesztéseinek megvalósítása során a duna-menti települések gazdasági, turisztikai fellendítése; a Szekszárdi borvidék és a Tolnai borvidék, valamint az egyedülálló pincefalvak turisztikai lehetőségeinek széleskörű kiaknázása.
Kultúra és közművelődés	A helyi értékek, a helyi kultúra ápolása a civil szféra megerősítésével és nagyobb társadalmi szerepvállalásával.
Egészségügy és szociális ellátás	Új bentlakásos idősellátó otthonok építése, a háziorvosi és gyermekorvosi praxisok vonzóvá tétele, még jobb feltételek biztosítása, az ellátási területek átszervezése.
Környezet	A környezetvédelemi beruházások támogatása, a környezeti szennyezések felszámolása, mérséklése; a lakosság környezettudatosságra nevelése.
Közlekedés	M9 gyorsforgalmi út megépítése, a megyén belüli hiányzó közlekedési kapcsolatok kiépítése, a kiépített közlekedési infrastruktúra állapotának folyamatos javítása.

Témakör	VESZÉLYEK
Területi fejlettség	A megye nyugati és keleti része közötti fejlettségbeli különbségek nem csökkennek, hanem növekednek; falvak elnéptelenednek, egyesek kihalnak, mert a lakosság elöregszik és nem sikerül megfékezni a kistelepülésekre egyre inkább jellemző elvándorlást.
Gazdaság, K+F, Innováció	A hazai és külföldi tőke a jövőben is elkerüli a megyét és a fejlettebb infrastruktúrával rendelkező megyéket részesíti előnyben; a jellemzően alapanyag termelő gazdaságot nem sikerül a gazdasági szereplőkön keresztül magas hozzáadott értéken előállító gazdasággá alakítani.
Oktatás	A képzési rendszer rugalmatlanul követi a gazdasági folyamatokat, nem alakul ki a piacképes oktatási (szakképzési) rendszer.
Turizmus	Nem létesülnek a megyében új turisztikai attrakciók, nem sikerül a TDM szervezetek tartalommal való megtöltése és szakmai együttműködésének kialakítása.
Kultúra és közművelődés	A civil társadalom mozgósítása, a helyi értékek és kultúra értékeinek megőrzése és ápolása, új programok indítása és a meglévők továbbfejlesztése a pénzügyi források hiánya miatt elmarad.
Egészségügy és szociális ellátás	A jelentős számú idős ellátásra szoruló embert nem tudják fogadni a bentlakásos idősellátó otthonok a kapacitások hiánya miatt. Az egészségügyi alapellátás (háziorvosi, gyermekorvosi) sérül, a végzett orvosok magas számban történő elvándorlása, illetve a háziorvosok magas 60 év feletti átlag életkorából adódó hirtelen orvoshiány miatt.
Környezet	A klímaváltozás miatt bekövetkező szélsőséges időjárási körülményekhez nem sikerül kellő mértékben és kellő időben alkalmazkodnia a gazdasági szereplőknek.
Közlekedés	A megyét átszelő keresztirányú M9 gyorsforgalmi út nem épül meg időben; az utak állapota folyamatosan romlik; a hiányzó közlekedési kapcsolatok megyén belül nem épülnek meg.

2.4/b A térség lehetséges fejlesztési irányainak bemutatása, és ezek alapján a lehetséges cselekvési területek azonosítása

Tolna megye főbb fejlesztési irányait a 2014-20 közötti időszakban a megye jelenlegi állapotát megvizsgálva, illetve az EU által megfogalmazott irányelvek (EU 2020 című stratégia 11 tematikus célterülete) mentén a következőképpen határozhatjuk meg:

Intelligens növekedés – tudásra és az innovációra épülő gazdaság kialakítása:

- innovatív környezeti ipar és energetika lehetőségeinek megteremtése a már működő tudásbázisokkal;
- a Paksi Atomerőmű új blokk(ok) építéséhez kacsolódó szak-és felsőoktatási képzések beindítása;
- új (K+F+I) központok kialakítása a vállalkozói együttműködések létrehozásával iparáganként, termékpályánként

A fenntartható növekedés – az erőforrás-hatékonyabb, környezetbarátabb és versenyképesebb gazdaság megvalósítása:

- piacképes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok fejlesztése (élelmiszeripar, textil- és bőripar, fémfeldolgozás);
- mezőgazdasági alapanyagokra épülő nagy hozzáadott értékű termék előállítás, feldolgozás és piaci értékesítés;
- a biotermelés fokozottabb ösztönzése, az agrármarketing tevékenység termelői együttműködési szintekre emelése;
- a közúti közlekedés infrastruktúra fejlesztése kiemelten a megye keresztirányú kapcsolatait megteremtő M9 gyorsforgalmi út megvalósítása, illetve a megyén belüli települési kapcsolati hiányok felszámolása alsóbbrendű utak építésével;
- a megyén belüli vasúti közlekedési infrastruktúra fejlesztése kiemelten a Dombóvár – Tamási tengelyre;
- a termálvízkincs egészségturisztikai, energetikai és mezőgazdasági hasznosításával az energiaigényes ágazatok, tevékenységek újra jelentős szerephez juthatnak a megyében;

Az inkluzív növekedés – a magas foglalkoztatás, valamint a gazdasági, szociális és területi kohézió jellemezte gazdaság kialakítása:

- a turizmus megyében jelenlévő ágazatinak fejlesztése, tematikus összekapcsolása (termál-és gyógyturizmus: Dombóvár, Hőgyész, Tamási, Tengelic, Bonyhád; vadászturizmus: Gemenc, Gyulaj; tájjellegű és kulturális turizmus: Sárköz, szekszárdi fesztiválok; vízi turizmus: Fadd-Dombori, a Sió-csatorna turisztikai célú fejlesztése; horgászturizmus: Duna és a horgásztavak; borturizmus: Szekszárdi borvidék, Tolnai borvidék, kiemelten a pincefalvak);
- a Duna-stratégia által elgondolt fejlesztések megvalósítása, a duna-menti települések gazdasági fellendítése;
- Szekszárd, mint megyei fejlesztési pólus központi és idegenforgalmi funkcióinak megerősítése.

1. SZÁMÚ MELLÉKLET

A Tolnai és a Szekszárdi borvidék bemutatása

A Tolnai borvidék három körzetre oszlik:

- A Tamási körzethez 17 település tartozik:
  Aba (Fejér megye), Felsőnyék, Igar (Fejér megye), Iregszemcse, Lajoskomárom (Fejér megye), Magyarkeszi, Mezőkomárom (Fejér megye), Nagyszékely, Nagyszokoly, Ozora, Pincehely, Seregélyes (Fejér megye), Simontornya, Szabadbattyán (Fejér megye), Szabadhídvég (Fejér megye), Tamási, Tolnanémedi.

- A Tolnai körzet központja Paks. Ebbe a körzetbe 13 település tartozik:
  Bikács, Bölcske, Dunaföldvár, Dunaszentgyörgy, Gyönk, Györköny, Kölesd, Madocsa, Nagydorog, Paks, Sárszentlőrinc, Tengelic, Tolna.

- A Völgységi körzet központja Bonyhád. A Völgységi körzethez 22 település tartozik:
  Aparhant, Bátaapáti, Bonyhád, Bonyhádvarasd, Dúzs, Grábóc, Györe, Hidas (Baranya megye), Hőgyész, Izmény, Kisdorog, Kismányok, Kisvejke, Lengyel, Mórágy, Mőcsény, Mucsfa, Mucsi, Nagymányok, Tevel, Váralja, Závod.

A kitűnő vörösborairól évszázadok óta híres Szekszárdi borvidék a Szekszárdi- és a Geresdi-dombság déli és keleti lejtőin terül el.

A Szekszárdi borvidékhez 15 település szőlő termőhelyi kataszter szerinti I. és II. osztályú területei tartoznak: Alsónána, Alsónyék, Báta, Bátaszék, Decs, Harc, Kakasd, Kéty, Medina, Őcsény, Sióagárd, Szálka, Szekszárd, Várdomb, Zomba.

A Kölesdi Hegyközséghez tartoznak azok a borvidékbe nem tartozó alábbi Tolna megyei települések (42 db.), ahol valamikor jelentős bortermelés folyt és ökológiai adottságai erre alkalmasak:

Belecska, Bogyiszló, Cikó, Csibrák, Csikóstőttős, Diósberény, Dombóvár, Döbrököz, Értény, Fácánkert, Fadd, Felsőnána, Gerjen, Gyulaj, Jágónak, Kajdacs, Kalaznó, Kaposszekcső, Keszőhidegkút, Kisszékely, Kistormás, Kocsola, Koppányszántó, Kurd, Lápafő, Miszla, Murga, Nagydorog, Nagykónyi, Nak, Németkér, Pálfa, Pusztahencse, Regöly, Szakadát, Szakály, Szakcs, Szárazd, Szedres, Udvari, Várong, Varsád.

Az, hogy Tolna megye 109 településéből 101-et hegyközség alá „rendeltek” hűen tükrözi Tolna megye termőhelyi kiválóságát és a szőlő- és gyümölcsterületek csökkenésének ésszerűtlenségét, tarthatatlanságát.
A Hegyközségek Nemzeti Tanácsától (HNT) származó adatok, kimutatások alapján a borvidéken lejátszódó folyamatok is értékelhetők, de az adatokból nem derül ki a Tolnai borvidéken a 7 év alatt csaknem 1000 ha-os szőlőterület csökkenés oka, amely az országos átlagnál is jóval nagyobb mértékű. (Magyarország szőlőterülete 2004-től 2010 augusztusáig 82.586 ha-ról 71.754 ha-ra, 10.722 ha-ral csökkent.)
A Tolnai borvidéken jelenleg meglévő 2560 ha-ból 1400 ha-on termelnek fehér borszőlőt, 1080 hektáron kék borszőlőt. A fennmaradó 80 ha egyéb nem borszőlő.

A számok ugyanazt mutatják, ami a tolnai tájban látható, a felhagyott szőlőterületeket, amelyek szántóvá, vagy bozóttá, erdővé alakultak.
A statisztikák szerint a Szekszárdi borvidéken hasonló a helyzet. 2004-ben a Szekszárdi borvidéken 3346 ha szőlő volt, 2010-ben 2386 ha nagyságú szőlőterületet jelzett a statisztika. A kimutatások szerint így 2004 óta 960 ha-ral csökkent a Szekszárdi borvidék szőlőterülete.
Miután csaknem ugyanannyi, 974 ha-ral volt kevesebb a szőlő a Tolnai borvidéken, így elmondható, hogy Tolna megyében az utóbbi években igen nagymértékű volt a szőlőterület csökkenése.
Szekszárdon a jelenlegi 2374 ha szőlőterületből 378 ha-on művelnek fehér borszőlőt és jóval nagyobb területen 1965 ha-on kék borszőlőt.

2. SZÁMÚ MELLÉKLET

Tolna megyei tájtípusok

Duna-menti-síkság (Sárköz) tájtípusa

Tolna megye tájai közül a Duna-menti-síksághoz tartozó Sárköz a legegységesebb adottságú terület. A Dunától a Szekszárdi-dombságig terjedő mélyfekvésű terület csaknem teljesen sík terület. A vízben, vizenyős területekben gazdag Sárközben a Duna szabályozását követően alakult át a növényzet fa nélküli mezőgazdasági területté, kivéve a Gemenc (korábban Tájvédelmi Körzet) ma a Duna-Dráva Nemzeti Park vízben, vadban, holtágakban gazdag erdős területét.

Mezőföld tájtípusa

Tolna megyét a Mezőföld déli és középső része érinti (Bikács, Bölcske, Dunaföldvár, Fácánkert, Györköny, Nagydorog, Németkér, Paks, Pusztahencse, Szedres, Tengelic).
A Mezőföldet a Tolnai-dombságtól a Sió-völgye választja el.
A Mezőföld a keleti szélén meredeken, csaknem függőlegesen szakad le a Duna-völgyre. Különösen Dunaföldvárnál és Paksnál érzékelhető látványosan ez a szintkülönbség, a leszakadó löszfal.

A homokos-agyagos tavi és homokos-kavicsos folyóvízi üledékek mellett főleg hullóporos löszképződmények, illetve szélfújta ártéri üledékek építették fel a Mezőföldet. Főleg a szél hatására északnyugattól délkelet felé fokozatosan lejtő terület alakult ki.
A löszképződés a Mezőföld jelentős területein meghatározó volt, azonban a Sárvíz hordalékkúpján – Bikács-Németkér térségében – jelentős kiterjedésű futóhomok is képződött.
Ma a jobb minőségű löszös telepeken a szántóföldi művelés határozza meg a tájhasználatot és a tájképet. A gyengébb homokos talajokon erdő és szőlő-, gyümölcs-ültetvények találhatóak. A mezőföldi táj kevésbé szabdalt patakvölgyekkel, mint a Tolnai-dombság vagy Külső-Somogy. A táj látványa, felszíne nyugodtabb, kevésbé változatos.

Külső-Somogy tájtípusai

Szubatlanti, illetve mérsékelten kontinentális hatás alatt álló erdő- és mezőgazdasági hasznosítású dombsági tájtípus átlagosan 200-300 m tengerszint feletti magasságú, hullámos hátakból álló térszínekkel és eróziós völgyekkel. A táj arculatát döntően a vízfolyások (bevágódás, hordalék) alakították ki. Fő jellemzője a Külső-Somogyi-dombság Tolnához tartozó keleti (más néven Kapos-Koppány-menti dombvidék) részének, hogy a középpliocénban bekövetkezett felszíni mozgások eredményeként a fővölgyek nyugat-keleti irányúak lettek (lásd Koppány-patak völgye). A Koppány-patakba lefutó kisebb patakvölgyek őrzik az eredeti meridionális irányokat.
A Külső-Somogy felszínén a löszös üledékek az uralkodóak. A megbillent dombhátakra jellemző, hogy észak felé meredeken lejtenek, dél felé viszont lankás lejtőkkel ereszkednek le a völgybe. Ezeken a többnyire jó minőségű csernozjom talajjal rendelkező déli lejtőkön szántóföldi mezőgazdasági művelés folyik. Az erdő kifejezetten kevés.

Baranya-Tolnai-dombság tájtípusa

A Tolnai-dombság lösszel borított, kiemelkedett pannon táblarögökből kiemelkedő hegyhátakból áll, amelyeket a vízfolyások választanak el egymástól. A patakvölgyek sűrűn találhatók s így a dombság rendkívüli mértékben felszabdalt.
A dombság felépítésében pannon üledékek, folyóvízi üledékek, löszök, löszös üledékek, valamint kisebb részt ártéri képződmények vesznek részt. A domborzat kialakulásában a vastag lösztakarónak volt a legnagyobb szerepe. A területre a változatos löszformák jellemzőek, de a felszíni formák létrejöttében az eróziós, suvadásos folyamatok is szerepet játszottak.
A mérsékelten meleg, mérsékelten száraz éghajlatú dombsági tájat egykor kiterjedt erdők jellemezték. Az utóbbi húsz évben a meredekebb területeken az egykori szőlő- és gyümölcsterületeken ismét erdősödési folyamatok indultak el.
A tájban a szántóföldek, erdők, völgyek és apró települések változatossága ragadja meg a szemlélőt.

3. SZÁMÚ MELLÉKLET

Tolna megyei védett természeti területek

A megye területére eső országos jelentőségű védett természeti területek:

Duna-Dráva Nemzeti Park
Védetté nyilvánítás: 7/1996. (IV. 17.) KTM rendelet
A védettség indoka és célja: *„a Duna és a Dráva folyók mellékágrendszerük, valamint az érintett területek természeti értékeinek, a felszíni és felszín alatti vízkészleteknek, továbbá az érintett területek erdeinek, termőtalajának és más megújuló természeti erőforrásainak védelme”*
A védett terület kiterjedése: 49 478,8 hektár
Érintett megyei települések: Báta, Bogyiszló, Decs, Őcsény, Pörböly, Szekszárd, Tolna
Fokozottan védett terület által érintett települések: Báta, Bogyiszló, Decs, Őcsény, Pörböly

Dél-Mezőföldi Tájvédelmi Körzet
Védetté nyilvánítás: 11/1999. (X.29.) KöM rendelet
A védettség indoka és célja: *„a mezőföldi táj egyedi arculatát meghatározó löszképződmények, az Ős-Sárvíz hajdani medre helyén képződött futóhomokos területek és a rajtuk kialakult fajokban gazdag vegetáció és állatvilág megőrzése, a tájképi és kultúrtörténeti értékek védelme”*
A védett terület kiterjedése: 7546,5 hektár
Érintett megyei települések: Bikács, Bölcske, Dunaföldvár, Medina, Nagydorog, Németkér, Paks, Szedres, Tengelic
Fokozottan védett terület által érintett települések: Bikács, Bölcske, Dunaföldvár, Németkér, Paks

Kelet-Mecsek Tájvédelmi Körzet
Védetté nyilvánítás: 8/1977. OTvH számú határozat
A védettség fenntartásáról rendelkezett: 58/2007. (X.18.) KvVM rendelet
A védettség indoka és célja: *„a területre jellemző karsztos folyamatok és formakincs, valamint a Mecsek mészkőszurdokaira jellemző életközösségek megóvása, a védett növényfajok és a hozzájuk kapcsolódó állatközösségek életfeltételeinek megőrzése”*
A védett terület kiterjedése: 9347,5 hektár
Érintett megyei település: Váralja

Bölcskei Nőszirmos Természetvédelmi Terület
Védetté nyilvánítás: 15/2007. (III.30.) KvVM rendelet
A védettség indoka és célja: *„a területen található löszpusztagyep és vizes élőhelyek megóvása, valamint védett és fokozottan védett növényfajok, a hozzájuk kapcsolódó állatközösségek életfeltételeinek, illetve a tájképi értékek megőrzése, továbbá a terület természetvédelmi célú bemutatása”*
A védett terület kiterjedése: 111,16 hektár
Érintett megyei település: Bölcske

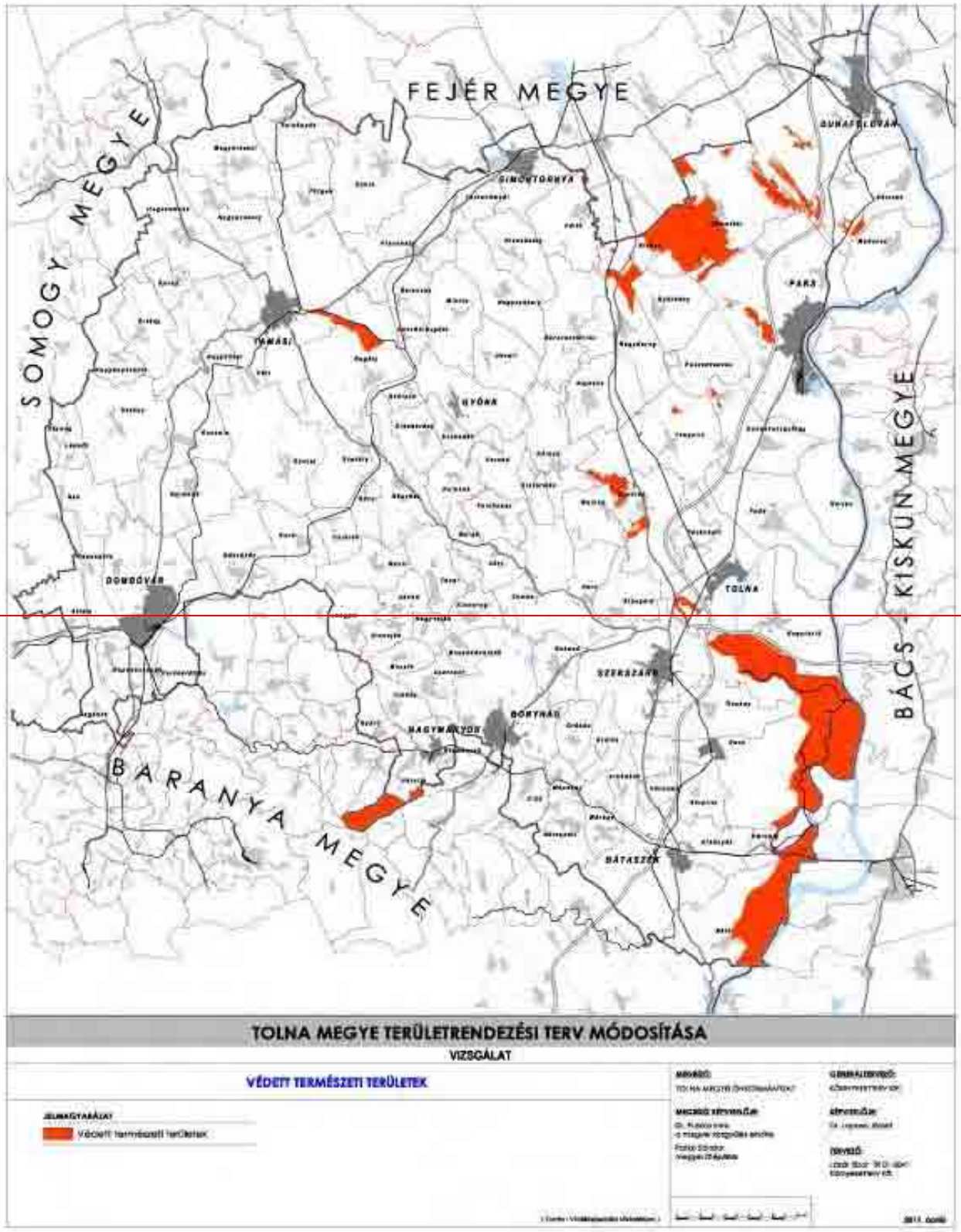

(Forrás: Tolna Megye Területrendezési Terv Módosítása (vizsgálati anyag) 2011.)

Kapszeg-tó Természetvédelmi Terület
Védetté nyilvánítás: 28/2006. (V.22.) KvVM rendelet
A védettség indoka és célja: *„a területen található morotva tónak, a terület ökológiai rendszerben betöltött szerepének, valamint tájképi értékének megóvása, illetve fenntartása, a védett növény- és állatfajok, valamint élőhelyük megőrzése, különös tekintettel a területen költő madárfajokra és a kiemelkedő fajgazdagságú gémtelepre”*
A védett terület kiterjedése: 156,2 hektár
Érintett megyei települések: Tolna-Mözs, Szekszárd

Pacsmagi tavak Természetvédelmi Terület
Védetté nyilvánítás: 7/1990. (IV. 23.) KTM rendelet

Szakadáti legelő Természetvédelmi Terület
Védetté nyilvánítás: 3/1989. (II. 22.) KVM rendelet
A védettség fenntartásáról rendelkezett: 71/2007. (X.18.) KvVM rendelet
A védettség indoka és célja: *„az őszi füzértekercs (Spiranthes spiralis) termőhelyének megóvása”*
A védett terület kiterjedése: 1,5 hektár
Érintett megyei település: Szakadát

Natura 2000 területek

Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Kormányrendelet jelölte ki. Az egyes területek pontos kijelölésére azonban Tolna megye területrendezési tervének elfogadását követően került sor. A Natura 2000 területek a különleges madárvédelmi területeket és a különleges természet-megőrzési, illetőleg kiemelt jelentőségű természet-megőrzési területeket foglalják magukba. Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészleteket a 14/2010. (V.11.) KvVM rendelet tartalmazza.

A megye területére eső különleges madárvédelmi területek:
Gemenc (HUDD10003) Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága
Érintett megyei települések: Báta, Bogyiszló, Decs, Tolna-Mözs, Őcsény, Pörböly, Szekszárd, Tolna,
Kisszékelyi-dombság (HUDD10005) Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága
Érintett megyei települések: Kisszékely, Nagyszékely, Pálfa, Simontornya, Tolnanémedi,
Mecsek (HUDD10007) Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága
Érintett megyei település: Váralja
Pacsmagi-tavak (HUDD10006) Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága
Érintett megyei települések: Regöly, Tamási

A megye területére eső különleges természet-megőrzési területek:
Lengyel-hőgyészi erdők (HUDD20026) Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága
Érintett megyei települések: Csibrák, Dúzs, Hőgyész, Kalaznó, Kurd, Lengyel, Mucsi, Tevel,

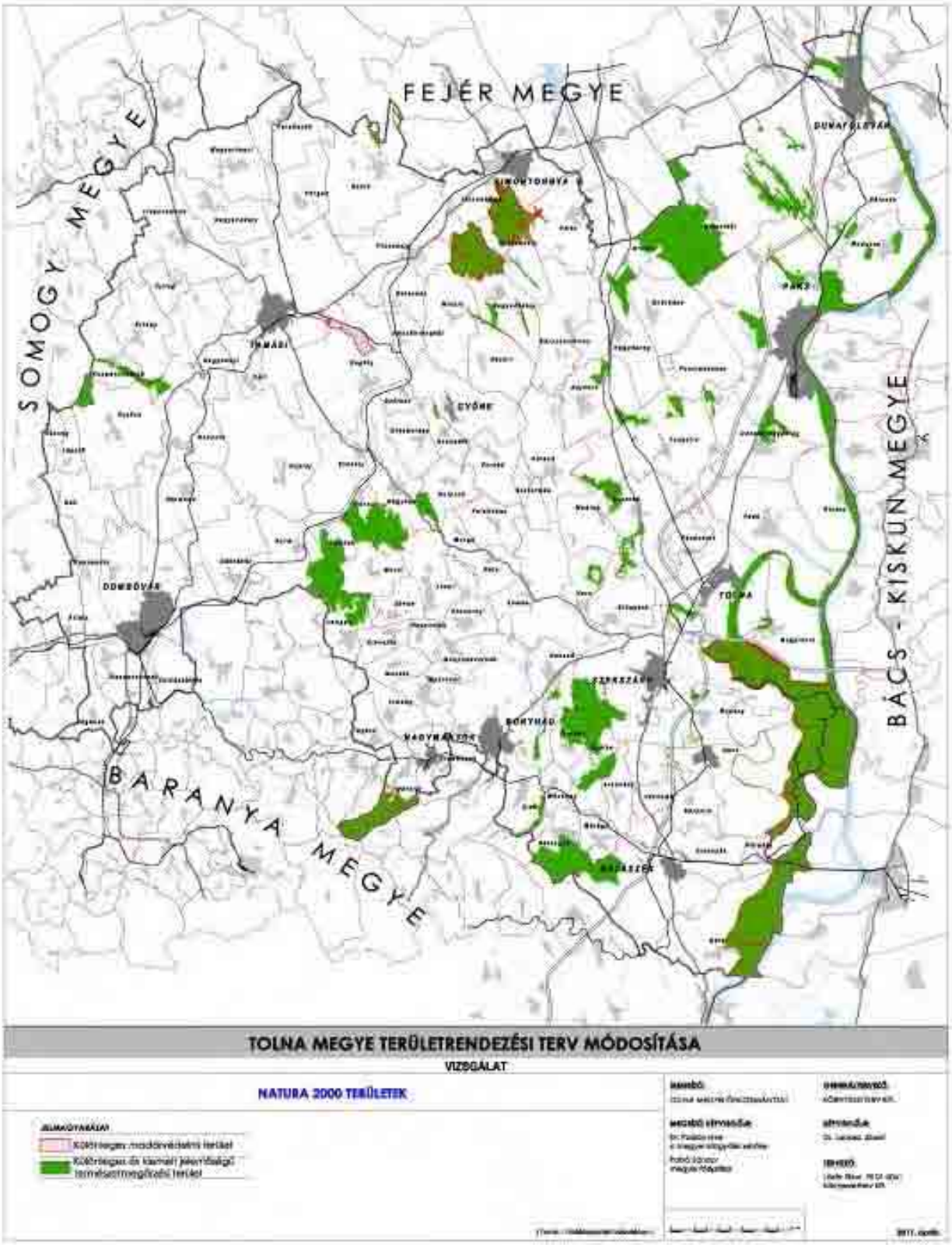

(Forrás: Tolna Megye Területrendezési Terv Módosítása (vizsgálati anyag) 2011.)

A megye területére eső kiemelt jelentőségű természet megőrzési területek:

Aparhanti sztyepp (HUDD20024) Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága
Érintett megyei település: Aparhant
Béda-Karapancsa (HUDD20045) Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága
Érintett megyei település: Báta
Dékány-hegy (HUDD20039) Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága
Érintett megyei település: Iregszemcse
Dunaszentgyörgyi-láperdő (HUDD20072) Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága
Érintett megyei települések: Dunaszentgyörgy, Paks
Gemenc (HUDD20032) Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága
Érintett megyei települések: Báta, Bogyiszló, Decs, Fadd, Őcsény, Pörböly, Sárpilis, Szekszárd, Tolna, Tolna-Mözs,
Geresdi-dombvidék (HUDD20012) Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága
Érintett megyei települések: Bátaapáti, Bátaszék, Cikó, Mórágy, Mőcsény,
Kisszékelyi-dombság (HUDD20029) Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága
Érintett megyei települések: Kisszékely, Miszla, Nagyszékely, Pálfa, Simontornya, Tolnanémedi, Udvari,
Koppány-menti rétek (HUDD20028) Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága
Érintett megyei települések: Koppányszántó, Nagykónyi, Szakcs, Értény,
Közép-mezőföldi löszvölgyek (HUDD20020) Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága
Érintett megyei települések: Bölcske, Dunaföldvár, Németkér, Paks,
Mecsek (HUDD20030) Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága
Érintett megyei település: Váralja
Paksi tarka sáfrányos (HUDD20071) Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága
Érintett megyei település: Paks
Paksi ürgemező (HUDD20069) Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága
Érintett megyei település: Paks
Szakadáti löszgyepek (HUDD20022) Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága
Érintett megyei települések: Gyönk, Szakadát
Szedresi Ős-Sárvíz (HUDD20073) Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága
Érintett megyei települések: Harc, Kölesd, Medina, Sióagárd, Szedres, Tengelic,
Szekszárdi-dombvidék (HUDD20011) Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága
Érintett megyei települések: Bonyhád, Grábóc, Kakasd, Szálka, Szekszárd,
Szenesi-legelő (HUDD20050) Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága
Érintett megyei települések: Bikács, Nagydorog
Tengelici homokvidék (HUDD20040) Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága
Érintett megyei települések: Bikács, Györköny, Németkér, Paks
Tengelici rétek (HUDD20070) Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága
Érintett megyei települések: Kajdacs, Tengelic
Tolnai Duna (HUDD20023) Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága
Érintett megyei települések: Bölcske, Dunaföldvár, Gerjen, Madocsa, Paks,
Törökkoppányi erdők (HUDD20046) Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága
Érintett megyei települések: Lápafő, Szakcs, Várong,
Lajoskomáromi löszvölgyek (HUDI20031) Duna-Ipoly Nemzeti Park
Érintett megyei település: Ozora

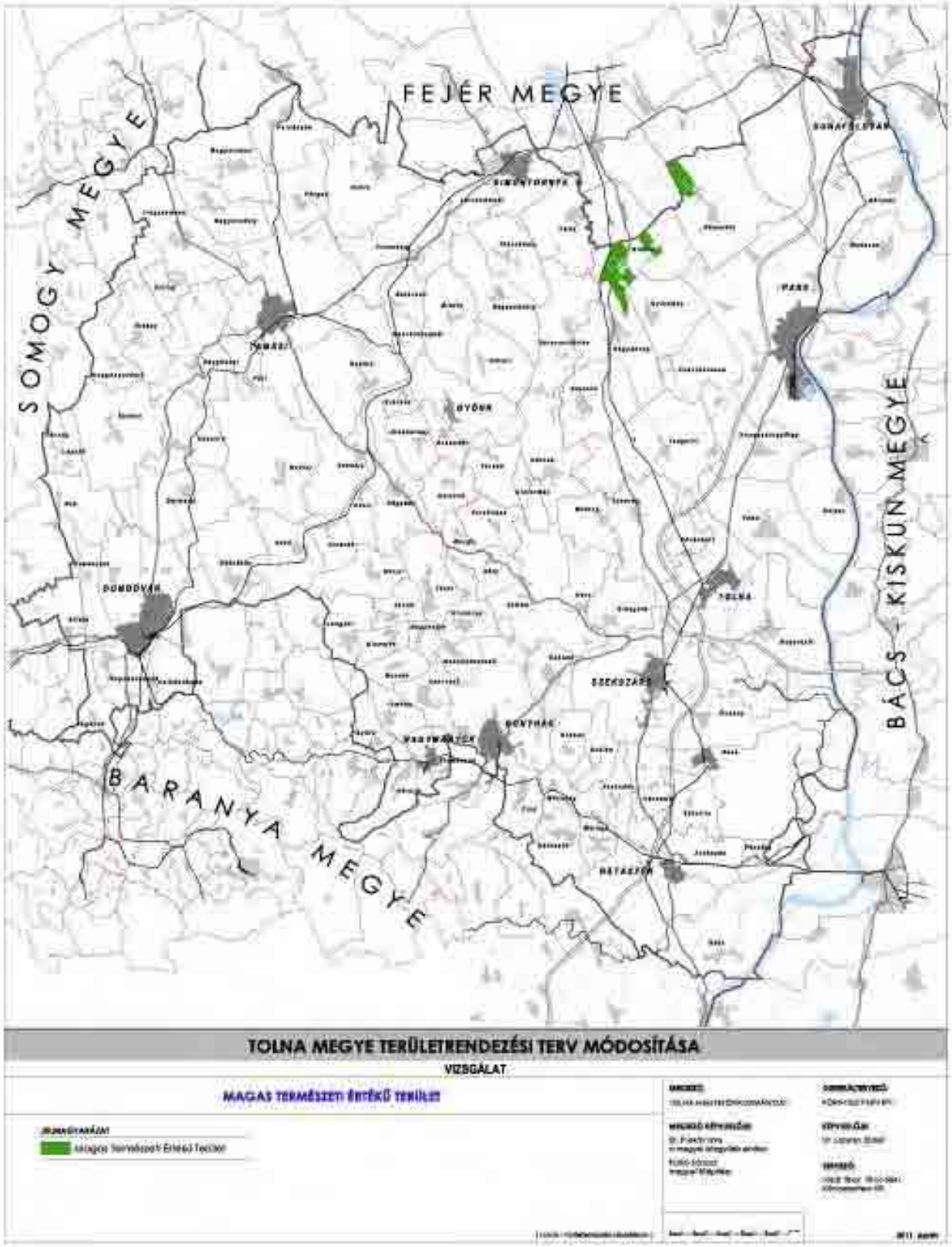

(Forrás: Tolna Megye Területrendezési Terv Módosítása (vizsgálati anyag) 2011.)

4. SZÁMÚ MELLÉKLET

1. sz. táblázata: FAVI-KÁRINFO – Tényfeltárás előtt álló területek 2007-ig (VITUKI, 2011)

Település neve	Címe (utca, házszám stb.)	A terület/SzF helyrajzi száma	A terület/SzF leírása	Potenciálisan veszélyes anyag megnevezése	Potenciálisan veszélyes tevékenység megnevezése	Megfigyelő rendszer
Dombóvár	Gyenis A. u.	1889/3	fűtőház, mozdonyjavító	Szennyezett olajok, beleértve üzemanyagként, üzemanyag- adalékokként felhasznált olajokat is (fáradt olaj/ motorolaj, hajtóműolaj, diesel olaj, fűtőolaj, stb.)	Vasúti járműtelep	megfelelő
Szekszárd		04140; 3777/4	Lőtéri vízbázis	1,2-diklór-etén	Technológiából történő veszélyes anyag kiömlés, beszivárgás	megfelelő
Grábóc	Újsor u. Major	09		Állattartásból származó alom, trágya	Állattartó telep	nincs
Dombóvár		077/4	Vegyszertároló és vegyszerkeverő telephely	Növény védőszerek	Növény védőszer tároló és bekeverő, forgalmazó	nincs
Simontornya	Gyár u. 1-5.	181	Bőrgyár	Bőrkikészítési és felhasználási hulladékok: bőrenyv, húslási maradékok, krómcserzett bőr, valamint egyéb szennyezett bőr és szőr	Bőrkikészítő és feldolgozó üzem	
Dunaföldvár	Rátkai köz 2.	1030	Dunaföldvári Vár (Török torony)	Halogénvegyületeket nem tartalmazó olajok	Háztartási fűtőolaj tartály	nincs
Ozora		1596	Pipó vára	Szennyezett olajok, beleértve üzemanyagként, üzemanyag- adalékokként felhasznált olajokat is (fáradt olaj/ motorolaj, hajtóműolaj, diesel olaj, fűtőolaj, stb.)	Háztartási fűtőolaj tartály	nincs

2. sz. táblázata: FAVI-KÁRINFO – Tényfeltárás utáni, mérésekkel, modellezéssel meghatározott állapotú szennyezések 2007-ig (VITUKI, 2011)

Település neve	A terület/SzF leírása	Címe (utca, házszám stb.)	A terület/SzF helyrajzi száma	Potenciálisan veszélyes anyag megnevezése	Potenciálisan veszélyes tevékenység megnevezése	A (D) kármentesítési határérték fölött szennyezett földtani közeg, illetve talaj mennyisége (m3	A (D) kármentesítési határérték fölött szennyezett felszín alatti víz mennyisége (m3)
Bátaszék	MÁV üzemanyag-ellátó	Bonyhádi út 4.	14/14	Ásványolaj és származékai (benzin, mosóbenzin, kerozin, diesel olaj, fűtőolaj, stb.)	Vasúti pályaudvar, vasúti rakodótér	9000	10000
Dombóvár	DOFAVÉD Kft. telephelye	Kórház utca 8.	2963/2	Fafeldolgozási és bútoripari fakonzerváló és fakezelő anyagok, ezek maradékai és hulladékai	Fakonzerválást végző üzem	100000	6000
Szekszárd	Lőtéri Vízbázis, BHG góc	Szekszárd hrsz: 4014; 4019	4019; 4014	vinil-klorid	IPARI ÉS IPARI JELLEGŰ, VALAMINT SZOLGÁLTATÓ/KERESKEDELMI JELLEGŰ OBJEKTUMOK	0	76800
Szekszárd	Lőtéri Vízbázis, Vízbázis-góc	Szekszárd hrsz: 031/2; 031/122	031/2; 031/122	vinil-klorid	IPARI ÉS IPARI JELLEGŰ, VALAMINT SZOLGÁLTATÓ/KERESKEDELMI JELLEGŰ OBJEKTUMOK	50000	10852800
Szekszárd	Lőtéri Vízbázis, Vízmű-góc	Szekszárd		vinil-klorid	IPARI ÉS IPARI JELLEGŰ, VALAMINT SZOLGÁLTATÓ/KERESKEDELMI JELLEGŰ OBJEKTUMOK	1000	400000
Szekszárd	Lőtéri Vízbázis, TOTÉV-góc	Szekszárd hrsz: 4039/65; 4039/20; 4048	4048; 4039/65;	tetraklór-etén	IPARI ÉS IPARI JELLEGŰ, VALAMINT SZOLGÁLTATÓ/KERESKEDELMI JELLEGŰ OBJEKTUMOK	0	516800

Település neve	A terület/SzF leírása	Címe (utca, házszám stb.)	A terület/SzF helyrajzi száma	Potenciálisan veszélyes anyag megnevezése	Potenciálisan veszélyes tevékenység megnevezése	A (D) kármentesítési határérték fölött szennyezett földtani közeg, illetve talaj mennyisége (m3	A (D) kármentesítési határérték fölött szennyezett felszín alatti víz mennyisége (m3)
Szekszárd	Lőtéri Vízbázis, Mezőgép-góc	Szekszárd hrsz: 3770; 3777/8; 4016/2; 3791/4	4016/2; 3791/4;	1,2-diklór-etén	IPARI ÉS IPARI JELLEGŰ, VALAMINT SZOLGÁLTATÓ/KERESKEDELMI JELLEGŰ OBJEKTUMOK	0	364800
Szekszárd	Lőtéri vízbázis		04140; 3777/4	1,2-diklór-etén	Technológiából történő veszélyes anyag kiömlés, beszivárgás	0	1750000
Paks	Mol Rt. (egykori töltőállomás)	6. sz. főút K-i oldal	3605	Ásványolaj és származékai (benzin, mosóbenzin, kerozin, diesel olaj, fűtőolaj, stb.)	Nyilvános üzemanyagtöltő állomás	940	1400
Bonyhád	egykori ÁFOR töltőállomás	Sport u. 2.	2497	Szénhidrogének (TPH)	Nyilvános üzemanyagtöltő állomás	2400	2480
Paks	Mol üzemanyag töltő állomás	6sz. főút nyugati oldal	3651	Ásványolaj és származékai (benzin, mosóbenzin, kerozin, diesel olaj, fűtőolaj, stb.)	Nyilvános üzemanyagtöltő állomás	0	3750
Simontornya	Bőrgyár	Gyár u. 1-5.	181	Bőrkikészítési és felhasználási hulladékok: bőrenyv, húslási maradékok, krómcserzett bőr, valamint egyéb szennyezett bőr és szőr	Bőrkikészítő és feldolgozó üzem	53056	182260

3. számú táblázata: FAVI-KÁRINFO - Műszaki beavatkozás körülményeit bemutató adatsor 2007-ig (VITUKI, 2011)

Település neve	A terület/SzF leírása	Címe (utca, házszám stb.)	A terület/SzF helyrajzi száma	Technológia 1.
Paks	Felszín alatti gázolaj tároló tartály	Vasút u. 1.	3584/9	Kitermelés, elszállítás és deponálás talajcserével
Szakály	Felszín alatti gázolaj tároló tartály	Bartók B. u. 500.	0252/1	Kitermelés, elszállítás és deponálás talajcserével
Iregszemcse	Felszín alatti gázolaj tároló tartály	Rákóczi u. 40.	0292/2	Kitermelés, elszállítás és deponálás talajcserével

4. számú táblázata: Szennyezőforrások és szennyezett területek adatai 2007. után (VITUKI 2011.)

Objektum	Objektum település	Objektum cím	Szennyezőanyag	B határérték felett szennyezett f.a. víz (m3)	B határérték felett szennyezett f.a. víz vetülete (m2)	10 éven belül veszélyeztetett f.a. víztipus
benzinkút szennyezett területe	Kaposszekcső	7361 Kaposszekcső 611 sz. út	Szénhidrogének (TPH)	15	100	talajvíz

5. számú táblázata: FAVI-KÁRINFO - Műszaki beavatkozás körülményeit bemutató adatsor (VITUKI, 2011)

Objektum település	Objektum cím	Szennyezőanyag	Kezelt talaj mennyisége (tonna)	Műszaki beavatkozási technológia neve (1)	Műszaki beavatkozási technológia neve (2)	Műszaki beavatkozási technológia neve (3)	Javasolt területhasználat neve (1)	Javasolt területhasználat neve (2)
Bátaszék	7140 Bátaszék Bonyhádi út 4	Szénhidrogének (TPH)	12000	Intenzifikált bioremediáció	Komposztálás	Talajvíz kitermelés	A felszín alatti víz emberi célú felhasználása (fogyasztása) tilos	közforgalmú vasút

5. SZÁMÚ MELLÉKLET

Védőövezetek kijelölése elérési idő alapján (Forrás: 123/1997. (VII.18.) Korm. rendelet 2. számú melléklete)

Védőidom, védőövezet	Figyelembe veendő vízhozam		Elérési idő	Felszíni védőterület védőövezetei, zónái
	üzemelő vízbázisok	távlati vízbázisok		
Belső védőövezet	Max. napi	-	20 nap	Védőidom metszete a felszínen, de min. 10 m a vízkivételektől
Külső védőövezet	Max. havi	-	6 hónap	Védőidom metszete a felszínen, de minimum 100 m a vízkivételektől. (Ha nincs felszíni metszet, akkor nincs védőterület)
Hidrogeológiai védőövezet „A” zóna	Átlagos évi	Átlagos évi	5 év	Védőidom metszete a felszínen
Hidrogeológiai védőövezet „B” zóna	Átlagos évi	Átlagos évi	50 év	Védőidom metszete a felszínen
Hidrogeológiai védőövezet „C” zóna	Átlagos évi	Átlagos évi	Teljes vízgyűjtő	Felszín alatti vízgyűjtő idom metszete a felszínen

Forrás: Tolna Megye Területrendezési Terv Módosítása (vizsgálati anyag) 2011.)

A megyében üzemelő sérülékeny vízbázisok a következők:

Sérülékeny vízbázis	Védelembe helyezés állapota	Elérési idő
Bonyhád	AQUAFILTER Kft. 1999. évi javaslata alapján lehatárolt hidrogeológiai védőövezet	50 év
Decs	VITUKI 1996. évi becslése alapján lehatárolt hidrogeológiai védőövezet	50 év
Fadd	Magántervező 1999. évi javaslata alapján lehatárolt hidrogeológiai védőövezet	50 év
Fadd-Dombori üdülőtelep	Magántervező 1999. évi javaslata alapján lehatárolt hidrogeológiai védőövezet	50 év
Gerjen	21 903/1990-es számú VIZIG határozat alapján kijelölt hidrogeológiai védőövezet	36 év
Kismórágy	20 856-2/1997-es számú VIZIG határozat alapján kijelölt hidrogeológiai védőövezet	
Mórágy	FTV 1984. évi javaslata alapján lehatárolt előzetes hidrogeológiai védőövezet	300 nap
Őcsény	VITUKI 1996. évi becslése alapján lehatárolt hidrogeológiai védőövezet	50 év
Szekszárd	VITUKI 1999. évi javaslata alapján lehatárolt hidrogeológiai védőövezet	50 év
Tolna-Mözs-Fácánkerti	20 600/1991-es számú VIZIG határozat alapján kijelölt hidrogeológiai védőövezet	

(Forrás: Tolna Megye Területrendezési Terv Módosítása (vizsgálati anyag) 2011.)

6. SZÁMÚ MELLÉKLET

Ásványvíz- és gyógyvíz kutak

Település	Kút, forrás jelölése	Minősítési engedély száma (első)	Víz kereskedelmi elnevezése	Kémiai jelleg/felhasználási mód	Közzététel száma	Törzskönyvi nyilvántartás száma
Attala	Aqua-Attala I.	760-4/GYF/2007 (444/GYF/2001)	Attala	(Ca,Mg)HCO3/ palackozás	82/2008.(Eü.K.)	VII/267
Dombóvár	1. sz.	356-2/GYF/2006	-	(Ca,Mg)HCO3/ palackozás	-	VII/393
Dombóvár	D-3	24/OTH/2011	3. sz. Gunarasi gyógyvíz	Na(Cl,HCO3)/ fürdés	15/2011.(Eü.K.)	VII/633
Dombóvár	D-5	880/OTH/2009 (549/GYF/1977-1)	5 sz. Gunarasi gyógyvíz	Na(Cl,HCO3)/ fürdés	48/2010.(Eü.K. 8.)	VII/534
Dombóvár	D-2 kút	879/OTH/2009 (549/GYF/1977)	2.sz. Gunarasi gyógyvíz	Na(Cl,HCO3)/ fürdés	47/2010.(Eü.K. 8.)	VII/533
Dunaföldvár	Strand	93/GYF/2001	-	Na(Cl,HCO3)/ fürdés	26/2001(EüK10)Gyf	VII/238
Gyulaj	Kispusztai kút	340-3/GYF/2009	DÁM	(Ca,Mg)HCO3/ palackozás	31/2009.(Eü.K. 14.)	VII/469
Hőgyész	K-11	483/GYF/2003	Klára gyógyvíz	Na(Cl,HCO3)/ fürdés	-	VII/225
Kajdacs	Beathus	73-2/GYF/2007	Beathus-Aqua	Na(Cl,HCO3)/ palackozás	-	VII/410
Paks	I. kút	899/OTH/2009 (34/GYF/1999)	-	NaCl /fürdés	54/2010.(Eü.K. .8) OTH	VII/540
Paks	2. sz. kút	538/OTH/2010	-	NaCl/fürdés	-	VII/614
Tamási	Termálf.I. 1. sz.	962-2/OTH/2009 (74/GYF/1990)	-	Na(Cl,HCO3)/ fürdés	132/2010.(Eü. K. 20.)	VII/592
Tengelic	Orchidea termál	256/GYF/2005	Orchidea Tengelic	Na(Cl,HCO3)/ fürdés	-	VII/372

(Forrás: OGYFI 2011.)

7. SZÁMÚ MELLÉKLET

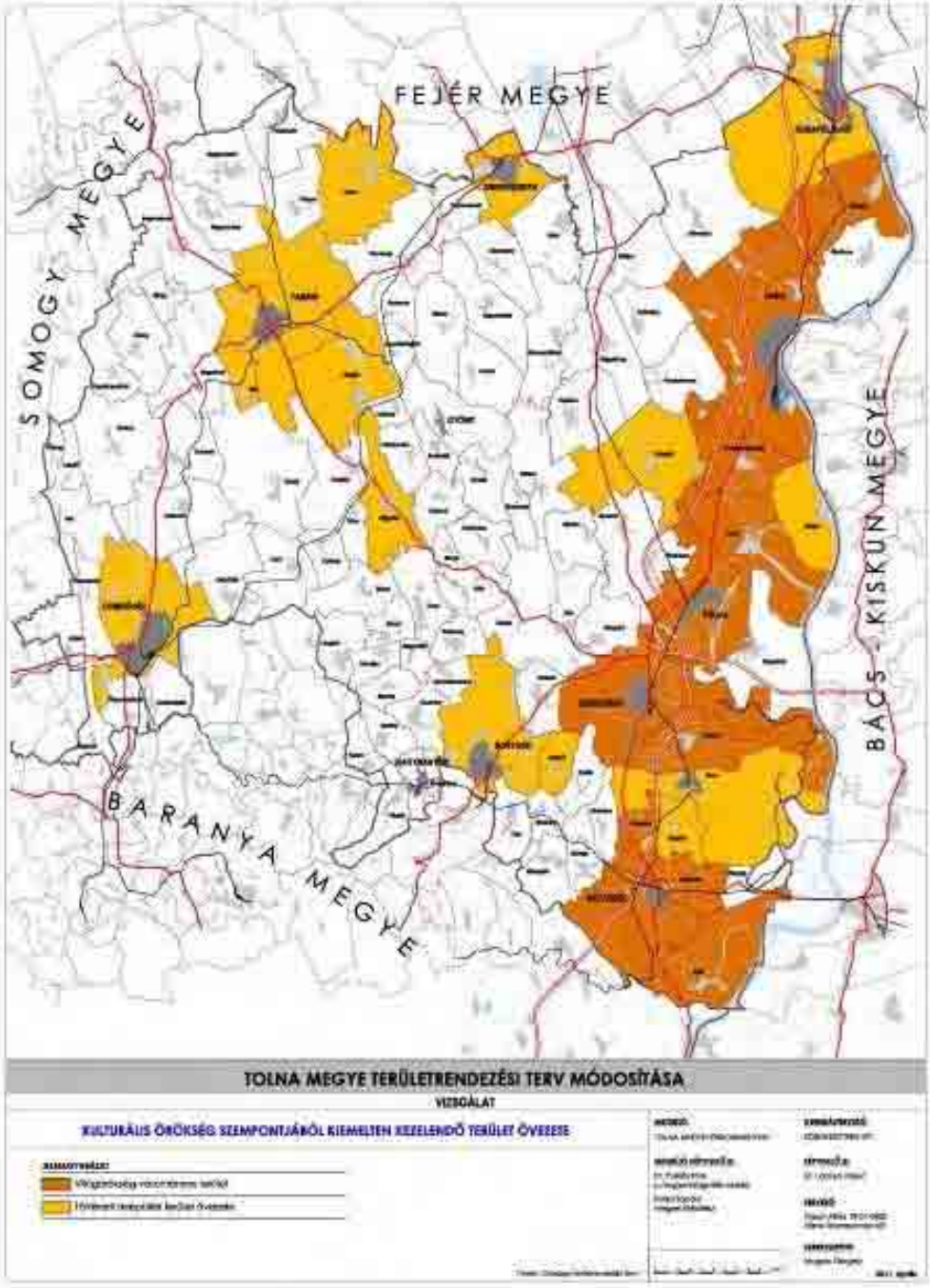

(Forrás: Tolna Megye Területrendezési TervMódosítása (vizsgálati anyag) 2011.)

8. SZÁMÚ MELLÉKLET

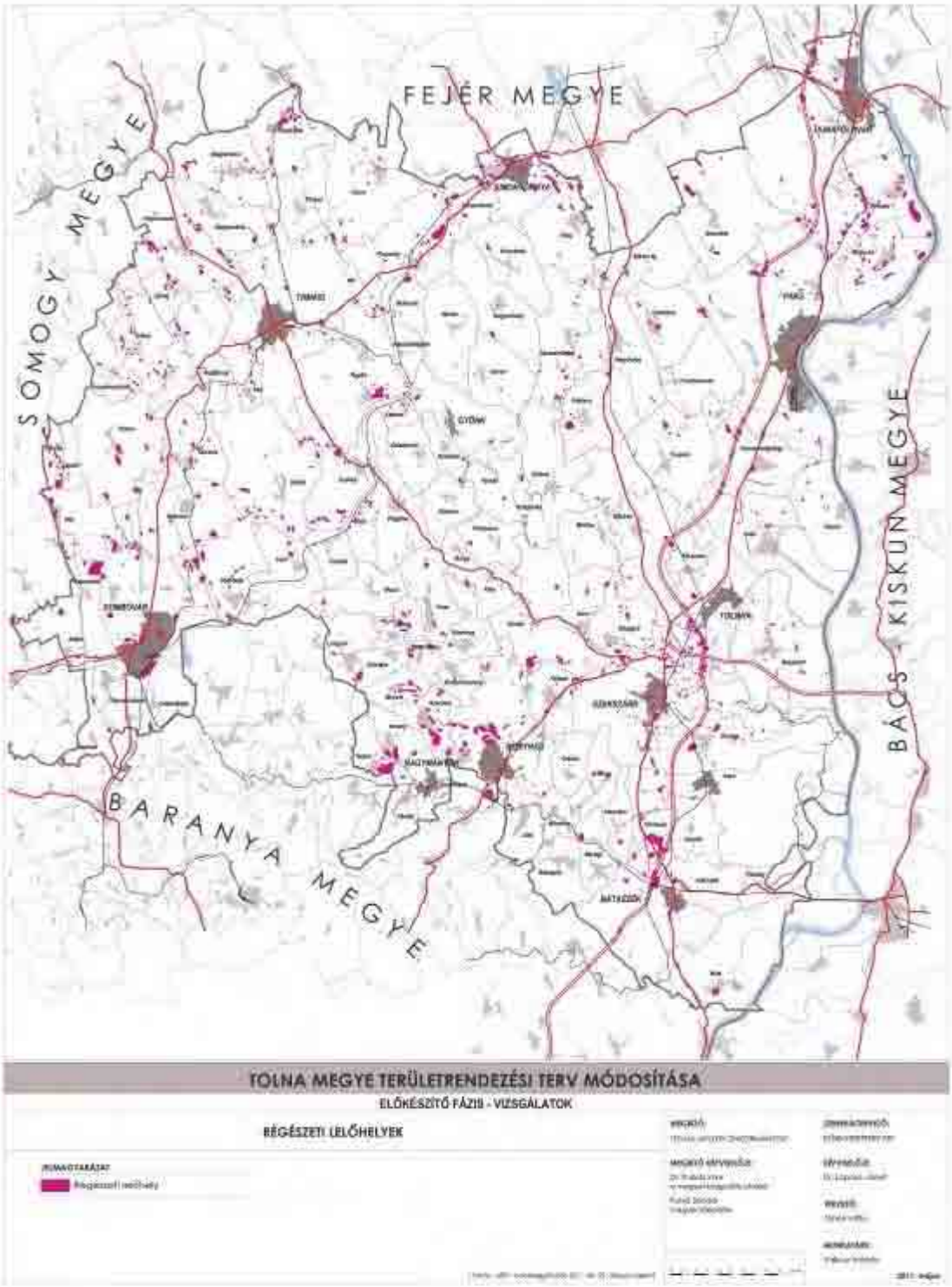

(Forrás: Tolna Megye Területrendezési Terv Módosítása (vizsgálati anyag) 2011.)

9. SZÁMÚ MELLÉKLET

Az egyes szolgáltatók ellátási területe, 2009
(Forrás: Tolna Megye Területrendezési Terv Módosítása (vizsgálati anyag) 2011.)

Szolgáltató	Ellátott települések	Hálózatba bekapcsolt lakások (db, %)	
Aparhant önkormányzati vízmű	Aparhant	364	94,3
Aquaplus Kft.	Bikács, Németkér	964	99,0
BONYCOM Kft.	Bonyhád, Cikó	5 628	95,0
Dél-Tolna Vízmű Kft.	Alsónána, Alsónyék, Báta, Bátaapáti, Bátaszék, Decs, Mórágy, Pörböly, Sárpilis, Várdomb	6 613	96,6
Dombóvári Vízmű Kft.	Attala, Csibrák, Csikóstőttős, Dalmand, Dombóvár, Döbrököz, Gyulaj, Jágónak, Kapospula, Kaposszekcső, Kocsola, Kurd, Lápafő, Nak, Szakcs, Várong	13 352	93,4
DUNAÁG Víziközmű Üzemeltető Kft.	Dunaszentgyörgy, Gerjén, Nagydorog, Pusztahencse, Tengelic	4 083	100,0
Dunántúli Regionális Vízmű Zrt.	Belecska, Pincehely	1 146	94,6
Dunavíz VCS Üzemeltető Kft.	Dunaföldvár	4 012	99,1
Gránárium Kft.	Bölcske	1 263	99,5
Gyönki Vízmű Kft.	Diósberény, Dúzs, Gyönk, Hőgyész, Kalaznó, Keszőhidegkút, Mucsi, Murga, Regöly, Szakadát, Szakály, Szárazd, Udvari, Varsád	4 126	92,0
Harc Vízmű Kft.	Harc	315	99,4
Kölesd-Kistormás Vízmű Kft.	Kistormás, Kölesd	706	95,3
Paksi Vízmű Kft.	Györköny, Madocsa, Paks, Sárszentlőrinc	8 660	86,2
SIÓVÍZ Kft.	Kisszékely, Nagyszékely, Ozora, Pálfa, Simontornya, Tolnanémedi	4 174	97,0
Szekszárdi Vízmű Kft.	Őcsény, Szekszárd, Zomba	16 145	96,4
Tamási Vízmű Kft.	Értény, Felsőnyék, Fürged, Iregszemcse, Koppányszántó, Magyarkeszi, Miszla, Nagykónyi, Nagyszokoly, Pári, Tamási, Újireg	7 854	94,5
Tevel-Závod Víz-Szennyvíz Szolgáltató és Kezelő Kft.	Kajdacs, Medina, Szedres, Tevel, Závod	2 357	97,7
Tolnavíz Kft.	Bogyiszló, Fadd, Fácánkert, Sióagárd, Szálka, Tolna	7 981	99,3
Völgység VCS Szolgáltató Kft.	Bonyhádvarasd, Felsőnána, Grábóc, Györe, Izmény, Kakasd, Kéty, Kisdorog, Kismányok, Kisvejke, Lengyel, Mőcsény, Mucsfa, Nagymányok, Nagyvejke, Váralja	4 197	97,8

10. SZÁMÚ MELLÉKLET

Az KDTVIZIG működési területén a megyében a 65/2009. (III. 31.) Kormányrendelettel módosított 201/2001. (X. 25.) Kormányrendelet szerint az alábbi települések közüzemi vízművei esetében kell műszaki beavatkozással biztosítani az előírt minőségű ivóvizet:

Település	Lakos szám	Nitrit (>0,5 és 0,1 g/l)	Arzén (>0,01 mg/l)	Ammónium (>0,5 mg/l)	Vas (>0,2 mg/l)	Mangán (>0,05 mg/l)
BELECSKA	441			X	X	
CSIBRÁK	369		X	X		
CSIKÓSTŐTTŐS	920			X	X	X
DALMAND	1388			X	X	X
DECS	4244			X		X
DIÓSBERÉNY	374			X	X	X
DÖBRÖKÖZ	2077		X	X		X
ÉRTÉNY	786			X		X
FADD-Dombori	84			X	X	X
FELSŐNYÉK	1071			X	X	
FÜRGED	722			X		
GERJEN	1287			X		X
GYÖNK	2075			X		X
GYÖRKÖNY	958			X		
GYULAJ	1048			X	X	X
KAJDACS	1309			X		
KAPOSPULA	956			X		
KAPOSSZEKCSŐ	1541			X	X	X
KESZŐHIDEGKÚT	229	X		X		
KOCSOLA	1325			X		X
KOPPÁNYSZÁNTÓ	352			X	X	
KÖLESD	1418			X	X	
KURD	1284			X		
MAGYARKESZI	1316	X		X	X	X
MEDINA	729			X		
MISZLA	316			X		
MUCSI	505			X	X	
NAGYDOROG	2788			X		
NAGYKÓNYI	1088			X	X	X
OZORA	1745			X	X	
PÁLFA	1551			X	X	
PÁLFA-Felsőrácegres	97			X		
PÁRI	669			X	X	
PINCEHELY	2477			X		

Település	Lakos szám	Nitrit (>0,5 és 0,1 g/l)	Arzén (>0,01 mg/l)	Ammónium (>0,5 mg/l)	Vas (>0,2 mg/l)	Mangán (>0,05 mg/l)
REGÖLY	1223			X		
SÁRPILIS	735			X		X
SÁRSZENTLŐRINC	715			X		
SÁRSZENTLŐRINC-Úzd	288			X		
SIMONTORNYA	4401			X		
SZAKADÁT	268			X		X
SZAKÁLY	1597			X		
SZÁLKA	576			X		
SZÁRAZD	249			X		X
SZEDRES	2398			X	X	X
TAMÁSI	8684			X		
TENGELIC-Jánosmajor	117			X	X	X
TOLNANÉMEDI	1165			X		
UDVARI	486			X		
VÁRDOMB	1218			X	X	X

11.SZÁMÚ MELLÉKLET

Az egyes szolgáltatók ellátási területe, 2009 (Forrás: KDKVI, KSH és saját kutatás)

Szolgáltató	Ellátott települések	Hálózatba bekapcsolt lakások (db, %)	
BONYCOM Kft.	Bonyhád, Cikó, Kakasd, Kismányok, Nagymányok	6 966	91,8
Dél-Tolna KÜ. Kft.	Alsónána, Báta, Bátaapáti, Bátaszék, Mórágy, Sárpilis, Várdomb	3 512	74,0
Dombóvár és Környéke Víz-és Csatornamű Kft.	Dombóvár, Kapospula, Kaposszekcső,	5 897	62,7
DUNAÁG Víziközmű Üzemeltető Kft.	Dunaszentgyörgy, Gerjen, Tengelic	1 608	62,8
Dunavíz VCS Üzemeltető Kft.	Dunaföldvár	3 842	94,9
Gránárium Közszolgáltató és Üzemeltető Kft.	Bölcske	1 095	86,3
Gyönki Közös Víz- és Csatornamű Kht.	Gyönk, Hőgyész	1 361	74,4
Paksi Vízmű Kft.	Madocsa, Paks	7 512	82,4
Sió-menti Önkormányzatok Víz- és Csatornamű Fenntartó Kft.	Simontornya	383	20,4
Szekszárdi VCS Kft.	Decs, Őcsény, Szekszárd	14 901	85,4
Tamási Vízmű Kft.	Tamási	2 050	54,6
Tevel-Závod Víz-Szennyvíz Szolgáltató és Kezelő Kft.	Medina, Szedres, Tevel, Závod	1 388	74,6
Tolnavíz Kft.	Fadd, Fácánkert, Bogyiszló, Miszla, Sióagárd, Szálka, Tolna	6 769	82,3
Völgység VCS Szolgáltató Kht.	Bonyhádvarasd, Györe, Izmény, Kisdorog, Kisvejke, Lengyel, Mőcsény	1 329	93,1
Komló-Víz Víziközmű Üzemeltető és Szolgáltató Kht.	Váralja	336	91,3

A Dombóvár és Környéke Víz-és Csatornamű Kft. ellátási területe kiterjed 2011. évi adatok alapján a csatornahálózat üzemeltetésben Kurd és Csikóstőttős településekre is, ahol időközben kiépült a szennyvízcsatorna gerinchálózat.

település	szennyvízcsatorna gerinchálózat hossza (km) 2011. december 31-én	szennyvízcsatorna bekötések száma 2011. december 31-én
Kurd	6,906	257
Csikóstőttős	7,355	208

(Forrás: Dombóvár és Környéke Víz-és Csatornamű Kft.)

12. SZÁMÚ MELLÉKLET

Tolna megye területéhez tartozó települések jegyzéke

1.	Alsónána	47.	Keszőhidegkút	93.	Szálka
2.	Alsónyék	48.	Kéty	94.	Szárazd
3.	Aparhant	49.	Kisdorog	95.	Szedres
4.	Attala	50.	Kismányok	**96.**	**SZEKSZÁRD**
5.	Báta	51.	Kisszékely	**97.**	**TAMÁSI**
6.	Bátaapáti	52.	Kistormás	98.	Tengelic
7.	**BÁTASZÉK**	53.	Kisvejke	99.	Tevel
8.	Belecska	54.	Kocsola	**100.**	**TOLNA**
9.	Bikács	55.	Koppányszántó	101.	Tolnanémedi
10.	Bogyiszló	56.	Kölesd	102.	Udvari
11.	**BONYHÁD**	57.	Kurd	103.	Újireg
12.	Bonyhádvarasd	58.	Lápafő	104.	Váralja
13.	Bölcske	59.	Lengyel	105.	Várdomb
14.	Cikó	60.	Madocsa	106.	Várong
15.	Csibrák	61.	Magyarkeszi	107.	Varsád
16.	Csikóstőttős	62.	Medina	108.	Závod
17.	Dalmand	63.	Miszla	109.	Zomba
18.	Decs	64.	Mórágy		
19.	Diósberény	65.	Mőcsény		
20.	**DOMBÓVÁR**	66.	Mucsfa		
21.	Döbrököz	67.	Mucsi		
22.	**DUNAFÖLDVÁR**	68.	Murga		
23.	Dunaszentgyörgy	69.	Nagydorog		
24.	Dúzs	70.	Nagykónyi		
25.	Értény	**71.**	**NAGYMÁNYOK**		
26.	Fácánkert	72.	Nagyszékely		
27.	Fadd	73.	Nagyszokoly		
28.	Felsőnána	74.	Nagyvejke		
29.	Felsőnyék	75.	Nak		
30.	Fürged	76.	Németkér		
31.	Gerjen	77.	Ozora		
32.	Grábóc	78.	Őcsény		
33.	**GYÖNK**	**79.**	**PAKS**		
34.	Györe	80.	Pálfa		
35.	Györköny	81.	Pári		
36.	Gyulaj	82.	Pincehely		
37.	Harc	83.	Pörböly		
38.	Hőgyész	84.	Pusztahencse		
39.	Iregszemcse	85.	Regöly		
40.	Izmény	86.	Sárpilis		
41.	Jágónak	87.	Sárszentlőrinc		
42.	Kajdacs	**88.**	**SIMONTORNYA**		
43.	Kakasd	89.	Sióagárd		
44.	Kalaznó	90.	Szakadát		
45.	Kapospula	91.	Szakály		
46.	Kaposszekcső	92.	Szakcs		

Tolna megyei kistérségek rövid jellemzése

Bonyhádi kistérség (4701)

A Bonyhádi kistérség a megye legkisebb területű (377,5 km^2) és legkisebb gazdasági teljesítményű kistérsége. A kistérség a megye déli részén, Szekszárdtól délnyugatra, Baranya megyével szomszédos, változatos domborzatú területen fekszik. A kistérségbe 21 település tartozik. Tolna megyei sajátosság, hogy a városok több mint felének közigazgatási határa egyben megyehatár is (lásd: Dunaföldvár, Simontornya, Paks, Dombóvár, Nagymányok, Bonyhád, Bátaszék). A Völgységinek is nevezett kistérség két városa az egymással szomszédos Nagymányok és Bonyhád, ahogy fent olvasható, Baranya megyével határos, így gazdasági, kulturális és társadalmi vonzerőik értelemszerűen néhány baranyai település számára is értékesek.

Városok:	Bonyhád	Nagymányok	
Községek:			
Aparhant	Bátaapáti	Bonyhádvarasd	Cikó
Grábóc	Györe	Izmény	Kakasd
Kisdorog	Kismányok	Kisvejke	Lengyel
Mórágy	Mőcsény	Mucsfa	Nagyvejke
Tevel	Váralja	Závod	

Demográfia
A kistérség a megye nyugati részénél kedvezőbb helyzetben van, de itt is a települések többségében a népesség fogyása a jellemző. A 2010. január 1.-i népesség 28.363 fő.
Két település Nagyvejke (156 fő) és Grábóc (167 fő) népessége 200 fő alatti.
A 19 községből mindössze háromnak 1.000 fő feletti a népessége (Aparhant 1.060 fő, Kakasd 1.613 fő, Tevel 1.546 fő).
A kistérség lakóinak csaknem 60%-a a két városban Bonyhádon (13.963 fő) és Nagymányokon (2.297 fő) lakik.

Településfunkciók
A Bonyhádi kistérség sajátos helyzetben van, hiszen mind Tolna megye székhelye Szekszárd, mind a Dél-Dunántúli Régió központja Pécs viszonylag közel van és az M6-os autópálya megépültével a közlekedési kapcsolatok tovább javultak. Bár Bonyhád város a megyehatáron fekszik, ezért városi, ellátó, szolgáltató szerepköre Baranya megye területére is átterjed – egyértelműen a kistérség gazdasági, kereskedelmi, igazgatási központja. Ezen a kistérségen belül más jelentősebb központi funkcióval rendelkező település nem alakult ki. A 2009 óta városi rangra emelkedett Nagymányok mellett Tevel alkalmas arra, hogy mikrotérségi központként segítse a Bonyhádtól távolabb eső északnyugati részeken a települések ellátását.

Közlekedési hálózat

Közúti közlekedés
A kistérségben meghatározó a területhasználat szempontjából a tervezett M9-es gyorsforgalmi út, amelynek a Dunán átívelő hídja és egy rövid kb. 25 km hosszú, az 51-es és 6-os főút közötti szakasza megépült. A tervek szerint Dombóvár – Kaposvár felé az M9-es gyorsforgalmi út folytatása Dombóvártól északra húzódik majd. A kistérség

szempontjából a Szekszárd – Kaposvár gyors kiépítése lenne fontos, mert így az Alföld felé való közlekedési kapcsolat is jóval kedvezőbb lenne.

Indokolt lenne Váralján a kőbányához vezető út kiépítése, illetve Cikó – Mőcsény között új utat a meglévő TSz-út nyomvonalán kiépíteni, valamint a Szálka – Grábóc közötti utat kiépíteni. Fontos lenne a 6-os főút megerősítése és a 3 sávos szakaszainak növelése.
Kistérségi jelentőségű lenne az Izmény – Aparhant közötti új összekötő út létesítése József-major irányában, mert így Lengyel és Szárász is beköthető lenne.

Vasúti forgalom
A kistérséget érintő Dombóvár – Nagymányok – (Bonyhád) – Bátaszék vasútvonal megtartása gazdasági szempontból rendkívül fontos. Az újrainduló szénbányászat (Nagymányok) is vasúton tervezi a szén elszállítását, mert 100 km-nél nagyobb távolságra egyértelműen gazdaságosabb a nagytömegű anyag szállítása vasúton.

Kerékpárút hálózat
A kistérségi kerékpárút hálózat kiépítésére elkészült a terv

Gazdaság

Ipar
- Nagymányokon az iparterületüket 40 hektárra tervezik növelni, mert a jelenlegi 21 ha lassan betelik
- Bonyhádon még vannak ipartelepítésre alkalmas területek
- Tevel rendezési tervében is van kijelölt iparterület
- Závodon 2-3 ha-os gazdasági területet szükséges kijelölni elsősorban terménytárolás céljaira
- Nagymányokon szennyvíz, kommunális hulladék felhasználásával 3,5 MW-os bioerőmű épül
- Bonyhád és Nagymányok is tervezi egy szélerőmű park létrehozását
- A szén- és kőbányászat újraindítása munkahelyeket és további gazdasági erősödést jelent a kistérségnek.

Mezőgazdaság
A Mecsek hegység egy-két nyúlványától eltekintve a területen mezőgazdasági művelés folyik. A szántóföldi művelés mellett igen kedvező a kisvejkei gyümölcsszövetkezet sikeres működése, hiszen ez a vidék kitűnő adottságokkal rendelkezik szőlő- és gyümölcstermesztésre. A Kisvejke, Závod, Lengyel, Nagyvejke, Mucsfa határában működő szövetkezet további gyümölcstelepítést tervez.
A szőlészet-borászat fejlődése kevésbé várható. A két nagy cég Danubiana (Bonyhád), Tűzkő Pincészet (Bátaapáti) nagy mennyiségben felvásárolja a szőlőt, és a Gábor Pincészeten kívül jelentősebb termelő nincs, kisebb próbálkozások vannak Aparhanton, Bonyhádvarasdon és Tevelen. A lengyeli Apponyi-pincét a VÖLGYSÉG-Vin vásárolta meg, de egyelőre a borturizmus szempontjából nem vehető figyelembe.
Tolna megyében csaknem valamennyi patak völgyében van halastó, víztározó. A 2010-es esős évben igen sok helyen kiöntöttek a patakok, tavak pl.: Mucsi–Hidas-patak völgyében, a Völgységi-patak völgyében.
A Völgységi-patakra elkészült egy vízrendezési terv újabb tervezett tározókkal.

Meglévő legjelentősebb halastavak Györe – Váralja, Nagymányok határában, Závodon a Mucsi-Hidas-patak völgyében, Aparhantnál, Kakasd-Tabód (Bonyhád) határán a Völgységi-patak és a Rák-patakon Hónig-pusztánál (Bonyhád) létesültek.

A vízfelületek tudatos növelése a klímaváltozás, az árvízvédelem, a kedvezőbb ökológiai állapot, az élővilág gazdagsága szempontjából rendkívül kedvező.
A 11 tározó és 4 halastó összesen ≈370 ha jelentős nagyságú vízfelület és Bátaapátiban, illetve a Völgységi-patak völgyében további tározók létesítését tervezik.

Turizmus

- Az ökoturizmus, vadász- és borturizmus a Kelet-Mecseki Tájvédelmi Körzet kiváló lehetősége
- „Mária-út" zarándokút érinti a kistérséget
- Gyulaj Rt. Annafürdő (Lengyel) erdei iskola működik, öko-ház Lengyel és Kurd között
- Termál- és gyógyfürdő Bonyhádon található

Infrastruktúra
Vízellátás
Az ivóvízellátás megoldott, azonban az ivóvíz minősége nem minden településen megfelelő.

Szennyvízkezelés
A kistérség a megyei átlagnál kedvezőbb helyzetben van, Grábócon és Nagyvejkén, a két legkisebb lélekszámú 200 fő alatti településen nincs szennyvízhálózat, itt azonban feltehetőleg nem is keletkezik nagymennyiségű szennyvíz.
Tevel – Závod közösen oldja meg a tisztítást, Györe – Izmény – Váralja pedig a szomszédos Baranya megyei Máza szennyvíztisztítójára csatlakozott, Kismányok – Nagymányok, Cikó, Kakasd szennyvizét a bonyhádi tisztító fogadja.
A többi település önállóan oldja meg a szennyvíz kezelését.

Hulladékgazdálkodás
A kommunális szilárd hulladékot a települések legnagyobbrészt a most megépült cikói térségi hulladéklerakóba szállítják. A telep a végleges engedélyt még nem kapta meg, „próbaüzemként" azonban már fél éve működik.

A cikói lerakó a tervek szerint nemcsak a kistérség, hanem a megye többi településének a hulladékát is be tudja fogadni, azonban ma legalább négy különböző hulladékkezeléssel, elhelyezéssel foglalkozó cég dolgozik Tolna megyében. A pécsi BIOKOM Kft. Nagymányok, Kismányok, Aparhant és Bonyhádvarasd hulladékkezelését végzi.

Dombóvári kistérség (4702)

A megye délnyugati sarkában elhelyezkedő Dombóvári kistérség Tolna megye – területileg és népességszám szerint is – második legkisebb kistérsége. A kistérség területe 509,02 km^2. A 16 településből álló kistérség népességszáma 2010. január 1.-én 33.262 fő. Ez tíz év alatt több mint 1.300 fős csökkenést jelez. A 16 településből egy város, a többi község.

Városok:	Dombóvár		
Községek:			
Attala	Csibrák	Csikóstőttős	Dalmand
Döbrököz	Gyulaj	Jágónak	Kapospula
Kaposszekcső	Kocsola	Kurd	Lápafő
Nak	Szakcs	Várong	

A Dombóvári kistérség három megye találkozásánál fekszik és hatása, kapcsolatai Baranya és Somogy megyei településekre is kiterjed.
A kistérség meghatározó központja Dombóvár, azonban mint több más Tolna megyei város Dombóvár is a megyehatáron fekszik, ezért az északabbra lévő települések – Várong, Lápafő, Kocsola, Dalmand – mikrotérségi központi szerepét Szakcs tölti be. Ezt a településhálózati szerepkörét Szakcsnak a jövőben is erősíteni célszerű.

Közlekedési hálózat
Közúti közlekedés
Dombóvár közlekedési csomópont, bár a kétszámjegyű országos főutak közül csak a 61. számú főút halad át rajta. A 611. számú főút Baranya megye Sásd, illetve részben Mágocs felé teremt kapcsolatot. A 2003-ban elfogadott országos terv Dombóvár térségében két autópályát tervezett azM65-ös észak-déli, illetve az M9-es kelet-nyugat irányú gyorsforgalmi utat. Az OTrT 2008-as módosításakor az M65-ös gyorsforgalmi út kikerült az országos tervből és helyette egy észak-déli irányú kiemelt főúti kapcsolat van a tervben, amely Dombóvárt északról kerüli meg

A kistérség a két M9-es nyomvonalváltozat közül a Dombóvárhoz közelebbi változatot támogatja.
Az M9-es gyorsforgalmi útból a kaposvári elkerülő szakasz, valamint az 51-es főút és a 6-os főút közötti szekszárdi Duna-híd, illetve fél-autópálya szakasz épült meg. Igen valószínű, hogy a következő fejlesztés a Kaposvár – Dombóvár közötti szakasz kiépítése lesz, amely Dombóvár központi szerepét mindenképp növeli.
A kistérség az OTrT-ben szereplő észak-déli főúttal és annak Pécs felé Jágónak és Kaposszekcső közötti nyomvonalával egyetértenek, mert a 611-es főút igen nagy forgalmat bonyolít le és kell a tehermentesítő új út.

A kistérség számára fontos a Hőgyész (65-ös főút – Szekszárd) – Dombóvár közötti út fontosságának kiemelése és az út felújítása, paramétereinek javítása, valamint fontos a Kaposszekcső és Jágónak közötti, a Dalmand és Döbrököz (Alsósütvény) közötti, valamint az Attala és Nak közötti mellékúti kapcsolat.

Vasúti közlekedés
Dombóvár vasúti központ, fejlődése is alapvetően összefüggött a vasútvonalak kiépülésével, hiszen a vasút megjelenését követően gyárak, ipari üzemek települtek a városba, ahová pedig a környékbeli falvakból fokozatosan költözött be a lakosság.
Ma két nemzetközi törzshálózati fővonal – Budapest-Simontornya-Dombóvár-Attala-Gyékényes-(Rijeka) és Dombóvár – Pécs – Magyarbóly – (Eszék) – valamint a Dombóvár – Csikóstőttős – Mágocs – Alsómocsolád – Máza – Váralja – Bátaszék egyéb fővonal halad át Dombóváron.
A Dombóvár – Tamási – Enying vasútvonal felszámolásra került.

Kerékpárút hálózat
Kivitelezés előtt áll a Csikóstőttős – Kaposszekcső közötti kerékpárút kiépítése, amelyet Gunaras-fürdőig szándékoznak meghosszabbítani. Igény van a Tamási – Balaton közötti kerékpárút kiépítésére és a kistérségek erre a kerékpárútra való rácsatlakozásra.
Az OTrT-ben a Sió mentén halad az országos kerékpárút, illetve Tamási és a Balaton között is tervezett egy országos kerékpárút, amely Tamásitól délre Hőgyésztől Dombóvárig vezetne. A kistérség javaslata a régi vasúti töltésen Dombóvár és Nagykónyi között kerékpárút létesítése.
A Csibrák – Kurd – Döbrököz – Gunaras kerékpárút kiépítését is fontosnak tartja a kistérség a Kapos töltésén. Ez a nyomvonal csaknem azonos az OTrT előbb említett Hőgyész – Dombóvár közötti kerékpárút tervével.

Gazdaság
Ipar
Az ipari tevékenység, a szolgáltatás elsősorban Dombóvár – Kaposszekcső Ipari Parkban meghatározó. Több Dombóvárral szomszédos település is tervezi az ipari-gazdasági területek fejlesztését (Csikóstőttős 30 ha iparterületet jelölt ki).
A térség fő értéke azonban a kitűnő adottságú termőtalaj.

Mezőgazdaság
A mezőgazdaság jelentősége a kistérség vezetői szerint a jövőben erősödni fog. Sajnálatos módon a mezőgazdasági termelés egysíkúvá vált, monokultúrás nagyüzemi szántóföldi művelés alakult ki.
A Dalmandi Zrt., amely a volt Esterházy és Magyar Királyi Ménesbirtok területén alakult meg, ma az ország egyik legnagyobb és legismertebb mezőgazdasági nagyüzeme. Az elmúlt öt évben kiemelt célja volt a sertéságazat fejlesztése. 1.500 férőhelyes koca tenyésztelep és egy 10.000 férőhelyes nevelő és hizlaló telepet létesítettek.
Öntözésfejlesztést valósítottak meg Dalmand térségében 520 ha területen és 220 hektár felületű halastó-rendszert alakítottak ki.
A Dalmand Zrt. mellett a kistérség jelentős mezőgazdasági üzemei a Kaposszekcsői Mezőgazdasági Zrt., a Döbröközi Mezőgazdasági Zrt. és a Naki Mezőgazdasági Zrt.

A tájhasználat a nagyüzemi szántóföldi művelés túlsúlya következtében kedvezőtlenül alakult. Az utóbbi 10 év alatt is csökkent a gyep, szőlő, kert területe és több száz hektárral nőtt a szántó. Vannak települések pl.: Nak, Dalmand, Lápafő, ahol a település területének 83-85%-a szántó!
Igen sajnálatos, hogy a gyepek területe csökkent az elmúlt 10 évben a legnagyobb mértékben.
Sajnos az intenzív kertészeti kultúra területe igen alacsony szőlő 255 ha (0,5%), külterületi kert 147 ha (0,3%), gyümölcs 127 ha (0,2%), azaz kiváló természeti adottságú kistérségben mindössze 1% az intenzív kertészeti kultúrával hasznosított terület és több mint 62% a szántó.

A kistérségben vannak próbálkozások gyümölcsös, gyógynövénytermesztés, zöldségtermesztés fejlesztésére Gyulajon, Döbröközben, Kocsolán, Szakcson, Dalmandon. Nakon – a rózsák falujában – 10 ha rózsaültetvényt terveznek.

Gazdaságilag is kiemelkedő érték a Gyulaji Vadrezervátum, amely nemzetközi hírű dámszarvas állománnyal rendelkezik. A kistérség erdeinek zöme Gyulaj, Kocsola, illetve Döbrököz, Csibrák és Szakcs határában található.

Turizmus
A vadászat a turizmus meghatározó része is. A kistérségben a fő turisztikai vonzerő Dombóvár – Gunaras gyógyfürdő, illetve a fürdő körül kiépült turisztikai szolgáltatás. Gunarason jelentős fürdőfejlesztés folyik és egy 3, illetve 4 csillagos szálloda már működik.
A kerékpárturizmus fejlesztésével, az őstermelői piac létesítésével lehetne a táji és természeti adottságokat még jobban hasznosítani turisztikai szempontból is.
A kistérségben kiemelten a falusi turizmus és a horgászturizmus fejleszthető. Várong, Szakcs, Kocsola, Gyulaj összetettebb vonzerőkkel alkalmasak a falusi környezetet, hangulatot kereső vendégek fogadására.

Infrastruktúra
Vízellátás
Az ivóvízellátás a kistérségben 100%-os, az ivóvízminőség azonban Csibrák, Dalmand, Dombóvár, Döbrököz, Gyulaj, Jágónak, Kocsola, Kurd, Lápafő, Nak, Szakcs, Várong településeken nem megfelelő. A gázvezeték hálózat Csibrák, Jágónak, Lápafő, Nak, Szakcs, Várong kivételével mindenütt kiépült.

Szennyvízkezelés
A szennyvízkezelés helyzetéről az idő rövidsége miatt a kistérségi fórumon nem esett szó.
A szennyvízcsatorna hálózat Dombóvár nagyobb részén már rég kiépült. Jelenleg a még hiányzó szennyvízcsatorna hálózat kiépítést végzik a városban. A szennyvíztisztító kihasználtsága alig 50% feletti, így a telep alulterhelt. A telep tisztítási hatásfoka megfelelő, az előírt vízminőségi határértékeknek megfelelő tisztított szennyvizet bocsát a Kapos-folyóba.
A kistérségben Kapospulán, Kaposszekcsőn, Kurdon és Csikóstőttősön épült ki a szennyvízcsatorna hálózat – a dombóvári telep tisztítja Kapospula szennyvizét, a kaposszekcsői, a kurdi és a csikóstőttősi szennyvíz helyi tisztítótelepre kerül.
A többi településen nincs kiépült szennyvíztisztító rendszer.

Paksi kistérség (4703)

A Tolna megye északkeleti sarkában fekvő Paksi kistérséget három tájegység a Mezőföld, a Tolnai-Sárköz és a Sárvíz (Sió) völgye érinti. A kistérség határa keleten természetes határként a Duna.
A kistérség 14 településből áll, amelyből kettő város: Dunaföldvár és Paks. Paks gazdasági súlya és nagyságrendje következtében a kistérség meghatározó települése.

Városok:	Dunaföldvár	Paks	
Nagyközség:	Nagydorog		
Községek**:**			
Bikács	Bölcske	Dunaszentgyörgy	Gerjen
Györköny	Kajdacs	Madocsa	Németkér
Pálfa	Pusztahencse	Sárszentlőrinc	

A kistérség viszonylag nagyhatárú településekből áll, egyetlen község sem kisebb 3.000 ha-nál. A településhatárok a két várost kivéve 3-6.000 ha között mozognak.

A kistérség területe 756,83 km^2.

Demográfia
A kistérség lakóinak száma 2010-ben 47.729 fő, amely 1.500 fővel kevesebb, mint 1999-ben. Az 500 fő alatti Bikács mellett mindössze két település lélekszáma csökkent 1.000 alá az elmúlt években. Györköny és Sárszentlőrinc ez a két település.

Települési szerepkör
A kistérség Tolna megyéhez hasonlóan sajátos helyzetben van. A két jelentősebb, gazdasági, kereskedelmi, szolgáltatási szempontból fontos város a kistérség szélén található. Így a Duna-völgytől távolabb fekvő települések pl.: a Sárvíz-völgyében lévő Pálfa, Sárszentlőrinc, Bikács, Györköny számára bizonyos alapfokú szolgáltatások és közlekedési kapcsolatok elérése szempontjából Nagydorog mikrotérségi központ szervező és ellátó funkciója fontos.
A kistérség kiemelten fontosnak tatja Nagydorog alközpont, mikrotérségi központ szerepének erősítését.

Közlekedési hálózat
Közúti közlekedés
A kistérség viszonylag eddig is jól megközelíthető volt észak, Székesfehérvár, illetve a főváros felől a 63. számú, illetve 6-os főúton. 2010-re elkészült az M6-os autópálya és ez a gyorsforgalmi út a nemzetközi közlekedésbe még jobban bekapcsolta a térséget. A gond az, hogy az M6-os megépítése a kistérségen, illetve a megyén belüli keresztirányú forgalmat csak igen kis mértékben javította.
Rendkívüli mértékben hiányzik egy az M6 (Paks) – Nagydorog – Gyönk – Tamási között egy jól járható közlekedési út. Miután az OTrT-ben nem szerepel ebben az irányban főúti kapcsolat ezért térségi jelentőségű mellékútként kell ezt a kapcsolatot kiépíteni. Hasonlóan fontos keresztirányú kapcsolat létrehozása a Dunaföldvár – (Németkér) Bikács között, amelynek két irányból már vannak megkezdett szakaszai, valamint Györköny – Bikács, és a Sárszentlőrinc – Pálfa – Simontornya közötti közúti kapcsolat – ez az utóbbi térségi jelentőségű út kifejezetten javítaná Pálfa és Sárszentlőrinc lehetőségeit.
A Gerjen és Paks közötti földút kiépítésére lenne szükség.
A Tolnai-Sárköz – Madocsa és Bölcske, illetve a két város számára is fontos lenne Bölcske és az M6-os autópálya csomópontja közötti közúti kapcsolat. Bölcske polgármesterének tájékoztatása szerint 1.400 folyóméter út hiányzik a kapcsolathoz.

Vasúti közlekedés
A kistérségen áthalad a Sárbogárd (Rétszilas) – Bátaszék (Baja) 46. számú vasútvonal, amely fontos kapcsolat a főváros, az Alföld, Székesfehérvár (Balaton) és a Dél-Dunántúl felé. A Dunaföldvár – Paks vasúti szárnyvonalon személyszállítás nem folyik. A meglévő vasúti kapcsolat megtartása rendkívül fontos.

Kerékpárút hálózat
Az országos kerékpárút hálózat csak igen kis mértékben – a dunaföldvári hídon átjövő nyomvonal Dunaföldvár és Németkér között – érinti a kistérséget. A kistérségre megtervezett térségi kerékpárút terv rendelkezésre áll.

Vízi közlekedés
Az országos terv a kistérségben nem tervez közforgalmú nemzetközi vagy országos jelentőségű kikötőt. A megyei terv Dunaföldvárnál, Madocsánál, Pakson, Gerjennél jelöl térségi jelentőségű közforgalmi kikötőt.
A dunaújvárosi, illetve szekszárdi Duna-híd megépítésével a kompok jelentősége csökkent. Gerjenben kishajó-kikötőt akarnak a kompkikötőből létesíteni, valamint Dunaföldváron is tervezik új kompkikötő kiépítését. A Sió vízi közlekedésére elsősorban a vízi turizmus szempontjából külön tanulmány készült. Komoly beruházással, igen nagymértékű átalakítással, fejlesztéssel lehetne a Duna és a Balaton közötti vízitúra útvonalat kialakítani.

Gazdaság
Ipar
A Paksi kistérség gazdaságának Paks, az iparváros a meghatározó szereplője. Az Atomerőmű révén a város gazdasági ereje nagymértékben megnövekedett és az Atomerőművel kapcsolatban álló cégek nagy része is a város Ipari Parkjában telepedett le. Az Atomerőmű és a többi itt működő intézmény, cég a környékbeli településekre is jótékonyan hat azáltal, hogy munkahelyet, megélhetést biztosít.

Dunaföldvár földrajzi elhelyezkedése és települési adottságai révén szintén jelentős gazdasági erőt képvisel. Az Ipari Parkban igen jelentős – 25 milliárd forintos – beruházásként épülő bioetanol gyár a megvalósult M6-os autópálya segítségével valószínű további fejlesztéseket vonz majd maga mellé.
A kistérség Duna-völgytől távolabbi részein ma stagnál az élet. A korábban működő üzemek például Nagydorogon befejezték tevékenységüket és alig van munkahely. Még azok a hagyományos és ma is értékes termékek termesztése mint gyógynövény, dohány is visszaesett. Gazdasági terület Nagydorogon van, geotermikus energiával szeretnék a kertészeti termelést felélesztení.

Mezőgazdaság
A térség mezőgazdasága is jelentős, a Mezőföld jó adottságú területein elsősorban szántóföldi művelés folyik, és ez határozza meg a tájképet, a táj jellegét is.
A kistérség 14 településéből a Tolnai borvidék Tolnai körzetébe tartozik Paks, a körzetközpont, Bikács, Bölcske, Dunaföldvár, Dunaszentgyörgy, Györköny, Madocsa, Nagydorog, Sárszentlőrinc, azaz 9 település. A szőlő- és gyümölcskultúrában ezeken a területeken is érzékelhető visszaesés.

A Paksi kistérségben Pakson van a legtöbb szőlő ≈280 ha (ez is egytizede a 120 évvel ezelőtti szőlőterületnek), a többi településen 20 és 50 ha között, Bikácson, Bölcskén, Dunaföldváron, Dunaszentgyörgyön és Györkönyben találunk szőlőültetvényt.

Turizmus
A szőlő és a bor átvezet a turizmusba, mert a kistérségben kivételesen értékes pincefalvak találhatók. A györkönyi Európa-díjas pincefalu a legismertebb, de Paks-Sárgödörtér, illetve Paks-Dunakömlőd pincéi gyönyörűen karbantartott, esztétikailag, hangulatilag tökéletes helyszínei a vendégfogadásnak. Bölcskén a több száz (380) pincéből álló pincefalu megújulása elkezdődött, tervben van a bikácsi pincék felújítása is és Dunaföldváron is még maradtak hangulatos pincefalu részletek.

A pincefalvak rendbetétele és egy Bortúra a pincefalvakban különleges program lehetne a kistérségben a falusi turizmus egyéb vonzerőivel egyesítve.
Turisztikailag a másik fontos elem a Duna-völgy, a kishajó-kikötők, horgászat a bölcskei holtágak, illetve a meglévő víztározók, halastavak partján. A bölcskei vízi világ a Dél-Mezőföldi Tájvédelmi Körzet egyéb értékeivel az ökoturisztikai kínálatot gazdagítja.

A Sió turisztikai hasznosítása igen vonzó, érdekes túraprogram lenne a Duna és a Balaton vízitúra útvonalon való összekötése, azonban a vízitúrázáshoz komoly átalakítások, fejlesztések szükségesek.
A turizmus szerves része a Paksi Atomerőmű Látogató Központja és Atomenergetikai Múzeuma, ahol az érdeklődők megtekinthetik az Atomerőmű működésének és biztonságának legfontosabb elemeit.
Paks ugyanakkor a megye egyik kulturális központja is és rendezvényeivel tudatosan próbálja a vendégeket a kistérségbe csábítani. A meglévő látogatható római emlékei a LIMES tervezett világörökségi programmal fokozottabb jelentőséget kaphatnak (Dunaföldvár, Paks-Lussonium Dunakömlődön stb.).

Földtani veszélyforrás
A Mezőföld szakadó löszfalai különösen a Duna mentén a kistérségben Dunaföldvárnál és Paksnál érdemelnek megkülönböztetett figyelmet.
Veszélyforrás a Sárvíz-völgyében a 85 éve ki nem kotort patakmeder, amely 2010-ben is jelentős területeket öntött el.

Energia
A dunaföldvári bioetanol üzemnek is vannak energiatermelési vonatkozásai.
A térségben meghatározó Paksi Atomerőmű mellett több helyen terveznek szélerőműveket. A kistérség vezetői szerint Pakson, Nagydorogon, Bölcskén, Dunaföldváron, Györkönyben, Németkéren, Pusztahencsén, a kistérségi települések felén terveznek szélerőművet.

Infrastruktúra
Vízellátás
Az ivóvízellátás a kistérségben 100%-os, azonban a víz minősége nem mindenütt egyformán jó minőségű.

Szennyvízkezelés
Paks városában a sorozatos fejlesztések eredményeként megoldott. A dunakömlődi városrész szennyvize azonban a négy település összefogásával 2002-ben megépült madocsai szennyvíztisztító telepre kerül, amely fogadja Bölcske, Dunaföldvár és Madocsa szennyvizét is.
Nagydorogon 2010-ben épült ki a szennyvízhálózat.
Németkér saját suhángfüzes talajbiológiai szennyvíztisztító telepet épített és ott oldja meg a szennyvíztisztítást.
Gerjen és Dunaszentgyörgy is rendelkezik kiépített szennyvízcsatorna hálózattal.
A többi településen Györkönyben, Bikácson, Sárszentlőrincen, Pusztahencsén, Kajdacson, Pálfán nem épült szennyvízvezeték.
A szennyvízcsatorna hálózat kiépítettsége, a szennyvízkezelés állapota is jól mutatja a kistérség fejlettségbeli megoszlását, hiszen a Duna-menti, gazdaságilag fejlettebb részen valamennyi településen megoldott a szennyvízkezelés. A Dunától távolabb fekvő,

szegényebb, közlekedési szempontból is hátrányosabb Sárvíz-völgyi települések közül egyedül a mikrotérségi központ, Nagydorog rendelkezik csatornahálózattal.

Hulladékgazdálkodás
Tolna megye hulladékgazdálkodása igen összetett.
A térségi hulladékgazdálkodási rendszerek mellett működik a Paksi Térségi Hulladékgazdálkodási Rendszer, amelyben Paks Város Önkormányzatának gesztorságával Bölcske, Gerjen, Györköny, Madocsa, Nagydorog, Pusztahencse község hulladékkezelése oldódik meg.
Paks város 2011. áprilisában 1,1 milliárd forintot nyert a hulladékgazdálkodási rendszer megvalósítására. Az új hulladéklerakó, komposztáló telep és szelektív válogató csarnok az Új Széchenyi Terv keretében megvalósul.
A dunaföldvári lerakó rekultivációja megtörtént és elkészült 2011-ben Németkér, Pálfa szeméttelepének rekultivációja is.

A kistérség északi részével a Közép-Dunavidéki Hulladékgazdálkodási Rendszer adott be pályázatot, hogy 2013-tól Bikács, Németkér, Pálfa és Dunaföldvár hulladékát e rendszer szállítja el és dolgozza fel.
A Dél-Balaton és Sió-völgye Hulladékgazdálkodási Projekt, amely a Tolna megyei Cikó, illetve a Somogy megyei Som térségi hulladék-feldolgozóba szállítja a szemetet – az Alisca-Terra is e rendszer tagja – a kistérségből több településsel (Dunaszentgyörgy, Kajdacs, Sárszentlőrinc) van kapcsolatban.

Szekszárdi kistérség (4704)

A Szekszárdi kistérség Tolna megye legnagyobb és legfejlettebb kistérsége. A megyeszékhely Szekszárd városa mellett további 25 települést foglal magába. Területe 1.031,66 km^2.

Városok:	Szekszárd megyei jogú város		
	Bátaszék	Tolna	
Nagyközségek:	Decs	Fadd	
Községek:			
Alsónána	Alsónyék	Báta	Bogyiszló
Fácánkert	Felsőnána	Harc	Kéty
Kistormás	Kölesd	Medina	Murga
Őcsény	Pörböly	Sárpilis	Sióagárd
Szálka	Szedres	Tengelic	Várdomb
Zomba			

A kistérség domborzatilag két egymástól jól elváló részre oszlik. A Dunához közeli települések a Sárköz mélyebben fekvő síksági területéhez tartoznak, míg a Sárköztől nyugatra fekvő települések a Szekszárdi- és Geresdi-dombság lejtőin, illetve a Mezőföld déli nyúlványain – magasabb térszínen helyezkednek el.

A dombsági részeken a kiváló minőséget adó szőlőhegyek, a Szekszárdi borvidék terül el. A Sárköz gazdag termőtalaja mellett sajátos népi kultúrájáról és a Gemenci Tájvédelmi

Körzetről, erdeiről, vadjairól híres, a tolnai, faddi, bogyiszlói határ a mezőgazdasági termelés mellett a Duna holtágairól ismert.

Demográfia
A Szekszárdi kistérség a megye nyugati részénél sűrűbben lakott. A népesség az utóbbi években azonban ha lassan is, de ebben a kistérségben is csökkent.
Szekszárd népessége 11 év alatt csaknem 1.300 fővel, a kistérség népessége több mint 3.300 fővel csökkent.
Egyedüliként 100 fő alatti település a jelenleg 65 fős Murga (1999-ben még 116-an lakták).
A települések többsége ezer fő feletti. 500 fő alatt az említett Murgán kívül csak Kistormás van és 500 és 1.000 fő közötti népességgel további 10 település rendelkezik.

Települési funkciók
Szekszárd megyeszékhelyként a kistérségen is túlnyúló kapcsolatrendszert alakított ki és hatásköre bizonyos mértékben az egész megyére is kiterjed. Tolna megye tér- és településszerkezete folytán a városok nagy része közvetlenül a Duna-völgyben, illetve a megyehatáron helyezkednek el, illetve hiányzik a jó kelet-nyugati irányú kapcsolat. Szekszárd hatása igazából a megye nyugati, északnyugati részein kevésbé érezhető.
A kistérség két másik városa, Tolna és Bátaszék a szolgáltatás, kereskedelem és a termelés területén létrehozta a néhány településből álló saját vonzáskörzetét. Tolna és Szekszárd földrajzi közelsége sajátos együttműködést igényel a két várostól.

Az M6-os autópálya és a megépült új Duna-híd és M9-es autópálya szakasz is a két várost egyaránt szolgálja, mindkét gyorsforgalmi út érinti mindkét város területét.
A kistérségben a három város mellett egyedül Zomba tölt be mikrotérségi funkciót és ezt a szerepét a jövőben is erősíteni kell.

Közlekedési hálózat
Közúti közlekedés
Az M9-es gyorsforgalmi út érinti a Szekszárdi kistérséget, és feltehetően a folytatása a Völgységi-patak völgyében Kakasdot északról elkerülve épül ki.
Az M6-os gyorsforgalmi út térszerkezetet módosító hatása még kevésbé érződik, de az 55-ös főút megnövekedett forgalma következtében szükséges a korábban tervezett Pörbölyt elkerülő szakasz megépítése. Ugyanígy szükséges az M9-es elkészültét követően a bogyiszlói kikötőhöz vezető települést elkerülő út megépítése is. (Jelenleg murvázott magánút kerüli meg délről a települést.)

Kiemelten fontos a faddi kikötőhöz vezető úton is a települést elkerülő szakasz kiépítése. A faddi és bogyiszlói kikötőben jelentős mennyiségű gabonát raknak uszályba, amelyet nagy tengelynyomású és zajos, belterületen balesetveszélyt okozó kamionok szállítanak a Duna-partra.
A kistérség számára indokolt a Felsőnána – Kistormás közötti földút burkolt közúttá történő kiépítése, amellyel Kölesd és a 65-ös számú főút között keletkezne egy újabb, majdnem keresztirányú kapcsolat. A Bonyhádi kistérségben szorgalmazott Szálka – Grábóc közötti út kiépítését a Szekszárdi kistérség számára is szükséges.

Hangsúlyosan került megemlítésre Fácánkert község és a 63-as főút hiányzó kapcsolata.
Vasúthálózat
A kistérséget érintő vasútvonalak:
46 Sárbogárd (Rétszilas) – (Szekszárd) – Bátaszék

50 Dombóvár – Bátaszék
154 Bátaszék – Baja – (Kiskunhalas)
megtartandók.
A 30 km hosszú Gemenci Állami Erdei Vasút a természetvédelemben és az ökoturizmusban játszik jelentős szerepet. A Bárány-fokig kiépült, ám az árvizektől sokat károsodott vasút a teljes pályán csak előzetes igény alapján közlekedik. A turisztikai főszezonban Pörböly és a Gemenci-delta között közlekedik menetrendszerűen.

Kerékpárút
Szálka és Grábóc között a Bonyhádi és a Szekszárdi kistérség között indokolt az összeköttetés.
Pörböly (Gemenc) – Báta – Dunaszekcső között a régi vasúti töltésen tervezik kerékpárút létesítését.
Turisztika szempontból is jelentős lenne a Fadd-Dombori – Szekszárd és a Szekszárd-Sötétvölgy – Bonyhád kerékpárút kialakítása a Völgységi-patak völgyében.

Gazdaság

Ipar
A kistérségben elsősorban Szekszárdon, kisebb mértékben Tolnán és Bátaszéken van ipari tevékenység.
Szekszárd megyeszékhely rendeltetése is hozzájárult, hogy a mezőgazdasági termékeket feldolgozó vállalatok és különböző ipari tevékenységű cégek a városba települtek.
Az 1990-es évek után a feldolgozóipar és a mezőgazdaságon alapuló gazdasági struktúra átalakult és eltolódott a kereskedelemi-szolgáltató szektor felé.
A kistérségre azonban nemcsak az ipari-kereskedelmi tevékenység a jellemző, hanem a jó mezőgazdasági adottságok, Sárköz, Gemenc és a Szekszárdi borvidék egyéb értékei is.

Mezőgazdaság
A kistérség mezőföldi és a Sárköz sík területein a szántóföldi gabonatermesztés, főleg a kukorica és a búza a jellemző. A dombsági részeken a hagyományos kisparaszti szőlő- és gyümölcstermesztés mellett jelentős, több tíz hektáros családi pincészetek magas színvonalon foglalkoznak szőlő- és bortermeléssel. A táj ugyanúgy alkalmas a nagyminőségű szőlő-, bor- és gyümölcstermesztésre, mint évszázadokkal korábban, ezért a kertészet-szőlészet a kistérség számára a jövő egyik legfontosabb gazdasági területe kell legyen.
A szőlő- és részben a gyümölcstermesztés Szedres, Szekszárd és Decs dombvidéki területein, Várdomb, Alsónána, Báta, Bátaszék, Kölesd, Zomba, Sióagárd területén számottevő.

Turizmus
A kistérség turisztikai adottságai a Duna menti holtágak – horgászvizek Fadd, Tolna, Báta, a Duna parti horgásztelepek Fadd, Bogyiszló, a gemenci árterület kivételes erdei, növény- és állatvilága (ökoturizmus), a borvidéki településeken a borturizmus, a Sárköz sajátos népi kultúrája.
Jelentős fejlesztési elem lehet a Gemenci Erdei Vasút összekötése a Dunán egy vízitúra kikötővel, illetve a Sió-csatorna vízi turizmusának létrehozása, a Balaton és a Duna közötti vízi turistaút megteremtése. A Gemenci-erdőben a vadászturizmus is jelentős. Ökológiai park létrehozását tervezik Tengelicen is. A turizmust illetően a szálláshely fejlesztést a legfontosabb feladat. A tervek szerint Szálkán üdülőfalu épül.

Infrastruktúra
Vízellátás
A kistérségben az ivóvízellátás 100%-os.

Hulladékgazdálkodás
A kommunális hulladékkezeléssel, elhelyezéssel az Alisca-Terra Kft. foglalkozik. A kistérség valamennyi településéről – hetente egyszer – a cikói térségi hulladéklerakóba szállítja a kft. a kommunális hulladékot. Elkezdődött a korábbi települési hulladéklerakók rekultivációja is, azonban nem minden település nyert támogatást a pályázaton.

Egyéb
Tekintettel a kistérség vizekkel való bőségére és a 2010-es csapadékos évre, a kistérségre vízrendezési terv készül.
A megújuló energia hasznosításához tartozik, hogy Szekszárdon 3,0 ha-os naperőmű és biomassza erőmű építését tervezik.

Tamási kistérség (4705)

A Tamási kistérség Tolna megye észak-északnyugati részét foglalja magába. Területe 1.028,20 km^2. 32 település tartozik ebbe a kistérségbe, amelyek között három város és két nagyközség található.

Városok:	Tamási	Simontornya	Gyönk
Nagyközség:	Hőgyész	Pincehely	
Községek:			
Belecska	Diósberény	Dúzs	Értény
Felsőnyék	Fürged	Iregszemcse	Kalaznó
Keszőhidegkút	Kisszékely	Koppányszántó	Magyarkeszi
Miszla	Mucsi	Nagykónyi	Nagyszékely
Nagyszokoly	Ozora	Pári	Regöly
Szakadát	Szakály	Szárazd	Tolnanémedi
Udvari	Újireg	Varsád	

A Tamási kistérség domborzatilag két hasonló, ám jellegében mégis kissé eltérő kistájon a Somogyi-dombságon és a Tolnai-Hegyháton fekszik. A két tájegységet a Kapos völgye választja ketté.
Mind a Somogyi-dombság, mind a Tolnai-Hegyháton a löszön jó minőségű szántóföldek találhatóak. A kedvező mezőgazdasági adottságok ellenére a kistérség a megye legelmaradottabb, legszegényebb területe. A mezőgazdasági nagyüzemek felszámolása után a rendszerváltást követően az ipari üzemek nagyobb része is megszűnt.
A szőlő- és gyümölcstermesztésre is kiválóan alkalmas területeken, a sík, illetve kevésbé meredek lejtőkön monokultúrás nagyüzemi szántóföldi művelés alakult ki jelentős talajerózióval és leegyszerűsödött termelési szerkezettel.
A szőlő- és gyümölcskultúra jelentős mértékben visszaszorult.

Demográfia
A Tamási kistérség a megye legritkábban lakott területe, ahol a népesség a megyei átlaghoz képest is gyorsabban csökken. A kistérségben 1999-ben 42.252 fő élt, a 2010-es számok pedig 39.206 főt mutatnak.

A 11 év alatt a 3.046 fő jelentős csökkenés, amely súlyos következményekkel járhat. A 35 fő/km^2 népsűrűség kimagaslóan alacsony, tükrözi a monokultúrás nagyüzemi tájhasználat csekély munkaerőigényét, az eltűnt ipari munkahelyek hiányát és azt, hogy a 32-ből 25 település társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott.

Településfunkciók
A gyönki mikrotérség szervesen együttműködő mikrotérség, ahol jellemző a településekkel való együttgondolkodás és kiemelkedően jó a szociális és oktatási szolgáltatás.
A meglévő három város mellett Iregszemcse és Ozora vállalhat át hosszabb távon bizonyos mikrotérségi szerepköröket.

Közlekedés
Közúti közlekedés
Alapvető feladat a kistérség egész területén az úthálózat szerkezeti és minőségi javítása. az utak rossz állapota az elsődleges akadálya a fejlődésnek, a települések ezért nem tudnak új gazdasági- iparterületeket kijelölni, illetve a meglévőt hasznosítani.
Simontornya és Zomba (65-ös főút) között mintegy 40 km-es távolságban a Tolnai-Hegyháton keresztül egyedül a Pincehely – Keszőhidegkút – Gyönk – Kölesd országút van, amely mind nyomvonalvezetésében, mind minőségében alkalmatlan a gazdasági és a mindennapi élet kiszolgálására.

(Tamási, Pincehely) Gyönk térsége és az M6-os között kell egy jó közúti kapcsolat úgy, hogy az kerülje el a településeket és az egyes falvak pedig rá tudjanak kapcsolódni erre a kelet-nyugati irányú útra. A kistérség gazdasági versenyképességét alapvetően növelné ez a keresztirányú kapcsolat.

Kiemelt gondként Keszőhidegkút, Belecska esetében a 6313. számú út, amely több településen keresztül a házak tövében halad el és a nagy tehergépjárművek által okozott rezgés tönkreteszi az alap nélküli vályogházakat. A településen kívül a vasút mellett kell új utat kijelölni.

Kisebb hálózati összeköttetésekre is szükség lenne a Tolnai-Hegyhát falvaiból keletnek, a megyeszékhely és Paks, azaz a megye fejlettebb részei felé, mert az említett 65-ös főúton kívül csak az igen rossz minőségű Pincehely – Gyönk – Kölesdi út található.

Fontos lenne Fürged és Nagyszokoly között a félig elkészült út befejezése, Nagyszékely és Sárszentlőrinc között és az Udvari-Alsópélpuszta közötti földút átépítése burkolt közúttá, amely utakra több település is csatlakozni tudna. Ez utóbbi összeköttetés Gyönk és Paks között egy új közúti kapcsolatot biztosítana.

Vasúti közlekedés
A Dombóvár – Lepsény közötti vasútvonal felszámolásával a Tamási kistérség vasúttal való elérhetősége rosszabbodott. Ma áthalad a Budapest – Dombóvár – Szentlőrinc – Pécs (Kaposvár – Gyékényes) törzshálózati vonal, de csak Pincehelyen van a kistérségnek (Tamásinak) csatlakozási lehetősége – busszal.
A meglévő Tamási – Keszőhidegkút vasútvonalat jelenleg csak teherszállításra veszik igénybe, személyszállításra nem használják. E rövid vasúti szakasz gazdasági és jövőbeni esetleges turisztikai szerepe (Pacsmagi-tavak) fontos, ezért megtartandó.

Kerékpárutak
A kistérségben megépült a Tamási – Pári közötti kerékpárút a régi vasúti töltésen és használatra átadták a Tamási- Adorján – Pacsmagi-tavak – Regöly kerékpárutat is 2011-ben.
A kistérség számára fontos lenne a Balatontól Gemencig húzódó kerékpárút kiépítése, ám az országos tervben a Sió mentén a töltésen halad végig ez a kerékpárút s ez esetben csak Simontornyánál érinti a kistérséget.

A kistérségben indokolt lenne a Tamásitól északi irányban Felsőnyék felé, a régi vasúti töltésen tervezett kerékpárút kiépítése is. A kistérségben van elfogadott Kerékpárút Hálózati Terv, de összefüggő nyomvonalterv nincs.
Az OTrT Tamási – Iregszemcse – Tab – Kőröshegy felé még egy országos kerékpárutat tartalmaz, amelyet Tamásitól északkelet felé Simontornyáig meghosszabbít s így a Sió-menti kerékpárút és ezen a Külső-Somogyi-dombságon átvezető kerékpárút közvetlenül csatlakozik egymáshoz.

Gazdaság

Ipar
A kistérség jelenlegi gazdasági potenciálja szegényes. A rendszerváltást követően az ipari üzemek sorban magánkézbe kerültek és az egész magyar gazdaság szerkezeti változása következtében az itt gyártott vagy összeszerelt termékek felett eljárt az idő és az üzemek nagy része bezárt.
Tamásiban és Simontornyán vannak jelentősebb ipari telephelyek és Gyönkön is kihasználatlanok az ipar-gazdaság számára kijelölt területek.
Az utóbbi években a Phillips gyárával, a Tamgép és egy húsipari vállalkozással Tamásiban megindult a gazdaság élénkülése.
Simontornyán befejezéséhez közeledik az egykori bőrgyár területének kármentesítése. Ipari területek vannak kijelölve, de ipari park nincs a kistérségben, bár Simontornya szeretne kialakítani.

A három város Tamási, Gyönk, Simontornya mellett történelmi és közlekedési adottságai alapján még Hőgyész és Iregszemcse az a két település, ahol a kistérségben jelentősebb ipari-gazdasági tevékenység várható.

Mezőgazdaság
Említettük, hogy a kistérség nagy része kiváló mezőgazdasági adottságokkal rendelkezik. A rendszerváltás után azonban a nagy állami gazdaságok és TSz-ek felszámolásra kerültek, az új tulajdoni struktúra pedig a termelés és termékszerkezet további egyszerűsödéséhez vezetett. A kistérség nagy részére a monokultúrás szántóföldi termesztés a jellemző, ahol a termesztett növények száma is (búza, kukorica, esetleg napraforgó) erősen lecsökkent. A monokultúrás nagyüzemi művelés kettős következménnyel járt, egyrészt a nagyobb élőmunka-igényes kertészeti kultúrák visszaszorulásával kevesebb munkásra van szükség, másrészt a táj ökológiai, esztétikai értéke is megváltozott.

A kisebb mezőgazdasági vállalkozások többsége kényszervállalkozás, ezért a legfontosabb, hogy ezek valóban gazdaságilag erős családi gazdaságokká tudjanak alakulni.

A Kistérségi Társulás képviselői változatlanul a kiváló termelési adottságok megfelelő hasznosításában látják a jövőt és a kertészet-szőlészet, gyümölcstermesztés fejlesztéséhez, az emberek képzéséhez tarják fontosnak a gazdasági feltételek biztosítását.
A nagy élőmunka-igényű kertészet és kisállattenyésztés pl.: baromfitenyésztés felé való elmozdulás reményt jelentene a foglalkoztatás növelésére, a helyben való megélhetésre, helyi termékek kialakítására.

A monokultúrás nagyüzemi mezőgazdaságú kistérség gondjai nem egyediek. Ezek a szomszédos Somogyban, illetve az ország más részein is előfordulnak, ezért kellene a vidékfejlesztés keretében olyan pályázatokat kiírni és támogatni, amelyek a munkaigényesebb és táji értékeket is visszaállító (pl.: szőlőhegyek) kertészeti termelést, állattartást támogatják.

A belecskai kezdeményezés – szociális földprogram, szakképzés – mellett Udvariban is indult zöldség-gyümölcstermesztő és baromfitenyésztő képzés. (Csak itt Udvariban több száz hektár gyümölcsös volt!) Most részben saját erőből savanyító üzemet építenek, hogy a megtermelt zöldséget feldolgozva tudják értékesíteni.

Nagyon fontos a települések ezen szándékainak összehangolása, hogy ne mindenki ugyanazt a terméket akarja előállítani.
Szükséges lenne a Tolnai-Hegyhát sajátos termékeinek összegyűjtése és ezek tudatos termelése, közös értékesítése.

Tolna megyében jelentős számú kisebb-nagyobb víztározó, halastó található. A kistérségben a Külső-Somogyi-dombsághoz tartozó települések mindegyikén találunk a Kapos- és a Koppány-folyó völgyében, illetve főleg a Koppányba futó kisebb patakokon víztározókat. A Tolnai-Hegyháton Varsád és Szakadát határában a Donát-patak völgyében is van egy hat tóból álló halastórendszer.

A tavak legnagyobb gondja, hogy feltöltődtek és a kotrásuk, gondozásuk nem megoldott. A 2010-es évben a Kapos- és a Koppány-völgyében jelentős károkat okozott a víz.
A kistérségre célszerű vízrendezési terv készítése, amely a legfontosabb és legsürgősebb teendőket tartalmazza és feltétlenül szükséges az árterek, árvíz által veszélyeztetett, valamint belvizes területek pontos lehatárolása.

Energiatermelés
A kistérség területén erőmű nincs, energiatermelés nem folyik. A terv szerint azonban Tamási-Fornádpusztán biomassza erőmű épül. Fürged – Felsőnyék – Magyarkeszi területén nagy kiterjedésű szélerőműpark létesítését tervezik 33 db. szélkerékkel. 126 MW teljesítménnyel Tamási transzformátorállomásra adja át az áramot. A szélkerekek közül 16 db. Fürgeden, 7 db. Felsőnyéken és 10 db. Magyarkeszi területén kerül elhelyezésre.

Turizmus
A kistérség turisztikai adottságokban különösen a Tolnai-Hegyháton gazdag. A változatos domborzatú és változatos művelésű táj a völgyekben vízfolyásokkal, tavakkal, a hagyományos építészeti arculatú településekkel, a nagy forgalomtól és ipari üzemektől mentes természetközeli állapottal kifejezetten vonzó a városi ember számára.
A tamási gyógyfürdő – ahol jelentős fejlesztés történik – jól kapcsolható az öko-, bor- vadász- és falusi turizmus vonzerőihez.

Feltétlenül szükséges lenne a Tolnai-Hegyháton végig haladó ökoturisztikai útra, illetve kerékpárútra, amely feltárná a főutaktól távoli világ értékeit. Nagyszékely, Szárazd, Udvari, Szakadát, Kalaznó, Miszla fekvése, településszerkezeti és népi építészete az idő múlásával egyre nagyobb érték. Különösen mintaszerű Nagyszékely épületeinek felújítása, újjáépítése. Miszlán a két kastély közül az egykori Inkey-kúriát felújították és vendégfogadó szárnyat alakítottak ki, Kisszékelyen strand és horgásztó várja a vendégeket.

Infrastruktúra

Szennyvízkezelés

A térség városaiban – Tamási, Simontornya, Gyönk –, a települések nagy részén kiépített csatornahálózat van.

Szakadát – Varsád településeken most készül közösen a szennyvízhálózat és a tisztító. A fentieken kívül Miszla és Hőgyész település rendelkezik csatornahálózattal.

Hulladékgazdálkodás

A kistérségben a hulladék elszállítás megoldott, ám rendkívül bonyolult, mert több cég különböző helyekre szállítja a települési szilárd hulladékot. Ugyanakkor a jövőt nézve is különböző szándékok fogalmazódtak meg.

A kapott adataink szerint ma a szekszárdi székhelyű Alisca-Terra Kft. szállítja pl.: Gyönk város, Kalaznó, Regöly, Keszőhidegkút, Szárazd és Pincehely hulladékát, Tamási és Pári hulladékát a pécsi székhelyű BIOKOM Környezetgazdálkodási Kft. kezeli.

A Dél-Balaton és Sió völgye Hulladékgazdálkodási Projekthez csatlakozott:

Belecska, Diósberény, Értény, Felsőnyék, Fürged, Iregszemcse, Koppányszántó, Miszla, Mucsi, Ozora, Pincehely, Regöly, Szakály, Szakadát, Udvari, Újireg és a BIOKOM-mal együttműködő Tamási, valamint az Alisca-Terránál is említett Kalaznó.

A Közép-Dunavidéki Hulladékgazdálkodási Projekthez (Polgárdi) csatlakozott a kistérségből a jelenleg Kapos-menti Hulladékgazdálkodási Társulásba tartozó Tolnanémedi, valamint Simontornya, Kisszékely, Nagyszékely, Magyarkeszi. Itt 2013-tól várható a rendszer működése.

A fentieken túl az előbb említett Kapos-menti Társulás tagja Tolnanémedin kívül Szárazd és Varsád.

A korábbi hulladéklerakók rekultivációja folyamatos és várhatóan 2012-re elkészülnek a szeméttelepek rendezésével.

Egyéb

A kistérség vízrendezése mellett jelentős gond az, hogy a falvak nagy részében leszakított, függőleges löszfalak elé építették házaikat, melléképületeiket, löszfalba vájva a pincéket. Az évtizedek múlásával, az időjárás és a tájhasználat változásával és a löszfal meggondolatlan fejtésével igen gyakori gond a löszfalak leszakadása, amely jelentős veszélyforrás.

13.SZÁMÚ MELLÉKLET

A Tolna Megyei Közgyűlés 2/2012. (II. 17.) közgyűlési határozat 1. sz. melléklete a következő általános célokat fogalmazza meg:

MEZŐGAZDASÁGI TÉRSÉG

Az OTrT szerint a mezőgazdasági térség olyan területfelhasználási kategória, amelybe elsősorban mezőgazdasági művelés alatt álló területek tartoznak. Mezőgazdasági térség területfelhasználási kategóriába sorolja a terv azokat az összefüggő térségeket, ahol a mezőgazdasági termelés távlatban is meghatározó marad és az erdőterületek aránya távlatban sem éri el a 10-15%-ot. A megyében a termőhelyi adottságok a mezőgazdasági árutermelés szempontjából az országos átlagnál kedvezőbbek, amit igazol, hogy a megye területén kiemelkedő nagyságú az OTrT szerinti kiváló termőhelyi adottságú szántóterület. A megye tájgazdálkodásában a mezőgazdaságnak a jövőben is meghatározó szerepe lesz, így a jó minőségű termőföldek védelmét biztosítani kell. A mezőgazdasági tájhasználat prioritását hangsúlyozza a Térségi Szerkezeti Terv a megye nyugati részén Dombóvártól, illetve Tamásitól északra lévő árutermelő gazdálkodásra kedvező, lankás, dombvidéki térségben, továbbá a Mezőföld déli részén, valamint a Duna-völgyi alföldi területeken és a borvidékek kiemelkedő értékű részein. A mezőgazdasági térség természetvédelmi oltalom alatt nem álló, az ökológiai hálózathoz nem tartozó árutermelő gazdálkodásra alkalmas mezőgazdasági területeit a településrendezés során általános mezőgazdasági terület területfelhasználási egységbe indokolt sorolni. Ezen területfelhasználási egység területén a településrendezés eszközeivel is biztosítani kell a családi és üzemi méretű agrárgazdaság fejlesztési lehetőségeit. Meg kell akadályozni a termőföldek felaprózódását, a jó minőségű termőföldek művelésből való kivonását, a mezőgazdasági birtokközpontok, majorok mezőgazdaságtól eltérő, más célú hasznosítását. A szántóföldi növénytermesztésre kevésbé alkalmas területeken ösztönözni kell a gyümölcstermesztést, gyepgazdálkodást és az ezzel összefüggő állattenyésztést. Ösztönözni kell továbbá a környezetkímélő biogazdálkodást is, amely számára a megye kiváló adottságokkal rendelkezik. A megye borvidéki területein – Szekszárdi és Tolnai borvidék– elsősorban I. osztályú szőlőkataszteri területeken ösztönözni kell a szőlőterületek védelmét, megújítását és a borturizmus fejlesztését. Kiemelten támogatandó a mezőgazdasági termékek helyben történő értékesítése és a megyében történő feldolgozása és a borvidékekkel közösen az agrárturizmus kiszélesítése. Biztosítani kell a mezőgazdasági majorok, üzemközpontok hagyományos funkciójának megfelelő fejlesztési lehetőségét, új családi birtokközpontok, mezőgazdasági üzemközpontok (majorok) kialakításának településrendezési feltételeit. A megye jó termőhelyi adottságú mezőgazdasági területein meg kell akadályozni a talaj fizikai, kémiai és biológiai degradációját, a vízerózió, defláció okozta károkat. Ennek érdekében a meglévő külterületi fasorokat, mezsgyéket meg kell őrizni, és a tájkép változatosságát is növelő, a talaj védelmét biztosító és vízháztartási viszonyait javító mezővédő erdősávokból, fasorokból álló zöldfolyosó hálózat kialakítását ösztönözni kell. A mezőgazdasági területek megközelíthetősége a gazdálkodás egyik alapfeltétele, ezért a külterületi dűlőutak rendszeres karbantartásáról, legalább az egyes határrészek megközelítését szolgáló fő feltáró utak stabilizálásáról, a vízelvezető árkok tisztán tartásáról gondoskodni kell. Támogatni kell az integrált, kímélő jellegű talajművelési, tápanyag-gazdálkodási és növényvédelmi eljárások alkalmazását. A termőhelyi adottságokat – a környezetvédelem figyelembevételével – intenzív gazdálkodással a legteljesebb mértékben indokolt kihasználni jó minőségű agrártermékek előállításával,

magas színvonalú helyi feldolgozásával és a termelők érdekeit érvényesítő értékesítésével. A természetvédelmi oltalom alatt álló, az ökológiai hálózat részét képező, egyben a Natura 2000 területeken lévő mezőgazdasági területeket a településrendezés eszközeiben korlátozott használatú mezőgazdasági területfelhasználási egységbe célszerű besorolni. Korlátozott használatú mezőgazdasági területeken – meghatározóan gyepek, fás legelők – a gazdálkodást össze kell hangolni a természetvédelmi, ökológiai érdekekkel. Ezzel összhangban biztosítani kell a védett természeti értékek megőrzését, az ökológiai hálózat biológiai sokféleségét, fejlesztési lehetőségét, a Natura 2000 területek jelölő növény- és állatfajainak, élőhelyeinek, a védett növénytársulásoknak a megőrzését. A korlátozott használatú mezőgazdasági területeken olyan építmények kialakítása javasolt, amelyek a védett területek fenntartását szolgálják, a védelmi célokkal összhangban vannak. A gyepterületek, fás legelők fenntartását extenzív legeltetéses állattartással indokolt fenntartani. A több funkciós – multifunkcionális – mezőgazdaság elvének megfelelően támogatni kell a mezőgazdasági területekhez kötődő, az agrárgazdasággal, a természeti területek fenntartásával összhangban levő agrárturizmus fejlesztését is. A természetvédelmi célú, a táj történeti karakterét őrző környezetkímélő tájgazdálkodás összehangolható a borturizmussal, a lovasturizmussal, a bemutatással, ismeretterjesztéssel, génmegőrzéssel és az ezekhez kapcsolódó ökoturisztikai fejlesztésekkel. A táj- és természetvédelmi, környezetvédelmi prioritású tájgazdálkodást szolgálja a kiemelten érzékeny természeti területek (Magas Természeti Értékű Területek), a nitrátérzékeny területek környezetkímélő fenntartása, a megye tájszerkezetében meghatározó tórendszerek (halastavak, horgásztavak) többcélú hasznosítása. A halgazdálkodás, horgászat mellett ezek a tórendszerek az ökológiai hálózat értékes területei, turisztikai-rekreációs területek és a tolnai tájat gazdagító, a tájszerkezet változatosságát növelő vízterületek is. A települési területekhez térben és funkcionálisan szervesen kapcsolódó szőlőhegyek, volt zártkertek területeit a településrendezés eszközeiben kertes mezőgazdasági területként indokolt szabályozni. Ezen sajátos tájkarakterű és funkciójú tájszerkezeti egységek területén a történeti hagyományoknak megfelelően a szőlő-gyümölcs-kertgazdálkodás fenntartása kiemelt cél. A már kialakult szőlőhegyeken kívül további kertgazdálkodási célú területek kijelölése nem indokolt, mivel a kertes térségekben jelentős ingatlan túlkínálat van. A szőlőhegyeken a kialakult telekszerkezet megőrzésére és a pihenési funkciót is magában foglaló gazdasági épületek rendezett, tájbaillő kialakítására vonatkozó szabályozásra kell ösztönözni a településeket. A mezőgazdasági térségre vonatkozó területrendezési irányelveket szervesen kiegészítik a III. Nemzeti Környezetvédelmi Program következő intézkedései is: az agro-ökológiai adottságokhoz illeszkedő, környezetbarát gazdálkodás alkalmazása (pl. környezetbarát és tájkímélő agrotechnika, vetésforgó, vetésszerkezet, tápanyagellátás, öntözés alkalmazása; erózióvédelem; integrált növényvédelem; tarlóégetés elkerülése). Talajvédő gazdálkodás megvalósítása, a talaj-degradációs tényezők megelőzése, mérséklése, a talaj vízháztartási képességének javítása (kapcsolódik a környezetbarát mezőgazdasági gyakorlathoz). A tisztított szennyvíz és szennyvíziszapok szakszerű mezőgazdasági felhasználása. Mezőgazdasági üzemek energiahatékony korszerűsítése, megújuló energiaforrások alkalmazása. A termőföld igénybevételével megvalósuló beruházások során a talajvédelmi szabályok betartása (a beruházással, építéssel érintett területek humuszos termőrétegének megmentése, illetve a környező talajok minőségének megóvása).

ERDŐGAZDÁLKODÁSI TÉRSÉG

Erdőgazdálkodási térség az OTrT fogalom meghatározása szerint: „országos, kiemelt térségi és megyei területrendezési tervekben megállapított területfelhasználási kategória, amelyben olyan meglévő erdőterületek, valamint erdőtelepítésre alkalmas területek találhatók, amelyek erdőgazdálkodásra való alkalmassága termőhelyi viszonyaik alapján kedvező és az erdőtelepítés környezetvédelmi szempontból is szükséges vagy indokolt.” A megye területén a módosított OTrT az erdőgazdálkodási térség területét rendkívül visszafogottan és pontosan jelölte ki. A Mezőföld déli részén Németkér-Paks határában, a Tolnai-Hegyhát északi részén Miszla-Kisszékely-Nagyszékely térségében, a Hegyhát déli részén Lengyel-Kurd-Dúzs-Csibrák vidékén, Tamási-Gyulaj körzetében, a Szekszárdi-dombság magasabb részein, valamint Gemenc védett, Nemzeti Parkba tartozó területein jelölt ki erdőgazdálkodási területfelhasználási térséget az új OTrT. Ez jóval kevesebb, mint az előző OTrT-ben lévő erdő, amelyet a hatályos megyei terv átvett. Jelen módosítás során az országosnál több, a hatályban lévő megyei tervnél kevesebb erdőt tartalmaz a módosított megyei területrendezési terv. A megye történeti hagyományokon alapuló mozaikos tájszerkezetének gyökeres megváltoztatása a táji értékeket csökkentené, a tolnai táj rendkívüli változatosságát szüntetné meg. Ezen indokok alapján az OTrT által megengedett pontosítási lehetőséget használva a megye térségi szerkezeti terve az OTrT által kijelölt erdőgazdálkodási térség területét 48%-kal növelte meg. Erdőgazdálkodási térségbe sorolja a térségi szerkezeti terv a meglévő erdőket, az erdőtelepítésre alkalmas területeket és a különálló erdős térségek összefüggő erdőrendszerré történő fejlesztését szolgáló területeket. Az így kijelölt erdőgazdálkodási térség területét a települések szerkezeti tervében legalább 85%-ban erdőterület települési területfelhasználási egységbe kell sorolni. Az 50 ha-nál kisebb erdőterületekben gazdag térségeket a terv vegyes területfelhasználású térségbe sorolta. Ez a térségi területfelhasználási egység lehetőséget ad az erdőterületek és mezőgazdasági területek települési érdekeknek megfelelő rugalmasabb kijelölésére és ezzel együtt az erdőterületek növelésére is. Ez tehát a tolnai erdők növelését nem gátolja, de nem szab gátat a települések történeti tájszerkezetének, a természeti adottságokhoz igazodó mezőgazdasági tájhasználatának megőrzésének, fejlesztésének sem. Az erdőgazdálkodási térség területének jelentős része egyben az országos ökológiai hálózat területe is, részben Natura 2000 terület, védett természeti terület. Ennek megfelelően ezekben a térségekben az erdőgazdálkodást a táji-természetvédelmi, ökológiai érdekekkel összhangban kell folytatni. Az országos és térségi tájképvédelmi övezetek területén az erdőterületek növelése a gazdasági, ökológiai szempontok mellett a tájkép változatosabbá tétele, a táj turisztikai vonzásának növelése érdekében is fontos feladat. Ezen térségek területén ösztönözni kell a honos erdőállományok megőrzését, a tájidegen erdőállományok fokozatos cseréjét honos erdőállományokra, és az állandó erdőborítást biztosító természetközeli erdőgazdálkodást. A megye területén az erdős térségek a „bakancsos” turizmus célterületei. Ezért az erdők közjóléti funkcióját is hangsúlyozni kell. A megye városainak, kirándulóközpontjainak, üdülőhelyeinek térségében az erdők turisztikai célú feltárását ösztönözni kell. A természetvédelmi oltalom alatt nem álló erdők fenntartása és erdőtelepítés a folyamatos erdőborítást biztosító erdőgazdálkodási módszerek figyelembe vételével javasolt. Támogatni kell ezen erdőállományok esetében a természetes, illetve természetszerű erdők kialakítását. Tolna megyében fontos az erdőterületek vadgazdálkodási, vadászturisztikai jelentőségének hangsúlyozása is. Az erdők mozaikosságának összefüggő erdőrendszerré fejlesztése a vadeltartó képességet növelheti. A gemenci, gyulaji vadgazdálkodásnak, vadászturizmusnak már történeti hagyományai vannak, és tradicionálisan összehangoltan folyik a vad- és erdőgazdálkodás. Az elsősorban az

erdőkhöz kötődő vadgazdálkodás, a vadászturizmus fejlesztését – az erdőgazdálkodással, természetvédelmi és közjóléti turisztikai érdekekkel összhangban – kiemelten támogatni kell. Meghatározó cél továbbá a vadgazdálkodás és erdőhöz kötődő "bakancsos" turizmus konfliktusainak megszüntetése, érdekeinek térségi szintű összehangolása, ha szükséges területi szétválasztása, térségi szintű szabályozása. A vadgazdálkodás, vadászturizmus és kiránduló turizmus térségi szintű összehangolása a többcélú erdőgazdálkodás fejlesztését a megye turisztikai-gazdasági célú fejlesztését is szolgálhatja. Ennek keretében kiemelten fontos az erdők vadeltartó képességéhez igazodó vadlétszám szabályozása. A túltartott nagyvad állomány ugyanis az erdőket jelentősen károsíthatja. Az erdők környezetvédelmi jelentősége is meghatározó. Az erózióérzékeny területek talajvédelme mellett a levegő minőségében, a települési környezet védelmében a szerepük kiemelkedően fontos. Ezért ösztönözni kell a települések – kiemelten a városok – közvetlen környezetében az erdőterületek növelését. Az erdőgazdálkodási térségre megfogalmazott irányelvekkel a III. Nemzeti Környezetvédelmi Program következő intézkedései is összhangban vannak: Az erdősített területek környezetkímélő használata (pl. agresszíven terjedő, idegenhonos fa- és cserjefajok visszaszorítása, szálaló erdőgazdálkodás). A folyamatos erdőborítást és elegyességet biztosító erdőművelési és erdőkezelési eljárások alkalmazása. Az erdőtelepítés megvalósítása, az erdőtömbök összekapcsolásának elősegítése. A mezőgazdasági és nem mezőgazdasági földterület első erdősítésének támogatása, az őshonos, elegyes erdők telepítésének előnyben részesítése. Az erdők környezeti állapotfenntartása, javítása, illetve az erdők természetességének javítása és közjóléti értékének növelése. Az erdők szerkezetátalakítása (nem őshonos faállományok lecserélése a termőhelynek megfelelő őshonos faállományokra, a sarj eredetű erdők mag eredetűvé alakítása). A folyamatos erdőborítást és elegyességet biztosító erdőművelési és erdőkezelési eljárások alkalmazása.

VEGYES TERÜLETFELHASZNÁLÁSÚ TÉRSÉG

Az OTrT fogalom meghatározása szerint vegyes területfelhasználású térség „országos, kiemelt térségi és megyei területrendezési tervben megállapított területfelhasználási kategória, amelybe a mozaikos szerkezetű erdőgazdálkodási, mezőgazdasági és települési térségek tartoznak". Az Ország Szerkezeti Tervében a megye területén kijelölt mozaikos vegyes területfelhasználású térségekhez kapcsolódóan sajnálatos módon következetesen alkalmazott térségfejlesztési-térségrendezési, tájfejlesztési-tájrendezési elv nem fedezhető fel. A megye térségi szerkezeti terve a területfelhasználási kategória területét az OTrT vonatkozó szabályainak figyelembe vételével azokban a térségekben jelölte ki, ahol a mezőgazdasági célú hasznosítás mellett az erdőgazdálkodásnak is jelentős szerepe van már, vagy jelentős szerepet kellene betöltenie a jövőben. A történeti hagyományokon alapuló mozaikos tájszerkezet megőrzése tájvédelmi, természetvédelmi és gazdaságfejlesztési szempontból is fontos. Ezért a megye térségi szerkezeti terve a dombvidéki mozaikos tájjellegű térségeket, valamint a Duna mentén az egykori ártéri területeket vegyes területfelhasználású térségbe sorolta. Az OTrT szerint a vegyes területfelhasználású térség területének legalább 85%-át a településszerkezeti tervben mezőgazdasági vagy erdőterület területfelhasználási egységbe kell sorolni. Ez a területfelhasználási kategória tehát rugalmasabb szabályozási lehetőséget biztosít a települések számára az erdőgazdálkodási és mezőgazdasági térséggel szemben, amelyeket 85%-ban kell erdőterületként, illetve mezőgazdasági területként kijelölniük a településeknek a rendezési terveikben. A településrendezési szabályozás rugalmasságát növeli továbbá, hogy a vegyes területfelhasználású térség nem mezőgazdasági vagy

erdőterületként szabályozott részén a nagyvárosi lakóterület kivételével bármelyik települési területfelhasználási egység kijelölhető. A vegyes területfelhasználású térségek közül a Duna mentén az erdőterületek arányának növelése az ökológiai hálózat fejlesztése, a vízminőségvédelem, a tájkép változatosabbá tétele, a hullámterek természetkímélő hasznosítása szempontjából egyaránt fontos. A dombvidéki vegyes területfelhasználású térségekben a mozaikos tájszerkezet megőrzése meghatározóan fontos, hiszen ez a történeti tájkarakter adja a tolnai táj egyediségét, változatosságát. Ezért ezen térségekben az erdőfejlesztést csak olyan mértékig szabad ösztönözni, amely a történeti tájkaraktert gyökeresen nem alakítja át. Ezen térségek jelentős része tájképvédelmi szempontból is rendkívül érzékeny, ezért itt csak olyan települési területfelhasználási egységek kialakítása javasolt, amelyek a település és a táj harmonikus egységét nem bontják meg. Az építmények kialakítása során fokozott hangsúlyt kell helyezni a tájba illesztésre.

VÍZGAZDÁLKODÁSI TÉRSÉG

A vízgazdálkodási térség az OTrT törvényi előírása szerint: „országos, kiemelt térségi és megyei területrendezési tervben megállapított területfelhasználási kategória, amelybe egyes folyóvizek, egyes állóvizek, egyes vízfolyások és egyes csatornák medre és parti sávja tartozik.” Az OTrT a vízgazdálkodási térség kijelölésére nem ír elő alsó méretbeli korlátot, így elvileg minden vízfelület ebbe a térségi területfelhasználási kategóriába sorolandó. A vízgazdálkodási térségekre vonatkozólag az OTrT előírja, hogy a területüket legalább 90%-ban vízgazdálkodási térség kategóriába kell sorolni, a fennmaradó részen városias települési térség nem jelölhető ki”. Vízgazdálkodási térségként szabályozandó a megyében: folyók (Duna); egyéb kisebb természetes vízfolyások medre és parti sávja, melyek közül kiemelendő a Kapos, Koppány, Sió, Sárvíz, Völgységi-patak vízfolyások térségi jelentőségű holtágak medre és parti sávja (Duna menti holtágak); természetes és mesterséges tavak, tározók (pl. Szálkai-tó, Honig pusztai, Varsádi, Dalmandi halastórendszer, Kiskondai halastavak) medre és parti sávja. A vízgazdálkodási térség területén a különböző tájhasználati érdekeket (természet- és környezetvédelem, árvízvédelem, vízellátás, ártéri tájgazdálkodás, halászat, turizmus, esetleg vízi közlekedés), összehangoltan, egymással egyensúlyban és a vízgazdálkodás egészét integrált rendszerként kezelve kell érvényesíteni. A megye folyóvizei és holtágai egyben az országos ökológiai hálózat meghatározó folyosói, ennél fogva települési szinten olyan tevékenység, terület-felhasználás elhelyezése támogatható a vízgazdálkodási térségekben és azokkal határosan, mely összhangban van a védelem funkciójával. A megye alapvető érdeke ugyanakkor, hogy a felszíni vízben rejlő gazdasági potenciálokat a társadalom hasznosítsa (védelem és kínálat egyensúlya!). A Duna árterületén a többcélú vízgazdálkodás megteremtésével ösztönözni javasolt az ártéri tájgazdálkodás kialakítása. A folyók és állóvizek mentén javasolt elősegíteni a vízi turizmus fejlesztését, az ezekkel összefüggő létesítmények (pl. kikötők) elhelyezhetőségéhez szükséges jogszabályi háttér biztosításával. Kisebb természetes vízfolyások, patakok esetén kerülni javasolt a mesterséges medrek kialakítását, és célszerű törekedni a meglévő mesterséges medrek és közvetlen környezetük természetközeli átalakítására (településen belül is). A meglévő kisvízfolyások vonalának revitalizációja lehetőséget ad az élővilág terjeszkedésére, újabb, kisebb léptékű (helyi jelentőségű) ökológiai folyosók kialakulására, a települési környezet javítására. A vízgazdálkodási területek és azok közvetlen környezetének használata esetén figyelembe kell venni a nagyvízi medrek, a parti sávok, a vízjárta, valamint a fakadó vizek által veszélyeztetett területek használatáról és hasznosításáról, valamint a nyári gátak által védett területek értékének csökkenésével kapcsolatos eljárásról szóló

21/2006. (I. 31) Kormány rendelet előírásait. A vízilétesítmények (pl. árvízvédelmi töltések) melletti területet, ingatlant a tulajdonos, vagy használó csak úgy hasznosíthatja, művelheti, hogy ezáltal azok állapotát, üzemeltetését ne veszélyeztesse, a víz természetes lefolyását ne akadályozza, a víz minőségét ne károsítsa. A vizek és a közcélú vízilétesítmények kezelésére jogosult és köteles személyek a vizek és egyes közcélú vízilétesítmények mentén az azokkal kapcsolatos vízgazdálkodási szakfeladataik ellátására, a meder megközelítésére parti sávot használhatnak, melynek mérete a Duna esetén 10 méter, a további vízfolyás (folyó, patak, csatorna), tó, tározó, holtág 6 m. A folyóvizek és a part menti területek területfelhasználásánál és hasznosításánál két prioritást javasolt párhuzamosan érvényesíteni: - az árvizek biztonságos levezetése (élet- és vagyonvédelem) - valamint a vízmegtartás (többek között az ökológiai és turisztikai vízigény biztosítása, árvízcsúcs csökkentő szerep). A települések településrendezési tervében rögzített távlati területhasznosítás figyelembe vételével javasolt elkészíteni a települések csapadékvíz elvezetési tervét. Abban lehatárolhatók a zárt csapadékvíz elvezetésű és a nyílt árkos vízelvezetésű területek. Javasolt meghatározni a vízgyűjtők várható távlati terhelését. Településrendezési tervek készítése során javasolt azokba beépíteni a területet érintő vízgyűjtőgazdálkodási tervek településrendezéssel összefüggő javaslatait és intézkedéseit.

TELEPÜLÉSI TÉRSÉG

A megyei területrendezési tervekben az Országos Területrendezési Tervben meghatározott és a megyei területrendezési tervben pontosítandó települési térséget városias vagy hagyományosan vidéki települési térségi területfelhasználási kategóriákba kell sorolni. A 2008. évi L. törvénnyel módosított 2003. évi XXVI. törvény további differenciálásra, a sajátos megyei térségi szempontok érvényesítésére a térségi szerkezetalakítás szintjén nem ad lehetőséget. Települési terület az OTrT-ről szóló törvény szerint „a település belterülete, valamint a beépítésre szánt területek összessége”. Ennek megfelelően települési térség a települések belterületei mellett a közigazgatási területükön található, településszerkezeti terveikben beépítésre szánt területként szabályozott külterületi lakott helyek, és egyéb külterületi lakó-, vegyes-, üdülő-, gazdasági és különleges területként szabályozott területek, amennyiben területük eléri a 10 hektárt (OTrT 5.§ 2/b pontja). Az új települési területek kijelölése tehát a hatályos megyei területrendezési tervben szereplő települési térségek módosításával történt, a települések adatszolgáltatásként átadott hatályos településszerkezeti tervei szerint települési térségként szabályozott területek alapján, továbbá figyelembe véve a települési kérdőívekben bemutatott, valamint a kistérségi interjúk során elhangzott fejlesztési szándékokat. Az OTrT 6.§. 1/d. pontja szerint „a települési térséget legalább 75%-ban városias és hagyományosan vidéki települési térség kategóriába kell sorolni.” Az Ország Szerkezeti Terve csak az 1000 hektárt elérő nagyságú települési térségeket ábrázolja, az ennél kisebb településeket szimbólummal jelöli, így a 75 %-ra vonatkozó szabály csak az 1000 hektárnál nagyobb települési térségek esetében alkalmazható. A városias, illetve hagyományosan vidéki települési térségek területi kiterjedése az OTrT szerinti települési térségnél nem kisebb, sőt – az OTrT nyújtotta lehetőségek figyelembevételével – nagyobb (lásd egyéb térségi területfelhasználási egységek területére vonatkozó irányelveket). A települések településrendezési eszközeiben a beépítésre szánt területeiket a megyei területrendezési terv térségi szerkezeti tervével, országos és térségi övezeteivel, az OTrT térségi területfelhasználási egységekre, övezetekre vonatkozó szabályaival összhangban növelhetik. A településrendezés során javasolt figyelembe venni továbbá a megyei területrendezési terv ezen határozattal jóváhagyandó irányelveit, az országos és megyei

övezetekre vonatkozó és sajátos megyei térségekre vonatkozó ajánlásokat is. Fontos figyelembe venni továbbá a területrendezési tervezés során a III. Nemzeti Környezetvédelmi Program települési térségeket érintő intézkedései közül a következőket: Barnamezős területek felhasználása. Zöldfelület kataszter létrehozása. A települések talajának védelme. A helyi zaj- és rezgésvédelmi szempontból csendes övezet, illetve fokozottan védett terület kijelölése. A települések fejlesztési-rendezési tervezésénél fokozott figyelem a földtani adottságokra, a felszínmozgásokkal való veszélyeztetettségre. Az igénybevételre kerülő biológiailag aktív felületek magas biológiai aktivitású területek létesítésével történő területi pótlása. Infrastruktúra-fejlesztés a környezeti szempontok figyelembe vételével. A települési folyékony hulladék ártalommentes elhelyezését biztosító előkezelő és fogadó létesítmények kialakítása.

Városias települési térség

Az OTrT-ről szóló törvény fogalom meghatározása szerint „városias települési térség: kiemelt térségi és megyei területrendezési tervben megállapított terület-felhasználási kategória, amelybe a városok települési területe, továbbá azok a települési területek tartoznak, ahol a belterületi laksűrűség 15 fő/ha fölötti (Őcsény, Decs, Alsónyék).

Hagyományosan vidéki települési térség

Az OTrT-ről szóló törvény fogalom meghatározása szerint „hagyományosan vidéki települési térség: kiemelt térségi és megyei területrendezési tervekben megállapított területfelhasználási kategória, amelybe – ide nem értve a városokat – a 15 fő/ha-nál nem nagyobb belterületi laksűrűségű települések települési területei tartoznak”. A megyében ennek megfelelően minden község belterülete, illetve beépítésre szánt területe az OTrT-vel összhangban hagyományosan vidéki települési térség. Tolna megye településhálózata – a Duna-völgyi, illetve Szekszárd környéki agglomerálódott területet kivéve – erőteljesen vidékies és funkcionális értelemben városhiányos. Ezzel az adottsággal várhatóan még hosszabb távon együtt kell élni. A megye középső részén távlatban Hőgyész és Nagydorog fejlesztése vetődhet fel mikrotérségi központtá a városhiányos térség és szerkezet módosítására. Hosszú távon az említett két településsel együtt egy viszonylag szabályos rendszert alkotó, ritka, de arányos városhálózat rajzolódik ki. A települési térség szabályozása során az alábbi irányelvek érvényesítése irányadó:

1. A Duna menti településsáv területén a folyóval párhuzamos további települési területnövekedés megakadályozása, a Duna-völgy és a megye többi része közötti, beépítéstől mentes („zöld-folyosó” jellegű) kapcsolatok fenntartása;
2. Az M6-os menti logisztikai-gazdasági expanzió maximum 4 csomópontba (Dunaföldvár, Paks, Tolna-Szekszárd, Bátaszék) történő koncentrálása: minden egyéb kapcsolatot a Tolnai-Hegyhát és a megye nyugati részén lévő településeik integráló fejlesztésének indokolt alárendelni.
3. Az M9-es autópályától északra – a Kaposvár-Dombóvár tengely dinamizálásától eltekintve – a megye szignifikánsan vidékies jellegének megőrzésére épülő vidékfejlesztés területrendezési feltételrendszerének megteremtése a települési térségek szabályozásának célja.
4. A városok (vidékközpontok) számának – bővítése csak visszafogottan indokolt, mivel erre alkalmas települések meglévő városok közelében (Hőgyész, Nagydorog) helyezkedik el. Az újabb várossá nyilvánítások csak akkor jelenthetnek előnyt a megye számára, ha a

városok szorosan együttműködnek a gazdasági, térségközponti szerepeik megosztását, területkínálatuk jellegét, nagyságrendjét illetően.
5. A vidéki jelleg sajátos eleme a megyében a viszonylag nagyszámú kertes mezőgazdasági térség. Ezek települési térséggé nyilvánítása kerülendő, javasolt olyan integrált vidékfejlesztési stratégiákat kidolgozni, melyek e kertes mezőgazdasági térségek elsődleges gazdálkodási célú hasznosítását megtartják. Biztosítani kell ugyanakkor a területi feltételeket olyan tevékenységekhez, melyek a tájértékek megőrzése mellett a lakosság „több lábon állását" egy diverzifikált vidékgazdaság feltételeit biztosítják. A városok (Szekszárd, Bonyhád, Dombóvár, Tamási, Dunaföldvár) kertes területein elkerülhetetlenül megjelenő szuburbanizációs törekvéseknek csak a legmagasabb infrastrukturális és építészeti, településépítészeti- tájépítészeti arculati követelmények teljesítése mellett szabad – strukturált módon, a belvárosra gyakorolt hatásokat is figyelembe véve – teret engedni. A borvidékekhez tartozó településeken a szőlőtermesztés támogatása, a legjobb termőhelyek megőrzése alapvető cél.
6. A Kaposvár-Dombóvár tengely mentén indokolt az országos-nemzetközi infrastrukturális kapcsolatrendszerek és az erőteljesebb urbánus koncentráció kínálta lehetőségekre épülő gazdaságfejlődés területkínálati feltételeit biztosítani. A gazdaságfejlesztés feltételeit elsősorban Dombóvár, Kaposszekcső, Csikóstőttős, Kapospula barnamezős területén javasolt fejleszteni, a zöldmezős beruházásokat a lehető legkisebb mértékűre korlátozni, kiemelten koncentrálva a tájképi illeszkedésre, a környező térségek vidékies jellegének megőrzésére. A demográfiai trendek jelentős települési expanziót e dinamikus térségben sem indokolnak.

ÉPÍTMÉNYEK ÁLTAL IGÉNYBEVETT TÉRSÉG

Az OTrT meghatározása szerint: az országos, kiemelt térségi és megyei területrendezési tervben megállapított területfelhasználási kategória, amelybe a műszaki infrastruktúra, valamint a nem települési területekhez és települési funkciókhoz kapcsolódó egyedi építmények területe és szükséges védőterületük tartoznak. Az építmények által igénybe vett térség számára ténylegesen szükséges területet a települések a településrendezési tervezés során pontosíthatják. Az OTrT 6. § (2) bekezdés g) pontja szerint az építmények által igénybe vett térséget az adott építmény jellege szerinti települési területfelhasználási egységbe kell sorolni. A megyei területrendezési tervben nem szereplő térségi műszaki infrastruktúrahálózatok és egyedi építmények területi elhelyezését jogszabály térségi területfelhasználási engedélyhez köti.

Műszaki infrastruktúra-hálózatok

A tervezett országos és vonalas létesítmények nyomvonalát a meglévő vonalas létesítmények nyomvonalához célszerű igazítani (akár a megyei terven nem jelölt kisebb jelentőségű nyomvonalakhoz). Különösen igaz ez az építési engedéllyel még nem rendelkező tervezett térségi mellékutak nyomvonalára. A jogszabályok erre lehetőséget adnak, hiszen a nyomvonal közigazgatási területre eső hosszától +/- 5%-ban el lehet térni a településrendezési tervezés során. Az M9-es gyorsforgalmi útnak még nincs végleges nyomvonala. A terv Szekszárdtól nyugatra az OTrT szerinti nyomvonalat jelöli, mivel ez a nyomvonal természetvédelmi szempontból sokkal kedvezőbb. A jelentős elválasztó hatással rendelkező nyomvonalas létesítmények tervezése esetén (gyorsforgalmi út) javasolt vizsgálni az érintett ökológiai folyosó folytonosságának biztosíthatóságát. Fontos a tervezett vonalas elemek csatlakozópontjának egyezése két település közös közigazgatási határánál, ezért javasolt egyeztetések lefolytatása a szomszédos

településekkel. Fontos a térségi jelentőségű utak településeket elkerülő szakaszainak tervezése is. Az Épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. LXXVIII. tv. 10. § (3) bekezdése erre kötelezi a településeket. A nem térségi jelentőségű, helyi funkciót betöltő tervezett települési összekötő utakat meglévő külterületi utak, dűlőutak nyomvonalának figyelembe vételével javasolt kijelölni. A nagyvízi meder térségében – legfőképpen a rosszabb állapotú töltéseknél – történő útfejlesztések során javasolt figyelembe venni az árvízvédelmi védekezés igényeit is (kettős hasznosítás). A térségi (megyei és kistérségi szintű) érdekeket és a fejlesztések várható hatásait szem előtt tartva javasolt megállapítani a meglévő és tervezett térségi jelentőségű mellékúthálózat és egyéb települési összekötőút fejlesztések sorrendjét, ütemezését. A zsáktelepülések második bekötésének ütemezésénél elsődleges szempontként a közösségi közlekedési ellátottság megvalósíthatóságát célszerű szem előtt tartani. Intenzív fejlesztés várhatóan a közlekedési rendszereket érinti. Ennek egyik fontos szempontja a közlekedési folyosók fejlesztése, kialakítása (M9, új főúti kapcsolatok kialakítása). Új főúti kapcsolat tervezése során javasolt a meglévő nyomvonalak minél nagyobb mértékű felhasználása és csak elkerülhetetlen esetben (szűk ívek, hirtelen irányváltás, illetve a települések belterületeinek elkerülésére) javasolt a nyomvonal-korrekció. A fő áruszállítási tranzitirányokban (Budapest, Pécs, Kaposvár, Alföld) a vasúti áruszállítás részesedésének növelését javasolt elősegíteni területbiztosítással, valamint a szolgáltatási színvonal emelésével. Ennek megfelelően a nagyobb települések illetve közlekedési csomópontoknak számító települések esetén (pl. Dombóvár, Simontornya, Bátaszék) a meglévő infrastruktúra, és területek alkalmasságát javasolt megvizsgálni. A kerékpárút-hálózat fejlesztésénél mérlegelni javasolt az egyes mellékutak forgalomnagyságának ismeretében az önálló, közúti forgalomtól elválasztott kerékpárút létesítésének szükségességét. A térségi kerékpárút-hálózat kialakításának ütemezésénél elsődleges cél, hogy a már meglévő települési, helyi-helyközi nyomvonalszakaszokat felhasználva regionális hálózatok alakuljanak ki.

Egyedi építmények

Az országos és térségi jelentőségű egyedi építmények térbeli rendjét az országos és megyei területrendezési terv együttesen határozza meg a vonatkozó jogszabályok alapján. A településrendezési tervekben az adott építmény helyének gondos kijelölése és lehatárolása során vizsgálandó a létesítmény megközelíthetősége, környezetére gyakorolt hatása, valamint a szakhatóságok véleménye, így ezek ismeretében pontosítható a megyei terven jelölt építmény elhelyezése a településrendezési tervekben. Az Étv előírásai alapján előnyben részesítendők a kihasználatlan, elhagyatott, egykori gazdasági területfelhasználású beépítésre szánt területek, ahol adottak a szükséges infrastrukturális feltételek. Ez biztosítja a leghatékonyabb területfelhasználást, és elkerülhető az indokolatlan területpazarlás. 1 millió m^3-nél nagyobb és 10 millió m^3-nél kisebb tározási lehetőséget az érintett vízügyi igazgatóság adatszolgáltatása nem tartalmaz. A csapadékmennyiség fokozatos csökkenésének és egyre egyenetlenebbé váló eloszlásának ellensúlyozása érdekében a Tolna megye domborzati adottságait figyelembe véve javasolt ennél kisebb tározási lehetőségek vizsgálata és kijelölése is. Amennyiben ez lehatárolásra kerül, úgy az érintett településrendezési tervekben javasolt ezeket jelölni, és az érintett területeken kerülni javasolt beépítésre szánt területek kijelölését, illetve az építmény elhelyezést. Az őcsényi sportrepülőtér az OTrT és az országos fejlesztési elképzelések szerint kereskedelmi (nemzetközi) repülőtérré fejleszthető repülőtér, mely az M6-os és M9-es gyorsforgalmi utak találkozásánál jelentős gazdasági tényezővé válhat megvalósulása esetén. Ezt figyelembe véve a repülőtér közvetlen környezetében olyan

terület-felhasználás kijelölése indokolt, mely biztosíthatja a logisztikai célú létesítmények, infrastruktúrák elhelyezését is. Az OTrT-ben szereplő közforgalmi, nemzetközi és országos jelentőségű Szekszárdi kikötő a nemzetközi, országos és határkikötők rendszeréhez illeszkedve elsősorban kereskedelmi, gazdasági folyamatokban tölthet be kiemelkedő szerepet, így ennek megfelelő területfelhasználás kijelölése és előírások megfogalmazása javasolt az érintett településrendezési tervekben a 21/2006 (I. 31.) Kormányrendelet alapján. A térségi jelentőségű kikötőknek (Paks, Fadd-Dombori, Bogyiszló, Dunaföldvár) a turisztikai célú utaztatásban is van szerepük, de a kereskedelmi és gazdasági célú áruszállítás is fontos funkció. A kikötők szabályozásánál a turisztikai, gazdasági célokat, igényeket szolgáló területhasználat kijelölése és előírások megfogalmazását, valamint az érintett háttértelepüléseken már kiépült, kapcsolódó szolgáltatásokat egyaránt javasolt figyelembe venni. A kompátkelők (Fadd, Gerjen, Paks) kisebb forgalmat lebonyolító átkelést biztosítanak a Dunán, bár jelentőségük a szekszárdi és dunaújvárosi híd megépültével csökkent. Az átkelés jellegének (pl. várakozás, vámolás) megfelelő szolgáltatást nyújtó építmények elhelyezésének és terület-felhasználás biztosítása javasolt. A megyében kijelölésre és megépítésre került a cikói térségi hulladéklerakó. A megye hulladékgazdálkodásának rendszere akkor válik teljessé, ha Pakson is megnyitják a jelenleg megvalósulás alatt álló térségi hulladéklerakót. További térségi hulladéklerakó kijelölése a megye területén nem indokolt. Az országos terv jelöli az ország villamosenergia szükségletének 40-45%-át előállító Paksi Atomerőművet az Ország Szerkezeti Tervén. Érdemi előírást az OTrT nem tartalmaz. Az atomerőműre és biztonsági övezetére az 1996. évi CXVI. törvény, az ún. „atomtörvény”, valamint a nukleáris létesítmény és radioaktív hulladéktároló biztonsági övezetéről szóló Kormányrendelet (213/1997 (XII. 1.) alapján kell eljárni és a létesítési engedélyben szereplő biztonsági övezet kiterjedését és az arra vonatkozó korlátozásokat a településrendezési tervben kell megjeleníteni. Az OTrT jelöli az Ország Szerkezeti Tervén a Bátaapátiban épülő – részben már működő – nemzeti radioaktív hulladéktárolót. A létesítmény körüli biztonsági övezet a vonatkozó kormányrendelet szerint a felszínen a létesítmény körül maximum ötszáz méter, amelyet a létesítési engedélyben pontosan meg kell határozni. A biztonsági övezet kiterjedését és az arra vonatkozó korlátozásokat a településrendezési tervben kell megjeleníteni. Jelentős térszerkezeti és látványelem a villamosenergia átviteli hálózat távvezeték elemei. A távvezeték elemek értelemszerűen az atomerőmű, Paks környezetében sűrűsödnek. (A 400 kV-os átviteli hálózat távvezeték elemei az OTrT szerint: Kaposvár-Paks, Litér-Paks, Martonvásár-Paks, Paks-Pécs, Paks-Sándorfalva, Paks-Albertirsa (tervezett))

14. SZÁMÚ MELLÉKLET

A Tolna Megyei Közgyűlés 2/2012. (II. 17.) közgyűlési határozatának 2. sz. melléklete a következő ajánlásokat fogalmazza meg:

ÁLTALÁNOS AJÁNLÁSOK A TÉRSÉGI TERÜLET-FELHASZNÁLÁSI KATEGÓRIÁKRA VONATKOZÓAN

A rendeltetésszerű használatot, építést korlátozó, védőövezet-igényű tevékenység számára csak ott biztosítson a településrendezési terv területet, ahol a védőövezet nem nyúlik át a szomszéd település közigazgatási területére, kivéve, ha a területfelhasználási egység térségi jelentőségű településüzemeltetést szolgáló létesítmény elhelyezésére szolgál és elhelyezéséhez az érintett települések önkormányzatai hozzájárulnak.

Kerülendő a meglévő településtesttől elszakadó, más terület-felhasználási egységekbe ékelődő és ezért környezeti/területhasználati konfliktusok kialakulásának veszélyét hordozó, új beépítésre szánt területek kijelölése.

Egyéb (nem központi) belterületek és külterületi lakott helyek beépítésre szánt területének bővítése, illetve beépítési intenzitásának növelésekor javasolt vizsgálni a várható településüzemeltetési költségeket és ezek finanszírozási feltételeit. E területeken a jogszabályok szabta kereteken belül és a – várhatóan növekvő számú – pályázati lehetőségeket kihasználva indokolt ösztönözni a nagyrendszerekhez való költséges csatlakozást kiváltó alternatív energiaellátó és egyedi szennyvízkezelő létesítmények alkalmazását a közösségi és egyéni költségek csökkentésére és a környezetterhelés mérséklésére is tekintettel.

Új hétvégi házas üdülőterület kijelölése a megyében nem indokolt, a településrendezési eszközökkel az üdülésnek és rekreációnak a helyi népesség számára jövedelemtermelő formáit szükséges ösztönözni. Stratégiát javasolt kidolgozni a meglévő üdülőterületek és egyéb, üdülési-turisztikai céllal használt területek korszerűsítésére, a borvidéki területek fejlesztésére tekintettel a 21. sz-i idegenforgalmi igényekre és az ebből származó helyi jövedelmek növelésére.

A gazdasági területek kínálatát kistérségi (mikrotérségi) szinten javasolt összehangolni olyan módon, hogy új gazdasági terület kijelölésére csak akkor és olyan mértékben kerüljön sor, hogy a kistérség összes kínálata ne haladja meg a már betelepült, működő gazdasági területek nagyságának kétszeresét.

A legalább hét éve kijelölt, de nem betelepült gazdasági területek területfelhasználási egységbe sorolásának felülvizsgálata indokolt.

Ne jelöljenek ki a települések olyan új gazdasági területeket, melyeket meglévő, vagy a magasabb szintű tervekben rövidtávon megvalósítani tervezett közlekedési infrastruktúra nem tud kiszolgálni.

Új gazdasági terület kijelölésének szükségességét és a (térségi-kistérségi szinten) legmegfelelőbb helyszín kiválasztását a településrendezési tervek alátámasztó munkarészében, a térségi és fejlesztési feltételek összefüggéseinek bemutatásával javasolt igazolni.

A vasút számára értéktelenné vált, kiürült gazdasági, volt honvédségi területek, korábbi funkcióját vesztett majorok stb. újrahasznosítási szándéka esetén a teljes szóba jöhető területre egységes és részletes szabályozást ajánlott készíteni annak érdekében, hogy ne alakuljanak ki a későbbiekben hasznosíthatatlan maradványterületek.

A településszerkezeti tervben kijelölt nagy összefüggő új beépítésre szánt területek szabályozását ajánlott ütemezni annak érdekében, hogy a használatba vétel hatékonyan és koncentráltan történjen, továbbá, hogy építési jogok csak ott keletkezzenek, ahol ez rövidtávon indokolt és ezzel a későbbi kártérítési igények felmerülése elkerülhető legyen.

Városias települési térség területén törekedni kell a kompakt településtestek megőrzésére, kerülni kell a nagy összefüggő új kertvárosias területek kijelölését.

A védett természeti területek által érintett települések, továbbá a történeti települések és a borvidéki települések területén a településrendezés eszközrendszerével megelőzendő minden olyan tevékenység megtelepedése, mely a terület természeti, táji értékeinek megőrzését és turisztikai célú hasznosítását és a kulturális örökség védelmét veszélyeztetheti, illetve a védett természeti területekre a korábbinál jelentősen nagyobb forgalmat vonz (a helyi-kistérségi élelmiszer, energia- és vízgazdálkodáshoz, a komplex tájgazdálkodáshoz, alapvető lakossági szolgáltatásokhoz szorosan nem kapcsolódó gazdasági-logisztikai tevékenységek).

A településrendezés során fokozott hangsúlyt javasolt helyezni a meglévő vízfolyások, csatornák egyértelmű jelölésére vízgazdálkodási területfelhasználási egységként történő szabályozására, a „jókarbantartás” településrendezési eszközökkel történő ösztönzésére.

ORSZÁGOS ÉS TÉRSÉGI ÖVEZETEKRE VONATKOZÓ RÉSZLETES AJÁNLÁSOK

A magterület
A magterület védett természeti területein alkalmazni kell a védett természeti terület kezelési tervében rögzített szabályokat is.

Védett természeti területen:
a) új épület létesítése, a meglévő épületek hasznosítása a helyi építészeti hagyományoknak megfelelően csak oktatási, kutatási, ökoturisztikai és természetvédelmi céllal történhet.
b) turisztikai létesítmények (pihenőhely, turistaút, stb.) a kezelési terv szerint létesíthetők;
c) új hírközlési, távközlési magas építmények, szélerőmű torony, elektromos légvezeték, új közút létesítése nem javasolt.

Erdők kezelése a természetvédelmi célokkal összhangban lévő erdőterv szerint történjen, amelynek célja természetes, természetközeli erdőtársulások kialakítása, illetve fenntartása.

A mocsaras, vízállásos területek vizes élőhelyeit érintetlenül meg kell hagyni.

A magterület által közrezárt települések területén csak olyan terület-felhasználás jelölhető ki, amely a magterület táji-, természeti értékeit nem károsítja.

A települések a hagyományos szerkezethez szervesen illeszkedve, a település és a táj harmonikus egységének megőrzésével fejleszthetők.

Külterületi építmény létesítése a természeti értékek károsítása nélkül elsősorban mezőgazdasági, turisztikai, vízgazdálkodási, erdő- és vadgazdálkodási célból javasolt.

Pufferterület

Pufferterület övezetében csak olyan épület, építmény létesítése, illetve olyan tevékenységek folytatása javasolt, amely az övezet, továbbá a magterület vagy az ökológiai folyosó természeti értékeit, biológiai sokféleségét valamint táji értékeit nem veszélyezteti.

Ökológiai folyosó

Az ökológiai folyosók területén törekedni kell arra, hogy a természetes és természetközeli élőhelyek folyamatos – területileg összefüggő vagy kapcsolatban lévő - rendszert alkossanak.

Az ökológiai folyosók vízfolyások menti területére eső mezőgazdasági területeket nem beépíthető korlátozott használatú mezőgazdasági területként, erdőterületként, vagy vízgazdálkodási területként célszerű kijelölni.

Minden vízfolyást ökológiai, (vagy zöld) folyosóként javasolt kezelni.
Az élővizek természetes mederalakulatait és az élővizeket kísérő természetes társulásokat a biológiai öntisztító-képesség fenntartása és a vízi élővilág sokféleségének megőrzése érdekében meg kell őrizni.

Amennyiben a természetes mederalakulatot már megváltoztatták, úgy terv készítése javasolt a vízfolyás természetszerű rehabilitációjára.

Új vízkivétel, csak oly mértékben javasolható, amely az élővíz természetes voltát nem veszélyezteti.

A meder kísérő felületeként, településeken kívül legalább a meder természetes átmérőjének háromszorosát elérő területet, természeti területen legalább 50-50m széles területsávot, folyók esetén a teljes hullámteret, épületmentesen meg kell tartani az ökológiai rendszer fejleszthetősége érdekében.

A települések belterületén a természetes állapotú medrek, és azokat kísérő vegetáció megváltoztatása, a természetes meder műtárgyakkal való helyettesítése nem javasolt.

Az állóvizek természetes állapotát meg kell őrizni, új halastavak, mesterséges tavak kialakításánál törekedni kell a természetszerű rendezésre.

Állóvizek partján új épület létesítése akkor célszerű, ha a keletkező szennyvíz tárolása vagy elvezetése az állóvíz károsítása nélkül megoldható.

Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület

A kiváló termőhelyi adottságú szántóterületeken az OTrT 13/A. §-ával és a termőföld védelméről szóló 2007. évi CXXIX. törvénnyel összhangban beépítésre szánt terület kijelölése csak akkor javasolt, ha a beépítésre szánt terület
a) mezőgazdasági birtokközpont fejlesztését, vagy kialakítását,
b) helyi vagy térségi mezőgazdasági termékek feldolgozását szolgálja, továbbá
c) a mezőgazdasági termeléssel összefüggő turisztikai fejlesztés érdekében elengedhetetlenül szükséges, valamint, ha
d) a település fejlesztése csak a kiváló termőhelyi adottságú termőföldek igénybe vételével valósítható meg.

Kiváló termőhelyi adottságú szántóterületeken erdőterület kijelölése akkor javasolt, ha az erdősítés
a) a környezeti károk enyhítését, a környezetszennyezés elhárítását;
b) a termőföldek védelmét;
c) az országos és térségi ökológiai hálózat folytonosságának kialakítását szolgálja.

Az övezet területén a településrendezés eszközeivel is támogatni kell a történelmi hagyományokon alapuló üzemi jellegű gazdálkodás megtartását.

Az övezet területén beépítésre szánt területként kell biztosítani a még rendeltetésszerűen működő mezőgazdasági majorok fejlesztési lehetőségét.

A mezőgazdasági üzemközpontként már nem üzemelő majorok újrahasznosításának lehetőségét a településrendezési tervekben és helyi építési szabályzatban a majorok adottságainak és környezeti érzékenységének megfelelő új funkcióval is biztosítani lehet.

Az övezet jó minőségű, árutermelésre alkalmas mezőgazdasági termőföldjeit a településrendezési tervekben általános mezőgazdasági területként javasolt kijelölni.

Általános mezőgazdasági területen a gazdasági épülettel beépíthető telek - földrészlet – területét legalább 1,0 ha-ban javasolt meghatározni.

Az övezet területén a termőföldek védelmét és a tájkép tagolását biztosító fasorokat, védő erdősávokat, mezsgyéket meg kell őrizni. Ösztönözni kell a nagy összefüggő mezőgazdasági termőföldek fasorokkal, mezsgyékkel, védő erdősávokkal való tagolását.

A mezőgazdasági területeket feltáró külterületi gyűjtő utak megtartását biztosítani kell.

Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület

Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezetében beépítésre szánt terület kijelölése még kivételes esetben sem javasolt.

Védett természeti területen, Natura 2000 területen és az ökológiai hálózat területén ösztönözni kell az övezet termőhelyi adottságainak megfelelő honos erdőállományainak megőrzését, a tájidegen erdőállományok honos erdőállományokra történő fokozatos lecserélését.

A természet védelméről szóló törvény hatálya alá nem tartozó erdőterületeken elő kell segíteni a meglévő erdőállományok természetes illetve természetszerű erdőkké történő átalakítását, a folyamatos erdőborítást biztosító erdőgazdálkodási módszerek elterjedését.

Erdőtelepítésre alkalmas terület

Az erdőtelepítésre alkalmas területek övezetében a mezőgazdasági termelés, mezőgazdasági üzemfejlesztés nem korlátozott.

Az övezet területét a településszerkezeti tervekben csak akkor javasolt erdőterület területfelhasználási egységbe sorolni, ha az adott terület erdősítése a településszerkezeti terv távlatában megvalósítható.

Országos illetve térségi jelentőségű tájképvédelmi terület

A tájképvédelmi övezet mezőgazdasági területeit a településrendezési tervekben a sajátos mezőgazdasági használat a beépítettségi intenzitás és a tájvédelem, az ökológiai hálózat fejleszthetősége és a természeti értékek védelme érdekében
a) általános
b) kertes
c) korlátozott használatú
mezőgazdasági terület területfelhasználási egységbe javasolt sorolni.

A jó termőhelyi adottságú árutermelésre alkalmas általános mezőgazdasági terület legalább 90 %–án olyan övezet kijelölése javasolt, ahol gazdasági épület 1,0 ha-nál kisebb telken (földrészleten) nem létesíthető. Lakóépület létesítését akkora telken, vagy birtoktesthez tartozó birtokközponton indokolt biztosítani, amely egy családot eltartani képes (szőlő és gyümölcs művelési ág esetén legalább 2,0 ha, egyéb művelési ág esetén legalább 10 ha javasolt).

Ha a település mezőgazdaság-fejlesztési érdekei szükségessé teszik és az érintett terület hagyományos tájszerkezeti adottságainak (jellemző tábla- és telekméretek, jellemző beépítési mérték és mód) megfelel, akkor az általános mezőgazdasági területként szabályozott területfelhasználási egységnek legfeljebb 10 %-án célszerű olyan övezet, kijelölése is, ahol a mezőgazdasági termeléshez szükséges gazdasági épületek és lakóépület legalább 10.000 m^2 területű telkeken is kialakíthatók.

Általános mezőgazdasági területen a telekosztással kialakítható telek területét legalább 5000 m^2 területtel javasolt meghatározni, kivéve ha a telekalakítás közmű vagy közlekedési építmények kialakítását szolgálja.

Kertes mezőgazdasági területek a pihenést és a vegyes gazdálkodást szolgáló felaprózódott, szőlőhegyi, volt zártkerti területek, ahol a pihenést és a termeléshez szükséges tárolást egyaránt biztosító épületek létesíthetők. Kivéve a borvidékek szőlőkataszter I. osztályú területeit, ahol a szabályozás és a támogatás eszközeivel a szőlőtermesztés megőrzését, megújítását kell elősegíteni.

Kertes mezőgazdasági területen telekosztással kialakítható új telek területét legalább 1.500 m^2 területtel javasolt meghatározni, kivéve ha a telekalakítás közmű vagy közlekedési építmények kialakítását szolgálja.

A kertes mezőgazdasági területek egységes és hagyományos építészeti karakterének megőrzése érdekében földrészletenként egy, legfeljebb 90 m^2 alapterületű gazdasági épület létesítése javasolt.

A szőlőhegyek, volt zártkertek területét – kertes mezőgazdasági terület – a hatályos településrendezési tervekben szabályozott területhez képest, vagy rendezési terv hiányában, a földhivatali nyilvántartás szerinti zártkertekhez képest nem javasolt növelni.

A kertes mezőgazdasági területeken a szőlő- és gyümölcstermesztést fokozott mértékben támogatni kell. A települések és a kertgazdasági területek funkcionális egysége, a kertgazdasági területek hagyományos telekszerkezete és sajátos építészeti karaktere megőrzésre javasolt.

A táj- és természetvédelmi, ökológiai, településkép-védelmi, vízminőség-védelmi szempontból érzékeny és sérülékeny mezőgazdasági területeket a településrendezési tervekben erdőterületként (kivéve természetvédelmi szempontból értékes gyepterületek, fáslegelők), természetközeli, vagy korlátozott használatú mezőgazdasági területként célszerű szabályozni.

Korlátozott használatú mezőgazdasági területként szabályozott gyepterületeken a rétek, legelők fenntartását, a sportolást, a bemutatást, az ismeretterjesztést szolgáló állattenyésztés építményei és az azokhoz kapcsolódó turisztikai létesítmények kialakítását javasolt biztosítani, ha a gyep művelési ágban nyilvántartott telek területe eléri a 10,0 ha-t.

Korlátozott használatú mezőgazdasági területeken telekosztással 10 ha-nál kisebb telkek kialakítása nem javasolt.

A vízfolyások mentén a természetközeli élőhelyeket (gyepek, nádasok, mocsarak, ligetek) akkor is meg kell őrizni, ha azok nem tartoznak az ökológiai hálózat övezetébe. A vízfolyások külterületi szakaszait legalább 50-50 m széles területsávban nem beépíthető korlátozott használatú mezőgazdasági területként, vagy erdőterületként javasolt kijelölni.

A településrendezési tervekben olyan területfelhasználási egység kijelölése nem javasolt, amely a településkép-tájkarakter történetileg kialakult szerves egységének megbontását, számottevő megváltozását eredményezné.

Beépítésre szánt területet elsősorban a települések belterületéhez szervesen kapcsolódva, vagy a már művelésből kivett és beépített területekhez (pl. majorokhoz) szervesen kapcsolódva javasolt kijelölni.

A tájképvédelmi övezetben előnyben kell részesíteni a meglévő telephelyek, mezőgazdasági majorok, birtokközpontok újrahasznosítását, intenzívebb beépítését.

A felszíni vizek medrének, partjának rendezése csak természetszerűen a természeti értékek, ökológiai rendszerek védelmével történhet. A felszíni vizek partján csak olyan területfelhasználás kijelölése javasolt, amely a vizek minőségét károsan nem változtatja meg.

Új közutak létesítésénél az utak mentén zöldfolyosóként funkcionáló növénytelepítés kialakítása javasolt.

Csak olyan termékvezetékek, távvezetékek létesítése javasolt, amelyek tájképi és településképi szempontból nem zavaró hatásúak és nem változtatják meg a táj karakterét.

Az övezetben a mezővédő erdősávok, mezsgyék, külterületi fasorok védelmét biztosítani kell.

Az övezet területére a helyi építési szabályzatban az önálló reklámépítmények, reklámtáblák elhelyezésére vonatkozó szabályokat a település teljes közigazgatási területére célszerű meghatározni.

Új épület, építmény elhelyezése tájba illesztve, a történeti tájszerkezet, a tájképi adottságok és egyedi tájértékek megőrzésével, a tájkarakter erősítésével a helyi építészeti hagyományok figyelembevételével történhet.

Világörökség-várományos területek

Világörökségi területen a térség táj- és természetvédelmi, illetve településszerkezeti és kulturális örökségi értékeinek védelmét integráltan, a turizmus szempontjainak figyelembevételével szükséges biztosítani. Ennek érdekében a kulturális illetve a természeti táji örökség részletes értékvédelmi vizsgálatának eredményeit indokolt egységes tervlapon összegezni és ennek alapján az értékek védelméről és komplex hasznosításáról rendszerbe szervezetten gondoskodni. A településrendezési eszközökben az érintett területek területhasználatát úgy javasolt szabályozni, hogy a táji értékek sértetlenek maradjanak.

Történeti települési terület

Az érintett településeken településkép-védelmi területet részletes értékvédelmi vizsgálat alapján javasolt lehatárolni, és ezen túlmenően javaslatot tenni a helyi egyedi építészeti (népi építészeti értékek, közlekedési és ipari létesítmények, szobrok, közkutak) és természeti értékek (facsoportok, élőhelyek stb.) védelmére.

A helyi értékek összeírása alapján, a kistérségi, megyei turisztikai elképzelésekkel összhangban javasolt megvizsgálni ezen értékek bemutathatóságát, a helyi látványosságokhoz, turisztikai attrakciókhoz kapcsolhatóságát.

Az egymással szomszédos történeti illetve érzékeny települések (lásd: sajátos megyei térségek) értékei megőrzésének, bemutatásának fizikai feltételeit, a kapcsolódó turisztikai infrastruktúrafejlesztéseket indokolt arculati-szabályozási és a védelmet ösztönző támogatási rendszer szempontjából összehangolni és egységes turisztikai csomaggá fejleszteni.

Az érintett településeken javasolt rendeletet alkotni a helyi védelem szabályairól, irányításáról, a helyi védettség keletkezéséről, megszüntetéséről, nyilvántartásáról, és a területi védettség alá eső emlékek fenntartására fordítandó támogatási rendszerről. Olyan életszerű, az érintettek és az önkormányzat pénzügyi lehetőségeit is mérlegelő rendeletet célszerű alkotni, mely a védendő ingatlanok „jókarbantartását” ösztönzi, miközben fejlesztésüket, korszerűsítésüket nem lehetetleníti el.

A turizmusból leginkább profitáló térségi vállalkozók közreműködésével olyan kistérségi felújítási alapot javasolt létrehozni, mellyel az építészeti értékek „jókarbantartása" támogatható.

A településkép-védelmi területen az egységes településszerkezeti karakter megőrzése érdekében a jellemző utca- és tömbszerkezet, valamint a telekstruktúra és a meghatározó térfalak együttes védelmét összehangolt szabályozással indokolt biztosítani a településrendezési tervekben.

A településrendezés eszközeivel is célszerű elősegíteni a védett terület-érték és környezete harmonikus együttélésének helyreállítását, illetve kialakítását.

Településkép-védelmi területen legalább M = 1:1000 méretarányú szabályozási tervek készítése javasolt.

A településszerkezethez, a tömbök jellegzetes beépítettségéhez, átlagos szintterület sűrűséghez kötődően javasolt az egyes települések szabályozási tervében a nagy kiterjedésű épület meghatározását. Amennyiben a településkép-védelmi terület több, eltérő karakterű településrészt foglal magában, úgy a nagy kiterjedésű épület paramétereit városrészenként eltérően javasolt meghatározni.

Nagy kiterjedésű épület elhelyezése esetén az épület településképbe való illesztését elvi építési engedély keretében javasolt vizsgálni, illetve javasolt kikérni az illetékes (helyi) tervtanács véleményét.

Településkép-védelmi területeken a legnagyobb építménymagasság mellett javasolt meghatározni a legkisebb építménymagasság, valamint a homlokzatmagasság értékét is.

A településkép-védelmi területre vonatkozó olyan speciális szabályozás megalkotása javasolt, mellyel elkerülhető a település, vagy településrész egységes megjelenését zavaró, veszélyeztető épületek, építmények létesítése.

Kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület

Az övezet területén építési tevékenységet folytatni, és építményeket elhelyezni a 219/2004.(VII.24.) Kormányrendelet és egyéb vonatkozó jogszabályok és hatósági előírások betartásával lehet.

Az övezettel érintett települések a településrendezési terveikben az övezet, valamint a hidrogeológiai védőidom, tartalék vízbázis határait a természeti körülmények tényleges ismerete alapján az illetékes vízügyi hatósággal egyetértésben pontosíthatják.

A településrendezési terveknek és helyi építési szabályzatnak a felszín alatti vizek, üzemelő és tartalék ivóvízbázisok, gyógyforrások védelme érdekében, a potenciálisan vízszennyező építmények kialakításának korlátozására vonatkozó szabályokat is tartalmaznia kell, és figyelembe kell vennie a vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízi létesítmények védelméről szóló 123/1997. (VII. 18.) Kormányrendelet előírásait is. Az érintett területeken végzett bármilyen tevékenység esetén e rendelet előírásait kell figyelembe venni.

A felszín alatti vízbázisok hidrogeológiai („A” és „B”) védőterületein biztosítani kell a vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízilétesítmények védelméről szóló 123/1997. (VII.18.) Korm. rendelet 5. számú melléklete szerint a vonatkozó korlátozásokat, többek között a települések csatornázásának és szennyvíztisztításának, házi szennyvíz szikkasztásának, települési folyékony hulladéklerakó létesítésének, egyéb ipari szennyvíz szikkasztásának, komposztáló telep létesítésének, tisztított szennyvíz öntözésének, szennyvíziszap tárolásának és termőföldön történő elhelyezésének, valamint állattartó telepek szennyvizeinek és trágyakezelésének tervezésekor.

A vízbázis vízgyűjtő területén a belterületi csapadékvíz-elvezetést és elhelyezést meg kell oldani, a felszíni befogadóba történő bevezetés előtt hordalékfogók alkalmazásával. Párologtató medence vagy szűrőmező nem javasolt.

Általában indokolt felszámolni, vagy biztonságos műszaki védelemmel ellátni, minden olyan tevékenységet, amely az ivóvízbázist bármilyen formában veszélyezteti.

A sérülékeny környezetben lévő felszín alatti vízkészletek védelme kiterjed az üzemelő, a tartalék és a távlati hasznosításra kijelölt vízbázisokra egyaránt.

Az ivóvízbázisok védelmének fejlesztése alapfeltétel a szolgáltatott víz megfelelő minőségének biztosításához. Felszíni ivóvíztározók esetében a védelmi célú előírásokat célszerű kiterjeszteni az egész vízgyűjtő területre.

Felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő területe

A felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő területén alkalmazni kell a felszíni vizek minősége védelmének szabályairól szóló 220/2004. (VII.21.) Kormányrendelet szerinti előírásokat. A települések rendezési terveit és helyi építési szabályzatát a 221/2004. (VII.21.) Kormányrendelet szerint elkészített vízgyűjtőgazdálkodási tervekkel összhangban kell elkészíteni.

Az övezet területén új beépítésre szánt terület kijelölése csak a keletkező szennyvizek megfelelő kezelése – területről elvezetése, vagy területen belüli megfelelő tisztítása esetén lehetséges.

Az övezet területén a települések csatornahálózatának – a Nemzeti Települési Szennyvízelvezetési és –tisztítási Megvalósítási Programmal összefüggő szennyvízelvezetési agglomerációk lehatárolásáról szóló 26/2002. (II.27.) Korm. rendelet szerinti gazdaságossági határig történő - kiépítését támogatni kell, illetve az egyedi szennyvízkezelésre lehatárolt területeken a szennyvíz egyedi kezeléséről és ártalommentes elhelyezéséről a vizek hasznosítását, védelmét és kártételeinek elhárítását szolgáló tevékenységekre és létesítményekre vonatkozó általános szabályokról szóló 147/2010. (IV.29.) Korm. rendelet előírásai szerint gondoskodni szükséges. A csatornahálózattal ellátott területeken a hálózatra történő rákötést az építés feltételeként szükséges meghatározni. Amennyiben a kibocsátó a műszakilag rendelkezésre álló közcsatornára nem köt rá, úgy a környezetterhelési díjról szóló 2003. évi LXXXIX. tv. talajterhelési díjjal kapcsolatos rendelkezései szerint kell eljárni. Az övezet területén a szennyvíztisztító telepek III. tisztítási fokozatú kiépítését támogatni kell, illetve be kell tartani a területileg illetékes Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi

Felügyelőség által a tisztított szennyvíz egyes paramétereire előírt konkrét kibocsátási határértékeket.

A vízgyűjtő területen csak olyan mező- és erdőgazdálkodás, illetve csak olyan mezőgazdasági létesítmények kialakítása ösztönözhető, amelyek a vízfolyások, tavak vízminőségét károsan nem befolyásolják. Új hígtrágyás állattartó telep kialakítása nem támogatandó.

A vízgyűjtő terület vízfolyásainak, állóvizeinek (holtágainak) még meglévő természetes partszakaszait, a vizeket kísérő természetes és természetközeli élőhelyeket meg kell őrizni.

A vízgyűjtő területen a belterületi csapadékvíz-elvezetést, tisztítását hordalékfogóval és elhelyezését meg kell oldani. (lsd. előző fejezet ajánlását).

Ásványi nyersanyag-gazdálkodási terület

Az ásványi nyersanyag gazdálkodási terület településrendezési tervi kijelölése során figyelembe kell venni, hogy külszíni művelésű bányatelek csak a magterület, ökológiai folyosó övezetén, valamint világörökségi és világörökség-várományos területen kívül jelölhető ki.

Amennyiben az övezet területén új bánya nyitását, vagy meglévő bánya bővítését tervezik új telkek bevonásával, úgy az érintett telkeket beépítésre nem szánt különleges területbe javasolt besorolni.

Együtt tervezhető térségek

Az övezetben – közös integrált térségfejlesztési stratégia keretében – javasolt összehangolni a tervezett lakó- gazdasági célú területkínálatokat a túlkínálat elkerülése érdekében. Új beépítésre szánt terület kijelölésének szükségességét az övezet összes kínálatának figyelembevételével javasolt indokolni a településrendezési tervek alátámasztó munkarészében.

Az övezet területén a meglévő településtestek megújítását, minőségi fejlesztését, intenzitásának növelését javasolt támogatni az új beépítésre szánt területek burjánzásával szemben. Ha meglévő belterületen végképp nincs lehetőség a szuburbanizációs illetve kertvárosias lakóterületi igények kielégítésére, a borvidéki táj megőrzését akkor is elsőrendű érdeknek indokolt tekinteni és a területigények kielégítésére más, tájképi szempontból kevésbé érzékeny alternatívát felkínálni.

Aktív, életszerű városellátó (rekreáció, városellátó mezőgazdasági kultúrák, zöldfelületi rendszerek, erdősítés stb.) területhasználat-kínálati alternatívák biztosításával szükséges megelőzni a települések, településrészek összenövését.

Indokolt térségi szinten összehangolt fejlesztési stratégiát kidolgozni a térség holtágainak és erdős területeinek rekreációs-turisztikai hasznosítására és ennek megvalósítása érdekében a településrendezési eszközöket is összehangolni. Javasolt a holtágak menti turisztikai kínálatok és a települések kulturális kínálatai közötti kerékpáros kapcsolatok

fejlesztésének prioritást adni, ezzel is a különféle turisztikai desztinációk közötti szinergiát erősíteni.

Javasolt, hogy a szekszárdi településegyüttes várostérségi települései alakítsanak ki közös stratégiát a területi kínálatok szabályozására, a várható területi folyamatok kézbentartására, a racionális terület kínálat kialakítására, a természet és a környezet védelmére.

Kiemelt fontosságú meglévő honvédelmi terület, honvédelmi terület

Kiemelt fontosságú meglévő honvédelmi terület, honvédelmi terület környezetében indokolt esetben a vonatkozó ágazati előírásoknak megfelelően védőövezet, szükség esetén területhasználati korlátozás jelölhető ki a településrendezési tervekben.

Térségi komplex tájrehabilitációt igénylő terület

A területek újrahasznosítása, tájrendezése előtt ökológiai értékvizsgálatot javasolt készíteni, hogy a roncsolt területen kialakultak-e védelemre érdemes élőhelyek.

Településrendezési tervek készítésekor, az érintett tájsebek területfelhasználásának meghatározásakor javasolt figyelembe venni a tájrendezési tervet, ugyanakkor eltérő települési érdek esetén célszerű egyeztetést kezdeményezni a tájrendezés céljáról, annak módosításáról.

Olyan felhagyott bányaudvar, bányagödör, meddőhányó, amelyen természetes élőhely kialakult, vagy védett élőlények populációi telepedtek meg, csak a természetvédelmi hatóság egyetértésével és a védett természeti értékek háborítása nélkül rekultiválható.

A magterületen, ökológiai folyosókban lévő roncsolt területek esetében az újrahasznosítás során az ökológia, a táj- és természetvédelem prioritását célszerű biztosítani.

Ha a védett természeti értékek lehetővé teszik, akkor a magterületeken, tájképvédelmi övezetben a táj- és természetvédelem mellett az ökoturisztikai hasznosítás, a szabadtéri sportolás, erdősítés lehet az újrahasznosítás célja.

Ha a területen védett természeti értékek nem találhatók, akkor az újrahasznosítás célja erdősítés, turisztikai célú hasznosítás, sportolási célú hasznosítás, bemutatási, ismeretterjesztési célú hasznosítás egyaránt lehet.

A bányatavak rendezése során a többcélú hasznosítás (természetvédelem-ökológia, turizmus, horgászat, vízisportok) térségi szintű összehangolt feltételeinek biztosítására kell törekedni. Ennek során a bányatavak hasznosításával kapcsolatos jogokról és kötelezettségekről szóló 239/2000. (XII.23.) Korm. rendelet előírásai szerint szükséges eljárni.

A roncsolt területek, tájsebek rehabilitálása során hangsúlyt kell helyezni a zöldfelületek létesítésére.

Nagyvízi meder

Az övezet területén alkalmazni kell a nagyvízi medrek, parti sávok, fakadó vizek által veszélyeztetett területek használatáról szóló 21/2006. (I.31.) Kormányrendelet előírásait.

A szabályozási tervekben olyan területhasználat kijelölése javasolt (pl. korlátozott mezőgazdasági terület), mely az árvízi védekezés és természetvédelem kiemelt szempontjaival összhangban lehetőséget teremt a terület többcélú (mező-, hal-, erdő-, gyep-, vadgazdálkodás, ártéri tájgazdálkodás) hasznosítására is.

Vizsgálni javasolt a terület turisztikai potenciáljának lehetőségeit. Amennyiben az árvízvédelem, valamint a természetvédelem követelményeibe és más jogszabályokba nem ütközik, akkor a szabályozási tervekben célszerű lehetővé tenni a vizekkel összefüggő, közösségi, rekreációs célú építmények (pl. sporthajó kikötők) elhelyezését.

Az árvíz levonulásának biztosítása érdekében nagyvízi meder területén új beépítésre szánt területek nem jelölhetők ki, meglévő beépített területeket beépítésre nem szánt területként javasolt szabályozni.

A nagyvízi meder területén lévő természetközeli és természetes élőhelyek védelmét a településrendezés eszközeivel is meg kell erősíteni.
Az övezet területén a vízminőség-védelem érdekében a vegyszerhasználatot korlátozni kell.

Földtani veszélyforrás területe

A földtani veszélyforrás által érintett települések rendezési terveiben a földtani veszélyforrás konkrét területét az illetékes államigazgatási szerv adatszolgáltatása alapján veszélyforrás típusonként külön célszerű kijelölni és a területekre vonatkozó építési korlátozásokat és feltételeket meghatározni.

Földtani veszélyforrással érintett területen célszerű kerülni új beépítésre szánt terület kijelölését. E területeket olyan területfelhasználásba javasolt besorolni, mely mérsékli a földmozgás kialakulásának lehetőségét. Az övezet területén fontos feladat a felszín növényborítottságának megőrzése és növelése, valamint a csúszásveszélyeztetettség fokozódásával járó beavatkozások korlátozása.

A lehatárolt területeken a területfelhasználás és a területhasználat szabályainak meghatározásánál a csúszásveszély elhárítására fokozott figyelmet javasolt fordítani. Az alkalmazott tervi megoldásokat a településrendezési tervekben javasolt figyelembe venni.

Vízeróziónak kitett terület által érintett települések

A településrendezési tervekben lehatárolt, vízerózióval érintett területeken lévő erdőket csak erdőterület területfelhasználási egységbe javasolt besorolni.

A 12%-nál meredekebb lejtőkön elhelyezkedő szántóföldek, ültetvények esetén célszerű a talaj teljes felszínének állandó növényborítottságát lehetővé tevő területfelhasználás meghatározása, esetleg művelési ági átsorolásra (pl. legelő, gyep, erdő).

A vízerózió által érintett területeken lévő földutak, vízelvezető árkok rendszeres évenkénti karbantartására kell ösztönözni a települési önkormányzatokat, érintett földtulajdonosokat, gazdálkodókat.

A településrendezési tervekben olyan területhasználati módok és műszaki megoldások javaslatának beépítése, illetve azok alkalmazása javasolt, amelyek csökkentik a lefolyási tényezőt.

Széleróziónak kitett terület által érintett települések

A deflációs terület hosszának csökkentése érdekében a szabályozási tervekben és a fejlesztések során kiemelt figyelmet kell fordítani a dűlőutak menti fásításra, illetve az egykori fasorok, mezővédő erdősávok újbóli felújításának lehetőségére, valamint az egyben művelt mezőgazdasági terület méretének maximalizálására (max. 50 ha).

Amennyiben a deflációra érzékeny talaj minősége kedvezőtlen, úgy a település adottságainak függvényében javasolt megvizsgálni az érintett terület erdőterületbe, vagy korlátozott mezőgazdasági területbe (legelő, kaszáló) történő besorolhatóságát, és így a művelési ág változásának elősegítését.

Rendszeresen belvízjárta terület övezete

A rendszeresen belvízjárta területek övezetének mély fekvésű állandó vagy időszakos vízborítású területeit vízgazdálkodási területként, természetközeli területként, korlátozott használatú mezőgazdasági területként, vagy erdőterületként célszerű szabályozni a helyi viszonyoknak megfelelően. A településrendezési tervekben a mélyen fekvő, lefolyástalan területeket javasolt lehatárolni és meghatározni a beépítésükre vonatkozó feltételeket, előírásokat. A belvízzel érintett területek beépítésére a 21/2006. (I.31.) Korm. rendelet előírásait célszerű alkalmazni.

SAJÁTOS MEGYEI TÉRSÉGEKRE VONATKOZÓ RÉSZLETES AJÁNLÁSOK

A gazdaságfejlesztés térségei és térségi jelentőségű központjai

Általános ajánlások

Gazdaságfejlesztés kiemelt térségei és térségi jelentőségű központjai alatt a termelő-feldolgozó és logisztikai típusú tevékenységek fejlesztése szempontjából kiemelt térségek értendők. A turizmushoz kapcsolódó gazdasági tevékenységek kiemelt térségei és térségi jelentőségű központjai külön kerülnek lehatárolásra. A gazdaságfejlesztés kiemelt térségei és térségi jelentőségű központjai az alábbiak: minősített ipari park, minősített meglévő és tervezett intermodális logisztikai szolgáltató központ, regionális alközpont, megyei alközpont, meglévő és tervezett térségi jelentőségű gazdasági központ-városok, település együttesek, gazdaságfejlesztési térségek, azon belül:

– Dombóvár-Kaposvár urbanizációs tengely
– Duna menti urbanizációs tengely.

A megye területén új ipari park létesítése nem indokolt, a meglévők minőségi fejlesztését és betelepülését javasolt támogatni. Elsősorban a már meglévő gazdasági területek továbbfejlesztésével, korszerűsítésével célszerű az új fejlesztési igényeket kielégíteni. Zöldmezős fejlesztéseket csak ezek telítődése után javasolt támogatni.

Urbanizációs tengelyek

Javasolt, hogy az urbanizációs tengelyek települései hangolják össze fejlesztési stratégiáikat és településszerkezeti terveiket az együtt tervezhető térségekre megfogalmazott ajánlásokkal azonos módon.

Indokolt és javasolt az urbanizációs tengelyek települései területén az új gazdasági területeket koncentráltan, a már meglévő gazdasági területek szomszédságában, kompakt módon kialakítani. Új területek kijelölése a térség területén csak akkor indokolt, ha a meglévők már legalább 50 %-os telítettségűek és folyamatos a befektetői érdeklődés. Célszerű törekedni a barnamezős területek újrahasznosítására, új zöldmezős területek kijelölése helyett.

Új lakóterületek kialakítását javasolt elsősorban a városokban, másodsorban az urbanizációs tengelyek vasúttal is elérhető településein, a vasútállomások „10-15 perces” (gyalogos-kerékpáros, szükség esetén autós) vonzáskörzetében ösztönözni.

A Duna menti térség településeinek fejlesztése során a tájképi értékek megőrzése kiemelt feladat a térség turisztikai felértékelődésének alapvető feltételeként. A tájképvédelem fontos eleme a térségben a Duna menti, a 6-os főút és az M6-os gyorsforgalmi út menti értékek megőrzése, a hídfők térségének rendezettsége, a Dunához közeli belterületek településképének, településperemek rendezettsége.

A megye gazdaságának alközpontjai

A megyei alközpontok kistérségi jelentőségű gazdasági-munkaerőpiaci szerepének megerősítésére megyei szinten is kiemelt figyelmet fordítani, a városok megyei jelentőségű szervező, munkaerő-piaci befogadó és tőkevonzó illetve népességmegtartó képességét erősítő fejlesztéseket megyei szinten is támogatni és a településrendezési tervben ennek feltételeit biztosítani.

A gazdaságfejlesztés egyéb térségi jelentőségű gazdasági központ városai és településegyüttesei

Azokon a településeken (kisebb gazdasági központokban), ahol a természet- és tájképvédelem, illetve a turizmusfejlesztés meghatározó jelentőségű, a gazdasági célú építési tevékenységet speciális településkép-védelmi, tájba illesztési, tájképvédelmi előírásokhoz javasolt kötni.

A gazdaságfejlesztés egyéb térségi jelentőségű központja és településegyüttesei gazdasági területkínálatának tervezését ajánlott egymással és a megyei alközpontokéval is összehangolni és a kereslet-kínálat közös monitorozásának intézményrendszerét kialakítani a kontra-produktív verseny, a fenntarthatatlan túlkínálat és fölösleges infrastruktúra-kapacitások kiépülésének elkerülése érdekében.

Nagyobb foglalkoztatóknak a településegyüttesek kistérségi központ funkciót is ellátó, közlekedési csomópont helyzetű városaiban indokolt területet biztosítani, míg a többi településén inkább a helyi piacra termelő kisvállalkozások kisebb telkek iránti igényét indokolt kielégíteni.

A turizmusfejlesztés magterületei és térségi jelentőségű központjai

A turizmusfejlesztés magterületei és térségi központjai azon megyei térségekbe tartozó települések, amelyek a természeti adottságok és a turisztikai szolgáltatások kínálata szempontjából és az ebből származó lehetséges jövedelemtermelés alapján legalább regionális jelentőséggel bírnak, vagy ilyenné fejlesztendők. A turizmusfejlesztés magterületei és térségi központjai sajátos megyei térségbe az alábbi térségek, települések tartoznak:

a) Duna mente:
   1/ Dunaföldvár, Paks, Tolna, + Tolnai borvidék észak-keleti területei
   2/ Szekszárd és borvidéke, Gemenc, Fadd-Dombori, + Tolnai borvidék déli (völgységi) területei
b) Kapos-völgy:
   Dombóvár, Tamási, Hőgyész, gyulaji erdő, Tolnai borvidék + Tolnai borvidék észak-nyugati területei

A szálláskínálatot kialakítani, illetve bővíteni elsősorban a meglévő kultúrtörténeti értéket képviselő épületekben, azok korszerűsítésével, meglévő szálláshelyek minőségi fejlesztésével, illetve meglévő belterületi településrészeken, azok értékeinek megőrzésével, érvényre juttatásával indokolt növelni.

Új üdülőházas üdülőterületek kialakítása elsősorban termál- illetve gyógyfürdők, és tavak-víztározók térségében javasolt, és csak akkor indokolt, ha a kereslet a kínálatot tartósan meghaladta. A területek kijelölésénél a természet- és tájvédelem, illetve a településkép (sziluett) védelem szempontjait kiemelten javasolt figyelembe venni az új beépítésre szánt területek kijelölésénél. Új hétvégi házas üdülőterületek kijelölése nem indokolt.

A táj- és természetvédelmi területek térségébe tartozó települések számára a térség természeti-táji értékeihez kötődő, azok megőrzését előmozdító komplex tájgazdálkodás és biogazdálkodás fejlesztése ajánlott, amely egyúttal az ökoturizmus és a szelíd turizmus számára is megfelelő környezetet biztosít.

A turizmusfejlesztés magterületein belül a települések között javasolt egységes (összehangolt) kerékpárosút-arculat (burkolat, tájékoztatótáblák, növénykiültetés stb.), egységes bakancsos túra pihenőhelyek és tájékozató rendszer kialakítása. Javasolt továbbá a vízi- és kerékpáros turizmus helyi bázisainak közös építészeti arculati tervezése, a kínálat összehangolása.

Az épített örökség valamint a népi hagyományőrzés térségi jelentőségű központjaiban kiemelten támogatandó a településközpontok rehabilitációja és javasolt helyi értékvédelmi rendelet megalkotása (ahol még nincs ilyen), hozzákapcsolódó értékvédelmi alap létrehozása. Kiemelten támogatandó továbbá a rendezvényekkel érintett helyszínek környezeti minőségének, felszereltségének, turisztikai vonzerejének fejlesztése,

megközelíthetőségi feltételeinek, az elérés komfortjának javítása (parkolás, kerékpáros, tömegközlekedési-gyalogos elérhetőség).

Térségi jelentőségű építészeti örökség területei

A sajátos megyei térség területébe azok a települések tartoznak, amelyeket a megyei terv nem ábrázolhat történeti településként, ugyanakkor a kialakult történelmi szerkezet, településmag (védendő szerkezetű települések), vagy az építészeti értékek (műemlékek) sűrűsödése (térségi jelentőségű kulturális örökségvédelmi területek) indokolja az adott település egy részének, vagy egészének térségi szintű védelmét.

Az érintett településeken javasolt lehatárolni a településkép-védelmi területet (helyi értékvédelmi terület) és a történeti települések övezetére vonatkozó előírásokat, ajánlásokat javasolt alkalmazni.

A térségi jelentőségű kulturális örökségvédelmi területekkel érintett településeken a településkép-védelmi terület lehatárolása során kiemelt figyelmet kell fordítani az országos védelem alatt álló értékekre is.

Natura 2000 védelmi területek

A Natura 2000 területeken az OTrT ökológiai hálózatra vonatkozó szabályaival, továbbá a magterületekre, ökológiai folyosóra, tájképvédelmi övezetekre vonatkozó ajánlásokkal összhangban lévő, és a Natura 2000 területek védelmi céljaival összhangban lévő építmények létesíthetők, illetve tevékenységek folytathatók.

Magas Természeti Értékű Területek

A kiemelten fontos érzékeny természeti területek által érintett településeken kijelölt Magas Természeti Értékű Területi egységeken támogatni kell olyan természetkímélő gazdálkodási módok megőrzését, fenntartását, bevezetését, amelyek támogatással ösztönzött, önként vállalt korlátozások révén biztosíthatják az élőhelyek védelmét, a biológiai sokféleség, a tájképi és kultúrtörténeti értékek összehangolt megőrzését.

Nitrátérzékeny területek

A megyei térségi fejlesztési koncepciókat, programokat és a településfejlesztési koncepciókat, rendezési terveket a vizek mezőgazdasági eredetű nitrát-szennyezéssel szembeni védelméről szóló 27/2006.(II.7.) Korm. rendelet szerint az 59/2008 (IV.29.) FVM rendelet által meghatározott cselekvési programban foglaltakkal összhangban célszerű kidolgozni.

Szélerőmű elhelyezéséhez vizsgálat alá vonható terület

A szélerőmű elhelyezéséhez vizsgálat alá vonható területen szélerőmű, szélerőműpark létesítése

a. védett természeti területen,
b. Natura 2000 területen,
c. magterületen, ökológiai folyosóban és pufferterületen,

d. erdőterületen,
e. országos és térségi jelentőségű tájképvédelmi területen
f. világörökségi területen, történeti település településkép-védelmi területén,
g. repülőtér és műszaki infrastruktúra hálózatok védőtávolságán belül,
h. települési terület zajvédelmét biztosító védőtávolságon belül nem javasolt.

15.SZÁMÚ MELLÉKLET

Tolna megyei települési önkormányzatok 2014-20 között tervezett fejlesztései
(2012. évi kérdőíves felmérés alapján / A felmérést készített e a Tolna Megyei Önkormányzati Hivatal Területfejlesztési Osztálya/)

Tolna megyei települési önkormányzatok 2014-20 között tervezett fejlesztései		
Település neve	Sorszám	*Fejlesztés megnevezése*
Alsónána	1	Kerékpártároló építése
	2	Óvoda épületének felújítása
	3	Vízelvezető árkok befejezése
	4	Járdák javítása, építése
	5	Játszótér bővítése felújítása
	6	Ifjúsági Ház
	7	Kerékpár út kialakítása kistérségi szinten
	8	Munkahelyteremtés
Alsónyék	1	Szennyvízcsatorna-hálózat és szennyvíztisztító kiépítése
	2	Csapadékvízelvezető-rendszer rekonstrukciója
	3	Tájház és Falumúzeum rekonstrukciója
	4	Önkormányzati vendégház kialakítása
	5	Községi könyvtár új épületben történő elhelyezése
Attala	1	Járda felújítások (2.000 m)
	2	Óvoda és iskola felújítása
	3	Rákóczi utca aszfaltozása
	4	Parkosítás
	5	Elkerülő út
	6	Plébánia felújítása
	7	Temető, ravatalozó felújítása, kerítés építése
	8	Külterületen földutak létesítése, felújítása
	9	Sportpálya felújítás
Bátaszék	1	Bátaszék Városközpont fejlesztése
	2	Petőfi Sándor Művelődési Ház felújítása, funkcióbővítése
	3	Volt Kossuth utcai óvoda átalakítása vendégházzá
	4	Bátaszék, Cigány-árok I./a ütem vízrendezése
	5	Sportpálya edzőterem átalakítása, akadálymentesítése
Bonyhád	-	-
Bölcske	1	M6-os autópályára közvetlen kivezetés Andráspusztán keresztül (1,4 km földút - 6 m széles szilárd út építéssel, 0,7 km meglévő út felújítással)
	2	Paksi utca 46. Táborozó hely, vagy erdei iskola kialakítása a meglévő épületek felújításával, átalakításával, udvar és park rendezéssel
	3	Tornacsarnok felújítása (hőszigetelt falak, hőszigetelt nyílászárók, sportpadló csere, lelátó kialakítás)
	4	Templom tér 1. szám alatti volt református iskola

		átalakítása és felújítása közösségi házzá
	5	Községkép javítás (fák, terek, parkok, köztéri bútorok, légvezetékek és légkábelek kiváltása földkábelekre)
	6	Energiatakarékos közvilágítási hálózat kialakítása
	7	Intézményi fűtés- és világítás korszerűsítése alternatív energiahordozókkal
	8	Községi úthálózat javítása
	9	Dunaparti csónakház és kikötő építése
	10	Dunai mellékág rehabilitáció
		Közös fejlesztések kistérségen belül
	1	Atomerőmű bővítéssel kapcsolatos helyi feladatok (telkek, meglévő üres házak, szolgáltatások, infrastruktúra, stb.)
	2	Duna védőgát koronaszintjére szilárd burkolat, amely kerékpárútnak is használható
	3	"Hídfőtől-hídfőig" kerékpárút építési program
	4	Kisebbségek élet- és munkakörülményeit segítő, megoldó programok
	5	Munkahelyek létesítése helyben, illetve kistérségen belül
	6	Közlekedési utak felújítása megyei szinten
	7	Vízelvezető rendszerek felújítása
	8	Természeti értékek védelme – ivóvíz
	9	Mezőgazdasági termékek helyi piacra jutását segítő fejlesztések
	10	Szociális- és közmunkaprogramok
	11	Elhagyott hulladéktelepek rekultivációja
	12	Eternit tetők folyamatos- és állandó cseréje középületeken és magánházakon egyaránt
	13	Egészségügyi ellátás, orvos, orvosi ügyelet
	14	Oktatási rendszer tradíciói
	15	Önkormányzati rendszer igazodjon a kistelepülési gyakorlatokhoz
	16	Csapadékvíz tározó, gyűjtők - mint régen: nem elvezetni, hanem megőrizni kell. Vízkár elhárítási tervek más felfogásban, más szemléletben
Cikó	1	Polgármesteri Hivatal épületének a felújítása; Művelődési Ház felújítása, bővítése
	2	Iskolaépületek felújítása, akadálymentesítése, iskolai sportpálya és tornaterem fejlesztése
	3	Óvodaépület felújítása
	4	Új lakóterületek kialakítása
	5	Egészséges ivóvíz: a vezetékrendszer felújítása, új ivóvízkút (tartalék kút) fúrása a lakosság biztonságos vízellátásához
	6	Csapadékvíz-elvezető rendszer építése, felújítása;
	7	Belterületi közutak építése, úthálózat korszerűsítése;
	8	Cikó Község Önkormányzatának a

		településgazdálkodási célú eszközfejlesztése
	9	Járdaépítések, felújítások
	10	Sportlétesítmények fejlesztése: iskolai sportpálya, tornaszoba, községi sportpálya
	11	Településközpont komplex fejlesztése: középületek környezetének rendezése, parkolók kialakítása, Iskola tér vízrendezése
	12	Köztemető létesítményeinek felújítása, bővítése: ravatalozó felújítása, bővítése, szennyvízhálózat kiépítése, toilett kialakítása, temető bekerítése, parkoló kialakítása, vízelvezetés megoldása, temetőhöz vezető bekötőút és vízelvezető árok rekonstrukciója, támfalak építése, temetői közvilágítás kiépítése, temetői belső úthálózat fejlesztése
	13	Biztonságtechnikai rendszer kiépítése Cikó község területén
	14	Információs táblarendszer kiépítése Cikó községben
	15	Iparterületek kialakítása Cikó községben
	16	Településközi kapcsolatokat megteremtő útépítések: Cikó-Mőcsény összekötő út állami kezelésbe adásának kezdeményezése és felújítása; Ófalu-Cikó összekötő út, a megyei településrendezési tervben foglaltaknak megfelelően. Különösen fontos, lévén, hogy Cikó község zsáktelepülés. Cikó - Hidas összekötőút.
	17	Külterületi mezőgazdasági utak rendbetétele, burkolása, nyomvonal rendezése, új mezőgazdasági utak kialakítása, az ezekhez szükséges területek biztosítása
	18	Zártkerti sor (Bonyhád-Cikóbekötőút keleti oldalán) közművesítése (villamos áram, víz- és szennyvíz, úthálózat fejlesztése, csapadékvíz-elvezetés);
	19	Kerékpárutak építése, összhangban a térségi és a régiós fejlesztésekkel: Cikó-Bonyhád, és Cikó Mőcsény kerékpárút szakaszok;
	20	Ótemplom (máriaszéplaki templomrom) és eszterpusztai templomrom régészeti feltárás és turisztikai hasznosítása
Dunaföldvár	1	Belterületi csapadékvíz elvezetés II. ütem - Kenderföldi árok, Aradi köz, József u. Attila u.
	2	Omlásveszélyes partfalak stabilizálása - Kálvária II. ütem, Hősök tere I. ütem
	3	Belterületi közutak burkolat felújítása I. ütem Ságvári E. utca, Kereszt utca
	4	Játszóterek, közparkok korszerűsítése
	5	Informatikai fejlesztés (városi honlap, térinformatika)
	6	Technológiai fejlesztés (intelligens vízmérők létesítése)

	7	Közlekedés biztonságát javító fejlesztés, közlekedés színvonalának fejlesztése település belterületi szakaszán - Béke tér (városközpont) rehabilitáció
	8	Belterületi közutak burkolat felújítása II. ütem Dankó P. utca
	9	Külterületi szilárd burkolatú út felújítása - Sas utca
	10	Belterületi földutak szilárd burkolattal való ellátása I. ütem - Katona J. u., Radnóti u., Vermek sora, Vasút utca, Szent István utca, Bethlen köz
	11	Ivóvíz vastalanító berendezések létesítése
	12	Régi azbesztcement ivóvíz és szennyvíz vezetékek rekonstrukciója
	13	Városi piac áthelyezése Reiter köz
	14	Belterületi közutak burkolat felújítása III. ütem Dézsma sor, Deák tér, Belső Kertek köze, Külső Kertek köze
	15	Városi Művelődési Központ bővítése, korszerűsítése
	16	Dunaföldvár-Németkér összekötő út szilárd burkolattal történő ellátása
	17	Omlásveszélyes partfalak stabilizálása - Hősök tere II-III. ütem
	18	Belterületi földutak szilárd burkolattal való ellátása II. ütem - Vágóhíd utca, Magyar köz, Külső Kertek köze, Olajmalom köz, Toldi tér, Attila út, Temető sor, Szőlőskertek u.
	19	Külterületi földutak szilárd burkolattal való ellátása I. ütem
	20	Belterületi csapadékvíz elvezetés III. ütem - Völgy utca, Erkel-Sallai utca - 6-os út melletti árok, Reiter köz, Baross utca
	21	Egészségturisztikai fejlesztés - Dunaföldvári Gyógy- és strandfürdő bővítése
	22	Szálláshely fejlesztés - Camping korszerűsítése, bővítése
	23	Szociális intézmények bővítése, korszerűsítése, akadálymentesítése
	24	Ipari park ivóvíz, szennyvíz, gázközmű fejlesztések, kútfúrás
	25	Belterületi közutak burkolat felújítása IV. ütem - Mély út, Jókai utca, Felső Bölcske utca
	26	Belterületi földutak szilárd burkolattal való ellátása III. ütem - Széchenyi utca, Bercsényi utca, Solti út, Bezerédj út
	27	Zöld zátony rehabilitáció, kishajó kikötő létesítése
	28	Kerékpárút hálózat fejlesztés
	29	Belterületi csapadékvíz elvezetés IV. ütem - Tilosi dűlő, Szondy utca, Kossuth tér-Fehérvár út
	30	Nemzetközi kikötő létesítse (TEN-T folyami belvízi törzshálózat)

	31	Ipari park földutak szilárd burkolattal való ellátása
	32	Külterületi földutak szilárd burkolattal való ellátása II. ütem
	33	Belterületi közutak burkolat felújítása V. ütem - Hunyadi park, Hunyadi tér
	34	Ady E. utca, Sóház utca, Mészáros utca által határolt terület tömbrehabilitációja
	35	Vásártér fejlesztése
	36	Külterületi földutak szilárd burkolattal való ellátása III. ütem
Csibrák	1	Járda felújítás és építés
	2	Hivatal épületének felújítása
	3	Buszmegálló fejlesztése 4 db
	4	Játszótér felújítása
	5	Pihenő park kialakítása
	6	Meglévő szabad területen sportpálya építése (foci, kosár)
	7	A Jeszenszky-kastély felújítása és hasznosítása (vadász & diákturizmus, roma felzárkóztatás)
	8	Csatornázás
	9	Vasúti megálló áthelyezése
	10	Köztéri utcabútorok kihelyezése (padok, hulladékgyűjtő, virágláda)
Csikóstőttős	1	Horgásztó kialakítása
	2	Zarándokhálózathoz való csatlakozás
	3	Üdülőövezet fejlesztése (Kilátó és környéke)
	4	Üdülőövezet fejlesztése (Tó és környéke)
	5	Belterületi útfelújítás
Dalmand	1	Felszabaduló ingatlan (iskola termei) hasznosítása
	2	Alsóleperden ivóvízhálózat kiépítése
	3	Újdalmandon és Vörösegyházán ivóvízhálózat kiépítése
	4	Településkép javítás (faluközpont)
	5	Belterületi út felújítási program (Szabadság utca)
	6	Az önkormányzati és az orvosi rendelő épületeinek akadálymentesítése
	7	61-es úttól a bekötőút felújítása (Közúttal közös projekt)
	8	Köztéri bútorok kihelyezése (padok, hulladékgyűjtők, virágládák)
	9	Járda felújítás
	10	Parkoló kial. a Hivatal épülete előtt
	11	A megszűnt vasúti pálya mentén kerékpárút kialakítása
	12	Piactér kialakítása
Dombóvár	1.	Dombóvári térségi szennyvízberuházás
	2.	Élőhely-helyreállítás a Kis-Konda-patak Völgye Természetvédelmi Területen a regionális jelentőségű ökológiai folyosó zavarmentes

		működése érdekében
	3.	Együtt a jövődért - Apáczai Csere János Szakközépiskola laborfejlesztési pályázat
	4.	Dombóvár - Mágocs közötti közúthálózat hiányzó elemének megépítése (2 km új út építése)
	5.	Gunarasi elkerülő út (Mágocs - 65. sz. főút Hőgyész - dombóvár 61. sz. főút/6532 j.ök. Út)
	6.	Dombóvár - Kaposvár 41. sz. vasútvonal felújítása
	7.	Tamási-Dombóvár- Sásd-Magyarhertelend-Orfű-Pécs kerékpárút megépítése céltársulás létrehozásával
	8.	Intermodális csomópont kialakítása Dombóváron (Pályaudvar és autóbusz pályaudvar átépítés)
	9.	Arany János téri csomópont átépítése
	10.	Szent Gellért utca megnyitása
	11.	Mélygarázs kiépítése a Művelődési Ház mögött
	12.	Óvodafejlesztés
	13.	Járda és útfelújítások
	14.	Játszóterek felújítása
	15.	Belvízi vízelvezetési rendszer (Szőlőhegy, Szuhay-domb)
	16.	Művelődési Ház aljzatszigetelése
	17.	Térfigyelő kamerarendszer kiépítése
	18.	Skate-park fejlesztése (Jam-csarnok)
	19.	Műfüves focipálya kialakítása
	20.	Szociális célú városrehabilitáció (DARK) (Erzsébet utcai lakások korszerűsítése; Pajtaszínház építése; Petőfi u. közművesítése; Arany J. tér - Petőfi u. - Erzsébet u. térburkolása; Zsinagóga felújítása; Szabadság u. 6-8. felújítása)
	21.	Belvárosi városrehabilitáció (DOBÁS) /Hunyadi tér keleti oldalának közterület rehabilitációja; Művelődési Ház környezetének felújítása; Közterületi ivókút és Információs Pont; térfigyelő kamerarendszer kiépítése)
	22.	Stratégiai zajtérképek és zajcsökkentési intézkedések (zöldterület-kataszter)
	23.	Gyűjteményes növénykertek és védett történeti kertek megőrzése és helyreállítása (Szigeterdő)
	24.	Turisztikai attrakciók és szolgáltatások fejlesztése
	25.	Ivóvízjavító program (Mászlony, Szilfás)
	26.	Biomassza típusú távhőszolgáltatás
	27.	Intézmények alternatív energiaellátása
	28.	12 belterületi zöldövezet természeti értékének növelése
	29.	Kincsestár fejlesztése
	30.	Múzeum fejlesztése
	31.	Helyi Televízió
Döbrököz	1	Általános Iskola kerítésének felújítása

	2	Községháza felújítása (homlokzat)
	3	Piac kialakítása
	4	Roma Közösségi Épület felújítása
	5	Volt hegyi óvoda felújítása, közösségi célra történő felhasználása (pl.: erdei óvoda, táboroztatás, játszóház)
	6	Településkép javítás (Játszótér bővítés, zöldfelületek rendbetétele, parkosítás)
	7	Épületenergetikai beruházások megújuló energiaforrások felhasználásával a közintézményekben
	8	Werbőczi vár környékének rekonstrukciója, látogatóhely kialakítása
	9	Templom felújítása
	10	Temetőben sétautak kialakítás
	11	Települési kiadvány elkészítése
	12	Tájház kialakítása
	13	Erdei kirándulóhely kialakítása
	14	Szennyvíz elvezetés és tisztítás
	15	Csapadékvíz elvezető hálózat felújítása
	16	Belterületi utak és járdák felújítása
	17	Külterületi földutak felújítása
Dunaföldvár	1	Belterületi csapadékvíz elvezetés II. ütem - Kenderföldi árok, Aradi köz, József u. Attila u.
	2	Omlásveszélyes partfalak stabilizálása - Kálvária II. ütem, Hősök tere I. ütem
	3	Belterületi közutak burkolat felújítása I. ütem Ságvári E. utca, Kereszt utca
	4	Játszóterek, közparkok korszerűsítése
	5	Informatikai fejlesztés (városi honlap, térinformatika)
	6	Technológiai fejlesztés (intelligens vízmérők létesítése)
	7	Közlekedés biztonságát javító fejlesztés, közlekedés színvonalának fejlesztése település belterületi szakaszán - Béke tér (városközpont) rehabilitáció
	8	Belterületi közutak burkolat felújítása II. ütem Dankó P. utca
	9	Külterületi szilárd burkolatú út felújítása - Sas utca
	10	Belterületi földutak szilárd burkolattal való ellátása I. ütem - Katona J. u., Radnóti u., Vermek sora, Vasút utca, Szent István utca, Bethlen köz
	11	Ivóvíz vastalanító berendezések létesítése
	12	Régi azbesztcement ivóvíz és szennyvíz vezetékek rekonstrukciója
	13	Városi piac áthelyezése Reiter köz
	14	Belterületi közutak burkolat felújítása III. ütem Dézsma sor, Deák tér, Belső Kertek köze, Külső Kertek köze
	15	Városi Művelődési Központ bővítése, korszerűsítése

	16	Dunaföldvár-Németkér összekötő út szilárd burkolattal történő ellátása
	17	Omlásveszélyes partfalak stabilizálása - Hősök tere II-III. ütem
	18	Belterülti földutak szilárd burkolattal való ellátása II. ütem - Vágóhíd utca, Magyar köz, Külső Kertek köze, Olajmalom köz, Toldi tér, Attila út, Temető sor, Szőlőskertek u.
	19	Külterületi földutak szilárd burkolattal való ellátása I. ütem
	20	Belterületi csapadékvíz elvezetés III. ütem - Völgy utca, Erkel-Sallai utca - 6-os út melletti árok, Reiter köz, Baross utca
	21	Egészségturisztikai fejlesztés - Dunaföldvári Gyógy- és strandfürdő bővítése
	22	Szálláshelyfejlesztés - Camping korszerűsítése, bővítése
	23	Szociális intézmények bővítése, korszerűsítése, akadálymentesítése
	24	Ipari park ivóvíz, szennyvíz, gázközmű fejlesztések, kútfúrás
	25	Belterületi közutak burkolat felújítása IV. ütem - Mély út, Jókai utca, Felső Bölcske utca
	26	Belterületi földutak szilárd burkolattal való ellátása III. ütem - Széchenyi utca, Bercsényi utca, Solti út, Bezerédj út
	27	Zöld zátony rehabilitáció, kishajó kikötő létesítése
	28	Kerékpárút hálózat fejlesztés
	29	Belterületi csapadékvíz elvezetés IV. ütem - Tilosi dűlő, Szondy utca, Kossuth tér-Fehérvár út
	30	Nemzetközi kikötő létesítse (TEN-T folyami belvízi törzshálózat)
	31	Ipari park földutak szilárd burkolattal való ellátása
	32	Külterületi földutak szilárd burkolattal való ellátása II. ütem
	33	Belterületi közutak burkolat felújítása V. ütem - Hunyadi park, Hunyadi tér
	34	Ady E. utca, Sóház utca, Mészáros utca által határolt terület tömbrehabilitációja
	35	Vásártér fejlesztése
	36	Külterületi földutak szilárd burkolattal való ellátása III. ütem
Dunaszentgyörgy	1	Belterületi csapadékvíz elvezető és záportározó megépítése
	2	Mátyás király utca burkolatának megépítése
	3	Építési telkek közművesítése
	4	Várdomb utca burkolatának felújítása
	5	Önkormányzati intézmények tetőcseréje
	6	Községháza felújítása

Értény	1	Közösségi Ház létrehozása
	2	Játszótér kialakítása
Fadd	1	Új óvoda építés Fadd nagyközségben
	2	belterületi járdaszakaszok felújítása
	3	belterületi utak felújítása
	4	Dombori üdülőterületen található utak aszfaltozása, felújítása
	5	Dombori I. és II. számú strand felújítása, játszótér építése
Gerjen	1	"Üdülő" telki út felújítása, utak építése
	2	Gerjen – Paks (Atomerőmű) út építése
	3	Gerjen Központ parkosítása
	4	Ravatalozó felújítása, urnás temetés megvalósítása
	5	"Gödrök" fejlesztése
	6	Telkek közművesítése
	7	Óvoda, iskola ablakok cseréje, külső felújítása
	8	utak, járdák felújítása
Grábóc		-
Gyönk	1	Önkormányzati utak, járdák rendbetétele
	2	Városközpont helyreállítása, felújítása
Györköny	1	Közös szennyvízmegoldás: Bikács Györköny Pusztahencse
	2	Mobilitást elősegítő földutak szilárdburkolattal való ellátása: Bikács-Györköny összekötő út megépítése
	3	Meglévő településeket összekötő utak rendbetétele: Paks – Nagydorog út rendbetétele
	4	Az atomerőmű bővítéssel kapcsolatos változásokra felkészülés. Települések rendezési tervének módosításával új gazdasági övezet kialakítása, új lakóövezet kialakítása, illetve a meglévő területek újrahasznosításának koncepciója, azok előkészítése
	5	Fiatalok számára megfelelő minőségű és mennyiségű „ÖKO fészekrakó hely” biztosítása
	6	Fedett sportolásra alkalmas tér
	7	Utak, járdák rossz állapota
	8	Megújuló energia beruházások a lakosság és a önkormányzati területen: cél a működési/rezsi költségek csökkentése, az energiafüggőség csökkentése
	9	Kommunális gépek hiánya – kevés közmunkás miatt hatékonyabb gépek beszerzése
	10	Szélerőmű park beruházás
	Továbbiak	Meglévő településeket összekötő utak rendbetétele: Paks – Madocsa- Bölcske – Dunaföldvár út rendbetétele
		Meglévő településeket összekötő utak rendbetétele: Paks-Németkér út rendbetétele
		Közös szennyvízmegoldás: Pálfa-Sárszentlőrinc-Kajdacs

Gyulaj	1	Fűtéskorszerűsítés: Polgármesteri Hivatal, Óvoda, Öregotthon épülete
	2	Közösségi busz beszerzés
	3	Konyhai berendezések beszerzése
	4	Hátrányos helyzetűek foglalkoztatásának támogatása a helyi igényekre épülő piacképes termékek előállításával, szolgáltatások nyújtásával (fóliasátor, kistraktor beszerz.)
	5	A Gyulaji Óvoda infrastrukturális fejlesztése (vizesblokk, fogadó tér)
	6	Belterületi út felújítási program: Árpád utca, Petőfi utca, Almáskert
	7	Templom felújítása
	8	Járdák utak felújítása
	9	Csapadékelvezető árkok burkolása
Izmény	1	Művelődési Ház felújítása
	2	Útösszekötés Aparhant és Lengyel községekkel
	3	A település útjainak felújítása, aszfaltozása
	4	Járdák felújítása
	5	Általános Iskola épületének felújítása
	6	Árkok felújítása
	7	Játszótér kialakítása
	8	Közösségi ház kialakítása
	9	Munkahelyteremtő beruházás
	10	Temető bekerítése
Jágónak	1	Kossuth és Petőfi utcák járdáinak felújítása (2013)
	2	Szociális étkeztető (régi Idősek Klubja konyha) felújítása (2013)
	3	Új közösségi tér kialakítás : Pajtaszínház (2013)
	4	Ravatalozó felújítása (2013)
	5	Belterületi útfelújítási program: Petőfi utca, Kossuth utca (2014)
	6	Aranyparti infrastruktúra-fejlesztés (buszmegálló, 2014)
	7	Játszótér kialakítás (2015)
	8	Hármas határ hasznosítása
	9	Szennyvíz
Kajdacs	1	Szennyvíz csatorna hálózat és tisztító építése
	2	A 63 számú úttól a temető melletti bekötő út megépítése
	3	Belterületű önkormányzati járdák és utak felújítása
	4	Bezárt lakossági hulladéklerakó rekultivációja
	5	Kommunális tevékenységet segítő kisgépek beszerzése
	6	Az iskola épületének felújítása, a megkezdett program folytatása
	7	Új munkahelyek kistelepüléseken való létesítésének támogatása
	8	Nagydorog-Paks úthálózat felújítása

	9	Mezőgazdasági utak, hidak felújítása
	10	Közintézmények energia felhasználását csökkentő beruházás
Kakasd	1	Belterületi csapadékvíz elvezetés II. ütem
	2	Önkormányzati intézmények felújítása
	3	Utak, járdák felújítása
	4	A Faluház és a Polgármesteri Hivatal akadálymentesítése
	5	Faluház felújítás
	6	Új telep megnyitása, telkek kialakítása
	7	Iskola, Óvoda, Faluház fűtéskorszerűsítés, nyílászárók cseréje, hőszigetelés
Kapospula	1	Faluház és erdei iskola kialakítása
	2	Alsóhetényi Kúria felújítása
	3	Szilárd burkolatú utak felújítása (Szabadság utca)
	4	Alsóhetényi temetőbe villany bevezetés
	5	Alsóhetényi volt iskola épületének megvásárlása
	6	Temető fejlesztése (utak)
	7	Művelődési Ház bővítése
	8	Természetes vízelvezetés megoldása
	9	Játszótér fejlesztés
Kaposszekcső	1	Kossuth utca komplex rendezése (útfelújítás, padka-rendezés, csapadékvíz elvezetés, parkosítás)
	2	Műfüves sportpálya építés a Közösségi Háznál
	3	Óvodai komplett játszótér kialakítás
	4	Orvosi rendelő melletti telek rendezése (parkoló, park)
	5	Kaposszekcső-Csikóstőttős kerékpárút építés
	6	Civilház kialakítás (Táncsics 32.)
	7	Falumúzeum, Tájház kialakítás (2014)
	8	Új építési telkek kialakítása (2014)
	9	Sportcsarnok teljes felújítás (2014)
	10	Járdafelújítások (2014)
	11	Iskolaudvar rendezés (térkövezés, sportpálya) 2015)
	12	Rekreációs park kialakítás a Liget lakótelepen (2015)
	13	Kerékpárút közvilágítással történő ellátása (2015)
	14	Kaposszekcső-Vásárosdombó kerékpárút építés (2016)
	15	Faluközpont teljes rekonstrukciója (2016)
	16	Orvosi rendelő akadálymentesítés (2016)
	17	Temetőrendezési feladatok (2016)
	18	Liget lakótelepen út és parkoló építés
Kismányok	1	Kismányok Kossuth u.49 sz. alatt tájház kialakítása
	2	Kismányok , Petőfi utca teljes felújítása
	3	Kismányok, Petőfi utca 4 számú szolgálati lakás felújítása
	4	Járdák felújítása

	5	Burkolt vízelvező árok építése
Kocsola	1	Közösségi-faluház kialakítása, köztéri utcabútorok kihelyezése
	2	Művelődési Ház
	3	Ipari park kialakítása
	4	Pince partfal munkálatok befejezése
	5	Házak homlokzatának rendbetétele,
	6	Templom felújítása
	7	Paprika feldolgozó építése
	8	Polgármesteri Hivatal külső, belső felújítása, a környék rendezése
	9	Szabadtéri Színpad építése
	10	Út- és járda építés, felújítás, árok bélelés járdalappal
	11	Panzió fejlesztése
	12	Tájház kialakítása helytörténeti múzeummal
	13	Térfigyelő kamerarendszer kiépítése
	14	Óvoda villanyfűtés korszerűsítés, vizesblokk teljes felújítás
	15	Piactér kialakítása
	16	Autóbuszöböl megépítése
	17	Akadálymentesítés- orvos, gyógyszertár, önkormányzat
	18	Belterületi útfelújítás a KÖZÚT KHT együttműködéssel
	19	Vasút nyomvonalából kerékpárút kiépítése
	20	Szennyvízkezelés megoldása /csatorna nélkül/
	21	Erdei tornapálya, erdei kirándulóhely kialakítása
	22	Pajtaszínház megépítése
	23	Faluközpont teljes rekonstrukció
Kurd	1	Művelődési Ház vizesblokkok felújítása
	2	Sportpálya felújítása
	3	Művelődési Ház Ifjúsági Klub helységeinek kialakítása
	6	Polgármesteri Hivatal épületének felújítása - belső felújítás
	7	Polgármesteri Hivatal épületének felújítása - külső felújítás
	8	Vendégház felújítása (belső)
	9	Vendégház felújítása (külső)
	10	Kisgépjármű beszerzése
	11	Hunyadi utcai csapadékvíz elvezető árkok burkolása, hidak rekonstrukciója
	12	Templom külső felújítása Templomtorony javítása
	13	Műv. Ház udvar szabadtéri színpad – közösségi tér kialakítása
	14	Szabadtéri sporteszközök kialakítása
Lápafő	1	Kultúrház épületének további fejlesztése (parkettázás, kályhacsere)
	2	Orvosi rendelő felújítása (nyílászáró csere, festés,

		tető felújítás)
	3	Buszmegálló felújítása
	4	Játszótér kialakítása az óvoda mellett
	5	Utcabútor kihelyezése
	6	Temetői út felújítása
	7	Ravatalozó felújítása
	8	Templom felújítása
	9	Polgármesteri Hivatal épületének külső és belső felújítása
Nak	1	Közpark bővítés, felújítás
	2	Járda felújítás
	3	Óvodához játszótér építése
	4	Öltöző építése
	5	Nak - Nosztány puszta összekötő út felújítása
Koppányszántó	1	Valamikori Általános Iskola épületének felújítása
	2	Óvoda épületében új szociális blokk kialakítása
	3	Szilárd burkolatú csapadékvíz-elvezető rendszer kialakítása
	4	Kossuth és Rákóczi utca jelenleg kavicsos szakaszainak szilárd burkolatúvá tétele
	5	Záportározó kialakítása
	6	Művelődési Ház szigetelése, fűtéskorszerűsítés
	7	Buszmegálló öblök felújítása
	8	Játszótér építése
	9	Egyedi szennyvíztisztítók telepítése
	10	Ivóvíz minőség javítás
Madocsa	1	Csapadékvíz elvezető árkok kiépítése, rendbetétele
	2	Bentlakásos idősek otthonának kialakítása meglévő volt TSZ-székház épületéből
	3	Volt felső tagozatos iskola felújítása, civil szervezetek számára közösségi házzá alakítása
	4	Az atomerőmű bővítéssel kapcsolatos változásokra felkészülés. Települési rendezési terv módosításával új gazdasági övezet kialakítása, illetve a meglévő területek újrahasznosításának koncepciója, azok előkészítése.
	5	Fiatalok számára megfelelő minőségű és mennyiségű "ÖKO fészekrakóhely" biztosítása
	6	Utak, járdák felújítása.
	7	Megújuló energia beruházások lakossági és önkormányzati területen egyaránt: cél a működési/rezsi költségek csökkentése, az energiafüggőség csökkentése.
	8	Kommunális gépek beszerzése a hatékony közmunka érdekében.
	9	Meglévő településeket összekötő utak rendbetétele: Paks-Madocsa-Bölcske-Dunaföldvár út tekintetében
Magyarkeszi	1	Szennyvízkezelés megoldása

	2	Önkormányzat épületének akadálymentesítése, felújítása
	3	Helyi piac kialakítása a Malomudvarban
	4	Malom épületének kialakítása vendégfogadásra, múzeumnak, stb
	5	Elhasználódott belterületi utak aszfaltozása
	6	Vízelvezető árkok felújítása
	7	Óvoda épületének tetőcseréje, szigetelése
	8	Iskola épületeinek külső vakolása, szigetelése
	9	Térfigyelő kamerarendszer kiépítése
Medina	1	Csapadékvíz elvezetés Medina községben
	2	Faluközpont megújítás
Nagydorog	1	Ivóvízminőség javítás terv
	2	EÜ intézmény nyílászáró csere
	3	Béke utca útfelújítás
	4	Körjegyzőségi pályázat
	5	Orvosi rendelők hőszigetelése
	6	Béke utca útfelújítás
	7	Ivóvízvédelem megvalósíthatósági tanulmány
	8	Szennyvíz beruházás I. forduló
	9	Szakmai informatikai pályázat
	10	Nagydorog Kossuth utcai óvoda hőszigetelése, tetőcseréje, vakolat felújítása, csatorna szerelése
	11	Vasvári utca burkolat felújítás
	12	Ivóvízminőség javító beruházás
	13	Szennyvíz beruházás I. forduló
	14	Park és játszótér kialakítás
	15	Görgey utcai óvoda felújítás
	16	Ivóvízminőség javító beruházás
	17	Rendőrség épületének felújítása
	18	Rendőrség épületének felújítása
	19	KEOP szennyvíz beruházás
	20	KEOP Ivóvízminőség javító beruházás
	21	Paksi hulladékgazdálkodási rendszer
	22	KEOP szennyvíz beruházás
	23	belterületi vízelvezető rendszer
	24	középületek akadálymentesítése
	25	középületek fűtéskorszerűsítése/alternatív energia
	26	alternatív energia/energiatermelés
Paks	1	Lakótelep, Központi tér parkjának és kapcsolódó közterületeinek felújítása (déli terület), parkrendezés, környezetrendezés, játszótér, kalandpark építés, parkoló kialakítása
	2	Lakótelep, Központi tér (északi terület) közterület rekonstrukciója
	3	Dózsa György út Szent István tér közterület rekonstrukciója
	4	Deák Ferenc utca közterület rekonstrukciója
	5	Történelmi Városközpont rekonstrukció - Kossuth u.

		alsó szakasz és templom és nyugdíjasház előtti tér (Kossuth park)
	6	Történelmi Városközpont rekonstrukció - (felső-) Templom tér és magyar-lengyel park
	7	Szentháromság tér közterület rekonstrukciója
	8	Duna parti rendezvénytér, Duna és belváros közötti kapcsolat fejlesztése
	9	Táncsics park tájépítészeti rendezése
	10	Dunakömlőd faluközpont fejlesztése, Faluház felújítása és bővítése
	11	Gárdonyi kilátó felújítása
	12	Paksi lakásfejlesztési lehetőségek feltárása, tanulmánytervek készítése.
	13	Lakótelepi tömbbelsők rekonstrukciója (5 helyszín)
	14	Táncsics park melletti térfalak építészeti kialakítása, beépíthető területek hasznosítása – bérlakások
	15	Prelátus környék fejlesztése (15 telek)
	16	II. Rákóczi Ferenc iskola konyha és gazdasági szárny felújítása, korszerűsítése (Ifjúság útja 2.)
	17	Bóbita bölcsőde Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat külső homlokzati felújítása, tetőfelújítás
	18	Nappali ellátó központ létesítése, Kereszt utca
	19	"2 millió év Pakson" Komplex turisztikai projekt (Deák-ház, Mádi-Kovács kúria épületében Látványraktár kialakítása, Klímatörténeti Múzeum, Lussonium fogadóépületének megépítése)
	20	Városi Múzeum kialakítása a felújított Deák házban és Mádi-Kovács kúria hasznosítása
	21	Klímatörténeti múzeum (Deák-ház ingatlanán)
	22	Lussonium területének tájrendezését és fogadóépületét tartalmazó program (kertépítés)
	23	Bazársor homlokzat felújítása és műemléki rekonstrukciója
	24	Dunai úszó szabadtéri színpad
	25	Borút és Sárgödör tér fejlesztése
	26	Yacht kikötő fejlesztése
	27	Tanuszoda fejlesztése, kapacitásbővítése
	28	Városi strand felújítása
	29	Extrém Park kialakítása
	30	Lakótelep, Városi Művelődési Központ felújítása I. - meglévő épület korszerűsítő felújítása színpadtechnikával
	31	Lakótelep, Városi Művelődési Központ bővítése II. - próbaterem és mozi épületszárny
	32	Dózsa Gy u. 20. Gyermekkönyvtár kialakítása
	33	Paks Képtár bővítési lehetőségei
	34	Ürgemezei szabadidő park fejlesztése
	35	Villany utcai szabadtéri piactér kialakítása
	36	Lakótelep, Központi tér kereskedelmi és szolgáltató

		egységeinek homlokzat-felújítása, épületbővítése
	37	DC Dunakom Kft. fejlesztése
	38	Ipari Park északi oldalán lévő terület rendezése, a fejlesztési területek megvásárlása. A Park további fejlesztése.
	39	Ipari Parktartalék fejlesztési terület kijelölése hosszabb távon jelentős ipari beruházás fogadására
	40	Konzervgyár és környezetének rehabilitációja
	41	Kápolna utca – Zsíros köz csomópont korrekciója
	42	Váci Mihály utca és tömbbelső út-közmű rekonstrukciója 3. és 4. ütem
	43	Kishegyi út – Újtemplom utcai csomópont és parkoló
	44	A nyugati körút kiépítése (HÉSZ alapján): 1 ütem: Pollack Mihály út – Fehérvári út
	45	Az észak-nyugati körút kiépítése (HÉSZ alapján): 2 ütem: Fehérvári út – 6-os út (Téglagyár)
	46	Önkormányzati Intézmények energetikai felújítása
	47	Napelemes rendszerek elhelyezése városi intézményeken
	48	Polgármesteri Hivatal rekonstrukciója – energiaracionalizálás
	49	Intézményi épületek funkcióváltásának előkészítése – energiaracionalizálás
	50	Dunakömlődi présházsor - Bartók utca közműépítés
	51	Tolnai u. (volt Kgy. északi bejárat-ebédlő) út-közmű rekonstrukció
	52	Kossuth L.u. 13 - Kereszt u.-ig út-közműépítés
	53	Május 1. u. végén út-közműépítés
	54	Vácika út, közmű építés
	56	Páli árok tehermentesítése (Dózsa György utcától-Duna folyamig)
	57	Páli záportározó megépítése
	58	Kömlődi út végi záportározó megépítése
	59	Haladás utca végi záportározó megépítése
	60	Prelátus környék csapadékvíz elvezetésének megoldása
	61	Támfalak építése, Csárda u. – Sánchegy
	62	További támfalak építése (Prelátus, Üstökös utca)
	63	Péter utcai Sentab töltővezeték kiváltása
	64	Birító, Csámpa, Cseresznyés, Gyapa út, szennyvíz fejlesztése
	65	Kapcsolódás és egyeztetés Györköny, Németkér, Nagydorog, Pusztahencse, Dunaszentgyörgy fejlesztési elképzeléseihez
	66	Temetők bővítési lehetőségei
	67	Sportpályák fejlesztése
	68	Térfigyelő rendszer fejlesztése
Pálfa	1	Belterületi utak felújítása
	2	Járdák felújítása, hiányos helyeken létrehozása

	3	A szennyvízelhelyezés költségtakarékos megoldása a környező településekkel közösen.
	4	Kisbusz beszerzése a tanyagondnoki szolgálat részére
	5	Településrendezési terv aktualizálása, összhangban az atomerőmű bővítésére vonatkozó térségi stratégiával
	6	Középületek felújítása/hőszigetelése, energia racionalizálás
	7	Közösségi színterek fejlesztése és közösségfejlesztés.
	8	Piactér kialakítása, az előírásoknak megfelelő felszereltséggel
	9	Falukép folyamatos javítása
	10	Illyés Gyula Múzeum felújítása, tartalomfejlesztése, és népszerűsítése.
	11	Helyi termékek menedzselése, fejlesztése.
	12	Település fenntartáshoz szükséges eszközfejlesztések
	13	Sportolási lehetőségek bővítése
Pusztahencse	1	Közös szennyvízmegoldás: Bikács Györköny Pusztahencse
	2	Tengelic - Pusztahencse, Kajdacs - Pusztahencse és Györköny - Bikács összekötő utak megépítése
	3	Meglévő településeket összekötő utak rendbetétele: Paks – Nagydorog út rendbetétele
	4	Az atomerőmű bővítéssel kapcsolatos változásokra felkészülés. Települések rendezési tervének módosításával új gazdasági övezet kialakítása, új lakóövezet kialakítása, illetve a meglévő területek újrahasznosításának koncepciója, azok előkészítése
	5	Fiatalok számára megfelelő minőségű és mennyiségű „ÖKO fészekrakó hely” biztosítása
	6	Fedett, sportolásra alkalmas tér kialakítása
	7	Utak, járdák rossz állapota
	8	Megújuló energia beruházások, iskola és önkormányzati szinten
	9	Kommunális gépek hiánya
	10	Szélerőmű park beruházás folytatása
	11	Meglévő településeket összekötő utak rendbetétele: Paks – Madocsa- Bölcske – Dunaföldvár út rendbetétele
	12	Meglévő településeket összekötő utak rendbetétele: Paks-Németkér út rendbetétele
	13	Közös szennyvízmegoldás: Pálfa-Sárszentlőrinc-Kajdacs
Regöly	1	Belterületi csapadékvíz rendezés
	2	Belterületi utak és járdák felújítása
	3	Középületek felújítása, energiakarékos üzemmódok

		kialakítása
	4	Szennyvízcsatorna-hálózat kiépítése
	5	Külterületi gerincutak felújítása
	6	Ivóvízminőség-javító program kivitelezése
Sióagárd	1	Szennyvíztelep bővítése
	2	Belterületi csapadékvíz elvezetés
	3	Járda program
	4	Önkormányzati tulajdonú ingatlanok energia racionalizálása
Szakcs	1	„HÁROM –ESZ" Szakcsi Szociális Szövetkezet megalapítása (zöldség, gyógynövény, stb. feldolgozása, szükséges infrastruktúra kialakítása)
	2	„Antik – udvar" Leromlott épületek, területek rendezése (épületek bontása, a még felhasználható régi építőanyagok előkészítése értékesítésre, értékesítés, a terület újra hasznosítása (gyógynövény stb.)
	3	Kocsola – Szakcs bekötő út felújítás
	4	Szennyvíz
	5	Művelődési Ház felújítása
	6	Belterületi utak felújítása
Tolna	1	Holt-Duna rehabilitáció, revitalizáció, vízi műtárgyak felújítása, átépítése
	2	Útépítések
	3	Járdaépítések
	4	városközpont rehabilitáció folytatása több helyszínen
	5	dombori és gemenc irányába tartó kerékpárút építés
	6	csapadékvíz rendezés
	7	intézményi racionalizálás révén épületrekonstrukciók (óvoda)
	8	zöldterület fejlesztés, parkosítás
	9	gazdaságfejlesztés- élénkítés- közművesítés
	10	térfigyelőrendszer kialakítás
	11	Duna part rendezés- rendezvénytér kialakítás
	12	temetők rendezése, infrastruktúra rekonstrukció
	13	közvilágítás korszerűsítés
	14	Ivóvízvezeték rekonstrukció
	15	természeti-sport és kulturális túrizmus fejlesztés, szolgáltatásteremtés ösztönzés
Várong	1	Panzió fejlesztése, térkövezés
	2	Panzió fejlesztése, fedett vendégváró kialakítása
	3	Tájház kialakítása
	4	Szabadtéri színpad lefedése
	5	Fedett nézőtér kialakítása
	6	Szennyvízelvezetés megoldása
Varsád	1	Varsád csapadékvíz elvezetésének fejlesztése